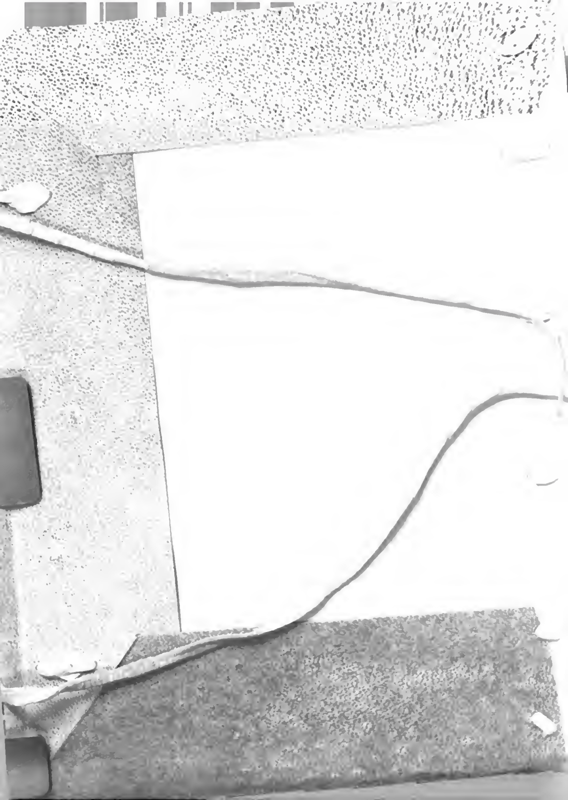
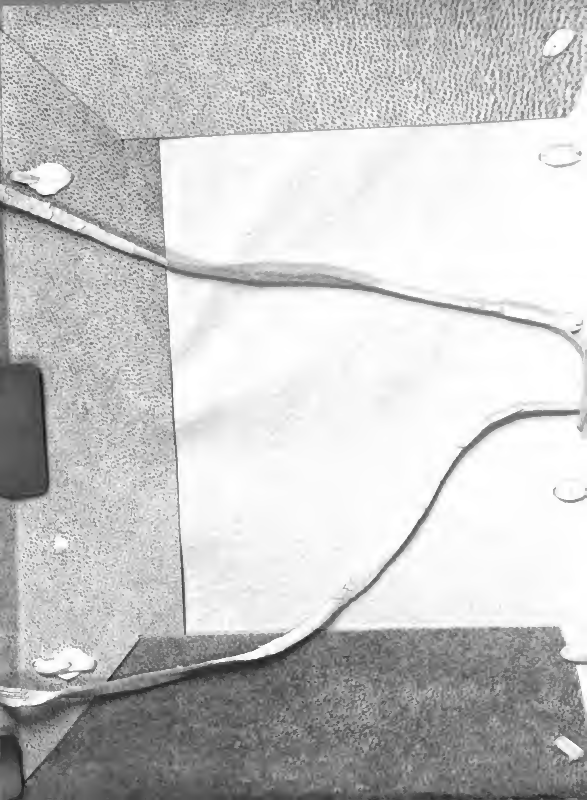

Digitized by Google

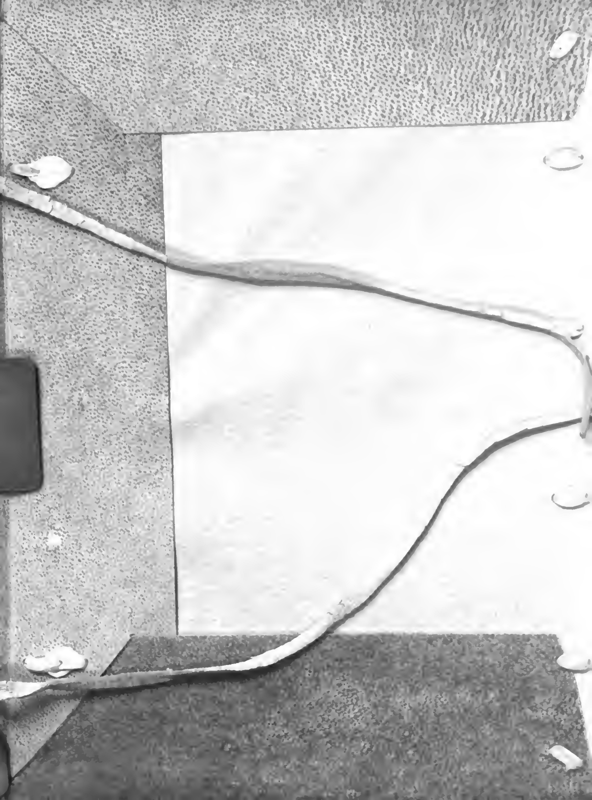
1. 7. 329

Digitized by Google

1. 7. 329

Digitized by Google

1. 7. 329

Digitized by Google

Digitized by Google

TOZZI · OPERA

Digitized by Google

Digitized by Google

C - I

LUCÆ
TOZZI
OPERA
PHYSICO-MEDICA
In IV. Tomos diſtributa.

1. 7. 329

Digitized by Google

TOMO I. continentur.
Medicinæ Pars Theoretica, & Practica.

TOMO II.
In I. & II. Aphoriſmorum Hippocratis cõmentaria.

TOMO IIJ.
In III. & IV. Aphoriſmorum Hippocratis cõmentaria.

TOMO IV.
In V. VI. & VII. Aphoriſmorum Hippocratis commentaria.

Digitized by Google

LUCÆ
TOZZI
MEDICINÆ
PARS PRIOR
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ.

CURIOSA QUÆQUE TUM EX
Phyſiologicis,tum ex Pathologicis deprompta;
& Veterum, Recentiorumque Meden-
di Methodum complectens.

Editio noviſſima multo auctior, & emendatior.

1
7
329

NEAPOLI M.DCCIIJ.
Typis Dominici Antonii Parrini in Platea
Toletana ſub ſigno Salvatoris.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

B. B.

AMICO SUAVISSIMO

SALUTEM.

SERIUS planè quàm decuit tui deſiderii expectationem expleſſe videor, φίλτατε Baſili, & tot tantiſque precibus impelli voluiſſe ad ſcribendum de Medicina, quæ magis probaſſem ex immenſa rerum farragine, nexiſque ambagibus. Verùm ſi rei difficultatem ſpectes, & domeſticas curas, quibus ne ſomno quidem me exſolvere licet, petitiones tuas negligere me parum habuiſſe non ampliùs querëris, faciliorem que dilationis veniam impetrabo. Quæ enim major occurrere poterat difficultas, quàm rem nequaquam ſatis explicatam, perobſcuram, ac perdifficilem contra omnium ferè Medicorum vota exponendam ſuſcipere, & quæ diſperſa, atque infinita videntur eſſe, ratione ac diſtributione ſub uno aſpectu ponere? Accedit, quòd

ad

ad ſtudium ſapientiæ accendimur gloria , cujus ſpes omnis aberat , cùm exploratiſſimum haberem me in hac re nulli placiturum : Iis enim, qui Medicinæ nimiam fiduciam habent , in temeritatis notam incurrere videbor , dogmata tot ſeculis firmiſſima ferè ab omnibus habita adeò manifeſtè convellens, ut neque Hippocrati parcam , ubi aliquid minùs ſapienter ab ipſo proviſum corrigere oportuerit ; qui verò inter cæteros Philoſophos caput altiùs extulerunt , me otio abuti putabunt in tradenda hujuſmodi diſciplina , ac propterà Medicinæ Scriptorem illius naturam turpiter ignorare , niſi (quod gravius etiam eſſet) dolo , impoſturiſque propoſitum non vacare ſuſpicabuntur . Dicis , non minoris eſſe momenti dubiæ artis fallacias detegere , quàm novam , & quidem optimam tradere , viroque ingenuo dignum tot mortalium miſereri , ab ipſis, quorum opem invocarunt , pereuntium . At vereor ne tibi exciderint ſermones , quos aliquandò coràm de naturalibus diſciplinis habuimus , illas non ſine divino conſilio eſſe occultas , & ab ipſa Natura involutas , ne immerentes tanto Deorum munere fruantur ; imò ſi quid operæ poſuerimus , perdituros , cùm obliquas mentes rectis notionibus componere enitimur. Ad Sapientiam enim præcipua quadam ſorte naſcuntur homines , nec ulla præterea ratione curvæ in terras animæ ſubduci poſſunt in Cœlum , & tanti boni reddi capaces , hac

men-

mente rerum ſerie comparata, ut Naturæ arcana obſcura, atque abſcondita ſint prophanis, unde quæ adeò conſulta opera teguntur εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν *ex ſummorum Philophorum inſtituto. Hæc, aliaque coràm tantum explicanda manum de tabula tollere ſuadebant; Verùm quoniam ita tu vis, obſequor, & planè quid rectum, & quid faciendum mihi ſit diutiùs cogitare nolo, quandoquidem tua juſſa meæ exiſtimationi præponenda ſemper habui. In Operis diſtributione tuis etiam præceptis acquievi, illudque in duas partes diviſi* Θεωρητικὴν *unam,* Πρακτικὴν *alteram: illa è penitiori Philoſophia quædam ſelecta habet ad vulgi errores detegendos aptiſſima; hæc verò morborum deſcriptiones, & Artis canones. Partem Anatomicam præterire decrevi, tum quia ab aliis, potiſſimùm à Thoma Bartholino accuratiſsimè deſcripta eſt, tum etiam quia ab illa parum juvaminis ſperare poſſe Medicinam cognovi; in mortuis enim animalibus omnia aliter prorsùs ſe habent, quàm in vivis. Brevitati, ſimplicitatique quammaximè ſtudui, & luculentè ſcribere, etiam ſi minùs quàm alii, politè, conatus ſum, bubulci documento, qui aviculam quærens, bovem amiſit: Non levis author in hac re mihi fuit Cicero inquiens:* quidquid de re bona dilucidè dicitur, mihi præclarè dici videtur, iſtiuſmodi autem res dicere ornatè velle, puerile eſt, planè autem & perſpicuè

Plat in Tim

3. de Fin.

cuè

cuè expedire poſſe, docti, & intelligentis viri. *Quàm breviſsimè fieri potuit, rem ad Hiſtoriam revocavi, neglecta methodo illorum, qui firmam certamque Scientiam è debiliſsimis fundamentis excitare voluerunt, quod caput, & cauſa tantorum errorum extitit; & quod ſanè dolendum, non deſunt noſtra etiam ætate, qui nova Medicinæ fundamenta jacere adnitantur, atque ægrè admoneri ferant de hac re nullam ſcientiam tradi poſſe, niſi doctrinæ ſpecie quorundam nugas nobis imponere ſinamus, & quod neſciamus, turpiter nos ſcire arbitremur. Non negarim autem quandoque ſimilia quærentibus pro urceo exiſſe amphoram, atque ultrò res ſumma contemplatione digniſſimas oblatas eſſe, non aliter ac illis accidit, qui Chaldæorum natalitia prædicta ſtabilire aggreſsi ſunt per ſiderum obſervationes, ac propterea cœlo intenti multa admirandaque detexerunt feliciori caſu, quàm inſtituto: prudenter verò & ſyncerè Veteres egiſſe videntur, qui Artis, quam ignorabant, præcepta tradere abſtinuêre, & toti in experientiis notandis fuerunt; etſi autem ipſæ etiam ſæpiſſimè fallant, tamen ſi recto judicio exiſtimentur, contemnendæ non ſunt, etenim facem ad remediorum inveſtigationem præferunt; unde deploratos alioqui morbos curari à peritis videmus: neque aliundè Medicinam originem, & incrementum habuiſ-*

ſe

ſe crediderim, quamvis qui ſanctiora ejus initia facere voluêre, ad Deos retulerint: Trojanis autem temporibus vulnerum dumtaxat remediis clara fuit, deinde uſque ad Peloponneſiacum bellum in nocte denſiſſima latuit, atque ab iis ſolis, qui aliquandò ægrotaſſent, ediſcebantur medicamenta, quæ malis ſuccurrerint, proptereàque lege cautum erat apud Aſſyrios, ut morbis defuncti malè affectos circuirent, illoſque docerent qua ipſi ope adjuti evaſerint: pariter apud Egyptios, & Babylonios languentes in compitis expoſiti prætereuntes ſciſcitabantur, ſi quid ſalutare ad illum morbum experti fuerint; deindè in Græcia liberati languoribus inſcribere cœperunt in tabellis, quæ in ædibus Æſculapii, Apollinis, cæterorumque Deorum affigebantur, quid auxiliatum eſſet, ex quibus omnia exſcripſiſſe fertur Hippocrates, & inſtituiſſe Medicinam, quæ vocatur Clinice. Poſt hunc, & Herodicum ejus diſcipulum, qui ut reunctoribus quoque quæſtum faceret, Iatralepticen excogitavit, Philoſophi ſubinde cùm Ægyptii, tum Græci rationes, quas ſuæ Philoſophiæ principiis congruentes quiſque putabat, adjunxere, unde prima factionum origo. Sequuti deinceps ſunt Diocles Caryſtius, Praxagoras, Chryſippus, Herophilus, & Eraſiſtratus; interim verò priſca illa Medicina ab experimentis deducta non defecit, ſed ſub Philino

Celſ. in proœm Pl. l. 29. cap. 1.

Sab. lib. 6. en. 2. Strab. lib. 16. & 3. & Herod.

Strab. lib. 8. Pl. 29 cap. 1.

al. Prodicum.

no Coo magis viguit, quam prius Acron Agrigentinus Empedoclis diſcipulus illuſtraverat: ejus quoque fautores fuerunt Serapion Alexandrinus, Apollonius Antiochenus, Menodotus, Glaucias, & aliquanto poſt Heraclides Tarentinus; atque hæc factio in Sicilia orta ab Experientia, ſe Empiricen cognominavit. Receſſerunt ab utriſque ex æquo Methodici nuncupati, qui cauſarum abditarum indaginem reſpuentes, nec quidquam tribuentes particularibus experimentis, reducebant affectus omnes ad generales duos, Adſtrictum, & Laxum, quibus alii addidere tertium miſtum ex ambobus: huic Sectæ auſpicia dedit ex ſucceſſoribus Aſclepiadis Themiſon Laodiceus, eamque abſolvit Theſſalus Trallianus Neronis Medicus; quamobrem tam variæ ſectæ (præter eas, quæ à locis Gnidiæ, Coæ, Rhodiæ nominatæ fuerunt) ortæ ſunt. Neque hìc reſtitit illarum progreſſus, verùm ſingulæ deinceps in diverſas adhuc curandi vias abierunt, & alii victu, alii medicamentis, alii inedia, alii exercitiis, alii balneis, nonnulli aliter medebantur, nec unus alteri omninò conveniebat. Galenus in tot Sectas divulſam Medicinam ſuæ integritati reſtituere conatus eſt, illam revocans ad Hippocraticam medendi rationem, quæ pluſquam ſexcentos annos neglecta fuerat, rationes plures adjecit, varias rebus cauſas aſſignavit, & methodum applicandorum medicamentorum tradidit,

ideò-

Digitized by Google

ideòque Dogmaticam , & Rationalem dixit . Mox , barbarie tranquillitatem Muſis amicam bello confundente , unà cum Philoſophiæ ſectis tot Medicinæ perierunt ; & Romani quidem nullam de illa rationem habentes ferè peſſundari paſſi ſunt . Succedentes deinde Arabes ad Galeni libros adhæſerunt , ad quos quaſi tempeſtate delati ſunt , illiuſque doctrinam , quam ſolam noverant , in primis excoluerunt . Moderniorum verò Arabum plerique è Græco codice Galenum rursùs interpretati novas Scholas inſtituerunt , & qui magis Avicennæ Arabum principi addicti erant , Avicenniſtas ſe nuncuparunt , qui verò Galeno , Galenicos . Hæc diſſenſio ad plures annos in Academiis Italiæ præſertim viguit , quouſque Theophraſtus Paracelſus libertate philoſophicâ , non in aliorum libris , ſed in Naturæ volumine Rationalem Medicinam quærere aggreſſus eſt , unde ſecta prodiit Paracelſica dicta; cùmque chymica ope illam promoveret , quam primus Hermes tentaverat , Hermetica & Chymica etiam appellata eſt , eamque præclariſsimi viri amplexi ſunt . Joannes Baptiſta Helmontius denique eadem ratione , ac philoſophandi libertate uſus ex Chymiæ penetralibus novă ſectam condidit, quæ Hermetica nova & Helmontiana dicta eſt ; ut prætercam aliam , quæ à Proſpero Martiano non multis ab hinc annis tentata , Hippocratica nun-

cupatur. Non deſunt etiam alii, qui rem aliter tractaverint, unde Medicinæ ortum, progreſſumque ignorent neceſse eſt, qui tanta cum admiratione Neotericorum conatus excipiunt, & liberè dicta adversùs Veterum placita ferre nequeunt, putantes Medicam facultatem ab illis inventam & expolitam perperàm à Recentioribus exagitari, & floccipendi, cùm tamen medendi certa Ars nunquam extiterit. Plura quidem mihi hæc ſcribenti ſuggeruntur, verùm plerumque noctis proceſsit, ſuadentque cadentia ſidera ſomnum.

D. Monfortius tibi plurimam ſalutem dicit. Opuſculorum ejus exemplaria deſcribenda ut ad te mitterem neceſſe non duxi, cùm prope diem in lucem ſint proditura: alterum eſt de Geometrica determinatione: alterum Trigonometriam uſque adhuc ageometriâ fœdam abſque tabularum uſu geometricè exhibet, utrumque inſigne. Mirum enim quantum determinandi imperitia maximi alioqui Viri erraverint; quin ipſi analyſeos magiſtri in rebus factu impoſſibilibus tempus conſumpſerunt, atque à facillimis tamquam ſi in ἀδύνατον incidiſſent, pedem illicò retulere. Trigonometrici opuſculi excellentia vel inde colligi poteſt, quòd noſtri Geometræ, quibus illius argumentum communicavi, vix fieri potuiſſe credunt, quod ego multos dies in manibus habui. Methodum eandem excoluit, quam in ſolu-

tione

Digitized by Google

tione problematum à Leidenſe quodam propoſitorum excogitavit. In illum præterea bonam meæ moræ partem rejicias velim, adeò enim ſibi hæc deſpectui habet, ut etiam mihi inviſa fecerit: illa namque ſtudia excolenda maximoperè arbitratur, quæ mores corrigunt, atque hominem terrenis curis exſolvunt; è naturalibus autem diſciplinis illas probat, quæ ad hæc viam ſternunt, atque admirationem ignorantiæ filiam nobis adimunt, ut ſunt quæ Mundi conſtitutionem, rerumque naturam, amotis ſpeculationibus, quarum nullus fructus, exhibent. Illum ſemper equidem dilexiſti, ſed quotidie pluris facere debes, quòd te in primis amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale, & me etiam quod ſoles, amare perge. Idibus Quintilis, Anno à partu Virginis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimum ſexcenteſimum. Neapoli.

LUCAS TOZZI.

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM,
Qui in hoc primo Tomo continentur.

IN PARTE THEORETICA.

DE Hominis generatione. pag. 1.
De Fœminæ & Maris vi in generatione. 6.
De Fœtus conceptione & formatione. 9.
De Vita, & Nutricatione fœtus in utero. 12.
De ſuperfœtantibus & multiparis. 18.
De monſtroſis, & maculoſis fœtibus. 19.
De Partu. 26.
De Vita. 30.
De motu cordis & ſanguinis. 35.
De Reſpiratione. 44.
De his, quæ vitam comitantur. 51.
De Vegetatione. 51.
De Senſibus. 61.
De ſenſu qui dicitur Tactus. 65.
De ſenſu qui dicitur Guſtatus. 66.
De ſenſu qui dicitur Olfactus. 67.
De ſenſu qui dicitur Auditus. 68.
De ſenſu qui dicitur Viſus. 70.

De

Digitized by Google

De ſomno, & vigilia. 73.
De motibus cùm animi, tum corporis. 76.
De vita diſſolutione ejuſque cauſis. 79.
De morbis. 82.
De morborum cauſis. 84.
De morborum ſymptomatis. 99.
De ſignis adverſæ valetudinis. 101.
De Temporibus morborum 106.
De Criſibus et diebus criticis. 107.
De Methodo medendi. 112.
De methodo Galeni. ibid.
De methodo Paracelſi, et Helmontii. 114.
De methodo Walæi. 116.
De methodo qua reguntur noſtris temporibus qui ſe Galenicos jactant. 118.
De Experientia, Ratione, et Analogiſmo. 120.
De Pharmacis Catharticis, et Emeticis. 129.
De Diureticis, et Hydroticis. 139.
De Phlebotomia. 143.
De Diorthoticis. 147.

IN PARTE PRACTICA.

DE Natura et curatione ſingulorum morborum. 153.
De morbis capitis et primò de Cephalalgia. 154.
De Lethargo cæteriſque ſoporiferis affectibus. 162.
De Epilepſia. 174.
De Apoplexia. 194.
De Paralyſi. 209.
De Spaſmo, ſeu Convulſione. 220.
De Catalepſi. 232.
De Vertigine. 237.
De Delirio. 244.
De Phrenitide. ibid.

De

De Mania ſeu Furore.	252.
De Delirio melancholico.	263.
De Catarrho.	267.
De Affectibus Oculorum.	276.
De Affectibus Aurium.	300.
De Affectibus Narium.	303.
De Affectibus Dentium.	308.
De Affectibus Oris, Gurgulionis, et Tonſillarum.	313.
De Angina.	317.
De morbis pectoris.	326.
De Affectibus pulmonis, et primò	
De Aſthmate, Dyſpnœa, et Orthopnœa.	327.
De Peripneumonia.	335.
De Pleuritide.	339.
De Empyemate.	346.
De Hydrope Pulmonis, et Pectoris.	351.
De Hęmoptoē, ſeù ſanguinis ſputo.	353.
De Phthiſi.	361.
De cordis Palpitatione.	373.
De Syncope, cæteriſque animi defectionibus.	378.
De morbis imi Ventris.	385.
De ægritudinibus Ventriculi, et primò.	
De Cardialgia.	*ibid.*
De Singultu.	392.
De Nauſea, et Vomitu.	397.
De Fame et Siti læſa.	405.
De læſa Chyloſi.	420.
De Cholera morbo.	425.
De Affectibus Inteſtinorum, et primò	
De Lienteria, et Cœliaca affectione.	431.
De Diarrhœa et Dyſenteria.	436.
De Alvi fluxu cruento, et Hepatico dicto.	452.
De Colica, et Iliaca affectione.	459.
De Lumbricis.	475.

De

De Affectibus Meſenterii, Pancreatis, Jecoris, Cyſtis felleæ, et Lienis. 482.
De Venarum lactearum obſtructione. 483.
De Inflammationibus, Tumoribus, atque Abſceſſibus in Meſenterio, et Pancreate. 487.
De Hepatis, et Lienis obſtructione, et inflammatione. 490.
De Affectione Hypochondriaca, et Scorbutica. 494.
De Cachexia, et Hydrope. 507.
De Ictero. 525.
De Renum dolore, et Nephritide. 530.
De Diabete. 545.
De Veſicæ calculo. 550.
De Iſchuria, Stranguria, et Dyſuria. 556.
De Urinæ incontinentia. 566.
De Arthritide. 568.
De Eryſipelate. 586.
De Febribus. 594.
De Febribus Intermittentibus. 606.
De Febribus Continuis. 623.
De Febribus Malignis, et Peſtilentibus. 634.
De Febre Hectica. 646.

FINIS.

Digitized by Google

EMINENTISSIMO SIGNORE.

DOmenico-Antonio Parrino ſupplicando eſpone à V. E come deſidera riſtampare un libro del Dottor Fiſico Signor Luca Tozzi intitolato: *Theorica, & Praxis, to. 1. & in Aphoriſm. Hippocratis tom. 2. 3. & 4.* Per tanto ſupplica l'E. V. darli la ſolita licenza di poter reimprimere detto libro, che l'haverà à gratia, ut Deus, &c.

De Mandato Eminentiſſimi

Rev. Pater D. Nicolaus Borgia Clericus Regularis revideat, et referat. Neap. 9. Decembris 1701.

JO: ANDREAS SILIQUINUS VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Deput.

EMINENTISSIME PRINCEPS.

L*Ibrum, cui titulus:* Medicinæ Theorica, & Praxis: &c. *Auctore Viro Clariſſimo Luca Tozzio avidiſſimè percurri, nihil in eo offendens, quod orthodoxæ Fidei, boniſque moribus adverſetur; quinimmò opus ſuſpexi ſtyli in primis perſpicuitate, nitore, & copiâ, acerrimâ dein Judicii vi, ſententiarum delectu, quæſitiſſimiſque obſervationibus ita inſtructum, atque refertum, ut non modo Rei Medicæ, ſed etiam Literariæ universìm optimè conſultum iri judicaverim, ſi quantocyùs recens iſta, quæ paratur Editio, matureſcat. Ita cenſui.* Ex Domo noſtra SS. Apoſtolorum.

Eminentiæ Tuæ.

Devinctiſſimus, atque Obſequentiſſimus
D. Nicolaus Borgia Cl. Reg.

Attentâ ſupraſcripta Relatione R. P. Reviſoris, quod poteſt Reimprimi, Reimprimatur. Neap. 20. Decembris 1702.

JANUARIUS DE AURIA VIC. CAPIT.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Deput.

EC-

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

DOmenico-Antonio Parrino ſupplicando eſpone à V. E. come deſidera riſtampare un libro del Dottor Fiſico Signor Luca Tozzi intitolato: *Theorica, & Praxis, to. 1. & in Aphoriſm. Hippocratis tom. 2. 3. & 4.* Per tanto ſupplica l'E.V. darli la ſolita licenza di poter reimprimere detto libro, che l'haverà a gratia, ut Deus, &c.

Magn. Doct. Agnellus de Neapoli videat, & in ſcriptis referat.

GASCON Reg. GUERRERO Reg.
MERCADO Reg. BISCARDUS Reg.
Cæteri non interfuerunt.

Proviſum per S.E. 28. Februarii 1703.

Maſtellonus.

EXCELLENTISSIME DOMINE.

J*Amdiu legeram, denuò, Te jubente, legi & pervolutavi librũ, qui inſcribitur*: Theorica, & Praxis Medica, & in Hippocratis Aphoriſmos Commentaria &c. Lucæ Tozzi, *Clariſſimi quidem Viri, omni doctrina eruditi, & Medicorum noſtra tempeſtate facilè Principis. Atque in eo nihil ſanè inveni Regiæ* J*uriſdictioni, aut bonis moribus diſſonum, imo nonnulla jucunda ſimul & utilia ità perſpicuè, eleganterque deſcripta, ut nedum Medicam artem profitentibus, ſed etiam iis, qui politiores literas excolunt, prodeſſe exiſtimem: ibi enim multa ſanæ Philoſophiæ recondita, omniaque ferè Medicinæ artis involuta aperiuntur atque enodantur. Iccirco imprimi poſſe cenſeo, ſi ita videbitur Excellentiæ Tuæ. Bene, imo optimè vale Hiſpaniarum decus, literarum ornamentum, & præſidium noſtrum. Neapoli 7. Martii* M.DCCIII.

Excellentiæ Tuæ

Addictiſſimus Servus
Anellus à Neapoli.

Attenta ſupradicta Relatione, Reimprimatur. Verum in publicatione ſervetur Regia Pragmatica.

GASCON Reg. GUERRERO Reg.
MERCADO Reg. BISCARDUS Reg.
Cæteri impediti.

Maſtellonus.

Digitized by Google

LUCÆ TOZZI MEDICINÆ

PARS PRIOR.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ.

DE HOMINIS Generatione.

HOMINES non aliter quàm cætera Animalia ex Ovo gigni jam ſatis eſt exploratum. Et mirum ſanè, noſtris Medicis, poſthabitis obſervationibus, illas ſententias cordi fuiſſe, quæ minus probationis habent, cùm vel ex ipſo Hipp. hoc diſcere potuiſſent, qui *lib. de Nat. Pueri* fatetur ſe Pſaltriæ aboriri cupienti ſaltare juſſiſſe, illamque à ſaltatione ovum abjeciſſe molli putamine obvolutum. Hinc non omninò vana fabula exiſtimanda erit, quæ de Ledæ filiis ex Ovo editis circumfertur. Neque Animalibus tantùm, verùm etiam Plantis commune eſt prodire ex ovo, quod ipſum ſemen eſt, ut nuper

deprehendit Cl. Malpighius *in Anat. Plantar.* cùm unicum ſit Naturæ in omni generatione inſtitutum; quamvis Animalium pleraque ex ovo intra uterum excludantur, ut ſunt ferè omnia villoſi generis, inter quæ etiam Homo recenſetur: proptereàque futilis eſt illorum opinatio, qui Animantes quaſdam ex putri fieri contendũt, quam longiùs hìc proſequi ſuperſedeo, cùm Gaſſendus, & cæteri melioris notæ Philoſophi rem confecerint. Non pigebit tamen adnotaſſe, quæ in hanc rem Franciſcus Redi induſtriè obſervavit, in carnibus nempè ac piſcibus, ad quos Muſcis aditus patebat, mox vermes apparuiſſe, in illis verò, quos in obſignatis phialis occluſerat, aut humo contegi curaverat, non item, etiamſi in aquam fæculentam abiiſſent, undè perſpicuum eſſe poteſt, quæ vulgò creduntur ex putredine, reverà ex ſemine, & ovis vix noſtris ſenſibus conſpicuis, fieri. Quod vel inde patet, quia hi vermes iterùm in muſcas, & crabrones abeunt, à quibus ova depoſita fuêre, ex Ariſt. 3. *de gener. Anim. c.* 9. *&* 5. *de biſt animal. c.* 19. *& ſeq.* Neque quis miretur nullo incubatu in his opus eſſe, cùm hoc nedùm inſectis contingat, verùm etiam pleriſque aliis animalibus, quibus tenuis calor ſatis eſt, ut ſunt Teſtudo, Crocodilus, Lacertæ, & Piſces, ex *eodem* 5. *de biſt. Animal. cap.* 33. *&* 6 *ejuſd. oper. cap.* 3 *& alibi.*

Idem ſuadetur ex conſtanti harum Animãtium ſimilitudine: Quî enim fieri poterit, ut omnes muſcæ, mures, formicæ ſibi adeò ſimiles oriantur, niſi ex eodem ſemine? Quòd ſi quis caſu fieri putet; unde tàm fêlix caſus, cujus ſolertiam imitari nulla Ars poteſt?

Illis, qui Ranarum ſubitam generationem ex limo, atque æſtivâ pluviâ objiciunt, occurrit idem Redi *de Generat. Inſect.* oſtendens Ranas illas ante caſum pluviæ natas, & in ſicco inter dumeta, ſaxa, vel limum deliteſcentes, ſubſidentes, immotaſque, cùm terræ colorem imitentur, ab illâ haud facilè diſcerni: Cujus rei evidens indi-

indicium eſſe ſubdit, quòd ſtomachum plenum cibi, & inteſtina excrementorum, eo ipſo, quo natæ creduntur, momento habeant. Id quod etiam multò anteà edocuiſſe refert Theophraſtum Ariſtotelis ſucceſſorem *lib. de Animalib. ſubitò apparentibus*. Inſuper ex obſervatione Thomæ Bartholino communicatâ ab Oligero Jacobæo, conſtat Ranas ex ſpermate non perfici ante dies duodecim. Is enim anno 1673. Menſe April. excepit ſperma Ranarum è lacu Hafnienſis ſuburbii, & vitro incluſit, aquâ poſtmodùm purâ quotidie affuſâ, radiis ſolaribus expoſuit, obſervavitque primâ die ovum conglobari, deinde ſenſim illius partes conformari, quouſque tandem die duodecimo Rana perfecta prodierit. Unde abſque ſemine momento temporis pluviâ decidente illas haud poſſe fieri jurarem; verùm quæ fortè per Æſtatem ova, in campis, & dumetis relicta ſunt, excluduntur, & novi ranunculi apparent; licèt Ovid. 15. *Metamorph.* eleganti ſſimè dixerit.

Semina limus habet virides generantia Ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat: utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperat partes menſura priores.

Cætera, quæ hîc afferri poſſent de generatione inſectorum in vino, aceto, fructibus etiam cortice obtectis, plantis, animalibus, & ſimilibus, legi poterunt apud ipſum Redi.

Quoniam verò eundem, ut jam dictum, tenorem in animantium productione Natura ſervat, cùm in ſuis operibus ſui quàm ſimillima eſſe ſoleat, nec facilè licet in Homine obſervationes habere; Fabritius ab Aquapendente, Aldrovandus, Courveus, Pariſanus, aliique ſedulò pullorum gallinaceorum, utpotè magis familiarium, generationem contemplati ſunt, ut hinc deinde ad Humanam per conjecturas tranſirent.

Primò itaque in Gallinarum ovario obſervarunt exi-

guam quandam papulam,quæ ſenſim aucta rubrum colorem adipiſcitur, deinde à racemo abrumpitur, & per infundibulum, ſive uteri tubam deorſum delata, albumen, quod in plicis celluliſque tum uteri, tum tubæ reſtagnat, induit, & tandem in extremo utero duriori teſtâ contegitur; In quo prætereà apparent chalazæ,circularis, & exigua capacitas in obtuſiori parte, & cicatricula quædam aviculæ pupillam referens, quæ ex Harveo præcipua totius ovi pars exiſtit,& quartâ die ab incubatu in fœcundatis ovis conſpicitur inſtar puncti ſanguinei ſaliens, è quo etiam ſanguinis ductus diffunduntur, & omnia corporis rudimenta notari jam poſſunt. Sexto die viſcera omnia & inteſtina ferè internoſcuntur, & pullus moveri incipit galbæ ſimilitudinem referens. A ſeptimo ad decimum omnia manifeſtiora evadunt, & alæ, pedes, pedumque digiti cernuntur. Interim, dum enarratæ partes ſenſibiliores fiunt, albumen ductim abſumitur per venas & arterias, quæ tàm ad ipſum, quàm ad vitellum diriguntur. Decimoquarto die omnia viſcera intra propria conceptacula, occluſo thorace & abdomine, recondi videntur, cerebrumque ſuâ calvariâ contegi, & viſcera priùs albicantia rubeſcere. Deincèps umbilicalia vaſa comparent,plumiſque pullus veſtiri incipit, ſeſeque movens,& reſpirat, & pipit. Albumine tandem abſumpto, venæ, & arteriæ, quæ ad ipſum pertingebant, exiccantur, quæ verò ad vitellum, inteſtinis adjunguntur. Poſt vigeſimum primum diem, aucto fœtu, cortex rumpitur, & pullus in lucem editur. Hæc eadem in cæteris volatilibus contingunt, quamvis tempore differenti.

Harveus his non contentus, Cervas, Damas, aliaque animalia ſecuit, atque in illis etiam ova detexit; unde *excercitat.63.de generat.vivipar.* hæc habet. *Quo modo, ordine, ac ratione pullus ex ovo fabricatur, & producitur, eodem pariter, ex conceptu præexiſtente, viviparorum fœtus*

pro-

proveniunt: una ſcilicet atque eadem eſt utrobique generationis ſpecies, & utriuſque exordium; ovum dicitur, vel ſaltem analogiâ quâdam tale habetur; nempè, ovum eſt conceptus foris expoſitus, undè pullus procreatur: conceptus, eſt ovum intus manens, donec fœtus debitam in eo perfectionem acquiſiverit; cætera verò conveniunt. Novit hoc etiam Ariſt.7 *de hiſt.Animal. cap.*7. ubi ait: *Omnia tum Natatilia, tum Pedeſtria, tum etiam Volatilia ſive animalis, ſive ovi formâ proveniunt, ſimili modo gignuntur*. Et iterùm 3. *de gener.Animal. cap.*9. *Quæ intra ſe pariunt Animal, iis quodammodò poſt primum conceptum oviforme quoddam efficitur; humor enim in membranâ tenui continetur, perindè quaſi ovi teſtam detraxeris*. Et cit.7. *de hiſt.Animal. Generationis primordium in Animalibus eſt velut ovum ſuâ membranulâ contectum, detracto putamine*. Quamvis hucuſque à Medicis, duce Galeno *in libris de ſemine*, creditum ſit Maris, & Fœminæ genituram intra uterum recipi debere, ibique ſimul commiſceri, ut ex utriuſque commiſtione unà cum materno ſanguine conflaretur maſſa, ex quâ deinde Embryo lunari revolutione exurgeret undequaque organis abſolutus.

Demùm Nicolaus Stenonius poſtquàm diverſorum Animalium Viviparorum exta rimatus eſſet, atque reperiiſſet in uteris Vaccæ, Ovis, Canis, Cuniculi, Urſæ, Erinacei, Leporis, Salamandræ, Teſtudinis, Piſcis ſpinæ, Torpedinis, Galei levis, Viperæ, Lupæ, Cervæ, Damæ, Scrofæ, & Aſinæ, ova, de humanis fœminis hæc refert. *Prima, inquâ teſticulos me diſſecuiſſe memini, dicebatur quinquagenaria, ubi multæ intra teſticulos veſiculæ continebantur, ipsâ cervice uteri preſſâ ſeroſus humor excudabat; in ligamento uteri rotundo videbantur fibræ motricibus ſimiles verſus os pubis abire &c.* Mox ſubdit. *In Juniore muliere & multa erant ova, & rotunda, nec ejuſdem magnitudinis omnia, difficilia tamen ſeparatu propter ſoliditatem ſubſtantiæ, quâ continebantur*. Et Hannemannus addit

fuiſſe

fuiſſe etiam obſervata ova à Laurentio Gieſeler Archiatro Brunſwicienſi in teſticulo ſeu ovario puellæ novem annorum hydrope extinctæ. Quod confirmans Thomas Barthol. *in reſponſ. ad Hannemannum tom. 2. Act. Hafnienſ. obſ.* 104. inquit: *De ovario in fœminis poſt Stenonii noſtri diligentiam, nemo ambigit. Idem Stenonius in Theatro Hafnienſi demonſtravit Ova in Cadavere fœmineo, eaque coxit aliorum Ovorum more, cunctiſque ſpectatoribus oſtendit: ita decocta pellucida viſebantur nullo vitelli veſtigio, quod neque in Ovis ovinis coctis deprehendit filius meus Gaſpar, ſed albumen duriuſculum ſolum. Quo autem modo ex ovario in uterum, per tubam ejuſdem patentem, ovum fœtus humani deſcendat, oſtendit in nuperâ figurâ Fridericus Ruyſchius Anatomicus Amſtelodamenſis.* Hæc Bartholinus.

DE FOEMINÆ, ET MARIS Vi in Generatione.

MAjor Medicorum pars cum Galeno 1. *de ſem. c.* 4. & 5. & 2. *ejuſd. oper. c.* 1. aſſerit tam Marem quàm Fœminam ſeminalem ſubſtantiam æquè præſtare, atque ex utriuſque complexu embryonem exoriri. Ariſtoteles verò 1. *de gener. Animal. c.* 2. efficientiam tantummodò Maſculo conceſſit, Fœminæ verò materiam.

Sed ambiguitates iſtas Anatome jam ſuſtulit. A fœminæ enim ovario albicans quidam humor veſiculis contentus, ad formam ovi molli putamine obtecti conglobatus in uterum deponitur; à Mare verò fœcundatur; undè motûs origo, & partium incrementum. Cùmque in ovo membrorum rudimenta adſint, quæ à plaſticâ vi maſculei ſeminis fœcundantis diſponuntur, fit ut tùm Patri, tùm Matri non rarò filii ſimiles naſcantur.

Præter hunc humorem albumini non diſſimilem pelli-

liculis contentum, & inſtar ovi conformatum, nullum aliud ſemen à fœminis pro generatione ſuggeritur; quod inde evidens eſſe poteſt, quia reſectis ovariis caſtrantur fœminæ, quò ſteriles fiant. Seroſus autem & albicans ille humor, qui in coitu ab illis effundi dicitur, reverà ſeminalis non eſt, & in ipſo concubitu foràs proſilit, quare ad generationem conferre nequit, niſi quantum per illius emiſſionem Veneris oblectamentis fruuntur, ne mares recuſent; imò pleræque abſque illius effuſione concipiunt. Itaque fœcundandi vim ſolùm virile ſemen habere certum eſt. Verùm unde illi hoc contingat adhuc ſub Judice lis eſt.

Harveus cùm animadvertiſſet illud in utero poſt concubitum non contineri, exiſtimavit *immaterialiter* ſive per contagium, ut ipſe ait, fœcundare, ad eum ſanè modum, quo conceptus in cerebro perficiuntur.

Ariſtoteles ſemini ineſſe putat quoddam proportione reſpondens elemento ſtellarum. Inquit enim 2. *de gener. Animal. cap.* 3. *Ineſt in ſemine omnium, quod facit, ut fœcunda ſint ſemina, videlicet, quod calor vocatur, idque nonignis, non talis facultas aliqua eſt, ſed ſpiritus, qui in ſemine ſpumoſoque corpore continetur, & natura, quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum.* Verùm hæc rem non explicant, ſed potiùs reconditorum verborum tenebris illam obvolvunt.

Arbitrantur alii vim hanc prolificam Genituræ impertiri à quodam principio interno vitali, quo ipſam præditam eſſe ajunt.

Quoniam verò à ſimilibus conjecturas facere haud incongruum eſt, ubi certæ probationes deficiunt, obſervamuſque ſemen ſale quodam volatili præditum, illi non multùm abſimili, quo cætera fœcundari ſolent, ſuſpicandi anſam arripimus ſal illud fœcundandi vi pollere, quo etiam Animalia ad Venerem excitantur, & ſalacia redduntur: ſemine enim excreto, vel inſulſo, tentigo il-
la

la ceſſat; hinc Salacis nomen non immeritò derivarit: atque apud Plutarchum *quæſt.natural.* habetur, *quod Pecus ſalem lingens fit ad coitum pronius, canes quoque ſalſamento eſo celeriùs concipiunt, & naves, quibus ſal vebitur, plures alunt mures, ob frequentiorem coitum*. In his ſalibus etiam rerum ſemina eſſe videntur, tùm quia Ægyptus Nili nitro, & arva culmorum adultorum ſalibus fœcundantur, ut habet Columella *lib.2.c.10.& l.3.c.10.* Unde Virgil.*lib.1.Georg.*

Semina vidi equidem multos medicare ſerentes,
Et nitro prius & nigrâ perfundere amurcâ,
Grandior ut fœtus ſiliquis fallacibus eſſet.

Tùm etiam quia ex ſuis ſalibus plantæ, & Animalia regenerantur, ut teſtatur præ cæteris Borellus *Centur.2. obſ.21.& Centur.4.obſ.34.* & aliquando nobis obtigit ex cineribus cancrorum fluviatilium contra Rabiem præparàtis novos cancros regeneratos videre; quamobrem quæ plurimo ſale volatili conſtant, ut piſtachia, nuclei pinei, caſtaneæ, legumina, aromata, & id genus alia, ſemen fœcundius reddunt, & præterea ad Venerem maximoperè ſtimulant; cùmque id præ tenuitate obtutum effugiat, Harveus uteros Damarum, & Cervarum inanes, nullâque ſubſtantiâ ſenſibili imbutos vidit. Neceſſe eſt autem ſpermatis craſſamentum intra uterum effundi, ut volatilis illa ſubſtantia tutò intus devehatur, quæ tantæ eſt efficaciæ, ut & fœtũ ipſum in utero prægnantem aliquando reddiderit, ac ſic partus fœtos Matres ediderint; quemadmodùm de Muribus refert Ariſtoteles *6.de biſt. Animal.cap.37.* & Ælian.*lib.17.cap.17.* ac de plurimis aliis Animantibus meminerunt Germani *in Ephemer. ann. 1670.in ſcbol.obſ.36.*

Utque id percipiatur, & hiſtoriæ Authoribus fides ſarta tecta maneat, res altiùs repetenda eſt. In ſuis operibus, ut ſæpè diximus, eodem ſe modo natura gerere ſolet, unde in rebus difficillimis argumentum ab uno ad

aliud

aliud Naturæ opus deducere rationi eſt conſentaneum. Atqui plantarum ſemina continent novarum plantarum cum earum ſeminibus rudimenta, ſive etiam veras plantulas cum foliis, fructibus, & ſeminibus reliquarum, reliquarumque eâdem energiâ præditarum in infinitum, ſi rerum natura ita ferret. Neque ſenſûs judicio in his regi debemus, qui mirum quantum mancus, & debilis in nobis eſt: quis enim unquam crederet Acarum minimum animal, & vix conſpicuum, habere oculos, os, dentes, cor, ſanguinem, arterias, venaſque; niſi etiam in ejus ſuperciliis pilos, oculorumque colores microſcopium nuper detexiſſet? Sic pariter ova fœtûs rudimenta continebunt, & cum illis ova deinceps futurorum fœtuum, quorum aliquod fortè reliquis majus cum primo ovo ſimul fœcundari, & partus edi fœtos contigerit. Atque hinc nedùm mirabilis Natura eſt in maximis operibus, extollendiſque tam altè ſideribus, ut Solis penè immenſa altitudo, habito ad illa reſpectu, nullius momenti ſit; verùm etiam in minimis.

Conſtat etiam ſemen reverà ex ſanguine non fieri, ſed eſſe glutinoſum quendam humorem, qui cum eodem ſanguine per Arterias perpetuò excurrit. Quòd ſi aliquando poſt largiorem Veneris uſum ſanguis effundi dicatur, ſerum nondum à ſanguine ſecretum præ nimiâ libidine intempeſtivè eruperit: præterquam quòd ſuſpecta nimis redditur hujuſmodi obſervatio, quandoquidem emiſſo univerſo Semine, ceſſat tentigo, & pruritus Veneris; Nì tamen dicere velis ex immoderato illius uſu arteriolas reſerari, aut dirumpi, unde pro ſemine cruor erumpit.

DE FOETUS CONCEPTIONE, *& Formatione.*

CONceptionem intra ſeptem dies à concubitu fieri creditum eſt, Formationem autem Maſculorum ad

dies triginta, & Fœmellarum ad quadraginta differri, ut docuit Hipp. Harveus in Damis, & Cervis obſervavit quadraginta quidem diebus Fœtûs formationem abſolvi, quamvis primis triginta nihil ſenſibile in illarum utero appareat, itaut ſolis decem ultimis tota debeatur. Nobis verò præfinitum diem determinare difficile nimis videtur, ſiquidem omnia pro diverſitate rerum Generationi conferentium variari poſſunt.

lib. de Nat. Pueri.

Plurimum negotii attulit antiquioribus Medicis, & Philoſophis quæſtio de parte in Fœtu primogenitâ. Hippocrates ne fortaſſe ulli injurius videretur, omnia ſimul membra formari faſſus eſt. Galenus Hepati primas tribuit, quod tanquam Paterfamilias ſanguineo alimento cætera membra nutricaret. Alcmæon referente eodem Gal. Cerebrum primùm exoriri arbitratus eſt. Democritus umbilicum, ex Plutarcho, ut velut anchora fœtui inſerviret, ne intra uterum naufragium pateretur. Empedocles ex Gal. primo loco ſpinam quaſi corporis carinam extrui putavit.

lib. de loc. in homine & diæta.
lib. de Format. fœtus c. 1.
lib. de hiſt. Philoſ.
lib. de Amore Parent. erga liberos.
c. lib. de hiſt. Philoſoph:

Harveus cum pleriſque aliis, qui ad ἀυτοψίαν hujus rei indaginem revocarunt, obſervavit in partium conformatione primo obtutu punctum faliens micare cum adjūctis quibuſdam fibris ſanguineis, illaſque in teretes ductus venoſos, & arterioſos veluti in circulum adactos & rubore ſuffuſos, ſive mavis dicere, ſanguine repletos commutari: ſanguinem autem perenni vibratione ſalientis veſiculæ propelli ex arteriis in venas. Inſequentibus diebus ſpinam & dorſum extrui cum articulis: Caput tribus veſiculis conſtās extuberare, quarum una cerebrum, duæ aliæ oculos referunt; eodemque tempore Cordis vaſcula magis conſpicua fieri, ejuſque motum patentiùs obſervari; deinde reliqua viſcera, ventriculum, inteſtina, jecur, lienem, pulmones, & cæteras partes cordis ſtructuram explentes efformari; denique thoracem, & abdomen claudi, & viſcera anteà conſtructa intra ipſorum ambitum recondi.

At

At accurati alioquin viri, & de re hac optimè meriti formari primò putarunt partes illas, quæ per incrementum conſpicuæ primùm fiunt, nec animadverterunt in ovis etiam non fœcundatis ſtamina, & membrorum lineamenta obſervari, atque omnia in unum veluti nodum convenire, qui Cordis eſt rudimentum. Hæc verò à fœcundatis tantùm differunt, quòd in his accedens ſpiritus per totos artus, ſeu filamenta diffuſus, incubitu, ſeu ſimili calore adjutus, illa diſponit, unde moveri, & vegetare incipiunt, conſpicuaque redduntur. Hoc primùm ſuſpicabar tantùm, donec in ovis tum fœcundatis, tum non fœcundatis etiam ante incubatum periculum feciſſem, & nullo diſcrimine in illorum interiori albumine pulli rudimenta in formam polypi dipoſita apparuerunt, cujus corpus medius eorundem nodus referebat. Utque rei certior fierem alia à primis incubitûs diebus obſervare inſtitui, in quibus omnia prioribus ſimilia viſa ſunt, & eò manifeſtiùs, quò plures dies in incubatu fuerant, quouſque tandem ex ipſis rudimentis pullus conformatus apparuerit. Fruſtrà igitur pars primogenita in fœtûs formatione quæritur, quando ſimul omnium rudimenta præjacta ſunt. Idem obſervare licet in ſeminibus plantarum, in quibus etiam germinum rudimenta in unum nodum conveniunt, quem ſi fortaſsè à vermibus erodi, vel aliâ causâ diſſolvi contingat, illis à mutuo nexu diſſociatis, futuræ plantæ ſpes interit: Cujus rei non ignaræ formicæ, dum frumentum per æſtatem colligunt, ne terræ foraminibus reconditum germinet, nodum hunc erodunt, ut notavit Plutarchus. de ſolertia Animal.

Quamvis omnia futuri fœtûs lineamenta in ovo præexiſtant, priuſquam fœcundetur, neque inde quidquam præter motum, & vitam accipiant; ſolent tamen ſæpiſſimè filii Patri ſimiles naſci, cùm Mens, ſeu Animus corpus diſponens iis delectari ſoleat operibus, quibus jam olim aſſueverat, & paternis ſimilia lineamenta effingere, unde

etiam Mores, & Ingenium. Hinc quoque eſt quòd ſeduli Pictores ſummo ſtudio cavent, ne in ſuis operibus incidant in eoſdem errores, & defectus, quibus ipſorum corpus laborare noverunt, & cum hoc vitio pugnandum ſummoperè ajunt, quod cum judicio ſimul natum eſt: Anima enim corporis, & judicii magiſtra operibus gaudet ſimilibus iis, quibus in compoſitione proprii corporis uſa eſt. Atque hinc deducunt fœminam non eſſe tam deformem, quæ Amatorem non inveniat. Vide Leonardum à Vinci.

de Pictura cap. 45.

DE VITA, ET NUTRICATIONE *Fœtûs in Utero.*

ANtiqui Medici crediderunt fœtum in utero vivere vitâ Matris, & nutriri ſanguine per vaſa umbilicalia eidem ab illâ ſuggeſto.

Courveus *lib. de Nutric. fœtûs in Utero*, neque vitam, neque alimentum à Matre Infanti communicari, ſed propria illi hæc eſſe contendit, exemplo à pullo gallinaceo petito.

Verùm quamvis Vita fœtûs propria ſit, & à Matre non dependeat, cùm ejus cor pulſet & moveatur antequam vaſa umbilicalia conſpiciantur per placentam utero annexa, hiſque ligatis deſinat pulſus cùm in chorio, tùm in placentâ, corde nihilominùs cum adjunctis arteriis pulſante; Alimentum tamen illi à Matre communicatur. Arteriæ enim uterinę deponunt in placentam utero attiguam ſuccum alibilem ovi albumini haud abſimilem, qui per venam umbilicalem ſimul cum refluente fœtûs ſanguine adigitur in ejuſdem Jecur, è quo in Cor, & Arterias per univerſum corpus diffunditur. Animalibus autem, quæ placentâ carent, ejus loco conceſſa ſunt acetabula, cotyledones, aut carnoſæ papillæ, quæ funguntur officio placentæ, adeòque ſuccum hunc exugunt, & fœtui impartiuntur.

tur.

tur. Neque mirum ſi vaſa umbilicalia mox à conceptu non appareant; ſiquidem non tam citò neceſſaria eſt nutricatio. Cæterùm Oviparorum pullis proprium alimentum intra Ovum habere neceſſe fuit, quoniam omninò ſunt à matribus ſejuncti.

Operæ pretium autem hîc eſſe duxi, fœtûs cum utero connexionem explicare: Is duabus membranis, ſeu ovi integumentis, involvitur, alterâ tenuiori, alterâ craſſiori: illa ἄμνιον dicitur, hæc χόριον, quæ, mediâ placentâ, utero adhæret. Nonnulli geminis hiſce membranis addunt tertiam ἀλλαντοειδῆν, quam in brutis ſolùm reperiri plerique Anatomicorum contendunt. Sunt hæ membranæ ſuis intertextæ venis, & arteriis, nullis tamen, niſi valdè exiguis, nervis. In Amnio cōtinetur quidam humor pellucidus, aqueus & albicans, in Chorio verò turbidus & craſſus. Antiquiores Anatomici exiſtimarunt humorem, qui in Amnio continetur, eſſe fœtûs ſudorem; qui verò in Chorio, urinam. At illorum ſententiam falſam oſtendit Harveus, tùm quia humores hi continentur in membranis antequàm fœtus ſit perfectus; tùm quia multa animalia nunquam ſudare dicuntur, ut canes, & feles; alia plurima non mingunt, ut piſces, ſerpentes, et aves, cùm tamen in ipſorum ovis humores hi adhuc obſerventur; tùm quia ſi excremēta forent, in fœtu grandiore augeri deberent, cùm potiùs ſucceſſu temporis, qui in Agninâ eſt, minuatur; tùm demùm quia animalia poſt partum avidè has membranas cum ſuis liquoribus devorant. Hinc colligitur alibiles illos eſſe, iiſque fœtum in utero nutriri.

Qui putant cum Harveo humores iſtos nutritios eſſe, è placentâ in chorium, & ex chorio in amnium depluere ajunt, inter quos Courveus, & Segerus. Qui verò humorem in chorio contentum excrementum dicunt, ut præ cæteris eſt Theodorus Aldes, illuc è veſicâ advenire inquiunt per Urachon, deindeque aſſervari in Allantoide.

At quia nec Allantoides in humano fœtu invenitur, nec

Ura-

Urachus ei pervius eſt, crediderim Humorem in chorio contentum Urinam non eſſe, ſed inutilem albugineæ materiæ portionem per canales ab Hepate uterino in chorium productos delatam: chorion enim venis & arteriis abundat; unde Harveo à venarum choro Chorion dicitur, & quemadmodum per Hepar adultorum in cyſti felleâ bilis ſecernitur à ſanguine, ita per Hepar uterinum in chorio fœculentus hic humor à ſanguine ſemovetur. Cùm enim alimentum fœtui vel præparet, vel perficiat, veriſimile quoque eſt aliquantum ſaltem excrementi inde relinqui, quod fœtu grandeſcente, adaugetur, atque in partu, diruptâ hac membranâ, affluenter proſilit. Cæterùm Urina in veſicâ toto tempore geſtationis retinetur, nec per Urachon impervium aliò propelli poteſt, quàm per proprium meatum; Hinc ex Harveo ita tumet fœtûs veſica, ut ferè univerſum ventrem occupet, licèt ille in utero non potet, atque alibilis ſuccus depuratus in placentâ, ac ſecretus à ſeroſâ, & aqueâ materiâ ſuggeratur. Nî dicere velis cum P. Fabri umbilicales arterias per id temporis fungi officio emulgentium, deferendo lotium intra pelliculas chorii. In brutis autem Urachum perforatum habentibus urina è veſicâ in Allantoidem excurrere poteſt, adhibitâ etiàm leviſſimâ preſſione, ut notat Aldes, fortaſſe quia in illis urina abundantior eſſe ſolet. Obſervavit pariter in fœtu illam omni ſalſedine carere, atque æmulari ſaporem modici ſacchari aquâ diluti; & in obſervationibus Amſtelodamenſibus refertur, inſipidam omninò deprehenſam. Hinc eſt, quod tamdiù abſq; ullo detrimento detineatur.

Mihi quidem jam diù in mentem venerat, albicantem humorem in Amnio contentum aſſiduò reſtaurari debere à ſuperveniente alio per ejuſdem vaſa delato; cùm tandem meam conjecturam confirmavit Thomas Barthol. qui teſtatur ſe vidiſſe in Amnio Brutorum candidas fibras, & multas, venis majores, quæ nec nervi ſunt, nec fibræ; fortaſſe lacteæ erunt, hoc eſt albicantem, vel lacteum hunc Amnii liquorem deferentes venæ.

Anat. Renov. lib. 1. c. 36.

Hunc

Hunc humorem, qui in Amnio continetur, in fœtûs alimẽtum cedere veriſimile eſt, qui verò in Chorio, vel Allantoide, eſſe ejuſdem excrementum; tum quia ille, augeſcente fœtu, minuitur, hic augetur; tum quia, ſaltem in Brutis inter veſicam & Allantoidem per Urachon mutuus eſt conſenſus, & Harveus quarto fermè menſe in embryonis ventriculo invenit chylum, inſtar albuminis in Ovo, non diſſimilis ſubſtantiæ ab humore iſto, in quo fœtus innatat, illũque per os hauſtũ fuiſſe ſuſpicatus eſt, undè nil mirũ ſi in inteſtinis quoq; fæces, Meconium Ariſtoteli dictæ, reperiantur, & quandoque obſervatæ fuerint in membranas emiſſæ, ut ex Coitero, Carpo, & eodem Harveo.

Subit autem hîc admirari Hippocratem *lib. de Carnibus, ſive de principiis*, hoc idem edocuiſſe, his verbis: Τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇ γαστρὶ συνέχον τὰ χείλεα μύζει ἐκ τῶν μητρέων τῆς μητρός: hoc eſt, *puer verò in utero, comprimens labia, ſugit ex utero matris*: Et paulò poſt, Εἰ δέ τις ἐρωτοίη, πῶς τοῦτο οἶδέ τις, ὅτι ἐν τῇ μήτρῃ τὸ παιδίον ἕλκει, καὶ μύζει, τάδε αὐτῷ ἐστιν ἀποκρίνασθαι. κόπρον ἔχοντα ἐν τοῖσιν ἐντέροισιν γίνεται, καὶ ἀποπατέει ἐπειδὰν γένηται τάχιστα, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ πρόβατα. καί τοι οὐκ ἂν εἶχε κόπρον, εἰ μὴ ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἔμυζεν. οὐδ᾽ ἂν θηλάζειν τὸν μαθὸν ἠπίστατο θρώμενον αὐτίκα, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ μήτρῃ ἔμυζε: hoc eſt: *Si verò quis interroget, quomodò hoc ſciat aliquis, quòd Puer in utero attrahit, & ſugit, hæc illi ſunt reſpondenda: Stercus habentes in inteſtinis naſcuntur, & exonerant ventrem poſtquàm nati ſunt ſtatim tum Homines, tum Pecudes; atqui non haberet ſtercus, niſi in utero ſuxiſſet; neque ſugere mammas noſſet ſubitò natus, niſi etiam in utero ſuxiſſet.* Quam fortaſse doctrinam ipſe edoctus eſt à Democrito, cujus hæc ſententia fuit, referente Plutarcho *5. de placit. Philoſoph.* Idem probat Galenus *lib. qui inſcribitur, An Animal ſit, quod in utero continetur*, repetitque *5. aphor. comment. 37.* ex mente ejuſdem Hippocratis *lib. de Naturâ Pueri* inquiens: *Trahit infans à ſanguine ad ſe id, quod dulciſſimum eſt, ſimul autem & lactis parte aliquâ fruitur.*

Præ-

Prættereà ejus ſitum in utero leviter adumbratum ab Hippocrate *lib. de Natur. Pueri*, & ab Ariſtotele 7. *de hiſtor. Animal. cap.* 8. accuratè deſcribunt Realdus Columbus 12. *de Re Anatom. cap.* 12. Julius Cæſar Arantius *lib. de Hum. fœtu c.* 12. Thomas Barthol. *lib.* 1. *Anat. cap. penult.* aliique. Caput habet in ſuperiori uteri parte, brachia ita inflexa, ut ipſorum cubiti lateribus adhæreant, manus tibiis, plantiſque pedum nates, oculi genibus incumbunt, naſus demùm ipſa inter genua jacet; itaque figuram rotundam æmulatur: hæc enim aliis capacior, minùs fœtui & matri moleſta eſt. Cùm autem tempus partûs imminet, caput ad uteri oſtium dirigit, ut exeat.

Donec in utero eſt, non reſpirare plerique exiſtimarũt, ac propptereà à Naturâ conceſſum ei eſſe peculiare vas Ovale dictum, quo ſanguis à venâ cavâ aſcendente in ſiniſtrum ventriculum & Aortam detrudatur.

lib. de Nat. Pueri. At contrarium viſum eſt Hippocrati, qui fœtum reſpirare pluries edocet, potiſſimùm autem cum ait: Καὶ δὴ καὶ τοῖσιν ἄνω τὴν πνόην ποιέεται τῷτε ςόματι, καὶ τῇ ῥινί: ideſt: *& jam etiam* (fœtus) *ſupernis partibus ſpirationem facit tùm ore, tùm naribus*. Cujus ſententiam commendat Gal. *c. lib. An Animal ſit, quod in utero continetur cap.* 3. *Sed non facilè quis* (ut habet Clariſſ. Boyle in Phyſico-Mechanicis experimentis) *imaginabitur quomodò Aër matris corpus tranſmeare valeat, & tegumenta, quibus fœtus involvitur, præſertim cùm Natura peculiaria vaſa temporaria in Infantulis exeogitaverit, ut ſanguis circulare poſſit; undè non eſt veriſimile Infantes in utero propriè reſpirare.* At illicò ſubdit: *Cùm ex noſtris pateat experimentis omne propemodum liquorum genus, interſperſis aëris corpuſculis, perinde ac Aqua, abundare, non videtur abſurdum, ſi quis dixerit grandeſcentem fœtum, (præſertim cum ſuperior involventis Amnii pars liquore deſtituta ſit, & halituosâ tantùm ſubſtantiâ compleatur) obſcuram quandam reſpirationem exercere, præcipuè cùm non ſit vana fabula Infantulos in uteris Matrum auditos fuiſſe vagientes; & ipſe Dominam*

minam quandam novi, cujus Amici, cum ea paucis ab hinc annis prægnaret, apud me conqueſti fuerunt, illam vagitu infantuli ſui plurimùm multoties terrefactam, quod & ipſa unà cum Amicis illius prodigioſum quid eſſe autumavit. Id ipſum probat ex eo, quòd audiantur pulli in ovo, nondùm perrupto putamine, pipientes. Idem teſtantur Hildanus, Libavius, Sennertus, Fincelius, Thomas Bartholinus, Plempius, aliique plures, de Infantum vagitu intra uterum. Unde exiſtimaverim cũ Bartholino fœtum in utero, ſaltem ultimis menſibus, cùm maturitati, & partui proximus eſt, ſine multiplici tamen muſculorum thoracis conatu, reſpirare. 2. Anat. Renov. c. 8 In *German. Ephemer. tom. 1. obſ. 62.* fertur puellum in utero matris, dum hæc in templo erat, edidiſſe ejulatum, funeſtum prænuntium ſibi, Matri, Patri, domui, & toti Pomeraniæ, ut Balthaſar Timæus exiſtimavit: noverat enim Matrem veneno, & Patrem peſte extinctos, domum incendio conflagratam, & totam Pomeraniam bello exagitatam.

Nùm etiam vigilet, & moveatur, an verò dormiat, & quieſcat, curioſiùs quæri ſolet. Ariſtoteles majorem temporis partem dormiendo conſumere ait, ſicut pariter, cùm primò in lucem editur, obſervamus. Verùm teſtantur gravidæ ſe nedùm, cùm partui proximæ ſunt, ſed etiam in primis menſibus varias embryonum motiones percipere. 5. de gener. Animal. cap. 1.

Ex injucundè, moleſtèque fœtum afficientibus, ipſum dolere, ac lacrymari; & ex lacteæ ſubſtãtiæ in Amnio contentæ exſuctu, ſalſæ, dulcis, aut inſipidæ ſalivæ perceptione, guſtare par etiam eſt. De Auditu minùs vereri licet, nam ſi vagitus infantium intra uterum audire poſſumus, quid obſtat quin ipſi quoque externos ſonos audire queãt? Atqui ex Ariſtot. tonitrua plurimùm nocua ſunt pullis nondùm excluſis. Quod ad Viſum nullus dubito fœtum intra uterum clauſis oculis immorari, & ſi fortaſse eos aperiat, cùm lumen illuc non pertingat, videre non poſſe, ſicut neque externos odores ſentire.

Poſtremò, quamquàm Ludovicus Forgius aſſerat Infantes in utero excogitare; exiſtimaverim Ego rationalem partem pro eo tempore otiari, ſive quòd adhuc organa imperfecta ſint, ſive quòd ſimulacra rerum nondùm noverit. Hinc meritò à quibuſdam comparatur illorum Intellectus tabulæ raſæ, in quâ nihil eſt depictum. Cæterùm de Riſu nil certi determinari poteſt, quamvis paulò poſt partum leviter contractis labiis ridere videantur, ſi verus Riſus is dici meretur.

DE SUPERFOETANTIBUS, & Multiparis.

De Hominum ſuperfœtatione nonnulli dubitarunt; ſed innumera propemodùm extant apud graviſſimos Scriptores ejuſdem exempla. Hippocrates nedùm totum librum de Superfœtatione conſcripſit, verùm etiam 5.*epidem.* refert mulierem quandam Lariſſæam Gorgiæ uxorem, quadraginta dies poſt primum partum, alterum incompletum edidiſſe. Ariſt.7.*de hiſt. Animal. cap*.4 fœminam ſeptimo menſe unum, deinde duos juſto menſium numero peperiſſe memorat: Et Plinius 7.*hiſt. natural. cap*.11. aliam, unum juſto partu, quinque menſium alterum. Superfœtationis quoque meminit Avic.*f*.21.3. *tr*.2. *c*.16. Jo: Rhodius *obſerv. Medic. cent.*3.*obſ*.52. refert de Navicularii cujuſdam Patavini conjuge, quæ quovis anno ſuperfœtare conſueverat. Demùm (ut Sennertum, Peredam, Schenckium, reliquoſque omittam) Theodorus Kerkringius *in ſuo ſpicileg. Anat. obſ*.2. teſtatur penes ſe aſſervari duo ſceleta geminorum, uno partu editorum, quorum alter octavum menſem attigerat, alter verò nondùm quartum, ſcilicet binis ovis diverſo tempore fœcundatis.

In multiparis plura ſimul ova fœcundari contingit, pa-

riter-

riterque fœtus increſcere, nutriri, & ad maturitatem ſimul pervenire: quod frequentiſſimum in Ægypto eſſe ait Ariſt. ubi fertiliores fœminæ feruntur. Teſtatur etiam B. Albertus Magnus in Germaniâ mulierem enixam ſimul viginti duos infantes; aliamque ejeciſſe in pelvim centum quinquaginta corpuſcula magnitudine auricularis digiti. Alia numeroſi partus exempla refert Schottus. Ipſeque vidi hîc Neapoli anno 1666. menſe Januarii, unico partu natos quatuor infantes, tres maſculos, aliam fœmellam, qui paulò poſt baptiſmate loti vitâ defuncti ſunt. Hinc, gemellis exceptis, rarò hi partus ſuperſtites ſunt, cùm ob uteri anguſtiam nec ſatis nutriri, nec adoleſcere poſſint. Imò ſi Naturæ opificium contemplemur, quæ gemina tantùm ubera hominibus largita eſt, aliis verò Animalibus, quæ plures ſimul fœtus edunt, mammarum multitudinem; humani partus trigemini, quadrigemini monſtroſi videntur. Cum autem contingit plures ſimul generari, diverſis membranis obvolvuntur, licèt exteriorem communem illos habere poſſe ſcribat Bartholinus.

cap. 7. de hiſt. Animal.

Phyſ. Curioſ. p. 1. lib. 3. c. 23.

DE MONSTROSIS, & Maculoſis Fœtibus.

LUdit aliquando Natura, & pro naturalibus monſtroſos fętus profert, qui multifariàm peccare ſolent. Vel enim debitam membrorum proportionem non habent, ut cum Pygmæi capiti cervix Gigantis iungitur, vel giganteam molem Pumilionum pedes ſuſtinent: aut in aliquo membro deficiunt, vel excedunt; ut cum oriũtur unoculi, multoculi, itemque unipedes, multipedes, unimani, multimani, bicipites, acephali. Aliquibus partes in proprio ſitu non ſunt, cùm Naſus non inter oculos collocatur, brachia non adiunguntur humeris, oculi in occipi-

tio, vel in ſcapulis innaſcuntur, quo vitio afficiebantur
7. hiſt. natur. cap. 2. mõſtra illa, quæ refert Plinius. Demùm capite oblongo, vel turbinato; vervecino, canino; pedibus, vel manibus belluinis; ſemihominis, ſemibruti, vel omninò alterius ſpeciei, & conditionis Infantes nati ſunt.

Contingit autem hæc monſtra oriri vitio uteri, plaſticæ ſeminalis virtutis, imaginatricis perturbatione, aut cùm in ovo fœtus principia malè diſpoſita ſunt.

Tanta etiam vis ineſt alimento, ut nedùm Animi mores alterare valeat, ut fertur de ferarum pullis domi altis, ſed etiam exteriora. Quæcumque enim alio lacte quàm materno nutriuntur, multum à naturali propriâque con-
lib. 12. c. 1. ſtitutione declinant. *Quamobrem*, inquit *A.* Gellius, *non fruſtra creditum eſt, ſicuti valet ad fingendas animi, atque corporis ſimilitudines vis, & natura ſeminis, non ſecùs ad eandem rem lactis quoque ingenia & proprietates valere: Neque in hominibus id ſolùm, ſed in pecudibus quoque animadverſum; nam ſi ovium lacte hædi, aut caprarum agni alerentur, conſtat fermè in his lanam duriorem,*
3. de hiſt. Anim. c. 12. *in illis capillum gigni teneriorem*. Et Ariſtoteles: *Aquarum diverſarum uſu nonnulla ſuos immutant colores, alibi enim candida, alibi nigra redduntur: ſunt etiam aquæ multis in locis, quas cùm oves biberint, moxque inierint, nigros generent agnos. In Antandriâ duo ſunt fluvii, quorum alter candorem, alter nigritiem pecoribus facit. Scamander etiam amnis flavas reddere oves creditur, quam ob rem Xanthum pro Scamandro nuncupatum ab Home-*
6. Æneid. *ro autumant*. Hinc ſcitè apud Virgilium Dido Æneæ crudelitatem exprobrans, illum ferarum lac ſuxiſſe dicit.

Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus author
Perfide: ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus, Hyrcanæque admorunt ubera Tigres.

C. 7. Nec minùs ingenioſè Arioſtus induxit Meliſſam ſub perſonâ Atlantis, Rogerii mollitiem ita objurgantem:

Di midolle già d'Orſi, e di Leoni,

Ti

Ti porſi io dunque li primi alimenti? &c.

In Arboribus etiam & frugibus major plerumque vis, & poteſtas eſt, ad earum indolem vel detrectãdam, vel augendam, aquarum atque terrarum, quæ alunt, quàm ipſius, quod jacitur, ſeminis; ac ſæpè videas arborem lætam, ac nitentem in locum alium tranſpoſitam deterioris terræ ſucco deperiiſſe, aut novas induiſſe qualitates, ut author eſt Theophraſtus. Unde de Perſeâ Columella:

Stipantur calathi & pomis, quæ barbara Perſis
Miſerat, (ut fama eſt) patriis armata venenis.
At nunc expoſiti parvo diſcrimine lethi,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Ad monſtroſos partus referri poſſunt ortus ex diverſæ naturæ parentibus, ut cum ex Aſino & Equâ fit Mulus, ex Aſinâ & Equo, Hinnus. Oportet tamen Animalia, quæ ad generationem commiſcentur, quâdam analogiâ convenire, ut ſunt Hircus & Ovis, Canis & Vulpes, Leo & Pardus. Idem obſervandum in plantis, ut refert Porta *in ſua Magiâ naturali*.

Vulgò putant, quæ æquivocè progenita dicuntur, ſterilia eſſe. Verùm experimenta oſtendunt, Leopardum, Lyncem, & ſimilia ſterilia non eſſe. De Mulabus potior erat difficultas: At teſtatur Ariſtoteles eas frequenter in Syriâ parere; quod & confirmat Plin. *lib.* 8. *cap.* 44. Et Theophraſt. idẽ evenire in Cappadociâ fatetur, licèt illæ diverſi generis à noſtratibus ferantur. Convenit his P. Fabri, ſubditque nuper in Arverniâ mulam peperiſſe. Romæ etiam paulò ante Pontificatum Clementis VII. mulam enixam eſſe ſcribit Alexander Taſſonus. Inſuper Stenonius in binis mulabus diſſectis hæc obſervavit: *In unâ teſtes exigui admodùm erant, & in iis nulla ovorum veſtigia reperiebantur; In alterâ teſticuli magni erant, ut in Aſinâ, ſed pauca & exiguá ova continebantur*; Hinc colligit poſſe mulam abſque miraculo parere: ſterilitatis autem cauſam eſſe, Ova vel nimis parva, vel intra Ovarii profunditatem nimiùm immerſa.

6. de hiſt. Animal. c. 24. et. 36.

5 de gen. Animal: propoſ. 67. n. 4.

Ad

Ad Androgynos,ſeu Hermaphroditos quod ſpectat,qui utroque ſexu pollere creduntur, reverà Fœminæ ſunt,Clitoridem tamen paulò longiorem ſortitæ: etenim hâc extra uteri oſtium productâ plerùmque abutuntur, & mutuò coëunt,quæq; aliquandò ſexûs mutationem ſubiiſſe in primo cum maribus concubitu, præ nimio Veneris oblectamento, referuntur; ut de Iphide in marem conversâ ait Ovid.9.*Metamorph.*

Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat Iphis.

Cœterùm de Satyris, Hippocentauris, Minotauris, Sphingibus, Sirenibus, aliiſque hujuſmodi monſtris, conſule præ cæteris Gaſſendum *to.2.ſyntagm.Philoſ.lib.1ſect.3.* & Schottum *in ſuâ Phyſicâ Curioſâ lib.3.de Mirabil.Homin.*

Hîc in illorum ſententiam non iverim, qui Gigantes, & Pygmæos inter monſtra connumerant, cùm debitâ membrorum proportione præditi ſunt. De Gigantibus, quamvis nonnulli dubitarunt, num unquàm extiterint,illorum tamen frequens mentio fit in ſacris literis, & apud Pomponium Mela,Solinum, Plinium, Plutarchum, necnon D.Auguſtinum,& Lactantium Firmianum. Pygmæos narrat Ariſtoteles habitare in cavernis prope Nilum in ſuperiori Ægypto, eoſque pugnare cũ Gruibus. Plin. quoque pluribus in locis eorumdem meminit, præſertim verò *lib.7.c.2.* inquit, eos à Gruibus plurimùm infeſtari, quamobrem arietum, caprarumque dorſis inſidentes, ſagittiſque armatos, Veris tempore, conſtructo agmine, ad Mare deſcendere, & ova,pulloſque illorum diſpergere. Idem quoque fatentur alii Scriptores relati à P.Schotto. At perluſtratis locis, ubi illi degere dicuntur, numquam inventi fuêre; caſu tamen naſci poſſe pluribus experimentis conſtat, immò & arte fieri non novum. Memoratur enim *in Ephemeridibus Germanicis, ann.*1670. *obſervat.*79. Virum quendam filiorum ſuorum à die Nativitatis ſolitum unguento quodã inungere ſpinam dorſi, & juncturas artuum, quo creſcere non poſſent;quare Magnatibus oblati iniquo

8. de hiſt. Animal.c. 12.

c.loco.

pa-

parenti mercedem immerenter comparabant.

In maculandis, variandiſque fœtibus plurimùm Imaginationi eſſe tribuendum clarius eſt, quàm ut hîc explicari mereatur; unde Ariſt. docuit, proles cæterorum animalium magis, quàm hominis ſuis parentibus ſimilem gerere naturam, quia homo vago, varioque plurimùm animo in coitu eſt, & prout Pater, Materque in conceptu affecti fuerunt, ità prorſus evariare. Et Gal. ad pulchros fœtus efformandos valdè conferre aſſeruit in coitu pulchras imagines præ oculis habere. Et quidem non immeritò, cùm plurimis experimentis hoc conſtet, inter quæ primum ſibi locum vendicat, quod de Jacob fertur *Geneſ.* 30. qui cùm oves vario colore diſtinctas cuperet, virgas in aquarum canalibus, quô potaturæ illæ agebantur, detractis corticibus, variegatas collocavit, unde Agni diverſicolores nati ſunt: atqui *D.* Hieronymus, & Auguſtinus, Pererius, Valleſius, aliique, varios illos colores ad ovium imaginationem referunt.

10. ſect. problem. n. 2.

lib de ther ad Piſ. c. 11.

Refert inſuper Lycoſthenes, Romæ ex illuſtri quâdam muliere natum eſſe villoſum puerulum inſtar Urſi ungulis armatum, quoniam domi multæ Urſorum imagines aderant, Inſignia ſcilicet Familiæ.

Teſtatur Heliodorus, Perſinam Æthiopiſſam aſpectâ frequentiùs Andromedæ ſtatuâ, albam ex Æthiope prolem edidiſſe.

lib. 1. de reb Æthiop.

Sachſius *in Gammarologiâ* narrat prægnantem quandam Gammarum attentiùs aſpicientem in Sileſiâ puellam genuiſſe, cujus pedes chelis ſimillimi erant: & Salmuth. *in obſervat.* aliam à fele perterrefactam peperiſſe filiam, cui loco manûs, felis pes anterior fuit. Petrus à Caſtro *in obſerv. Med.* de cujuſdam Luſitani uxore meminit, quæ cùm videret fratrem ictu ſauciatum, & cruore perfuſum, manum faciei admovit, & enixa eſt filiam maculam ſanguinis in facie gerentem. Thomas Bartholinus *in Centuriis* refert duas fœminas poſt obſidionem urbis Hafniæ, crebris

tor-

Digitized by Google

tormentorum bombardis auditis, & globis ignitis volitantibus viſis, infantes peperiſſe cum turbeculis protuberantibus, globis ſimilibus. Kerkringius *in ſpicileg. Anatom.* addit mulierem gravidam, cùm accepiſſet, filiæ ſuæ, quæ in caput deciderat, os occipitis fractum eſſe, hoc nuncio perculſam, poſt octo dies infantem edidiſſe mortuum, & occipitis oſſe carentem, cujus loco pelliculæ dilaceratæ, & divulſæ aderant. Alterius etiam mulieris meminit, quæ irâ percita menſtrua ſtatim ſenſit fluentia, & quidem ſingulis menſibus recurrẽtia; quindecim verò, ante partum, diebus, illa abſque intermiſſione fluxerunt: peperit tandem puellam, cui ab ipſâ nativitate adquindecim dies uſque menſes fluere viſi ſunt, deinde ſuppreſſi redierunt poſt exactũ menſem, & poſt alterum iterùm, tertiùm iiſdem correpta menſe Octobris 1668. Amſtelodami epileptica mortua eſt. Plures ejuſmodi caſus referuntur à Borello, Gaſſendo, Bartholino, & aliis.

Plerique fortuitò hæc fieri ajunt. Sed quî fortuito eventui affingi poſſunt conſtantes effectus, quos non ſemel, aut bis, ſed in dies experimur.

Rationem verò, quâ Imaginatio ſuas vires exerit, multi diverſimodè explicare conati ſunt.

lib. 4. de Gener. Animal. c. 4. Gaſſendus ait: *Videtur ſpecies imagove rei externæ, quæ externi ſenſus interventu impreſſa fuerit cerebro, & facultatem Imaginatricem in eâ reſidentem moverit, ſic commovere appetitum, ſamulanteſque ipſi ſpiritus, ut ipſi quoque ſpiritus impreſſionis factæ veſtigium retineant, ipſumque per corpus ſecum deferant, &c.* Et iterùm ſequenti capite hæc habet; *Rem certè miram narrat Munſterus de prægnante quâdam, cujus frontem propè admotam ad frontem alterius, cùm ſuperveniens tertia ex improviſo colliſiſſet, nata deinceps fuere ex eâ gemellæ fronte cohærentes. An jam ſic mutuò cohærebant, colliſioque illa ex accidente fuit, & ad coalitionem nihil fecit? An potiùs quia talis colliſio ſuſpicionem ingerit magnam, debuere gemellæ ſub eâdem contineri ſecundinâ, ut contingere aliquando*

Digitized by Google

do idem Hippocrates eſt Author? Quippe debuerunt frontes ſeſe immediatè contingere, non ſuis membranis diſcerni. An igitur tenellæ frontes debuere quoque ità collidi, ut laceratione factâ, & cohæſione perſeverante, ac alimento ſemper affluente coadunatæ, colligatæque ad invicem concreverint? At quid colliſionem intra uterum fecit? Profectò *nil ſuppetit præter vim Imaginationis, quâ nempè ſpiritus materni devehentes propriæ colliſionis imaginem intra puellarum corpuſcula, ità affecêre eam utriuſque partem, ad quam ſpeciatim deſtinabantur à parte matris conſimili, ut quo ſe pacto, illa habebat, eodem ſe ipſæ habuerint, &c.* Hæc ille.

Honoratus Fabri, *Cùm imaginandi facultas*, inquit, *humores corporis commoveat, & ex diverſâ humorum agitatione ratio ſanguinis diverſa evadat, & ex hâc diverſa ratio ſpermatis, ex hâc demùm diverſus tum cutis, tum pilorum color; quid mirum ſi nonnunquam imaginandi vis, præſertim ſi paulò vehementior eſt, diverſum quoque colorem fœtui inducat? Cùm autem ſpecies, vel affectio vegeta ſenſui externo impreſſa traducatur in organum ſensûs interni, qui ab imaginandi facultate non differt, & ex hoc in reliquum corpus, ac præſertim in vaſa & viſcera, quo fit ut humorum motus cieatur; quid mirum ſi ſpecies ſenſui externo impreſſa, talem, vel talem colorem fœtui conciliet? Hinc ratio cur oves Jacob fœtus ederent diverſi coloris, pro diverſo virgarum aſpectu; hinc alba mater Æthiopem parere potuit, & album Æthiops.* lib. 5. de Appetitu ſenſitivo, propoſ. 49 n. 5.

Kirkerus Phantaſiam pictricem effingit ſpiritu corporeo utentem pro penicillo, ſpeciebus pro coloribus, infantili corpore pro telâ, in quo prototypon maternum depingit. in arte magna lucis, & umbræ l. x. p. 2. c. 2

Valleſius Generativam aſſerit potentiam ſubjici potentiæ Imaginativæ, tum quia percepto aliquo Venereo objecto illicò genitales partes inflantur; tum quia in Venereis inſomniis nocturnæ contingunt pollutiones. lib. de ſacr. Philoſoph c. 11.

At ſolis verbis hi luſiſſe videntur. Neque fictæ ſpecies, ſeu imagines rerum apprehenſarum in ſpiritus & ſangui-

nẽ impreſsæ, ut Peripatetici ajunt, phyſicos,realeſque effe-ctus parere poſſunt, potiſſimùm fœtu jam formato. In Actis enim Anglicis anni 1667. narratur, fœminam ſexto menſe gravidam ex aſpectu ſimiæ in Theatro veſtitæ, edidiſſe monſtrum figurâ ſimiæ præditum. Et mirum ſanè, potuiſſe humanam formam averruncari,& omnia penitùs innovari poſt ſextum menſem à conceptu. Accedit, plerùmque maculas cuti infantis impreſſas imitantes ceraſa, fraga,mala punica, graves moleſtias inferre, cùm fructus, quorum ſpecies,illæ referunt,ad maturitatem perveniunt. Quinimò novi quendam, qui à genitivâ notâ mali punici quotannis febricitabat Autumno, cùm illa matureſcunt. Vivit adhuc Neapoli decimum annum agens Puer, cujus totum ſiniſtrum brachium variis materni deſiderii notis eſt refertum, oſtreis, ſpondylis, dactyliſque quàm ſimillimis; manûs verò metacarpium cancri marini corpus,& digiti chelas referunt; quia nempe Mater ſexto menſe gravida, venales viderat marinos cancros, oſtreas,ſpondylos,dactyloſque, piſcesè concharum genere, illorumque deſiderio capta ſiniſtrum ſibi brachium, manumque tetigit, ut eadem refert: quo verò tempore iidem piſces pinguiores evadere ſolent, brachium & manus intumeſcunt, & dolorem febremque inferunt. Sed & quanta ſit vis, & efficacia Imaginatricis in concitando humores corporis, corpusque ipſum commovendo, & alterando, benè norunt, qui ex perceptione rerum malè olentium, aut palato, & ſtomacho infenſarum,præſertim è genere catharticorum,ſtatim nauſeâ corripiuntur, alvo turbantur, et toto corpore contremiſcunt.

DE PARTU.

Quemadmodùm fructus, qui maturuêre, ſejuncto pediculo, ſponte ſuâ decidunt, ità & Infantes ab ute-

ro

to, & placentâ ſejuncti, prodeunt in lucem.

Partûs cauſas exiſtimavit Fabritius ab Aquapendente, Reſpirationis, & alimenti neceſſitatem, atque infantis pondus. Harveus *cap. de Partu* putavit ſucci intra Amnium contenti, alendoque fœtui deſtinati inopiam, vel à relictis recrementis depravationem. Crediderim Ego Maturitatem potiorem eſſe partûs cauſam; tunc enim placenta ab utero ſeparatur, uterinæ carunculæ reſiccantur, & abſcinduntur vaſa umbilicalia, eodem fermè modo, quo in fructibus fieri experimur, ut non ſine ratione comparaverit Gal. connexus fœtuum cum utero fructibus in arbore pendentibus.

Cùm ergo maturus eſt fœtus, humores aquoſi in chorio contenti, diruptis ſecundinis, effluunt, unde uterus laxatur, ejus orificium aperitur, fœtuſque ad exitum properat. Ut verò Partus reddatur facilior, tùm ipſius fœtus, tùm Uteri, imò & totius materni corporis niſus exquiritur; quamobrem ut ſecundinæ ſcindantur Sternutationes moventia adhiberi juſſit Hipp. Atque ex Harveo in naturali & genuino partu ſibi operas mutuas præſtant parturiens mater, & pariendus fœtus, quamvis non rarò hic ſolus prodierit proprio molimine, ac niſu, etiam extinctâ matre, & mortuum infantem mater proprio conatu pepererit. 5. aphor. text. 49.

Contingit aliquando prodire Infantem ſuis ſecundinis indutum, & tunc illum Galeatum, ſeu veſtitum vocant. Hoc autem quod rarum in Hominibus, frequentiſſimum eſt in Canibus, Ovibus, aliiſque, præſertim verò in Viperâ edente ſuos partus tenui membranâ obvolutos, quæ nonniſi tertiâ à partu die ex Ariſt. dirumpitur, licèt adhuc intra uterum quandoque ſcindi ſoleat. 5. de hiſt Animal. c. ult.

Benè naſci dicitur infans, cùm in caput prodit; In pedes autem procedere, inquit Plinius, contra naturam eſt, & magis adhuc à naturâ alienum, ſi in brachia, in latus, vel in clunes exeat, quia periclitari ſolent nedùm infantes, ſed & ipſæ matres. Conſueverunt autem Veteres in difficili lib. 7. c. 8.

partu ventrem cædere ad fetûs extractionem, quamobrem partus Cæſareus appellabatur, ut refert idem Plinius de Scipione Africano, Manlio, & Julio Cæſare, qui inde Cæſaris nomen adeptus eſt.

Lib.7.c.9.

Tempus pariendi cunctis Animantibus ſtatutum eſt. Elephantum referunt duos annos utero geſtare; Equam menſes undecim; Camelum, & Bovem decem; Cervam octo; Ovem, & Capram quinque; Suem quatuor; Canem, & Felem duos; Cuniculum menſem. Soli Homini incertum eſt, & vagum, ut etiam notavit Ariſt. 7. *de hiſt. Animal.cap.*4. Peramatus *lib.de Hom.procreat.cap.*8. refert humanum fœtum vitalem editum menſe quinto, atque etiam quarto. Valleſius *lib.de ſacr.Philoſ.* natam ſuo ſæculo puellam quinquemeſtrem, & duodecimum annum agētem vidit. Adrianus Spigel.meminit alterius partûs initio ſexti menſis editi. Cardanus de aliis ſuo tempore teſtatur, necnon fatetur Cardinalem Sfondratum octavo menſe natum. De ſeptimeſtri partu paſſim referuntur hiſtoriæ. Plurimos etiam octavo menſe exortos vixiſſe fatentur Plinius, & Ariſtoteles, præſertim in Ægypto, & Inſulâ Naxo, ubi Bacchus octavo menſe natus, perhibetur. Affirmant alii cum Varrone hoc idem evenire in Inſula Cypro. Plinius ait: *Veſtiliam Caii Herditii, ac poſteà Pomponii, & demum Orfiti, clariſſimorum Civium conjugem, enixam eſſe Sempronium ſeptimo menſe, Suillium Rufum undecimo, Corbulonem ſeptimo, poſteà Cæſoniam Caii principis conjugem, octavo.* Unde apud Cæcilium.

Lib.7.cap.5

Inſoletne mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo, atque octavo.

Non deſunt qui dicant, eſſe hominum gignendi ſummum finem decem menſes exactos, idque Plautus *in Ciſtellariâ* affirmat his verbis.

Tum illa, quam compreſſerat,
Decumo poſt menſe exacto hic peperit filiam.

Et Menander naturæ rerum peritiſſimus.

Τοῖ

Γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος.

Ovidius refert Romulum annum decimo menſe clauſiſſe, quia nempe totidem humano partui ſatis eſſent. Faſt. 1.

Tempora digereret cùm conditor Urbis in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Quod ſatis eſt utero matris dùm prodeat Infans,
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.

Non videtur ab hac opinione alienus Virgil. cùm ait: Eclog. 4.

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

Partuum ſimiliter ad undecimum, duodecimum, decimum tertium, & ad decimum octavum uſque menſem productorum præ cæteris meminere Gaſſend. *tom. 2. de Gener. Animal. lib. 4 ſect. 3. cap. 6.* Schenck. *lib. 4. obſ.* & Schottus *lib. 3. Phyſ. Cur. cap. 50.*

Hinc non rectè putavit Hippocr. Octimeſtres partus vitales non eſſe ob ſuccedentem afflictionem alteri, quæ habita eſt in ſeptimo menſe; tum quia duplex hæc afflictio tantùm aſſeritur, quæ ſi vera eſſet, frequentiùs accideret in partu decimeſtri, ob motionem factam in nono menſe; tum etiam quia octimeſtres maturiores, quàm ſeptimeſtres ſunt, qui nihilominùs ſupervivere dicuntur; tum demùm quia non plenè conſtat quinam octimeſtres ſint, & quòd hi ſolum ſemper intereant, cùm poſſint non minùs ac alii ſupervivere, ſi nimirùm maturo tempore in lucem prodeāt, quemadmodùm ex adverſo nonimeſtres, ac decimeſtres quandoque pereunt, ſi fortè debitam perfectionem non ſint adepti. lib. de Octimeſtri partu.

DE

DE VITA.

HIC in Vitâ non ea quæ primario loco ſunt, utpotè quæ diviniorem originem habent, & Mens, ſeu Animus appellatur, ſed ea, quæ ſecundum locum obtinent, & Vitæ, ſeu ſenſuum exercitia nominari commodè queunt, accipimus. Re enim intellectâ, ut voluit Cicero, in verborum uſu faciles eſſe debemus.

Quid enim Mens ſit difficile eſt exiſtimare, ità multa de eâ Philoſophi commenti ſunt. Thales dixit Animam eſſe Naturam quiete carentem, ſeque perpetuò moventem: Philolaus, Harmoniam: Xenocrates, Numerum ſe moventem: Ariſtoteles ἐντελέχειαν: Poſſidonius, Ideam: Hippocrates, Spiritum tenuem per corpus omne diſperſum: Heraclitus Ponticus, Lucem: Democritus, Spiritum inſertum atomis eâ facilitate motûs, ut corpus illi omne ſit pervium: Heraclitus Phyſicus ſcintillam ſtellaris eſſentiæ: Hipparchus, Ignem: Anaximenes, Aëra: Epicurus, Corpus contextum ex tenuiſſimis partibus, læviſſimis, rotundiſſimiſque, non multùm diverſis ab iis, ex quibus eſt Ignis; Unde Lucretius.

Plutarc. Macrob.

lib. 3.

Nunc igitur quoniam eſt Animi natura reperta
Mobilis egregiè: perquàm conſtare neceſſe eſt,
Corporibus parvis, & lævibus, atque rotundis.

Pythagoras, Plato, aliique, Divinæ Mentis, quæ mundum complet, partem, cæteris quoque Animantibus communem. Unde Horatius illam appellavit Divinæ particu-

Laërt. lib. 9.

lam

Digitized by Google

Iam Auræ. His etiam aſſentiri videtur Virgilius cùm ait. 4. Georgic.

Eſſe apibus partem Divinæ mentis, & hauſtus
Æthereos dixere: Deum namque ire per omnes
Terraſque, tractuſque Maris, Cœlumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.

Et 6. Æneid.——*Cœlum, ac Terras, Campoſque liquentes,*
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit: totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.
Inde hominum, pecudumque genus, Vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore pontus.
Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque, nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

Quid autem ſit illa vis, & unde ſit, minimè intelligibile puto; &, ut cum Tullio loquar, non eſt certè nec Cordis, 1. Tuſc. nec Sanguinis, nec Cerebri, nec atomorum: Anima ſit Animus, ignisve neſcio: nec me pudet, ut iſtos fateri neſcire, quod neſciam: illud, ſi ulla alia de re obſcura affirmare poſſem, ſive Anima, ſive ignis ſit Animus, eum jurarem eſſe Divinum.

Vitam verò ſecundo loco acceptam Aſclepiades dixit eſſe ſenſuum exercitium: Plerique ex Ariſtotele conſiſtere illam putarunt in manſione calidi in humido, cùm ille dixerit *lib. de long. & brev. Vitæ, cap. 5.* Τὸ ζῶόν ἐστι φύσει ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ τὸ ζῆν τοιοῦτον: quod explicans Gaſſendus ait, eſſe manſionem caloris ſeu flammulæ in humido tanquam in pabulo oleagineo. Unde Galenici, Ariſtoteleique deſumpſerunt, quæ de mutuâ refractione, & miſturâ quatuor putatarum qualitatum in conſtituendis temperamentis habent, quamvis non omnibus de hoc ſecum conveniat. Hæc autem pluribus vana demonſtrarunt Helmontius, Gaſſendus, Boyle, aliique. Em-

Empedocles, Critias, & Philo Hebræus ſcitè quidem in ſanguine Vitam eſſe docuerunt; licèt enim non minùs apud Philoſophos de hâc re dubitare contingit, tamen, deſperatâ certi cognitione, id ſequi licet, quod veriſimile videtur, ſcilicet ſanguine partes omnes calefieri, & ad vitales operationes excitari, quæ vetus etiam fuit Medicorum aſſertio. Liquet porrò in primo illo puncto ſaliente Embryonis excitari motum fermentationi non abſimilem, quo ſanguis intra bullulam turgeſcens irrumpit in arteriolas, & venulas, deinde per univerſum corpus pari ratione diffunditur, ut miro quodam ſucceſſu ſenſim vaſa omnia compleat, & vitales motus excitet.

Pleriſque perſuaſum, quod proficuum, & vivificum eſt in ſanguine, atque illum fluidum ſervat, omninò à calore pendere. Verùm pluries obſervavi in Animalibus tùm jugulatis, tùm abſque ullâ ſanguinis effuſione extinctis, dextrum cordis ventrem concreto ſanguine oppletum, etſi cor calore adhuc halitibuſque fumantibus præditum eſſet. His accedit quod refertur in actis Philoſophicis Anglicis ann. 1677. in Inſulis Caribum, Teſtudinum ſanguinem frigidiorem obſervari omni aquâ illius loci, cùm tamen is fluidus ſit, & vitam, motumque in arteriis, & corde validum tueatur.

Quibuſdam placuit ex jugi motu ſanguinem vegetum eſſe, & fluitare, cùm motus partes exagitet, attenuetque, & conglobari haud ſinat. At Clariſſ. Cornelius notat in ſanguine halitus quoſdam acri ſalſilagine præditos, quibus viget: iis enim evaneſcentibus illicò in grumos concreſcit; ac addito ſale diutiùs floridus perſeverat. Hoc etiam ſyderata membra in adapertum animalium jugulum immiſſa plurimùm juvantur, & peritiores Chymici potentiſſimum ex eo Spiritum roborando cordi, reficiendiſque viribus valdè proficuum eliciunt.

in progym. de Vita.

Jam verò, unde hæc Salſilago ſanguini accedat, inquirendum. Et quamvis à fœcundante principio communica-

ta dici poſſit, Theodorus Kerkringius putat à glandulis atrabilariis, ſeu Renibus ſuccenturiatis dictis, derivari humorem quendam bilioſo-ſalſum, qui per venas emulgentes in Cavam deferatur, atque hinc Cor petens excitet illam effervefcentiam, quam Franciſcus Deleboë Sylvius à ſalſo cum acido permiſto ibidem fieri contendit, ideòque fatetur ſe animadvertiſſe ſanguinem, qui egreditur à glandulis prædictis, ac per venas emulgentes refertur, differre ab eo, qui per arterias in illas ingreditur. Præf. Spicil. Anat.

Ut verò debita ſanguinis energia conſervetur, ad illum ritè percolandum, perficiendumque, varia, & miro ordine, viſcera Natura diſpoſuit, potiſſimùm glandulas per totum ferè corpus diſperſas, Cyſtim felleam, Renes, Meſenterium, Pancreas, Jecur, Lienem, Pulmones, aliaque.

Ex variâ autem ejuſdē percolatione, ſecretioneque, per immutatum partium complexum, Ætatum variatio contingit. Cùm enim in primâ ætate partes laxiores, mollioreſque ſint, ſanguis ita in illis imbibitur, ut & calorem vegetum, atque augmentum carnium inducat, unde fit ut pueri plurimùm nutriantur, & creſcant, dicanturque præ cæteris calidi-humidi. In Juventute verò textura partium magis coarctatur, ſanguis tantùm tenuior, & ſalſior trajicitur, minuiturque aliquantulùm nutritio, & augmentatio; augetur autem robur vitale, quia ſanguis ob motum citatiorem fit tenuior, floridiorque, unde calida-ſicca Juvētus exiſtimatur. In Virilitate inſuper partes paululùm obrigeſcunt, textura magis conſtipatur, & ſanguis diuturnâ circulatione ſubactus glutine ſenſim, & ſalſugine deſtituitur, acidior, nigriorque evadit; unde homines in hac ætate frigidi-ſicci dicuntur. Denique in Senectute ita partes rugantur, & rigent, ut portio glutinoſa, & alba ex cibo ſuggeſta facilè in illis hæreat, adeòque partium nutriendarum poros ſubire nequeat, unde exoriuntur catarrhi, tuſſes, articulorum dolores, podagræ, chiragræ, & ſimiles, cum exili partium nutritione. Cùmque portio flo-

rida, ac vivida plurimùm infringatur, idcircò Senectus extremè frigida-ſicca creditur.

Præterea variat hæc partium, & ſanguinis conſtitutio à ſeminibus, nutrimento, exercitiis, regionum incolatu, viſcerum fermentis, morbis, reliquiſque cauſis ferè innumeris, quibus homines præſertim ſubjiciuntur. Cæterùm quæ Corpora ſanguinem ſortita ſunt floridiorem, vegetiora, & calidiora obſervantur, quamvis gracilia; quæ verò magis glutinoſo ſanguine abundant, obeſiora ſunt, at minùs calida.

Poſtremò, quòd hujuſcemodi corporum, & partium conſtitutio progreſſu ætatum mutetur, evidentius eſt, quàm ut probatione egeat: etenim cutis rugas contrahit, caput calveſcit, & caneſcit, cerebrum ſiccatur, & à calvariâ multum recedit, tympanum auris contrahitur, oculorum humores, & tunicæ conflacceſcunt, & viſcera omnia languent. Hoc idem colligere licet ex eo, quia plerique cibi per pueritiam, & juventutem nobis gratiſſimi, in ſenectute deinde evadunt injucundi; & qui ante alicujus ægritudinis invaſionem inſipidi erant, mox vel in ipsâ ægritudine, vel cùm ab eâ evaſimus, ſapidi redduntur. In quam rem lepidam ſanè hiſtoriam narrat Matthæus Hertodius: Quidam toto ſuæ vitæ ſpatio ſe panem guſtaſſe non meminerat, tanquam ſuæ naturæ omninò contrarium, quamvis famelicus eſſet; quartanâ febre correptus omnia reſpuens, panem ſolum appetivit, & comedit, ex cujus eſu quartanâ curatus denuò illum nauſeavit. Ibidem mulier quædam memoratur, quæ cùm nec caſei odorem tolerare poſſet, gravida deinde eodem ſummoperè delectabatur.

in Ephemer. German. ann. 1671. obſerv. 144.

Ex his nullo negotio colligitur à ſanguine variè affecto, diverſâque partium conſtitutione exoriri diverſas corporum habitudines, quas Temperamentorū differentias Medici dixerunt; etenim cùm ſanguis convenienter percolatur per debitum partium complexum, concinna Temperies, ut dicitur, exurgit; ſi verò in hoc aliquo modo peccetur

tur

tur, aut in calidum, aut in frigidum Temperies degenerabit.

Similiter, quæ ſanguini disjungendo, attenuandoque apta ſunt, habitudinem corporis in calidam commutant; quæ verò ſanguinem craſſiorem, & glutinoſiorem reddunt, ſive illius ſecretionem impediunt, frigidam temperiem invehere dicentur.

Inſuper Viventia à ſanguine florido ſimul, & glutinoſo, ſive vivifico, & auctifico, quo ſcilicet vigent & augentur, calida-humida appellantur; quamvis ubi gluten prævalet, opimiora, ubi verò ſanguis eſt floridior, calidiora percipiantur; unde Ariſtoteles dixit Viventia calido vivere, & humido nutriri.

Denique ſanguinis & cordis motus ita invicem dependent, ut altero deficiente alter deficiat; In lipothymiâ namque cordis motu diminuto, illicò ſanguinis circuitus impeditur; et ſi fortaſsè ſanguis congelaſcat, aut ægritudine, aut infuſione alicujus liquoris coagulantis, ſubitò quoque motus cordis retardatur, & languet. Mutuò igitur ſibi opitulantur, & vitam tuentur ſanguis & cor: hoc, intimo motu ſanguinem agitante, ac perficiente; illo verò, halitu, ſeu ſpiritu, ut ajunt, vitali, volatili, & balſamico cor ad motum excitante. Rem percipere licet ex Machinis hydraulicis motum aquæ diù perpetuantibus, in quibus aqua impellitur à machinamentis hydraulicis, & ſimul impellit Machinæ inſtrumenta, unde ejus motus continuatur.

DE MOTU CORDIS, & Sanguinis.

NIhil Animantibus magis neceſſarium motu, ſeu pulſu Cordis, qui tamen adeò explicatu difficilis eſt, ut rem dixerit Fracaſtorius ſoli Deo cognitam.

Digitized by Google

lib.de Reſpir. c 20. Ariſtoteles arbitratur illum eſſe à ſanguine ebulliente, & cordis ventriculos dilatante, cujus ſententiæ adhærere viſi ſunt Carteſius, Harveus, Hogelandus, Regius, aliique, quamvis non omnes eodem modo illam explicent. Plerique enim fermentum quoddam nitro-ſulphureum in Cordis ventribus ſupponunt: nonnulli ſpiritus: alii flammulam, ſeu Calorem inſitum. Conveniunt tamen, quòd aſſerant ſanguinem cordis ventriculos ingreſſum, ſive dicto fermento, ſive calore, & flammulâ rareſieri, ac turgeſcere eò uſque, ut nedùm cor diſtendat, ſed & amplius exquirens ſpatium, ſponte ſuâ potiùs, quàm adigente Corde, in adjunctos tubulos, & in Aortam profluat, ac deinde in totum corpus & arterias excurrat.

Tractat. de Corde. Sed hanc aſſertionem pluribus exagitat præ cæteris Richardus Lower, qui hanc in ſanguine ebullitionem excitari, aut in corde ejuſmodi fermentum adeſſe negat. Primò, quia brevem nimis in illo moram ſanguis habet, ut impoſſibile videatur tantam & ſubitam ebullitionem promovere. Secundò, quia hujuſmodi in corde fermentum gratis videtur effictum, nam deberet aliunde aſſiduò ſuggeri, ut toto vitæ ſpatio motum perpetuaret. Quòd ſi dicatur per arterias coronarias in ventriculos effundi, obſtabit Anatome, quâ cuique perſpectum eſt membranam ventriculorum interiorem adeò imperviam eſſe, ut nihil penetrare patiatur, prout liquoribus injectis idem Lower evincit. Tertiò eandem infirmat duobus experimentis, altero in Cane, è cujus venâ jugulari ſanguinem ferè dimidium detraxit, injectâ interim per vices pari cerevifiâ modico vino miſtâ, quod toties repetiit quouſque loco ſanguinis pallidior ſolùm tinctura loturæ carnium ſimilis è venâ proflueret, cordis intereà pulſu vix relenteſcente; Altero verò à Medico fide digniſſimo eidem communicato. Adoleſcens annorum ſexdecim ferè ad mortem adductus erat à gravi hæmorrhagiâ, quæ nullâ arte cohiberi poterat, cùmque juſcula exhiberentur, profluente interim ſanguine, eò tan-

Digitized by Google

tandem deventum eſt, ut ſanguis jam totus effluxerit, ſuccederentque aſſumpta juſcula, interim corde conſtanter pulſante, donec fluxu conſopito juvenis paulatim integræ ſaluti fuerit reſtitutus, & exinde in virum robuſtum evaſerit. Verùm his non evincit infuſos liquores non potuiſſe miſceri cum aliis liquoribus, ſeu ſalibus adhuc in vivo animali exiſtentibus, qui illos ſanguini analogos reddere potuerint; præſertim cùm multæ ſint Animantes, quæ pro ſanguine ſubalbidum tantùm humorem illi æquipollentem nactæ ſint.

Plempius poſtquàm plura congeſſit in Carteſium, ſtatuit tandem (at quâ ratione videant Lectores) cordis diaſtolem fieri ab influxu ſanguinis ad cor perpetuò pulſi; ſyſtolem verò à facultate contrahente. *in fundam. Medic. 4. edition. l. 2. ſect. 2. c. 5.*

Pulſum autem eſſe propriam, intimamque cordis motionem, quâ ipſum diaſtole, & ſyſtole attollitur, ac deprimitur, ſuadet potiſſimùm palpitatio ejuſdem etiam exempti, & omni ſanguine depleti, atque in plures particulas diſſecti, ut in Viperæ, & Anguillæ corde obſervatur: teſtaturque Gaſſendus cor Cyprini vivi extractum, ac denudatum dilatari, & contrahi, pulſareque in longum tempus. Accedit, quòd venâ Cavâ, Arteriâque venoſâ ligatis per aliquod tempus etiam tùm pulſat, nullo interim ſanguine influente, ut præ cæteris notat noſter Cornelius. *Progymn. de Vita.*

Arteriarum verò motus, ſeu pulſus omninò à ſanguine præterfluente pendere videtur. Dum enim Cor contrahitur, ſanguinem evomit in Aortam, unde in reliquas arterias ille diffunditur, quo fit, ut dilatentur in cordis ſyſtole, conſtringantur verò in diaſtole; ſi enim Arteriæ vinciantur, ſub ligaturâ pulſationem amittunt, & in ſyncope langueſcente corde, ac motum intermittente, ceſſant quoque arteriarum pulſus.

Galenus conatus eſt experimento probare pulſificam vim per arteriarum tunicas diffundi: etenim immiſſo calamo intra arteriam per longum diſſectam, ita tamen ut *lib. an ſanguis in Arter. contin. cap. ult.*

vul-

vulnus obturetur, & ſanguis exilire non poſſit, videri nihilominùs, ait, arteriam totam pulſantem etiam intra calamum; at verò eandem filo obſtrictam non amplius ultrà ligaturam micare, etiamſi ſanguis ad arteriam, quæ eſt ultra filum, ſicuti prius faciebat, per concavitatem calami feratur.

Verùm tentato hoc eodem experimento à Cl. viro Thomâ Cornelio, viſa illi eſt arteria, etiamſi tenui filo diſciſſa ejus pars fiſtulæ foret alligata, ultrà vinculum pulſare, quamvis paulò obſcuriùs.

In fundam. Med lib. 2. ſect. 4. c. 1. & ſect. 6. cap. 5.

Plempius demùm teſtatur ſe molle goſſipiũ inciſæ arteriæ indidiſſe, ita tamen ne arteriam diſtenderet, nullumque motum ultra obturamentum obſervaſſe; unde deducit arterias non pulſare virtute per ipſarum tunicas diffuſâ, ſed ſolo ſanguinis influxu.

Neque mirum ſi ob impulſum ſanguinem in Aortam reliquæ arteriæ etiam ab hac remotiſſimæ ſimul pulſent; etenim cùm omnes æquè ſint ſanguine plenæ, ab illo ſanguine, qui Cordis ſyſtole in Aortam impellitur, alius illi proximus urgetur, & ſic illicò totus ſanguis unà premitur, impelliturque. Cur autem venæ, quamvis arteriis per anaſtomoſim conjunctæ, unà ſimul non pulſent, oritur, tum quia impulſus ſanguinis in illis vix percipitur, cùm ex arteriis capillaribus in venas influens modicus ſit; tum quia ſanguis per unicam arteriam delatus à pluribus venarum ramulis exugitur, qui deinde ex anguſto in ampliorem locum traducitur, quamobrem conſpicuam diſtenſionem in venis efficere non valet; tum etiam quia non ſemper rectâ ab arteriis in venas trajicitur, ſed per viſcerum poros primùm excurrens, mox exſudat in venas, potiſſimùm eas, quæ exteriores partes corporis irrigant. His accedit quod obſervavit Bartholinus, exiles arterias non pulſare, quia in illis validus ſanguinis impetus deeſt, unde à venis vix licet eas diſcernere.

Non ſolùm, ut jam vidimus, pulſifica cordis vis per arterias

terias non diffunditur, verùm neque harũ,& cordis cõſtri-ctiones,ac dilatationes ſimul fiũt,ut perperam cũ Herophilo exiſtimavit idem Galenus,eo deceptus,quòd ſimul Cordis, & arteriarum vibrationes concordes ſentiantur. At anatome vivi Animalis jam innotuit,cor percutere pectus ſyſtole non diaſtole, quia cùm Cor comprimitur ejus mucro accedit ad baſim, & latera contractis ventribus attolluntur; in diaſtole verò à baſi recedit mucro, & latera diſtenduntur: unde cùm cor ſyſtole ſanguinem impellit, arteriæ diaſtole illum recipiunt.

Ex Arteriis reducitur in Venas, quæ cùm univerſæ tendant in Jecur tanquam in communem alveum, idcircò in illud univerſus ſanguis per eaſdem corrivatur, atque ex Jecore in venam Cavam aſcendentem, à quâ in dextram cordis auriculam, adjunctumque ventriculum, poſtmodùm in pulmones per venam arterioſam, ſeu arteriam pulmonalem, & ex hâc per arteriam venoſam, ſeu pulmonalem venam in ſiniſtram auriculam, ſiniſtrumque ventrem trajicitur, ex quo tandem per Aortam, & univerſas arterias perenni, inceſſantique periodo refertur. Hoc inventum Gulielmus Harveus primus omnium evulgavit, licèt nonnulli ad Paulum Sarpam, Cæſalpinum, & Zoilium referant.

Et quamvis de hujuſmodi ſanguinis circuitu tam conſtans, & firma ratio nunc habeatur, ut fermè pudeat in controverſiam eundem revocare, quia tamen non deſunt adhuc, qui obſtinatione quâdam recèns inventa odio habẽt, quodque rancedinem non ſapit, nauſeant, ideò aliqua in medium afferemus.

Confeſſa res eſt, & manifeſta apud omnes, continenter certam ſanguinis portionem è venâ Cavâ aſcendente in dextrum cordis ventriculum ſingulis dilatationibus effundi, ut pluribus præ cæteris oſtendit Thomas Bartholinus. lib.2. Anat. cap. de Corde. Quãtũ autem ſanguinis ſingulis ictibus cor ingrediatur, vel ex eo egrediatur, licèt certò decerni nõ poſſit, minus tamen

quàm

quàm ſit drachmæ triens, nemo hucuſque expertus eſt, etſi experimenta peracta ſint in Animalibus minoris corporaturæ, quàm ſunt Homines: imò plerique drachmam, nonnulli ſemiunciam, atqui etiam unciam ſanguinis quâlibet diaſtole cor introire obſervarunt, inter quos Harveus, Walæus, Hogelandus, Conringius, aliique. Cùmque ſingulis horis cor hominis ictus edat, ex obſervatione Cardani, quatuor mille; ſequitur, ut totidem ſanguinis drachmæ Cor ingrediantur (ſi drachmæ tantùm ſanguinis ingreſſum homini ſingulis ictibus concedamus) atque adeò ſpatio ſex horarum libræ ſanguinis quinquaginta biſcentum, (ſi ſingulis unciis octo drachmæ tribuantur) quantum vix totus homo pendet. Atqui Avicenna, cui aſſentitur Rolfinchius, ipſis hominibus ſanguinis libras triginta tantùm, & Thomas Barthol. nonniſi libras vigintiquinque tribuit. Tanta autem ſanguinis copia, de quâ jam diximus, haudquaquàm Cordi ſuggeri ab alimentis dici poterit, quia longiori, quàm ſex horarum ſpatio, à cibis abſtinere ſolemus, & interim motus Cordis, & ſanguinis ingreſſus in ejuſdem ventres perennat. Quid ſi eos commemorare velimus, qui plures dies jejuni degunt? Igitur ſanguinem in cor per arterias, venaſque perpetuò reduci fatendum eſt.

Conſentit Kepler. Epit. Aſtron. l. 3. p. 3.

f. 5. l. 3. tr 1. cap. 9.

Hinc peritiores Medici paulò ſupra partē veneno infectam ſtricto ligamine venas, & arterias vinciunt, ne ex accurſu, & recurſu, totus ſanguis inficiatur. Hâc eâdem ratione evenit, cur Cantharides cubitis, & tibiis applicatæ mictum ſanguinis excitent, & veſicam lædant. Sic pariter cùm pedes humeſcunt, vel unguento populeo inunguntur, Cerebrum catarrho, ſomnoque gravatur.

In phlebotomiis, ut ſanguis liberè per ſectionem exiliat, ligatura adhiberi ſolet ſupra venam ſecādam, quia ſi infrà fieret, ſanguis intercluſo tranſitu, quo è partibus extremis verſus interiores excurrit, non effl ueret. Quòd ſi aliquandò Phlebotomus arctam ligaturam parūper relaxat, id facit, ne ex arctiori vinculo motus ſanguinis per arterias, quæ

venis

Digitized by Google

venis ſubjacent, impediatur; Et ſi aliqua vena recidatur, ex trunco è partibus extremis ad Hepar tendente ſanguis effluet; ab Hepate verò verſus truncum ne ſtilla quidem reducetur: Sic recisâ venâ jugulari profluit ſanguis tãtùm à parte ſuperiori caput ſpectante; pars verò inferior omninò inanietur ob confluxum ſanguinis ad Jecur. At contrarium contingit in arteriæ ſectione.

Prætereà ſi incidatur quæcumque vena, univerſus ſanguis brevi egredietur, quod profectò non accideret, niſi ex arteriis in venas perenniter decurreret. Atque hinc etiam fit, ut quò arteriæ celeriùs pulſant, eò ocyùs ſanguis è venis profluit; unde optimum eſt ſiſtendo ſanguini arctam ligaturam ad eas partes adhibere, ex quibus ille trajicitur in apertam venam: ſic etiam timor, aqua gelida, & quodcumque cordis, & arteriarum motum remoratur, ſanguinem ſiſtit.

Confirmat hæc omnia nuperrimum experimentum Oxonii primùm à Richardo Lower tentatum in ſanguinis ex uno in aliud animal transfuſione (ut cæteras aliorũ liquorum infuſiones hîc ſileam) deindeque à Gallis, Belgis, Italis, Germanis, & totâ penè Europâ repetitum, quo quidem inſueto miraculo non ſemel extremâ ſenectute confecti juveneſcere, & ferè extincti è mortuis revocari viſi ſunt; ut propterea conſultò videatur Ovidius inducere Æſonem à Medeâ, educto veteri cruore, ſuccisque ad id paratis ſubſtitutis, priſtinæ juventuti reſtitutum. 7. Metamorph.

——— *Stricto Medea recludit*
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis, quos poſtquàm combibit Æſon,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæque,
Canicie poſitâ, nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies, abeunt pallorque, ſituſque,
Adjectoque cavæ ſupplentur corpore rugæ,
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos nunc ſe reminiſcitur annos,

Diſſimilemque animum ſubiit, ætate relictâ.

Idemque repetitum ait in Ariete.

Protinùs innumeris effœtus laniger annis
Attrabitur, flexo circùm cava tempora cornu;
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo: minuunt ea corporis artus,
Cornuaque excurunt, nec non cum cornibus annos,
Et tener auditur medio balatus abeno.
Nec mora, balatum mirantibus, exilit agnus,
Laſcivitque fugâ, lactantiaque ubera quærit.

At quid plura? Res adeò jam clara eſt, ut vel cæcis ipſis illuceat. Jure ergo optimo Plempius coactus rationibus,& experimentis palinodiam his cecinit: *Primùm mihi inventum hoc non placuit, quod & voce, & ſcripto publicè teſtatus ſum; ſed dum poſtea ei refutando, & explodendo vehementiùs incumbo, refutor ipſe, & explodor, adeò ſunt rationes ejus non perſuadentes, ſed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me diſſectis, veriſſimas comperi: hoc ut facerem, monitus quoque à clariſſimo Walæo Profeſſore Leidenſi, cujus viri candido, ſedatoque ingenio, & judicio plurimùm tribuo, multùmque in hac ipſâ materiâ acceptum refero.* Hæc Plempius.

in fund. Med edit. 4. lib. 2.

Quoniam verò ductus, per quos ſanguis ex Arteriis in Venas trajicitur, non percipiunt, de Circuitu ſanguinis dubitare plerique coguntur. Verùm ſanguinem ex Arteriis in Venas transfundi compertum eſt per Anaſtomoſim, quam cognitam Antiquis etiam,& potiſſimùm Galeno arbitrantur *Walæus epiſt.1.de motu chyli ad Thomam Bartholinum*,& Plempius *fund.Med.l.2.de Circul.Sang.* tum etiam per quoſdam ramuſculos nectentes pluribus in locis ramulos arteriarum cum ramulis venarum; necnon per intermedios partium poros: etenim cùm arteriæ in viſcera ſanguinem effundunt, portio nutricationi apta iiſdem agglutinatur,

tur, & in aliti ſubſtantiam convertitur; reliqua verò vel inepta, nec dum depurata, vel ſuperflua percolatur in proximas venas, indeque revehitur in cor, tum propulſione, tum preſſione arteriarum, adjuvante etiam periſtaltico earundem venarum motu, & adjacentium muſculorum diſtenſione, contractioneque. Quòd ſi aliquando trajectio iſta ſanguinis ex arteriis in venas per carnes impediatur, vel vitio ſanguinis, vel malâ partium habitudine, ſanguis ipſe reſtagnat, immoraturque, & oriuntur inflammationes, tumores, puſtulæ.

Pro diverſâ autem conſtitutione ſanguinis circuitus non æquabiliter abſolvitur. Variat enim pro Corporũ, Sexuũ, Ætatum, Anni temporum, & Victûs ratione, necnon juxta varium ſtatum valetudinis. Atque hinc pulſationes arteriarum diverſimodè obſervantur, validæ, imbecilles, celeres, tardæ, magnæ, parvæ. Lower *tractat. de corde* circumeuntis ſanguinis motum metitur ab urinæ decurſu. Fallacem tamen conjecturam hanc ipſe crediderim, quoniam plerùmque ſerum urinæ per venas lacteas, & aquæductus rectâ trajicitur ad capſulas atrabilarias, & Renes, atque à diverſitate ciborum & potuum, modò citatur, modò retardatur illius egeſtio.

Cùm ad ſanguinis periodum omninò requiratur cordis, & arteriarum motus, qui diaſtole, & ſyſtole conſtat, cùm Antiqui, tùm Neoterici dubitarunt, cui bono utraque ſit. Galenus exiſtimavit Diaſtolē eſſe, tum ut Cor ſanguinem à venâ Cavâ aſcendente traheret pro ſpiritibus vitalibus progignendis, & ſanguine venoſo perficiendo; tum etiam ut à pulmonibus frigidum aërem ſugeret in fervoris refrigerium; Syſtolem verò, ut ſpiritus vitales in corde geniti per arterias in univerſas partes propellantur, & ut fuligines è corde elevatæ ventilentur, ne cor ipſum lædant, aut vitalem calorem in ipſo reſidentem ſuffocent. At Recentiores ex his uſibus aliquos probant, alios omninò rejiciunt. Admittunt quidem per diaſtolem ſanguinem in cor intru-

Digitized by Google

di à venâ Cavâ aſcendente per dextram auriculam; rident verò frigidum aërem (ſi tamen Cordis ventres ingreditur) per pulmones delatum refrigerando cordi inſervire poſſe. Concedunt pariter per ſyſtolem propelli ſanguinem in arterias, atque in univerſum corpus; at fuliginum, quas ſomniant, ventilationem, prorsùs eliminant à ventribus; nam via, quæ per arteriam venoſam fingitur, omninò intercluditur oſtiolis, ſanguinis, & cujuſcumque alterius liquoris regreſſum in pulmonem impedientibus. Accedit quod tantus calor, ut refrigerio egeat, & temperatione, nullus eſt, cùm neque rationi, neque experimento id cohæreat: diſſectis enim vivis animalibus non major calor tactu percipitur in corde, quàm ſit in cæteris viſceribus.

DE RESPIRATIONE.

QUemadmodùm pulſu, & ſanguinis circuitu, ſic quoque Reſpiratione Vita perdurat, fovetur que. Viſcera, quæ ſpeciatim ad illam pertinere videntur, ſunt Pulmones, & Thoracis muſculi, quorum motu, & expanſione aëra reſpiramus.

Helmontius autem *in deliram. Catarrh.* opinatus eſt Pulmones non moveri. At hanc opinionem pluribus convellit Thomas Bartholinus. Objicit præſertim communem obſervationem in ſectionibus vivorum animalium, in quibus pulmones manifeſtè dilatari, & pertrahi percipiuntur.

de Pulmon. ſubſt. & Motu ſect. 3.

Verùm quamvis conſpicuus ſit pulmonum motus, non tamen inter omnes convenit, an ſuâpte naturâ, an verò ab alio ipſi moveantur. Averroës voluit propriam, inſitamque vim pulmonibus ineſſe, quâ moventur, nullâ tamen fretus ratione, aut experientiâ, quæ docet, deſinentibus moveri Diaphragmate, & Thorace, ceſſare quoque motum Pulmonis. Non tamen negari poteſt, quod plerùmque ex

illius

illius motu commoveantur quoque Diaphragma, & muſculi Thoracis; ſiquidem obſervamus in Tuſſi, Orthopnœâ, Peripneumoniâ, & ſimilibus, irritato, aut affecto pulmone, eoque ad motum laceſſito, illicò obſequi Diaphragma, & muſculos intercoſtales uſui, & indigentiæ illius obtemperantes, quemadmodùm etiam notat Willis. *de Uſu nervorum. cap. 14.*

Ubi notare licet, quòd Pulmone laborãte Reſpiratio, cordiſque motus perturbatur; & cordis motu incitato potiſſimùm in febribus, nedum Pulmones, ſed etiam univerſus Thorax agitatur, adeòque Reſpiratio crebra fit: & quãvis ſinguli ictus cordis non reſpondeant ſingulis thoracis amplificationibus, cum unicâ thoracis explicatione, aut contractione, plures cordis ictus fiant; talem nihilominùs ſervant in motu proportionem, & rhythmum, ut quò cordis motus celerior, ac frequentior eſt, eòquoq; Reſpiratio crebrior, & velocior habeatur: Pueri enim celerem pulſum habentes, velociùs quoque reſpirant; ſenes verò utriuſque motûs tarditatem experiuntur. Quò fortaſſe reſpexerunt Cæſalpinus, & Hofmannus cum Ariſtotele Pulmonis motum à Cordis motu pendere arbitrati. *lib. de Reſpir. cap. ult.*

Reſpirationis motum voluntati ſubditum, & animalem omninò credidit Gal. quòd ex arbitrio cohiberi, & celerari videretur, exemplo ſervi barbari, qui cohibito ſpiritu mortem ſibi adſcivit. Naturalem verò contendunt eſſe Cæſalpinus, Dunus, aliique ex Peripateticis. Difficùltas ex eo orta eſt, quia ad Reſpirationem plura ſunt opus: præ ſummâ enim illius neceſſitate omnem Natura adhibuit induſtriam, ut abſque noxâ conſervaretur. Meatus aperuit binos, nares ſcilicet, & os: aſperam arteriam orbiculatam ſuis intertextam cartilaginibus, tanquam annulis, hianteque larynge munitam conſtruxit, ut aditus liberior pateret ingredienti aëri in pulmones, quos proinde ſpongioſos, & veſiculis diſtinctos effecit: Diaphragma ſuppoſuit partim membranaceum, partim muſculoſum, coſtiſque ſpuriis obligavit, ac tandem Thoracem ipſum adjun- *de mot. muſcul. cap. 5*

xit

x it muſculis intercoſtalibus interſeptum, ut hæc omnia Reſpirationem juvarent, tuerenturque.

Exiſtimarim Ego Reſpirationem, quæ in ſtatu ſano quidem fit, ſed nobis non advertentibus, ſpontaneum motum eſſe, ac naturalem, pertinereque præcipuè ad Diaphragma, cui etiam obſequuntur muſculi abdominis (licèt aliquando initietur hic motus à pulmone, cùm is præſertim ægritudine aliquâ afficitur) atque hoc pacto nobis dormientibus, nec ex arbitrio operantibus, imò multoties mente abalienatis, Reſpiratio abſolvitur; & ſi fortaſſe aliquo morbo Thoracis partes afficiuntur, ita celeratur, aut interrumpitur, ut nec ex arbitrio componi poſſit, quemadmodùm in inflammationibus pectoris, pulmonis, & diaphragmatis. Reſpirationem verò, quæ à nobis vigilantibus, mente advertentibus, ultroneis, ac ſanis exerceri ſolet, arbitrariam dicendam eſſe, inchoarique à muſculis intercoſtalibus, comitantibus etiam cùm diaphragmate, tùm abdomine.

Neque verò Diaphragmatis motus arbitrarius dici omninò poteſt, cùm in Riſu ſæpiſſimè cohiberi nequeat. Non enim verum eſt omnem motum per muſculos exercitum eſſe arbitrarium, & Naturalem muſculis non egere, ut huc uſque creditum eſt: experimur namque pleroſque epotas aquas, cùm volunt, per os ejicere, & ventriloquos inſuetas voces edere, alios verò poſt mictum inopinatò contremiſcere, atque alios vix riſum cohibere poſſe. Hoc etiam ſentit Gaſpar Barthol. junior *in exerc. Anat.* nuper editis: Ait enim omnem quidem motum voluntarium per muſculos fieri, at non ideò omnem muſculum voluntarium motum exercere, quod deducit ex motibus convulſivis, & palpebrarum ſeſe claudentium, etiam animalibus invitis, potiſſimùm cùm ictus timetur; additque, quòd etſi muſculus inſtrumentum dicatur motûs arbitrarii, non tamen omnem arbitrii actum adimplet, ut in addiſcendis idiomatibus, & corporis exercitiis evenit: atqui Cor muſculum eſ-

ſe

ſe docuit Hippocr. *lib. de Carn.* probatque Stenonius, quam vis illud naturali motu gaudeat. de Gland. & Muſc. V. etiam Lovver. de Corde.

Quandoquidē verò Reſpirationis motu multa peraguntur, quæ arbitrio ſunt ſubjecta, ut vox, & loquela, idcircò arbitraria quoque eſſe illa debuit. Aër etiam ingrediens per laryngem in Aſperam, Gulæ junctam, intercipi poterat à præterlabentibus cibis, & potibus, niſi ab Animalis arbitrio Reſpiratio regeretur.

Conſtat prætereà Inſpiratione, & Expiratione. Inſpiratione Thorax diſtenditur, Diaphragma explicatur, & Pulmones inflantur, aëre eorundem bronchia ſubeunte. Expiratione verò Thorax comprimitur, Diaphragma, & Pulmones concidunt, atque Aër egreditur, unde vitam inſpiratione initiari, expiratione finiri palam eſt.

Quid verò Nobis, cæteriſq; Animantibus utilitatis accedat Aëris inſpiratione, expirationeque, operæ pretium eſt etiam inquirere. Fatentur quidem omnes ad vitam conſervandam Reſpirationem eſſe neceſſariam, unde ex Gal. dicitur: *Impoſſibile eſt Viventem non reſpirare, & Reſpirantem non vivere*; ſed ne hôc quidem exprimitur peculiare ejus bonum in vitæ tuitione.

Et mirum ſanè in quàm varias, diverſaſque ſententias ab Authoribus itum ſit, quas fusâ oratione recitat, & examinat præ cæteris Cl. Boyle *de vi Aër. elaſt. peculiari digreſſ. de Reſpiratione.*

Ariſtoteli videtur attractus per Reſpirationem Aër cordis calorem temperare. At quis hoc credet in Ranis, aliiſque Aquatilibus, quæ calore ferè deſtituuntur, & tamen crebrâ reſpiratione egent?

Carteſius putat ſanguinem motu attenuatum Aëris frigiditate debere condenſari; ut evadat vitalis fomes flammulæ Cordis. At Deleboë hanc condenſationem ſanguinis cuidam ſali per Aëra diſperſo tribuit. Diſp. Med. 7.

Exiſtimant alii cum Gaſſendo, Reſpiratione, tranſeun-

[illegible]ntis ſanguinis per Pulmones impuritates abſorberi, & per expirationem, ac tuſſim (ſi fortaſsè ſolito craſſiores fuerint) educi. Verùm etſi id conceſſerim, non tamen huic ſoli uſui Reſpirationem eſſe mox patebit.

Potiùs Reſpirationis uſus, viſus eſt aliis trajectio ſanguinis circulantis à dextro in ſiniſtrum ventriculum per Pulmones, qui niſi aëre diſtendantur, præterfluentem ſanguinem nec admittunt, nec deferunt. At facto experimento per Robertum Kook, ut refertur *in actis philoſophicis Acad. Anglic.* innotuit ſuperſtes animal in vitâ eſſe, pulmonibus, vel immotis; neque eorum depreſſionem, ſeu quietem, ſanguinis Circuitum impedire, nec mortis cauſam eſſe; unde colligit novi aëris defectu potiùs animal interire.

Paracelſus opinatus eſt aliquid in aëre eſſe vitali elixiri valdè analogum, quod reſtaurandis noſtris ſpiritibus inſerviat, unde indeſinenter recentioris aëris inſpiratione egeamus, illoque abſumpto, non amplius aërem vitæ fovendæ utilem eſſe. Refert etiam Boyle Drebellio innotuiſſe, non totum aërem, at ejus portionem, quam vocat quinteſſentiam, Reſpiratione hauſtam, vitalem flammam fovere, illâque conſumptâ, vel craſſioribus halitibus infectâ, hanc diù manere non poſſe, atque ideò quendam liquorem præparaſſe, quo abſumpta, vel infecta aëris pars reſtitueretur, purgareturve. Nonnulli exiſtimant Ἄπνυν, de quâ dictante Empedocle ſcripſit Pauſanias, hujuſmodi fuiſſe, ut Vitam abſque reſpiratione tueretur, putantque Heraclitũ idem ſenſiſſe cùm ait: Τὴν ἄπνυν τοιοῦτόν τι εἶναι, ὡς τριάκοντα ἡμέρας συντηρεῖν ἄπνυν καὶ ἄσηπτον τὸ σῶμα: *Apnum tale quid eſſe, ut triginta dies ſervaret non reſpirans, et incorruptum corpus*. Verùm aptiùs fortè interpretati eſſent, *Apnum tale quid eſſe, ut triginta dies ſervaret nihil expirãs odoris, ſcilicet tetri, & incorruptũ corpus*, ex Callim. Apno etiam Empedoclẽ mulierẽ defunctã ad vitam revocaſſe, ac proindè maximam gloriam conſequutum, Sacrificium

Ex Heraclide apud Laërt. in Vita Empedocl.

Apud Laërtium ibid.

Vid. Hẽr. Steph. in Theſ. Lin. Græc.

ficium ad Piſianactis agrum feciſſe teſtatur idem Heraclides, qui & peculiarem libellum de hac re conſcripſit, unde inquit Plinius: *Huc pertinet nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis ſeptem diebus fœminæ exanimis ad vitam revocatæ.* Galenus credidit Ἄπνουν eſſe morbum, quo ſine ſpiritu Ægrotantes multum tempus detinentur; etſi ibidem dixerit impoſſibile eſſe viventem non reſpirare, & ſpirantem non vivere: cui etiam Mercurialis inter Medicos alioqui ſatis eruditus adhæret. Apud Laërt. ibid. lib.7.cap.52 6.de loc.aff. 5. Variar.lect. l.4.c.14.

Ipſe verò Boyle non negans expiratum, & inſpiratum Aërem condenſando, refrigerandoque ſanguinem per pulmones tranſeuntem magni quandoque momenti eſſe, cenſet *depurationem ſanguinis in illo tranſitu non tantùm unum eſſe ex ordinariis, ſed præcipuis reſpirationis uſibus;* ſuſpicatur tamen Aërem in Reſpiratione aliud quid agere, huc uſque non plenè explicatum, ut ipſe admonet *in experimentis Phyſico-Mechanicis, digreſſ. de Reſpirat.*

Quòd autem inſpirato Aëre ſanguis purior, floridiorque evadat, hinc patet, quia, ut etiam obſervat Lowerus, purus, & floridus in Pulmone eſt ſanguis ſemper, plus quàm in alio viſcere. Lib.de Corde.

Aër denique reſpirationi idoneus eſt, in quo flamma perdurat; hinc in cavernis, & fodinis metallorum, ubi craſſior eſt, & gravibus halitibus refertus, ignis pariter, & foſſores extinguuntur, niſi in liberiorem ſubitò deferantur; quod etiam in cellis vinariis, cùm muſtum fermenteſcit, evenire conſuevit. In rariori, & laxiori, Animalia deficere pluries expertus eſt Boyleus; refertque Acoſta ſeipſum altiſſimos Peruanæ regionis montes tranſeuntem violento vomitionis impetu etiam ſanguinem emiſiſſe, & parum abfuit, quin animam efflaſſet. Et Ariſtoteles ait in montis Olympi jugo vix vivere poſſe homines, niſi ſpongiis aquâ plenis Aërem craſſiorem reddant.

Reſpirare quoque Piſces ſentit Plinius: *Quoniam,* inquit, *& pulmonum vice aliis poſſunt alia ſpirabilia ineſſe viſcera,* lib.9.c.7.

Digitized by Google

ita volēte naturâ, ſicut et pro ſanguine eſt multis alius humor. In aquas quidem penetrare vitalem hunc halitum, quis miretur, qui etiam reddi ab his eum cernat, & in terras quoque tanto ſpiſſiorem naturæ partem penetrare, argumento animalium, quæ ſemper defoſſa vivunt, ceu Talpæ. Accedit, quòd, Fluminibus denſo gelu ſupertectis, piſces ſubaquis moriuntur, ſi diù externo aëre priventur: His enim & multus, & nullus Aër nocuus eſt, vitalique uſui eſſe nequit.

DE

DE HIS, QUÆ VITAM

Comitantur.

QUÆ Vitam potiſſimùm comitantur ſunt Vegetatio, Senſus, & Motus tum Animi, tum Corporis. Quæ ad Vegetationem pertinent, à Medicis Naturales operationes dici ſolent; quæ verò ad Senſum, & Motum, Animales.

DE VEGETATIONE.

CUM vegetent Alimento, & eodem vitam tueantur Animalia, pauca hîc de Nutricatu attingemus. Aſſumptus cibus, attritus, & ſalivario rore madefactus exſolvitur primùm in Ventriculo, mox in albicantem ſubſtantiam converſus, è tenui inteſtino in venas lacteas excurrit, deinde cum ſanguine miſtus Vegetationem promovet:

☞ Cibi exolutionem, ſive Chylôſim Ariſtoteles, Galenus, & quotquot ex antiquioribus Philoſophis, & Medicis his ſe ſpontè manciparunt, ad elixationis genus retulerunt. At falſi quidē ſunt: quædam enim animalia, præſertim Aquatilia, optimè digerunt, voraciſſimaque ſunt, licèt eorum

venter frigidiſſimus obſervetur, quemadmodùm notat Breſſanus de Aſello marino; quin etiam res duriſſimas brevi conficiunt, quas nec aqua ferventiſſima, neque ipſe ignis mutaret. Atqui cibus ita coctione alteratur, ut omninò in aliam naturam videatur tranſire, quod ſanè nullus calor efficiet. Neque febricitantes ipſi malè digererent, in quibus majorem calorem pro amovendis morbificis cauſis Natura excitat.

Præterea multa animalia, ut præ cæteris dicitur Chamæleon, nunquam bibunt, & tamen ſolida quæque alimenta, quàm benè digerunt; Narraturque in Actis Anglicis ann. 1667. quod in Inſulis Caribum Animalia vel parum, vel nihil bibant, velut Equi in Guanaboa, ubi etiam Vaccæ tranſacto ſpatio ſemeſtri, & Capræ ſemel ſingulis hebdomadis potant; quin imò refert Gaſſendus quendam Amicum ſuum nunquam potaſſe, vel vix ſemel anno, ut Amicis gratificaretur, præter multos alios totam hyemem à potu abſtinentes. Accepi etiam à noſtro Amico, fide non indigno, fœminam quandam Neapolitanam per decenniũ ab omni potu ſe abſtinuiſſe, quamvis ſeptuagenaria eſſet.

Cel. in proœm. Exiſtimavit Eraſiſtratus cibos attritu confici, & in chylum mutari, quod in Avibus ſaltem verum eſſe docuit Harveus, qui advertit illas lapillos, & alia duriora deglutire, ut eorũ ope cõterere poſſint cibos ſolidos, adjuvante pariter motu muſculorum, qui utrinque lateribus Ventriculi adjacent. Hanc ſententiam amplexi ſunt noſter Thomas Cornel. *progymnaſm. de Nutricat.* & Franciſcus Redi *epiſtol. ad P. Kirker.* atque experimentis confirmarunt in diverſi generis volatilibus. [exerc. de Gener. Animal. 7.]

At non æquè in omnibus Animantibus coctionem, & ciborum diſſolutionem per attritionem fieri par eſt: Homines enim non adeò duro ventriculo præditi ſunt, imò plerumque obſervatum numiſmata cuprea, aut argẽtea à quibuſdam omninò integra egeſta fuiſſe, quibuſdam verò mortem attuliſſe. Cujus rei notabilem hiſtoriam tradit

Digitized by Google

dit Kerckringius *Spicil. Anatom. obſ.* 1. & Borell. *cent.* 4. *obſ.* 25.

Arbitrantur Recentiores ferè unanimes chylôſim fermentationis ope perfici, ajuntque ingeſtum cibum fermẽto quodam exolvi, ejuſque partes tenuiores à craſſioribus ſecerni. Hoc autem Helmontius, & Petrus Caſtellus putant eſſe acidam melancholiam à Liene ad Ventriculum tranſmiſſam. Alii ex Sennerto *lib.* 3. *Pract. p.* 1. *ſ.* 2. *cap.* 4. *q.* 2. acidum humorem vẽtriculo ingenitum. Petrus Borel. *cent.* 2. *obſerv.* 1. Bilem, quæ è cyſti illuc defertur. Plerique ſpiritus quoſdam. Alii reliquias fermentorum, quæ ex præcedenti cibo in ventriculi plicis ſuperfuerunt. Sylvius demũm ſalivæ, quâ manſus cibus imbibitur, totam fermentationis vim tribuit.

Hujuſmodi verò ciborum exolutio quamvis non ſine calore fiat, non tamen ſolius caloris opus eſt, cùm quædam illo potiùs concreſcant. Neceſſarii præterea ſunt quidam liquores, ſeu ſucci analogiam retinentes cum liquoribus ſeu menſtruis chymicis, metalla, aliave duriſſima corpora ſolventibus: Non enim quicunque cibos diſſolvere apti ſunt, ut pariter non omnia menſtrua omnium corporum ſolutionibus ſufficiunt, cùm quedam aquis ſtygiis, alia ſpiritu vini, nonnulla aceto, aliiſque acidis liquoribus, pleraq; ſolâ aquâ calidâ diſſolvantur. Univerſale autem Menſtruum corpora in primigenia elementa reducens non adhuc vidimus, quamvis ſuum Alkaëſt jactet Helmontius.

Diſſolventes hos liquores ingenitos eſſe Ventriculo, vel è glandulis ibidem ſitis extillare, vel ab arteriis illuc corrivantibus ſuggeri neceſſe eſt. Neque enim ex cyſti felleâ ſuppeditari queunt, cùm nullus hinc ductus pateat; & ligatura in vivis animantibus, ad vas Breve dictum adhibita, oſtendit neque à liene illos ſuffici.

Acido-acres eſſe Experientia teſtatur tum in ructibus à paſtu, tum in expirationibus, & halitibus è diſſectis ventriculis animalium vivorum acorem præ ſe ferentibus, fortè quia acido-acria magis digeſtionem promovẽt. Credide-

rim

rim etiam cum Sylvio plurimùm prodeſſe ciborum diſſolutioni ſalivam; quæ ſuo ſale fermentationem adjuvat, & aqueâ conditione cibos diluit. Hîc adnotare non abs re erit extrahi è vẽtriculis avium ſal tantæ efficaciæ, ut eo calculi tum in veſicâ, tum in renibus ſiſtentes diſſolvantur, quo fortaſſe fit, ut lapilli ab iiſdem deglutiti promptè comminuantur, quemadmodùm etiam animadvertit Gaſſendus.

Quæ autem objiciuntur à Plẽpio *lib. 2. fundam. Med. cap. 8. de Ventriculo*, non tanti ſunt, ut hanc opinionem infirment. Ait namque *cibum ingeſtum debere attolli, ſi fermentationis beneficio fieret chyloſis.* At experimur à paſtu turgentem ventriculum, & eò ſenſibiliùs quo cibi aſſumpti fermenteſcere magis apti ſunt. Non multùm autem durat hujuſcemodi diſtenſio, ut ipſe putat, quia ſucci ventriculi celerãt cibi diſſolutionem, & ſenſim chylus in Inteſtina, ac vaſa chylifera protruditur. Quod inſuper ſubdit, *cibos potuſque fermentationi idoneos promptiſſimè concoqui debere, ut fructus, cerviſia, muſtum*; Valdè leve eſt. Nam præterquam quòd fermentationes in nobis citiſſimè fiant, ſi illas, quæ in muſto, & fructibus obſervantur, ſpectes; cibi etiam aliqui quamvis ex ſe facillimè fermenteſcant, non tamen ſubitò diſſolvuntur, & præcipitationem ſubeunt.

Neque majoris ponderis vidẽtur argumenta, quæ affert Franciſcus Piens. Ciborum enim diſſolutio non ſolùm à proprio, inſitoque eorundem fermento, ut ille opinatur, ſed potiſſimùm à ſuccis exolventibus, qui in vẽtriculo sũt, perficietur; quamobrem etſi cibi ſint acidi, pingues, ſaliti, putrefacti, ut ipſe inculcat, nihilominùs exolutioni haud inepti redduntur, imò faciliùs à Ventriculi fermento diſſolvuntur, ſiquidem quæ ex ſeſe fermentationem non ſubirent, ſuperaffuſo convenienti liquore ſtatim fermenteſcunt. Sic radices herbarum, aridæq; plantæ contuſæ, liquoribus affuſis, fermentationi ſubjiciuntur, præſertim ſi leni calore juventur, id quod vel maximè in cibis, dentibus

de Febr. in genere c. 5.

bus attritis, & ſalivario rore maceratis credere licet.

Expletâ jam ciborum diſſolutione, & Chylôſi, cõfectus cibus per Pylorũ detruditur ad inteſtina tenuia, ibique ſecretis portionibus fœculẽtis per inteſtina craſſa ad alvum deturbandis, reliquæ puriores, & alibiles, glandulis pliciſque inteſtinorum adhærentes à conterminis lactearum venarum oſcillis excipiũtur, deferunturque ad commune Chyli Receptaculũ, & ex hoc per tubulos Chyliferos thoracicos in Cor: illis autem ſemel ingreſſis prohibetur regreſsus à valvulis per vaſa chylifera diſpoſitis.

Hæc autem chyli depulſio adjuvatur quammaximè à continuâ Diaphragmatis preſſione, factâ nedùm in Ventriculum, verùm etiam in univerſum abdomen; ut pariter à motu inteſtinorum periſtaltico. Confert etiam Vẽtriculi coarctatio, quâ, quod continet, per pylorum ad inteſtina propellit: ſicut enim adſtricto pyloro per vomitum ejicit quæ ſibi infenſa ſunt, ita cõſtricto ſtomacho per pylorum demittit, quæ jam ſunt digeſta.

Medicorum plerique exiſtimarunt Ventriculum undique occluſum manere, quouſq; totus chylus ſimul aperto pyloro demittatur ad inteſtina. Sed repetitæ Animaliũ vivorum ſectiones edocuerũt, chylum, quemadmodùm elaboratur, ita ſimiliter per pylorum ſubindè traduci ad inteſtina tenuia, & vaſa lactea; quinimò refert Walæus ſe aliquandò obſervaſſe cibos in ventriculo eodem ordine diſpoſitos, quo ingeſti fuerant. Verum tamen eſt, quòd alimenta facilioris exolutionis priùs egeruntur, quàm difficilioris, quæ plerumque multo poſt tempore à paſtu ventriculum gravant. Diſſectis prætereà ventriculis, inventa fuere eſculenta ante plures dies aſſumpta, & pluries obſervati ſunt ægrotantes evomuiſſe cibos jamdudùm ingeſtos, cùm tamen alia alimenta per id tempus omninò digeſta fuerint.

Anatome pariter innotuit cibos intra Ventriculum non ſemper lacteſcere, cùm aliquando obſervati ſint proprium

co-

colorem non amiſiſſe; atque in ovibus, capris, bobus, quæ herbaceis veſcuntur, viridem adhuc colorem referunt.

Cùm ex Ventriculo confectus cibus jam deſcenderit, ſucci exolventes acido-acres ſenſim in illo congregantur, cùmque à ciborum commiſtione temperari, & infringi nequeant, ex illis halitus diffunduntur, qui tunicas, fibraſque potiſſimùm ſtomachi vellicant, & extimulant, unde ſenſus exoritur, qui Fames dicitur. Et ſi tanta fuerit humoris acris copia, & efficacia, ut valdè nimis ſtomachus vellicetur, atque aſſumptus cibus citiſſimè diſſolvatur, Fames immoderata exurgit, quam Medici Lupinam appellant.

Quòd ſi fortaſſe acres iſti humores deficiant, aut craſſo lentore retundantur, vel etiam diluantur, inepti diſſolutioni evadunt, ut plerumque contingit Corporibus phlegmaticis, & cachecticis dictis, quæ appetentiâ, & fame carent, & quidquid aſſumptum fuerit, malè digerunt. Atque hinc etiam fit, quòd à cibis præſertim pinguibus, & dulcibus faſtidium pariatur, & nauſea; quamobrem niſi Natura hos Famis ſtimulos addidiſset, incurioſi à cibis ad interitum abſtineremus.

Quamvis ſuperiùs dictum ſit ad concoctionem perficiendam Potum non eſse omninò neceſsarium, multùm tamen conferet ſi potiſſimùm Sitis urgeat, quæ oritur cum humida ſubſtantia abſumitur, vel craſseſcit, & partium irrigationi inepta redditur. Sedari autem ſolet humidi abſumpti inſtauratione, vel diſsolutione ejus, quod ſpiſſitudine ineptum jam irrorandis partibus evaſerat. Abſumptum humidum reſtauratur nedum frigido, verùm etiam calido potu, quem Romani, & Græci in deliciis habebant, noſtriſque temporibus Itali, & Hiſpani potiſsimùm calidis potionibus delectantur, ut etiam Chinenſes, & Japonenſes: teſtaturque Gaſsendus de ſeipſo *tom.2. lib.5. cap.1.* quòd præ dolore dentium calidam bibere coactus, poſt ſedatum dolorem, etiam per æſtatem frigidam averſatus fue-

Lipſ. 1. elect. Athen. l. 1. Ricc. & Maff. hiſt. Ind. Bonif. hiſt. ludr. l. 7. cap. 38.

fuerit, deindeque poſt biennium quotidianâ febre correptus, ſolâ calidâ per paroxyſmos ardentiſsimos ſitim ſedabat. Diſsolvitur verò, & diſcutitur ſpiſseſcens ut plurimùm ſpiritu Vini, vel ſimili liquore, ſicut etiam quibuſdam medicamentis, quæ manſa ſalivam provocant, & poros craſſo ſucco quaſi obſtructos aperiunt, qui rorem ſiti extinguendæ idoneum extillant, imò etiam aliquando propriis fermentis, & calore ros ille ſpontè exſolvitur, & fluitans fauces, & ſtomachum irrigat.

Quâ poſtremò ratione confectus chylus, atque à Ventriculo in inteſtina tenuia demiſſus à ſuis fæcibus ſecernatur, ut puriores partes oſcilla lactearum venarum ingrediantur, & fæculentæ dejiciantur ad alvum, nuperrimè enucleavit Sylvius Deleboë, qui à commiſtione ſucci pancreatici, & bilioſi in tenui inteſtino chylum dilui, à fæcibus ſecerni, candoremque acquirere deducit, exemplo à ſimilibus liquoribus petito: quod minimè latuit Naturæ conſultiſſimum noſtrum Thomam Cornelium. *Diſp. Medic. 2.* *Progymn. de Nutricatione.*

Antiqui Medici cenſebant chylum per venas Meſaraicas in Jecur deferri, & ab eodem in ſanguinem commutari, Galeni dogmatis addicti, poſthabito Ariſtotele, qui ſanguinis generandi munus ad Cor detulerat. Poſt Eraſiſtratum, Aſellio primùm innotuit chylum per venas lacteas ferri, atque inde ſuſpicatus eſt rectâ in Jecur tendere, unde Galeni ſententiam confirmare viſus eſt. At Joan. Pecquetus Jecur de principatu deturbavit, & è ſolio dejecit, cùm detexerit lacteas venas non quidem in Jecur, ſed in glãdulas lumbaribus vertebris ſubſtratas chylum deducere, atq; ex illis per peculiares tubulos chyliferos thoracicos, & ſubclavios dictos in cor eũdẽ deferri; unde à Corde in ſanguinem verti opinatus eſt. Eodem poſtmodùm argumento Thomas Bartholinus confirmavit inventa Pecqueti, & ſimul ſuſtinuit Hepatis patrocinium; nam cùm obſervaſſet quædam albicantia vaſa Jecur uſque tendere, exiſtimavit chylum ſaltem ex parte illud ſubire; mox ubi

Digitized by Google

cognovit vaſa illa lymphæ deducendæ inſervire, Hepatis patrocinium deſeruit,& pro Corde ſtetit.Re tandem plurimùm hinc inde diſcuſſâ,invitis Riolano,Deuſingio,Bilſio,& aliis,Hepati exequias fecit, illudque tumulavit, & Cordi ſanguinis efficiendi munus reſtituit, quò ſimul confluere cum ſanguine chylũ, & lymphã decernit, ut apud ipſum eſt legere *in Opuſc. Anatom. & in Anat. Renov.* At verò Hieronymus Barbatus Hepatis partes toto conatu ſuſcepit, cùm advertiſſet per Pancreas inteſtinis affixum chyli portionem ad Hepar deferri per quendam venæ portæ ramum, illoque diſſecto prodire ſanguinem imperfectum, & crudum fibras nondùm adeptum, neque conſiſtentem. Putarunt alii cum Harveo partem ſaltem chyli per venas meſaraïcas cum remeante ſanguine Jecur ſubire, potiſſimùm in Avibus, in quibus lacteæ non apparere dicuntur.

libell. de ſanguine, ejuſque ſero.

At fruſtrà inter tales viros de hâc re multæ, & magnæ contentiones fuerunt. Viſcera enim omnia, ipſumque ſanguinem, ſimul in embryone conſpicua reddi, ac in primis rudimentis præextitiſſe alibi demonſtravimus. Sive autem Jecur, ſive Cor, aut aliud viſcus pertingat, nonniſi ſecretionem, purificationemque chylus adipiſcitur, & cum ſanguine permiſtus tamdiù circumagitur, donec depoſitis in diverſis partibus, tamquam colis, inutilibus portionibus, purgetur ſimul, ac purpuraſcat. Neque deſunt experimenta; ſæpiſſimè enim ejuſdem odoris, & ſaporis, ac fuerat cibus aſſumptus, eductus eſt per phlebotomiam chylus, ut teſtantur etiam Bartholinus, Rhodius, Lower, & alii quamplurimi *in Ephemerid. German. ann.* 1670. *obſerv.* 28. memorati; quod utique non contingeret, ſi in aliquo viſcere mutationem paſſus in ſanguinem evaſiſſet. Adde quòd idẽ Harveus obſervavit, nullo cæterorum viſcerum veſtigio in embryone apparente, primùm ſanguinem proſpici vix tenui bullulâ concluſum, unde aſſeruit illum primordia viventis initiare.

Atque hinc plenè puto ſatisfactum iri Th. Bartholino, Cordi Hematôſin tribuenti ex eo, quia aliter vana videre-

tur

Digitized by Google

tur illius tam artificioſa ſtructura. At quæ ſtructura in bullulâ illâ ſaliente, quo tempore rubet ſanguis, & per ramulos venarum, & arteriarum excurrit?

Rubeſcit fortè chylus, & ſanguineo colore tingitur ope ſalſitudinis in ipſo ſanguine exiſtentis, ut in diverſis ſalibus, & liquoribus eſt obſervare, potiſſimùm in ſale tartari cum ſulphure, ejuſque oleo, ſale ammoniaco, &c.

Sed & notatu dignum eſt, quod refert Georgius Elſnerus, qui deprehendit latitare quoque in chylo, quod ruborem exerit: Diſſecto etenim cane vivo, ejuſque abdomine aperto, cùm vaſa lactea chylo turgida apparerent, injectâ illis ligaturâ, motum ejus ad ductum Thoracicum impedivit, & poſt aliquot horas invenit liquorem rubicundũ ſanguinis inſtar loco chyli, atque hinc manifeſto indicio deduxit colorem illum anteà latuiſſe, atque ex commiſtione alicujus ſalis in corpore exiſtentis prodire. Ephemer. German. ann. 1670. obſ. 61.

Præter ſanguinem, ex chylo etiam generari putabat Galenus Bilem, Pituitam, & Melancholiam, humores, quos ſimul cum ſanguine in venis contineri dixit; Bilem quidem amari ſaporis, coloris flavi; Pituitam inſipidam, atque albicantem; Melancholiam acidam, & atram: illam cum ſcammonio, alteram cum cocco gnidio, tertiam cum epithymo analogiam habere, & ſpeciatim ab ipſis attrahi, & educi. Comm. de Nat. hum. l. de Ther. ad Piſ. 3. de ſimpl. med. fac. 24. 1. de Natur. fac. 14. 2. de elem. 2. & alibi.

Sed hæc humorũ in ſanguine diſtinctio omninò imaginaria eſt. Nec ſuffragatur Galeno, ejuſque aſſeclis, quòd eductus ſanguis variis coloribus infici videatur: Hoc enim totum ab externo aëre contingit; Aëri enim expoſitus concreſcit, corrumpitur, & non ſolùm illos à Galeno recenſitos, ſed multò plures alios colores exhibet; & ſi humor putatus bilis à reliquo ſanguine ſeparetur, qui paulò ante melancholicus videbatur, & fundo vaſis hærebat, jam aëri expoſitus flaveſcere incipit, & in bilioſum converti: evidens argumentum hos humores non eſſe diverſos, ſed tantùm ab aëre apparentem variationem ſuſcipere, quod

in epiſt. I. Anat. & Fracaſſatus adnotat. Commentitium etiam eſt quod de ſaporum varietate in ſanguine narratur,& illi non abſimile quod de medicamentorum purgantium analogiâ cum humoribus effictum eſt, ut alibi patebit.

Non tamen inficiamur in ſanguine, præter partem vividam,floridamque,obſervari portionem albam,quæ auctifica noſtro Cornelio dicitur,quia Animalia illâ nutriuntur, & augeſcunt:Hæc potiſſimùm apparet, ubi ſectâ venâ ſanguis in fideliam aquâ calidâ plenam effunditur: à florida enim parte ſecernitur,& ad fundũ delabitur,ibiq; in gluten concreſcit: illam tamen plerique è vulgo Medicorum pro materiâ purulentâ, & putridâ adſtantibus oſtentare ſolent. Eò autem ſenſibilior apparebit portio hæc glutinoſa,quò cibi copioſiores fuerint ingeſti, ac abũdantiori chylo ſaturatus ſanguis;unde fit, ut è jejunis, & diuturnam inediam paſſis eductus ſanguis rubicundior obſervetur, cum nullâ, vel pauciſſimâ albicante illâ ſubſtantiâ, quam ſerum ſanguinis appellat Barbatus.

Utraque hæc ſubſtantia ad univerſas corporis partes fertur;at in carnoſis major pars ſeri nutritii glutine,fibriſque compactior deponitur; fluxilior verò, & limpidior per adjunctas glandulas in vaſa lymphatica remeat. At in partibus membranaceis purius ſerum nutritium relinquitur, & reliquum ſanguinis per venas regreditur; quocirca obſervare eſt in his partibus membranaceis venas nigricante ſanguine magiſqueglutinoſo refertas, unde fit, ut in illis facillimè remoretur,ac reſtagnet, proindèque aceſcat,& tumores,inflammationeſque progignat. Quòd autem vaſa lymphatica à glandulis potiſſimùm originem ducant, nuperrimæ obſervationes Anatomicorum demonſtrarunt; quinimò quò glandulæ grandiores, & plures, ſeroque abundantes in corporibus extant, eò etiam partes, & præſertim albæ magis augeſcunt, & adipe obteguntur; ſicut pariter, quò ſanguis glutinoſior eſt, eò etiam nutricatio, & accretio in carnoſis ſenſibilior obſervatur.

Hinc

Hinc non mirum ſi ſenes, & graciles modicè nutriantur: illorum enim ſanguis fibris, & glutine deſtituitur, ac glandulæ prædictæ contabeſcunt, arentque. Nullâ ergo neceſſitate cogimur in nutrimētum partium ſuccum nerveum advocare cum Gliſſonio, Warthono, & aliis, quos refellit Bartholinus.

Ridiculi autem videntur, qui aſſerunt conceptacula ali ſuis, quæ continent, excrementis. Etenim quis unquā crediderit bilioſo ſucco cyſtim felleam nutriri, veſicam lotio, & fæcibus inteſtina, quæ, quoniam inutilia, excernuntur, & ſi fortaſsè diutiùs retineantur, graviſſima damna afferunt.

In ſpicileg. 1. & in Anat. Renov. cap. de Nervis in gen.

Prætereà plures alii humores ſuis quoque vaſis continentur, ut Humor cyſtis felleæ, ſuccus Pancreaticus, Lympha, Aqua Pericardii, humores oculorum, aliique de quibus fuſiùs ſcripſere Sylvius, Graëfius, Bartholinus, Gerardus Blaſius, Williſius.

DE SENSIBUS.

PHyſiologorum plerique Senſus dividunt in Internos, & Externos: ad illos referunt Imaginationem, Æſtimationem, & Memoriam; ad hos verò Tactum, Guſtum, Olfactum, Auditum, & Viſum.

Senſuum omnium originem, & principium Cor eſſe arbitratus eſt Ariſtoteles *3. de part. Animal. c. 4. & 2. ejuſdem operis c. 10.* & alibi, cui viſus eſt ſubſcribere Avic. *lib. 1. f. 1. doctr. 4. c. 1.* Averr. *2. collect.* & Alex. Aphrodiſ. *2. de An.* Verùm cùm ex Anatome innotuerit Cerebrum eſſe nervorum principium, quibus ſenſationes fiunt, eoque læſo, impeditiſque nervis, operationes animales illicò deficiant, quod læſo corde non contingit; ſanâ ratione Medici contra Ariſtotelem deduxerunt Cerebrum, non autem Cor,

eſſe

eſſe originem, & ſedem animalium functionum.

Non ſolùm omnes ſenſus à Cerebro ſunt, verùm etiam in ipſo reverà fiunt, ubi Animi, ſeu Mentis ſedes eſſe dicitur. Et licet primâ fronte videatur viſio eſſe in oculo, auditio in aure, cæteręque ſenſiones, quas externas vocant, in reliquis ſentiendi organis; Ariſtoteles tamen quinque ſenſibus externis unum internum communem præfecit, qui de illis judicaret. Et Gaſſendus adeò luculenter inſinuat ſenſiones in Cerebro fieri, & ſenſus omnes in unâ ſede morari, ut dubitationi ampliùs non ſit locus, potiſſimùm cùm aliò intenti objectum præ oculis poſitum non videamus, & ſonũ auribus exceptũ non audiamus. Hinc Cicero 1. *Tuſc.* ait: *Itaque ſæpè aut cogitatione, aut aliquâ vi morbi impediti, apertis, atque integris & oculis, & auribus, nec videmus, nec audimus, ut facilè intelligi poſſit Animum & videre, & audire, non eas partes, quæ quaſi feneſtræ ſunt Animi, quibus tamen ſentire nihil queat Mens, niſi id agat, & adſit*. Celebre eſt quoque Pythagoræorum effatum: *Mens quippe omnia videt, & omnia audit, reliqua ſurda, & cæca*. Quare Apoplectici compunctiones, uſtiones, ligaturas, diſſectioneſque non ſentiunt, cùm tamen ſentiendi inſtrumenta benè ſe habeant. Hæc igitur aditum præſtant, quò Mens in Cerebro ſentiat receptas à ſenſilibus objectis motiones, percuſſioneſque, per adjunctos nervos eidem communicando. Atque hinc Hippocrates 2. *aph. t.* 6. *Quicumque dolentes parte aliquâ corporis omninò dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat*.

3. de Ani. c. 2.

tom. 3. ſ. 2. lib 6. c. 1.

V. etiam Ariſt. 1 de ſom. c. 2.

Omnes autem sẽſiones Tactiones ſunt factæ in partibus nerveis ſenſu prędițis. Nervi enim à ſenſilibus cõtacti continuâ motione Cerebrum afficiunt, unde perceptio, apprehenſio, & cognitio rei ſenſibilis exoritur.

Neque reverà ſentitur à manu, vel pede, ſed à Mente, prout in manum, vel pedem intenta eſt; unde quoties illa abalienatur, dolor, aut voluptas non percipitur. Falluntur propterea qui mediis ſpiritibus, ſive ſpeciebus, ſenſiones

nes fieri contendunt, putantque ſpiritus è Cerebro in extremas corporis partes veluti exploratores ocyſſimè excurrere, atque ad Cerebrum redeuntes illi nunciare quid in ſingulis partibus jucundi, vel moleſti accidat, ac ſi forent mentis compotes, per tortuoſas nervorũ ambages ſibi vias planas, & expeditas conſultiſſimè eligere, ut rerum ſpecies ad cerebrũ quàm citiſsimè referant; quòd ſi fortè in furorem agantur, mox ſpecies illis affines perturbentur, Cerebrum vacillet, & nobis circùm omnia rotent.

Similia ſunt, quæ de ſpeciebus aſſerunt, quòd ſcilicet ſint *immateriales*, *& intentionales*, ſed ſenſibiles, & rerum corporearum, atque extenſarum repræſentatrices, non ſine manifeſtâ repugnantiâ; nam ſine tactu nulla res percipitur, aut impreſsionem facit, neque Tactus incorporeis rebus convenit;

Tangere enim & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res. Lucr. 1. de rer. Nat.

Vnde ſcitè Gaſſendus *l.c. Si ſpecies ſunt quaſi quædam Imagines rerum corporearum, extenſarumq; repræſentatrices, quomodò eſſe incorporeæ, ſive inextenſæ, ac ſine ullis partibus poſſunt? quomodò poteſt res dividua per individuã repræſentari? & ſi emanant ab ipſis rebus, quomodo ſi nihil ſunt ipſarum, ac ſi nihil propterea ab illis decedit, nihil ipſis deeſt? & ſi trajiciuntur per medium, quomodò moventur, quæ neque ſunt quidpiam per ſe, neque feruntur vehiculo, cùm accidentia tamen dicantur? Et ſi excipiuntur à ſenſu, quomodò ſenſus corporeus cum ſit, apprehendere, ac in ſe admittere ipſas incorporeas poteſt?* Hactenùs Gaſſendus.

Denique Arabes, duce Avicennâ, ſenſus internos in Cerebri Ventribus fieri aſſeruerunt, Imaginationem quidem in ſuperioribus, Æſtimationem in medio, & Memorationem in poſtremo ventre. *F*ernelius movẽdi vim à medullâ Cerebri pẽdere arbitratus eſt; vim ſentiend.i verò à Meningibus, quocirca motũ Cerebro, & ſenſum Meningibus attribuit. Renatus Carteſius haſce operationes Glandulæ pineali adſcribit, aitque illam eſſe ſedem, in quâ Anima

Phiſiol. li. 5.c.10.

lib. de affect. Anim

ma ſuas functiones exercet, atq;in eam omnes rerum impreſsiones veluti in centrum tendere,& uniri.

Verùm,ex accuratiori Anatomicorum obſervatione, Cerebri ventriculi videntur deſtinati emunctioni excrementorū, & non rarò lapillorum pleni inventi ſunt, nec propterea Animæ functiones vitioſè exercitæ fuere. Fernelii inſuper excogitato repugnat experimentum à Galeno allatum 7. *de placit. Hipp. & Plat. c.* 3. ubi refertur nullâ offensâ ſensûs, & motûs denudatum fuiſse Cerebrum propriis tunicis, haſque diſsectas extractas eſse illæsâ tamen cerebri ſubſtantiâ; undè deducitur haudquaquàm in meningibus animales functiones peragi. Neque Carteſii ſententia, quam defendendam ſuſceperunt Henricus Regius,aliique,experientiæ cohæret. Refert enim Theodorus Kerckring.ſe Amſtelodami diſsecuiſse cerebrum cujuſdam Pueri annorum quatuordecim atque in eo ne veſtigium quidem glandulæ pinealis inveniſse, quinimò in dextro priore Cerebri ventriculo albicantem lapidem repertum eſse pendentem grana tredecim. Addit quoque Plempius *M.Sladum Medicum,& Anatomicum Amſtelodamenſem obſervaſſe in glandulâ pineali lapillos,et aliquandò tàm multos,ut ferè plus lapillorum, quàm glandulæ eſſet, cùm tamen in vita mens ſana, et conſtans fuiſſet, ſenſus,et motus integri.* Teſtatur ſimiliter *in præfatione: ſe unà cum multis aliis Medicis in Noſocomio Amſtelodamenſi vidiſſe in puero ex hydrocephalo defuncto duram meningem oppletam aquâ limpidâ ad libras quinque,quæ adeò cerebrum cōpreſſerat,ut vix appareret: at nullibi viſa eſt glãdula pinealis;cùm tamen puer, dum in vivis degeret,motus,et ſenſus, et omnia mentis munera ritè obierit.*

lib. 4. c. 16. philoſ. Nat. Spicil. Anat. obſ. 35.

lib. 2. fund. Med. cap. 6

Quare crediderim Cerebri potiùs Medullam ſenſionum omnium originem, & principium eſse, cùm ab eâ in reliquas corporis partes nervi diffundantur,quibus ſenſiones univerſæ fiunt.

Verùm refertur in *Ephemer.German. ann.* 1670. *obſ.* 26. in quodam pago Patavii Bovis cerebrum in marmoream

planè

Digitized by Google

planè duritiem converſum inventum eſse, unde de Cerebri officio jure quis dubitare poſset, niſi ex adnotationibus ad obſervationes earumdem Ephemeridum anno ſequenti editis conſtaret,à Malpighio obſervatum fuiſſe, Cerebrum illud non habuiſſe totam ſubſtantiam petrefactam, ſed ſolùm exteriorem corticem;atque hinc fortaſſe cæteris bobus ſtupidior apparebat, ut ibidem memoratur.

Ex his colligi poteſt in Cerebri meditullio Imaginationem, Æſtimationem, Memoriã, cęteraſq; animales functiones haberi per impreſſiones,& motiones factas in cerebro per nervos à rebus externis, atque adeò unum eſſe omnium principium: non ſecùs ac ſcribere, digladiari,& pingere, licèt res diverſiſſimæ, non niſi ab unicâ manu promanant. Et ſi quandoque læsâ Imaginatione Æſtimatio integra videatur, ut in exemplis à Galeno relatis de Puero lanifici, & de Theophilo Medico; reverà tamen illa Æſtimatio, quæ videtur ſana, læſæ Imaginationi obſequitur, ac proindè à recto Rationis tramite aberrat.

4 de loc. affect. cap. 1. & lib. de Sympt. differ. cap. 3.

Cùm ergo ab externis objectis excitatur motio in organis ſenſuum, & continuatur propagatione per nervos ad cerebrum uſque; externa res, ſeu obiectum, à quo preſſio facta eſt, percipitur,& veſtigium quoddam, quod phantaſma dici ſolet, Cerebro imprimitur, unde Apprehenſio, Æſtimatio, Memoria, & cæteræ operationes animales emanant.

DE SENSU, QUI DICITUR Tactus.

Licet omnes ſenſus Tactus ſint, peculiari tamẽ nomine Tactio dici ſolet ſenſio illa, quâ obiecta aſpera, lævia, dura, mollia, calida, aut frigida judicantur, iuxta diverſam

Google

affectionem partibus à tactilibus objectis impreſſam:quæ enim disjungunt, incidunt, cõpunguntque, & ſe inſinuando in poros, & texturam nervoſarum partium ſenſum movent, calida dicimus; quæ verò conſtringunt, comprimuntque, atq;adeò ſtuporem inferunt, vel nervorum fibras rigidas, duraſque reddunt, ſenſilia frigida appellamus. Sic gravia, quæ fibras relaxant, ac diſtendunt; denſa ac dura, quæ prementi manui reſiſtunt, unde fibræ, & partes nerveæ comprimuntur; rara verò, & mollia, quæ facilè cedunt.

Quotieſcumque verò Tactilium particulæ ita adaptantur, ut blandam, lenem, ac texturæ partium convenientem, congruentemque applicationem efficiant, Tactio voluptuoſa oritur: moleſta, & injucunda, cùm incongruentes, atque inconcinnæ illæ fuerint partium nervoſarum implexui.

Verum tamen eſt, quòd hæ Tactiones magis, minuſque afficiunt, prout diverſa Tactûs organi textura eſt: non enim idem ubique nervorum, & fibrarum implexus. Hinc fit quòd ubi cutis durior, ac dẽſior, ut in volâ manûs, Tactio non tam ſenſibilis eſt, ſicut in reliquis partibus mollioribus fibris nerveis contextis, à quibus ſolis ſenſio eſt; quæ enim his deſtituuntur, ſenſu etiam carent, veluti ſunt oſſa perioſteo denudata, ligamenta, & cartilagines.

DE SENSU, QUI DICITUR Guſtatus.

GUſtatus dicitur ſenſio illa, quâ ſapida, vel inſipida percipimus. Potiſſimum illius Inſtrumentum videtur Lingua, quæ veſiculis quibuſdam exiguis, ſeu papillis cuſpidem prçipuè refertam habet, ut exquiſitiùs deguſtare poſſit, in radice verò latiores pori patent, per quos tenuio-

nuiores ali mentorum partes ad Cerebrum deferri poſſunt;atq;hinc diuturnam inediam paſſi,& ferè exinaniti primo generoſi liquoris libamine reficiuntur, ut obſervarunt etiam Malpighius, & Bellinus.

Hunc ſenſum movent quæcunque ſalibus prędita ſunt linguamque afficere apta. Pro illorum autem varietate diverſi ſapores exoriuntur.At lingua ſalivario rore madere debet,quo ciborum ſalia exolvantur,& faciliùs in ejuſdem papillas inſerantur, ac ſenſum pariant ſuavem, aut inſuavem, prout linguæ texturæ adaptantur. Hinc eſt quòd ipſe etiam Ariſtoteles ſentit Guſtatum eſſe *T*actûs ſpeciem. 2. de An. cap. 11.

Saporum differentias plerique ſeptem, nonnulli octo, alii etiam novem recenſent: Acrem,ex pipere,& pyrethro: Amarum,ex felle,aloë,abſinthio:Salſum,ex aquâ marinâ: Acidum,ex malis citriis, & medicis,aceto: Auſterum, ex meſpilis,nucibus cupreſſi,cydoniis:Acerbum,ex fructibus immaturis,omphacio:Dulcem, ex ſaccharo, melle: Pinguem,ſeu oleoſum,ex olivis maturis,terebinthinâ, butyro: Inſipidum demùm, ex aquâ diſtillatâ, ovi albumine crudo,& ſimilibus.

Prætereà multæ aliæ differentiæ compoſitæ,ac ferè innumerabiles haberi poſſunt,ut dulcis-unctuoſus, acidus-acer,ſalſus-amarus,& ſimiles:quinimò,ſi rem acriùs ſpectes, infinitæ penè ſunt; dulcedo enim, quæ ex melle non eadem eſt cum dulcedine, quæ ex ſaccharo, aut lacte; & amarities abſinthii cum illâ aloës.

DE SENSU, QUI DICITUR Olfactus.

CUm rerum Odoratarum particulę tenuiores,& volatiles intimiores narium partes pertingunt ad pro-

putarunt Stoici, eo propemodùm modo, quo obſervamus Aquam à lapillis injectis in orbes majores, majoreſque expandi. Verùm ſunt qui ſonum per lineas rectas, non aliter ac lumen, propagari probent, ſpeculis eodem modo illum reflectentibus. Quòd ſi fortaſsè in medio itinere obicem inveniat, repercutitur, ac reſilit, & Echo formatur: quò autem obices concavi, & ſinuoſi magis fuerint, ac plures, eò etiam Echo ſenſibilior, & multiplicata percipietur. Ex Plutar. & Lucr. l.

Organum Auditûs Ariſtoteles ſtatuit eſſe Aërem ingenitum in Auris interiori meatu. Themiſtius verò ſpiritum animalem. Veſalius in tribus Aurium oſſiculis, Stapede, Malleo, & Incudine Auditionem fieri putavit. Plerique etiam Tympanum præcipuum ejus inſtrumentum exiſtimarunt. Verùm licèt hæc omnia ad Auditionem contulerint, potiſſima tamen Neotericis videtur Cochlea cum adjuncto Labyrintho, ubi ſoni impreſſionem vehementiorem efficere poſſunt, eamque proximis nervis, ac Cerebro communicare. 2. de An. c. 83. & 2. de partib. Animal. c. 20 1. de Hum. Corp. fabr. cap. 8.

Quamquàm autem exteriùs per Aures plerumque ſonus percipiatur, poteſt etiam ex ore exaudiri: ſic fides dentibus prehenſas, & pulſatas Surdi non raro percipiunt; & ſæpiſſimè voces eminùs emiſſas, ut meliùs, diſtinctiùſque captemus, ore patulo exhaurimus, conſentientibus ſcilicet nervis per linguam, & auditûs organum diffuſis, patenteque meatu à faucibus ad tympanum Auris protenſo.

Nedùm Aër, verùm etiam Aqua ſonum promovere poteſt, cùm Ranas ſub illâ coaxantes, & Piſcium fragores audiamus. At, quia non adeò ut Aër, mobilis & fluida eſt, cùm propè ſuperficiem fit ſonus dũtaxat auditur, in quãtum Aqua tremorem illum attiguo Aëri impertitur; ſi verò aquæ moles tanta ſit, ut tremori motorum corporum reſiſtat, ſonus non exauditur: ſic Urinatores in profundum Maris demerſi ictus tormentorum non audiunt à Navibus ſupra illos exiſtentibus exploſos, ut narrat Gaſſendus. tom. 2. lib. 7. cap. 4.

DE

DE SENSU, QUI DICITUR *Viſus*.

IN hoc Senſu potiſsimùm magna Philoſophorum, & Medicorũ pars hallucinata eſt, *Avicen.*6.*nat.p.*3.*cap.*8. & cum eo Turiſan.opticorum nervorum coitionem Viſionis ſedem eſſe credidit. Galenus Cryſtallum, Argenterius totum oculum, Gabeus veró Retinam. At Mariottus Choroidem, quæ eſt poſtica pars tunicæ Uveæ præcipuo Viſionis uſui eſſe contendit, quem refellit Jo. Pecquetus *peculiari Epiſt.* ut in *Ephemer.Gallic.* memoratur.

8. de uſu part.cap.6. & lib.de olfact. c.5.

Neque minori diſſentione, de modo, quo illa fiat, diſceptarunt. Plato putat oculos cujuſdam ignis non urentis, ſeu lucis eſſe participes, lumenque diurnum ad illam ex ipſis effluentem incidens, propter ſimilitudinem, ità cum eâdem commiſceri, ut unum corpus conſtituat in rectos proceſſus diſpoſitum, unde uſque ad animam diffundatur ſenſio, quæ Viſus dicitur. Hanc propriam oculorum lucem etiam Carteſius aſſerit *Dioptr.cap.*1. cùm inquit; Viſûs *objecta poſſe percipi non tantummodò actionis vi, quæ ex iis emanans ad oculos noſtros diffunditur, ſed etiam vi illius, quæ oculis innata ad illa pergit. Verumtamen quoniam hæc actio nil niſi lumen eſt, notandum neminem præter eos, qui per tenebras inſtar felium cernunt, ſaltem ſi qui ſint, illam in oculis ſuis habere, & maximam hominum partem tantummodò per eam actionem videre, quæ ab objectis venit.* Stoici etiam cauſas eſſe videndi dixerunt, radiorum ex oculis in ea, quæ videri queant, emiſſionem, aëriſque ſimul intentionem. Ariſtotelei cùm nequiviſſent Magiſtri mentem ex ejus ſcriptis percipere, Democriti, & Epicuri ſententiam adulterarunt, & quod in illa probabile erat rejecerunt; dixeruntque Viſionem fieri intromiſſione, ſeu receptione imaginum, vel ſimulacrorum, quæ à corporibus ad oculum

Gal. 7. de decretis. Hipp. & Plat.cap.5.

Gell.lib.5 cap.16.

lum impingunt: Verùm ubi illi corporea ſimulacra fecerunt, hi incorporea, *& immaterialia* inſulsè fingunt, cùm, quæ incorporea ſunt, impreſſiones in res corporeas facere nequeant, Ockamus demùm, aliique *Species* incorporeas, & *Intentionales* deridentes, aſſerunt nil aliud requiri ad Viſionem, quàm ut objectum viſibile ſit, & oculus potens videre in debitâ diſtantiâ: Res ſanè lippis, & tonſoribus notiſſima, attamen modum non explicat, quo illa fiat.

Verùm lumine oculos ingreſſo, ſive ab opacis corporibus reſiliente, ſive etiam è luminoſis directè illapſo, in Retinâ externorum objectorum idolum efformatur, atque nervuli ibidem exiſtentes ſic moventur, ut Cerebro rerum imagines communicent. Hoc videre eſt in cubiculo obtenebrato, ſi in illud lumini nonniſi unicus aditus concedatur perexiguum foramen vitreâ lente clauſum, & albâ papyro ad debitum intervallum radii ingreſſi excipiantur. Omnia tamen clariora erunt ſi evulſum recens bovis, vel alterius magni animalis oculum ità fecemus, ut ablatâ eâ parte trium ejus membranarum, quæ cerebro obverſa eſt, ſatis magna pars humoris appareat nuda, nec tamen iſte humor effundatur, ſed contineatur chartâ, vel ovi putamine, vel aliâ quâvis materiâ albâ, & tam tenui, ut quamvis non ſit pellucida, omnem tamen luminis tranſitum non excludat, huncque oculum foramini aſſeris ad id facti ſic immittamus, ut ejus pars anterior reſpiciat objecta Sole illuſtrata, poſterior verò conclave interius totum tenebroſum: hoc enim ità parato, non ſine voluptate, & admiratione picturam quandam in albâ papyro foramini obversâ videbimus omnia objecta extra cubiculum poſita ſcitè ſatis imitantem. Vide Cartes. *Dioptr. cap.* 5.

Cæterùm lumen (ut ex opticis patet) ſi in oculos directè illabatur, ipſum luminoſum corpus, lucis fons proſpicitur; ſi verò reflexè, varii colores, pro varietate umbræ intermiſtæ; demùm ſi refractè, modò ipſum luminoſum corpus, modò colores percipiuntur, prout omnes, vel ali-

quos

Digitized by Google

quos tantùm radios ab oculis excipi contigerit. Varietas igitur colorum ex variâ corporum texturâ, quæ diverſimodè lucidos radios reflectit, ex ſitu oculi variè illos excipientis, & denique ex diversâ incidentis luminis inclinatione, exoritur. Hinc malè ſentiunt Ariſtotelici, qui colores à lumine differre volunt, atque in reales, & apparentes diſtinguunt, cùm reverà omnes ab uno lumine variè reflexo exurgant, & qui veri putantur ab immutabili objectorum texturâ dependent, quæ radios lucis ſemper eodem modo reflectit; qui verò apparentes, à vario, mutabilique partium objectorum poſitu, ut in collo Columbæ obſervare eſt.

Vid. Ariſt. lib. de color.

Quamvis autem bini ſint oculi Animantibus conceſſi, per alterutrum tamen, dextrum, aut ſiniſtrum res viſibiles conſpiciuntur, etſi utrique aperti ſint, & quidem dextræ à dextro, & ſiniſtræ à ſiniſtro oculo videntur; cùm enim viſibilia per lineas rectas ſpectentur, & in cunctis ferè Animantibus oculi ex diametro utrinque ſint poſiti, extuberante nonnihil fronte, & ſpinâ naſi, proinde quæ ad dexteram ſunt, nonniſi à dextro oculo videri poſſunt, & quæ ad ſiniſtram à ſiniſtro; quamobrem aves ut ſurſum aut deorſum, quod fortaſsè terruit, accuratiùs intueantur, alterutro oculo illorſum aſpiciunt. In hominibus verò, quia oculi antrorſum ſpectant, idem objectum æquè ab utriſque videri poteſt, ſed tamen nec per eaſdem lineas, ſeu radios lucis: Diſponat quis in certâ quâdam diſtantiâ duos ſuæ manus digitos tanto intervallo inter ſe diſſitos ad Candelæ lumen, ut alter alterum oculum è regione reſpiciat, & pari ratione candelæ lumen occultet; ſi deinde dexter digitus deflectatur, dexter oculus benè videbit neutiquam verò ſiniſter, & è converſo. Quòd ſi prætereà digiti diſponantur, ut ſolùm medietatem luminis candelæ impediant, tunc dexter oculus dextram ſolum medietatem, & ſiniſter ſiniſtram ſpectabit, ut proptereà ratum ſit non omninò idem ab utroque oculo videri, nec per eoſdem

dem radios lucis. Idipſum experiri licet, ſi ante ſiniſtrum, e.g. oculũ in certâ diſtantiâ tabula admoveatur adversùs Candelæ lumen, ità tamen ut latus tabulæ per rectam lineam contingere videatur lateralem cãdelæ ſuperficiem; ſi deinde dexter oculus claudatur, lumen illud à ſiniſtro haudquaquam videbitur; quinimò neque ſi tabula collocetur ſecũdũ ejus latus in tantâ diſtantiâ parallela à lumine, quantùm ſcilicet diſtat alter oculus ab altero. Videtur autem lumen, & quodcũq; aliud corpus unum, non geminũ, quamvis oculi duo ſint, quia ſenſio, & repræſentatio in interno ſenſorio per unicum conum una fit, pari modo, ac ex geminis auribus una fit ſoni perceptio. Sunt enim ſenſus iſti externi veluti feneſtræ, ac ductus, per quos ſenſilia transferuntur in ſenſorium internum, ubi ſenſiones omnes fiunt, ut ſuperiùs dictum. Quo autem pacto per Anatomen id contingat, conatus eſt oſtendere præ cæteris Guilielmus Briggs Medicus Londinenſis *in ſuâ Ophthalmogr.*

DE SOMNO, ET VIGILIA.

ETſi plerumque in Somno Senſus omnes conſopiti jaceant, non raro tamen accidit dormientes alloqui, atque ad interrogata aptè reſpondere, & vulgare eſt, Imaginationem, Memoriam, imò Rationem ipſam exercere; unde Mentem Somno non ligari manifeſtum eſt, licèt non omnium recordemur, quæ in alto ſopore meditati ſumus; hinc etiam dormientibus vigilantium munia obire contigerit. Galenus refert ſe aliquandò ſtadium dormiendo peragraſſe, nec priùs experrectum, quàm ad lapidem offenderit. Plures alios ſomnambulos memorant Henricus ab Heers, & Petrus Salius, qui ſanè mira patrarint. Novi etiam quendam, qui dormiens de nocte ſurgebat, indutuſque, & enſe accinctus fores aperiebat, domo egrediebatur, ac deambulabat, imò in Amicos incidens ſalutatus reſalutabat, deinde domum rediens, depoſitis indumentis

2. de Mot. Muſcul. c. 4

cubile iterùm petebat; at mane expergefactus rei immemor, interrogantibus Amicis, ſe domo noctu unquàm egreſſum inficiabatur; tandem à domeſticis ad id vigilantibus in ipſo egreſſu excitatus, veritatis conſcius factus eſt.

lib. de sõn. & vigil. c. 3 Somnum induci putavit Ariſtoteles, cùm calor naturalis recurrit ad partes internas, & præſertim ad Cor, ubi ipſe Somni ſedem collocavit. Paulò ante etiam dixerat Somni cauſam eſſe alimenti evaporationem ad Cerebrum.

Galenus *lib. 1. de Sympt. Cauſ. cap. ult. & 3. de Cauſ. pulſ. cap. 9.* quem ſequuti ſunt Avicenn. & Averr. Naturam ipſam ſpirituum refectioni intentam Somnum conciliare ait.

Alii ab obſtructione ſive ventriculorum, ſive meatuum Cerebri, unde ſpiritus animales ad organa inferiora pro externis ſenſionibus obeundis deſcendere prohibeâtur, illum originem habere arbitrati ſunt.

Verùm his omnibus experientia refragatur. Etſi enim febre leipyriâ laborantes exteriùs frigeant, & interiùs caleant, non ideò dormiunt. Sic etiam licèt plerumque à paſtu in Somnum incidamus, ſæpiùs tamen à laſſitudine, & motu immoderato, ut ab ſolis ciborum vaporibus id evenire haud dici poſſe videatur. Præterea Somnum conciliant cantus, ſonuſque ſuavis, & aquæ murmur, quamvis ventriculus cibis gravis non ſit, qui potiùs illis oppreſſus Vigiliam, quàm Somnum affert.

Similiter licèt poſt nimium motum, ac corporis defatigationem facillimè in Somnum prolabamur, fortaſsè Naturâ in virium refectionem incumbente; nihilominùs ſæpiſſimè nullâ præviâ laſſitudine, aut virium jacturâ, otioſos oculos Somnus urget.

Denique obſtructio ventrium, & meatuum Cerebri, tantùm abeſt, ut placidam quietem, & Somnum inferret, quin potiùs omnes ſenſus adimeret.

Carteſius credidit, impedito ſpirituum diſcurſu per nervos valvulis quibuſdam, quæ palpebrarum inſtar clau-

de-

derentur, recluderenturque, Somnum induci. Sed nullus Anatomicorum hucuſque valvulas iſtas in nervis obſervavit.

Probabiliùs propterea videtur Somnus conciliari, cùm nervorum ſtamina, & fibræ, eâ parte, quâ cerebro cohærent, ità afficiuntur, ut minùs aptæ ſint ſuis muneribus obeundis: nempè ſi craſſeſcant, rigeant, contorqueantur, aut etiam laxiùs diſtendantur. Et quidem cùm Cerebrum à cibis leniter humeſcit, & irroratur ſanguine, novo chylo, aut etiam alimenti parte roridâ, & vaporosâ imbuto, Somnus conciliatur; Hinc pueri, heluones, & qui phlegmatici vocantur, ſomnolentiores eſſe ſolent. Sic pariter cùm blãdè percellitur, & continuâ, lentâque motione fibræ nerveæ laxantur, ut aquæ murmure, cantu, & ſimilibus; vel cùm eædem immodico motu diſtenſæ flacceſcunt, & labaſcunt, atque à vicinis partibus ſolutum humorem exugunt, & tumefiunt, aut arefactæ rigeſcunt; vel denique cùm craſſiores ſanguinis partes diluuntur, tenuioribus diſſipatis, faciliùſque per arterias in cerebrum tendunt, quibus illud gravatur, & nervorum fibræ eidem adhærentes craſſeſcunt. Has autem in Somno affici patet, cùm obſervemus caput inclinari, palpebras concidere, ac totum corpus labaſcere. Verùm hæc ſi modum exceſſerint, pro Somno, Coma, Carus, Lethargus, Catalepſis, Apoplexia, & ſimiles morbi contingunt.

Cùm verò ſenſus ſolvuntur, & ad propria munia redeunt, Vigilia revocatur, reſtitutis quidem in debitam mollitiem, & flexilitatem fibris, itaut liberè flecti, contrahi, diſtendi poſſint. Hinc ad Vigiliam conferunt, quæcunque Cerebrum, & nervos apta ſunt vellicare, & percellere, fibraſque extenſas tueri. Sic, quia inediâ, febribus, animi pathematis, ſanguis fit tenuior, acrior, aut acidior, ejus vapore fibræ ſollicitantur, & vigilare cogunt. Idem omninò accidit ab his, quæ ſanguinem attenuare valent, ut ſunt omnis generis aromata.

Digitized by Google

DE MOTIBUS CUM ANIMI, Tum Corporis.

ANimi motus, ſive pathemata originem trahunt à ſenſibus, qui pro variâ objectorum Phantaſiam moventium repręſentatione ſub ſpecie boni, vel mali diverſimodè Animum commovent. Primò enim Cerebrum afficitur ab apprehenſo objecto, mox in univerſum corpus, at ſenſibiliùs in Cor, affectio illa traducitur, unde ipſius, & ſanguinis motus perturbatur, ac pathemata varia exoriuntur. Si namque ſanguis concitetur, Ira; ſi remoretur, Timor; ſi intumeſcat, Gaudium; ſi verò detumeat, Mœror, & Luctus enaſcuntur. Cæteras Animi perturbationes latè proſequuntur Carteſius, Gaſſendus, aliique Naturæ conſultiſſimi Philoſophi, quæ licèt innumeræ ferè ſint, ſeptem tamen ad Rem Medicam magis facere videntur, Amor, Odium, Gaudium, Mœſtitia, Timor, Spes, & Ira.

Ab Amore ſunt Cordis ſaltus, æſtus, furor, ſuſpiria, vigiliæ, corporis macies, & pallor. Unde Ovid. 1. de Arte.

Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes,
Curaque, & in magno, qui ſit, Amore, dolor.

Præterea, morum elegantia, audacia, facundia, corporis cultus, ingenii perſpicacia, & ſedulitas, ut de proprio filio narrat Cardanus. Ex adverſo quæcunque ab Amore ſunt, Odium corrigit, & corrumpit.

Gaudium, ſeu Lętitia cerebrum recreat, cor ſummâ voluptate implet, diaphragma titillat, & ad riſum incitat, pulmonem, & pectus dilatat, potiſſimùm verò faciem & oculos grato, roſeoque colore perfundit, unde maximè ſanitati confert. Pleriſq; autem repentinum interitum attulit, exoluto veluti ſummâ dulcedine Corde. Cujus rei exem-

xempla lege apud Valer. Max. Gellium, Plutarch. Plin. & alios. Hinc ſi Gaudium fuerit immoderatum, & extremam cordis amplificationem, ſive immodicum riſum inducat, reprehenſione, pudore, & formidine temperabitur. Gal. 2. de ſympt. Cauſ. c. 5.

Deſperato Gaudio, ob aliquod præſens malum, Triſtitia exurgit, quæ pigrum, & ineptum hominem reddit, cor comprimit, & ſi diù perſeveret, melancholicum delirium inferre poterit. In ſacris etiam literis dicitur: *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, & in mœrore animi dejicitur ſpiritus.* Temperatur gaudio, & lætitiâ. Juvare autem poteſt, cùm immoderatos motus cæterarum perturbationum corrigit.

Timore afficitur Animus ex malo imminente, & ferè inevitabili. Quòd ſi inevitabile prorſus ſit, Mœſtitia, & Deſperatio ſequetur: Eo ſanguis minùs fluitat; quapropter hæmorrhagiæ ſiſtuntur. Immoderatus, & repentinus Timor ſyncopen, & mortem aliquando attulit, ut refert Gal. 5. *de loc. aff.* 1. Corrigitur ſpe, irâ, & ſimilibus pathematis, quæ ſanguinem pavore craſſiorem redditum ſolvere poſſunt.

Spes nedum apta eſt tollere metum, & mentē quieti reſtituere, verùm etiam Deſperationi opponitur, quam tandem mors ſequeretur. Unde Tibullus *lib. 2. eleg. ult.*

Jam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fovet.

Cùm cætera Numina in cœlum avolarent, hæc ſola in terris homines miſerata remanſit. Hinc Ovid. 1. *de Pont. eleg.* 7.

Hæc Dea, cùm fugerent ſceleratas Numina terras,
In Diis inviſâ ſola remanſit humo.

Sæpè etiam animum cruciat. Quare Statius *lib. 1. Theb.*

—— Spes anxia mentem
Extrahit, & longo conſumit gaudia voto.

Irâ ſanguis efferveſcit, & attenuatur, decoloratis corporibus color reſtituitur, & aliquando Paralyſis eâ ſoluta eſt:

Digitized by Google

eſt: Hinc dixit Hipp. *2. epid. ſect.* 4. prodeſſe nonnunquam iraſci. Et Valleriola *lib. 2. obſ.* 4. refert ſuum conſobrinum jamdudùm nervis contractum Iræ æſtu convaluiſſe. Cùm verò extra limites vagatur, febrem excitat, & furorem. Unde Phocilides:

Θυμὸς ὑπερχόμενος, μανίην ὀλοόφρονα τεύχει.

Illi opponitur Triſtitia, & Metus. Molli etiam ſermone frangitur.

Motus denique Corporis vel Animales ſunt, vel Naturales. Animales dicimus, qui animo advertente fiunt; Naturales verò qui ſpontè Naturæ, & animo non intelligente, ut ſunt inteſtinorum motus, ſternutatio, tuſſis, ſingultus, & ſimiles, quos cohibere nullo modo poſſumus. Plerique alii motus miſti obſervantur, veluti Reſpiratio, Riſus, Oſcitatio, qui etſi ſpontè Naturæ proveniant, illos tamen cohibere in noſtrâ poteſtate eſt. Eſt & alia quædam motûs ſpecies, quæ ad neutram harum reduci poſſe videtur, ut eſt ſomnambulorum motus, qui licèt naturalis primâ fronte videatur, re tamen perpensâ à voluntate regi credendum eſt, cùm eant, redeantque quò velint, imò illos quandoque flumina petiiſſe, & nataſſe referunt hiſtoriæ.] Ad longum autem uſum hujuſmodi motûs cauſa referri poteſt: ſic enim experimur nonnullos expeditis digitis chordas harmonicè prætentare, quamvis alii operi intenti ſint.

Harum motionum Williſius voluntarias, ſive animales adſcripſit Cerebro, Cerebello verò involuntarias, ſeu naturales ideò, quia motus miſtos ad Nervos ab utroque dependentes detulerit.

DE

Digitized by Google

DE VITÆ DISSOLUTIONE,

Ejuſque cauſis.

HActenùs de iis, quæ vitam tuentur, jam quæ illam diſſolvunt, expediamus. Vitæ diſſolutio dupliciter accidit: naturaliter, cùm ſenſim provecta Ætas vires, & animum auſert; præter naturam verò, cùm cauſæ morbificæ Vitam in medio curſu recidunt. Hoc autem manifeſtum fiet, ſi primùm totius Vitæ progreſſum recenſeamus.

A primo ortu partes corporis teneriores ſunt, & laxiores, in quibus ſanguis facilè inhæreſcit, atque ideò puelli magis nutriuntur, & vigent; Deinde ab aëre, exercitiis, vigiliis, cibis, egeſtionibus, pathematis, & cæteris id genus cauſis, membra ſenſim denſantur, indurantur que; hinc ſanguis tenuior tantùm modicò glutini admiſtus per denſiorem texturam trajicitur, & partibus inhæret, trajectus verò repetitis circuitibus magis, ac magis attenuatur, quapropter plus roboris, quàm nutricationis Juvenes adipiſcuntur. Aſſiduo prætereà motu, aliiſque cauſis, plurima fiunt ſanguinis diſpendia, & vigor imminuitur, unde fermenta, ſales, ſeu ſucci, quibus ciborum exolutiones, ſecretiones, nutricatus, & cætera hujuſmodi peraguntur, vitiantur, aut deficiunt, ut teſtantur cruditates, oculorum caligationes, & ſimiles affectiones, quæ his, qui è Juventute exceſſerunt, accidunt. Tandem ſanguis cùm glutine, tùm vividâ parte deſtitutus ineptus redditur roborandis,

alen-

Digitized by Google

alendiſque partibus; hinc extrema ſenectus, & decrepitas: tùnc enim labaſcit cor, pulmones ægrè expanduntur, arteriæ parum ſanguinis admittunt, remittuntque,& vix pulſant. Poſtremò motu deficiente Vita deſinit. Quare Gal.*lib.de Marcore cap.5.Nam is*, inquit,*eſt vitæ terminus,ac finis, ipſa nimirũ Cordis ab actione ceſſatio.*Et Ariſtoteles *lib. de vitâ, & morte* ait *: Vitam finiri, aut reſolutione, cùm alimenta deficiunt,vel ſuffocatione,cùm plus juſtò aſſumuntur,indeque excrementa cumulantur, & ſuffocant.*

His affine eſt,quod in plantis etiam obſervatur, quæ areſcunt defectu nutritii ſucci, qui ob mutatam partium texturam,fibris obrigeſcentibus, trajici non poteſt in univerſam illarum ſubſtantiam:& nuper obſervatum eſt,ut refertur *in Act.Philoſoph.ſoc.Reg.Angl.*ſuccum in plantis circumire, non ſecùs ac ſanguis in Animantibus; unde Naturam ubique eodem modo ſe gerere ſatis maniſeſtè patet.

Medicis ferè omnibus naturalis Mortis cauſa hucuſque viſa eſt Calidi nativi extinctio,& Humidi radicalis, ut ajunt,abſumptio à ſuperveniente alio calore,quem Influentem dicunt,ſive ab illo eodem, qui Inſitus eſt. At quò plures in hanc opinionem ivere, eò minus rem attentè conſiderarunt.Quî enim fieri poterit, ut calor,ſive Inſitus ſive Influens illis dictus, Nativũ calorem deſtruat,quando illum adaugeri ab iiſdem ſupponant? Inſuper cùm nonniſi à contrariis qualitatibus fieri rerum deſtructionem cum Ariſtotele cenſeant,miror,ſuaderi poſſe à calore potiùs, quàm à frigore nativum calorem, & Vitam extingui. Et ſi à frigore hanc extinctionem fieri putarent, planè hoc frigus excedere deberet calorem, quem unanimi conſenſu in viventibus prævalere omnes confitentur. Accedit quod, ſi Calor abſumendo Humidũ radicale, ut volũt,ipſe quoque ſenſim conſumeretur,quemadmodùm evenit in lucernæ flammulâ, quæ abſumpto oleo, extinguitur, profectò in Juvenibus utpotè calidioribus humidum

dum manifeſtiùs exhauriretur, & macies; ac tandem mors, ſenectute non expectatâ, contingeret, quod ſanæ mentis nemo ſuſpicabitur. Ipſe etiam Gal. hanc veritatem fatetur *lib. de Marcore c.3.* ubi refellit opinionem eorum, qui aſſerunt corpora à calore conſumi, ſicut à flammâ ligna.

Nec magis probabile eſt, quod cum Valleſio *ſuper 4. Meteor.* nonnulli exiſtimant à fuliginibus retentis per poros ſenilis cutis expirare nequeuntibus, atque adeò levem febrim excitantibus, naturalem mortem accidere. Cùm Calor in ſenibus deſit, à quo poſſint hujuſmodi fuligines elevari. Nec modum explicant, quo febriculam inferre poſſint. Cætera mittimus, quæ adeo levia, & futilia ſunt, ut pigeat illa recenſere.

Plerique putant, ope Medicâ, poſſe vitam ad longiſſima tempora produci, inter quos fuit Ægyptius ille Philoſophus relatus à Gal. *c. lib. de Marc. cap.2.* imò exemplo Æſonis, ſanguinis transfuſione ſenes renovari poſſe contendunt: & Hermetici ſummis laboribus pulverem philoſophicum inquirunt, quo poſſint morbos fugare, & vitam incolumem ad plura ſæcula prorogare. At quò ipſorum deſiderium ſapienti homine dignum eſt, eò difficiliùs aſſequi datur & ipſe Paracelſus, qui gloriabatur ſe poſſe vitam diutiſſimè tueri, vix quadrageſimum ſeptimum annum attigit; ſive quòd termini conſtituti ſint, qui præteriri non poſſint; ſive quòd impoſſibile ſit deperditos vitæ fomites, aut alimentis, aut ſecretioribus Medicinæ arcanis ex æquo reſtaurare. Quæ verò referuntur de Phœnice, Serpentibus, Aquilâ, Cervis, & de Indo quodam Viro, cujus meminit P. Maffeus *lib.11. Hiſt. Ind.* & de Joanne Macleyne Scoto, quem narrat Plempius *fundam. Med. lib.2. ſ.4. c.8.* deque multis aliis memoratis à Gaſſendo *tom.2. ſ.3. lib.13.* fabuloſa quidem, vel ficta exiſtimantur: niſi credere velimus, vegetiores tantùm illos evaſiſſe, & vitam, quouſque licitum eſt, prorogaſſe.

Quoniam verò cauſis morbificis, quibus impeditur ſan-

L gui-

guinis,& cordis motus, & præter naturam, ſeu violenta Mors accidit,ope Medicâ occurrere valemus, conabimur, quantum in nobis eſt,Morborum naturam, differentias, cauſas,ſymptomata,& reliqua explicare, ut tandem,opportunis remediis adinventis,quàm ſeriùs poſſumus, Naturæ concedamus.

DE MORBIS.

QUemadmodùm in bonâ corporis habitudine Sanitas, ita in malâ conſiſtit Morbus. Nemo, quod ſciam, Medicorum Morbos à vitiis corporis diſtinxit,quo factum eſt,ut hexadactylon,ridiculè ſanè,morboſum appellarint, etſi optimâ habitudine fruatur. Libet igitur cum Ptol. *lib. 3. quadrip. c. 16.* diſtinguere Morbum à Vitio: Vitium quidem ſemel inflictum conſtantes dolores non affert; Morbus verò vel continuos,vel reciprocos. Unde Cardanus *ibidem*: *Vitia ſunt cæcitas, ſurditas, claudita*s: *inflicta enim ſemel dolorem afferunt, inde poſteà nequaquàm. Morbi autem in hoc conveniunt omnes, quòddum adſunt dolorem afferunt, ſed duorum tamen ſunt generum; quidam enim ſunt reciproci, ut Aſthma, Comitialis, Podagra, qui, ut abſcedunt, redeunt. Morbi verò non reciproci ſunt, ut Febres, & morbi laterales. Vitia prætereà fermè ſunt inſeparabilia, ſed minùs affligunt; Morbi contra, naturâ ſuâ, ſunt ſeparabiles, licèt reciproci medii quaſi naturâ ſint inter ſimplices morbos, & vitia.*

A malâ corporis habitudine variâ, Morborum differentiæ exoriuntur. Cùm enim bona valetudo videatur eſſe à ſanguine, & partibus ritè conſtitutis; idcircò morborum alii erunt à ſanguine peccante, alii verò à partibus à proprio, naturalique ſtatu recedentibus.

Si Sanguis effœtus evadat, debilitas pulſus,virium languor, partium refrigeratio, & totius corporis hebetudo præſto ſunt; ut macies, & tabes, ſi, amiſſo glutine, ſolva-

tur

Digitized by Google

tur. Si verò vel acidus, vel acer, aut motu celerior fiat, inflammationes, puſtulas, & ſimiles morbos affert. Si demùm plus juſto ſeroſus evadat, hydronoſi, ſeu aquei morbi exoriuntur. Ad ſanguinem quoque referre licet ægritudines, quæ à reliquis corporis humoribus lymphâ, bile, ſucco pancreatico, & ſimilibus ſunt, cùm vel à ſanguine hi malè ſecernuntur, vel ſecreti iterùm commiſcentur, & illum inficiunt.

Ad partes quod attinet, ſi à propiis locis recedant, magnitudine augeantur, ſcindantur, corrũpantur, vel obſtruantur illarum ductus, aut alio modo afficiantur, Luxationes, Tumores, Ulcera, Putredines, Obſtructiones, & hujuſmodi emergunt.

Præter has Morborũ differentias, aliæ ſunt: A Sexu, ut ſatyriaſis, priapiſmus; nec non podagræ, quæ ut plurimùm Maribus accidunt: Affectiones hyſtericæ, quæ Fœminis.

Ab Ætate, ut Variolæ, Aphthæ, quæ pueros ſæpiùs invadunt: Tuſſes verò, & Aſthmata, ſenes.

Ab Origine, Hæreditarii, ut cùm à Parẽtum vitio emanant. Idiopathici qui ab ipsâmet parte affectâ originem trahunt. Sympathici, qui ſunt per conſenſum alterius partis patientis.

A Tempore, alii ſunt Acuti, qui quadrageſimum diem non excedunt; Alii Chronici, qui ulteriùs potrahuntur.

A Loco, ut ſunt Endemici aliquibus tãtùm Regionibus familiares, inter quos connumerari meretur lues Americana illius Regionis peculiaris, quam ad Nos Hiſpani detulerunt, vocataq; eſt Gallica, quia primùm Galli in obſidione Neapolitanâ illam ſæviſſimã experti ſunt, pariterq; in Americã noſtras variolas iidẽ Hiſpani invexerunt, quibus crudeliſſimè illic graſsãtibus innumeri penè periecrũt. Celebris quoque eſt morbus Tarentinus, qui jure ad quoddam Furoris genus referri poteſt, & niſi muſicâ, choreiſque compeſcatur, certum eſt correptos brevi morti conceſſuros: ſunt qui ad Mare avidiſſimè accurrunt, & toti immerguntur in aquis: alii foveis excavatis, capite tantùm

ſupereminente, terrâ obruuntur: alii ad Tympanorum, Tubarum, Bombardarum ſtrepitus, cæteraque hujuſmodi exultãt; ſpeculis, nudis enſibus, variiſq; coloribus delectã-tur. *Per Æ*ſtatẽ quotannis ſolet morbus exaſperari, unde fabula vulgò nata eſt, quòd AraneæTarentinæ morſu ictis tamdiù ſaltandũ ſit, quandiù ipſa vixerit. Verùm illæ per idẽ tẽpus adeò venenoſæ fiunt, ut ferè Aſpidẽ, & Viperam vincant, nec ullam opem à choreis, & ſonis ſperare eſt contra illarum morſum; quod experti ſunt quidam milites Hiſpani *T*arenti degentes, qui incolis illudebant, quod fœminæ ut plurimùm his morſibus obnoxiæ eſſent, quaſi aliud mente agitantes morbum ſimularent, atque ab his araneis à quibus hunc furorem inferri dicebatur, vano inſanoque tentamento ſeſe morderi paſſi ſunt, & mox graviſſimis ſymptomatis correpti periere, fruſtrà ad choreas variis ſonorum modis invitati. Cæteris autem temporibus illarum morſus vel nullus eſt, vel innocuus, veluti pleriſq; aliis venenoſis animalibus accidit; unde factũ, ut quibuſdã cauſa dubitandi data ſit, nũ reverà deleteriæ illę forẽt. Notabile prætereà eſt, quòd Morbũ cæteroqui Endemicũ, affecti quocũque iverint, ſecũ ferant; diuturnitate tamen tẽporis, & ſudore à ſaltibus & choreis habito, curari ſolet.

Epidemici demùm Morbi sũt, qui vitio aëris, vel alimẽti, alteriuſve cauſæ cõmunioris hominibus accidunt.

DE MORBORUM CAUSIS.

SIcut variæ omni ævo extitere Medicorum ſectæ, ſic variæ Morborũ Cauſæ excogitatæ ſunt. Quidam enim ex ſapientiæ profeſſoribus, ut habet Celſus, ex quatuor principiis vel ſuperans aliquid, vel deficiens adverſam valetudinem creare dixerunt; quò reſpexiſſe videtur Hipp. *lib. de flatib.* definiens Medicinam Adjectionem, & *D*etractionem; adjectionem quidem eorum, quæ deficiunt,

In Proœm.

unt, detractionem verò eorum quę excedunt; quamvis in fine ejuſdem libelli Morborum omnium cauſas ad flatus referat: & *lib. de Nat. hum.* partim ex aëre, & partim ex victu illos eſſe dicat: Herophilo omne vitium eſſe in humidis viſum eſt: Eraſiſtrato in ſanguine, ſi in eas venas, quæ ſpiritui accõmodatæ ſunt, transfundatur, & inflãmationẽ, quam Græci φλεγμονὴν vocant, excitet, eaque inflammatio talem motum efficiat, qualis in febre eſt: & Aſclepiadi in corpuſculis per inviſibilia foramina manantibus, ſi ſubſiſtendo iter claudant: Themiſon Laodiceus, & Theſſalus Trallianus, cæterique Methodici referębant omnes affectiones ad adſtrictum, & laxum, unde illarum curationes dirigebant ad relaxationem, & adſtrictionem eorum, quæ vel adſtricta, vel laxa eſſent.

Galenici cùm in Morbis triplicem agnoverint differentiam, intemperiem, malam compoſitionem, & ſolutionẽ continui; cauſas morborum fecerunt quæcunque concinnam partium ſimilarium temperiem alterare, organicarũ ſtructuram lædere, utrarumque nexum diſſolvere poſſunt.

Paracelſus, ejuſque aſſeclæ poſtquàm Morbos ſubſtantiam eſſe ſtatuerint, inutileque exiſtimarint illos à Cauſis, & Symptomatis diſtinguere, aliamque diviſionem probaverint, quâ ſcilicet in Deales, Aſtrales, Naturales, Mentales, & Venenoſos diſtribuuntur, cauſas fecerunt I. Deum, qui ſive ob peccata, ſive ob alios fines ſibi ſoli cognitos, ægritudines in homines immittit. II. Aſtra, quæ mediis ſuis influxibus morbos excitare poſſunt. III. Naturam, cujus vitio ægritudines contingunt vel omnibus, vel particularibus individuis. IV. Ens pagoycum ſive mentale, ſub quo comprehendunt tùm morbos ex propriâ Imaginatione, tùm à ſpiritibus malis, Deo tamen permittente, tùm etiam ab Incantationibus inductos. V. demùm Venena ſive naturalia, ſive artificialia.

Dividunt pretereà plerique Paracelſiſtarum Morbos in Coagulatos, & Reſolutos propter ſemina, quorum fru-

ctus

Digitized by Google

ctus inquiunt, vergere vel in coagulationem, vel in reſolutionem. Alii verò cum eodem Paracelſo *in labyrinth. Med.err.c.ult.* duo alia morborum genera ſtabiliũt ex Iliaſtro, & Cogaſtro, quorum primum ex pravis ſeminibus, ſecundum verò ex corruptione emergit.

At Petrus Severinus morbos omnes, illorumque cauſas ad quatuor tamquam Monarchas reliquorum retulit, nempe Epilepſiam, Hydropem, Lepram, & Podagram: Ad Epilepſiam revocat catarrhos, paralyſes, ſpaſmos, vertigines. Ad Hydropem, apoſtemata, icteritiã, cachexiam. Ad Leprã, ulcera omnia. Ad Podagram denique, colicam, nephiritidem, cephalæam; licèt aliquandò aſſerat Morbos aut ex ſuperioris, aut ex inferioris globi ſeminibus oriri.

Recentiores demùm Hermetici Morbos, & Cauſas ad tria principia referunt, Salem ſcilicet, Sulphur, & Mercurium. Ex Salibus ajunt proficiſci ulcera, eroſiones, dyſenterias, hæmorrhagias. Ex Sulphure, inflammationes, febres, & ſi ſulphur narcoticum ſit, ſoporiferas affectiones. Ex Mercurio, epilepſias, apoplexias, paralyſes, catarrhos, & nonnumquàm etiam contagioſos, & epidemicos morbos. His addunt affectus ex Tartaro pendentes, ac propterea tartareos dictos. Cui diviſioni inhæret Quercetanus *in Tetrade Morborum capitis*.

Sed non facile eſt omnes Hermeticorum, & Paracelſiſtarum de Morborum Naturâ & Cauſis ſententias in medium afferre, cùm vix invenire liceat unum aut alterum ſibi ipſi conſentientem: etenim ità verbis inſuetis, & abſtruſâ oratione Paracelſus in ſuis ſcriptis uſus eſt, ut mentem ejus aſſequi perquàm difficile ſit; quo factum eſt, ut illius aſſeclæ non conveniant in rerum naturâ explicandâ, ejuſque mente aperiendâ: alius enim aliam, pro libitu, commentus eſt expoſitionem.

Non diſſimili modo ſuam de Morborum naturâ, & Cauſis ſententiam attulit Io. Baptiſta Van-Helmont. Multis in locis repetit morbum eſſe ens reale, ſed potiſſimùm

mũm *in Ignot.Hoſp.Morb.* ubi poſtquàm longâ oratione improbavit quidquid inScholis de Morbis,Morborumque Cauſis,& Symptomatibus edocetur, proponit Archeum ſpiritum indiſpoſitè motum, ac operãtem eſſe univerſale Morborum principium.Cauſas verò,quas reliqui Medici efficientes vocant,putat ipſe eſſe tantùm occaſiones, quibus Archeus irritatur,unde oritur Idea morboſa, & compoſitum illud reſultans ex perturbato Archeo tanquam efficiente,& præfatâ Ideâ ſeminali, morbum progignit. Itaque cauſæ Occaſionales,ſive internæ, ſive externæ illæ fuerint,inprimunt in Archeo imaginem,ſive ideam, cujus causâ ipſe iraſcitur,perturbatur, contriſtatur, ac diverſimodè affligitur, unde morbus exoritur, ut idem proſequitur *in Ort.Imag.Morboſ.*Morbos prętereà dividit in Recepta,&Retẽta.Recepta,quæ forinſecùs intrãt in nos, & Archeum commovent, vel offendunt;Retenta verò, quæ ut plurimùm in nobis ſunt genita, aliquandò etiam extrinſecùs aſſumpta,*ut in Morb.Phalang.& in diviſ.Morb.* ubi deinde ſubdividit Recepta in Injecta à ſagis ope Dæmonũ,Inſpirata ab endemicis,Suſcepta ab irruẽtibus, Aſſumpta,à cibo,potu,veneno,pharmaco,& in Heteroclita: ſicut pariter Retenta,in Relicta abexcrementis,*T*rãſmutata in digeſtionibus, & ab unâ in aliam digeſtionem Tranſmiſſa, ut fuſiùs apud eundem eſt videre *in Diviſ. Morb.*

Neoterici,ſicut Antiquioribus Galeni documentis non ſunt aſſentiti, ita nec Paracelſi, aut Helmontii inventis acquievere, ſed in alias adhuc ſententias profecti ſunt.Et primò plerique ex Chymicorum etiam familiâ oriundi, Morborum cauſas exiſtimarunt Acidum, & Alkali; quã ſententiam noviſſimè ſequutus Ottho Tachenius *in ſuo Hippocr.chym.*multis rationibus,& experimentis conatur ſtabilire Acidum, & Alkali, ab Hippocrate *lib.de Diæta* ſub nomine Ignis,& Aquæ indigitata, univerſalia rerum principia eſſe,atque ab iiſdem diverſimodè commiſtis,in-

verſis

verſis, exorbitantibus, depreſſis, aut denique diſſociatis, omnes ægritudines pendere; ſicut contrà per eorundem convenientem, accurratamque applicationem, poſſe quaſcunque infirmitates curari. Quod confirmavit alio etiam libello, cui titulus *Clavis Hippocraticæ Medicinæ*. Iiſdem veſtigiis inhæſit Bernhardus Swalve *libello Acidum, & AlKali* inſcripto, in quo ſub formâ Dialogi inter Neochmum, & Palæphatũ hinc inde argumenta proponit, ac tandem concludit omnia Naturam, ejuſque imitatricem Artem per Alkali, & Acidum producere, atque ex his, quidquid ad Medicinam facit, deduci poſſe.

Franciſcus Sylvius Deleboë, Batavus, qui rẽ Medicam Anatomicis inventis ſuperſtruere, & chymicâ ope promovere niſus eſt, Morbos, morborumque Cauſas pendere ait à variâ miſturâ ſuccorum nuper ab Anatomicis accuratioribus repertorum, potiſſimùm ſucci pancreatici, bilioſi, & lymphatici; atque ex his putat componi humorem, quem Triumviralem appellat, qui in Inteſtinis gracilibus levem fermentationem excitet, & deinde per venas lacteas tranſeat in cor, ubi levem aliam, & Naturæ convenientem fermentationem ſuſcitet ad ſanguinis perfectionem. Ab horum autem diſſidio, & vitio morbos omnes oriri, atque adeò febres, tumores, inflammationes, doloreſque fieri aſſerit, prout ipſi humores naturam adepti fuerint acidiorem, viſcidiorem, acriorem, vel ſalinam; unde depravatis fermentis coctiones, & reliquæ functiones malæ inſequantur, ut latiùs apud ipſum.

Pari modo, Paulus Barbette, Morbos, ſanguinis, lymphæ, ſucci pancreatici, aliorumve ſuccorum vitio tribuit.

Franciſcus Travaginus Venetus, conſtitutis duobus Naturæ principiis, Acido, & Salſo, ex variâ eorundem complicatione elicit nedùm varias rerum mutationes, verùm etiam morbos, eorumque cauſas, & curationes, ut colligi poteſt *ex ſuâ ſynopſi, & epiſtolis ad Societatem* [*Re-*

giam

giam Angl.datis, quæ in Actis Philoſoph.Angl. referuntur *menſ.Nov.Ann.*1667.

Tandem Jo.Fridericus Helvetius res Anatomicas, chymicas,& diverſa experimenta congerens ſuum Diribitorium Medicum compoſuit, ubi omnium morborum,accidentiumque tum internorum, tum externorum naturas,cauſas, & curationes explicuit ex ſaporibus,odoribus, provenientibus à fermentorum, effervescentiarum, aut putrefactionum ſalibus, ſulphuribus, & mercuriis, quæ malè inveniuntur in ſuccis alibilibus omnium ventriculorum,glandularum,vaſorumque lymphaticorum totius corporis;aſſeritque,quòd quemadmodùm ſanitatis conſervatio pendet ex ſolâ conveniente fermentatione in partibus habitâ,ita vitiatis fermentis, aut omninò abſumptis, ſanitas deficit.Ex fermentis autem diverſimodè vitiatis, & in acrem,acidam,ſalſam, amaram,vel in ſimilem pravam conditionem degenerantibus,diverſi generis morbos oriri ait, dequibus ſpeciatim agit,& cuique ſali producto ex fermento vitiato ſuos attribuit morbos,methodumque docet illos curandi per medicamentorum ſimplicium ſpeciales ſignaturas.

Occaſiones etiam Morborum recenſentur Aër,Cibus, Potus, Motus, Quies, Somnus, Vigilia, Egeſtio, Retentio, & Animi pathemata, quæ indifferentes dici merentur, quia tum obeſſe, tum prodeſſe poſſunt, prout benè, vel malè illis utimur, & pleriſque procatarcticæ dicũtur.

Inter has autem primum tenet locum Aër, qui cùm facillimè mutationes ſubeat, diverſarum alterationum cauſa eſt.

Et primò videntur illum alterare Corpora cœleſtia. Equidem accedente Sole ad noſtrum verticem, vel ab eodem recedente temporum vices mutantur, & Aër vel calidior, vel frigidior perſentitur: hinc non immeritò Hippocr.3.*aphor.*diverſos aſſerit morbos generari ex anni temporum varietate.Et Quercetanus in ſuo *Diætetico po-*

Lib.de Aër. aq.& loc. & epid.

lybiſtor.ſect.2.cap.2. ait non ſolùm alterari Aërē ex ſolaribus periodis, verùm etiàm à lunaribus viciſſitudinibus, reliquorumque ſiderum tum errantium, tum fixorum mutationibus.

Mutabilis quoque eſt Aër à variâ poſitione, variâque Cœli habitudine. Hinc Regiones ad meridiem expoſitæ calidiores ſunt, ad boream verò frigidiores, intermediæ temperatæ.

Alterari inſuper plerique illum putant influxibus, ſiquidem obſervari contendunt Lunam lumine auctam catarrhos movere, motus epilepticos concitare, articulares dolores incutere; quibus ſuffragari videntur per id tempus pinguiores Echini, Cancri, Oſtreæ, & ſimiles; atque Hippocr.4.*aphor.5.* qui in exhibendis purgantibus medicamentis multos dies vitari jubet ſub Cane, & ante Canē; *& libro de medicam.purg.* alios dies notat circa Solſtitia, & alios circa Æquinoctia *lib.de Aër Aq.& Loc.* Imò ibidem Aſtronomicam agnitionem Medicis inculcat, & vix errare Medicum poſſe, inquit, qui ſtellarum congreſſus præſentire, & obſervare novit. Quâ autem ratione ipſi viderint.

Mutationes prætereà ſubit à vaporibus, & halitibus, ex quibus nubes, caligines, nives, pluviæ, venti, unde viventia plurimùm afficiuntur; præſertim cùm halitus ſunt bituminei, ſulfurei, nitroſi, aliuſve naturæ. Non ſemel etiam ex apertis voraginibus eruperunt maligni halitus, quibus Aërem inficientibus, pernicioſa orta eſt lues, ut hiſtoriis notum. Jo: Villan. Naucler.; & Baron.

Ad hæc non parùm confert locorum conditio, etenim montanus tenuior eſt, & frigidior, maximèque ventis expoſitus; paludoſus veró, & campeſtris craſſior, calidior, & minùs agitatus.

Noxius quoq; fit Aër, cùm plus juſto attenuatur, vel vaporibus inficitur, unde ægritudines, & mors conſequuntur. Exempla malorum ex tenuitate Aëris affert Joſeph à Coſta *Hiſt Ind.* referens tranſeuntes per verticem altiſſimi

mi montis Peruani, ubi Aër nimis tenuis erat, ſanguinem expuere coactos eſſe, & vix ſummo labore, ac ſpongiis aquâ madidis periculum evaſiſſe. Id etiam conſtat ex nuperis experimentis Boylæis, & Florentinis, etenim ſi in vitreis phialis animalia includantur, & inde Aër extrahatur, modo ab ipſis deſcripto, poſt inconditos motus expirant.

Non minora damna affert, cùm vaporibus craſſior evadit, ſic nuper vidimus hîc Neapoli extinctos tres homines, qui deſcenderant in ciſternam jam diu clauſam, in quâ oleum aſſervari conſueverat. Experiri idem licet in æſtuãti muſto: ſi enim illi animalia admoveris illicò vitæ jacturam ſentiunt, & ſi perſiſtas emoriuntur.

Celebris quoque eſt inter Puteolos, & Neapolim Cryptula ad oram paludis, quam accolæ ab anguium frequentiâ, ut ferunt, *Anguianam*, ſeu *Agnanam* vocant, ubi ſi Canes, vel alia Animalia malignum illum halitum reſpirare cogantur, intermoriuntur, & niſi opportunè in liberum Aërem extrahantur, omninò pereunt; promptiùs verò expergiſcuntur, ſi illorum nares, effoſſo extrà cryptulam ſcrobiculo admoveantur. Solertiſſimus noſter Thomas Cornelius domi etiam ſimile quid parare novit, quo animalia, & faces ardentes, ſicut in cryptulâ prædictâ, extinguuntur.

Compertum denique habemus in illo Aëre homines poſſe vivere, in quo candelæ flammula perdurat; quo experimento fiſi metallarii in profundas fodinas deſcendere non reformidant.

Aſſumpti etiam Cibi multifariam obeſſe poſſunt, vel quia pravæ conditionis ſunt, ut fungi, tubera, lolium; vel quia immodicè, aut intempeſtivè illis utimur; vel quia debito ordine non ſervato ingeruntur. A Conditione malâ ciborum exurgunt cacochymiæ, cachexiæ, hydropes, tumores, obſtructiones pro variâ eorundem naturâ. A Quantitate immodicâ plenitudines, laxitates, compreſſiones, ut

ſi nimis tenuis eſſet, inſequerentur extenuationes, languores, animi defectiones. Ab Importunitate cruditates, nauſeæ, vomitus, fluxus. Ab Ordine non ſervato corruptiones, nidores, diarrhœæ, ventris dolores. Verùm in his conſuetudinis ratio ſemper habenda eſt.

Quod ad Potum, Aqua niſi limpida ſit, & omni odore, ſapore, & colore carens, ſæpè aliquid detrimenti infert, cùm per terræ meatus tranſiens metallorum, cæterorumque foſſilium naturam induerit. Sic quæ ex nivibus ſolutis aquæ bibuntur, noxiæ ſunt, quia impuræ, & nitroſæ. Officiunt etiam paluſtres, utpotè ſtagnantes, limoſæ, ac fœtidæ. Ex Ephemeridibus Germanicis habetur quendam, poſt hauſtum ſtagnantis aquæ, ventriculi doloribus divexatum fuiſſe, ac tandem, ſemeſtri elapſo, vomitu tres buſones rejeciſſe. Thomas etiam Bartholinus ſimile quid refert eveniſſe Catharinæ Altenburgenſi.

Ann. 1671. obſer. 56.

in ſuis cẽturiis Anatom.

Vinum ſimiliter, quamvis vires reficiat, & coctionem adjuvet, ſi tamen copioſiùs hauriatur, aut nimis recens, aceſcens, aut quod jam fugit, maxima damna inferre ſolet.

Cæterùm tum Aqua, tum Vinum nocere poſſunt pro variis ætatibus, & corporum conſtitutionibus. Hinc obeſi, decolorati, languidi, crudi, ſicut plurimùm juvantur à moderato vino, ita uſu aquæ læduntur. Immodicum verò ſi bibatur Vinum maximè obeſſe ſolet, fluxiones concitat, cerebrum hebetat, & ventriculum gravat. Semper autem vinum commendabiſe eſt in ſenibus, conſuetis, & crudis; Puerulis verò, inſuetis, & ſtomacho vacuo omninò interdicendum. Uno verbo: ſicut nil utilius optimo, moderatoque vino, ita eodem immoderato nil pernicioſiùs. Hinc Virgilius

De Vin & Ven.

Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Serviat, hos fines tranſiluiſſe nocet.

Ampliùs Motus, & Quies immoderata, vel intempeſtiva humano corpori officiunt. Et quidem Motus nimius vel importunus vires enervat, fluxiones, & dolores excitat,

tat,

tat, ſanguinem attenuat; unde febres, inflammationes, & ſimiles affectiones inferre poteſt. Quòd ſi à paſtu fiat, diſſolventes ſuccos diſtrahens coctionem impedit, aut eoſdem acuens diſtributionem, ſecretionemque ante tempus properat, proindeque obſtructiones venarum lactearum, difficiles anhelitus, ventris dolores, cæteraſque ægritudines affert. Sic quoque ſi poſt cibum animo ad profundè ſpeculandum moveamur, præter ſtomachi languorem, perturbatamque coctionem, conſequetur capitis imbecillitas, cerebri, & oculorum hebetudo, cæterorumque ſenſuum labefactio, vel oppreſſio.

Similiter nimia Quies craſſos ſuccos coaceruat, ſanguinem, parte floridâ diminutâ, motui ineptum reddit, meatus omnes obſtruit, excrementa retardat, caput, & cerebrum gravat, obnoxiumque reddit omnibus affectibus ſoporoſis, animum, & ſenſus ſegnitie opprimit, corpus pravis humoribus replens ad hydropem, vel cachexiam diſponit. Unde Ovidius: 1.de Pont.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur Aquæ?

Ex Otio nedùm Corpus, verùm etiam Animus vitia contrahit; quare idem Poëta. 1. de Remed.Am.

Quæritur Ægiſthus, quare ſit factus adulter:
In promptu cauſſa eſt, deſidioſus erat.

Præterea Somnus nimius corpus iners, ſegnemque animum reddit, excrementorum egeſtionem retardat, capiti vapores, & craſſos ſuccos offundit, ſanguinem, & reliquos humores conſiſtentiores efficit. Pariter longa Vigilia vires, ſenſus, mentemque labefactat, ciborumque coctionem pejorare ſolet. Hinc Hipp. *aph.2.t.3. Somnus, & Vigilia, utrumque ſi modum exceſſerit malum*. Et *t.4. Non ſatietas, non fames, neque aliud quidpiam, quod modum Naturæ exceſſerit, bonum.*

Hæc verò nedùm immodica, verùm etiam intempeſtiva nocent. Sic Somnus meridianus præſertim inſuetis, &

ca-

Digitized by Google

capitis affectionibus obnoxiis nocens eſt, tum quia facilè interrumpi ſolet, unde evaporationes ad cerebrum delatæ
3.1.doct.2. cap.9. tàm brevi tempore diſcuti, reſolvique nequeant ex Avicennâ; tum etiam quia ſomno ſanguinis, & cordis motus tardior evadit, quare chyli portiones per tubulos lacteos in Cor illapſæ, nec benè adhuc percolatæ, Cerebrum petentes, illud premunt, & offuſcant, quæ, niſi repetitis circumactionibus ſecernantur, graves afferunt ægritudines;
cap.3. unde Schola Salerni,

Febris, Pigrities, Capitis dolor, atque Catarrhus,
Hæc tibi proveniunt ex Somno meridiano.

Peſſimus etiam eſt Somnus veſpertinus, cùm alimenti diſtributionem, ejuſque percolationem impediat, & ab
2.aph.48. aliis, quàm à cibi vaporibus, originem trahat, niſi tamen illum laſſitudo, ad reficiendas vires, conciliet.

Vitandus autem eſt ſub gravibus malignarum Arborum umbris. Hinc Lucretius *lib.*6.

Arboribus primùm certis gravis umbra tributa eſt,
Uſque adeò capitis faciant ut ſæpe dolores.

Et Virgilius *eclog.* 10.

Surgamus. Solet eſſe gravis cunctantibus umbra:
Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbræ.

Notabile eſt quod refert Aldrovandus *in ſua Dendrolog.* de quodam Ruſtico, qui cùm ſub umbrâ nucis ſomno indulſiſſet, paralyſi correptus fuit; poſt aliquod tempus ſub umbrâ quercûs iterùm ſoporatus convaluit. Noxam quoque patiuntur qui in locis humidioribus, & ſubterraneis ſomno capiuntur, quæ copioſis halitibus, & vaporibus referta ſunt.

Indebitæ prætereà Retentiones, quæ cauſæ morborum procatarcticæ eſſe dicuntur, præ cæteris ſunt, fæcum, lotii, ſudoris, cæterorũq; excremẽtorũ, quorũ in ſtatu ſano depulſionẽ Natura ipſa molitur; unde colicus dolor, volvulus, veſicæ, & renum inflationes, & dolores, febres, catarrhi, laſſitudines, & id genus mala. Cùm verò egeſtiones im-

immodicæ fiunt, ut in lubricâ alvo, uſu Veneris nimio, ſudoribus immoderatis, conſequuntur inteſtinorum laxitas, ani procidentia, teneſmus, virium imbecillitas, malæ, & diminutæ nutricationes. Deteriora omnia erunt, ſi his accedant cibi, aut chyli ejectiones, hæmorrhagiæ, & bilis effuſiones, potiſſimùm ſi à medicamentis, venenis, aut noxiis cibis, & potibus cauſam habuerint.

Animi denique pathemata præcipuorum morborum omni ævo occaſiones extitere, iis præſertim, qui ſuas perturbationes moderari non benè norunt. Quare Galenus majorem induſtriam adhibendam eſſe docuit in regendis Animi pathematis, quàm in corporalibus curis mitigandis: & 3. *Art. Med. Liquet*, inquit, *ab ipſis* (benè valentibus) *caveri oportere omnes animi immodicos affectus, videlicèt, Iræ, Triſtitiæ, Furoris, Timoris, Invidiæ: hæc enim alterant, atque à naturali ſtatu corpus avertunt.* Conſtat ſiquidem ex Amore tabem, mentis alienationem, febrim, pervigilium, & inquietudinem oriri, quandoque etiam mortem, ut de quâdam Amante, quæ præ Amore ad mortem ferè ægrotavit, narrat Galenus *lib. de præſag. ad Poſthum. cap* 6. Idem fertur de Antiocho, qui novercam adeò deperibat, ut niſi voto potitus eſſet, proculdubiò periiſſet. Ira pariter & Odium febres, & furores non ſemel pepererunt. A Timore etiam, corporis refrigeratio, animi deliquium, & membrorum omnium exſolutio orta ſunt. Ex Gaudio virium diſpendium, ac ſyncope. Et denique ab Invidiâ, & Mœſtitiâ angores, extenuationes, deliria melancholica, ſuſpiria luctuoſa, & conſimilia accidentia eveniunt, præſertim cùm hujuſmodi perturbationes immoderatæ, repentinæ, & diuturnæ fuerint.

lib. de lud. par. pil. c. 1 text. 16.

Crediderim tamen ex his, aliquibus efficaciorem vim ineſſe interitum inferendi. Gal. *Ab Irâ*, ait, *nemo interiit, utpotè nec calore perfrigerato, nec ejus robore ſoluto*: quaſi dicat neminem interire, niſi cordis robore labefactato, quod in Irâ potiùs augetur. Ob immoderatam autem Vo-

2. de ſympt. Cauſ. cap. 5.

Digitized by Google

luptatem, immodicam Mœſtitiam, & nimium, ac repentinum Timorem mors interdum conſequuta eſt, hoc tamen
5. de loc. aff. 1. diſcrimine, ut advertit idem Galenus, quod in magnâ Lætitiâ, & vehemẽti Timore ſubitò mors accidit, ſecus verò in Mœſtitiâ. Cujus rationem affert, quia in Gaudio, & Ti-
2. de ſympt. Cauſ. more motus ſubitò fit, in Triſtitiâ verò ſenſim. Sed de his ſatis.

Synecticas inſuper Morborum Cauſas aſſerunt Galeni, & Avicennæ Sectatores eſſe humores, quorum in venis, ajunt, contineri quatuor, quos vocant Bilem, Sanguinem, Pituitam, & Melancholiam, atque hi ſi quantitate peccaverint Plethoram, ſive plenitudinem quoad vaſa dictam, conſtituant; ſi verò qualitate, Cacochymiam; ſi demùm pravitate, quâ inepti nutritioni, & inemendabiles fiant, Cachexiam, & Cacoëthiã inferant. In reliquis conceptaculis contentos, appellant Bilem felleam, Melancholiam lienoſam, & Pituitam tum Cerebri, tum Ventriculi; quorum ſi Bilioſi putrefiant, convertanturque in Vitellinos, Porraceos, Æruginoſos, & Atrabilarios, exurgant febres tertianæ, ardentes, & malignæ, necnon inflammationes, eryſipelata, dyſenteriæ. Pituitoſi, & Phlegmatici pariãt catarrhos, tuſſes, podagras, articulares dolores, tumores frigidos, & œdematoſos, apoplexias, paralyſes, comata, ſuffuſiones, ſurditates; & ſi putreſcant, febres quotidianas, lethargos, anaſarcas. Melancholici, ſcirrhos, ſplenis obſtructiones, affectiones hypochondriacas, deliria melãcholica; putreſcentes autem, febres quartanas. Sanguinei demùm, potiſſimùm ſi incaleſcant, ſynochas febrés, phlegmones, cæteraſque hujus generis ægritudines inducant. Hinc morbos omnes faciunt Sanguineos, Bilioſos, Pituitoſos, Melancholicos, vel etiam miſtos; adeòque calidos, frigidos, humidos, aut ſiccos appellant. Hæc Galenici; qui etſi Rationales ſe jactent, quod minimè rationis erat, commenti ſunt.

Alii cum Hipp. *lib. de veteri medicinâ*, aſſerunt; *Non calidum,*

dum non frigidum, non humidum, non ſiccum, magnam vim habere in morbis inferendis, ſed Acerbum, & Acidum, & Amarum, & Salſum, & Dulce, & Fluidum, atque alia hujus generis, & nuperrimis obſervationibus Anatomicis fulti internas morborum cauſas eſſe ajunt.

Bilem, ſi videlicet peccaverit acrimoniâ, oleosâ craſſitie, nimio ſero, exceſſu, vel defectu, & ſi extrà propriam ſedem divagetur.

Succum Pancreaticum, cùm præter naturam ſit acidus, auſterus, & glutinoſus.

Lympham, ſi conſimilibus vitiis afficiatur, potiſſimùm ſalſedine, & mordacitate.

Sanguinem diverſimodè fermenteſcentem, & in exſolutionem, coagulationem, præcipitationem, immoderatam exaltationem, aut evaporationem vergentem.

Fermenta omnium glandularum, & ventriculorum, mutata, inverſa, impedita, vel infracta.

His adjunguntur Excrementa retenta, vel vitiata.

Peccare autem, inquiunt, Bilem acrimoniâ, in febribus præſertim ardentibus, diarrhœis, dyſenteriis, choleris: oleosâ craſſitudine, cùm in calculum concreſcit etiam in ipsâ cyſti: nimio ſero, cùm aquea eſt, & naturali acritate privatur: incremento, in alvi immodicis egeſtionibus, & icteritiâ; defectu verò, in alvo ſtypticâ, imperfectis, vel vitiatis ſecretionibus: vagatur demùm, cùm ad inteſtina non defertur, aut aliò vergit, quàm deceat.

Succum Pancreaticum, auſteritate, aut lentore, in alvi fluxibus, diarrhœâ, dyſenteriâ, necnon in febribus potiſſimùm intermittentibus, in Pancreatis, & adjunctorum viſcerum obſtructionibus.

Lympham, cum ſalſa, aut acris evadit, ideòque erodit, & dilacerat ſuos ductus; itemque cùm adeò ſeroſa & fluida eſt, ut ſponte ſua exudet; aut extrà proprios tubulos lymphaticos vagatur, unde diverſos morbos parit, præſertim hydropes.

Sanguinem,cùm nimis fermenteſcit,unde febres ſynochas,inflãmationes,hæmorrhagias; vel diminuitur,inde q; virium lapſus, refrigerationes, marcores, deducunt. Sic cùm acer,ſalſus,acidus,aquoſus,ſeu ſeroſus evadit, diæreſes,diapedeſes,cachexias,cacochymias,febres,tumores,ulcera,puſtulas, anthraces. Denique cùm è propriis vaſis egreditur,& in grumos concreſcit, tumores & inflammationes;ſive etiam ſuppurationes, corruptiones, fungoſas & excreſcentes carnes fieri contendunt.

Fermenta pariter vitiari ajunt,cùm invertuntur, deficiunt,excedunt;aut malè cum ſanguine,cæteriſque ſuccis permiſcentur. Sic in cordis ventriculis lymphâ, chylo, & ſanguine indebitè commiſtis, febres varias pro varietate pravæ fermentationis exoriri arbitrantur. Itidem cum ſucci in ventriculo,glandulis Cerebri,& Meſenterii, aliiſque vaſis contenti perturbantur,intriguntur que, digeſtiones,ſecretiones,& nutricationes malas, indeque vomitus, & dejectiones, in quibus Galenici humores flavos, citrinos,vitellinos,porraceos,rubiginoſos,atrabilarios,& ſimiles obſervant.

Excrementis demùm non benè percolatis,aut retentis, inflationes,diſtenſiones,& dolores:immoderatè verò,intẽpeſtivè,aut per loca indebita fluentibus, cruciatus varios, vigilias,languoreſque ſubſequi conjectant.

Cæterùm cùm inChyli ſecretione ſuccus Pancreaticus Bili prævalet,ipſeque Chylus ſecretioni,ac dilutioni contumax eſt,elevari docent halitus craſſiores inteſtina diſtendentes,& lancinantes,quos appellant flatus: nonnunquam etiam illorum originem ad cibos referunt, nempè caſtaneas, fabas, cæteraque legumina, herbarum radices, aniſum, coriandrum, & ſimilia,ſale volatili, phlegmate, vel acido id efficientia; hoc tamen diſcrimine, quod aromatis,& aliis, quæ utplurimùm ſale volatili conſtant, excitentur flatus,& ſimul diſcutiantur;herbarum verò radicibus,& cæteris, in quibus phlegma, & acidum abundat, moveantur quidem,at non diſcutiantur. *DE*

Digitized by Google

DE MORBORUM *Symptomatis*.

GAlenus *lib.de Symptom.diff.cap.* 1. omnem affectum, quo à naturali ſtatu recedimus, putavit eſſe Morbum, vel morbi Cauſam, vel Symptoma; atque ex his, qui actionem vitiat, Morbum, qui hunc præcedit, Cauſam; affectum verò, qui morbum, velut umbra corpus, ſequitur, Symptoma appellat. Sed reverà cauſæ morbificæ pravam conſtitutionem partium inducunt, in quâ Morbi natura conſiſtit; (cum Morbus nil aliud reipſa ſit, quàm Modus Corporis malè ſe habentis); partes verò malè conſtitutæ, atque à Cauſis morbificis affectæ actiones vitiosè edunt, illaſque Symptomata nuncupamus; & quia Cauſæ non tam facilè innoteſcunt, idcircò mediis Symptomatis, ut ſignis, in earum agnitionem ducimur, quæ conſtitutionem naturalem partium depravarunt, & ex diversâ actionum læſione dijudicamus, quænam ſit illarum conſtitutio, quæve Cauſa illam induxerit; cumque Symptomata non ſolùm denotent præſentem partium conſtitutionem morboſam, ſed etiam futuram prænuncient, fit ut ex quibuſdam Medicorum obſervationibus, potiſſimùm Hippocratis, nedùm præſens, verùm etiam imminens ægrotantium ſtatus exindè conjiciatur.

Tria Symptomatum genera Medici cum eodem Galeno *c.lib.cap.* 2. notant, alterum in Actione læsâ, alterum in Excretis, & Retentis vitiatis, tertium denique in mutatâ corporis Qualitate. Verùm morboſam partium conſtitutionem ſola actio læſa conſequitur, à qua deinde dependent tùm excretorum, & retentorum vitia, tùm qualitates corporis mutatæ; itaut ab his Medici arguere poſſint præceſſiſſe læſas partium actiones: nec immeritò; ſicut enim primum ſanitatis inditium ſunt illæſæ operationes, ita morborum læſæ.

Symptomata Qualitatis mutatæ dixerunt, mutatum colorem cutis, ut in ictero, eriſypelate, ſicut etiam linguæ, in febre ardenti, & malignâ; voces tremulas, & raucas, aurium tinnitus, ſibilum, ſtridores dentium, ſingultus, ventris rugitus, & murmur; gravem oris, alarum, aut fœdum odorem; feras diſtillationes, nimium calorem, vel frigus partium, duritiem, mollitiem, acritudinem, ſcabritiem. Hujuſmodi autem ſymptomata partibus tantummodò ſolidis competunt, adeòque illarum operationum vitium ſequuntur.

Excreta vitiata ajunt, cùm ejiciuntur lapides, arenæ, lumbrici, bonus chylus, ſanguis, aut caro; nec non res putridæ, malè olentes, acidæ, amaræ, nigræ, flavæ, frigidæ, duræ. Similiter cùm fœces per os, lotium per alvum excernuntur, aut egeſtiones intempeſtivè, diminutè, vel immoderatè, pro conſuetudine, & naturâ, fiunt; ac denique cùm urina guttatim mingitur, vel cum dolore menſtrua expurgantur.

Retenta verò malè affecta, ſi lapides, vermes, & pravi ſucci non egerantur, tùm etiam ſi ultrà tempus, lotium, fæces, menſtrua, & ſimilia retineantur, aut ſi chylus in vaſis lacteis hæreat, ſanguis extra venas, & arterias, & bilis, ſuccuſque pancreaticus extra propria loca conſideant, aut à naturali ſtatu, & conditione recedant; ſic etiam ſi ſaliva, & ſerum cordis abundent.

Prætereà Actiones læſas dividunt in Abolitas, Diminutas, Adauctas, & Depravatas. Aboletur actio in cæcitate, ſurditate, paralyſi. Diminuitur in imperfectis coctionibus, pulſibus debilibus. Augetur in fame lupinâ. Depravatur demùm in omnibus deliramenti generibus.

DE

DE SIGNIS ADVERSÆ *Valetudinis.*

VEluti tota Medicina experimentis debetur, ſic varia ſigna Antiquiores Medici ex obſervationibus deduxere, quibus adverſam valetudinem dignoſcerent, aut præſagirent. Ex iis autem, quorum ſcripta ad noſtra tempora pervenerunt, vetuſtiſſimus quidem Auctor Hipp. 1. *epid. ſ. 3.* hæc habet: *Morbos dignoſcimus edocti ex communi omnium naturâ, & ex uniuſcujuſq; propriâ, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim & breviores & graviores redduntur, ex totâ ac partiali conſtitutione cœleſtium, & uniuſcujuſque regionis, ex victu, ex vitæ ſtudiis, ex ætate, cujuſque ſermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, ſomnis, vigiliis, inſomniis quibuſdam, & quandò, vellicationibus, pruritibus, lacrymis, exacerbationibus, ſeceſſibus, urinis, ſputis, vomitibus, & quæ, ex quibus, in quos, ſucceſſiones morborum, & qui abſceſſus ad perniciem, & ad judicationem. Sudor, rigor, frigiditas, tuſſis, ſternutationes, ſingultus, ſpiritus, ructus, flatus ſilentes, ſtrepentes, ſanguinis eruptiones, hæmorrhoides; ex his autem, & quæ per hæc fiunt, conſiderandum.* Et in Aphoriſmorum librisà ſpontaneis laſſitudinibus morbos imminentes denunciat: A timore, & mœſtitiâ diuturnis, nec non ex linguâ incontinenti, aut aliquâ parte corporis ſtupidâ, delirium melancholicum conjicit: A ſpumoſi ſanguinis ſcreatu, pulmonis affectum: A turbatis urinis capitis dolorem, atque à pellucidis phreneſim: A Cerebri concuſſione, aphoniam: A juvantibus quoque, & nocentibus morbi cauſam inveſtigat *lib de rat. vict. in acutis.*

In libris etiam Judicationum, Prædictionum, Prænotionumque conſiderari oportere ait, ægroti faciem, ſi his, quæ in ſanis ſunt, maximè diſformis ſit; ſi color pallidus, niger, aut lividus: ſi oculi involuntariè lacrymentur, aut

per-

pervertantur,aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant:ſi inſtabiles,eminentes, cavi, ſquallentes,obſcuri ſint:ſi palpebris non commiſſis æger dormiat:ſi naſus,& labia reſoluta appareant,frigida,livida ,aut albicantia : ſi lingua aſpera,& reſiccata:ſi vox faucibus hæreat,exilis,& tremula fiat,aut clangorem referat:ſi obliviosi languentes evadant,ſubſurdi,ſoporoſi, tremuli : ſi ſupini jaceant porrectis manibus,& cruribus,iiſdemque nimiùm contractis,aut inæquabiliter diſperſis:ſi reſidere velint ob difficilem reſpirationem:ſi pedes non admodùm calidos, detectos habere cupiant:ſi dormientes hient:ſi ferocia reſponſa ferant, ſplendores præ oculis habeant, crebrè, aut rarenter reſpirent:ſi ex rigore perfrigerentur,& voce deficiant:ſi aſſiduó rigeant : ſi præter rationem non ſitiant : ſi ſtillas ſanguinis,aut largam hæmorrhagiam è naribus : ſi diuturnas vigilias,& anxitudines,ſtomachi morſum, aut dolorem,vomitum variegatum,maximum cibiſaſtidium, urinæ retentionem, aut ſpontaneam egeſtionem patiantur; atque ex his, aliiſque innumeris,Morborum eventus prænoſcendos proponit.

Speciatim verò in febrientibus mala obſervavit, ut aphoriſmis tradidit, frigidos ſudores cum acutâ febre; frigus partium extremarum;laborem à ſomno;maciem immodicam; nigram dejectionem; copioſum ſudorem, & præſertim qui morbum non ſolvit;colli,oculorum, labiorum,& naſi contractionem;lacrymas involuntarias;reſpirationem difficilem,aut ſubſiſtentem; ſtomachi morſum, & circa ventrem æſtum; ex ſomnis timores,aut cõvulſiones;dolores viſcerum vehementes; rigorem,ex quo febris non intermittit;luctuoſa ſuſpiria.

Hippocrati etiam inhæſit Celſus, at breviorem in ordinem,quæ ille ſparſim ſcripſerat,digeſſit,*lib.2.ſuæ Med.*

Rursùs in libris de Morbis, & internis affectionibus ex delirio,vigiliâ,inſomniis perturbatis,ſopore, ſenſuum hebetudine, coryzâ,Capitis ægritudines conjectat.Ex tuſſi, ſpu-

ſputo,difficili reſpiratione,lateris, aut dorſi doloribus,Pe-ctoris.Ex vomitu,nauſeâ,fame læsâ, dejectionibus, tumore,vel emaciatione,Ventris.

De pulſibus tamen vix uno, aut altero loco meminit, unde parùm his fidere viſus eſt.HincMercuria l.2.*Var.lect. cap.*12.inquit Hippocratem pulſus quidem noviſſe,ſed neque eorum ullam curam geſſiſſe,neque ad Artem, ut alia multa,redegiſſe. Gal.etiam 3.*de Criſ.cap.*11 .habet: *omnia ab Hippocrate, exceptis pulſibus, dicta ſunt* .Et inferiùs: *Signa ex pulſibus ſumpta Hipp. vel quia non noverat; vel quia non magni momenti exiſtimavit, idcircò non eſt exequutus*.Non alienus abHippocrate Aſclepiades Pruſienſis pulſuum artem ut ſupervacaneam, & difficilem damnavit.Neque Celſus ullam illorum rationem habuit.

Ad hæc,Galenus addidit,quæ præcipuè ad partes affectas,& ad humores peccantes dignoſcendos ſibi idonea videbantur, ac proindè *in lib.de loc.aff.*ex læſâ ratiocinatione,aut gravi ſopore,Cerebrum;ex difficili reſpiratione,genarum rubore,aut ſpongioſæ carnis ejectione per tuſſim, Pulmonem;ex vomitu,& ſingultu,Ventriculum; ex ſyncope,Cor;& ex raucedine,aſperam Arteriam affici conjectat;ut pariter ex tumore in dextro hypochondrio, Jecur, in ſiniſtro,Lienem,ex pungenti dolore, Membranas,& ex gravāti,Viſcera.Et *lib.de plenitud.&* 1.*epid.comm.*3:& alibi, ex flavedine, aut pallore cutis,oris amaritie, ſtomachi faſtidio,rigore,ſiti,vigiliâ,fervore,puſtulis,urinâ croceâ,pulſuque celeri,*B*ilem; ex colore albicante, proclivitate ad ſomnum,ſegnitie,cruditate,pulſu tardo,& raro, & urinâ decolori,copioſâque,Pituitam; atque ex fuſco, nigroque colore,habitu corporis hirſuto,pulſu parvo,cæterarumque operationum hebetudine, Melancholiā; ex rubore faciei,venarum tumore,pulſu magno,Sanguinem redundare ait.Signa etiam Criſeos futuræ, coctionis & cruditatis, nec non internoſcendorum temporum morborum fuſiùs proſequutus eſt,præſertim in libris de Criſibus.

Præ-

Prętereà pulſibus ſummoperè addictus, illorum doctrinam ſic variam, & intricatam reddidit, metaphyſicis differentiis excogitatis, ut imperceptibilis omninò ſit, atque ad praxim revocari nullo modo queat; unde Montanus cæteroqui in verba Galeni jurare ſolitus, ingenuè faſſus eſt in ſuis conſiliis, ſeipſum longâ annorum ſerie ſex tantùm pulſuum differentias obſervare potuiſſe: & Plempius *in fundam. Med. lib*: 5. *ſect*. 2. *cap*. 2. infit, multa Medicos nugari, multaque mente confingere, quæ ſenſus nequit aſſequi; ut nõ immeritò pulſus ab Herophilo primùm deſcriptus nimiam propter ſubtilitatem deſertus ſit, atque Herophilea ſecta brevi deſierit ex Plin. *lib*. 11. *c*. 37. & *lib*. 29. *c*. 1.

Galenum ſequuti ſunt Avicenna, Rhaſis, Averroës, cæterique Arabes, qui tam magnifica de Humoribus Zinariis, Praſſinis, Æruginoſis, Vitellinis, aliiſque jactant.

Neoterici, inter quos Sylvius, Williſius, Barbette, exiſtimarunt optimi Medici eſſe morborum cauſas potiſſimùm venari, proindè toti fuere in illarum ſignis inveſtigandis; atque ex ſiti, linguâ aridâ, diarrhœâ, ardore, pruritu, partium irritamento, tum juvantibus acidis acritatem retundentibus, tum acribus nocentibus, Bilem acrimoniâ peccantem ſuſpicantur; nimis verò oleoſam, ex egeſtionibus acerrimis, calidiſque, urinâ croceâ, linguâ ſcabrâ, aridâ, & fiſſâ.

Ex acriori famis ſtimulo, corporis colore nigricante, pulſu parvo, & frequenti, doloribus ventris, juvamine à rebus acribus, & amaris, atque ab acidis noxa, ſuccum lancreaticum ſolitò acidiorem evaſiſſe judicant: auſterum, ex inſuetis meticulis, torminibus, alvo ſtypticâ, inflatâque, pulſu parvo, ac debili: viſcoſum, tenacemque à fame diminutâ, imperfectâ ſecretione, vultu pallido, tactu frigido, pulſu raro, juvamento ab aromatis, & damno à crudiscibariis.

A malâ nutritione, gladularum tumore, imi ventris inflatio-

flatione, albo cutis colore, ſeroque in meatibus, ſeu corporis ſinubus conſiſtente, Lympham redundantem. Et denique Fermenta vitiata dicunt à partium functionibus læſis, ut fame, digeſtione, ſecretione; unde fœdus cutis color, puſtulæ, ſpontaneæ laſſitudines, atrophia, cacochymia, & cachexia inſequuntur.

Verùm, pluſquàm decuerat graves viros, conjecturis his ſiſi ſunt ſive ignorantiâ, ſive imponendi cupiditate ducti. Quis enim adeò eſt incurioſus ut proprias urinas non notarit, veſperi, ac mane, diverſo colore infectas excerni, ſemperque flaventiores, quæ diutiùs retentæ fuerint, etſi optimâ valetudine fruatur. Sæpè etiam obſervatæ ſunt per totum morbum benè coloratæ, & cum cōtentis deſideratis, cùm tamen ægritudinem mors exceperit, ut adnotarunt in primis Rhaſis, & Avicenna. Et quamvis dicant urinam indicare vitium in ſanguine, cum quo aſſiduè permeat; id haud indubitanter admittitur; imò nuper compertum eſt per compendioſiores vias à Ventriculo, & lacteis venis in Renes deponi poſſe. Atque eſto, cum ſanguine circuitum urina abſolvat, quî fieri poterit ut dignoſcatur à quo viſcere vitium contraxerit, cùm ſic pervaderet ventriculum, vaſa lactea, tubulos thoracicos, pulmones, cor, arterias, glandulas, renes, ureteres, & veſicam, unde à ſuccis hiſce in locis exiſtentibus infici poterit? Neque febrem indicat ex eo, quod rubens, & accenſa, ut ajunt, inſpiciatur, cùm laborantes diabete, pleuritide, phrenitide, quartanâ, ventriculi languore, quamvis febriant, tenuem & decolorem illam mejunt; & contrà icterici, calculoſi, ſcorbutici, veternoſi, apoplectici, tametſi febre careant, croceum, craſſius, & coloratius lotium egerunt. Ampliùs à ciborum conditione immutari non rarò ſolet; ſiquidem ab oleribus, & immodicis potionibus augetur, & decoloratur; ab aſparagis, lupulis, apio, cinarâ turbatur, & malè olet; croco flaveſcit; caſiâ nigricat; frigore etiam hyemali confundi ſolet, ut olei ſpeciem referat. Quare ab

urinis,ſanguinis,arteriarum,venarumque, aut ſpecialis alĭus viſceris labem velle divinare,ineptiarum,& impoſturæ ſuſpicione non vacat.Demiror equidem Williſium tantum huic pudendo Medicorum invento tribuiſſe,ut peculiarem epiſtolam eo conſpurcare veritus non ſit, quo & priùs Actuarius magnum volumen inſperſerat.

Certiora inditia Pulsûs obſervationes non habent, quamvis non adeò fœdè, & per obſcenam,turpemque dictu inſpectionem, ut ſunt urinæ, & his fœdiora, notari poſſint. Magnus enim, & creber pulſus erit à ſanguine vegeto, & abundanti, arterias plurimùm expandente; & contrà ab effœto, & deficiēte,Parvus,& Debilis; Intermittens ab eodem concreſcente.Hinc à pulsûs obſervatione deprehendetur tantummodò varia ſanguinis motio, & conſtitutio, quarum cauſa etiam eſſe poſſunt cibus,potus, labor, otium, ſomnus, vigilia, & ſubitæ Animi motiones; Imò pleriſque, ipsâ naturâ, pulſus talis eſſe ſolet, ut obſtet quò minùs hæc certò internoſcantur. Longum eſſet reliquas omnes conjecturas proſequi,& examinare, ſuffeceritque his denſas medicorum caligines diſcuſſiſſe, illoſque in ſuſpicionem rei, quæ indubitata à Galenicis, aliiſque uſque adhuc habita eſt, deduxiſſe.

DE TEMPORIBUS Morborum.

ASymptomatis, quæ comitantur, & conſequuntur ægritudines, Morborum tempora, ſeu, ut vocat Galenus, ætates deſumuntur,ac diſtinguuntur. Cùm primis diebus, primiſque paroxyſmis nec æger graviter laborat, nec ejus vires valdè infractæ ſunt, & Symptomata vel nulla, vel levia comparent,Morbus in Principio eſſe dicitur: perveniſſe verò in Augmentū ſuccedentibus diebus,

bus, cùm graviùs affligitur, & Symptomata, quæ aderant, exacerbantur, aut nova ſuperveniunt: Et cùm eadem conſiſtunt, Statum tenere exiſtimatur: Cùm denique ſenſim mitefcunt, vel omninò recedunt, Declinatio, & Remiſſio morbi inſtant; unde Hipp. 2.*aph*.30. *Circa principia, & fines omnia ſunt debiliora, in augmento verò, & ſtatu fortiora*. Oriuntur autem hujuſmodi Symptomatum, & Temporum mutationes à diverſâ morbificæ Cauſæ motione, ut etiam adnotavit Galenus *lib. de opt. ſect. ad Thraſyb. cap*. 37.

Hæc tempora licèt in omnibus morbis notari poſſint, evidentiùs tamen in febribus, & potiſſimùm periodicis, & intermittentibus obſervantur, quæ utpotè ab excitatâ in ſanguine fermentatione dependentes, à diverſis fermẽti viribus, conditionibus, & motu, manifeſtas mutationes, & temporum tum univerſalium, tum particularium viciſſitudines ſortiuntur. Certis autem limitibus præfiniri illa nequeunt: ubi enim morbi lenti ſunt, & ad longiora ſpatia porriguntur, hæc eadem tempora prorogari par eſt, atque etiam corripi, in morbis acutis; unde ægritudinum motus, ac impetus obſervandus erit.

DE CRISIBUS, ET DIEBUS Criticis.

SUbitæ in morbis mutationes ad ſalutem, vel mortem à notabili cauſæ morbificæ motione, evacuationeve pendentes, Criſes, ſeu Judicationes à Medicis appellantur. Has autem, ut ſalutares ſint, ajunt, ſubitò accidere oportere, quibuſdam diebus præſignari, ac tandem, præviâ materiæ coctione, ſtatuto die critico compleri, peccantis humoris expulſione, vel ſaltem in partes ignobiles depoſitione, quam Abſceſſum, & Decubitum appellant.

Digitized by Google

At ſi verum ſateri velint, qui Medicinam faciunt, non-niſi rariſſimè hujuſmodi ſubitas motiones, & criſes obſervari affirmabunt; cùm ſæpiſſimè morbi, eorumque cauſæ ſenſim deficiant, ac evacuatione paulatim habitâ terminentur, ut propterea Solutiones potiùs, ut loquitur Gal. 3. *de Criſ.* 1. quàm veræ Criſes dicendæ ſint. Has tamen, & præcipuè narium hæmorrhagiam, ſudorem, reliquaſque egeſtiones, quę ſubitò morbificam cauſam tollere poſſunt, in brevibus, & acutis potiùs, quàm diuturnis morbis evenire debere ratio ſuadet.

Salutares autem Criſes fieri putantur in ſeptimo, decimo quarto, vigeſimo, aut vigeſimo primo, vigeſimo ſeptimo, aut vigeſimo octavo, trigeſimo quarto, aut quadrageſimo, quos vocant Decretorios; prædemonſtrari verò in quarto, undecimo, decimo ſeptimo, vigeſimo quarto, trigeſimo primo, & trigeſimo ſeptimo, quos Indices appellant. Quòd ſi non in his, ſed in aliis diebus morborum mutationes contingant, malæ creduntur; adeò ut dixerit Hipp. 4. *aph.* 61. *Febricitans, niſi diebus imparibus*, quos Galenus interpretatur criſimos, *febris reliquerit*, *ſolet recidere*; id quod de ſudoribus etiam ſcripſerat *textu* 36.

At ſatis mirari nequeo Hippocratem Medicinæ parentem, & cordatum alioqui virum tantam Criticorum dierum rationem habuiſſe, ut quoslibet ægrotantium motus ad certos dies retulerit: cui Galenus nedùm inhæſit, ſed ſuperſtitiosè magis, atque aniliter, quàm phyſicâ, conſtantique ratione rem tractavit, & à Lunæ motibus illorum cauſas deducere conatus eſt: deerat hoc ſcilicet Medicinæ, ut ab Aſtrologiâ ſuppetias peteret: & non erubuit, ſophiſtas appellare eos, qui inanem ſophiſtarum ſapientiæ oſtentationem aſpernati ſunt, cùm vel ex ipſo Hippocrate illorum vanitas colligi poſſit. In omnibus namque diebus is Criſes accidiſſe teſtatus eſt. Refert enim 1. *epidem. ſect.* 2. *conſtit.* 3. nonnullos morbum invaſiſſe, & judicatum eſſe die uno, velut Evagonti Daipharſis filio accidit.

1. de dieb. decret.

Su-

Sudore etiam judicatos quoſdam memorat ſtatim ab initio 2. *epidem.ſect.*3. In catarrhis, & diſtillationibus pluries viſæ ſunt febres optimè judicatæ die tertiâ; Sic Timochares ex diſtillatione, hyeme, tertiâ die evaſit ſanus per ſudorem 5.*epid.& cit.*1.*epidem.ſect.*2.*conſt.*3. Ex recidivâ, quidam morbi tertiâ die judicati ſunt. Deſiit quoque Apemanto morbus in tertiâ, 4.*epid.* Mulier moroſa *ægra* 11. 3. *epidem.ſect.* 3. tertiâ die judicata eſt multo ſudore, & menſibus erumpentibus.

Quartam diem, licèt Galenus ſeipſum ſemel, & Archigenem bis tantùm Criticam vidiſſe dicat; non diffitentur tamen alii ſe obſervaſſe ſæpiùs finitas in quartâ die ægritudines. Pericles namque *ægrotus* 6.*ſect.*3. 3.*epidem.* quartâ judicatus eſt. Alius ex his, qui à Leocyde venerat, ſeptimâ judicatus eſt: alius, quartâ: Moſchus, nonâ, 4.*epidem.*

De Quintâ die idem pluries fatetur Hippocr. 1.*epidem. conſtit.*3. & Metonem *ægrotum* 7. 1.*epidem.* ſudore quintâ die judicatum eſſe teſtatur.

Sextus dies cæteroqui Tyranno iniquè comparatus, & pernicioſiſſimus creditus Galeno, inter Criticos tamen Hippocrati numeratur 1.*epidem.ſect.*3. his verbis: *Eſt autem primus decretorius circuituum, qui diebus paribus judicant, quartus, ſextus, octavus, decimus, decimus quartus, vigeſimus octavus, trigeſimus, quadrageſimus octavus, ſexageſimus, octogeſimus, & centeſimus vigeſimus*; quinimò Criticus fuit Virgini Lariſſeæ *ægræ* 11. *ſect.* 3. 3. *epidem.* & Euryanactis filiæ *ægræ* 6. 3.*epidem. ſect.*2. quæ ſextâ die à febre libera judicata eſt. Heraclidi item 1.*epidem. ſect.*3. etiamſi ante ſeptimum morbo regio correptus fuiſſet, proficuus tamen is fuit, nec non Epigenis fratri natu majori, & Adoleſcenti cuidam 4.*epidem.* Addit etiam ibidem: *omnia in his temporibus ſextâ, & octavâ judicabantur circa* Plejadum *occaſum.*

Septima dies omnibus Critica habita eſt, imò Criticorum omnium baſis ex Galeno in ſuis libris *de dieb. decret.*

atque

atque eâdem terminatos morbos ſæpè memorat Hippocr. *cit.* 1.*epidem.*Et mulier,cui ſanguis ex naribus erupit quartâ, ſextâ,& ſeptimâ judicata eſt 4.*epidem.*

Octava non ſolùm inter Criticas recenſetur c.1. *epidem. ſect.*3. ſed & 4. *epidem.* dicitur: *Qui Aſinum ex pacto elevavit tertiâ, & quartâ, & quintâ, & ſeptimâ, & octavâ ſanguis erupit, & judicatus eſt.*

De Nonâ ſuperiùs meminimus,quæ inter impares Criticas refertur ab Hippocrate 1.*epidem.ſect.*3.

In Decimâ die Pythion *æger primus*, 1.*epidem.*ſudavit,& judicatus eſt; deinde ex ſuppuratione circa ſedem, quadrageſimâ ſanatus eſt.

De Undecimâ hæc ſcribit Hippocr. 1.*epidem.conſt.*3.*Circa Arcturum autem multis undecimâ die judicatio facta eſt*. Et inferius:*Judicabantur autem bis plerumque die undecimâ, quibuſdam vigeſimâ*. Et circa finem: *Quibuſdam verò morbus judicabatur die undecimâ.*

Duodecimum ipſe etiam Galenus pro Critico habet,& *lib.*1.*de dieb.decr. cap.*5. inter dies Criticos, octavum, decimum, duodecimum, decimum ſextum, & decimum nonũ numerat. At quoniam Hippocrati octavus,& decimus perfectè Critici ſunt, planè, & eodem modo Decretorii erunt duodecimus, & decimus ſextus.

Decimâ tertiâ, decimâ quartâ, decimâ quintâ, & decimâ ſextâ judicatos pariter legimus. Sic 4. *epidem.* qui juxta Medoſadæ ædes habitabat judicatus eſt circa decimam quartam. Et 2 *epidem.ſect.*2. Hjeroni judicatio facta eſt decimâ quintâ die, ut cæteros prætermittam.

Decimam ſeptimam, & decimam octavam Criticas pariter iidẽ putarunt 4.*aph.t. comm.*36. 1.*epid.ſect.*.3& 1. *de dieb.decr. cap.*13. dicitur etiam 5 *epid Undecimâ, & decimâ quartâ,& decimâ ſeptimâ,& vigeſimâ judicabantur*,& ex Galeno 1.*epidem.cõm.*2.*tempeſt.*3.*tex.*85.:*Nonnullis judicabatur undecimo, repetebat quartodecimo, judicabatur exactè octavo decimo.*

Nec

Nec deſunt qui decimam nonam, vigeſimam , & vigeſimam primam Criticas experti ſunt. Mulieri ex capite fortiter gravatæ judicatio facta eſt circa vigeſimam; ſicut & Olympiodori famulæ, aliiſque accidit ad vigeſimam 4.*epidem*. Cherion *æger* 5. 3.*epidem.* vigeſima ſanatus eſt: cum circa decimam nonam à febre liber evaſerit. Ita alii plures.

Vigeſimâ ſecundâ, vigeſimâ quartâ, vigeſimâ ſeptimâ, trigeſimâ primâ, trigeſimâ quartâ, quadrageſimâ, ſexageſimâ, octogeſimâ, centeſimâ, centeſimâ vigeſimâ plurimi etiam à Morbis evaſere, ut Polycrates 7.*epidem.* Nicodemus *æger* 10. 3.*epidem.ſect.*3. Virgo Abderitana *ægr.*7. 3.*epidem.ſection.*3. Anaxion *ægr.*8. *ejuſdem libri*: Qui in Dealcis horto decumbebat *ægr.*3. 3.*epid.ſection.*1. aliique apud Hippocratem. A reliquis diebus colligendis abſtineo, cum tædeat ampliùs his nugis immorari, quas in dies Experientia ipſa patefacit; Unde vanam dierum Criticorum obſervationem notavit etiam Celſus *lib.* 3. *cap.* 4. Aſclepiadem ſequutus, & tandem concludit, Medicum non debere numerare dies, ſed ipſas acceſſiones intueri.

Digitized by Google

DE METHODO

MEDENDI.

MEdicinæ Pars canones tradens labefactatæ ſanitatis reparandæ, tuendæque, à Medicis dicitur Methodus, ſive Ratio, quâ per Indicationes remedia inveniuntur. At quia non omnes eandem in illis inveſtigandis, curandiſque morbis tenuere, propterea præcipuas memorare non gravabor.

DE METHODO GALENI.

GAlenus per Indicationes petitas à morbis, morborumque cauſis, & ſymptomatis, ſalutaria præſidia inquirit. Cùmque Humanum corpus, in cujus gratiam hæc omnia peraguntur, vel ſanum, vel morboſum ſit; primarum Indicationum differentias duas eſſe ait 3. *Meth. cap.*3. *Quod ſecundum naturam ſe habet, cuſtodiam ſui indicante, & propterea quæ ſimilia ſui ſunt poſtulante; quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoque contraria requirente.* Hinc Indicationem definivit, *Comprehenſionem juvantis ſimul cum comprehenſione nocentis ſine obſervatione, aut ratiocinio.* Vel, *ſequentis, ſive agendi inſinuationem.* Quæ ſecundùm

lib. de opt. ſect. ad Thraſyb. c. 11. & 2. method. c. 7.

dùm Naturam ſunt,ſuique cuſtodiam indicant, intelligit membra,vires,operationes,temperamenta, habitum corporis,ætatem . Præter naturam verò , ſuique amotionem poſtulantia, morbos, cauſas morborum,& ſymptomata.

Cùm autem agenda,vel Sanitatem tueantur,vel Morborum cauſas depellant , idcircò conſervationem per ſimilia , curationem verò per contraria tentandam eſſe ait. Pro conſervatione ſanitatis potiſſimùm requirit congruum Aërem,Cibum & Potum,Motum & Quietem,Somnum & Vigiliam,Egeſtionē & Retētionem,atque Animi pathemata.In curatione verò nedùm hæc , ſed etiam phlebotomiam,hirudines,cucurbitulas , frictiones , ligaturas, emplaſtra , & ſimilia adhibet ; nec non medicamenta cathartica,vomitum moventia , diuretica, & alia hujus generis pharmaca.

In curandarum ægritudinum Indicationibus,tanquam rei Medicæ maximè neceſſariis , non ſolùm præſens ſit oportet , quod præternaturam eſt , ſeu Indicans præternaturale dictum ; verùm etiam Coindicantia , cum abſentiâ Contraindicantium . Coindicantia vocat Galenus 13. *Meth. cap.* 16. Virtutem , Naturam , Ætatem, Anni tempus , Regionem , & Conſuetudinem , & ſi quæ ſunt id genus alia;Contraindicantia verò,quæ hiscontraria.Quoties igitur adeſt unum,vel plura ſimul,aliquod remedium indicantia,atque ſimul extant tolerantia , ſeu idem permittentia , & abſunt , quæ contrarium indicant, tunc ait omninò remedium illud eſſe adhibendum. Cùm verò duæ ſimul ægritudines contraria expoſtulantes remedia complicantur,urgentiori obnixè incumbit, nec tamen alteram prorsùs negligit , niſi minùs urgens cauſa fuerit urgentioris,unde hæc curari ante illā nequeat , aut ſaltem curationi majoris impedimento ſit . Cæterùm quamvis 2.*Meth.c.*6. dicat primam curationem , quam etiam nonnulli continentem appellāt, Affectûs eſſe, qui actioni incommodat;ſervato tamen ordine cauſarum,mor-

borum,& ſymptomatum,ab amotione cauſarum curationem in omnibus morbis inchoandam eſſe docet 4.*Meth.c.* 4.& iterùm 7.*Meth.c.*12.*et lib.de opt.ſect.ad Thraſyb.c.*25.

DE METHODO PARACELSI, Et Helmontii.

PAra celſus,ut ſuprà diximus,omnia cauſarum,morborumque genera ad quinque capita revocavit,Deum, Angelos,Aſtra, Naturam, & Venena;quocirca quemadmodùm ab his morbos univerſos humano generi immitti contendit, ita & curationes eorundem,iiſdem cauſis vel placatis,vel remotis, haberi opinatur. Hinc Paracelſiſtæ ſanitatem conſervandi,exaltandique, vel ſi fortaſſe illa amiſſa fuerit,reſtituendi gratiâ,rebus prædictis occurrunt.

Et I.jubent Deum continuò eſſe colendum, ipſiuſque leges ſervandas, atque adeò à peccatis omnibus abſtinendum,& ab illis præcipuè, ob quæ experimur Deum meritò iratum morboſas plagas in homines immittere.

Secundò, Angelos exorandos, & præſertim tutelares, ut malorum Angelorum vim, quos multoties veneficorum,& ſagarũ miniſterio morbos parere credunt, infringant.Prætereà ſuadent, ut innocuè vivamus, nulliqùe hominum,etiam ex abjectiſſimæ plebis genere, noxii ſimus, quibus aliquandò cum damnoſiſſimo Dæmone commercium eſſe exiſtimant, irritatiſque facilè ab eodem auxilium petentibus impertiri, in gravem infenſorum perniciem.

Tertiò, Conſtellationes obſervandas eſſe præcipiunt, putantes nempe ſic malignos ſiderum influxus vitari poſſe, quibus plerumque ægritudinum cauſas attribuunt. Commendant pariter Regionis, Aëris, Alimentorum, quæ ad ſanitatem vel conſervandam, vel recuperandam conferunt,congruentem electionem. Quar-

Quartò, Actiones cunctas ſic dirigendas monent, ut ex illis nulla noxa, ſed potiùs juvamen, & oblectamentum exoriatur, atque effugiamus cæterorum inſidias, unde Venena non rarò exhibita perhibent.

Inductis autem Morbis occurrunt, amovendo cauſas, à quibus illos fieri, vel foveri putant, quapropter ad tollendos Deales præcipiunt, ut omni conatu placemus Deum, potiſſimum mediis illis, quæ Catholica Eccleſia edocet: hoc enim pacto non ſolùm à Deo, ſed etiam à Dæmone inflictos fugari ajunt.

Quoniam verò, quæ de Incantationibus, Imaginibus, Signaturis, Sigillis, Characteribus ad hos morbos pellendos aliqui jactant, omninò vana, futilia, & ſuperſtitioſa ſunt, ab his cordatiores Paracelſiſtæ abſtinent. Neque Paracelſus reverâ aliquam his vim ineſſe credidit, ſed tãtùm hoc pacto Imaginationem, unde Animi pathemata, quibus Morbi nonnunquam feliciter terminantur, movere ſtuduit. Hinc eſt, quòd Ruſtici, Mulierculæ, Monachi, Juriſtæ, & vulgares Philoſophi, ac Medici, quandoque à morbis, medicamentis alioqui inefficacibus, liberantur, ſolâ fiduciâ, quam maximam illis adhibere ſolent; quod veris Philoſophis non accidit, qui parùm Medicis, & Medicamentis fidunt. Mendacij tamen, & impoſturæ minimè arguendus eſt Paracelſus, quòd futilia remedia pro efficaciſſimis ægris præponat, cùm, ſi ab Imaginatione vehementi talia apprehendantur, plurimùm juvare in dies experiamur, immò meo judicio Medici prudentiæ id verti poteſt, dummodò ea efficacibus remediis locum non eripiant.

Ad hæc referri poſſunt curationes Tranſplantatoriæ dictæ, cùm ex ægroto in aliud animal, vel etiam in quodcunque inanime corpus morbus tranſplantari, & transferri credatur, de quibus agit Severinus Danus, & paſſim referuntur hiſtoriæ à Borello in ſuis centuriis, & à Medicis German. *in Ephemer.* cæteriſque.

Neque his tantùm inſiſtunt Paracelſiſtæ in morborum curationibus,ſed prætereà alia efficacia remedia exhibent ad cauſas morbificas expellendas. Potiſſimùm verò utuntur iis,quæ Balſamum,ut ipſi vocant, vitale fovent, unde refectis viribus ſponte ſuâ morbificæ cauſæ deficiant, & ſanitas reſtituatur.

Ab hac Methodo non multùm Helmontius recedit, qui præterquam quòd ad Deum, ſidera ,cæteraſq, cauſas morbos referat, unde illorum curationes petit, præcipuè ſtudet roborando,placandove Archeo, cauſæque occaſionali,ut ipſe loquitur,removendæ:Hunc enim primum, & præcipuum opificem omnium operationum,& Morborum Authorem ſtatuit,cùm ſuſcepto idôlo cauſæ morbificæ,indignatur. Arcana quædam remedia adhibet, chymicâ præſertim arte, parata, inter quæ extollit ſuum catholicum medicamentum, ut omnibus morbis profligandis idoneum.

DE METHODO WALÆI.

IN ſuâ methodo Walæus tria ſibi proponit, cauſarum ſublationem,depulſionem morborum, & ſymptomatum mitigationem. Convenit autem cum Galeno, quòd maximè incumbat cauſarũ amotioni,ſi tamen eæ cognitæ ſint;ſin minùs à cognitis orditur, & ab eo,quod magis urget,ſive ſit morbus, ſive ſymptoma. Ex cauſis verò, quas tres eſſe ait,Procatarcticam,Antecedentem,& Continentem, vult Procatarcticam vel tollendam, vel emendandam; Antecedentem,& Continentem in humoribus, vel ſpiritibus vitiatis exiſtentes,omninò tollendas purgatione, ſudorificis, diureticis,ratione tamen habitâ virium, paroxyſmorum,temporum,&c. Symptomata etiam mitiganda ſemper monet, quoniam nil iis ægro moleſtius, niſi

niſi tamen quæ pro ſymptomatis mitigandis adhibentur, ſanitatem lædant, aut cauſæ morbificæ evacuationem impediant; cujus rei exemplum petit ab uſu opii, quod in vigiliis, & doloribus exhibitum, cauſarum expulſionem remorari poterit.

Præcipuos curationum canones ad quatuor reducit, quos latè proſequitur Fridericus Hoſmannus *in ſuâ Methodo*, primùmque inveſtigat nùm curatio ſit inſtituenda, conſulitque Medicos, ne curationes morborum, quos immedicabiles norunt, aggrediantur; nec in declinatione, præſertim cùm criſis imminet, remedia exhibeant, ſpernantque medicamentum, quod æquale, vel majus damnum eſſet allaturum: ſic varices, & ulcera, ſponte in cruribus enata faciliùs tolerari, quàm temerè curari inquit. Inſuper monet auxiliares manus eſſe præſtandas, cùm ægrum ope Medicâ juvari poſſe conſtiterit, illumque ſuaſu Hippocratis priùs interrogādum, *quid ei doleat, quâ cauſâ, à quot diebus, an alvus ſecedat, et quo victu utatur*. His enim perſpectis facilè morbum, ejuſque cauſam, & partem affectam dignoſci, necnon ægritudinis ſtatum, & durationem conjici ait; unde ea peragantur quibus citò, tutò, & jucundè cauſæ auferri, ſymptomata mitigari, febrilium fermentorum ſecretio promoveri, & vires ſervari poſſint. Conſideranda poſtremò ſuadet ægroti temperiem, conſuetudinem, ætatem, ſexum, anni tempora; etenim quæ ab aſſuetis tolerantur, cæteris non ſine damno exhibentur, & quæ viris, aut juvenibus conveniunt, fœminis, puerisque noxia eſſe ſolent; nec eadem ſingulis tempeſtatibus proficua ſemper obſervantur; ut apud eundem Hoſmannum fuſiùs eſt legere. lib. de affect.

DE

Digitized by Google

DE METHODO, QUA REGUNTUR NOSTRIS Temporibus, qui ſe Galenicos jactant.

ADeò à Galeni methodo, & Veterum præceptis noſtrates Medici, pauciſſimis exceptis, receſſere, ut vix Galenici appellari mereantur; unde in peculiarem claſſem eorum Methodus mihi referenda viſa eſt.

In omnibus cujuſque generis ægritudinibus hunc morem ſtatutâ invariabiliq; regulâ ſervant. Primis diebus, ſtatim ac fuerint accerſiti clyſterem infundunt ex decocto communi, vel ex jure pulli cum melle, & oleo viol., deinde ſanguinem mittunt; ſequentibus diebus, vulgaribus ſyrupis de oxyſaccharo, boragine, violis, humores præparant, & alterant, atque interim, ſi calor perſiſtat, & urinam inſpiciant rubentem, (accenſam illam dicunt) refrigerantibus potionibus inſiſtunt, ac phlebotomiam repetunt, cùm pulſum elatum percipiunt; ſin secùs, affigunt hirudines venis ſedis; Urinâ verò decoloratâ apparente, pharmacum exhibent ex manna, ſyr. roſ. ſol., diatartaro, cremore tartari, ſaccharo roſ. perſic., elect. roſ., aquâ ſolutivâ, angelicâ, & ſimilibus, pro libitu: Mox ſi fortaſſe, ut facile eſt, ſymptomata ingraveſcant, malignitatē jā detectā vi medicamēti proclamant, & illicò cucurbitulas cum ſcarificationibus, & Veſicantia, ſumma præſidia, ut ajunt, applicant, nec non epithematis, lapide Bezoar, Margaritis, & Smaragdis præparatis cordi ſuccurrunt, & penè totam Indiam orientalem, & occidentalem exhauriunt, ut undique malignitatem invadant, quod plerùmque ſolis Pharmacopolis maximo lucro cedit. Si malo fato in ſoporem æger prolabatur, capillos aquâ ardente conſperſos primùm cremant, mox ſartaginem ignitam vertici apponunt, veſicantia renovant, arctis ligaturis extremas partes cruciant, per collum cauteriatum reſticulam trajiciunt, res ſummè fœtidas naribus admovent: Certè iſtis

Si-

——— *Siculi non invenere Tyranni* Horat. epiſt.1. 1.ad Loll.
Majus tormentum.

Si in delirium inciderit, ludibrio miſerum ægrotantem exponunt, frigidos pepones diſſecant, & excavatos in morem galeæ capiti imponunt, his ranæ ſuccedunt, deinde galli, pipiones, catelli.

Si verò morbum protrahi contigerit, enemata ſingulo mane immittunt, medicamenta purgantia pluries repetunt, mox decocta, & juſcula alterata ad plures hebdomadas propinant, interjectis ſyrupis magiſtralibus; poſtmodùm quia ab uſu horum remediorum putant jecur excanduiſſe, aut ſalvatellam incidunt, aut hirudines mariſcis affigunt, & cauteriis brachia, & crura ſæpiſſimè ſimul inurunt; tandem ineunte æſtate ad balnea, & ſudatoria ægros amandant, nihilque his proficientibus, aëris mutationem ſuadent.

In victûs ratione præterea ſe uniformes ſemper gerũt; etenim ſive morbi calidi, & acuti; ſive frigidi, & chronici putentur, manè contuſum, & carnes gallinaceas cum oleribus, boragine, endiviâ, cichorio præcipiunt; veſperè verò conſumptum ex iiſdem carnibus, cum hepate, & ventriculo pulli gallinacei aſſo exhibent, atque ſtatim à cœna thyrſum lactucæ conditum, conſervam florum boraginis, aut cucurbitarum, & hujus generis bellaria concedunt cum hauſtu aquæ vel ſimplicis, vel ſcorſoneriæ, hordei, capillorum Veneris. A vino abſtinent, veluti rabidi ab aquâ, & vix, urgentibus ægrotis, illius cyathum permittunt pro ſtomacho, ſed perquàm benè diluti, ne jecori obſit.

Intereà frictionibus, cucurbitulis, unctionibus, non parcunt, & ſi fortaſse aliquis dolor ſuperveniat, dolentem partem aſſiduò oleo amygdalarum dulcium inungunt; ſi verò venter doleat, rete caſtrati calidum inſuper addunt.

Quòd ſi à diuturnitate ægritudinis æger tabidus appareat, & ſummo marcore conſumptus, præter unctiones

to-

totius corporis cum eodem oleo amygdalarum dulcium, balnea aquæ dulcis domi præcipiunt, vel ad noſtrum Sebethum illum demandant: Lac Capræ, aut Aſinæ nigræ, vel ſerum ad plures hebdomadas exhibent, mannã interjiciũt, clyſteres ex lacte, juſculo pulli gallinacei, aut vervecis, & oleo amygdalarum injiciunt, conſumpta duo, vel tria nocte præſcribunt; præſertim ex teſtudine, viperâ, cancris fluviatilibus, limacibus: addunt pimpinellam, cichorium, meliſſam, hepaticã, endiviã, boraginẽ, cucurbitarum, peponum, & cucumerum ſemina, reſque omnes, quas putant frigidas, humidaſque, exhibent: Renes, & Jecur unguento roſ. & ſantal. inungunt ad illorum intemperiem calidã retundendam. Poſtremò, quos inefficacibus remediis vexarunt, faſcino, veneficiiſque affectos proclamant, atque Monachis, & Vetulis committunt. Pro coronide demùm minimè præteribo, quòd quamvis ſatis rudes, & imperiti hi Medentes ſint, plerique tamen hominũ inſcitiâ longè illos ſuperant, quoniam etſi occiſos ægrotos ante oculos habeant, Medicos prædicant, præ nimiâ ſapientiâ id effeciſſe, & ideò, quia inſueta, & ingentia remedia tentare ſunt auſi.

DE EXPERIENTIA, RATIONE, *et Analogiſmo.*

IN exquirendis remediis Experientia primum locum ſibi vendicare videtur. Etſi enim Ratio maximi momenti ſit, ſi tamen illi Experientia refragetur, pro verâ non erit habenda. Sunt igitur ambæ ita conjunctæ, ut nullo modo ſeparari queãt; unde meritò Gal. dixit eſſe duo crura, quibus Medicinæ corpus firmatur: ſi itaque Ratio aliquid ſuadeat, quod Experiẽtia rejicit, omninò ſpernenda eſt, & alia potior quærenda.

Sic

Digitized by Google

Sic Galenicis ratio dictare videtur curationem in Morbis per contraria peragendam eſſe; Paracelſiſtis verò per ſimilia. Illi ducuntur authoritate Hippocratis *lib. de flatib.* dicentis: *Contrariorum contraria eſſe remedia.* Subduntque ex Ariſtotele 1. *de gener. & corruption. text.* 49: *Quæ neque contraria, neque ex contrariis ſunt, ſe mutuò non extrudunt*: Hi verò, quoniam putant ſimilibus Naturam, quæ morbos ſimul, & cauſam morbificam depellat, juvari, atque ægritudinum cauſas à ſimilibus vinciri, & educi, eo ferè modo, quo ſmegmate ſordes, & oleum è pannis educuntur, ſimilibus curationem abſolvendam ajunt; quin imò Helmontius ità contrarietatem omnem Naturæ ademit, ut illam dixerit contrariorum neſciam.

At Experientia utriſque repugnat, quâ edocemur neque contrariis, neque ſimilibus morbos curari, niſi tamen nomine ludamus, cùm contrarietas, & ſimilitudo in rebus, ſi qua eſt, nil conferat ad illorū curationē. Experimur enim plerūque morbos ſinere tū ſimilibus, tū contrariis putatis medicamentis, tum quoque iis, quæ neq; ſimilia, neq; contraria dici poſſunt. Sic Renum dolorem à calculis inductum iiſdem calculis propinatis, ovorum teſtis, ſucco limonum, & non rarò elixire ex cancris, & ſpiritu vini parato tolli videmus: In febribus potus aquæ gelidæ, ſpiritus chalcanthi, ſicut etiam piper, centaurium, abſynthium, gentiana, in vino exhibita profuiſſe referuntur: ſitim ſedant pariter aqua ardens, aqua gelida, imò etiam calida, itaut conſtans medendi methodus per contraria, & ſimilia nullo pacto tradi poſſit. Quę igitur præcipitant, aut compeſcunt fermentum febrile, febris cauſam tollunt, non autem quia ſimilia, aut contraria. Habita eſt hæc contrariorum, & ſimilium ratio à Philoſophis qualitates reipsâ adſtruentibus, unde Medici his ægritudinum curationes fieri credidere: at quâ ratione non video. Si enim per contrarias qualitates curatio abſolveretur, vel majoribus, vel minoribus viribus adversùs Morbum illæ pugnarent: ſi ma-

joribus, alter morbus, & ſanè deterior inferretur; ipſeque Gal. 2. *de Art. Cur.* vituperat uſum immodicè refrigerantium in inflammationibus, reprehenditque eos, qui maximis refrigerantibus, & humectantibus eryſipelata curare nituntur; & Hipp. 2. *aph. t.* 51, ait *Plurimùm atque repentè evacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſive quovis alio modo corpus movere, periculoſum: omne enim nimium Naturæ inimicum.* A minoribus nihil ſperãdum, cùm ex ipſis, *omnis actio phyſica ſit à proportione majoris inæqualitatis:* Et *nullum ſubjectum intenſâ qualitate præditum à contrario remiſſo*, ut ajũt, *pati poſſit.* Neq; ab æqualibus ſubſidium petendum eſt, quoniam inter æqualia actio nulla intercedere dicitur. Adde quòd nullus unquàm hanc virium æqualitatem aurificis ſtaterâ examinavit.

Ariſtot. 7. phyſ. c. 5. & lib. de mot. Anim. Averr. 4. phyſ. cõm 71. Conimbr. 1. de Gener. & Corr. c. 9. qu. 2. art. 1. & quæſt. 3 art. 4.

Nec dicant poſſe actionem inter æqualia intercedere, cùm ſcilicet Natura in partes remedii venit, quod deinde efficacius redditum morbum eliminat, qui ſolus jám contra duo reſiſtere nequit. Siquidem ſi licebit rebus inanimis judicii tantam vim tribuere, quantam plerique Medentium non habent, advocabit etiam morbus ſymptomata, & cauſas, quę ſibi adversùs conjuratos hoſtes auxiliares manus præbeant.

Atque hinc eſt quòd peritiores Galenici difficultatem medendi per contraria agnoſcentes, explicarunt nomine contrarii nedum ſe intelligere cõtrarias Peripateticorum qualitates, verùm quidquid morbum expellere valet, quamvis illi ſimile, & ejuſdem naturæ ſit, cum Paracelſiſtis convenientes. Itaque licèt crediderint rhabarbarum cum febre in calidâ qualitate convenire, illi tamen contrarium appellare veriti non ſunt ex eo, quia cauſam febrilem educere poſſe ſunt arbitrati. Flùxum etiam fluxui, & Vomitum vomitui contrarium dixere, quia Vomitus, & Fluxus remediis illos magis movẽtibus curari putarũt; ut & Tetano aquam frigidam, cujus profuſione illum ſolvi ait Hipp. *aph.* 5. *t.* 21.

Ne-

Neque majoris momenti rationibus effatum illud fulciunt, quo ſimilia ſimilibus conſervari inculcant, quippè qui quatuor conſervationis modos in Scholis agnoſcunt, quos vocant per *Manutenentiam; per ſimilis Additionem; per contrarii Remotionem; & per ejuſdem Impeditionē.* At re benè perſpectâ, primus modus ſolius Dei eſt, non Medici. Secundus in Medicinâ faciendâ, ipſis aſſerentibus, locum non habet, *cùm ſimile in ſimile non agat.* Poſteriores modi illorum axiomati non cohærent: contraria enim removere, aut impedire, non eſt, ſimilibus juvare, ut ſibi falsò perſuadent. Et quamvis in Galenum referant, quòd dixerit, Conſervationem à ſimilibus haberi; is tamen *lib. Art. Med. cap.* 85. *& ſequent.* hanc nonniſi temperatis omninò naturis, quæ vix mente à Medicis concipiuntur, convenire, in reliquis verò per contraria exerceri debere docuit: Atque *in comment.* 2. 3. *libr. aph.* rationem reddens quare *Naturarum aliæ quidem ad æſtatem, aliæ verò ad hyemem, benè, malève ſe habeant*, ait: *Ad æſtatem quidem, frigidæ, & humidæ naturæ optimè afficiuntur; ad hyemem verò calidæ, & ſiccæ; ſicuti etiam malè afficiuntur calidæ, & ſiccæ ad æſtatem, frigidæ & humidæ ad hyemem.*

Hinc patet, Rationem falſitatis eſſe ſuſpectam, niſi ab Experientiâ probetur. Prudens igitur Medicus non ſolâ Ratione erit contentus, ſed potiſſimùm Experientiæ ſit addictus, ſiquidem ex Celſo *in proœmio*, ad ipſam curandi rationem nil plus confert quàm Experientia. Unde *Manil.* 1. *Aſtr.*

> *Per varios uſus Artem Experientia fecit,*
> *Exemplo monſtrante viam.*

Præterea ſummâ ſolertiâ Naturæ veſtigiis inſiſtet in remediis inveſtigandis, itaut quibus mediis eamdem morbos pellere niti noverit, iiſdem ipſe utatur, non autem contrariis, quæ potiùs Naturam impediunt, ac diſtrahunt, quàm juvent. Hoc etiam ſubolevit Hippocr. *aſſerenti lib. de Arte prope finem: Natura ſtimulata, & impulſa*

Digitized by Google

Artis peritis, quæ facienda ſunt, demonſtrat: cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum, ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat quid ſibi viſum ſit de illis, quæ ut viderentur, ipſa machinata eſt, &c. Et Galenus addit *lib.4.meth.med.cap.6.* ad mentem ejuſdem Hippocratis: *Poſt hæc autem ſi verba, quæ in lib. de ulceribus ab eo ſunt ſcripta, tùm quæ in aliis omnibus libris ſæpè propoſuit, recorderis, debere ſcilicet imitatorem eſſe Medicum non tantum Naturæ, ſed etiam eorum, quæ, cum ſuâ ſponte veniunt, conferunt.* Et *lib.9.de decr.Hipp.& Plat.cap.8.* ſubdit: *His judiciis uſus Hipp. hæc verba ſcripſit: Erudita Natura eſt, licèt rectè facere non didicerit: & alibi: Naturæ, inquit, morborum Medici ſunt: eodem modo ſe habet & illud: Natura ſufficiet prorsùs. Vocat autem ipſam juſtam interdùm, Medicum miniſtrum, imitatoremque ejus eſſe ait, & ſemper in peculiaribus tractatibus vim ejus celebrat, atque admiratur.* Hæc Galenus.

Itaque cùm obſervemus in Morbis Naturam ſuſcitato calore fermentationem in ſanguine promovere, ut ſecretis, quæ in ipſo impura erant, & morbos fovebant, excretiſque per ſudorem, aut urinam, ſanguis defæcatus relinquatur, & malum deſinat, à calidis etiam opem ſperare oportet, quæ ſcilicet ad fermentationem citò ſolvēdam faciant; non autem à frigidis, quæ illam impediunt, & morbum in longum protrahunt, quamvis ægris gratiſſima ſint, & fervorem febrilem compeſcere videantur, quo ſolo morbificam cauſam Natura expellere nititur. Simile quid experiri licet in muſto, in quod ſi calida aqua injiciatur, fermentatio promovetur, & quàm citiſſimè ſecretis fæcibus illud clareſcit in vinū; ſi verò frigidā immiſeris, tantùm abeſt, ut fermentatio ceſſet, ut potiùs ad plures dies protrahatur.

Similiter quia in inflammationibus Naturam calore excitato reſtagnantem ſanguinem exſolvere, & per poros, ſive per alios ductus commodiores extrudere animad-

madvertimus, remediis idem promoventibus illa juvanda erit. Sic Eryſipelata vini ſpiritu celerrimè diſcutiuntur, & majus præſidium in Pleuritide, Anginâ, *P*eripneumoniâ, cæteriſque non invenimus, quàm Elixir proprietatis, Hirci ſanguinem, & quæcumque diaphoreſim adjuvant. Confirmant idem Catarrhi, Podagræ, Arthritides, Convulſiones, Paralyſes, quæ citiſſimè ſolvuntur ſuperveniente febre, quam ſi frigidis remediis ſedare contendant plerique imperitorum Medicorum, mala longiora, & deteriora efficient. Sic omnes, qui ſine febre morbi ſunt, longiſſimi eſſe ſolent; atque hinc etiam deterius malum ægro inferri nequit, quàm ſanguinis detractio, unde vires conteruntur, & calor naturalis imminuitur, à quo ſolo ſalutis ſpes eſt. Conſimilis detrimenti cauſa ſunt victus humidus, ſyrupi refrigerantes dicti, unctiones frigidæ, & hujus generis potiones, præſertim abundātiores, & importunæ. Quare ſolis digerētibus, & diſſolventibus, ac leniter per vias à Naturâ indigitatas, educentibus, utendum, ut ſine ullâ virium diminutione, potiùs vitium inductum corrigatur, aut auferatur, quàm ſucci plerùmque nutritii, & ſanguinei educantur.

Cæterùm in Morbis, in quibus Natura conſopita videtur, & nihil contra morbum moliri, opus, & labor eſt illā excitare aromatibus, tincturis, ſpiritibus, elixire, aliiſque hujuſmodi, quibus cauſa morbifica diſcutiatur, & ſanguis vividior redditus eidem Naturæ adjumento ſit, ut in apoplexiâ, comate, lethargo, quos ſpiritu ſanguinis, elixirive propinatis non ſemel ſolutos vidimus.

In Morborum autem initiis, cùm vires conſtant, ſi quid moleſtum in ventriculo, adjunctiſque viſceribus percipiatur, levis aliqua evacuatio tentari poterit; quinimò & cibus parcior indicendus, præſertim in acutis, eòque magis, quò vigor, & ſtatus inſtat *1. aph. 7. et* 10. In augmento, & ſtatu melius erit ab omni medicamento evacuante, vires infringente, & ſecretionem, coctionem, ſeu præcipita-

ta-

tationem impediente abſtinere *2.aph.*29. ideòque per id tempus ſolùm exhibenda erunt ea, quæ prædictam digeſtionem, ſecretionemque promovere, atque ſudorem, urinam, aliaſque convenientes egeſtiones ciere valent. In declinatione etiam ab omni opere vacandum, monente eodem Hipp. 1.*aph.*20. *Quæ judicantur, & judicata ſunt integrè neque movere, neque novare aliquid, ſive medicamentis, ſive aliter irritando oportet.* Morbi enim ad declinationem perducti ſponte ſuâ ſalubriter terminãtur, niſi ægrotantes proprio, aut Medici errore recidant, in alios morbos delabantur, vel immodicas egeſtiones patiantur, unde viribus infractis mors præ languore ſequatur, quare ab optimis etiam criſibus ægros interire notavit Hipp. *in lib. prænot.*

In magnis, & pernicioſis ægritudinibus eam adhiberè diligentiam ſummoperè præſtabit, ut ſi illæ remitti nequeant, ſaltem in longum protrahantur, documento Celſi *lib.*2. *cap.*5. dicentis: *Neque vitæ alia ſpes in malis magnis eſt, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præſtet.* Quòd ſi has inducias morbus non det, nec aliundè ſpes ſalutis affulgeat, ſatiùs erit ex eodem Celſo *lib.*2. *cap.*10. anceps auxilium experiri, quàm nullum; & celebre eſt apud Medicos effatum: Melius eſt aliquid cum periculo tentare, quàm ægrum, demptâ ſpe, certò perire; quamvis idem Celſus advertat *lib.*5 *cap.*26. *Prudentis hominis eſſe, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius peremit.*

At in morbis benignioribus, & qui ſponte ſuâ terminari ſolent, à medicamentis omninò abſtinendum; tunc enim *ſumma Medicina eſt, Medicinâ non uti,* cùm, ſi indebitè illa adhibeatur, æger ſanitatis, & vitæ, Medicus verò honoris jacturam faciet. Unde Galenus 1. *de dieb. decr. cap.*11. ait: *Quædam peccata committuntur ab ægroto, quædam à Medicis putantibus, niſi quis introgreſſus ad ægrotum, deinde ſuccingens ſe vel cataplaſma impoſuerit, vel perfuderit, aduſſerit,*

Digitized by Google

rit, vel clyſterem indiderit, vel venam inciderit, vel cucurbitulas adjunxerit, vel confricuerit, vel nutriverit, aut hujuſmodi aliud factitaverit, nihil ab ipſo geſtum eſſe artificioſum; hi enim quoties ad ægrum accedunt, toties peccant. Cautè igitur hac in re agendum, & morbi, qui poſſunt abſque ullo remedio ſolâ Naturæ operâ curari, minimè irritandi; etenim teſte Hipp. *Naturæ ſunt veræ morborum medicatrices,* quæ plerumque non adjuvantur, ſed potiùs perturbantur, ac diſtrahuntur à Medico indebitè, vel importunè medicamina exibente, atque non ſemel ægrotos in pejora mala ductos vidimus à Medicis medicamentorum multitudine, inconvenientique exhibitione; quòd ſi totum opus Naturæ fuiſſet commiſſum, benè illis conſultum foret.

Abſtinendum pariter à curationibus illorum morborum, qui inconſtantes ſunt, aut certas cauſas non habent: quare Hippocr. *lib. de rat. vict. in acut.* monuit inconſtantes, & erraticos morbos ſinere oportere, donec conſtiterint: & 1. *epidem. ſect.* 2. habet: *Te ad hoc exerceto in morbis, ut proſis, aut ne quid noceas.* Et Avic. *lib.* 1. *fen* 4. *doctr.* 5. *cap.* 1. *Cùm ignoras quæ ſit ægritudo, relinque eam Naturæ, & non properes, quoniam aut Natura ſuperabit ægritudinem, aut ipſam manifeſtabit.* Et *lib.* 4. *fen* 1. *tract* 2. *cap.* 7. *Cave ne cures febrem, niſi cognoveris eam; quòd ſi non cognoveris, ſubtilia regimen.*

In ſingulis paroxyſmis cavendum à medicamentis, & alimentis, quæ ſanè conferet differre in declinationem, aut intermiſſionem, cùm ſcilicet æger morbo, & ſymptomatis minùs, aut nihil affligitur. Quod ſi morbi continentes ſint, matutinis horis, in quibus plerùmque quietem aliquam concedere ſolent, illa opportuniùs præbebuntur.

Atque hinc palam fit, quàm infirmis obſint Medicorum plerique, & quidem maximæ apud vulgus exiſtimationis, qui indiſcriminatim victu pleniſſimo, crebrâque remediorum mutatione, & quod gravius, repetitis phlebotomiis, & refrigerantiũ uſu, digeſtiones, ſeu ſecretiones impe-

pe-

Digitized by Google

pediunt,ac in paroxyſmis potus, quos alterantes vocant, temerè exhibent,atque ut ſuas medicamentorum formulas oſtentent,illas componunt ex diſparibus, & oppoſitis, quibus imponunt ſe velle ſimul ſuccurrere capiti, jecori, cordi, ſtomacho,lieni:ea autem ſic compoſita adeó perniciosa evadunt,ut ſæpiſſimè, præter intolerabilem nauſeam,citam mortem afferant.Horum enim Medicorum auxilia ad necem potiùs, quàm ad ſalutem excogitata ſunt à Græcis in Romanorum odium, ut teſtis eſt M.Cato ad filium ſcribens his verbis. *Dicam de iſtis Græcis ſuo loco, Marce fili,quid Athenis exquiſitum habeam, & quòd bonum ſit eorum literas inſpicere,non perdiſcere.Vincam nequiſſimum, & indocile genus illorum,& hoc puta vatem dixiſſe. Quandocumque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet, tum etiam magis ſi Medicos ſuos huc mittet Jurarunt inter ſe Barbaros necare omnes Medicinâ,ſed hoc ipſum mercede faciunt, ut fides iis ſit, & facilè diſperdant.Nos quoque dictitant barbaros,& ſpurciùs nos,quàm alios Opicos, appellatione fœdant.* Ex *Plin.lib.29.cap.1.*

Si quæ autem præſtanda videntur, talia ſint, ut ægro levamen citò afferant, & tutò jucundèque juvare longâ experientiâ ſint probata, cujuſmodi ſunt, quibus ad febres omnis generis ſolvendas, & Veneream luem eradicandam,magno languentium lucro,nos utimur. Complures ſiquidem Morbi,niſi quàm citiſſimè,efficacibus, blandiſque remediis profligentur, in deteriores ſæpiſſimè mutantur,& languentis vires proterunt, itaut ampliùs prodeſſe nequeant,quæ etiam à peritâ manu ſuggeruntur, & non rarò obſervavimus ægrotos, arcanis optimiſque remediis ſpretis,ſe Monachis,Vetuliſque commiſiſſe,qui faſcinum ſolverent,à quo ad extremam maciem duci ab iiſdem acceperant, ut tandem projectis viribus, & morbo contumaci reddito,nullis remediis juvari potuerint,atque omni ſpe deſtituti miſerè perierint.

Verùm tamen, non hinc quis generalitèr deducat relegan-

legandas perpetuò ab uſu medico eſſe Aquarum, ſive naturalium, ſive artificialium, aliorumque liquorum humefacientium potiones, cùm ſucci præſertim præternaturales ſalino-acidi, vel acres, aliuſve ſimilis conditionis, ſpeciatim in febrientibus exceſſerint: Siquidem hi ſolis plerùmque largis potionibus, & tempeſtivis temperãtur, & corriguntur, ac deinde per ſudorem, vel per urinam, promptiſſimè abiguntur. Sic quoque abſorbentibus pulveribus iidem nonnunquam retunduntur, aut invertuntur, atque in aliam naturam permutantur, quâ poſſint meliùs, ac faciliùs ſubigi, & eliminari.

Analogiſmus demùm non leve indicium in Remediis inveſtigandis eſſe poteſt, undè morbos, inter quos aliqua ſimilitudo intercedere videtur, pari ratione curare tentabimus. Hæc verò ſimilitudo notanda eſt nedùm in morbis, verùm etiam in medicamẽtis, undè licebit inferre, ſanguinem hirci cæteris inflammationibus fore utilem, ex eo quia in pleuritide prodeſſe obſervatus eſt. Expediet autem præſertim Analogiſmo uti, cùm morbus novus eſt, vel ignotus. Sic Scorbutum, in noſtrâ Italiâ novum, curare nitimur Naſturtio aquatico, Raphano ſylveſtri, Cochleariâ nuper ad nos advectâ, cæteriſque acribus, & aromatis, quæ hypochondriacis affectionibus utilia experti eramus, cùm his ſcorbutus quàm ſimillimus videatur.

DE PHARMACIS CATHARTICIS, & Emeticis.

PRiſci Medici, qui fuêre antequam per maximos quidem viros ſalutaris iſta Profeſſio increviſſet, ſolis herbis contenti erant, nec adhuc illas componere, & vires temperare noverant; unde fertur à Melampo Præti Argivorum Regis filias furiis agitatas ſanitati mentis reſtitu- Sen. ep. 95. Pl. l. 24. c. 1 & 25. c. 2. & 23. c. 24.

R tas

tas helleboro, quod deinde ab inventore Melampodium fuit appellatum,quamvis Ovidius illas carmine & herbis fuiſſe curatas referat. 15 *Metamorph.*

——— *Amithaone natus*
Prœtidas attonitas poſtquàm per carmen,& herbas
Eripuit furiis.

Donec Hippocrates magis, ac magis,gratiâ, & curâ Artis nova inveſtigando inſudavit,varias compoſitiones detexit,literiſque prodidit uſum Peplii,Pepli,Thapſię,Elaterii,Cocci Cnidii,Scammoniæ, Colocynthidis, Veratri, Polypodii,Epithymi,Cnici, Cneori, Hippophais, Tithymali, Ricini, Sambuci,Betæ, & Mercurialis ab inventore Mercurio ſic dictæ, aliorumque, quæ in ſuis libris recenſentur. Dabat quoque lac Aſininum, Bubulum, vel Caprinum,ejuſque ſerum,ac ſquamam æris.

Poſt Hippocratem clariſſimi fuêre Theophraſtus,& Dioſcorides, cujus operâ Majorum inventis acceſſere Cynocrambe,Eſula major,Seſamoides,Lathyris, Agaricum, Aloë,Aſarum,Scilla, Bryonia, Daphnoides, Chamelæa, Thymelæa,Empetrum,cæteraque.

Galenus ſicuti ab his ſimplicium vires excepit, ita ab Archigene, Aſclepiade, Andromacho,aliiſque compoſitionum formulas mutuatus eſt, quibus addidit, quæ de Hierâ picrâ, & Catapotiis tripharmacis circumferuntur.

Innotuêre poſtmodùm Recentioribus Græcis, Æginetæ quidem purgandi vis Hermodactyli,quem plerique cognitum dicunt Serapioni, unà cum Sennæ uſu; Aëtio verò Euphorbii, quod priùs invenerat Euphorbius Muſę Antonii frater.

Poſt Gæcos,Arabes, quorum Princeps Avicenna, uſi ſunt Caſiâ,Myrobalanis,Rhabarbaro,Tamarindis,Mannâ,Lapide lazuli,Pſyllio,Turpetho,Roſâ,Violis, & omnibus Aloës generibus;ex quibus etiam varias, & multiplices compoſitiones excogitarunt, quarum præcipuæ Pulvis Hieræ picræ,pilulæ cochiæ, & confectio Hamech

Rhaſi

Rhaſi debentur; Sapori Regi præ cæteris ſyrupus de pomis: Avicennæ pilulæ de fumariâ: Meſuæ verò electuarium roſatum, diaphœnicon, pilulæ aggregativæ, de Agarico, Fœtidæ, de Hermodactylis, de Lapide lazuli, Lucis, & tota penè Pharmaceuſis, quibus ſua addidere Nicolaus Alexandrinus, N. Mirepſius, N. Præpoſitus, & N. Florentinus, Arnaldus, Montagnana, Quercetanus, Caſtellus, aliique innumeri, quæ cùm ſatis nota ſint, opus non eſt recenſere.

Hermetici, & Paracelſi aſſeclæ, cùm experientiâ didiciſſent plura ex his violentiora eſſe, quàm ut ægris ſufferri queant, illorum vires domuêre, arcanis magiſteriis extrahendo, quæ blandè ad Medicinam facere poſſent. Neque ſolùm his Medicinam mitiorem reddidere, verùm etiam novis inventis adeò locupletarunt, ut majora ſperare fruſtra ſit, detecto uſu Antimonii, Mercurii, Vitrioli, aliorumque foſſilium, nec non Tartari, & Nitri.

Demùm ex Indiis allata ſunt Jalap, Mechoacan, & Gummi Peruanum.

Horum verò Purgantium vires non omnes eodem modo explicarunt. Aſclepiades, referente Galeno 1. *de Natur facul.* 13. humores cenſuit à Catharticis non educi, ſed generari, cùm vi ſua maſſam ſanguineam exagitent, ac perturbent.

Ariſtoteles 1. *ſect. probl.* 43. Medicamenta, inquit, in ventriculo primùm diſſolvi, & per eaſdem omninò vias ad venas pervenire, per quas cibus permeat, quò devecta, cùm inepta ſint nutritioni, iterùm delabi, ſecumque quæ obſiſtunt abripere, & evacuare. In quam ſententiam concedere videtur Maſullus *libell. de Attract c.* 14.

Galenus *c.* 1. *de natur. facult. c.* 14. *&* 5. *de med. facult. c.* 25. *& lib. de Medic. purg.* & alibi paſſim repetit, pharmaca familiares ſibi humores allicere, & peculiari quadam virtute, ſeu ſympathiâ trahere, & educere, quemadmodùm magnes ferrum, & ſuccinum paleas: cui adhæret Averr.

*collect.5.cap.2.*qui partim ad electivam virtutem, partim etiam ad commenſuratum, temperatumque calorem purgantem medicamentorum facultatem refert.

Avicenna *lib.de virib.Cord.*quem ſequutus eſt Meſues, proprietati peculiari Medicamentorum,Stellarumque influentiis id attribuit.

At potiùs irritando evacuationes promovere videntur, cùm parùm illa à venenis diſſideãt,& Naturæ infenſa ſint, ut notavit præ cæteris Celſus. Aſſumpta namque in ventriculo primùm diſſolvuntur,mox vaſa lactea ingrediuntur,& cum ſanguine venas,& arterias permeant, compactoſque ſuccos diſſolvunt, qui jam diſſoluti,unà cum fermentis partium viti atis,in arterias meſentericas, & pancreaticas delabuntur,ac per inteſtina vellicata purgãtur. Quæ verò craſſioribus, & non adeò mobilibus particulis prædita ſunt, adeòque prædicta vaſa ſubire nequeunt, quod inteſtinorum ,& ventriculi tunicis adhæret,aut ductus pancreatis,& cholidochi obſtruit, extenuant, ac diluunt, & levi irritamẽto partes ad expulſionem invitant. Quæ denique minoris ſunt efficaciæ, emolliendo tantùm alvum lubricant,ut violæ,pruna,ceraſa.

Quantùm autem conferat ad promovendam evacuationem partium irritamentum, oſtendunt acres balani, quæ inteſtinum rectum ſolummodò vellicando etiam à partibus remotioribus humores educunt.Mercurius pariter emeticus vix linguæ admotus vomitus,& quandoque etiam dejectionis cauſa eſt;ſicut etiam butyrum ſale commiſtum,unguentum de Arthanitâ,ſimi leve aliud umbilico immiſſum dejectionem provocat; & quò medicamenta acriora ſunt,eò etiam validiora.

Quod à pleriſque creditur de varietate medicamentorum peculiares humores allicientium, omninò vanum exiſtimari debet, cùm idem catharticum, diverſis anni temporibus, aut corporum conſtitutionibus, exhibitum variam effecerit evacuationem,quod etiam Hipp.docuit

lib.

lib.de med.purg.& *lib.de Natur.Hom*. Nec aliam purgantium differentiam adnotare licet, niſi quod validiora craſſiores,& copioſiores receſſus,quàm mitiora provocent Judicium inſuper à coloribus deſumptum fallax eſt,cùm ipſa medicamenta variis coloribus eductos humores infecerint; præterquam quòd diverſæ miſturæ ſuccorum præſertim Pancreatici,& Bilioſi,illos colores gignere potuerint.

Medicamenta verò quæ faciliùs exſolvuntur, citiùs quoque purgationem promovent. Sic Potiones ocyùs, quàm Pilulæ purgant;& quæ exolutionem minimè patiuntur,re infectâ,dejiciuntur.Novi ego quendam,qui nauſeæ vitandæ gratiâ pilulas de tribus Galeni cerâ oblitas deglutivit, quas poſt biduum integras ſine ulla purgatione dejecit, ſuccis nempe ventriculi ceram ſolvere nequeuntibus. Hac etiam de causâ, nonnulla, ut efficaciùs ſolvant,cum cibo exhiberi ſolent.

Diſſoluta in ventriculo purgantia venas,& arterias ſubire, atque unà cum ſanguine diverſas partes petere, humoreſque ibi impactos ſolvere,& educere,nuperrima experimenta docuêre. Refertur enim *in Actis Anglicis Ann.* 1667. *menſe Decembri* infuſos fuiſſe purgantes quoſdam liquores in venas plurium ægrorum,quorum unus præſertim Gallicâ lue affectus tophaceos tumores in brachiis patiebatur, factâ infuſione, dolores ſentire cæpit in cubito, & poſt quatuor horas peccantium humorum dejectiones habere, unde exoſtoſes abiere,& à morbo, quo infectus erat, omninò liber evaſit. Demonſtrant hoc idem pulſuum celeritas,& magnitudo mox ab aſſumpto cathartico,nec non à criticis per alvum evacuationibus febrium remiſſiones, & lactentium, medicamento à nutricibus epoto,purgationes.

Dum medicamenta per venas, & arterias permeant, obſtructos viſcerum meatus recludunt,& vitium in ipſis contractum tollunt,vel corrigunt,atque hyſterica,hepati-

ca,

Digitized by Google

ca,ſplenica,cephalica vocantur,quæ ſpeciatim hæc viſcera,aut peculiares ſuccos corrigunt,à convenientiâ particularum cum poris eorundem. Quòd autem aliis cum aliis rebus cognatio, ſiveanalogia intercedat, cum aliis verò non item,manifeſtum reddunt præ cæteris calx, & ſales, qui aquâ ſolvuntur,ſpiritui vini,& oleo contumaces ſunt: Plumbum aceti tantùm vapore in ceruſſam vertitur; & Mercurius licèt quamplurimis coagulantibus minimè cohibeatur,ſalivâ concreſcit.

Non inconſideratè hæc purgantia exhibenda ſunt,imò omninò vitanda,cùm morbi tutioribus, levioribuſque reremediis cedunt,atque eorundem cauſæ ſola correctione tolli, vel per alios ductus promptiùs,jucundiùſque educi poſſunt.Si enim per ſudorem,urinam,ſimileſve egeſtiones citò, & tutò evacuari poſſent, haud eſſet arceſſendum purgans medicamentum, quod ſanè cęteris & injucundius,& periculoſius eſt; quin imò ex Galeno 2. *de rat. vict. com.* 12. Veneni naturam ſapit;quare à Catharticis exagitatio non levis habetur,cum certâ virium jacturâ, emaciatione, ſiti, nauſeâ, & nonnunquam etiam febre, ac hypercatharſi; undè Hipp. *lib. de Med. purg. Eodem medicamento purgantur, et non purgantur; quandoque verò alia purgat, quàm quæ purgare ſolet; aliquando nimium purgat quare fieri non poteſt, ut quis medicamentis confiſus ea temerè exhibeat.* Quod advertit etiam Galenus. Qua ratione motus Aſclepiades, referente Celſo *lib. 5. in principio*. Medicamentorum uſum magnâ ex parte ſubſtulit, & cùm omnia ferè medicamenta ſtomachum lædant, malique ſucci ſint, ad victûs rationem omnem curam ſuam tranſtulit. Itaque ex Platone *in Timæo* nonniſi maximâ urgente neceſſitate, cum aliis auxiliis commodè morbo occurri non poteſt, purgantibus medicamentis utendum, ad morborum cauſas tenaciùs hærentes deturbandas.

Educendi autem humores in iis ductibus reſideant, oportet,quos medicamenta pervadere valent.Stagnantes enim

Digitized by Google

enim in pectoris,renum,veſicæ, & uteri capacitate haudquaquam catharticis evacuare tentandum eſt, cùm inde retrahi non poſſint in ductus cum alvo conſentientes; nî tamen à medicamentis exoptetur evacuatio aliorum ſuccorum, de quibus ſuſpicio ſit, ne in prædictos ſinus illabantur.

Virium præterea, ætatis, firmitatiſque membrorum ratio ſummopere habenda eſt: niſi enim illæ conſtiterint, minimè licebit purgantibus uti. Nec conſuetudo ſpernenda, nam quæ conſueta ſunt, etſi deteriora inſuetis, minùs moleſtare ſolent 2.*aphor.*50.

In febribus etiam præſertim ardentibus, oportebit omninò ab iiſdem cavere, ex Hippocrate *lib.de medic. purg.* ubi ait: *Quicumque à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgantia dare non expedit, donec febris remiſerit.* Quod pariter confirmat *lib.de rat.vict. in acut.* In inflammationibus, & hypochondriorum inflationibus quoque ab illis abſtinendum, ſiquidē magis exaſperantur, non ſine vitæ diſcrimine. Denique in omnibus acutis morbis rarò medicinis purgantibus utendum,& maximâ cum præmeditatione monuit idem Hipp. 1.*aphor.*24.

Concocta inſuper docuit Hippocrates eſſe medicanda, cruda verò non movenda 1.*aph.*22. Concocta autem dicuntur, quæ ſecreta à ſanguine, cæteriſque bonis ſuccis, fermenteſcere deſinunt, & in præcipitationem vergunt, quod oſtendunt ſymptomatum remiſſiones, & criticæ expurgationes. Cùm ergo peccantium humorum expurgatio Naturæ motus ſit, quæ primùm ſecernit, deinde ſecreta educit, Medicus, ut illius adjutor, ac imitator, eadem purgare tentabit. Si namque is ſecretionem minimè opperiretur, ipſam & ſanguinem interturbaret, & exagitaret, cum bonorum, & malorum ſimul ſuccorum evacuatione. Non tamen hinc fortaſſe quis exiſtimet debere ſemper Medicum in morborum curatione totum opus Naturæ committere, & criſim expectare. Nam tametſi

id

id multoties ſummæ prudentiæ tribuendum ſit, præſertim cùm remedium tutum non eſt, vel ſuperfluum, aut morbus ipſe ignotus; coctio tamen, ſeu ſecretio, præcipitatioque ſemper promovenda eſt; unde Helmont. *lib. de febr.cap.*11.ait: *Verus Medicus ante criſim morbum ſuperare debet, ideoque nec criſim expectat, nec optat.*

Humores verò plurimùm abundantes etiam in principiis morborum educendos eſſe colligitur ex eodem Hipp. 1.*aphor.*22.& 4.*aphor.*10.Galenus etiam 1.*aphor.comm.*24. In morbis longis, inquit, coctionem ſemper expectare oportet,in acutis verò, dum turgent,etiam ab initio purgantibus uti poſſumus medicamentis: At non quia vagi, & errantes humores in partem principem decumbunt,ut voluit 4.*aphor.comm.*10. hoc enim repugnat experimento circulationis ſanguinis. Quare arbitror in Græco Aphoriſmorum Codice legendum ὀγκοῖ pro ὀργᾷ. Rariſſimè autem, ſeu numquam ità turgere obſervantur, ut vaſa inflent, & pondus, anxietudinemque inferant, quod vel ipſe Hipp.adnotavit *eod.*1.*aphor.*22.

Purgationem etiam præcipiunt humoribus ad alvum vergentibus ex Hipp.*lib de rat.vict.tex.*64.& 7.*epidem.*qui filium Pythonis quarto die purgavit, quia patiebatur inflationem ventris cum murmure; ut pariter ſi in viſceribus principibus illi conſiſtere videantur, nempè cum Cerebrum apoplexiâ,aut comate; & Pulmo hydrope afficitur; adeoque Morbus urget.

Leviora, vel validiora purgantia eliget Medicus pro varietate conditionis, & quantitatis humorum, habitus corporis,ætatis,regionis,conſuetudinis,& tempeſtatis, de qua ſpeciatim dixit Hipp.4 *aph.*5.ſub cane,& ante canem difficiles eſſe purgationes;vitatque Gal.*lib.quos, quibus, & quando* æſtatem,& hyemem;idemque Hipp.*lib.de Aër.Aq. & Loc.*magnas temporum mutationes, utrumque ſolſtium, & æquinoctium,ac diverſos ſtellarum ortus,& occaſus.

Po·

Poſtremò viæ, per quas evacuandi sũt humores, liberæ ſint 2. *aph.* 10. potiſſimùm verò inteſtinorũ; unde alvo adſtrictâ purgans medicamentum non licebit propinare, priuſquàm illa fuerit emollita. Cæterùm, evacuationes multitudine æſtimandas non eſſe refertur 1. *aph.* 2. & 23. atque à ſiti ſuperveniente deſumptum indicium ſæpiſſimè fallax experti ſumus, quamvis contrarium ſuaderi videatur ex 4. *aphor.* 19.

Ad hæc rediguntur Clyſteres, quorum uſum primam commõſtraſſe Ibin avem Ægypto peculiarem, quòd conſuetudinem habeat ſe purgandi roſtri aduncitate, eam perluens partem, quâ ciborum onera redduntur, refert Plin. *lib.* 8. *cap.* 27. & Gal. *lib. de ven. ſect. adv. Eraſiſtr.* Et ſanè quidèm nõ minùs Catharſis vitæ conſervandæ neceſſaria eſt, quàm ad eandem ſuſtentandam aſſidua ciborum ſuggeſtio; nam ſicut ciborum pars melior, & ſucculentior per venas lacteas in cor, & reliqua viſcera deferri debet, ità pars craſſior, & fæculentior ad ſentinam Corporis, putà ad inteſtina, demandari, indeque expelli, ne reliquum corporis inficiat. V. Gal. 1. de ſan. tuend. c. 2. & 3.

Varia deinde illorum genera adinventa ſunt pro affectuũ varietate. Hinc clyſteres emollientes, & alvũ laxantes, irritãtes alii, & purgantes, impinguantes, adſtringentes, diſcutienteſque. Potiſſimi verò recenſentur emollientes, & evacuantes, qui nullâ, vel leviſſimâ motione alvi onera ſubducunt, quamvis illos omninò à praxi medicâ relegare conetur Helmontius *lib. de febr. c.* 7. ubi eoſdem vocat pudendũ Medentũ ſubſidiũ. Prorsùs autem cavendũ ab acribus, & catharticis, quibus inteſtina divexantur, & convelluntur, (& quidem aliquando accepimus ab honeſto quodam viro, ſe à clyſterio acri, quod vocant Medicinale, ſtatim mente motum in vertiginem tenebricoſam incidiſſe, quam deinde ſubſequuta eſt dyſenteria, & vix tãdem medicamentis ex opio ſanitati fuiſſe reſtitutũ) niſi tamẽ inteſtina torpida ſint, vel viſcoſis ſuccis infarcta;

Digitized by Google

vel etiam ex paralyſi, apoplexiâ, caro, penitus obſtupuerint. In Iſchiade etiam proficuus obſervatus eſt uſus illorum ex vino, decocto colocynthidis,& bryonię, quibus tenaces ſucci educuntur. Non adeò tamen copioſi ſint, ut retineri nequeant, aut valvulam inteſtini Colon lædant.

Quæ verò per vomitum purgant, parùm differre videntur ab iis, quæ dejectionem movent, ſiquidem iſta quoque ſi violenta fuerint, vomitum cient, ut notarunt etiam Walæus,& Fridericus Hofmannus.

Verùm ex his, quæ vomitum provocant, quædam mitiſſima ſunt,& tantùm nauſeam inferunt, ut ſunt oleoſa, pinguia, aqua tepida: Alia verò præter nauſeam, leviter etiam ventriculum ſtimulant,& mediocrem evacuationem movent, ut Aſarum,& Diaſarum Fernelii, ſuccus raphani, ſummitates recentes ſambuci, anethum, ſemen urticæ, oxymel ſcilliticum. Alia demùm motionem validam, irritationemque ventriculo faciunt, adeòque humores etiam ex adjacentibus partibus educunt, uti ſunt helleborus albus, nux vomica, vitriolum album, ſal vitrioli, crocus metallorum, mercurius emeticus, turpethum minerale, pulvis algorethicus, aurum vitæ, hercules Bovii.

Inter hæc recenſet Navigationem Hippocrates 4. *aphor.* 14. quam, præ motu inæquali, nauſea, & vomitus plerunque comitantur.

Quæcunque autem ventriculum valdè exagitant, & laceſſunt, ut ſunt venena, cùm primùm in ventriculi tunicas impinguntur, vomitum concitant, eo quòd is ab irritamento quodammodo convellatur, & contracto pyloro ſursùm revolvatur.

Vomitoria in plurimis affectibus commendantur, potiſſimùm cùm ventriculus, pancreas, adjacenteſque partes noxiorum humorũ copiâ infeſtantur. Non tamen omnibus, & quâcunque temporum conſtitutione inconſideratè præcipienda. Sic Hippocrates ab his abſtinet in

in

corporibus obeſis, difficulter vomentibus, melancholicis, & tabidis 4. *aphor. tex.* 6. 7. 8. *et* 9. Unde in affectibus Gutturis, Pectoris, & Pulmonis vomitus periculoſus eſt, ut in herniis, procidentiâ uteri, oculorum inflammationibus; ubi nimirùm violentus ventriculi motus noxius eſt, & vaſorum diruptio, viſcerum delapſus, vel ſuffocatio timetur. Convenit verò in febribus præſertim intermittentibus, quarum fomes circa ventriculum jacet, ſicut pariter in nephritide, epilepſiâ, malaciâ, cæteriſque morbis, quos præ cæteris enumerat Fridericus Hofmannus: Potiùs æſtate, quàm hyeme illa probat idem Hipp. *c.* 4. *aph.* 4. quia tunc ductus corporis patentiores, & laxiores ſunt, faciliùſque humores per ſuperiora feruntur.

Demùm tempus matutinum opportunius eſt ad vomendum, ſtomacho nimirùm cibis vacuo, dummodò non adſit aſſumpti veneni ſuſpicio, aut ingruat paroxyſmus, ſive ventriculus plurimo cibo ſit gravatus; tunc enim, nullâ morâ interpoſitâ, vomitus ſunt provocādi. Juvabit etiā prius comedere, cùm oleoſi, viſcoſique humores ſunt per vomitum educendi, illi namque cibis devincti faciliùs à tunicis Ventriculi ſemoventur, & egeruntur.

DE DIURETICIS, ET HYDROTICIS.

QUæ urinam movent Diuretica dicuntur, ſuntque Radices Ariſtolochiæ rotundæ, Aſparagi, Althææ, Apii, Adianti, Fœniculi, Graminis, Glycyrrhizæ, Ononidis, Raphani, utriuſque Petroſelini; nec non Semina Rutæ, Urticæ, Sinapis, Naſturtii, Peponum, Cucurbitæ, Milii ſolis; Nuclei Ceraſorum, Perſicorum, Meſpilorum; Fructus Alkekengi, Baccæ Juniperi, Betulæ liquor, ſuccus Parietariæ, Decoctum herbæ Theë, & Ligni Indici nephritici, Reſina Terebinthi &c.

Inſuper ſpiritus ſalis dulcis, balſamum ejuſdem, ſpiritus vitrioli philoſophicè elicitus, crocus martis aperitivus dictus, ſal Tartari volatile, ſpiritus Tartari rectificatus, flores ſalis ammoniaci, Arcanum duplicatum Mynſichti, lapis judaicus, lapis nephriticus Indicus, Cryſtallus, tinctura ſilicum cum ſpiritu ſalis urinæ volatili extracta, & alia plura.

Præterea lapis nephriticus humanus, ſpiritus urinæ volatilis, lapides in veſicis felleis Bovum reperti, ſanguis Hirci, lapis Percarum, & Carpionum, teſtæ limacum terreſtrium, ovorum, & concharum, oculi, ſeu lapides cancrorum, lumbrici terreſtres, eorumque ſpiritus, & eſſentia, millepedes, eorumque pulvis deſcriptus ab Hartmanno, ſal Ranarum, & Bufonum, Cantharides.

Quâ autem ratione, non inter omnes convenit. Helmontius *lib. de litbiaſi cap. 5. n. 17. & ſeq.* in has claſſes diuretica diſtinguit. *Quænam*, inquit, *urinam corroſivo veneno acuunt, ut Cantharides. Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & ſtranguriam excitant, quales ſunt Cereviſiæ recentes. Sunt quæ urinam reddunt abſterſivam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis cancrorum, itemque berbæ paſſim gaudentes etymo diureticorum, continentque ſingulæ alkali volatile, vel ſaltem iſtud ſubter digerendum acquirunt. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, ſtimulantque expultricem, quatenùs putrilaginem urinæ generant, cujuſmodi ſunt Raphanus, Aſparagus, & cætera. Sunt quoque diuretica, quæ grato odore lotium, reneſque reficiunt, ut Macis, Nux myriſtica, Terebintbina, Maſtiche, Juniperus. Sunt etiã quæ ex Alkali lixiviali ſub digeſtione, migrant in acredinem vias urinæ abſtergentem, inſtar ſaponis, excretricem ſtimulant, & adnatas ſordes incidunt, cujuſmodi ſunt, quæ ex teſtis, lapidibus, cineribuſque appropriatorum colliguntur, quæque ſola ſaxifragorum nomine digna videntur, præcipuè, ſi in gradum volatilitatis ſint deducta. Eſt demùm Diureticorum genus, quod parvâ quantitate lotii copiam è toto corpore fundit*

ut

Digitized by Google

ut millepedes, ſpecies de becabunga, item ſuccus conchyliorum marinorum, nigrorum, oblongorum, & quæcumque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. Eſt & genus, quod ſedandis renum doloribus utile, hæſitantes confortat, quale eſt in Croco, Rhabarbaro, & Caſiâ inverſis, ideſt vi ſolutivâ priùs orbatis; ſpiritus ſalis marini nedùm diureticus eſt, ſimùlque ſtranguriam levit, quibus calculus in veſicâ volvitur, verùm inſuper calculos renum minuit, ſi ultimo igne diſtilletur reverberii.

Williſius *in Pharmac. Rational.* Diureticorũ medicamẽtorum claſſes tres conſtituit deſumptas à fine, materiâ, & formâ. *Quod ad finem,* inquit, *ſi quandò cruor adeo craſſus, & tenax evadit, ut particulæ aquoſæ à reliquis haud facilè ſecedant, diuretica, quæ compagem ejus laxent, et ſerum fundant ejuſmodi ſint, oportet, quæ ſale volatili, vel acido pollent; tales namque particulæ combinationes à ſale fixo initas potiſſimùm diſſolvunt; quandoquidem verò hæc diatheſis, et febri et ſcorbuto communis eſt; in priori affectu diuretica maximè propria ſunt, tum acida vegetabilium temperata, ſal nitri, ſpiritus ſalis marini, vitrioli, tum ſale volatili prædita, uti ſpiritus C.C. ſalis armoniaci, ſal ſuccini, viperarum. In ſcorbuto verò, cum urina et pauca, et craſſa eſt, herbarum ſucci, et præparata, tùm acria, tum acida, egregii ſunt uſus, item ſal, et ſpiritus urinæ, ſalis armoniaci, tartari &c. Cùm autem ſanguis ſerum intra compagem ſuam non diù ſatis retinet, quin vel fluxionibus, ſeu potiùs coagulationibus obnoxius, illud hic, illic, in magnâ copiâ affatim deponens, catarrhos, aut tumores variis in locis concitat; vel ſanguis habitualiter debilis ſimulque δύσκρατος, ſcilicet in acorem vergens, quoad particulas ſuas craſſiores ad coagulandum aptus eſt, proinde ut tenuiores inter circulandum ubivis ablegatæ, ac in partes imbecilliores decumbentes, affectus modo cephalicos, aut thoracicos, modò Aſciten, aut Anaſarcam inducant. Diuretica in his caſibus exhibenda ſint ejuſmodi, quæ ſanguinem haud fundant, ſed coagulationes ejus tollant uti ſunt ſale fixo, volatili, ac etiam* P.1.ſ.1.c.1.

al-

alkali ſato prædita. Inſuper quæ Renum fermentum corroborant, aut reſtituunt, uti ſulphurea quædam, & ſpirituoſa. Ad hos fines Diuretica ſulphurea, & mixta, ſales herbarum lixiviales, pulveres teſtacei, ſal & ſpiritus urinæ &c. millepedes, radices raphani ſylveſtris, ſemen apii, nux moſchata, terebinthina, ejuſque præparata, ſpiritus vini, quorum omnium virtus non eſt ſanguinem fundere, & ſeroſitates è maſsâ ejus præcipitare, ſed cruoris coagulationes diſſolvere. Reliquæ ſpecies à materiâ, & formâ petitæ apud eundem videndæ *part. prima Pharmac. ſect. 4 cap. 2.*

Hydrotica, ſeu quæ ſudorem cient; ſunt Carduus benedictus, Angelica, Dictamnum utrũque, Gentiana, Contrayerva, Scorzonera, Zedoaria, Vincetoxicum, Scordium, Naſturtium, Cochlearia, flores Sambuci, folia Hyperici, eorumque ſales, ſpiritus, extracta, aquæ. Similiter ſarza parilla, ſaxifras, lignum guajacum, & ſanctum, & ex Reſinis, camphora, opium. Bezoarticum minerale, joviale, ſolare, lunare, Antimonium diaphoreticum, ſulphur auratum Antimonii, Mercurius diaphoreticus, atque plura alia ex Antimonio, & Mercurio præparata; Sal volatile ſuccini, ejuſque Spiritus, ut & ſpiritus volatilis vitrioli &c. lapis Bezahar, Unicornu, C. Cervi, Os de corde Cervi, ſpiritus, & ſal volatile ejuſdem, ſpiritus ſanguinis, ſal volatile urinæ, ſpiritus ſalis ammoniaci ſalſus, ſal viperinum, ſanguis hirci. Et alia.

Eâdem, vel certè non multùm diſſimili ratione, ſudores atque urinæ provocantur; undè non rarò vices commutant, & quæ medicamenta ad urinam movendam exhibentur, ſudores eliciunt, & contrà.

Quibus denique in affectibus magis conferant diuretica, & ſudorifica, & ſub quâ formâ, ac doſi exhibenda ſint, in Volumine de Morbis Partium exponemus.

DE

DE PHLEBOTOMIA.

MEdicis, qui à ſanguinis miſſione opem ſperant, in hac medendi parte Magiſter extitit Hippopotamus: Aſſiduâ nàmque ſatietate obeſus exit in litus, recentes arundinum cæſuras ſpeculatus, atque ubi acutiſſimum videt ſtirpem, imprimens corpus, venam quandam in crure vulnerat, atque ita profluvio ſanguinis morbidum aliàs corpus exonerat, & plagam limo rursùs obducit, ut habet Plin. *lib.* 8. *cap.* 26. Referuntque primùm Podalirium hoc remedii genus inter homines exercere auſum, Syrnamque Damœthi Cariæ Regis filiam è tecto delapſam, detracto ex utroque brachio ſanguine, ſervaſſe, illamque deindè Patrem hominis ingenium admiratum ei uxorem tradidiſſe, Cherroneſo in dotem attributâ.

At Chryſippus Cnidius, cane pejus & angue hoc inventum odit, & venæ inciſionem ex omni medicinalium præſidiorum numero tollendam cenſuit. Sequuti hunc ſunt Medius, & Ariſtogenes, Medici apud Græcos clariſſimi. Præter hos jure optimo laudibus extollendus eſt Eraſiſtratus, quòd ea omnia, quæ Veteres per Venæ ſectionem curare conati ſunt, ipſe citrà illius uſum medicatus eſt. Eaſdem curandi rationes abſque venæ ſectione proſequutus eſt Strato Eraſiſtrati Auditor, ut cæteros ſileam maximæ exiſtimationis Medicos. Gal. de cur. rat. per ſãg. miſſ. cap. 2. & adverſ. Eraſiſtr. c. 2

Sequentibus temporibus, Galenus iterùm Phlebotomiam inter præcipua remedia recepit, quam uſque ad Paracelſi tempora omnes ferè Medici retinuere, imò hoc uno præſidio cunctos morbos curare ſe poſſe crediderunt. Paracelſus verò de Phlebotomiæ auxilio rursùs dubitare cœpit, atque in omnibus ferè ægritudinibus loco ejus blandiora ſubſtituit medicamenta. Hujus veſtigiis inhæſerunt Severinus, Scheunemannus, Crollius, Hartmannus,

Digitized by Google

nus, Quercetanus, Faber, Poterius, Petræus, Cruſius, Kergerus, Sala, aliique plures viri de Medicâ facultate optimè meriti. Demùm Helmontius nullum ſanguinis detractione detrimentum majus inferri poſſe opinatus eſt, ut latè proſequitur *de febrib. c. 4.* Idem omninò ſentiunt ex noſtratibus Thomas Cornelius, & Leonardus à Capuâ, quibus nudam ſeſe Natura viſendam exhibuit, cæterique maximæ expectationis Juvenes. At quâ ratione Galenus Phlebotomiam probaverit, videamus.

Putavit ſanguinem non rarò, pluſquàm Natura exigat, ſuperabundare; plerùmque etiam nimio calore putreſcere, & cacochymiam contrahere, ac proindè detractione, & refrigeratione egere. Præterea, quandoque præter naturam ad aliquam corporis partem irruere, & inhærere; unde venæ ſectione revellendum, aut derivandum exiſtimavit. Denique in omnibus acutis morbis, quos magnos vocat, ſanguinem mittendum arbitratur, cùm illi hoc magnum ſit remedium.

Ad primum quod attinet, vix rationi conſentaneum videtur, Naturam, quæ in neceſſariis nũquàm deficit, in ſuperfluis abundare, ut tantum ſanguinis progigni patiatur, quantum Venæ ægrè capiant. Præterquam quòd nonniſi à cibis largè ſumptis ſanguinis ſuperfluitas eſſet, quandò potiùs qui crapulæ indulgent, pinguiores evadunt; & in obeſis minus ſanguinis, & venæ tenuiores obſervantur, quàm in gracilioribus. Neque ex eo quòd aliquandò Morbi ſponte Naturæ ab hæmorrhagia deſiiſſe viſi ſunt, rectè inferri poteſt à Medico ſanguinem eſſe mittendum: Nulla enim Ars imitari ſolertiam Naturæ poteſt; & quis unquam illam adeò dextrè imitabitur, ut abſceſsus, convulſiones, catarrhos, hydropem, excitatâ febri, medeatur? Imò non rarò evenit, ut ipſa eadem in ſimilibus evacuationibus peccet, & immodicas hæmorrhagias per nares, uterum, & mariſcas, cum vitæ diſcrimine, concitet. Et ſi aliquandò ægros ſanguinis detractione

Digitized by Google

ne ab orco revocatos prædicent, id caſu quidem evênit, cùm hinc via ad ſalutem non pateat, & pleroſque evidens periculum vitæ hoc præſidio ſubire obſervemus; neque bonis Medicis licebit experimenta per hominum mortes agere, & in re tanti momenti adeò periculoſa, & dubia tentare, quæ rariſſimè, & ſine certâ ratione aliquandò juvaſſe viſa ſunt, & prætereà ſæpiſſimè interimant. Fruſtrà autem, ubi fractæ vires ſentiuntur, ab electuariis, margaritis, ſmaragdis, aliiſque pretioſis remediis, (quia magno pretio emuntur,) auxilium petitur, cùm in alimentum hæc non tranſeant, & à ſuccis ventriculi non exolvantur. Adde quòd ſi exolverentur, & in alimentum tranſire poſſent, uti ſunt juſcula, & contuſa, potiùs nocerēt, quàm aliquid emolumēti afferrent, viribus effœtis, & ventriculo ad digerendum inidoneo jam reddito.

Ad reliqua verò. Impoſſibile quidem eſt ſanguinem putreſcere, aut cacochymiam contrahere, vitâ ſuperſtite, niſi cum rerum Naturæ imperitis putredinem dicere velimus ſubſtantiam illam albicantem nutritioni deſtinatam, quæ cum ſanguine ſolet educi. Putredinem autem tantùm abeſt, ut phlebotomia tollat, ut valdè illam potiùs adaugeat, floridâ portione eductâ, reliquâ craſſiore, & corruptioni magis obnoxiâ remanente; & quemadmodùm ex Paracelſo ſtultè ageret, qui vinum ſimul, & muſcam illapſam effunderet, ità malo conſilio Medicus putridam portionem cum florido ſanguine vitæ neceſſario educere tentaret. Neque peccans ſanguis hâc ratione corrigitur, ſicut vinum fugiens detractione haud ſiſti videmus. Et quamvis refrigerare, & ventilare, ut ajunt, illis videatur ſanguinis emiſſio; id tamen ad majorem ægri perniciem facit, etenim aut morborum curationem impedit, aut vitæ fomitem penitùs extinguit.

Quòd autem dixerint Venæ ſectione accurrentem ad læſam partem ſanguinem poſſe ſiſti, ac retrahi, ignorantiâ circulationis factum eſt: putarunt enim ſanguinem

in humano corpore tanquàm Vinum in utre immobilem manere, & poſſe aliquando à læſis partibus in auxilium trahi: Sed hos hîc nihil moror, cùm vix mihi perſuaſum habeam noſtris temporibus, poſt tot erudita inventa, Rationales Medicos inveniri, qui hæc ſuſpicentur.

Egreſſus demùm è ſuis vaſis ſãguis, ſi fortaſsè alicubi reſtagnaverit, & tumores, ſeu inflammationes, quas dicunt, tulerit, non modò phlebotomiâ educi non poterit, verùm illâ impedietur ejuſdem exolutio, & per poros evaporatio, quæ ſola in his affectibus promoveri debet.

Prætereà, malè ex Hippocr. 1. *aph.* 6. ubi extremis morbis extrema exquiſitè remedia convenire aſſerit, Galenus infert 2. *aph. comment.* 29. illa eſſe Venæ ſectionem, & Purgationem, cùm potiùs extrema, & magna remedia ſint; quæ radicitùs, & ſine morâ cauſas morbificas abſcindũt; atque hæc bono conſilio, Hippocrates in magnis, & acutis morbis adhibenda ſuadet, ſiquidem in his tardare periculoſum eſt 4. *aph.* 10. Contrà verò magna mala appellanda ſunt, quæ extremos motus, & labores excitant, vireſque enervant, ſitim augent, ventriculum perturbant, uti ſunt Phlebotomia, & Pharmacia. Unde mirari ſatis nequeo eximios alioquin viros in hac re hallucinatos eſſe, quos tanta ſuorum Medicorum fiducia tenuit, ut propriæ vitæ jacturâ, ſumma hæc præſidia experiri veriti nõ ſint, inter quos præcipui Galilæus, Gaſſendus, & quod maximum, ipſe Williſius, Medicus noſtri temporis celeberrimus. Accedit quod Hippocr. *cit. loc.* potiùs de tenuiſſimo victu in morbis peracutis exhibendo loquutus eſt, quàm de Phlebotomiâ, & Purgatione; quod deducitur ex eo, quia in textu præcedenti, & ſequẽti de victu ægrotis præbendo ſermonem habet: & quod gravius, ita etiam ſentit Galenus in *comment. ejuſdem aphoriſmi*, & Cardanus hâc eâdem ratione ait, hunc aphoriſmum cum ſequenti conjungi debere.

Sunt qui phlebotomiæ parcunt, at hirudinibus utuntur,

tur exiſtimantes malum quàm minimum ab his inferri poſſe,tum quòd parùm ægros debilitent,tùm etiam quòd nonniſi putridum,& fæculentum ſanguinem exhauriant. At ridiculi ſanè hi ſunt: idem enim eſt detracti ſanguinis detrimentum, ſive ferro, ſive ſuctu is extrahatur; neque hirudines hâc lege cum Medicis convenerunt, ut malum ſolum ſanguinem biberent.

Sileo cætera his affinia,magno in pretio à noſtri temporis Medicis habita,Cucurbitulas,Ligaturas,Veſicantia,& Cauteria,quæ ſummo miſerorum ægrotantium cruciatu, & Medentium crudelitate,abſque ullo profectu,imò magnâ ſalutis jacturâ,inter medicamenta recepta ſunt,ut in dies experiuntur quicumque hæc cernere non abhorrent: Cucurbitulæ enim,& ligaturæ tantummodò tumoris, & livoris cauſæ ſunt, & ſi ſcarificationes adhibeantur, eadem, quæ à ſanguinis detractione, nocumenta afferunt. Ichores,quos educere videntur Veſicantia,alimenti,quod partibus acceſſerat,portiones ſunt,ſæpè etiam impoſiti linimenti liquamen. Idem de Cauteriis obſervare eſt, quæ præterea extenuant,fluxiones magis movent, & partem uſtam ſummè infirmant.

DE DIORTHOTICIS.

EGimus hucuſque de his quæ morbificas cauſas evacuando tollere poſſunt, ſupereſt ut de Diorthoticis aliquid in medium afferamus. Diorthotica autem appellamus,quæ vitiatos humores corrigere, & integritati ſuæ reſtituere valent.Hi verò vitiari dicuntur, cùm fiunt nimis craſſi, tenues,fluxiles, volatiles, nec non acres, ſalſi, acidi,auſteri,aut alii.

Qui craſſi ſunt,tenaciterque adhærent, attenuantibus, diſſolventibuſque corriguntur, iis præſertim,quæ ſpiritu volatili,aut ſale lixivio conſtant;nec non diluentibus, &

emollientibus. Contrà verò tenues, & valdè fluxiles, glutinantibus, & coagulantibus temperantur, ut pariter opiatis, & alkalicis, & iis quæ partium tenuium mobilitatem ſiſtere poſſunt. Acres acidis, & Acidi acribus remediis retundũtur. Sic etiam quæ ſale volatili oleoſo abundant, auſteritatem corrigunt; Salſilaginem verò, aquea diluendo, acida retundendo, oleoſa, & opiata vinciendo. Hæc Acidum quoque, & Acre hebetant, potiſſimùm ſi volatili conditione ſint prædita. Pinguibus autem occurritur acidis, & ſalitis.

Corrigere etiam ſolent peccantes ſuccos leniter evacuantia, ut Tamarindi, Rhabarbarum, Aloë.

Alkalia inſuper in febribus, inflammationibus, aliiſque ægritudinibus, in quibus vel Acre, vel Acidum exuperat, proſunt. In tumoribus reſolventia; In ulceribus verò, & vulneribus detergentia, & conſolidantia.

Poſtremò quæcunque robur tuentur, inquinamenta ſecernunt, ac præcipitant, ſanguinemque depurant, præ cæteris ſunt in ægritudinibus eligenda.

Inter corrigentia etiam numerantur Aër, Cibus & Potus, Motus & Quies, Vigilia & Somnus. Sic ab Aëre nimium craſſo, & occluſo, Cachexia, Hydrops, Aſthma, Obſtructio, aliæque ægritudines illatæ, mutatione in tenuiorem, & apricum tollentur; quæ à nimiâ illius tenuitate ſunt, Marcores, Hæmoptoë, craſſitie corrigentur.

Vitia à cibis humidis, & oleribus contracta, acribus, ſolidioribus, & aromatis emendantur; & quæ ab his ſunt, illis tolluntur. Sic quæ à nimio victu, diætâ; & contrà.

Longa exercitia, & vigiliæ, otio & ſomno rependuntur. Inertiæ, verò & languores ab otiis exorti, motibus & exercitiis ſolvũtur. Idem in Animi pathematibus obſervandum. Atque ex his quiſque poterit cætera corrigentia nullo negotio elicere, & in hoc ſenſu intelligenda putare, quæ Hippocrates, & Galenus de mutuâ contrariorum curatione ſcripſerunt.

FINIS.

Digitized by Google

LUCÆ
TOZZI
MEDICINÆ
PARS ALTERA
ΠΡΑΚΤΙΚΗ,

Quæ hactenùs adversùs Morbos adinventa ſunt, luculenter, & breviſsimè explicans.

Editio noviſſima multò auctior, & emendatior.

VI.

Digitized by Google

B. B.

VIRO EXIMIO.

ΕΥΠΡΑΤΤΕΙΝ.

NOn longè abſuit (ORNATISSIME VIR) *quin hanc alteram Medicinæ partem, quam morborum deſcriptiones, adinventaque adverſus illos remedia, continere voluiſti, cæcis tenebris committerem potiùs, quàm publicæ luci, ut decet, perpolitam exponerem: quod quidem libentiſſimè feciſſem, niſi jamdudum utramque partem ſub tuo arbitrio eſſe voluiſſem, et ſolo nutu regi. Poſtquàm enim defecerunt veræ ſapientiæ, veritatiſque cultores, ea eſt in noſtra hac urbe Literatorum fortuna, ut ſi bonæ artes tantùm neglectui haberentur, benè conſultum illis eſſet, qui eas norunt. Verùm plerique præpoſterè eruditi, & ſolos ſe ſapere putantes, adeò iniquis odiis inſectantur eos, qui exquiſitis literis incumbunt, veritatiſque quærendæ ſtudio tenentur, ut parum putent neglectæ Religionis notam illis inurere. Te jam accepiſſe reor quanta ab hujus generis hominibus probra, maledictaque in noſtrum Cornelium extinctum fuerint cumulata, neque inculpatam, honeſtamque vitam in cognitione, atque exercitatione optimarum rerum, duxiſſe illum juvit, adeòut non defuerit qui ejus aureum opus publico incendio arſurum temerè effutiret: Attamen generoſi Viri Franciſci ab Andrea magnanimitate diſcuſſa eſt re-*

rum

rum caligo:regali is enim pompâ in D. Mariæ Angelorum ad Echiam inſtitutâ, immortali amici, majora ſemper merentis, memoriæ parentavit, inſana perverſorum hominum commenta repreſſit, & Patriæ ſuum decus reddidit, ſummo bonorum omnium plauſu, atque admiratione. Præterea in mentem revocare poteris quàm propè fuit, ut in vincula conjicerer hoc ſolo, quòd in primâ parte, ex Galeni, Ariſtoteliſque ſententiâ omnia nō ſcripſerim. Verum quidem eſt, quòd impenſiùs dolerem, et me hoc denique tempore natum pigeret, tæderetque, niſi veteres eſsent hi noſtratum mores: Nam cùm omnes quotquot in hac urbe haberi potuerūt, qui in aliquo doctorum Virorum numero eſſent, certis quibuſdam diebus in receſſum aliquem ſe reciperent, ubi de variis diſciplinarū generibus ſine fuco, & non ad popularem auram captandam, ſed ad ſolam rerum veritatem è tenebris eruendam diſceptaretur, ecce tibi quædam peſtes hominum, tantum bonum huic urbi turpiter invidentes, ita fortaſsè otioſorum hominum maculam effugere ſe poſſe exiſtimantes, tantùm ſunt conati, ut illum virtutum omnium receſſum, atque honeſtiſſimas illas, jucundiſſimaſque concertationes, non ſine ingenti animi dolore, ac omnium mœſtitiâ, relinquere coacti ſimus. *Hæc de ſuis temporibus Venuſinus quæſtionū Luculliana rū Autbor. At puta hæc omnia contemnēda: natura rei, de qua me ſcribere voluiſti, tergiverſationem, tarditatemque meam ſatis excuſare poſſet: adeò enim incerta ſunt, quæ de Morborum cauſis, & Medicamentorum auxilio circumferuntur, ut hominis non ſit ſincerâ fide agentis illa in medium afferre, probareque. Quis enim illorum virtutes unquàm benè explorare, aut quibus viis illas exerant, invenire poſſe confidat? Finge tamen exploratas, inventaſque: quis unquàm aſſerat à miſturâ, & compoſitione aliarum rerum non immutari? Neque licet experimenta commemorare, atque in cōſpectum proferre: quàm enim fallax ſit illorum ſucceſsus, jam pridem Magni Viri demonſtrarunt. Incertum etiam eſt quas vires in ſtomacho acquirant, aut deperdant*

aſſum-

Digitized by Google

aſſumpta pharmaca; neque in omnibus ejuſdem roboris ille eſt, præſertim morbo omnia immutante, ut mirum non ſit eadem iiſdem ægrotis, aliis tamen temporibus exhibita, diverſiſſimos effectus peperiſſe. Neque aliter credendum eſt accidere dùm reſolvuntur, & cum aliis inteſtinorum ſuccis commiſcentur: ibi enim inverti, depravari, corrumpi, & varias, innumeraſque ſubire mutationes, tam facile eſt, quàm quod facillimum, pro varia ſtagnantium, confluentiumq; ſuccorum commiſtione, ut proindè quod pro remedio datũ eſt, veneni malitiã aliquãdo ſortiatur. Demùm quoniam variæ ſunt corporum conſtitutiones, variant etiam ſucci, atque eorum actiones; unde fit, quòd idem medicamentum alteri opitulatur, alteri verò nocuum eſt, immò quæ juvenes utilia experti ſumus, procedente jàm ætate, velut inimica rejicimus. Anni quoque tempus varium multùm in hac re poſſe cognoſcimus; itemque Aëris inclementias, ciborum, & potuum diverſitates, apparatus humorum varios, et mille propemodum tum animi, tum corporis viciſſitudines, aut caſu inopino, aut occulto fato contingentes. Hinc levis quidem illorum conjectura eſt, qui putant eoſdem effectus à liquoribus aſſumptis ſperari debere, quos in illis, cum extrà corpus miſcentur, contingit obſervari. Hæc, aliaque plura in cauſâ erant, quare fidem meam liberare lentiùs cogitabam. Verùm quoniam expectationem tuam fruſtrari mihi religio eſt, quæ de Morborum natura, et curatione his difficultatibus circumventus colligere potui, hoc altero libello accipies D. Monfortius noſter ab Oriente redux in boreum Urbis collem loci amœnitate allectus ſe recepit, unde aliorum labores, anxietateſque, ipſe curis vacuus, velut ab alta ſpeculâ intuetur. Tibi plurimam ſalutem dicit, et Te quamprimùm noſtras oras reviſurum optat. Vale Neapoli VII. Kal. Octobris M.DC. LXXXVI.

LUCAS TOZZI.

DE NATURA, ET CURATIONE *Singulorum Morborum.*

A Theoria ad Praxim tranſimus, quarum alteram alterius ope inventam credunt. De hoc convenit, quòd utraque ad humanam ſalutem dirigitur, quâ nil pretioſius, aut æſtimabilius. Hîc propterea, quicquid hactenùs adverſus morbos ab aliis excogitatum eſt, breviter colligemus, primùm Capitis, deinde Pectoris, denique imi Ventris affectiones particulatim percurrentes.

Digitized by Google

DE MORBIS CAPITIS.

Et primò

DE CEPHALALGIA.

CUm Cerebri meninges, & pericranium affliguntur, Nos caput dolere dicimus, ipſumque morbum Cephalalgiam, mutuato à Græcis nomine, appellamus. Non ſemper tamen patientes eodem modo hic dolor afficit: quandoque enim internas partes capitis moleſtat, interdum externas tantùm, quæ etiam modò pungi, modò gravari, & cum diſtenſione pulſari ſentiuntur: nec rarò dimidia ſolùm capitis pars dolet, quæ affectio Græcis dicitur Hemicrania.

Huic morbo cauſas attribuunt Galenici quæcumque vehementer alterare caput valent, ut frigus, & æſtus aëris, venti aquilonares, & auſtrini, cibi acres, & flatus moventes, nimius vini potus, quæ acutè nimis olent, ictus, caſus, affluxus humorum, atque intemperies ſive calidæ, ſive frigidæ, cęteraque hujuſmodi: putantque pungentem dolorem eſſe ab acribus, & bilioſis humoribus, gravantem à phlegmaticis, à flatibus verò inflantem cum diſtenſione.

His

His addidêre Recentiores alias plures: veluti ſanguinem detentum in plexibus, vel in vaſis meningum, qui gravãdo, aut diſtendẽdo dolorem infert: liquorem in nervis contentum, qui illorum fibras non repurgatus trajiciat; unde fortaſſe periodicæ Cephalalgiæ, ut advertit Williſius: Serum, ſeu Lympham in ventriculis, vel inter utramque meningem occluſam, ut pluribus cadaverum diſſectionibus innotuit, & teſtatur Riverius *obſ.37.cent.1.* Pus ex abſceſſu, aut vomica eaſdem partes obſidens. Tumores, & tubercula dolorem capitis, præſertim diuturnum afferre adnotat idem Williſius *de anima Brutorum.* P. 2. c. 1. A vermibus ibidẽ genitis, ex Foreſto, & Schenckio: Itemque à calculis, inflammatione, aliiſque, ut ex pluribus deducit Bonetus. Similiter à mala capitis conformatione, meningum craſſitie, & ſuturarum conſtrictione, ac relaxatione, non rarò etiam diutinos dolores induci, docemur ab Hippocrate, & Celſo; quod pariter in his, qui caput acutum habent, notavit Gal. *6. epid. comm. 1. t. 3.*

lib. 9. de Var. cap. aff. Schol. obſ. 2. Lib. 1. obſ. Lib. 1. Anat. Pract. ſect. 1. Lib. de loc. in homine lib. 8. cap. 1.

Per ſympathiam, ſeu conſenſum aliorum viſcerum Cephalalgia non rarò etiam exoritur. Præſertim verò compatitur caput, & dolet, ex malè affectis, ventriculo, utero, liene, meſenterio, varicibus, cæciſque hæmorrhoidibus. Ab his enim infectus ſanguis, nedum Capiti, ſed etiam cæteris partibus ſenſu præditis, dum circumit, moleſtiam afferre poteſt, contractâ nimirum inde acritudine, atque aptâ ad pungendum, diſtendendum, fermentandumque conditione. Obſervat autem Joubertus dolores capitis ab affecto ventriculo dependentes magis anteriorem partem vexare; poſteriorem verò, & verticem, qui ab utero: quod etiam confirmat Langius *lib. primo epiſtolarum.*

At Helmontius pluribus contendit hos dolores procedere ſolùm à *Duumviratu* per nudam actionem regiminis conſtituti in ſplene, & ſtomacho, citra vapores caput, & meninges pertingentes; ſi nimirùm prædictæ partes ma- Tit. Duumvir:

lè affectæ ſuis muneribus non fungantur.

Verùm quæcumque ſentientes partes corporis malè afficiunt, ut aliàs de ſenſu tactûs oſtenſum eſt, hujus doloris cauſæ eſſe poſſunt. Eò autem dolor erit vehementior, quò pars affecta magis nervis referta fuerit, & afficientia violentiora. Quæ verò ſenſim poros partium ſubeunt licèt diſſentanea ſint, tractu temporis conſentanea evadunt, & vel nihil, vel leviſſimè moleſtant; ſecus autem, quæ ſenſim applicita voluptatē afferunt, ſi repenté adhibeantur, plurimùm excruciant: ut experimur cùm gelidas manus ad ignem ſubitò calefaciendas admovemus.

Scribit Galenus 3. *de loc. aff. cap.* 9. ſolùm interiores capitis dolores ad radices uſque oculorum pertingere. At verum non eſt: ſuccingit enim pericranium oculorum orbitas, efformatq; primam eorundem tunicam adnatam, ſeu conjunctivam dictam. Cæterùm Hemicrania, & aliæ doloris ſpecies ex conqueſtu patientis notæ fient.

Cauſæ pariter Cephalalgiæ conjici poterunt ab his, quæ ab adſtantibus, & ægro referuntur, ex aſſumptiscibis, ac potibus, vigiliis, & exercitiis immoderatis, egeſtionibus, aut retentionibus excrementorū, animi pathematis, aliiſque. Cōjectamus autem dolorem à ſanguine procedere, ſi præceſsêre ejuſdem ſuppreſſiones, qui aut ex hæmorrhoidibus, aut ex utero, aut ex naribus periodicè fluere conſueverat. Erit à liquoris nervorū vitio, ſi cephalalgia ſtatutis quibuſdam horis invadat, & repetat, præſertim manè, & à ſomno, vel tempore diſtributionis alimenti; vel quàndo chylus cum remeante ſanguine permiſcetur, & in arterias carotidas traducitur. A ſero, ſeu lympha; ſi cum catarrho, urinis copioſis, & turbatis, humore
4. aph. 70. narium, & ſudoris conſueti ſuppreſſione fiat, præſertim ſi vigeat in conſtitutione pluvioſa, aut immoderatos potus, & aquoſos cibos ſequatur.

A tuberculis, tumoribus, abſceſſibus, aliiſque Cephalalgiam

giam ſuſpicabimur, cùm præter graves,& diuturnos dolores,cerebrum ſopore gravatur;neque tam facilè,etiam efficaciſſimis remediis morbus cedit. Pari modo conjectandum de calculis ibidem genitis,aut de vermibus,niſi quòd in his doloreserunt erodentes cum frequenti vertigine,præſertim in motu capitis, fœtor per os, & nares exhalabit,quæ pruritum etiam patientur cum ſternutatione,ut obſervat Sennertus.Quòd ſi puris egeſtio compareat,vel per aures,vel per nares,aut palatum, certum indicium erit maturati,& jam dirupti apoſtematis.

A mala ſuturarum , aut meningum conformatione dolor erit diuturnus,nullis remediis cedens,& à crapula gravior evadet: fortè etiam apparebunt notæ malè conformati capitis.

At verò idiopathicus à ſympathico diſtinguetur;quandoquidem ille continuus eſt,& in capite vitium arguit, cum aliqua animalium operationum læſione ;hic verò erit interruptus,atque aderunt reliquorum viſcerum,præcipuè naturalium , affectiones. Porrò ſolet potiſſimùm conſentiens iſte dolor à ventriculo, liene, menſenterio, pancreate,& utero pendere,unde nauſeæ, infirmæ vel tardæ digeſtiones,inflationes,ructus,alvi durities, & alia in hypochondriis ſymptomata percipientur.

Quamvis autem ex his prudens Medicus plerumque probabiliter conjiciat de variis,diverſiſque cauſis Cephalalgiæ,non rarò tamen eumdem falli contingit; ſiquidem dolor creditus ab una cauſa eſſe,detectus eſt habuiſſe ortum ab alia omninò diverſa, factâ nimirùm ſectione cadaverum ejuſcemodi morbi genere interemptorum. Quamquam & in hoc etiam non levis error accidere poſſit, cum plurima fieri poſſint in ipſa extrema vitæ periodo, perturbato nimirum in ſuis operibus univerſo Naturæ ordine, ut quæ prius neutiquam extiterant, repentè accidant.

A cauſis externis illatus,ſolutu facilior eſſe ſolet,difficilior

cilior verò ab internis. A phlegmone, abſceſſu, pure, tuberculis, calculis, & vermibus, inferre ſolet deliria, coma vigil, vel ſomnolentũ, motus epilepticos, apoplexiã, paralyſim, ſurditatem. Novi quendam diuturno capitis dolore vexatum, tandem ſurdum evaſiſſe, factâ ſcilicet poſt longum tempus purulenti humoris depoſitione ad aures, unde diù, & abundanter ille effluxerat. Qui à mala capitis, & meningum conformatione ortum ducit, inſanabilis cenſendus eſt. Si præterea cum acuto capitis dolore exteriora frigeſcant, urinæ pellucidæ excernantur, atque accedat vomitus varius, & multorum colorum; ſonitus 7. Aphor. 1. Coac. præn. 2. 1. Prorrhet. aurium, vertigo, aut manuum torpor, malum ex Hippocrate. Quandoque etiam dolor capitis, qui citra cauſam, vel evacuationem, repentè deſiit, lethum prænunciavit, reſoluto nimirum ſenſu, & mente abalienatâ; At ſi gravem cephalalgiam conſequatur narium hæmorrhagia, ſalutare: ſicut pariter eruptio puris, aquæ, vel ſanguinis per os, nares, aut aures 6. *Aph.* 10. Verumtamen ſemper timendum à gravi, & vehementi capitis dolore.

Curarunt quoque illum diverſis modis, prout diverſas ejus cauſas ſuſpicati ſunt. Galenici poſt inſtitutam refrigeratorii victûs rationem, phlebotomiam præcipiunt, ex pede primùm, ſi dolor ſympathicus putetur, deinde ex brachio; mox etiam ex mariſcis uſu hirudinum, ducti documento Galeni 1. *Aph. comm.* 23 dicentis. *In maximis doloribus nullum majus inveni remedium, quàm uſque ad animi defectionem evacuare.* Poſtmodùm dolore adhuc perſeverante cathartica exhibent, ac interjectis quibuſdam diebus, decocta, capitalia dicta, cum radice chinæ, & jura alterata; adjiciunt ſuturæ coronali emplaſtra, etiam quæ veſicas excitant, ac tibias, & brachia cauteriis inurunt. Quæ ſanè nedum in hoc, verùm etiam in aliis diuturnis capitis affectionibus in frequenti uſu habent.

Alii diſtinctiùs procedere ſe putantes, atque ſingulis cauſis, congruentibus medicamentis occurrere; ſi à reſte-

gnan-

Digitized by Google

gnante ſanguine in meningibus,vel plexibus, dolor oriatur,quia aliquando evenit,ut ſponte ſuâ dilatatis narium venis,hæmorrhagia morbum judicet,cùm naturam deficientem vident , arte conantur ejuſmodi evacuationem promovere,fortiter emunctis,vel perfricatis naribus, ut indè ſanguinem eliciant.Si verò hâc induſtriâ uti minimè liceat,venam ſecant,præſertim in adoleſcentibus , atque aſſuetis,fulti etiam authoritate Hippocratis,qui dolente parte poſteriore capitis, rectam venam in fronte ſectam prodeſſe ſcribit 5.*Aph.* 68.At prudentiores victum tenuem commendant,& olera;carnes , & vina meraca prohibent.Si his non deſinat , utuntur alkalicis ; & ſi ſanguis acritudinem ſapiat,etiam acidis temperatioribus,& narcoticis.

Si phlegmones,aut abſceſſus timeantur,prodeſſe ajunt diſſolventia,& ſudorifica;ut ſanguis hircinus,ſperma ceti,mumia, cornu cervi philoſophicè præparatum , decoctum ejuſdem,oculi cancrorũ, pulvis caſtorei,extractum hyperici,bezoardicum quodcũque, antimonium diaphoreticum, mercur. diaphoreticus , cinnabaris antimon. ſuffitus ex mercur.,& alia hujus generis plura:quæ etiam locum habere dicunt , ſi vitium ſit in principio nervorum, & in liquore eorundem ; Interim verò ſpinam univerſam convenientibus oleis, aut cerotis fovent , puta eſſentiâ anthos, lavendulæ , nucis myriſticæ , unguento nervino, ſpiritu vini, aliiſque.

Cum lympha, vel ſerum doloris cauſa ſunt, unde oculi etiam, palatum, & guttur infeſtantur, ut in catarrhis; optimum remedium arbitrantur urinam , & ſudorem promovere , cùm & Natura ſponte ſuâ ſoleat per ejuſmodi vias ſuperabundantem lympham ſalubriter deponere, febre præſertim comite. In iis verò, qui frequenter huic incommodo ſubjiciuntur , & diſtillationibus veluti per periodos affecti , ſæpiùs de cephalæa conqueruntur , hydroticis medicamentis occurrere ſatagunt , & ante-

quam

quàm ſeroſi humores in prædictas partes irruant, aliò avertere, & foras exturbare: Quare provocantur expuitiones, nares ad ſternutamenta irritantur, fortiterque emunguntur, vomitus, ſi præcipuè ventriculus conſentiat, concitatur, & alia peraguntur, quæ ſi humorem non omninò tollunt, magnâ ſaltem ex parte minuant. Ad hanc rem exhiberi ſolent cum fructu ſequentes pilulæ pluries iteratæ, quæ ex his conſtant: *Reſinæ, vel extracti jalapæ gr.v. ceruſſ. Antimon. & cryſtall. tart. ſingulorum gr.xii. pilul. de ſuccino dr.i. cum oleo macis, vel ſimili redig. in formam pilul. & mane aſſum. ſuper dorm.*

Pro corporibus inſuper humidiori cõſtitutione præditis magnoperè cõmẽdãt pilulas Ruſi, & aloëticas, aromaticum roſatum, diarhodon, elixir proprietatis ſimplici infuſione paratum. Invaluit nunc etiam uſus decocti *Coffe*, & herbæ Thee, & quidem cum juvamento eorum, qui languore ſtomachi, & cerebri tenentur. Cæterùm ratio victûs attenuans ſemper confert, vitatis iis, quæ tum intrinſecùs, tum extrinſecùs humefacere valent.

Quòd ſi dolor capitis ſymptoma ſit ſcorbuticæ, vel hypochondriacæ affectionis, tunc conducibilia erunt antiſcorbutica medicamenta, & ex chalybe parata, de quibus alibi. Ab infarctu verò vitioſorum ſuccorum in Pancreate, Meſenterio, Ventriculo, aliiſque adjacentibus partibus, conferent leviter purgantia, & ſimul corrigentia, ex Aloë, & Rhabarbaro compoſita, pilulæ tartareæ, Tartarum vitriolatum; quinimò Hartmannus commendat infuſum croci metallorum ſæpiùs exhibendum in aqua betonicæ, aut menthæ. Inſuper ſal abſinthii, & cẽtaurii: electuarium, extractum, & ſpiritus baccarum Juniperi: pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani, elixir proprietatis Helmontii, ſpiritus cochleariæ; quæ pariter proderunt in Cephalæa ab utero dependente, ac præterea tinctura ſuccini, eſſentia croci, extractum caſtorei, & granorum actes, fæcula bryoniæ, & alia plura

ſuo

Digitized by Google

ſuo loco latiùs dicenda. Si denique à venereâ contagione ducat originem, antivenereis curanda erit, de quibus alibi.

Cæterùm à Vermibus, Calculis, aliiſque in cerebro genitis, ſicut rarò accidit, ita rarenter medicabilis. Teſtatur tamen Foreſtus pleroſque Cephalalgiâ à vermibus ſanatos decocto raphani in fruſta conciſi in vino Cretico. Et Sennertus in hanc rem laudat ſuffitum ex centaurio minore, marrubio, abſinthio, betonica, antimonio, ſuccino: atque cerotum loco dolenti applicatum ex aloë, pulvere lumbricorum, felle taurino, & oleo abſinthii cum cera, ut apud eundem legere eſt. At verò à malaſuturarum, & meningum conformatione, nullam curationem admittet. Lib. 1. practic. p. 1. c. 18.

Quæ hactenùs propoſita ſunt cauſas Cephalalgiæ potiſſimùm reſpiciunt. Jam nonnulla ſpecialiora recenſeamus, quæ experimentis probata ſunt dolorem quemcũque ſedare, vel ſaltem capite dolentibus ſuccurrere. Et quidem dolorem leniunt omnia narcotica, præſertim verò laudanum opiatum, ſeu nepenthes Quercetani dictum, pilulæ de cynogloſſa, & de ſtyrace, requies magna Nicolai, philonium utrumque, theriaca recens, & ſimilia intrinſecùs aſſumpta. Extrinſecùs verò adhibita unguenta, & decocta ex mandragora, hyoſcyamo, ſolano, papavere, lactuca, nymphæa, quibus caput, & tempora, vel etiam plantæ pedum abluuntur, liniunturque, ut præſertim fieri ſolet unguento populeo, & ſomnifero Schröderi in ſua *Pharmacopœa*.

Speciatim quoque referuntur Cephalalgiam tollere verbena viridis collo ſuſpenſa, quouſque exaruerit, ex Foreſto; vel etiam contuſa, & capiti impoſita ex Hartmanno, qui eamdem opem præſtare ait radicem plantaginis ſimiliter collo ſuſpenſam, & aquam verbenæ diſtillatam, ac ſæpiùs epotam ad uncias IV. cum gutt. IV. ſpiritûs vitrioli. Fatetur Bartholinus liquorem ex radici- V. Gal. 2. de cõpoſ. med. l. loc. c. 1. Cent. 3. hiſt. 97.

X bus

bus nucis juglandis primo vere per inciſionem elicitum, & epotum,eſſe ſingulare experimentum nuper in Anglia detectum; ſicut etiam in doloribus articulariis mirabiliter prodeſſe alii teſtantur. Deſcribit Foreſtus unguentum Alabaſtrinum,(quod ſolùm in doſi differt ab illo Hartmanni in *Practica chym.hoc eod.cap.*) illudque mirabile prædicat in omnibus doloribus capitis, præcipuè à contuſione. Nonnullis ſunt in uſu folia hederæ teneriora fronti, & temporibus appoſita. Nicolaus Cheſnau extollit ranunculi folia virentia, quæ ad miraculum capitis dolorem fugare ait, ſi in modum emplaſtri dolenti parti applicentur. Fernelius componit pilulas quaſdam ex aloë,ſpeciebus electuarii de gemmis,tribus ſantalis,& roſis punicis,cum ſyr.abſinthii, & violarum. Paracelſus ſuccum cancrorum fluvialium expreſſum temporibus applicat, præſertim in febribus malignis. Et Rulandus cancros vivos cum aceto roſaceo in mortario pinſit, & pro epithemate adhibet. Hartmannus verò aceto roſ.primùm irrigat, deindè contundit, atque malagmatis loco, dolenti parti admovet. Referuntur ab eodem Hartmanno plura alia medicamenta, tam interna, quàm externa, & ſive dolor à cauſis calefacientibus, ſive refrigerantibus credatur inductus, quæ apud ipſum legi poterunt.

DE LETHARGO,
cæteriſque Soporiferis affectibus.

SOmnus gravis, & profundus ſopor, cum levi febre conjunctus, Lethargus dicitur Galeno: Idipſum etiam ſignificat λήθη, nimirùm ſoporem cum oblivione;quare à pleriſque is deſcribitur,Inexpugnabilis dormiendi neceſſitas cum omnium rerum oblivione,& animalium operationum læſione, febri lenta, ſed continua,comi-

mi-

mite. At Latini Veternum appellant, licèt Plinius hunc potiùs cum Caro confundere videatur. Lib. 28. cap. 17.

Affines huic morbi ſunt Coma, & Carus, quamvis in Comate potiùs adſit propenſio in ſomnum, gravis tamen, & invincibilis; Carum verò comitatur ſopor longus, & profundus.

Coma vel vigil, vel ſomnolentum dicitur. Vigil quidem, cùm ægri clauſis oculis dormire videntur, reverà tamen vigilant, & delirant. Somnolentum verò, cùm reipsâ dormiũt; quin ſi excitentur, & oculos aperiant, denuò in ſoporem delabuntur.

Deeſt inſuper in Caro, & Comate ſomnolento, ſeu Cataphora, febris, quæ ſi aliquando cum his jungatur, potiùs præcedit, quàm conſequitur; licèt hoc non tanti ſit, ut Therapeiam plurimùm immutet.

Cauſam profundi Soporis faciunt vetuſtiores Medici cum Galeno humorem pituitoſum, cerebrum ad frigidum, & humidum diſponentem; quin & Avicenna frigidum Apoſtema ibidem procreari, ait; quamobrem Lethargum dicit frigidum Cerebri Apoſtema, undè gravamen, & torpor univerſalis inſequitur. Idem etiam Galenus *ſomnum fieri*, ait, *refrigerato Cerebro; quæ refrigeratio cùm fortis fuerit, mixta quidem humiditati, facit letbargicas paſſiones*. In hanc eandem ſententiam viſus eſt concedere Ariſtoteles *lib. de ſomno, et vigilia.* 2. Aphor. Comm. 3.

Sed attentâ aliquorum naturâ, quæ ſomnum inducunt, etiam aliquandò excedentem naturæ uſum, citra refrigerationis ſenſum, jure optimo ſuſpicabimur cauſam ſoporis, & Veterni non poſſe eſſe frigidam intemperiem, qualis ponitur à pituitoſo humore. Vinum enim merum, & immoderatiùs ſumptum, aquam ardentem, ſeù vini ſpiritum, cerevisiam, ſuccum fragorum, opiata omnia, præſertim theriacam recentem, philonium utrumque, mithridatium, & plurima ex venenis, quæ communi voto inter calefacientia referuntur, ſoporifera

Digitized by Google

eſſe apud omnes conſtat. In ſulphure etiam vitrioli vis ineſt Narcotica,licet id fixum ſit,& dulce,adeoque calidum dicatur. Cibus ipſe, quo aſſiduò veſcimur, etiam ſi aromatibus condiatur, mox ſomnum conciliat: & quæcumque ebrietatem afferre poſſunt, pari ratione gravem ſomnum inferunt; undè dicitur 5.*aph*.5. *Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit, &c.*, cùm tamen ea calida recenſeantur.

Quia prætereà Galenici volunt cauſam Lethargi pituitam, in cerebro putreſcere, itaut vapores calidos ad cor demittat, qui febrim lentam pariant; rem magis implicant, quàm explanant; quamobrem eos redarguit Platerus *hoc loco*, conſentitque Sennertus cum aliis plurimis, qui febrem cum Lethargo conjunctam,potiùs primariam, quàm ſymptomaticam contendunt;quinimmò Sylvius Deleboë arbitratur, neque Cerebrum in Lethargo primitùs affici, ſed ipſum ſanguinem; & quamvis caput grave ſit Lethargicis, poſſe tamen, ſubdit, hoc à vaporibus, aut humoribus cum ſanguine ad cerebrum delatis exoriri. Attribuunt autem iſti humoribus,ſeù vaporibus cum ſanguine miſtis, narcoticam quandam vim, cujus cauſâ cerebrum tam malè ſopiatur.

Prax.Medic. lib.2. c.29.

Verùm tametſi facilè conceſſerim, febres plerumque lethargum comitantes à ſanguine eſſe; vix tamen crediderim illas aliter oriri non poſſe, & præſertim ab iis, quæ in cerebro continentur. Sectionibus namque cadaverum, quæ hoc mortis genere ſupremum diem obierunt, compertum eſt,cerebrum multo ſero ſuffuſum, aut purulento humore gravatum, vel etiam tumoribus meningum, corruptione, & ſphacelo,aut aliter affectum fuiſſe;ut ex pluribus colligit Bonetus. Et licèt quæ per ejuſmodi diſſectiones in cerebo lethargicorum reperta ſunt,effectus, non cauſæ Lethargi probabiliter dici poſſint, ut prudenter monet Sylvius *c.loco*; quis tamen inficiabitur vitium aliquod in Cerebro præextitiſſe, quod effuſionis puris, alteriuſve humoris cauſa fuerit? Ali-

Lib. 1.Anat. pract. ſ 3.

Alibi diximus ſomnum conciliari cùm nervorum fibræ, quâ parte Cerebro cohærent, aliquantulum craſſeſcunt, laxantur, aut flacceſcunt, ut non tam expeditæ ſint ſuis functionibus obeundis; nunc verò ſuperaddimus ex morbo eſſe, cùm diutiùs, vehementiùſque, quàm par ſit, offenduntur, ac tumefiunt, unà cum cerebri gravamine, vel meatuum, ejuſque vaſorum infartu, obſtructioneque. Contingit autem cerebrum in lethargicis diverſimodè lædi: aliquando à ſuperincumbentibus meningibus tumidioribus, aut juſto humentioribus: aliquandò à ſeroſa, aut aquea colluvie gravante, vel ipſius corticis poros opplente: nonnunquam à vaporibus ſolito abundantioribus, craſſioribuſque, ex crapula, aut à prava ciborum, vel medicamentorum, præſertim narcoticorum conditione ſuggeſtis, vel etiam à maligna ſanguinis habitudine, aut liquore nervorum vapido, acido, aliterve vitiato, potiſſimùm è viſceribus hypochondriorum; undè Helmontius ſoporem quemcumque è ſuo *Duumviratu* proficiſci docet: interdum à pure, vel ſanguine extra proprios ductus vagante: quandoque demùm ab halitibus minerarum, præſertim antimonii, & mercurii, aut fumo carbonum, & fermenteſcentis muſti vapore. His accedit mala capitis conſtitutio, ejuſque textura, vel denſior, vel laxior, ob quam facilè alterantibus quibuſcumque ſuccumbat, & hebetetur. Verùm hæc ad habilitatem corporum potiùs pertinent.

Atque hinc fit cur ſoporati non ſemper iiſdem, ſed ſæpenumerò diverſis ſymptomatis corripiantur, & modò Vigiles, modò Comatoſi, vel Carotici, imò & Apoplectici, Cataleptici, aut Convulſi obſerventur; atque affectus iſti à pleriſque confundantur, vel parùm inter ſe differre putentur.

Tumefiunt Meninges, atque ab his Cerebrum gravatur in abſceſſibus, vel à ſuperabundanti lympha, in Catarrhis initiantibus. Humeſcit verò, & oppletis poris oppri-

primitur, à ſero, vel lympha è diruptis vaſis effuſâ. Vaporibus plurimis obtunditur, & inficitur à crapula, & ebrietate, fumo carbonum, venenis, narcoticis medicamentis, febribus malignis. Pure, vel ſanguine reſtagnante ſuffunditur in caſibus, & ictibus, ut dicitur 7 *Aph.* 14. & 58. Malâ demùm capitis conſtitutione Cerebrum, vel arctè nimis conſtipatur, vel pluſquàm natura exigit, delaxatur, & viribus fatiſcit; undè torporem, ac ſtuporem perpetuò patitur, ut in nonnullis naturâ ad ſoporem maximè proclivibus expertus ſum.

Crediderim autem lethargum ſpecialiter febrim comitari, cùm vaporum, qui per cerebrum, ejuſque corticem præcipuè ſunt diffuſi, conveniens perſpiratio impeditur; undè levis, ſed indebita excitatur fermentatio, ex qua ſubindè febris lenta, ad eum fermè modum, quo experimur conſimiles febres exoriri ab obſtructis, & tumefactis glandulis, à cohibito ſudore, vel præpeditâ per cutim tranſpiratione: In Comate vigili potiùs Meninges inflammari, aut acriori ſanguine reſtagnante irritari, quâ parte præſertim Cerebro ſubſternuntur; undè Eryſipelatis ſpeciem ſubeant: Coma verò ſomnolentum, & Carum conſequi gravantes, & humefacientes humores; atque figentes, & congelantes Catalepſim, ac Convulſionem. Verùm de his fuſiùs infrà.

Soporatos dignoſcere facillimum: ſunt enim adeò profundo ſomno gravati, ut vix excitari queant, etiamſi clamores, & tormenta adhibeantur; & ſi quandoque expergiſcuntur, denuò relabuntur in ſomnum, & non rarò incommiſſis palpebris. Lethargici autem dicuntur cùm præter ſoporem, inertiam, & oblivionem, lentâ febre detinentur; ſiquidem in Caro, & Comate febris deeſt, vel ſaltem præceſſit, & quidem mali moris. Differt præterea Lethargus à Catalepſi, quia in hac æger quaſi obriguiſſe videtur, cùm jaceat in eodem ſitu, in quo correptus fuit, pedibus, aut manibus contractus, & apertis, ac in-

con-

conniventibus oculis, videt quidem, auditque, licèt loqui non poſſit. Differt pariter ab Apoplèxia, ſiquidem hæc repentè invadens, privat omni ſenſu, & motu patientes, non leviter etiam læsâ reſpiratione, at citra febrim. Internoſcitur denique Coma Somnolentum à Vigili, ſeù (ut aliis dicitur) Typhomania; quòd in ſomnolento reverà æger dormiat, in vigili verò inſomnis ſit, imò vocatus reſpondet, ac perpetim clauſis oculis obloquitur.

Num verò ab hac, vel illa cauſa ſoporiferi hi affectus ſint progeniti, difficilioris eſt inquiſitionis. Nam plerumque ità ſigna unius conveniunt, confunduntur que cum ſignis alterius, ut etiam accuratiores Medicos fallant; undè cùm crederetur ſeroſus humor cauſa ſoporis, in diſſectione cadaverum, ſe ſe obtulit Apoſtema, & viceverſa: quandoqueetiam neque quid ſenſibile in cerebro patientis inventum eſt. Solent tamen non raro turbidæ, & copioſæ urinæ, ſeri, aut lymphæ copiam deſignare, ſicut pariter conſtitutio ægrotantis humida, conſimilis victûs ratio, color cutis pallidus, pulſus mollis, facilis ſudor, tempus hyemale, aut auſtrinum, & pluvioſum. Suſpicabimur abſceſſum, cùm multo anteà præceſſerit capitis gravitas, torpor corporis, ſenſuum hebetudo, præteritarũ rerum oblivio, vel alius cerebri affectus, aut acuta febris. Ad cibum, & vapores caput infeſtantes, referemus, cùm crapula, & ebrietas anteceſſit, vel cibi ingeſti fuerint pravæ conditionis, ut fungi, tubera, cicuta, lactuca, ſolanum, papaver; vel æger hauſerit malignos halitus minerarum, mercurii, carbonum, muſti fermenteſcentis, & ſimilium. Sanguinis aut nervorum liquoris vitio tribuemus, ſi maligna, aut peſtilens febris ægrum divexat, vel perdiù viguit affectio ſcorbutica, aliuſve generis, unde acor, & exſolutio illorum cum languore univerſali deducatur. Sanguinis, aut puris in cerebro congeſtio deſignabitur, ex præcedenti contuſione, aut vulnere, cum

ejuſ-

ejuſdem ſanguinis per nares, & aures exitu. Et denique tanti mali cauſam conjectabimus malè conformati capitis vitium, ſi cætera deſint, & ejuſmodi deformitatis indicia à nativitate perſiſtant; unde ſomniculoſus æger torpidus, & ſtupidus apparuerit.

Ad Prognoſim quod ſpectat, Lethargus periculoſus eſt, & plerumque lethalis, eoque correpti in ſeptem diebus pereunt, ex Hipp. 2. *de Morbis*: quod etiam confirmat Celſus *lib. 3. cap. 21.* & Galenus 4 *de Cauſ. pulſ.* Peripneumoniâ periculoſiorem eſſe ſcribit. Si prætereà tremor ſuperveniat, urinæ tenues, & claræ reddantur, alvus multa, & liquida egerat, ſudor frigidus circa caput appareat, majus malum. Contrà verò ſperanda ſalus, ſi ultra ſeptimum protrahatur, ſi purulenta materia per aures, & nares egeratur, aut Parotis die critico erumpat, vel alia conveniens evacuatio ſuperveniat, ex eodem Hipp. *cit. 2. & 3. de Morbis,* & *in Coacis prænotionibus*. Cæterùm ſomnus, & vigilia, utraque ſi modum exceſſerint, malum dicitur 2. *Aph. 3.* & ubi ſomnus laborem facit, lethale. *ibid. Aphor. 1.* Carus autem Comate pejor eſt; & Lethargo, ac Caro, Catalepſis; quamobrem rarò ab his evadunt ægrotantes.

V. 6. aph. 51: Cap. 13.

V. 3. de Morb.

Pro curatione Galenici plura adhibent. Primùm balanis, & clyſteriis alvum pluries exonerare conantur: mox in Lethargo venam ſecant ob adjunctam febrim: frictiones, & cucurbitulas, etiam cum cutis inciſione, cruribus, & ſcapulis applicant: protinùs quoque catharticum propinant, præſertim ex pilulis aliquo liquore ſolutis: veſicantia admovent: Catellos, Gallos, aut Pipiones per dorſum diſſectos, atque adhuc calentes ſuturæ Coronali imponunt, & fronti oxyrhodina, naribuſque acerrima indunt; & cùm hæc non ſatis eſſe viderint, capillos ægrotantium cremant, & verticem capitis candenti ferro inurunt, ut illos alto ſopore detentos excitent, & in vitam, ut credunt, reducant.

Verùm

Digitized by Google

Verùm curandi methodus rationabiliùs à cauſis petenda. Cùm tumoris, aut abſceſsûs in meningibus ſuſpicio eſt, ea probantur, quæ ejuſdem reſolutionem, aut diruptionem, atque per ſua emunctoria repurgationem promovere poſſunt, ut ſunt omnia diaphoretica ſuperiùs memorata; quamvis nec his plerumque morbus cedat, nec aliis violentioribus, præſertim cùm nequeant medicamenta cerebrum pertingere, & apoſtema ibidem genitum diſſolvere.

Cùm ſuperabundantis ſeri, aut lymphæ, ſeu mavis dicere pituitoſi humoris, indicia adſunt, purgantia locum habebunt, & quidem validiora; tum quia ob ſopitos ſenſus, nec ventriculus, nec reliqua viſcera tam facilè ad exoneranda corporis excrementa concitantur; tum etiam quia adhuc à remotioribus ductibus humores ſubducere expedit, ut qui in Cerebro reſtagnant, commodiùs indè deponi poſſint, & aliò divertere. Quamobrem licebit uti medicamentis ex colocynthide, ſcammonio, agarico, jalapâ, gummi guttæ, carthamo, & ſennâ compoſitis. Salutaris præ cæteris eſt uſus extracti catholici, & pilularum ex tribus Galeni, cochiarum, aggregativarum dilutarum in aliquo convenienti liquore, ut faciliùs à ſoporato deglutiantur; quibus addi poteſt Caſtoreum verum, & ſal volatile ſuccini. Conferent præterea quæ ſalivam, & ſputum movent, quibus Hippocrates *cit. lib. 3. de Morbis*, univerſam curationem concredidit. Ad hæc, ſudorifica, præſertim ſal volatile cornu cervi, & viperinum, bezoarticum joviale, vel minerale, ſtibium diaphoreticum, ſimul cum roborantibus cephalicis, diambrâ, diamoſcho, diaplire, confectione alkermes, vel tincturis eorumdem, optima erunt. Caſtoreum etiam, ejuſque magiſterium, vel eſſentia maximè commendatur, ſicut pariter ſpiritus ſalis ammoniaci ad aliquot guttas exhibitus in convenienti liquore. Externè verò proderit balſamum rutæ, oleum nicotianæ diſtillatum, eſſentia la-

vendulæ, & roris marini, ſpiritus ſalis ammoniaci.

Cùm à crapulâ, & ebrietate ſopor ortus eſt, vel provocetur vomitus; & quidem quàm citiſſimè; vel pannis cõtectus æger, ut temulentiam ſomno deponat, euſque dimittatur. Proderit etiam vomitus, cùm ex ventriculo pravis humoribus repleto caput gravatur, & in ſoporem delabitur. Concitetur autem ille emeticis ex vitriolo, antimonio, aut mercurio. Vel oxymel ſcilliticum, aut oxyſaccharum Angeli Salæ ſorbendum detur. Poſteà verò cùm ſtomachus, tum caput roboretur, & peculiaribus, propriiſque remediis foveatur.

Pari modo procedendum in ſopore à Narcoticis inducto, promoto nimirùm, ſi commodè fieri poſſit, protinùs vomitu; ac præterea ſpecialibus antidotis vim veneni retundentibus congruenter adminiſtratis. Cùmque ut plurimùm ab opiatis immodicè, vel intempeſtivè ſumptis cerebrum ſopiri poſſit, proindè quàm citò ad ſua antidota confugiendum. Galenus 8. *de Compoſ. med. ſ. l.* Caſtoreum ſcribit opio obſiſtere, illudque vocat Avicenna hujus theriacam, & Guainer. *de venenis* bezoar. Dicitur aliis antidotum opii, vinum Creticum, ut teſtatur Gaſpar Hofmann. *animadverſ. in Mont.* ex Galeno *lib. 3. de ſimpl. med. facul. cap.* 20. qui vinum calidum, vetus, generoſum, polyphorum, præſentiſſimum opio ſumpto remedium eſſe docet: confirmantque Rondeletius, Grevinus, aliique. Dioſcorides *lib. 5. cap. de ſale*, contra hauſtum opium, & fungos, ſalia cùm oxymelite bibi, ait: idemque repetit *lib. 6. cap. de Meconio, & Opio:* ubi plura alia ad aſſumptum opium commemorat: præ cæteris autem Merum cum abſynthio, aut cinnamomo; Origanum cum lixivio; Piper cum Caſtoreo & aceto mulſo, Acetum ipſum calidum; Decoctum ſatureiæ, & origani cum vino; Decoctùm etiam herbæ Thee, Salviæ, & Roriſmarini ad epotum opium contuliſſe vidi. His addi poſſunt acida, quæ ſulphur Narcoticorum obtundunt,

cap. 3. lib. 3. f. 13. tr. 5. c. 13. & lib. 4. f. 6. tr. 1. cap. 1. cap. 9. cap. 7.

præ-

Digitized by Google

præcipitant, aut invertunt. Bacc.*lib.7. de Therm. cap.*23. commendat Balneum aquæ tepidæ, præſertim cùm ſoporati ingenti pruritu cruciantur ab aſſumpto opio. At verò ſtupidi ex pravis halitibus in liberiorem aërem ducantur, nares aceto ſæpiùs abluantur, vel ſpongiâ aquâ gelidâ, & odorâ imbutâ facies madefiat: Cordi verò apponatur mica panis calida vino generoſiori irrorata; vel ejus loco theriaca vino diluta.

Cùm ſopor febri adnectitur, quæ procul dubio maligna erit, vel peſtilens, oppugnandum iis, quæ ejuſmodi febribus occurrere præſtò ſunt, aut vitium in ſanguine, ſuccove nervorum inductum auferre poſſunt, & utriuſque naturalem habitudinem reſtaurare. De qua re alibi. In hanc rem tamen valdè proderit Sal volatile ſuccini, & cornu cervi, elixir Magnanimitatis, ſpiritus cochleariæ, ſpiritus ſanguinis, & ſalis ammoniaci dilutus, elixir proprietatis deſcriptione Helmontii, oleum cinnamomi, ſal eſſentiale tartari, & id genus alia. Quòd ſi ſanguis, & liquor nervorum vitium contraxerint à Pancreate, Meſenterio, Liene, aliiſque viſceribus imi ventris, ut in Scorbuto, & Hypochondriaco affectu; tunc antiſcorbutica, & antihypochondriaca, præcipuè acidum infringentia, locum habebunt.

A ſanguine extra proprios ductus ſtagnante, vel à pure effuſo per Meninges, & Cerebri corticem, illatus ſopor curabitur (præter ea, quæ Chirurgi periti operam expoſtulant) grumos ſanguinis diſſolventibus, &, quoad fieri poterit, ſimul cum pure evacuantibus. Quare non levem opem afferet in principio pulvis contra caſum Meſuę, ſanguis hircinus in decocto rubiæ tinctorum, ſperma ceti cum extracto hyperici, aut balſamo ligni guajaci: Itèmque potiones vulnerariæ dictæ, cum balſamo ſulphuris ex oleo aniſi, vel juniperi; oleum ſuccini diſtillatum, ceruſſa Antimonii, tinctura ejuſdem: præter fotus externos ſuturæ Coronali, & Saggittali, temporibus, auribus, nari-

bus,& palato adhibendos,ex aqua ardente, & oleis ſtillatitiis ceræ,caſtorei, lavendulæ, roriſmarini.

Poſtremò quià mala capitis conſtitutione ad ſoporem, & lethargum proclives obſervantur, præcaventibus potiùs, quàm curantibus muniri poterunt, tum evitando alias cauſas, tùm etiam artificioſâ induſtriâ caput in meliorem ſtatum reducendo; tum denique cerebrum roborando,ut obſiſtere valeat cauſis internis, & externis, ne in ſoporem altum,gravemque delabens, vitâ tandem defungatur.

Quæ ſpecialiter poſtremò lethargicis, ac ſoporatis auxiliantur,proindeque antilethargica appellata, referuntur,externè quidem,oleum nicotianæ, ſuccini, & balſamum rutæ naribus admotum, & ſyncipiti,ac temporibus illitum.Spiritus ſalis ammoniaci,ſi ex phiala oblongo collo olfactandus detur, mirificè excitat, & cerebri recrementa per nares allicit. Hartmannus commendat litum ex oleo caſtorei cum ſucco rutæ, & fœniculi; itemque emplaſtrum ex ſucco apii, aceto acerrimo, & pulvere caſtorei abraſo capiti ſuperponendum. Proponit Paracelſus in ſopore, qui febribus malignis, & peſtilentibus ſupervenit,fotum quemdam, quem mirabilem prædicat,eſtque ut ſequitur: *Fol. beton. amarac. & ſalviæ, flor. ſambuci, & roſ. ſylveſtr. ſingulorum m.j. bull. in ſuff. quãt. acet. roſ. & vini albi; tùm prædictæ herbæ exprimuntur; et calentes capiti circumponuntur, et cùm refriguerint, denuò calefiant in prædicto decocto, et iterùm admoveantur, aliquoties repetendo; nam ſubindè ſopor ille lethalis expugnatur.*

Alium deſcribit Riverius efficaciſſimum, qui habet: *Angel. Zedoar. et Imperat. ſingul. unc. j. fol. beton. ſalv. roriſm. ſingul. m. j, ſatureiæ, rutæ, amar. et flor. lavendulæ ſingul. m. ß. bacc. lauri, et juniper. ſingul. unc. 1. ß. coq. in ſuff. quant. acet. et cum ſpongiis capiti abraſo f. fotus.*

Sternutamentum moventia, etiam optima ſunt. Ex pluribus autem ſummè contuliſſe refert Fridericus Dec-

Digitized by Google

kers *in notis, et obſerv. ad Praxim Barbett. de Lethargo* hunc pulverem naribus inditum; qui continet: *turbith. mineral. ſcr. ſſ. glycyrrh. pulv. dr. ſ.*

Utilisquoque eſt pulvis compoſitus *ex beton. roremar. puleg. caſtor. et cyclam. naribus exceptus.*

Internè verò præſtantiſſimum eſt Caſtoreum, ejuſque extractum, magiſterium, vel eſſentia. Borellus *cent. 1. obſ.* 52. ductus authoritate Tralliani, Rufi Epheſii, & Oribaſii, narrat ſe curaſſe lethargicum uſu Caſtorei cum ſubduplâ portione ſcammonii, addito oxymelle. Myrrham etiam, & Thus deglutitum ſomnum diſcutere nonnulli teſtantur. Cardilucius *in Officin. ſanit. cap. de aff. ſopor.* ſalutaris usûs eſſe ſcribit ſpiritum ſulphuris acidum, vel vitrioli in doſi dr. j. & ultrà, in aceto vini inſtillatum. Addit inſuper in defectu horum ſpirituum, exhiberi poſſe decoctũ calidũ chelidonii majoris in libra 1. aceti ad doſim iij, vel iv. unciarũ per vices patientis ori infundendum. Dominicus Leonus relatus à Sennerto, quẽdam Empiricum memorat retuliſſe, ſuccum conſolidæ minoris ad unc. ii. hauſtum, lethargo, & caro laborantes excitare. Ipſe verò Sennertus ſulphur lunæ cum extracto caſtorei aliis præfert. Apud Jo: Bapt. Du-Hamel mentio fit quarundam pilularum lunarium valdè efficacium in omnibus affectibus cerebri ſoporiferis, earumque compoſitionem deberi ait Roberto Boylæo. D. Michaël magni facit ſpiritum Veneris: & Hofmannus junior ſpiritum volatilem vitrioli verum, & philoſophicum, vel ſimplicem, vel cum ſpiritu ſalis, & aquis cephalicis commiſtum. Inter hæc ſuum habet locum Camphora tum interiùs, tum exteriùs adhibita. Georgius Wolffgangus *in ſua Opiologia* laudat eſſentiam Caſtorei, elixir Cephalicum cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ſpiritum formicarum volatilem tùm externè, tum internè. Ab Helmontio, ſopores tam morboſi, quàm artificiales, ſive opiatorum, efficaciter debellantur per lixivia, quæ multò anteà commen-

Lib. 1. pract. p. 2. c. 32.

cap. 20.

de corp. affi. p. 2.

tit. jus duumvir. n. 31.

mendata fuêre à Dioſcoride *lib.6.cap.17. de Meconio*, ubi origanum cum lixivio, aut paſſo, inter plura alia opii antidota commemorat. Idemque Helmontius radicem carlinæ, ejuſque ſuccum,& extractum, ſomnum arcere ſcribit, multòque magis ſopores modum non ſervantes.

DE EPILEPSIA.

TErribilem affectum illum, quo ægrotantes illicò præhenſi, veluti fulmine icti, in terram concidūt, ſpumam emittunt, capite, collo, oculis, manibus, pedibus, totoque corpore convelluntur, ac dentibus ſtrident, cum mentis, & ſenſuum læſione, Epilepſiam Græci vocarunt. Hippocrati dicitur *Ιερὸν νόσημα*, ideſt Sacer Morbus, quòd omninò deteſtabilis, & abominandus ſit. Dicitur etiam Herculeus, ſive quòd Hercules eo affectus referatur, ut meminit Ariſtoteles *in problem.*; ſive quia magnitudine, & ſævitiâ Herculeum robur effert, ex Galeno *6.epidem.in fine*; unde Celſus *lib.3. cap.27.* Majorem morbum illum appellavit. Dicitur quoque Puerilis, eo quòd pueris familiariſſimus ſit. Similiter Comitialis, Caducus, Lunaticus, Cælio Sonticus,& Morbus, qui inſpuitur, Plauto *in Captiv.*& Plinio *lib.28.c.4.*

Aliam Medici faciunt Idiopathicam, aliam Sympathicam; aliam recentem, aliam inveteratam, eamque potiſſimùm hæreditariam, parentum ſcilicet vitio contractam.

De cauſis verò, & modo generationis illius non inter omnes convenit. Putavit Galenus *3. de loc.aff.cap.7.* eſſe craſſum humorem ſpiritûs meatum in cerebri ventriculis obſtruentem, eo præſertim ductus argumento, quòd affectio hæc ſubitò fiat, & confeſtim quoque ſolvatur. Pro humore verò craſſo non ſolùm intellexit phlegmaticum,

ſen

ſeu pituitoſum, verùm etiam melancholicum, cùm ex Hippocrate *6. epid. in fine* ſcriptum ſit, *Melancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, et morbo comitiali laborantes fieri melancholicos; atque horum alterutrum magis accidere, prout vel in hanc, vel in illam partem infirmitas repit: ſi enim in corpus* (ſivè, ut communiter explicant, *in ventres*) *epileptici: ſi verò in mentem* (hoc eſt in cerebri ſubſtantiam) *melancholici redduntur.* Unde concludere videtur, ex Galeno, *nedùm pituitoſum, verùm etiam melancholicum ſuccum morbum comitialem inferre*. Idem etiam Galenus 4. *de loc. aff.* agens de Sopore, Apoplexia, & Epilepſia, docet: *Horum trium morborum frigidus, ac craſſus, aut omninò viſcidus humor, cauſa eſt*. Idipſum repetit de Epilepſia, & Apoplexia 2. *Aph. comm.* 45. & alibi. In eandem ſententiam viſus eſt inclinare Hippocrates *lib. de morbo ſacro*, ſi tamen hic liber reverà Hippocratis ſit. 3. de loc. aff. 7.

Plerique ex Dogmaticis, ex eo, quòd morbus hic ſubitò fiat, & ſubitò ſolvatur, arbitrati ſunt, potiùs à vaporibus originem ſumere, quàm ab humoribus. Non enim tam ſubitò poſſet epilepticus paroxyſmus terminari, ſi à craſſis humoribus penderet, qui lentiſſimè digeruntur, & & expurgantur. Si inſuper à ſubita craſſi humoris obſtructione, ſolutioneque, Epilepſiæ generatio, & reſolutio procederet, cur eodem modo confeſtim Apoplexia quoque non ſolveretur, quæ repentè etiam invadit, & ab obſtructione pariter ventriculorum oriri dicitur? Cur & aliquandò epilepſiæ contingant à vaporibus, halitibus, odoribus, vino? Quinimò Galenus ipſe fatetur 3. *de loc. aff.* 7. quendam Epilepſiâ correptũ percepiſſe elevari ex tibia vaporem, ſeu auram frigidam, quæ cerebrum pertingens torporem inferebat, & motus epilepticos. Et 5. *ejuſdem operis cap.* 5. de quodam Grammatico refert, qui quoties vel nimiùm vehementer docendo exerceretur, aut intentus cogitaret, vel inediam ſuſtineret, aut iraſceretur, comitiali morbo corripiebatur. His plura alia

ad

Digitized by Google

Lib.1.pract.p.2.c.31 q 3. addit Sennertus adversùs ſententiam Galeni,atque tandem concludit cauſam Epilepſiæ proximam, eſſe vaporem mordacem, acrem, & malignum peculiari vi cerebrum ſtimulantem, quod etiam multò anteà docuerant, Fernelius, Platerus, aliique.

Prax.Med. lib. 2. c. 20.n.92. Franciſcus Deleboë Sylvius cauſam Epilepſiæ veram, & adæquatam ſuſpicatur eſſe ſpiritum acidum volatilem, quacumque in parte genitum, coacervatumve, indeque ad cerebrum delatum ſpiritibus animalibus junctum, ipſoſque divellentem, & impetuosè commoventem.

Therapeut. ſpecial.lib. 3. ſect.10. cap.11. At Gerardus Blaſius illam refert *ad interpolatam muſculorum dilatationem*, quam provenire, ait, *à ſpiritu animali in nervos ex cerebro, crebrò,& per intervalla influente*: idque *vel vitio ſpiritûs, ſeù mobilis, moventis, aut viarum: ſpiritûs, ſi tenuior ſit: viarum, ſi nervi ſint plus debito aperti, aut anguſtati: moventis demùm, cùm cerebrum inordinatè movetur.*

Cap.2. Paulus Barbette verò *in ſua praxi*, incuſat *lympham in cerebro vitiatam, & acredine ſua nervos vellicantem*. Ejuſque Adnotator Fredericus Deckers addit, *etiam acido auſteram*: neque tantùm nervos vellicantem, ſed ſuâ quoque auſteritate eoſdem quaſi conſtringentem, liberumque ſpirituum animalium in nervos influxum impedientem.

Cap.2. Thomas Williſius *de morbis convulſivis* poſtquàm determinavit, neque cerebrum, ejuſque meditullium, neque meninges reverà in Epilepſia affici primariò, ſed ſolùm ſpiritus animales intra cerebri meditullium conſitos, illoſque eſſe iſtius morbi ſubjectum; ſubdit, affectûs cauſam non eſſe aquam in cerebri ventriculis congeſtàm, nec humorem craſſum, àut viſcoſum, ejus poris, & meatibus hærentem; ſed *ſpiritus animales inordinatos, perturbatos, ac veluti à fomite igniario exploſos; ideòque corporum continentium motus convulſivos ciere*; undè etiam fieri,

ait,

ait, *quòd epileptici tam repentè proſternantur, & cum impetu cadant, non aliter, ac domus à pulvere pyrio exploſo ſubvertitur, & extra locum, in quo ſteterat, dimovetur*. Hinc quoque contendit in quavis Epilepſia cauſam non modò procatarcticam, ſed & conjunctam omninò in cerebro conſiſtere: nempè ſpiritus prædictos ad explodendum diſpoſitos, ibidemque etiam exploſos. Cap. 3. de morb. convulſ.

Nicolaus Cheſnau, quia putat ſimilem Palpitationi Cordis eſſe Epilepſiam, idcircò utrumque viſcus ab iiſdem cauſis æquè affici docet. Inquit enim: *Quæ Palpitatio cordi dicitur, cerebro Epilepſia appellatur; At à levioribus cauſis Cor, quia tamquam vitæ principiũ multum incõmodũ ferre non poteſt, gravioribus verò Cerebrum, quod ſine vitæ diſcrimine, graviores affectus tolerare poteſt: quamobrem qualitatis malignæ interventu Epilepſiâ corripitur, quæ eſt ejus palpitatio. Debet autem maligna qualitas eſſe cerebro, proprietate quadam infenſa, cujus præſentiâ ſtatim concutiatur, nervoſis in conſenſum tractis: quo pacto corde palpitante, arteriæ quoque palpitant*. Subdit inſuper, *quòd ſicuti quæ parum moleſta ſunt, placidè, & pedetentim cor excernit; quæ verò jam modum excedere incipiunt, celeriori, et majori, quàm anteà diaſtole, et ſyſtole arcere nititur, et cùm nimium gravant, aut multùm adverſantur, qualitate præcipuè malignâ, palpitationis ſæpe motu expellere contendit, quæ dicitur cordis immoderata concuſſio: Eodem prorsùs modo cerebrum quotidiana excrementa, quæ præter modum non urgent, per meatus ad id comparatos ſenſim, et ſine moleſtia excernit; quæ verò non facilè cedunt, ſternutationis motu ſæpiſſimè excutit: at ipſum aggrediente qualitate malignâ, & proprietate quadam illi infenſâ, ſubſalit, concutitur, & more cordis palpitat, ut illam à ſe propellat: quæ quidem palpitatio Epilepſia eſt.* Lib. 1. ſuarum ob- cap. 4.

Hermetici, & Paracelſiſtæ Epilepſiam nuncupant morbum *mercurialem vitriolatum*, eo quòd originem ſuam nanciſci dicant ex vapore Mercurii, & Vitrioli conditio-

Digitized by Google

nem referente, qui ex tartaro, aut ex materia mucoſa, & æruginoſa expirat; Is autem cerebrum petens cum ſpiritibus animalibus commiſcetur, ac deinde ſuâ aciditate meatus illius obſtruit, arterias carotidas conſtringit, ac comprimit, undè facultatis vitalis in cerebrum tranſitus impeditur, ſimul atq; virtutis animalis in inferiora deſcenſus; quinimò meninges exquiſitiſſimi ſenſûs punguntur, & vellicantur, indeque oriuntur convulſiones, caſus, & animalium functionum depravationes, hebetudines, & abolitiones. Addit etiam Petræus *in ſua Noſologia*, vapores, nedùm vitrioli, ſed etiam aluminis, ammoniaci, & arſenici naturam imitari, adeòque inſtar aquæ ſtygiæ ſummam acrimoniam, & erodendi, ac penetrandi vim acquirere. Et Quercetanus *in Tetrade graviſſimorum capitis affectuum* malignitatis participes illos efficit, qui nimirum poſſint Cerebrum, & Nervos tam vehementer, & impensè extorquere, ac perturbare. Exiſtimat tamen hic Auctor, alienus à communi reliquorum Medicorum ſententiâ, non ſemper cerebrum in Epilepſia eſſe primitùs affectum, neque perpetuò illius ſedem in eo collocandam; ſed aliquandò ſaltem cor primùm affici, cerebrum verò ſolùm per conſenſum: idque deducere ſtudet ex palpitationibus, pulſuum perturbationibus, & animi deliquiis, quæ epilepſias quandoque comitantur, citra ullam læſionem Imaginatricis, & Memoriæ; Imò etiam illæſis manentibus viſu, & auditu. Quamquàm in hoc redarguitur à Sennerto; an verò rationabiliter, cordatiores judicent.

Cap. de epilepſia.

Maluit Helmontius hunc morbum ad *Archeales* referre, atque ab Archeo furioſo proficiſci, eſſeque virus inebrians, & ſoporiferum, ac quodammodò furioſum, quod primitùs circa ſtomachum, deinde maximè in capite percipiatur. At alibi lienis quoque vitio illum attribuit.

De morb. Archeal. n. 17.

tit. jus duumvir.

Quæ denique ex Anatome colligi potuêre, varia pariter

ter,& dubia ſunt. Aliquandò abſceſſus in cerebro inventus eſt, aut corruptæ meningis portio calvariæ adhæreſcens: aliquandò etiam cranii caries, & cerebri ſphacelus: nonnunquam meninges puſtulis obſitæ, aut polypo affectæ: interdum humor fœtidus, ac putris; vel etiam acris, ſeroſus, & tenuis, tum in cerebri ſubſtantia, tum in ejuſdem ventribus: atque alia ejuſmodi; ut videre eſt apud Bonetum. Ab his autem neque certi quidpiam in hac re deducere licet; cùm probabile etiã ſit hujuſmodi inventa non cauſas, ſed effectus fuiſſe Epilepſiam conſequtos, imò vitæ terminum: præſertim quia non rarò cerebrum, cum ſuis meningibus, ſero, pure, aliove humore repletum inventum eſt, cùm tamen æger nullis epilepticis motibus vivens laboraſſet, ut præ cæteris deprehendit Williſius; quamvis in his caſibus humores minùs acres fortaſsè extiterint, vel ſenſus admodùm obtuſi, ut irritamenta non perſenſerint, quibus convulſivi motus videntur omninò conſociari; unde qui ex Williſio refertur à pure fœtido in meninge tenuiori, & cerebri cortice detento, peremptus, ſtupore primùm, mox Apoplexiâ correptus periit. In his denique, qui memorantur epileptici ab obſtructione ventriculorum cerebri, licèt humor illorum cavum occupans repertus ſit, potuit tamen vigente paroxyſmo, è diruptis vaſis illuc effluere; unde potiús morbi accidens, quàm cauſa fuit. Legatur Petręus *Noſol. lib. 1. diſſert.* 6. atque ex ipſo, Bonetus *in ſchol. obſ.* 14 *cit. loc.*

Anat. practic. lib. 1. ſect. 12.

De morb. convulſ. & Pathol. cerebri.

Valde autem veriſimile videtur Epilepticorum motus oriri, cùm fibrillæ nerveæ irritantur, & contorquentur, quæ aliquandò tam tenellæ, & molles ſunt, ut etiã levi de cauſa convellantur, ut aliquibus accidit ex timore, verecundia, odoribus, titillatione. Atque hinc fit cur puelli facillimè in ejuſmodi Epilepſiæ motus incidant, ſicut pariter quicumque à nativitate cerebrum ſortiti

Digitized by Google

ſunt mollioribus conſtructum fibris. Undè etiam exiſtimaverim quâ ratione Epilepſiæ obnoxii, ingenio & artibus præpolleant, ac perſpicaciores ſint, ut notavit Ariſtoteles *in problem ſect.* 30.

Quamvis nervi, aut principium nervorum in Epilepſia afficiantur, & irritentur, eorumque fibræ extorqueantur; ex vulneratis tamen, vel reciſis nervis non neceſſe eſt ſequi convulſionẽ. Nervi ſiquidem punctim cæſi, vel proritati convelluntur; ſecus verò reſecti, niſi aliud accedat, quod fibras illorum vellicet, & compungat, ut paſſim teſtantur experimenta.

Sympathicam prætereà Epilepſiam oriri ajunt à ventriculo, inteſtinis, meſenterio, pancreate, ſepto tranſverſo, utero, pudendis, cruribus, tibiis, aliiſque partibus, conſenſum quaqua ratione cum cerebro ineuntibus; ex quibus putant vapores ad cerebrum efferri, indeque ipſum affici, & contorqueri; ſicut de Puero, qui ſentiebat elevari ex tibia auram frigidam, refert Galenus *c.3.de loc.aff.* At licèt pravi vapores aliquandò ex recrementis iſtorum viſcerum per nervos potiſſimùm in cerebrum efferri poſſint, haud tamen credam perpetuò ab halitibus illuc elatis ſympathicas Epilepſias exoriri: ſatis enim eſt ſi fibræ nerveæ per viſcera diffuſæ ab his, aliiſque rebus præternaturam concitentur, & malè afficiantur; ſiquidem ipſis affectis, ac contortis, mox pari modo afficiuntur, & contorquentur alii nervorum ramuli ad cerebrum uſque; ubi poſtmodum operationum animalium confuſio, & abolitio. Vidi Ego juvenem epilepticum ipſo paroxyſmi tempore ventriculo laborantem, & quo momento convellebatur, ſimul etiam ſingultiebat; atque indicto vomitu deſiêre ſimul ſingultus, & convulſio, ac liber evaſit.

Atque hoc pacto faciliùs intelligemus undè citra humorum vitium, à quibus vapores elevari poſſint, non rarò epileptici plerique facti ſint ex inedia, olfactu rerum

ma-

malé olentium, animi affectibus, tonitru, ſtrepitu, clangore rei terribilis, aut inexpectatæ aſpectu, exercitatione, titillatione, capitis inverſione, venere, vermibus, calculis, & ſimilibus. Lactentes ſæpiſſimè motus epilepticos ſubeunt à lacte ſucto, & in caſeum coagulato; imò etiam ex vagitu graviori. Neque ſolùm ab his, ſed etiam à levioribus cauſis eos convelli contingit, præſertim cùm hæreditariam à Parentibus contagionem contraxerint.

*P*ræcedunt Epilepſiam capitis dolor gravans, faciei pallor, vertigo, nervorum, & muſculorum trepidatio, linguæ hæſitantia, oculorum ſuffuſio, aurium ſonitus, totius corporis laſſitudo, hebetudo ſenſuum, & animi triſtitia. Concomitantur verò vehemens, & repentinus caſus, univerſalis concuſſio, manuum, pedum, oculorum, colli, labiorum inæqualis commotio, dentium ſtridor, ſpumæ per os eruptio, ſenſuum omnium abolitio, alvi excrementorum, urinæ, & ſeminis interdum involuntaria egeſtio, atque etiam poſt paroxyſmum, eorum, quæ circa ſe geſta ſunt, oblivio: quamvis & ſtantes, & ſedentes, & curſitantes, & audientes, & memores, epilepticorum nonnulli referantur.

Ab abſceſſu in cerebro, & meningibus progenitæ epilepſiæ, eorumque ſphacelo, & calvariæ carie, ſigna petentur à prægreſſa capitis læſione, vulnere, contuſione, eryſipelate, gravedine, gallica contagione. Ita quoque ſi per conſenſum à ventriculo, liene, utero, ibiq; ſecundinis, placentâ, vel lochiis retentis, vaſis ſpermaticis, inteſtinis, ac vermibus ibidem ſitis, crure, tibiâ, pede, vel manu, aliiſque partibus, epilepticæ inſultationes dependeāt, harum partium affectarum ſigna aderunt: fortaſsè venena fuêre aſſumpta; morſus beſtiarum inflicti; cutis apparebit alicubi fædata, varicibus, puſtulis, vel variolis affecta; & æger ipſe, vel ante vel poſt paroxyſmum, de alicujus partis læſione conqueretur.

Li-

Licèt inſanabilis putetur Epilepſia, plerique tamen ab illa evaſerunt. Verùm recens in pueris, breves habens, & leves paroxyſmos, atque à cauſis evidentibus excitata, facilioris ſolet eſſe curationis; Diuturna verò, hæreditaria, in ſenibus, crebriùs repetens, & diutiùs perdurans, cujus etiam occulta cauſa eſt, vel nunquam, vel difficillimè curatur. De ea autem ſcribit Hippocrates 2. *Aph.* 45. *Quicumque Juvenes morbo comitiali labor ant mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque liberantur*. Et 5. *Aph.* 7. *Quibuſcumque morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt; Quibuſcumque autem vigeſimoquinto anno, ferè commoriuntur*. Et *eodem libro t.* 70. *A Quartanis capti non admodum convulſionibus capiuntur, ſi verò priùs capiantur, et quartana ſupervenerit, liberantur*. Idem etiam repetit 6. *epid. ſect.* 6. *quartanâ correpti à magno morbo liberantur*.

Remedia Medici diſtinguunt, nedùm pro cauſarum, ſed etiam pro temporum diverſitate. In ipſo paroxyſmo omnem induſtriam adhibent, ut quàm citiùs fieri poteſt æger in ſenſus redeat. In poſterùm veró præcavere conantur, ne denuò illo corripiatur, perveſtigatis ſcilicet cauſis, undè fomitem is habeat, & repetitionem, iiſque, pro re natâ, domitis, vel expulſis.

Ad primum, plura ſolent in hanc rem adhibere: extremas partes arctè obligant: nares, tempora, & palatum oleo ſuccini, rutæ, caſtorei, aliove inungunt: podici ſupponunt balanos acres ex felle, aut ſapone Genuēſi: ſcapulis, & cruribus cucurbitulas cum frictionibus, & cutis inciſione, admovent: Capillos evellunt, aut cum ſpiritu vini cremant: ungulam Alcis, quæ à proprietate dicitur epilepticis ſuccurrere, collo ſuſpendunt: fortiora enemata injiciunt: acerrima violenter in os immittunt, maxillas diducunt, & lignum aliquod interjiciunt, ne à dentibus vehementiori motu compreſſis lin-

lingua ſcindatur: neque deſunt, qui in aures cantilenas quaſdam inſuſurrent, aut inclament.

Alii ſolis antiepilepticis patientes blandiùs curant, ductus cum cerebro conſentientes roborando, fovendoque ſpinam eſſentiis capitalibus, ut lavendulæ, caſtorei, rutæ ſylveſtris, ſalviæ, roriſmarini, ſuccini, opobalſami. Quare ad excitandos epilepticos immittit in nares ſuccum rutæ ad unciam ſemis cum caſtorei drachma una Rodericus à Fonſeca. Intrudunt etiam in os antiepilepticum aliquod medicamentum, ex his quæ infrà referemus. Quòd autem nonnulli affectos erigunt, illorumque brachia, & crura à motibus cohibent, vel in hoc, vel in illo ſitu conſtringunt, ſternutamenta moventia naribus indunt, cucurbitulas, & inciſiones adhibent, diverſiſque modis patientes aſperiùs tractant; paroxyſmi morem interturbant, & Naturæ conatus impediunt: hujuſmodi enim Praxis ſæpiſſimè perperam inſtituitur; quoniã hoc pacto duplex Naturæ moleſtia: altera nimirùm à morbo, & altera nõ levior à Medẽtibus intentatur; cùm longè præſtitiſſet ſinere paroxyſmum juxta morem ſuum tranſire, & laborantes unicâ tantùm plagâ affligi; ſapienter quidem concludit Williſius *de morb. Convulſ. cap.* 3. Solùm vomitoria conferrent plurimùm, ſi à ventriculi gravamine æger convelleretur, & Natura per eam partem ſeipſam exonerare tentaret.

Ad ſecundum, Prophylaxim variè inſtituunt, pro varietate cauſarum, & partium quas putant affectas. Qui in Idiopathica Epilepſia obſtrui arbitrantur cerebri ventriculos craſſis, viſcoſiſque ſuccis, toti ſunt In evacuando; neque ſolùm per ea, quæ alvum laxant, aut vomitum movent, ſed etiam per errhina, caput purgia, cauteria, tùm ſyncipiti, tùm collo, tùm brachiis, & tibiis adhibita. Quinimò Petrus Salius Diverſus, & Zacutus Luſitanus etiam ſanguinem mittendum aliquandò ſuadent, arbitrati dari poſſe Epilepſiam à ſanguine. Exhibent

De Morb. part. cap. 3. Prax. M adm. lib. 1. obſ. 21. & 29.

bent ſimiliter decocta capitalia dicta, ad extenuandos humores,eoſque per cutim educendos;ac præterea nonnullaalia medicamenta, quæ ipſis dicuntur à proprietate occulta epilepticis opitulari, et imminentes paroxyſmos præcavere. In ſympathica verò, præter antedicta, quæ cerebro ſuccurrunt, offerunt quoque quæcumque malè affecta viſcera, unde labes tanti mali provenire creditur, repurgent, et moderentur.

At Hippocrates præter uſum Hellebori utriuſque, ſed præſertimalbi, quo vomitus provocaretur,commendavit *Pyrethrum*. Et Galenus uſus eſt oxymelle, tùm ſimplici, tùm ſcillitico.

Qui vaporibus acribus,malignâ conditione cerebrum ſtimulantibus, cauſam hujus affectûs attribuerunt, ipſis retundendis, et caſtigandis incumbunt, atque inſuper humores, ex quibus illi elevantur, appoſitis medicamentis educere conantur; non neglectis intereà, quæ viſceribus conſentientibus occurrant.

Sylvio Deleboë commendantur quæ ſalem poſſident per lixiviũ parandũ, tùm fixũ,tùm volatilem; ut Ruta, Poliũ montanum, Pæoniæ ſemina, et radices, etiam Valerianæ, et Dentariæ,Liliorum convallium, et Tiliæ flores, viſcum quernum, et corylinum. Similiter ſpiritus, et ſal volatile C.C.,caſtoreum, corallium,ſuccinum, Hirundines, Picæ.

At verò Gerardo Blaſio viſum eſt curationem abſolvi per emendationem cauſarum irregularem motum in muſculis efficientium. Quamobrem ſpiritus tenuiores, et mobiliores alterandos præcipit refrigerãtibus,& opiatis: Nervos obſtructosaut compreſſos,reſerandos, et amplificandos: vitioſos humores purgandos, et corrigendos; roboratis tamen partibus ad illorumgenerationem diſpoſitis, et cephalicis antiepilepticis remediis congruenter adhibitis.

Paulus Barbette purgantibus inſiſtit, et lympham tem-

temperantibus; neque verò omittit caput roborantia, ſimul cum viſceribus compatientibus, ſed præcipuè antiepileptica tum ſimplicia, tum compoſita.

Williſio Therapeia inſtituitur, Primò per emeticum, ſi æger vomitionem toleret, et quidem uſu ſalis vitrioli, in tenerioribus, croco metallorum, vel mercurio vitæ, in adultioribus. Secundò per phlebotomiam, vel affixas hirudines. Tertiò per medicamentum catharticum. Quartò per ſpecifica antiepileptica. Quintò per cauteria, & veſicantia, itémque emplaſtra capitalia, ſternutamenta, enemata, decocta: atque his non proficientibus, per diaphoretica, & ſalivam educentia.

Non diſſimiliter procedit Cheſneau. Nam inſtituto in primis victu tenui & exiccante, parùmque calefaciente, prohibitoque vini, & Veneris uſu, ab enemate incipit, cujus peculiarem deſcriptionem habet: mox venam cephalicam utramque aperiendam præcipit; poſtmodùm purgat bis ſaltem in menſe. Ad hæc utitur ſpecificis, ſed præſertim potione, quā ſe expertum dicit, compoſitâ ex *aquæ pæoniæ unc.iij. theriacæ veteris dr.j. ſpiritùs vitrioli gutt.iv.* ſumendâ tribus horis ante prandium. Neque negligit externa, ut emplaſtra, pulveres capiti deraſo inſpergendos, cauteria, & reliqua reſpicientia partes, undè malignus vapor, ad cerebrum exhalat, ut fuſiùs apud ipſum eſt legere.

Hermetici, quia morbum hunc cum Paracelſo *vitriolatum* appellant, in ſpiritu vitrioli viridi illius curationem collocant, illumque præ omnibus aliis remediis proprium, & præſentaneum fatentur: Cujus deſcriptionem, præparationem, & uſum refert Quercetanus *in Tetrade graviſſim cap. affect. cap.* 30. Tranſcribit etiam Idem Author *ibidem* ex Paracelſo antiepilepticum aliud medicamentum ex vitriolo pariter, aliiſque ſimplicibus compoſitum. Commendant prætereà Paracelſiſtæ plura alia ad hunc affectum penitùs extirpandum,

Digitized by Google

tùm purgantia, tùm ſpecifica medicamenta ex Mercurio, Antimonio, & Vitriolo, Cinnabari foſſili, helleboro, cranio humano, & coraliis elicita, quæ præ cæteris referunt, & deſcribunt idem Quercetanus, Crollius, Hartmannus, Grulingius, & Rolfinchius.

De magnet. vuln. Cur.

Helmontius multa adverſus Epilepſiam ſparſim retulit, præſertim verò ungulam Alcis affrictam, appenſamq; inſtar amuleti: Sympathicè enim ait epilepticos impetus paulatim arcere, ſed aſſiduo uſu effœtam, & inefficacem reddi. Hirundinibus etiam magnam vim attribuit. Alibi commendat ſalem volatilem ſanguinis humani, & ſalia volatilia vegetabilium cephalicorum. Itemque tàm Adultorum, quàm Infantium Epilepſiam curari dicit Spiritu ſalis Cruoris.

Tract. ſpir. vitæ, & Volup. Virent.

Quoniam verò ab experimentis innotuit Epilepſiam à conſtitutis quibuſdam cauſis, ſuperiùs memoratis, oriri poſſe, quæ niſi auferantur, impoſſibile ſit illam curari; propterea peculiaribus remediis, eiſdem occurrendum. Quare Abſceſſus, vel præcaveatur, ſi immineat, vel ad reſolutionem, modis ſuprà relatis, perducatur, ſi jam factus ſit, vel alio artificio digeratur, & expurgetur. Idemque opus in oſſis calvariæ carie omninò adhibendum.

Si per conſenſum ventriculi fiat, præter vomitoria, vel ſubducentia medicamenta congruenter adhibita, ſpecialiter de eo roborando, deque corrigendis ſuccis in eum confluentibus, ratio habenda erit: in quem uſum ſummè conferent electarium baccarum Juniperi, ſpiritus earumdem, elixir proprietatis, ſpiritus maſtiches, pulvis ſtomachicus Quercetani, pilulæ Rufi, oleum cinnamomi, eſſentia menthæ, aut ſalviæ, electuarium abſinthii, decoctum Coffè: eòque magis, ſi cum his commiſceantur antiepileptica.

Si ab Hypochondriorum vitio, atque ſcorbutica affectione, dependeat, ad Antiſcorbutica deveniendum,

ſpi-

Digitized by Google

ſpiritum cochleariæ, beccabungæ, naſturtii aquatici, raphani; non omiſſis acidum retundentibus alkalicis,& ex chalybe compoſitis medicaminibus.

A retentis ſecundinis, & placentâ, nedum ſternutamenta evocantia proderunt, commendata ab Hippocrate 5. *Aph.*49. verùm etiam hyſterica diſſolventia, ut radix dictamni,valerianæ,ariſtolochiæ; extractum granorum actes, fæcula bryoniæ, trochiſci de myrrha, extractum caſtorei, & hyperici, tinctura ſuccini, eſſentia croci.

Si à vermibus,illi necandi, & deturbandi medicamentis ad id comparatis; quæ ſuo loco referemus. Pari modo in reliquis cauſis agendum.

Inter purgantia(cùm corpora ſunt ſucci plena) præſtant extractum catholicum, hiera picra, pilulæ cochiæ, trochiſci alhandal, extractum agarici, reſina jalapæ, oxymel ſcilliticum, anthoſatum dictum, pulvis Comitis de Warvich, extractum hellebori nigri, pilulæ ex tribus Galeni, Barbettianæ, & ſimiles.

Præ cæteris prodeſſe ſpeciatim experti ſunt Medici hæc,ab effectu Antiepileptica vocata;ſuntque Radix,& & ſemen pæoniæ ex Galeno, & Zacuto; ejuſque elixir ex Mynſicht: Radix valerianę ſylveſtris ex Riverio: Radix dentariæ, ejuſque aqua, & ſemen ſaponarię ex Borello: Ruta crucigera, ejuſque ſuccus ex Langio: viſcum quercicum ex Boyle, aut etiam corylinum, illiuſque oleum Rulando celeberrimum: carduus, & millefolium ex Cratone: eſſentia lavendulę, ſpiritus ceraſorum nigrorum, ſaſſafras, liliorum convallium, & florum tilię, ac verbenę pulvis ex Mizaldo: Frutex ſambuci in ſalice inventi ex Hartmanno; unde Amuletum ipſe componit, quo curari poſſe, ait, etiam qui longiſſimo tempore hoc morbo laborarunt; comprobatque Thomas Bartholinus *in Cent.hiſt.*4.69. Pulvis radicis phu, ſeù valerianę ſylveſtris ex Fabio Columna, &

V. Lib. 1. Prax.c.1.

Digitized by Google

Panarolo: acori radix contuſa, & in potum exhibita ex Heurnio: ſuccus aquilegię, ex A. Gaſſero: radices artemiſię annoſę emortuę ex F. Deckers: fumus nicotianę, ſeu tabaci ex Riverio.

Baccæ inſuper *J*uniperi recentes, craſſæ, & maturæ ſi irrorentur pluries vino veteri generoſo,& furno, poſtquàm panis exemptus fuerit, blandè ſiccentur, ſi non ſemèl, iteratò; ultimâ vice baccis utcumque madentibus inſpergatur unc.j.ſacch. cryſtallini pulver., ambræ griſeæ dr.ſſ.omniaque verſentur diù, ut pulvis per omnia diffundatur. Ita ſerventur baccæ in vaſe vitreo, & ſingulo mane ſub aurora per mēſē ſumantur à x. ad xx. uſque ad xxxx. ex Theod Mayerne *c de Epilepſia.* Item ex eodem ibidem, ſemen hyoſcyami à granis viij. ad xx. cum cochleari uno ſucci ſempervivii recenter expreſſi per xxxx.dies.

Similiter hepata Ranarum, quorum pręparationem, & uſum memorat Hartmannus: Cerebrum humanum, ejuſque ſpiritus ab eodem deſcriptus: Caſtoreum ex Galeno, illiuſque extractum: Jecur lupinum ex Borello: Spina dorſi muſtelæ fluvialis, ipſiuſque ſanguis, quo ſe vidiſſe ſanatum epilepticum vigintiquinque annorum refert Hor. Augenius: Caro lupi in pulverem redacta, & fel catelli nigri ex Riverio, quod uſitatiſſimum in Anglia teſtatur Schlegius: Pulvis corvinus, quem ex Geſnero ſummum ſecretum eſſe ſcribit Reuſnerus: Aqua Picarum, & Hirundinum ex Rondeletio: Ipſęque Hirundines in pulverem redactę ex Foreſto: Pulvis ſecundinę primiparę ex Finckio, & Deckers: Ex ſecundinis etiam benè lotis, conciſis, & cum farina ſecalitia miſtis, atque in clibano toſtis conficitur medicamētū, quod à novilunio ad primū Lunę quadrātē mane, & ſero comeſtum, Epilepſiæ medetur, interea admotâ bis in die fronti Nicotianâ leviter contusâ. Cranium humanum, ejuſque extractum, ſpiritus, ſal volatile,

ma-

magiſterium, oleum, ex Paracelſo, Quercetano; Hartmanno, Schrödero, Sennerto: Sanguis humanus ex Thoma Bartholino, qui pro Amuleto haberi quoque ait lapidem nephriticum collo ſuſpenſum: ſpiritus ejuſdẽ ſanguinis humani ex Helmontio. Celſus etiã *l.* 3. *c.*23. ſcribit quoſdam jugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo liberatos. Stercus Pavonis in pulverem contritum ex Cratone, Borello, & Riverio: Cornu cervi crudum, vel uſtum, ejuſque ſpiritus, & ſal volatile ex Hartmanno, Sennerto, & Grulingio: Lotium vaccinum ex Libavio: Veſica Apri cum lotio in clibano exiccata; vel teſtes ejuſdem, & Galli ex H. Augenio: pulvis lumbricorum terreſtrium ex Heurnio.

cent.2.hiſt. Anat.78.

V. Helm. tr. de Sp. Vita n.16.

Prætereà Cinnabaris nativa Craton & River., vel ejus loco cinabrium Antimonii, F. Hofmann. Succinum, atque illius magiſterium, oleum, ſal volatile, tinctura, Quercet. River. Cheſneau: Pulvis chryſoliti Cardan., Smaragdus digitis geſtatus A. Boët.: vel cum Coralio ut carnem contingat, Zecch.: Coralium rubrum, cujus grana x. cum materno lacte exhibita ante omnem alium cibum, vel potum, puellos ab epilepſia tueri tradit Villanovanus, & Camillus Leonardus, atque ab his teſtantur idem Boëtius, & Hoëferus: Cryſtallum præparatum, & ſimul cum ſmaragdo, & coralio rubro exhibitum, Sennert: Bezoarticum lunare, & Dialuna Mynſicht.

Unde Magneſ Epilepſ. apud River. in prax.

Inter compoſita demùm, & uſu magis comprobata recenſentur Aquæ, Pulveres, Electaria, Potiones, Emplaſtra, & Olea.

Ex Aquis, ut eſt quæ P. Barbette mirabilis dicitur: *Hic ſapon. Hiſp. albiſſ. dr. ſſ. Coq. in lacte vaccino, et col. unc. iij. exhib.*

Item quæ fit ex *Hirundin. xc. Rutæ m. ij Caſtor. unc. i. vini albi lib. iij. deſtill. in B. M. et ſervatur uſui.* Doſis cochlearia duo in paroxyſmo, vel manè, extra paroxyſmũ, etiã

in

in inveterata Epilepſia,apud Guil.Rondelet.

Vel faciliùs: *hirundines juvenes q.v. contund., et cum caſtor.m add.mod.acet.acerr.deſtill.more ſolito.*

Aliam aquam ſtillatitiam deſcribit, & extollit H. Augen.*tom.*2.*Epiſt. et Conſil. lib.*8. *epiſt.*2. Deſcribitur & alia à B.Sylvatic.*cent.*1.*obſ.*47.ex Hirundinibus,&Picis, additis variis ſimplicibus antiepilepticis, quæ ab eodem mirabiliter commendatur.

Ex Potionibus, & Julapiis:*aq.beton.et flor.tiliæ ſingul. unc.ij.aq.fœnic.vitæ Matth. et antiepilept. Langii ſingul. unc.j.ſpirit.ſal.amm.dr.ſſ.tincturæ Caſtor.gutt.x.flor.hyperic. dr.j.laud. opiat.gr.iv. ol.ſucc.gutt.v.ſyr.ſtœchad. unc.j.m.* & ſingulis diebus ad minimum cochlear unum,aut alterum quater exhibet Deckers *ad* Prax.*Barbett.*

Aliud:*ther.vet.dr.i,aq.pæon.unc.vj.ſpirit.vitriol.gutt.iv.* expertum dicit Cheſneau.

Pro infantibus verò:*aq.flor.tiliæ,& fœnic.ſingul. unc.j. ſyr.ſtœchad.& diacod.ſingul.unc.ſſ. ſpirit.ſal.amm.ſcr.ſſ.*Ex eodem.

Ex Opiatis,& Electuariis:*pyrethr.ſtœchad & coſt.ſingul.dr.x. agar.dr.v.ſem.carui, anethi, aſſæ fœtidæ, & ariſtolochiæ rotundæ ſingul.dr.ij.ſſ.ſucc.ſquill.& mell.elect.ſingul.lib.i.et unc.ij.Coq.ſimul ſcill. et mel lento igne uſque ad conſiſtentiam, deinde ſuperadd.ſpecieb.ſ.electt.* Doſis omni mane dr.iij.quatuor horas ante cibum. Ex Montagnana.

Aliud: *Conſ.flor.beton. et anth.ſingul.unc.ij.rad. eryng. condit.et mithrid.ſingul.unc.i.pulv.lign. ſaſſafras dr.vj. caſtor.dr.iij.cran.hum.non humati, et ungulæ Alcis ſingul. dr.ij.rad.et ſemin. nigell. rutæ ſylveſtr.et radic.pyrethr.ſingul.dr.*1. *oxymell.q.ſ.f.opiata.* Doſis *dr.ij. vel iij.* ſingulo mane. Ex Riverio. Utraque morbum radicitùs tollere dicuntur.

Ex Pulveribus: *Caſtor.Cran.hum.ungulæ Alcis, C.C. calcinati,ſtibii præpar.opopon.ſanguin.drac. et lapid. ætit.*

ſingul.

ngul.dr.ſſ. ſalv. ſylveſtr.et tormentill.ſingul.dr.i.ſemin. et ad.pæon.ſem.rutæ,et beton.ſingul.dr.ſſ.margar.et ſmaragd. præp.ſingul.ſcr.i.ſuccin.albiſſ.dr.i.ſtercor. anſer. ſylveſtr. viſci querc.et coral. rubr.præpar.ſingul.dr.ſſ. ſpinæ dorſ.ſerp. dr.ii.et chalcit.præpar.dr.ſſ.f.pulvis. Apud Gruling. mirabilis dicitur in *ſuo Florilegio*; cujus doſis dr.ſſ.

Alium pulverem admirabilẽ prædicat H. ab Heers, quem componit ex cranio hominis, ſtercore pavonis, veſicâ Apri cum lotio in furno ſiccatâ, viſco colurno, oleo ſuccini inodoro. Obſ. 24.

Sed longè efficacior obſervatus eſt, qui conficitur ex *Cinnabar. Antimon magiſt.coral. margar. et cranii human. ſingul.dr.i. lign.viſc.querc.et caſtor.veri ſingul.dr.i.ſſ. ſem. rutæ, et pæon.ſingul. dr.ſſ. ſal.vol.ſuccin. et ammon.ſingul. ſcr.i cinnam. q.ſ.* Doſis *à ſcr.ſſ. ad ſcr.i. in aqua hirundinum, lavendulæ, flor.tiliæ, vel alterius ſimilis mane jejuno ſtomacho*.

Celebratur etiam pulvis corvinus à Reuſnero ex Corvis juvenculis combuſtis, & in pulverem redactis cum aliquo liquore convenienti. (Obſ.13.1) Alius efficaciſſimus conficitur ab Hartmanno ex Jecinoribus Ranarum, (Cap. de epilepſia.) quo reſtitutum fuiſſe ſcribit Fridericum IV. Palatinum, qui ab anno xv. ad xxvi. fuerat epilepticus. Simplicior verò eſt qui ex vero viſco querno fit, & ad dr.j. exhibetur in aqua ceraſorum nigrorum ſingulo mane per dies aliquot (circa Plenilunium nonnulli volunt), eoque nobiliſſimam quamdam fœminam epilepſiâ penè hæreditariâ diù afflictam, cùm cætera irrita fuiſſent, ſanitatem obtinuiſſe teſtatur Boyle: (De uſſ. Natur. Philoſ.) Et nos aliquando Nobilem quendam puerulum novem annorum deformi capite progenitum, & pluribus epilepticis invaſionibus conflictatum, unà cum tertianâ febre, perfectè curatum vidimus, cum quo tamen miſcebatur cortex Peruvianus, ante imminentem acceſſionem exhibitus, quem antiepilepticum quoque eſſe aliàs deprehendimus.

Ex Emplaſtris præſtat,quod habet: *ſucc.albiſſ.thur.et maſticb.ſingul.dr.i.ſſ.galban.et opopon.ſingul.ſcr.i.viſc.querc. dr.ij.ambr.griſ.gr.vj.moſcb.gr.iij.ſem.pæon.mar.dr.ſſ.ladani dr.j.ſſ.ol.nuc.myriſt.parum.Extend.ſuper corium,et aſperg. pulv.cubeb.*& ſuturæ coronali imponatur. Ex Cratone, & Horſtio, qui efficaciſſimum tùm pueris, tùm adultioribus fatentur.

Aliud: *gumm.amm.gumm.junip.thur. et maſticb.ſingul. unc.ij.ſem pæon.mar.et nuc.myriſt.ſingul.dr.iij.coral. rubr. præpar.raſ.ebor.et C.C.ſing.dr.i.malaſſ.cum ſtyr.liquid.et f. emplaſtrum,atque extendatur ſuper alutam.*Arcanum habitum eſt Salieno Medico Monſpelienſi,quo etiam provectæ ætatis epilepticos integræ ſanitati ſe reſtituiſse teſtatur, præmiſſis tamen univerſalibus, atque intereâ epotâ hac aquâ: *Hirundines adbuc in nido exiſtentes viij. rad.pæon.viſc.querc.ſingul.dr.iij.fol.rutæ m.j. flor. lil. conval.p.ij. caſtor. caryophyll. et macis ſingul. dr.ij. in ſuff. quant.vini alb.acet.ſcillit.et aq.meliſſ. ſuper cineres calidos infund.per bor.xxiv. deindè diſtill.atque in vaſe vitreo opt. clauſ.collig. et ſervet. Aqua.* Doſis pro natu majorib.*ab unc.j.ad unc.ii.*pro junioribus *ab unc.ſſ.ad unc.i.*

Ex balſamis, & oleis valet hoc: *gumm.galb. bdell. in aq. ard. diſſol. ſingul. unc.ſſ. bezoin.unc.j.ſtyrac.liquid. dr.j. fol.rutæ, chamædr.flor. ſtœchad.et lavend. ſingul. dr.ij. rad. coſt.unc.ſſ.caſtor. ſcr.j.infund.inciſa, et pulver., in aq. vitæ, et detin. ad macerand. in loco calido per dies aliquot.* Eo poſtmodùm frequenter fricetur ſpina.Plater.*lib.1.obſ.*

ob. 18. Henricus ab Heers deſcribit oleum quoddam à ſeipſo expertum, quod fit: *vitrioli veneris, aut viridis æris calcin.lib.j.ſſ.cran.hum.et ungul.Alcis ſingul.dr.ij.viſci querni, vel potiùs colurni, et ſem.pæon.mar.ſingul.dr.j.Hæc cum ſpir vini puriſſ.lib.ij.diger.in retorta, et diſtill. ſecundum artem.* Ingratiſſimum eſt & odore, & ſapore, ſed miræ efficaciæ ſi cum aqua convenienti ſumatur.

Mirificum etiam eſt oleum Buxi, cujus guttæ tres

in

in cond. pæoniæ exhibentur jejuno ſtomacho, & in ipſa acceſſione cum aqua flor. tiliæ, vel pæoniæ ad *unc.iii, gutt.x.* Roderic. à Fonſeca *in Conſil.*

Plurimùm quoque valet eſſentia lavendulæ, roriſmarini, ſalviæ, & caſtorei cum opobalſamo, ſi his univerſa ſpina cum occipitio uſque ad ſuturam coronalē inungatur. At verò Sal cōmune ad os Epileptici jam ſpumantis admotum, & labiis affrictum, ſtatim illum excitare ſcribit Foreſt. *ad ſchol. obſ. 64. l.* 10.

Intrinſecùs apud Noſtrates in uſu frequentiori eſt ſpiritus ceraſorum nigrorum ſylveſtrium, ſal volatile C.C. ſpiritus ſanguinis, ex ſale ammoniaco, & tartaro elicitus, ſalis ammoniaci flores, ſal volatile ſuccini. Valdè efficax expertus ſum, præſertim in fœminis, magiſterium ſuccini, hoc modo paratum. Diſſolvitur ſuccinum albiſſimum in ſpiritu vini, itaut hic tingatur: per filtrum poſteà trajicitur, & leni calore ad dimidium evaporet: reliquum ſervetur. Doſis g. x. uſque ad xx. & ultrà, in aqua lavendulæ, aliove ſimili liquore.

Pro coronide non præteribimus quod Paracelſus in diæta commendat cum oleribus coquenda folia hellebori nigri, & pro ſale viſcum querceum in pulverem redactum ſubſtituendum: quo ſi contentus patiens ſalem communem minimè expetierit, certò conſtare, ait, eum caduco morbo laborare. Nùm inſuper reverà curatus ſit, eodem ſigno dignoſci poſſe: ſi nimirùm condimentum viſci quernei nauſeam moveat. Conjecturam alii faciunt ex hoc ſuffitu. Raſuram cornu caprini ad dr. j. cum ſemidrachma aſſæ fœtidæ injiciunt in prunas; ſi morboſus concidat, jam curatum dicunt. Commendat denique idem Paracelſus pro cibis, radicem pyrethri, carnem agninam, fœniculum, cuminum, & lac ovinum; damnat verò carnes caprinas, poma, pyra, rapa, raphanum, aromata, & libidinem provocantia.

DE APOPLEXIA.

AB Epilepſia non rarò tranſitur in Apoplexiam; ob quam Ægri ſubitò concidunt privati omni ſenſu, & motu, ſolâ reſpiratione ſuperſtite. Hippocrates ἀφωνίαν illam appellat, vel quia eâ affectis vox præcipuè deficit, vel quia ſub vocis privatione cæteras operationes animales læſas intelligit. A Latinis verò Sideratus, & Attonitus morbus appellatur, cùm putarint antiqui hâc ægritudine correptos, ſidere, ſeu fulmine percuſſos repentè concidere: vix enim à mortuis aliquando diſtingui poſſunt.

4. de rat. vict.6.& 7. aph.58.

2. aph. 42. & 3. de loc. aff. 7. A reſpiratione magis, vel minùs læſa quatuor diſtinguit Galenus Apoplexiæ differentias. Cùm præter ſenſûs, & motûs privationem, reſpiratio quoque deficit, ut nec rhonchus, nec ſpuma in ore percipiatur, nullâque ratione muſculi pectoris attollantur, aut deprimantur, maximam, & acutiſſimam Apoplexiam nuncupat; Cùm verò ægri reſpirare obſervantur, ſed difficulter nimis, & magna cum violentia ſtertunt; fortem, vehementemque vocat. Minùs vehementem, cùm reſpiratio ſolùm inæqualis, & interrupta fit: Ac poſtremò debilem, in quibus aliquem illa ſervat ordinem, parùmque læſa videtur.

Etiam morbum hunc nõnulli arbitrantur, vel idiopathicè cerebri vitio inductum; vel ſympathicè ab imo ventre procedentem, & præſertim ex ebrietate, de qua Hippocrates *5. Aph 5. Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit*: græcè ἄφωνος. Notat autem Sennertus *hoc loco* ἀφωνίαν reverà differre ab Apoplexiâ; nam etſi Aphoni, veluti Apoplectici concidunt, tamen motu planè non privantur, neque convelluntur. In cujus rei comprobationem aliquot exempla refert Aphoniâ correptorum,

rum, qui voce privati reliquos motus vel mediocriter exercebant. Verùm Galenus tùm *comm.5.5.lib. Aph. et 51.6.et 58.7.*tùm potiſſimùm 4.*de rat.vict.in ac.*23.Hippocratem interpretatur ſub hoc nomine, *ἀφωνία*, Apoplexiam, Epilepſiam, & Cardiacam paſſionem, ſeu Syncopen voluiſſe comprehendere.

V. Adr. Spig. lib.2. de ſemit.c. 16.& Rolfinch. conſ. med.15.

Convenire Apoplexiam cum Epilepſia in cauſa proxima docuit Galenus 3.*de loc.aff. c.7. et 6.Aph.56.* eamque eſſe craſſum, frigidumque humorem, præſertim pituitoſum, cerebri ventriculos obſtruentem, adeout ſpiritus animales ad organa inferiora deſcendere non permittat. At alii, inter quos Sennertus, cauſam hujus morbi eſſe credunt, intermiſſionem ſpirituum animalium, vel propter meatuum anguſtiam, vel propter eorundem ſpirituum torporem, & narcoſim, vel propter ipſorum effuſionem, perturbationemque.

Hermetici illam attribuunt nebuloſis exhalationibus in cerebrum evectis, atque ibidem concluſis, inſtar nubium (ut loquitur Quercetanus) in aëre expanſarum, quæ deindè conglacientur ab humore, vel vapore ſalinæ, mercurialis, vel ſulphureæ conditionis, ut præſertim eſſe ſolet ſpiritus acidus vitrioli naturam adeptus; Licèt Paracelſus jecori, & pulmoni vitium hoc interdùm adſcribat, & modò ſulphur, modò mercurium, illius cauſam accuſet.

P.Barbette cauſam exiſtimat lympham eſſe craſſiorem nervos obſtruentem. Et Fredericus Deckers *in notis, ad eundem* addit etiam ex Platero Pituitam tenacem, ſanguinem extrà proprios ductus ſtagnantem, omnemque materiam viſcoſam in cerebro collectam.

G.Blaſius illam refert ad defectum ſpirituum animalium in muſculis, à quibus ſenſum, & motum unicè pendere arbitratur.

Sylvius verò Deleboë in eorundem ſpirituum defectum, torporem, immobilitatem, vel conturbationem

Digitized by Google

vehementem aſcribit: in defectum, vitio ſanguinis, vel cerebri: in torporem ab uſu opiatorum, aut meri immoderato: in conturbationem ob ictum, vulnus, caſum. His quoque addit defectum ipſorum in organis ob viarum obſtructionem, anguſtiam, vel compreſſionem, ſolutamque unitatem cùm nervorum, tùm arteriarum, præſertim carotidum.

J. Wepferus poſtquàm obſervaſſet in cadaveribus quorundam hoc affectu defunctorum ſanguinem à venis egreſſum in grumos concreviſſe, vel etiam ſeroſam colluviem totum cerebrum inundaſſe, ſtatuit tandem loca principaliter affecta in Apoplexia, non eſſe ventriculos, ſed cerebri, & cerebelli ſubſtantiam: Cauſam verò proximam eſſe, vel impeditum ſanguinis per arterias in cerebrum influxum, vel prohibitum ſpirituum animalium è cerebro, & cerebello per nervos ad ſubjectas partes deſcenſum.

Pathol. c. I. Williſius, conſtitutâ primùm duplici Apoplexiâ, quam alteram cerebro, alteram cerebello aſſignat, atque hanc, vel *accidentalem*, vel *habitualem* nuncupat: Cauſā prioris adſtruit ingentē cōtinuitatis ſolutionē in ipſo cerebri meditullio, aut ſubitā ſpirituū diſſipationē: illā quidem à ſanguine in cerebrum effuſo propter caſum, ictum, concuſſionem, ejuſdemque ſanguinis acritudinem, itemque ab apoſtemate, ſive abſceſſu dirupto, vel etiam à ſeroſa colluvie; hanc verò à narcoticis potentioribus, & ab aquarum ardentium potu immoderato. Poſterioris autem Apoplexiæ cauſam conjunctam conſiſtere docet in cerebri, & corporis calloſi poris protinùs oppletis, occluſiſque, atque in ſpiritibus à materiæ irruentis maligno contactu diſſipatis, ac veluti acido vitrioli affectis, redditiſque motui ineptiſſimis. Deniquè tùm cerebrum, tùm cerebellum huic morbo obnoxium arbitratur: Cerebrum, ſi crebræ vertigines præcedant: Cerebellum, ſi incubus, pulſus intermittentes, ſyn-

ſyncopæ, ac iteratæ lipothymiæ.

Helmontius ſicut cæteras ægritudines cerebri, ità hunc affectum vitio *Duumviratûs* attribuit, ſed præſertim ſtomachi. Non tamen negat Apoplexiam ex utero, & ex vitiato fellis fermento. Hinc remediis illam curari, ait, ſtomacho aptiſſimis, præcipuè aromatibus; Recentem verò multoties promoto ſolùm vomitu.

Jus duumvir. Aſthma, & Tuſ. Ign. Act. Regim. A ſede Anim. & de lith. c.9. Retenta Morb. ſed. in an. ſenſ.

Verùm ſi anatomicis obſervationibus ſtandum eſt, à pluribus variiſque cauſis Apoplexias ortas deprehendes: ſcilicet ab occluſis vaſis; à concreto ſanguine, aut extra proprios ductus per cerebrum effuſo; ab obſtructis, ulceratis, vel compreſſis arteriis, præſertim caroticis; à ſero, & limphâ ſtagnante in ventribus; ab impedita ejuſdem tranſcolatione in cortice cerebri; ab hydatidibus, & variolis in meningibus, & plexibus; ab abſceſſu; à pure; à calculis, aliiſque gravantibus, opplentibus, vel diſſolventibus cerebri ſubſtantiam.

Si prætereà externas cauſas ſpectemus, frequentiores, & manifeſtiores illæ obſervatæ ſunt, capitis ictus, contuſiones, terrores inopini, fulmen, immodicus vini, aut ardentis aquæ potus, narcoticorum immoderatus uſus, vehemens animi motio, potiſſimùm Ira, Pudor, Mœſtitia, Timor. Novi lanionem, qui cùm vellet quendam adoriri, à quo fuerat injuriâ affectus, ab illo eodem fruſto carnis ictus, irâ ſimul, & timore commotus, repentè concidit, & mortuus eſt. A peculiari etiam Temporum, & Aëris conſtitutione accidunt non rarò in quibuſdam Regionibus Apoplexiæ, ut ex pluvioſa tempeſtate evenire ſcribit Hippocrates 3. *Aph*. 16.

Speciatim autem notatu dignum eſt, quod idem Hippocrates 4. *de rat. vict. in acut.* ſub nomine Aphoniæ Apoplexiam fieri docet propter interceptionem vaſorum: inquit enim: *Cùm quis repentè obmuteſcit, id venarum interceptiones, occluſioneſque faciunt*; quod etiam innuere videtur *lib*. 2. *de Morbis*. Interceptiones autem

text. 23. & 27. ubi Galen.

tem

tem nonniſi ad impeditum ſanguinis (ut etiam lymphæ) circuitum referri poſſunt. De qua re Rolfinch. *diſſert. Anatom. lib 6. cap 50.* Legi quoque meretur Fernelius 2. *de abd. rer. cauſ. c. 15.*

Neque deſpicienda eſt obſervatio Avicennæ *fen.* 1. 3. *tr. 5. c. 12.* dicentis: *Qui plurimum utuntur venæ ſectione propter melancholicum ſanguinem, ex multitudine quidem phlebotomiâ juvari videntur, ſed in fine deficiunt, quoniam incidunt in Apoplexiam, & ſimiles morbos.*

Itaque ab his cunctas Cauſas Apoplexiam inferre valentes, deducere nullo negotio licebit. Ad Signa verò quod attinet: Cùm quis repentè concidit omni ſenſu, & motu privatus, ſuperſtite ſolùm reſpiratione, ſed difficili, aut interruptâ, procul dubio Apoplecticus exiſtimandus eſt. Quandoque etiam adeò fit debilis reſpiratio, ut ne vix quidem percipiatur, etſi ori admoveatur candela accenſa, vel ſpeculum mundum, & perpolitum; unde nonnulli tamquam mortui ſepulturæ traditi fuêre. In his igitur certius vitæ indicium eſt pulſus, qui licèt exiguus, aderit tamèn; eoque differt Apoplexia à Syncope: hanc enim ſenſus non deſtituit, quamvis pulſus deficiat: illam verò comitantur ſenſuum omnium abolitiones, ſed pulſus perſeverant. Internoſcetur inſuper ab Epilepſia, Lethargo, Caro, Uteri præfocatione: quia in Epilepſia corpus convellitur: in Lethargo febricitat, & aliquo ſenſu gaudet; nam lethargici aliquandò vocati reſpondent, & inducto dolore commoventur: in Caro reſpiratio non tam graviter offenditur, & aliquis ſenſus manet: demùm in Uteri præfocatione, neque reſpiratio læditur, ſed & patiens conqueritur, & ſentit, interrupta ſuſpiria ducit, & plerùmque etiam facies ingenti rubore ſuffunditur. Cæterùm cauſæ, partim ex ſuperiùs traditis, partim etiam ex adſtantium relatione, eliciuntur: quamquàm in hoc non raro Medici decipiantur.

Præ-

Digitized by Google

Præcedere autem ſolent Apoplexiam gravans capitis dolor, vertigo tenebricoſa, corporis tremor, deſidia, aut languor, internorum ſenſuum turbatio, evidens in memoria defectus, in ſomno gravitas, & incubus, dentium ſtridor, & labiorum palpitatio: de quibus latè Ægineta *lib.3.c.18.*& Avicenna *1.3.tr.5.*

Hinc Prognoſis ad malum eſt, nam ut plurimùm Apoplectici intra quatriduum moriuntur. Solet tamen in Paralyſim deſinere, vel in Hemiplegiam, depoſitâ nimirum materiâ in partes inferiores. Hippocrates 2. *Aph.42 ſolvere fortem Apoplexiam*, inquit, *impoſſibile; debilem verò non facilè.* Et 6.*Aph.51. Quicumque ſani dolore capitis repentè capiuntur, & ſtatim muti*(græcè Aphoni) *fiunt, & ſtertunt; in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit:* quem Aphoriſmum de Apoplexia Galenus exponit. Præterea non referri in vitam eos, quibus ſpuma circa os apparet, dicitur 2.*Aph.43* (quamvis Galenus *in comm.* nonnullos in vitam relatos, referat, quibus ſpuma circa os apparuerit) Et 7.*Aph.58. Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri*; diruptis fortaſſe venulis, aut arteriolis, effuſoque ſanguine cerebrum comprimente, ut extant hiſtoriæ apud Wepferum, Fernelium, & Henricum ab Heers. A graviori etiam, vel leviori reſpirationis læſione de vario eventu licebit præſagire, documento Galeni 3.*de loc.aff.c.7.* Quòd Apoplectici abſque reſpiratione ad dies integros deducantur, & tandem expergiſcantur, & reviviſcant, ſcribit Williſius evenire *non propter calorem vitalem denuò in corde exſuſcitatum (namque hic non penitùs diſperiit) ſed quatenùs materiâ morbificâ è cerebello diſcuſſâ, vel evaporatâ, cordis motus, tamquam horologii ponderibus appenſis, redintegratur.* At cur tamdiù ſine reſpiratione in vita conſervari poſſint, non explicat. Veriſimile quidem eſt, eo tempore feriari à motu muſculos intercoſtales, & diaphragma; Pulmonem

Exercit. de Apopl. De abd rer cauſ lib 2. cap.15. obſ. 12.

Digitized by Google

nē verò, lentè tamen, & nō admodū expandi, ſed quā-tùm ſatis ſit motui cordis, & ſanguinis conſervando, qui noſtris ſenſibus vix conſpicuus eſt: tametſi intercipi quoque poſſe vitam obſervemus in his, qui in aquis pereunt; pedibus enim ſuſpenſi; & calido adjuti plerùmque reviviſcunt, etſi ad horam mortui jacuerint. Ad hoc etiam facit, quod hyeme ex Iſtri fundo hirundines conglobatim retibus ad piſcandum paratis extrahuntur, atque ad Solem expoſitæ expergiſcuntur, quamvis deindè ad longum tempus vitam non trahāt: quod non ita evenit cùm ſuapte natura, Vere adveniēte, Hyems ſolvitur; illæ enim reſurgūt, & uſque ad nos nidificandi, gignēdæque prolis gratiâ advolant Daniel Bartolus Jeſuita in libello Italico, cui nomen fecit *Del Ghiaccio*, ait, ad mare Balticū quotānis multa hirūdinū millia cōvenire, quæ tandē arctè in globos coēūt, atque ita in maris fundū ſeſe dejiciūt, ut ibi hyemē trāſigant; additque aliquādò volumina illa hirundinū ſagenis extrahi. Quod verò Galenici de Tranſpiratione, ſeu Perſpiratione dicunt, imperceptibile eſt, cùm Apoplectici in his caſibus adeò refrigerentur, ut penè marmorei evadant, & fuliginum perſpirationem per cutim admittere non poſſint: præterquamquòd decipiuntur quoque in uſu Reſpirationis, ut alibi dictum.

v. Helm. Demens Idea.

Num. 17, exp.9.

A gravi hac in reſpiratione noxâ contingit, ut Apoplectici, vel nunquam, vel rarenter evadant: læsâ namque tam graviter reſpiratione, ſanguinis, & cordis motus interturbatur, ac impeditur, unde Vita deſinit, quam à cordis, & ſanguinis motu eſſe alibi explicuimus.

Ut igitur aliqua ex his, quæ de illius curatione Medici ſcripſerunt, attingamus. Vetuſtiores Dogmatici, & Galenici iiſdem ferè medicamentis uſi ſunt in Apoplexia, ac in Epilepſia, cæteriſque ſoporiferis affectibus, ſolùm in Apoplexia purgantibus validioribus urgent, aliiſque vim habentibus quoquo modo evocandi; quo-

niam

Digitized by Google

niam hanc exiſtimant comitari ventriculorum cerebri maximam obſtructionem; quamobrem nedum catharticis acrioribus obſtruentes craſſos ſuccos ſolvere, & educere conantur, ſed etiam balanis, clyſteribus acerrimis, veſicantibus, cucurbitulis, cauterio cervici, & ſuturæ coronali admoto, necnon candente ſartagine moliuntur.

Nec inſuper à venæ ſectione abſtinent, præſertim ſi vultus rubicundus appareat, fulti etiam authoritate Celſi, qui *lib.3.cap.27.* inquit: *Si omnia membra reſoluta ſunt, ſanguinis miſſio vel occidit, vel liberat. Aliud curationis genus vix unquam ſanitatem reſtituit, ſæpè mortem tantùm differt, vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem ſi non redit et motus, et mens, nihil ſpei ſupereſt; ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur.* Hinc Paulus Ægineta omnibus aliis poſtpoſitis medicamentis illicò ad phlebotomiam confugit, neque ſemel tantùm, ſed bis, & eodem, aut ſequenti die, ſectâ venâ cubiti, vel cephalicâ, ut vult Avicenna, Rhaſis, & Meſues. At Aëtius primùm vomitoriis, vel clyſteribus, ventrem exonerat, mox ſanguinem mittit, cui conſentit Oribaſius.

Lib. 3. cap. 18.

f. 1. 3. c. 1. div. c. 12. c de Apopl.

Tetrab. 2. ſ. 2. c. 27.

Syn. l. 7.

Inhærent his Recentiores Galenici, ſed cautiùs procedendum arbitrantur in ſanguinis detractione, cùm à pituita illa pendere videatur: quare clyſteribus potiùs, cucurbitulis, & evacuantibus, tùm univerſalibus, tùm particularibus inſiſtunt. Si verò à ſanguine illam ortam credant, ducti à rubore vultûs, à ſuppreſſa ejuſdem evacuatione, venarum, arteriarumque tumore, ſanguinis miſſionem primùm inſtituunt, poſtmodùm purgantia exhibent. Sic pariter ab opiatis inductam, vel ab ictu, aut vulnere, tractant excitantibus ægrum, & vulnus Chirurgorum ope ad cicatricem perducentibus.

Hermetici ſua his adjiciunt antiapoplectica. Et quidem inter purgantia præſtare ajunt, helleborum, ejuſ-

que extractum, & ſyrupum helleboratum dictum deſcriptione Quercetani: ac inter roborantia, balſamum antiapoplecticum, & aquam antiapoplecticam Hartmanni, itemque oleum camphoræ, ſpiritum apoplecticum cum vitriolo præparatum, & elixir cephalicum Michaëlis, aquam apoplecticam Mynſichti, ejuſdemque balſamum.

Tetrad. gra viſſ. cap aff.

P. Barbette ſicuti exiſtimat lympham craſſiorem nervos obſtruentem cauſam hujus affectûs eſſe; ita illi evacuandæ, attenuandæque incumbit. Quare exhibet reſinam agarici, & extractum catholicum, cum tartaro vitriolato; pariterque decoctum ſennæ, radicis ireos, agarici, & ſeminum pæoniæ, cum diacarthamo. Commendat inſuper tamquam efficax medicamentum ſpiritum ſalis dulcem ritè præparatum, & continuò in vino, aliove potu aſſueto ad guttas x. vel xv. aſſumptum. Additque ejus Adnotator Deckers omnibus præcellere ſalis ammoniaci flores, vel ejuſdem ſpiritum, eumque non tantùm pituitam ſolvere, verùm etiam acido-auſterum corrigere, atque mœſtos hilares reddere. Fatetur præthereà ſeipſum felici cum ſucceſſu uſum linimento ex oleo ſuccini, ſpicæ, caſtorei, additis floribus hyperici, & ſucco rutæ expreſſo. Purgantibus verò miſcendum jubet caſtoreum, addendamque reſinam colocynthidis, extractum hellebori nigri, tartarum vitriolatum, & ſpiritum ſalis ammoniaci.

G. Blaſius aliam, atq; aliam curationẽ pro variis cauſis ſuſcipit. Quare cum ſpirituum defectu ortam Apoplexiam arbitratur, remediis ſpiritus reficientibus inſiſtit. A narcoticorum immoderato uſu, fumo carbonis, vapore calcis, ſimiliſve; alexipharmacis, ſudoriferis, errhinis, & apophlegmatiſmis utitur. Si à cerebri imbecillitate; cephalicis roborantibus, & antiapoplecticis. Si ab anguſtia viarum, ſcilicet nervorum; pro cauſæ conditione variâ, varia exhibet. Sẽper autem ac ab hu-

mo-

Digitized by Google

more obſtruente, aut comprimente illam fieri putat, enematibus, & balanis acribus ejus evacuationem molitur, præter ſternutamentum moventia, cucurbitulas, fomenta, olea, cerebrum ſpeciatim repurgantia.

Pari modo Sylvius procedit, atque à cauſis diverſis, unde Apoplexiam progigni exiſtimat, diverſa quoque medicamentorum genera commendat. Spiritus animales deficientes reficit: quæ eorundem generationi vel tranſmiſſioni impedimento ſunt, removet; ideòque fluentem extra vaſa ſanguinem, ne ſpinalem medullam cõprimat, aliò divertere, ac venæ ſectione in pede inſtitutâ detrahere ſe putat; effluxũ verò, ad palatũ, & nares allicit per concretũ ſanguinẽ diſsolventia. Si verò pituitoſum humorem in ſpinalem medullam confluere conjiciat, etiam purgantibus acrioribus per alvum ſubducere illum adnititur: nec abhorret à cauteriis, cucurbitulis, ſinapiſmis, & quod majus, à larga ſanguinis evacuatione. Cæterùm capillorum avulſionem, cutis vellicationem, digitorum diſtorſionem, narium frictionem, corporis in ſitu prono concuſſionem, ligaturas, fricationes cum aceto, & ſale, ac vomitoria, quæ plurimis proficientia creduntur, ipſe vel improbat, & vituperat, vel tamquam inutilia deſpicit. Apoplecticis autem ex opio, vino, ejuſque ſpiritu, præter venæ ſectionem, frictiones, & ligaturas, opitulatur aceto, caſtoreo, oleo ſuccini; & ſi ventriculus cibo gravatus percipiatur, etiam vomitoriis, & purgantibus medicamentis occurrit. Poſtremò à capitis concuſſione turbatos ſpiritus anodynis medicamentis ſedandos, demulcendos, ac refocillandos eſſe monet. Reliquas Apoplexiæ ſpecies inſanabiles exiſtimat.

Quamvis Wepferus nondum, quod ſciam, in lucem emiſerit Centuriam Obſervationum, & Curationum Apoplecticorum, jam diù pollicitam, curandi tamen methodum ex hiſtoriis in Auctuario deſcriptis hãc col-

ligere licet. Præmiſsâ venæ ſectione, cum Terebram adhibere nequit, capiti ſacculos quoſdam cephalicos in vino decoctos applicat, tincturam Traumaticam, tùm externè, tùm internè adhibet, itèmq; julapium ex aqua hederæ terreſtris, veronicæ, chæreſolii, betonicæ, cũ ſyr. viol. papav. errat. & acido citr. compoſitũ, vel etiã decoctum C.C. præter alvum ſubducentia. Tincturam autem Traumaticã ſic deſcribit *Butyr. Majal. lib. iij liqueſ. lento calore in vaſe terr. vitr. & deſpum. add. fol. & flor. berb. recent. quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum, ac minutim inciſ. ſcilicet berbæ chæreſ. petroſel. ſingul. m. ij. plantag. utriuſque, naſturt. aquat. anagall. beccabung. ſolan. meliſſ. virg. aur. pentapbyll. veron. biſtort. nicot. ſalv. n. flor. byper. cent. min. ſingul. m. j. ſſ. diger. in loco tepid. & quotidie bis, terve bacillo agit. donec berbæ omnes mutuò acceſſerint; poſteà coq. lento calore, & fortiter exprim. Mox buic expreſſioni ind. lumb. terreſtr. aq. plantag. & aceto rubi Idæi lotor. & minutim. conciſor. unc. j ſſ. Iterùm coq. lento calore ad conſumptionem ſuccorum, & percolet. tandem admiſceatur mell. deſpum. lib. i. & ſervetur in vaſe terr. vitr.* Doſis *dr. j. vel etiam ij. ſeorſim, vel in juſculo ſolut*; quoties ſuſpicio cõcreti, & congelati ſanguinis obvenit. Nonnulli cum lumbricis commiſcent ſtercoris ovilli *m. j.* quod tamen tutò omitti poteſt.

Parum à ſuperioribus differt Williſii Therapeia. Is enim vel ad præſentem, vel ad ingruentem paroxyſmum reſpicit. In præſenti, detinendum monet ægrotãtem extra cubile, vel ſaltem erecto capite, ſi cubili illum committere neceſſum ſit: mox phlebotomiam indiſcriminatim neceſſariam, minimeque differendam opinatur, acriori enemate priùs injecto, ex ſpeciebus hieræ, diacolocynthide, & infuſo croci metallorum, deindè veſicantia cervici, cruribus, & pedibus applicanda, & toti corpori frictiones dolorificas ſuadet adhibendas. Interim ſpiritus animales roborat, & acuit,

ſpi-

ſpiritu C.C.& ſuliginis cum julapio cephalico. Poſt hæc emeticum commendat ex ſale vitrioli cum oxymelle ſcillitico, aut infuſo croci metallorum; deinde propinat elixir vitæ Quercetani, ſpiritum lavendulæ, ſpiritum theriacalem camphoratum, tincturam pæoniæ, ſuccini, aut coraliorum cum aquis apoplecticis. Naribus verò admovet ſpiritum ſalis ammoniaci, aut ſuffitus ex galbano decocto in aceto acerrimo; Frontem, & ſynciput fovet aceto bezoardico, cathartica repetit, hirudines temporibus, & poſt aures applicat, vertici abraſo ferrum candens imponit, & ſpiritum C.C. aut fuliginis in majori doſi exhibet.

In Prophylaxin verò eorum præſertim, qui à Parentibus Apoplecticis orti, Vertigini, Incubo, aut Leipothymiæ obnoxii obſervantur, conſulit catharſim tùm per os ex infuſo croci metallorum, cum ſale vitrioli; tùm per alvum cum pilulis Rudii, vel è ſuccino, pluries repetitis: poſtmodùm cauteria in homoplatis, vel in cruribus; ac viciſſim cephalica diverſi generis, ſpiritum ſalis ammoniaci ex ſuccino, elixir pæoniæ, tincturam ſuccini, elixir vitæ Quercetani, ſpiritum ceraſorum nigrorum, juglandium, vel roriſmarini, decoctum Theē, vel Coffe, aut confectionem chocolatæ in hunc finem ab ipſo deſcriptam, propinat, ut fuſiùs apud eundem eſt legere.

Quoniam Helmontius affectum hunc ſtomachi vitio attribuit, illi propterea ſuccurrere ſtudet: præ ceteris verò commendàt ſalem volatilem aromatum; inquit enim: *Si oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ &c. noveris tranſmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamentum temperatum, efficiens quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt in veteri vertigine, palpitatione, Apoplexia, ſimilibuſque.* Alibi etiam fatetur recentem Apoplexiam per vomitum curatam, præcipuè ex vitriolo albo; alias verò, & in paralyſim deductas, exhibito diapho- De Feb. c. 15. n. 7. De lithiaſ. c. 9. n. 51.

pho-

phoretico Paracelſi. Ejus inſuper ſectator P. Jo. Faber curandæ Apoplexiæ arcanum in vomitu conſiſtere, ſcribit; quamobrem vinum emeticum, pulverem emeticum, & flores Antimonii ſummè prodeſſe teſtatur; poſteà ſudorifica exhibet, præſertim quod ipſe ex ſtanno componit.

At longum ſatis foret omnia medicamentorum genera à Medicis præſcripta hîc recenſere, cùm quiſque pro re conceptâ, diverſa, ac varia conſulat, ſolùm celebriora, ac magis comprobata in medium adducere ſupererit.

Conſ. 14. ſect. 3. Memorat Solenander in Conſiliis quandam aquam adverſus Apoplexiam, Paralyſim, & Epilepſiam, cum confectione, quibus Palatinos Comites Electores feliciter fatetur uſos. Aquam ex his conficit: *flor. lilior. convall. m. viij. in vini generoſi alb. lib. iv. infund. & agit. atque poſt quatuor, vel quinque dies diſtill. in B. M.* deindè cum hac commiſcet, *flor. ſtæchad. Arab. & flor. roriſmar. ſingul. m. j. flor. lavend. m. j. ſſ. caryophyll. & nuc. odor. ſingul. dr. j. ſſ. cubeb. dr. ij. viſc. quer. dr. iij. ſſ. rad. pæon. unc. iij. quæ rurſus indita in vitreum vas per dies vij. ad ſolem, & ſæpiùs agitata, denuò diſtill. in B. M.*

Confectio verò eſt, quæ habet: *ſem. pæon. decortic. unc. ſſ. margar. ſcr. j. macis dr. ſſ. fol. aur. vij. ſacch. optim. in aq. ſupraſcripta ſolut. unc. v.*

Conſult. 16. Rolfinchius in conſiliis Medicis ſingularem prædicat aliam aquam, atque miræ virtutis eſſe ſcribit in roborando cerebro, & nervis, ſive intrinſecùs aſſumatur, ſive exterius adhibeatur. Fit autem ex *fol. ſalv. cum ſummit. & fl. amarac. lil. convall. meliſs. hyſſop. & lavend. ſingul. m. ij. roriſmar. verben. ſingul. m. ſſ. rad. doronic. unc. j. nuc. myriſt. galang. & cinnam. ſingul. unc. ſſ. bacc. laur. & junip. unc. iij. herbæ pariſ. unc. j. ſem. carvi, cubeb. & cardam. ſingul. unc. ſſ.* Contuſa optimè omnia infundātur in vin. alb. optim. q. ſ. & detineantur in fimo equino per dies xiv. poſteà di-

diſtill. in B. M. & Aqua ſervetur. Doſis ad libitum pro conditione patientis.

De Salvia peculiariter notandum ejus decoctum, vel extractum efficaciſſimum eſſe, ut notat etiam Hartmannus; qui ſcribit ſubſcriptæ aquæ vitæ uſu loquelam Apoplecticos recuperare. In *aq. vitæ q. ſ. gran. junip. m. ij contũd. & macer. per triduum, & colentur; deinde imponatur ſalvia, pulegium, & naſturtium aquis partibus cum dr. j. croci.*

Deſcribit inſuper aliam aquam ſuæ inventionis quam unicè prodeſſe ait ad cochleare unum, cum gutta una, vel altera olei ſuccini, jejuno ſtomacho. Mirabile quoque inquit eſſe balſamum vitæ compoſitum ex balſamis Orientali, & Turcico; itèmque balſamum Apoplecticum Crollii, & aquam vitæ Apoplecticam ejuſdem; necnon laudanum antiepilepticum, & oleum camphoræ verum à ſeipſo deſcriptum. Addit præterea Cardilucius ad excitandos Apoplecticos, morbumque hunc gravem expugnandum, valere mirum in modum ſpiritum elicitum ex ſale tartari, & ammoniaco, ſi nimirum naribus admoveatur, & in os patientis inſtilletur.

Aliam aquam antiapoplecticam conficit Mynſicht aliudque balſamum, atque utrumque mirè extollit; ſicut & ſpiritum ſalis coagulatum, præter alia innumera. Sect. 19. Sect. 34. Sect. 1.

Henricus ab Heers ad Apoplexiam ex capitis ictu, caſu, aut contuſione magnifacit emplaſtrum, quod etiam à Franciſco Valleriola commendatum, & à ſeipſo fidum inventum, ait, atque tale eſt. *gumm. hederæ, ceræ, & terebinthinæ, ſingul. unc. iij. reſinæ purgatæ unc. ʃ. ſucc. corymbor. hederæ unc. iiij. ammon. unc. ij. ol. roſ. unc. ii. & ʃ. cum farin. fabar. q. ſ. f. cer. capiti abraſo imponendum.* Lib. 1. obſ. med. obſ. 12. & 21. Lib. 5. obſ. 9.

Antiapoplectica denique ſimplicia internè aſſumenda recenſentur, ſalvia, roſmarinus, lavendula, ruta,

li-

Digitized by Google

lilium convallium, ſtœchas Arabica, radices Angelicæ, Imperatoriæ, Pentaphylli, & Tormentillæ, Gummi juniperi, ſemina Cari & Sinapis, Succinum; atque ex his eliciti ſpiritus, aquæ, & olea. Externè verò radix verbaſci virgin., quam Hartmannus *in praxi chymiatr.* fatetur præſentiſſimum remedium eſſe ex collo geſtatam: Et Dodonæus tueri ab Apoplexia ſcribit. Excitare Apoplecticos refert etiam Hartmannus fumum pennarum Perdicum, & ſuccini, vel hujus oleum intra nares cum penna Perdicis ſæpiſſimè inditum. Idem etiam præſtare Rutæ balſamum per odorem attractum alii memorant. Boyleus potētiſſimū ait eſſe oleum lentiſci diſtillatum, & naribus inſufflatum. De Pelle humana adverſus Apoplexiam notabilem hiſtoriam narrat Otho Heurnius, cujus verba hîc tranſcribere non gravabor. *D. Screvelius anno 1639. commemoravit mihi quòd Hagæ Comitis tractaſset Chirurgum quendam Apoplecticum, qui ſtatim ac corripiebatur morbo, clamabat: PELLIS HUMANA. Screvelius quærebat quid eâ vellet? collo appenſam dicebat; eo modo enim ante tempus aliquod Apoplecticum Germanum ſanatum vidiſse, qui ſubindè cutem humanam expetebat, quam cum ipſe à Petro Pauw Anatomiæ Profeſsore Leydenſi petiiſset, illicò collo appendebat, & Apoplexiâ planè liberabatur.*

Cap. de Catarrh.

Ad cap. 3. l. 5. Path. Fernel.

Ad arcendam denique Apoplexiam pro ſingulari experimento habet Abraham Seyler relatus *in Epiſtolis Cratonis, & aliorum Medicorum à Scholzio editis* ſubſcriptas pilulas. Ex *cubeb. calamenth. maſtich. nuc. myriſt. & caryophyll ſingul. dr. j. ambræ dr. ß. moſch. gr. vi. cum ſucco amaraci maſsam conficit.* Ad ſcr. j. exhibet, etiam æſtivo tempore poſt frugaliorem cœnam, tempore Novilunii, & Plenilunii.

Epiſt. m. 8.

DE

Digitized by Google

DE PARALYSI.

DEfinit aliquandò Apoplexia in Paralyſim, ſeù in reſolutionem, & abolitionem motûs, quandoque etiam & ſensûs, in una, vel pluribus partibus. Interdùm totum quoque corpus (excepto capite) ſenſu, motuque deſtituitur; unde Paraplegia, & Paraplexia; quandoque verò ſolùm pars dextra, vel ſiniſtra afficitur, adhuc cum capitis medietate, & Hemiplegia, ac Hemiplexia nuncupatur.

Paulò mitior Paralyſi eſt Stupor, & Torpor, in quo partes ſenſu ſolùm hebetantur: quare is prodromus Paralyſis, & Paralyſis imperfecta dici ſolet, cùm præſertim citra præcedentem Apoplexiam evenit. Hinc nonnulli, motûs privationem in partibus propriè Paralyſim appellant; ſensûs verò amiſſionem, ſeù diminutionem, potiùs Stuporem, & Torporem, Græcè *ἀναιθησίαν* dicunt. Confunditur autem cum Paralyſi *πάρεσις*, quæ ab Avicenna *mollificatio* dicitur, cùm in eâ membra mollia, laxa, atque in motu remiſſa obſerventur: quãquàm Æginetæ Paralyſi minor eſſe videatur.

Lib. 3. cap. de Paralyſi

*P*utatur ferè communiter Paralyſis contingere ob denſationem, compreſſionem, aut obſtructionem nervorum à craſſis, glutinoſiſque humoribus, qui ex Cerebro affectoNaturæ conamine deponuntur in nervos, & muſculos ſubjectos, unde hi animales ſpiritus ſuſcipere nequeuntes, nec motũ, nec ſenſũ exequi poſſunt. Addit Avicenna *complexionis membri recipientis corruptionem*, quã Galenus ad *refrigerationem* retulit. Unde ex eodem quidã ſub multa pluvia ac vento impetuoſo, cùm madidum palliũ collo diutiùs obvolviſſet in paralyſim incidit; ſicut & Piſcator ibidẽ ab eod. Gal. memoratus. Hippocrates verò *lib. de flatibus* Paralyſis, ſeù Siderationis, Apoplexiæ, & Epilepſiæ cauſam ſtatuit flatus eſſe frigidos, & multos per corpus diſcurrentes, & carnes inflantes.

V. Gal. 1. de ſymp. Cauſſ. 5. & 2. de ſymp. cauſ. c. 2.

Lib 3. cap. de Paralyſi. 1. de loc. aff c. 6. 4. de l. aff. c. 4. & lib. de cauſ. morb. c. 9.

At pluribus convellit hanc de nervorum obſtructione ſententiam Helmontius, quam etiam multo anteà exagitaverat Platerus. Ipſe verò Helmontius Pylori indignationem accuſans, quandoque ex mœrore illam oriri exiſtimat, & aliquandò ex Colica, itemque ex Utero, à ſpiritu devio, & erroneo.

Deliihiaſ. c.9. Pylor. rector. De Conceptis. Jus duumvirat. Jgn. act. regim.

Viſum eſt Sylvio Deleboë fieri Paralyſim vel muſculorum, vel animalium ſpirituum vitio. Et quidem muſculorum: cùm ipſorum fibræ ineptæ ſunt, & malè diſpoſitæ ad ſui extenſionem, flaccidæ ſcilicet, & molles. Vitio verò animalium ſpirituum, ſi impotentes ſint ad fibras muſculorum diſtendendas: aut quia deficientes: aut quia immobiles. Unde quæcumque poſſunt flaccidas, & molles reddere muſculorum fibras, humiditas in primis aquea, ſive in corpore manens, ſive forinſecùs adveniens; atque omnia nervos anguſtantia, comprimentia, diſſecantia, & narcoſim inferentia, recenſentur ab eodem cauſæ remotiores Paralyſis.

Dicuntur verò Williſio reſolvi nervoſæ partes, cùm ſpiritus animales eas non ſatis irradiant, inflant, & vigore confirmant, ſive ob viarum obſtructionem, ſive ob eorundem ſpirituum imbecillitatem: ob viarum obſtructionem quidem, vel quia implentur, vel quia comprimuntur, vel quia in continuitate diſſolvuntur: ob ſpirituum verò debilitatem, præſertim à rebus narcoticis, aut acido vitrioli præditis.

Hermetici demùm, & Paracelſiſtæ hujus morbi cauſam putant Mercurium in cerebro ex vi Apoplexiæ ſublimatum, ac deinde in nervorum principium depulſum, poſtquàm à ſulphure, & ſale conglaciatus eſt; vel etiam in nervos delapſum, cùm Artis, vel Naturæ beneficio eſt reſolutus, ſuperſtite ſolùm ſtypticâ vitrioli, acidâque conditione.

Quantùm verò ab Anatome deduci potuit: Inventum

tum eſt cerebrum in defunctis ex Paralyſi multo ſero irriguum, molle nimis, & flaccidum; ejuſque corpora ſtriata minùs firma, & inſtar amurcæ diſcolorata, ut loquitur Williſius. Neque verò ejuſmodi materiam ſeroſam in cerebro ſtagnantem, aut nervos irrorantem Paralyſim attuliſſe notat Wepferus: Nam niſi nervi premantur, aut à circumfluo humore corrodantur, vel in ſphacelum abeant, Paralyſim non incurrunt. Quandoque etiam ſanguis è diruptis vaſis effuſus in ſubſtantiam cerebri repertus eſt, cùm præſertim ab ictu, vel vulnere reſolutio accidit. Aliquandò demùm Apoſtema, vel Pus ex Apoſtemate, quod maturuit.

Referuntur quoque Paralyſes accidiſſe ex colico dolore, (licèt ex hoc affectu potiùs Immobilitas ſequatur, quàm Paralyſis ex Sylvio) ab affectione ſcorbutica; à læſione ſpinalis medullæ, ejuſque tumore, contuſione, caſu, & luxatione vertebrarum; itemque à crapula, nimioque vini uſu; ſicut pariter à medicamentis opiatis, fumo, aut diuturna contrectatione Mercurii, halitibus Antimonii, Calcis, & Auripigmenti; à ſomno etiam in locis humidis, aut ſub umbris arborum malignarum, à metu & mœrore vehementi; ab ambiente nimis frigido, vel morâ ſub dio, & in locis nivoſis, ſeſſioneque ſuper lapidem marmoreum, ut refert aliquibus accidiſſe Galenus 1. *de loc. aff. cap.* 6. & 4. *ejuſdem operis cap.* 4. Similiter à metaſtaſi humorum in muſculoſas, & nervoſas partes, ut teſtatur idem Galenus *c.* 4. *de loc aff.* de quodam ex peripneumonia convaleſcente: & Ægineta ex colica: & Fernelius ex febre blioſa. Sic pariter ex mœrore, animíque ſollicitudine, ut memorat Trallianus: & à graviditate, ut narrat Riverius: à Cranii carie: à detentis in acervo tritici cruribus: & à viperæ morſu, ut Jo. Rhodius teſtatur.

Eugal. de ſcorbut.
Sennert in Inſt.
Williſ. c. 9 hiſt. 2.

Lib. 3. c. 18 et 43.
L. 5. depar. morb et ſympt. c. 3.
Lib. 1. c. 16
cent. 2. obſ. 98.
cent. 1. obſ 34 et cent. 3 obſ. 10.
Cent. 3. obſ. 89.

Notiſſima per ſe eſt Paralyſis, & cuilibet perſpecta. Satis enim maniſeſtè dignoſcitur ex privatione motûs,

pendere à vitio fibrarum nervearum, & muſculorum, quæ fortaſsè laxiores, flaccidiores, aut craſſiores redditæ, aliove ſimili modo affectæ ineptæ evadunt ſenſui & motui in partibus promovendo, quemadmodùm aliàs innuimus. Cùmque hæ aliquãdo, prope nervorum initium, quandoque verò in ſpina, & in aliquibus illius vertebris, interdùm etiam in ipſiſmet partibus lędantur, contorqueantur, comprimantur, tumefiant, aut obrigeſcant; proptereà fit ut Paraplegia, Hemiplegia, aut Paralyſis particularis accidat, vel ἀναισθησία. Hùc etiam facit, quod notat Williſius de diſcrimine nervorum prodeuntium à cerebro, & cerebello, pro motibus voluntariis, & involuntariis ſubjectorum membrorum.

Atque hinc ſuſpicandum evenire, cur aliquandò membra Paralyſi affecta temporis progreſſu macreſcant, & ſenſim extenuentur: ſcilicet quia cauſa *Paralyſis* haudquaquàm in nervis hæret, & ſpinâ; ſed in ipſis carnibus, ubi fibræ nerveæ vitium contraxerunt quamobrem non mirum, ſi alibilem ſuccum è ſanguine ſuggeſſum ſibi ipſis apponere non poſſint, undè tandem contabeſcunt, ut in arborum foliis, ac fructibus, per hyemem experimur; quamquàm hoc velint Gliſſonius, Warthonus, aliìque ab impedito potiùs per nervos ſucco nutritio provenire. Expertus ſum autem membra motu magis, quàm ſenſu privata contabeſcere; quin etiam non rarò quæ torpida ſolùm erant ſucci plena remanſiſſe; quia nimirùm per motum muſculi extenduntur, dilatantur, admittuntque in ſuis poris nutrimentum, quod ipſis accedit. Quare ejuſmodi Tabes partibus potiſſimùm extremis accidit, cùm illarum vitio fibræ nerveæ offendũtur; ſecùs cùm vitium ſolius ſpinæ, vel cerebri eſt. Poſtremò ſenſus deficiet ſi membranæ; motus verò ſi muſculorum carnes afficiantur.

Qui-

Quibus ſignis inductæ Paralyſis cauſæ internoſci poſſint, ex ſuperiùs dictis facilè colligitur, præterquam quòd relatione ægrotantis, & adſtantium, habitu corporis patientis, anni tempeſtate, & ex prægreſſis cauſis ſagaci Medico palam fient.

Faciliùs planè de ejuſdem eventu conjectare licebit. Quò namque plures, & principaliores partes affectæ fuerint, eò gravior, & periculoſior exiſtimanda; ſicut pariter ſi à vulnere, vel caſu ab alto cum luxatione vertebrarum, aut ſi citrà cauſam manifeſtam accidat cum motûs, & ſenſûs abolitione. Qui præterea per omnia membra reſoluti ſunt, ſolent celeriter rapi, ac ſi correpti non ſunt, diutiùs quidem vivunt, ſed rarò tamen ad ſanitatem perveniunt, & plerumque miſerum ſpiritum trahunt, memoriâ quoque amiſsâ, ex Celſo *lib. 3. cap.* 27. Periculoſa quoque eſt Paralyſis Apoplexiam conſequuta: facilè enim illam revocat, & necem affert. Sperandum verò de ſalute recuperanda cùm febris ſupervenit, vel diarrhœa, & æger obeſioris eſt conſtitutionis, modò Paralyſis recens ſit, & levis, ut advertit Marcellus Donatus. Reſolutiones partium, urinis repentè multis, ſaneſcere quoque ſcribit Hippocrates *in Coacis prænotionibus*; At verò ſudoribus confeſtim manantibus, malum.

[Margin: 6, Aph. 18. V. Avic. l 3. f. 2 c. 2. — V. Galen. comm. 2. in 1. proph. t. 50. Rhaſ. 1. cont. Lib. 2. hiſt. mirab. c. 5.]

Ad Paralyſim ergo, quam medicabilem exiſtimant, hæc remedia adhibent. Primùm autem, qui omnem Paralyſim ab obſtruentibus craſſis & pituitoſis ſuccis oriri putant, evacuantibus potiſſimùm utuntur, & quidem fortioribus, tùm emeticis, tùm catharticis ſubducentibus, præcipuè ex colocynthide, agarico, hermodactylis, turbith, gummiguttæ, hierâ, pilulis cochiis, fœtidis, aggregativis, & ex tribus Galeni; deinde ad particulares capitis, & ſpinæ evacuationes procedunt per errhina, apophlegmatiſmos, & cauteria. His adjiciũt unctiones, & fotus per univerſam ſpinã, cùm oleo

laur.

laur. chamæmel. rut. coſt. & de ſpica; itemque decocta capitalia ex ſarza parilla, ligno guajaco, ſaſſafras, china; atque ineunte æſtate ad ſudatoria Puteolana noſtrates Medici ægrotantes amandant, indictâ interim diætâ ad calidum, & ſiccum vergente.

Helmontius eadem hîc adhibet, quæ in Apoplexia; ſpeciatim verò commendat lac Unionum. **Tit. Poteſtas Medicam.**

Cùm Sylvius Deleboë plerumque ortam putet Paralyſim ab humore pituitoſo, vel aqueo ſpinalem medullam ita irrigante, ut liber per ipſam ſpiritibus animalibus tranſitus denegetur; curationem propterea dirigit ad hunc humorem ab affecta parte tollendum; præcavendo etiam alterius affluxum, & malam diſpoſitionem in ſpina inductam emendando. In quam rem catharticis, & caputpurgiis utitur ex colocynthide, hermodactylis, turbith gummoſo, unà cum mercurio dulci, quem optimum in hoc affectu eſſe dicit, & in cæteris morbis à craſſa pituita oriundis. Mox verò adhibet ea, quæ è cerebro per nares, & palatum humores educunt; atque etiam cervici cauſtica medicamenta admovet: Phlebotomiæ tamen parcit, niſi minùs commodè ſanguis circuire videatur, ſumptâ conjecturâ ex pulſu minùs pleno, & oppreſſo, ſed molli, atque ex anhelitu frequentiori. Ad emendandos inſuper, ſimùlque educendos pituitoſos humores, conferre ait ſudorifera, ex ligno guajaco, juniperino, ſaſſafras, & ſimilibus, additis quoque radicibus chinæ, iridis, enulæ campanæ, acori, ſarſæparillæ, galangæ, curcumæ, ut & foliis chamæpityos, ſalviæ, ſampſuchi, roriſmarini, betonicæ, thymi, polii, floribus primulæ veris, ſtœchados, anthos; ſeminibus cari, fœniculi, ſileris montani, erucæ, rutæ: baccis lauri, & juniperi. Ex his conficit quoque fotus, & balnea calidè applicanda parti affectæ: approbatque balnea naturalia, præſertim ſulphurea, vel artificialia ex plantis prædictis cum ſulphure, & ſale lixivio com-

po-

poſita; aut hypocauſta cum vini ſpiritu accenſo. Partibus affectis roborandis prodeſſe ſubdit olea baccarum juniperi, lumbricorum, caſtorei, ſuccini, roriſmarini, ceræ, galbani: unguentum nervinum, Martiatum, Agrippæ; vel emplaſtrum betonicæ, meliloti, oxycroceum, cum quibus permiſcendum ſuadet Alumen ſciſſile, tùm crudum, tùm præparatum.

Ab aliis cauſis inductam *P*aralyſim curandam adſtruit remediis in Apoplexia memoratis.

Latiorem *P*aralyſeos curationem inſtituit Thomas Willisius pro cauſarum ſibi propoſitarum varietate. Tres verò potiſſimùm generales medendi rationes exhibet à triplici cauſarum genere deſumptas. Primò ſi ab externo accidenti, putà plagâ, caſu ab alto, vulnere, frigoris exceſſu, & ſimilibus. Secundò ſi alteri affectui, ſcilicet Apoplexiæ, Caro, Colicæ, aut Febri diuturnæ ſuccedat. Demùm, ſi per ſe, & nullo præcedente morbo, invadat, prævio ſolùm malo corporis apparatu.

Ad primum: curandum, inquit, ut pars læſa conformationem priſtinam recuperet: Ne verò ad ipſam utpote affectam, & debilem, ſanguis affluat, phlebotomiam commendat, victum tenuem inſtituit, hydroticis moderatis inſiſtit, & pulverem ad caſum in *P*harmacopœa Auguſtana deſcriptum, atque inſuper decoctum traumaticum radicum rubiæ tinctorum, petaſitidos, aut florum hyperici, ſæpiùs aſſumendam conſulit. Interim loco affecto topica adhibet ex balſamis, lituris, fotibus, cataplaſmatis, emplaſtris, prout tumor, vulnus, contuſio, aliudve ſimile in partem inflictum expoſtulaverit.

Ad ſecundum: ut cauſa conjuncta removeatur, phlebotomiis, catharticis, enematibus, ſinapiſmis, cucurbitulis, ſternutamentum moventibus, aliiſque in ſimilibus morbis capitis applicari ſolitis, incumbit.

Ad

Ad ultimum, ne Paralyſis accedat, vel repetat, ſpiritus animales promovere, & cerebrum roborare adnititur; cumulata verò recrementa per catharſim, & vomitum moventia circa utrumque æquinoctium repurganda monet; cæteris autem temporibus cephalica remedia utiliſſima cenſet. Ad jam inductam verò præter cathartica leviora, cephalica, & antiſcorbutica conducibilia exiſtimat. Verùm pro duplici ægrotantium ſtatu geminam curationis Methodum proponit: alteram pro Paralyticis frigidis, alteram pro calidis, pro frigidis quidem, poſt vomitum & purgationem, præſcribit electuaria, decocta, aquas ſtillatitias, tincturas, pulveres, tabellas, pilulas ex cephalicis, & antiſcorbuticis ſimplicibus amaris, & acutis aromatibus. Pro calidis verò, ab acribus abſtinet, & mitiora ſolùm conſulit ſub iiſdem tamen formulis exhibita. Per idem tempus denique, partes affectas ſovendas, & liniendas eſſe præcipit, congruentibus oleis, ceratis, & balſamis, pro ratione temperiei ægrotantium; atque inſuper diaphoreticis, ptyaliſmum provocantibus, & vomitum, utendum; ut ductus obſtructi reſerentur, & cauſa conjuncta penitùs adimatur.

Hermeticis, & Paracelſiſtis eadem ſunt hîc in uſu, quæ in Apoplexia, præcipuè verò emetica: commendantur poſtmodùm ſal margaritarum, & coraliorum, oleum, magiſterium, & ſal ſuccini, cinnabaris antimonii, eſſentia caſtorei, & ad partes fovendas, aqua formicarum, ſalviæ, & nicotianæ, vel vinum auſterum, in quo prædictæ herbæ ebullierint, adhibito deinceps Galbaneto Paracelſi, vel cataplaſmate ex radice ſymphyti majoris in aqua communi ad pulticulam decocta. Petrus Jo. Faber laudat etiam ſudorificum ſtamni à ſeipſo deſcriptum, ad plures dies aſſumptum; paritèrque balſamum ex eſſentia roriſmarini, & ſalviæ, quo affectas partes illitas mirificè recreari ſcribit. V. Hart. in ſua prax. De morb. Cap c. 11.

Ee Opor-

Oportebit autem tùm in his, tùm in cæteris medicamentis ritè adhibendis diligenter advertere à quanam ex prænarratis cauſis potuerit Paralyſis oriri, atque illi potiſſimùm occurrere: in hoc enim maximè elucet Medici ſagacitas, & peritia. Unde eſt ut remedia, quæ uni, ferè momento temporis, profuerunt, alteri noceant, licèt eadem videatur eſſe morbi ſpecies; quia fortaſsè diverſa cauſa viguit. Cauſarum namque inquiſitio ſpeciatim in morborum curationibus neceſſaria eſt; & qui illas ſcrutari ſciverit, procùl dubio Curationem aſſequetur, niſi cætera aliundè obſtiterint.

Denique Antiparalytica ſpecialiora recenſentur, intrinſecùs quidẽ ſal ſuccini volatile, eſſentia caſtorei cũ ſpiritu vini extracta, ſpiritus, aut oleũ lavẽdulæ, ſalviæ, anthos, primulæ veris, ſtœchados. Ad loquelã impeditã unicè prodeſſe ſolet oleũ aniſorũ, & cinnamomi, guttatim linguæ inditum; itemque ſpiritus ceraſorum nigrorum, aqua liliorum convallium ex vino ſtillatitia, & Aqua Apoplectica apud Hartmannum, cum ſanguine Turturis calente commiſta. Lib. 10: obſ. 82. Foreſtus egregium ſudorificum in paralyſi ſcribit eſſe decoctum radicis Bardanæ. Conſ. 50. lib 6. Et Crato decoctum milii cum aliqua portione vini græci, quod ſyrupus S. Ambroſii dicitur. Cent. 4. c. 55. Rulandus infuſo florum lavendulæ in vino pluries exhibito, fæminam ſexagenariam à paralyſi linguæ liberatam fatetur. Summè etiam conferre fertur Theriaca vetus cum pulvere ſinapis, ſi ſub lingua detineatur, ex Horſtio. Ad præcavendam denique Paralyſim commendatur Hypericum in aqua decoctum ad cyathum unum in prima menſa per integrum annum. V. Prævot. ſel. Rem. p. 76.

Extrinſecùs verò, eſſentia foliorum nicotianæ viridium cum vino Cretenſi elicita, ſola infuſione, ſi membra paralytica eâ diutiùs fricentur, ex Hartmanno. Efficaciſſimum quoque creditur Galbanetum Paracelſi penes eundem. Ab aliis prædicatur ſpiritus lumbrico-

rum

Digitized by Google

rum terreſtrium, & formicarum. Magnifit etiam unguentum nervinum Auguſtanum, Balſamum Peruvianum, Balſamum paralyticum Mynſichti, & Tacamahaca emollita & ſubacta cum oleo nervino Auguſtano. Epiphanius Ferdinandus ſingulare remedium inquit eſſe, poſt optimam corporis purgationem, viridibus urticis reſolutum corpus cædere; Deumque teſtatur, ſe hoc remedii genere plurimos ſanaſſe,& nunquam votis non potitum: Cujus inventi authorem refert Celſum *lib.3.c.27.* Hunc eundem uſum approbant Riverius, & Rolfinchius. Hiſt.47.

Balnea parata ex decoctisherbis paralyſi, chamæpity, betonica, lavendula, roremarino, ſampſucho,chamædryo, primula veris, ſalvia,baccis juniperi,& lauri, addito ſulphure & nitro, mirè etiam aliquandò contulerunt.

Ad Paralyſim verò, ſeù corporis immobilitatem,ut mavult Sylvius, quæ Colicam affectionem ſequitur, atque ex Tartaro in inteſtinis collecto, & pontica vi prædito oriri putatur Paracelſo, cùm acutus dolor illam comitetur, ſpeciatim commendantur ſpiritus tartari, & oleum, ſeù liquor ex optimo calchantho philoſophicè deſtillatus, ad guttas aliquot; extrinſecùs verò ſuffitus, & inunctiones ex balſamis deſcriptis ab eodem *Tr.2.de membris contractis*. Affertur etiam oleum quoddam mirabile adverſus contractiones à Cardilucio, apud quem legi poterit. Hartmannus verò multùm juvare ſcribit decoctum ſaſſafras, præter unctiones ex balſamo Galbani terebinthinato, cum cataplaſmate radicis ſymphyti majoris in aqua decoctæ. Riverius etiam Galbanetum Paracelſi magnoperè conferre, ait, ſi partibus affectis & umbilico admoveatur. Denique ad ſtuporem ab uſu hydrargyri inductū mirè confert ligni guajaci decoctū, itemque ejuſdem balſamum, cui addantur auri folia in pulverem, Cap. 10. in Prax. Chym. Hartm. Lib. 10. Prax. c. 1.

cõminuta, & in formã pilularũ redactũ ad ſemidrachmã, vel etiam integram, pluries exhibitum. Cęterùm de modo, quo Paralyſis ex Colica oriri poſſit, conſulendus præcipuè Williſius *in ſua Pathologia cap. de Colica paſſione.* Et quâ ratione curanda ſit Paralyſis Scorbutum ſequuta alibi dicetur.

DE SPASMO, ſeu Convulſione.

SPaſmus, ſeù Contractio, & Convulſio, Celſo Nervorum diſtenſio dicitur; intelligiturque morbus ille, quo membra, præſertim muſculoſa, & nervis referta, contracta ſimul, rigida, & immobilia obſervantur. Differt autem Convulſio à depravatis illis motibus, qui plerumque Epilcpſiã comitantur, ut propterea *Epileptici* dici ſoleant, aliis *Spaſmodici*, & *Convulſivi*; quoniã in his dũ mẽbra retrahuntur, variè cõtorquẽtur, & concutiũtur; quamobrẽ differunt à Tremore, in quo motus membri ſpontis ſuæ eſt, fitque ſemper uniformis ſurſùm, deorſùm; ſecùs, qui motus convulſivi dicuntur, ſunt diſpares, inæquales, inordinati, & varii.

Spaſmus, alter Univerſalis, toti corpori contingens; alter Particularis, alicui tantùm mẽbro. Sub univerſali, cõprehendũtur Tetanos, Emproſthotonos, & Opiſthotonos, in quibus ſcilicet corpus adeò arctè occupatur, ut flecti haud poſſit. In Tetano autẽ æquali robore in utrãque partem anteriorem, & poſteriorem intenditur. In Emproſthotono ſolùm in anteriora curvatur. In Opiſthotono demùm ad poſteriora tantùm. Has omnes Convulſiones Celſus Rigores appellavit. Particularis adhuc multiplex eſt, pro partium contractarum diverſitate. Unde Spaſmus Cynicus, faciei: Strabiſmus, oculorum

Lib. 4. cap. 3.

Digitized by Google

lorum: Triſmus, muſculorum mandibularium: Riſus Sardonius, labiorum: Satyriaſis, penis, Convulſiones appellantur. Hùc reducitur Spaſmus ille, quem Græci *σπασμὸν φυσώδην* & Itali *Cramſum* dicunt, vulgò Neapoli *Granco*, contingens plerumque tibiis, earumque ſuris cum maximo dolore; cùmque à flatibus oriri putetur, idcircò Medicorum plurimi *Flatulentum* illum nuncupant. Hunc autem facilè tolli, & affectas partes præmuniri circumducto Anguillæ corio pro more ſiccato refert Prævotius *in ſelect. Remed*, quamquàm ſponte quoque ſuâ plerumque deſinat adactis in motum ſubitò tibiis dolentibus, vel fortitèr perfricatis. V. Gal. 2. de ſymp. cauſ. c. 2.

Creditum eſt Antiquis cujuſcumque Spaſmi cauſam, vel ad Repletionē, vel ad Inanitionē pertinere, authoritate Hippocratis 6. *Aph.* 39. dicētis *Cōvulſio fit vel ex repletione, vel ex inanitione*. Cujus ſentētiā ſequutus Galenus *in Comm.* tradit exemplū à chordis, loriſque petitum, quæ tùm in humidiori, tùm in ſicciori aëris conſtitutione adducuntur, & contrahuntur. Quod etiam confirmat 5. *Aph.* 1. *Sicut enim*, inquit, *foris videmus lora, & chordas tendi, ubi vehementiùs exiccantur, aut multa madent humiditate; ſic & in corporibus animalium, par eſt fieri non rarò Convulſionem* Quamquàm hoc loco meminit Galenus alterius cauſę, quam ad vellicationem, & morſum oris ventriculi, nervis plurimis referti, retulit. Et 12. *meth. cap. ult.* aliam cauſam addidit, videlcet intenſum frigus, quale glaciei. V. 3. de loc aff. c. 6. & 2 de ſymp. cauſ. 2.

At pluribus haſce cauſas convellere nititur Thomas Eraſtus *diſput. de Convulſione*; & fuſa etiam oratione proſequitur Sennertus *in Inſtitutionibus Medicis*, ubi omnes Veterum de hac re opiniones, refert, & exagitat. Ipſe verò Eraſtus neque muſculos, neque nervos convulſionis cauſam ſubire exiſtimans, tandem concludit in hoc affectu cerebrum principaliter affici à re aliqua mordaci, & vellicante, modo nondùm ſatis per- lib. 2. p. 3. ſ. 2. c. 5.

ſpe-

Digitized by Google

ſpecto. Et Sennertus depravatos muſculorum motus Convulſivos dictos fieri quidem à vapore, vel humore tenui, ſeroſo, pravo, & maligno, nunc hujus, nunc illius nervi principia vellicante; Convulſionem verò ipſam, nonniſi ab humore in cerebri meditullio nervorum origine pertinaciùs hærente, hancque continenter ſtimulante opinatur.

Quandoquidem inter plurima, quæ obſtare videntur Hippocratis doctrinæ, ſpeciale illud afferri ſolet nõ commodè diſtingui poſſe à Paralyſi Convulſionem, ſi ab humore replente, ac obſtruente, hæc pariter orietur; propterea Riverius huic ſe putans difficultati ſatisfacturum, inquit, Paralyſim fieri ab humote pituitoſo puro, & impermiſto, qui partes potiùs relaxet, quam contrahat; Convulſionem verò, ab eodem humore, ſed pluribus flatibus conſociato, à quibus nervi, & muſculi tendantur, ac versus ſuam originem contrahantur.

Morb. ſed. in An ſenſ. De Febr. cap. 9. De lithiaſ. cap. 9.

At verò Paracelſus, & Helmontius peculiarem vitam muſculis attribuunt, eo quòd poſt mortem, aliquis adhuc in ipſis motus remaneat, ſicuti in caudis, & partibus inſectorum reſectis experimur. Hinc Convulſionem quamcumque putat Helmontius ex naturali ſenſu, motuque eorundem muſculorum, etiam aliquandiù poſt interitum ſuperſtite, procedere, concitato tamen illorum ſpiritu. Quamobrem *de lithiaſi cap. 9. n.* 128. concludit: *omnem ſpaſmum eſſe Blas vitale muſculorum ex Archeo innato ſuſcitatum, cujus occaſio eſt malignum aliquod irruens in Archeum, muſculorum vitæ inſidians*. At verò Hermeticorum alii Mercurium ſale acido imbutum, hujus morbi cauſam aſſignant.

Muſculorum cum Tendinibus inflationem, amplificationemque inductam à flatu, à ſpiritibus, vel ab humoribus, Convulſionis cauſam exiſtimat Gerardus Blaſius *in ſua Therap. ſpeciali.*

Wil-

Willifius licèt partium nervoſarum irritationes, leviores Spaſmos afferre poſſe concedat, graviorum tamen originem conſtituit, crebras, vehementeſque exploſiones ſpirituum animalium à particulis diverſi generis maximè activis, atque nitro-ſulphureis, potiſſimùm è ſucco nerveo ſuggeſtis, in nervos, adjunctoſque muſculos; undè pari ratione id accidere arbitratur, ac ex accenſo pyrio pulvere in bellicis machinis, eoſque ideò vehementer, violenterque expandi, contrahi, & exagitari. De Morb. Convul.

Denique Sylvius Deleboë in ea perſiſtit ſententia, ut putet unicam Convulſionis cauſam eſſe humorum acrimoniam, quæ membranaceas cerebri, cerebelli, & ſpinalis medullæ, nervorumque omnium partes ità vellicet, & malè afficiat, ut ſubindè conſequatur impetus ſpirituum animalium in muſculorum fibras, adeoque Spaſmus, ſeu Convulſio. In cujus opinionis argumentum multa affert, quæ idipſum ſuadere videntur, ſed potiſſimùm hiſtoriam memorat Caroli IX. Galliarum Regis à Paræo relatam, atque alteram, cujuſdam Chirurgi Amſtelodamenſis, qui ex punctis nervis Convulſiones graviſſimas paſſi ſunt. Prax. l. 2. c.23. n.33.

Illud autem animadvertendum occurrit, haudquaquàm perpetuò cerebrum, cerebellum, ſpinam, & nervos affici oportere, ut membra convellantur; cùm aliquandò abſque proxima cerebri, & nervorum læſione convulſiones accidant, ut accuratiſſimè notat Helmontius, ſed ſat is eſt ſi muſculi illorumque fibræ carneæ afficiantur. Neque inſuper cùm nervi punguntur aut aliter læduntur, ſpiritus animales (quos nec fingere neceſſe eſt) in vehementem, ac tumultuarium motum credendum concitari; cùm hæc, & alia quæ his affectibus accidunt ſymptomata, à ſola fibrarum contractione, & liquoris nervorum depravatione oriri poſſint; undè eſt ut nervi puncti convellantur, cæſi verò minimè; V. Riol. Enchir. Anat. lib. 2. c. 37. Horſt. l. 2. obſ.4. Vvil. liſ. Pathol. c 4.

quia

quia ex punctione aliæ ab aliis fibræ inæqualiter flectuntur, retrahunturque; incæſura verò æquè complicantur, laxantur, aut retorquentur.

Quæ ex Anatome hactenùs licuit obſervare, cerebrum, ejuſque meninges, plexus, ſpinalem medullam, nervos, diaphragma, ventriculum, inteſtina, renes, ureteres, aliave viſcera affecta in hac ægritudine deſignarunt, à ſero acri, ſanie, pure, abſceſſu, ulcere, inflammatione, veneno, vermibus, calculis, lotio diutiùs retento, lochiis ſuppreſſis cum placenta uterina, aliiſque ſimilibus; ut meritò exiſtimet Helmontius omnem, & quācumque corporis partem ſenſu præditam, poſſe convulſiones ſubire, ſi nimirùm à re vellicante, & acri ſtimuletur. Sic pariter ab uſu Hellebori, aliuſve cathartici, à frigore nimio, à cauſtico medicamento, à vulnere capiti inflicto, à punctura nervi, ab acuto odore, luxatione, ſubito terrore, vehementi animi paſſione, ictu venenato, aliiſque innumeris, convulſiones, motuſque depravatos exortos eſſe paſſim teſtantur hiſtoriæ.

5. Aph. 20. & 17.

Quamvis autem abſtruſa nimis ſit cauſæ hujus inveſtigatio, ut illam omninò deſperaverit Averroës, nullo tamen planè negotio Morbus ipſe cognoſcitur, atque à cæteris diſtinguitur: etenim eo partes primùm irregulariter moventur, & contrahuntur; mox verò obrigeſcunt, & nec flecti, nec extendi poſſunt; dolor tamen plerumque illas excruciat: quare facilè à Paralyſi, ſeù Reſolutione internoſcetur. Cæterùm Tetanus, Emproſthotonus, & Opiſthotonus ex ſupradictis facilè dignoſcuntur; ſicut etiam Spaſmus Cynicus, Strabiſmus, & reliqui, de quibus infrà.

3. Collect.

Hipp. lib. de diebus jud. propè finem, & lib. de intern. aff. & 3. de morb. ſymptomata memorat Tetanum, & Opiſthotonum comitantia.

Periculoſa eſt, & lethalis hæc affectio, eòque magis, quò plures, vel omnes ſimul partes convelluntur à cerebri vitio. Hippocrates 5. *Aph.* 1. Convulſionem ex helleboro lethalem eſſe ſcribit; ſicut pariter ex vulne-

re

Digitized by Google

*re tex.*2.atque á ſanguinis profluvio *tex.*3. & 7. *Apb.*9. itemqueex nimia purgatione, atque ex ebrietate *eodem* 5.*Apb.tex.*4.*&* 5.*&* 7.*Apb.*25.Similiter *ab Ileo vomitus,ſingultus, convulſio, aut delirium, malum* dicitur 7. *Apb.*10. Malum quoque in fluxu muliebri,*ſi convulſio, & animi defectus adveniat* 5.*Apb.*56.Atque etiam *ſi in acutis febribus convulſiones, & circa viſcera dolores vehementes* fiant, 4.*Apb.*66.necnon *ex ſomnis timores;& convulſiones tex.*67.Si præterea diuturnam vigiliam conſequatur 7.*Apb.*18.Et æſtum immodicum *tex.*13.In febre verò non intermittente, *Si labrum, palpebra, vel ſupercilium, vel oculus, vel naſus pervertatur, vel non videat,vel non audiat,jam debili exiſtente corpore, mors proxima eſt tex.*69. At de Tetano ſpeciatim adnotat, intra quatriduũ interimere, poſt hoc tẽpus verò incolumes ægrotantes evadere 5.*Apb.*6;*& lib. de judicat. Mulieri* autem *utero gerenti*, *ſi Tetanus ſuperveniat*, *facit abortum* 7.*Apb.*27.Convulſio demùm, quæ phrenitidem ſequitur, lethalis dicitur Aëtio *Tetrab.* 2.*ſerm.*1.*cap.*131.

At contrà,melius ſperandum ſi convulſioni febris ſuperveniat 2.*Apb.*26.Nam *qui à convulſione aut diſtentione nervorum tenetur,febre ſuperveniente, liberatur* 4. *Apb.*57.*A Quartana capti non admodùm convulſionibus corripiuntur* 5.*Apb* 70.; *Si verò priùs capiantur, & quartana ſuperveniat*, *liberantur* Et *lib.de judicationibus in fine*: *A convulſione, aut diſtentione nervorum vexato, febris accedens, ſolvit morbum* : *& ſi à febre detentum convulſio corripiat*, *ſedatur febris eadem die, aut poſtridè, aut tertia die*. In ulceribus autem,*ſi tumores appareant, non admodùm ægroti convelluntur, neque inſaniunt*. *Verùm bis repentè evaneſcentibus*, *illis quidem, quibus à tergo, convulſiones,& tetani fiunt*:*quibus autẽ à fronte, inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum,ſi tumores ſunt rubicundi* 5.*Apb.*65.

Quæ adverſus hunc morbum à Medicis commen-

Digitized by Google

dantur, plurima ſunt. Hippocrates *lib. 3. de Morbis* in Tetani medelam hæc commemorat: *Catapotia ex pipere, & veratro nigro devoranda dato, & juſculum volucriũ pingue calidum: inducendæ ſunt etiam multa ſternutationes, & fomenta adbibenda; & partes dolentes calido oleo, & multo, & ſæpè illinantur*. In Opiſthotono verò ſpecialiter aquam frigidam plurimam ſuperinfundi docet, contectis poſteà partibus veſtimentis tenuibus, puris, & calidis: quod remedium etiam in Tetano convenire ſubdit; undè *Aph. 21. lib. 5.* ſcribit: *In Tetano ſine ulceratione, juvene bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem revocat: calor autem Morbum ſolvit.* Inſuper *lib. de Internis affectionibus in fine* Linimenta calida inſtituit, & ad ſudorem patientis corpus diſponendum monet; intereà verò mulſam tepidam, & vinum album quàm jucundiſſimum, & multum bibendum eſſe.

Quoniam verò à pleriſque putatur Spaſmus quilibet, vel à Repletione vel ab Inanitione progigni; proptereà quem ex Repletione, & præſertim à craſſis ſuccis ortum credunt, evacuantibus, & attenuantibus medicamentis curandum aggrediuntur; at ex Inanitione, per febrim ardentem, aut hecticam, immodicas evacuationes, & ſimiles; humectantibus, impinguantibus, & nutrientibus.

Ab his, qui Convulſionem opinantur à pravo, & irritante humore excitari, Medicamenta ad illius remotionem, correctionemque diriguntur. Et Sennertus quidem Idiopathicam Convulſionem tollere conatur miſſione ſanguinis, ſi is fortaſsè abundare videatur; Sin minus, cucurbitulis cum ſcarificatu, authoritate Æ-
Lib. 3. cap. 19. & 20. ginetæ: mox purgante medicamento utitur, & clyſteribus acrioribus; tandem ad Topica devenit per lituras ex pinguedine animalium, oleo philoſophorum, juniper. laur. rut. terebinth. lumbric. terreſtr. Adhibet

quo-

quoque balnea etiam vaporifera, & ſulphurea. Intereà tamen intrinſecùs aſſumenda commendat caſtoreum cum mulſa, vel ejuſdem caſtorei eſſentiam in aqua ſalviæ, & aquam hirundinum compoſitam, præter alia, quæ apud eundem legi poſſunt. In ſympathica verò, ſi ex conſenſu ventriculi, neglecto vomitu à Galeno commendato, niſi ab æruginoſa bile fiat, potiùs utitur pilulis per alvum ſubducentibus, aut clyſtere acri. Si ab utero, remediis eundem repurgantibus, memoratis à Galeno *6. de loc. aff. cap. 5.* Si ab ictu venenato, alexipharmacis. Si à vulnere, vel punctione nervorum; quibus phlegmone præcavetur, & vulnus conſolidatur, abſterſa ſanie, ſedatoque dolore; & ſi opus ſit, ſecto adhuc nervo, terebratoque cranio, ſi meninges malum invaſerit. Si poſtremò fiat à flatibus, illos diſcutientia affectæ parti adhibet. Huic methodo inhæret quoque Gerardus Blaſius. **12. Meth: cap. ult.**

Apud Paracelſum, & Helmontium nihil peculiare eſt, quod ad Spaſmi curationem pertineat; niſi quod oleum Terebinthinæ calidum commendant, cum ille vulnera conſequitur. Verùm Petrus Jo. Faber ſententiam eandem ſequutus, huic morbo occurrit cathartico Antimoniali; deinde partem convulſam illinit eſſentiâ ſalviæ, oleo ceræ permiſtâ; iterato etiam, ſi opus ſit, eodem cathartico. **De Morb. Cap. c. 13.**

Sicut à Williſio varius fomes proponitur, undè Convulſiones, & Convulſivi motus oriantur; ita in illius ſubtractionem plurima admittuntur, ſed præcipuè, phlebotomiæ, cathartica, emetica, cæteraque alia in Epilepſia memorata. Quoniam verò ad hos affectus revocat Hyſtericam, & Scorbuticam affectionem, extremam ſaltationem à morſu (ut creditur) Araneæ Tarentinæ, Choream S. Viti, aliaſque ægritudines; his quoque ſpeciatim occurrere adnititur medicamentis antihyſtericis, & antiſcorbuticis dictis, quæ fusè idem Auctor commemorat.

Digitized by Google

Poſtremò Sylvius Deleboë pro varietate cauſarum, quas Spaſmum inferre poſſe ſuſpicatur, variam quoque exhibet medendi rationem. Primùm autem fusâ oratione proſequitur hiſtoriam,& curationem inſtitutam à Paræo in Carolo IX.Galliarum Rege, ex nervi punctione; mox huic medendum ſubdit oleo terebinthinæ calenti cum ſpiritu vini; Et ſi his nec dolor, nec convulſio deſinat, omninò reſcindendum eſſe nervum ſuadet. Ex contuſione, & fractura Cranii, Terebræ uſum adhortatur,ſuperimpoſito deindè oleo Terebinthinæ cum ſpiritu vini. A combuſtione, commendat oleum expreſſum è nucibus juglandibus, & ſeminibus rapæ; itemque ceruſam, aut minium in aceto ſtillatitio ſolutum, atque inſtar linimenti cum oleo redactum. Ab acrimonia demùm humorum conferre exiſtimat Thermas ſulphureas, vel balnea arte parata ex ſale tartari in calcem redacti, cum ſulphure ritè permiſto, & in congruenti quantitate aquæ diluto. Prodeſſe etiam putat olea, & axungias præſertim humanas, & anguillarum, quibus affectæ partes liniantur; necnon fomenta, emplaſtra, & cataplaſmata ex herbis calefacientibus, ſale volatili, & oleo abundantibus. Intrinſecùs verò ſudorifica ſale etiam volatili prædita, maximèque ſpiritum Tartari cum aqua theriacali, aut vini ſpiritu puriſſimo permiſtum; omiſſis acidis, quæ convulſis nocua omninò dicuntur.

Propria demùm in his affectibus medicamenta recenſentur, præter antiepileptica ſuperiùs memorata, Plantæ omnes in aquis creſcentes ex Petræo; præſertim autem Nymphæa, itemque Mandragora, Napellum, Faba inverſa. Ægineta Acanthi radicem, & ſpinæ albæ ſemen magnifacit. At præſtat uti caſtoreo, ejuſque eſſentiâ cum aqua ſalviæ. Thomas Williſius præter alia plurima, hæc faciliùs parabilia uſu approbat; nempe *pulv. millep. præpar. dr. iij. ſem. ameos dr. j.* di-

In Noſol. Harm.

Lib. 3. cap. 19.

Cap. 5. & in obſer.

divid.in x. partes; & binas exhibet in ſingulos dies.

Itemque *Aſell.xij. contund. ac ex vino albo effuſo exprim.ſucc.& f.hauſt.bis in die.*

Externè verò contuliſſe viſa ſunt olea, & linimenta ex adipe Vulpis, Catellorum, Muſtelæ; ſicut etiam ex lumbricis, terebinthiná, caſtoreo, galbano, ammoniaco, anetho, liliis. Horſtius affirmat nervoſas, & muſculoſas partes emplaſtro oxycroceo roborari. Et Daviſſonius laudat oleum terebinthinæ, ſuccini, & ex lateribus elicitum: ex quibus ſequens linimentum componit Rolfinchius ſpinæ admovendum. *Unguent. Martiat. unc.j. Aregon.dr.ij.ol.vulp.& terebinth.ſingul.dr. ß.ſtillat.ſuccin.ſcr.i.roriſmar.ſcr.ß.*

Card. de admir. cur. c.15.
Obſ.15.
Comm. ad Med. Sever.
Lib 2.conſult.14.

Apud Riverium in Obſervationibus communicatis teſtatur *Pachequus* hoc alio juvenem toto corpore convulſum ſtatim expeditè ambulaſſe, eſſeque remedium divinum; idque habet *butyr.rancid. & larid. veter ſingul.quart.i.bdell. & ammoniac.ſingul. unc. i.myrrhæ, & caſtor. ſingul.dr.iij.flor.ſtœchad. & anth.ſingul. p.j. nuc.myriſticæ, & caryophyll.ſingul dr.i.catũ parvũ exēteratũ, excoriatũ, & in fruſta conciſũ. His infarciatur anſer, & conſuatur, ac torreatur in veru. Primus qui defluet ſuccus, abjicitur, ſecundus colligitur in vaſe aceto ſemipleno; quo liniatur ſpina cum partibus convulſis.* Obſ.8.

Simile huic eſt aliud, quod deſcribitur à Foreſto: Anſer pinguis evisceratur, atque in eo minutim inciſus imponatur felis cum larido, myrrha, & thure confuſus, inque veru torreatur, vaſe aceto pleno ſuppoſito; prima pinguedo deſtillans abjiciatur, ſed quæ paulò poſt extillat uſui reſervetur. Poſteà Anſer bulliat in eodem aceto, & pinguedo ſupernatans ſeparetur, & cum prima commiſceatur, quâ convulſa membra inunguntur. Eâ Gatinariam quendam curaſſe refert, cui pedes convellebantur, neque diſſimili ſucceſſu in aliis uſum. Addit inſuper ſe vidiſſe quoſdam à Lib. 10. Obſ.104.

do-

dolore liberatos ſolo balneo olei communis cum deco-ẽto vermium terreſtrium.

Laudat &aliud Penotus quod habet *ol.terebinth.vel olei balſ.alb.unc.ſſ.ol.caryophyll.gutt vi.mucilagin bryoniæ q.ſatis,ut fiat conſiſtens linimentum,quo calido partes inunguntur.*

Lib.2.cap. 20.Ench. *P.* Bayrus in filio Ducis *S*abaudiæ uſus aliquandò fuit ol.viol.decenter calido ſupra cervicem inſtillato.

Quod ſi Convulſio ſit ex vulnere, efficaciſſimum eſt oleum lavendulæ ſtillatitium, tàm internè ad guttas aliquot, quàm externè parti vulneratæ, vel nervo

In Armam. puncto adhibitum. Extollit etiam Mynſicht ſuum balſamum polychreſtum, itemque balſamum, & unguentum ſpaſmaticum, ſi his membra affecta, & ſpina foveantur. At ex veneno, vel ictu

l. c. venenato, refert Petræus mirificè illius vim infringere ſcabioſam uſtam cum vitello ovi, & pauxillo theriacæ miſtam, & ſuperpoſitam.

Cent.4.obſ 59. Convulſiones epilepticas à malignitate humorum creditas; curavit Riverius in puero decennali, promoto primùm vomitu, & alvi dejectione, mox verò exhibito oleo ſuccini,& ſpiritu vitrioli ſingul.ad gutt. v.in aqua betonicæ;ac poſtremò potione alexipharmaca roborante cum bezoadico joviali. A cæteris cauſis inductas, remotione, correctioneque earundem, prudens Medicus pro re natâ moderabitur.

In Not. ad cap.de Epilepſ.practic Barbett. Pro Coronide addendum Tincturam florum hyperici Tremori manuum, aliarumque corporis partium ſpecaliter conferre ex Fr.Deckers. Capitis Tremores

Cent.3.obſ. 98. in ſenibus curari ſcribit Borellus fimo Pavonis ad dr.j. in ſuff.quantitate aquæ vitæ ſoluto, & ter matutinis horis aſſumpto. Platerus ſingulare remedium habet

lib.10. obſ. 97. electarium *Orvietanum* dictum. Teſtaturque Foreſtus ſibi à fide digno Pharmacopœo communicatum eſu cerebri *L*eporis aſſati Aurificem quendam Bruxellen-

ſem

Digitized by Google

ſem à Tremore incolumem evaſiſſe. Et Bayrus mirabiles prædicat has pilulas, in quibus ſunt: *Caſtor, pyrethri, & cinnam. ſingul. dr. iij., pulp. colocynth. & ſerap. ſingul. dr. iv. hieræpicræ dr. v. hæc liquore convenienti excepta rediguntur in maſſam.* Doſis *dr. j. vel ſcr. iv.* Lib. 2. cap. 22.

Intereà tamen vult aſſumi bolum ad magnitudinem nucis ex his pulveribus concinnatum, ſingulo mane: certò enim convaliturum ægrum, inquit. *Myrobal. nigr. dr. xxx. ſab. dr. x. olib. dr. ix cyper. coſt. & calam. arom. ſingul. dr. v.* omnia in pulverem redacta cum paſſulis commiſcet.

Extrinſecùs verò plurimùm conferre monet idem Foreſtus lotionem ſæpiùs iteratam ex urina pueri, vel propria. Si ex Mercurio tremor accidat, ſalutare dicitur decoctum radicis enulæ epotum, & ſulphur ſolare antimonii, vel cinnabaris ejuſdem; externè verò unguentum pretioſum ex Auro Zacuti, atque aurum ipſum ex obſervatione Riverii, & Thom. Bartholini. Cæterùm ad Tremorem ob languorem nervorum, & ſucci nervei reſolutionem commendatur eſſentia florum anthos, & ambræ griſeæ, Aqua vitæ Matthioli, tinctura alkermes, oleum cinnamomi, ſpiritus formicarum, ſeù elixir magnanimitatis: atque externè, oleum ſtillatitium ex baccis juniperi, eſſentia lavendulæ, oleum balſami, & balſamum rubicundum Mynſichti. Sed & Carrictherus addit Nymphæam albis, & rubris floribus in umbra ſeptẽtrionali arefactã, lecto, vel parieti appenſam modico tempore omnes convulſos ſanare: Itemque Imperatoriæ eſſentiam exibitam, & ſpinæ dorſi, necnon umbilico, & partibus convulſis applicitam idem præſtare. Lib. 8. ſchol. obſ. 5.

Quod autem dicitur, Tremoris cauſam eſſe improportionem potentiæ moventis ad membrum motum, quòd ſcilicet nequeat ſuſtineri à debili virtute: non levem difficultatem patitur, cùm compererim juvenes

nes cæteroqui robuſtiſſimos in quibuſdam motibus tremulas manus habere; & iratos toto corpore contremiſcere. Quidam ſolius capitis tremore laborant, aut etiam ſolius manûs dextræ, vel ſiniſtræ;alii quieſcentes ſolùm, ad motum verò, vel ad aliquod opus intenti, minimè. Novi militem, qui cùm toto corpore contremiſceret quieſcẽdo, ſi tamen brachia in altum tolleret, & ſuſpenſa teneret, illa bene conſiſterent, & abſque tremore, quinimò cùm ſclopo in venatione uteretur firmiter collimabat. Unde crediderim, affici potiùs in his nervorũ fibras, & motrices muſculorũ inæqualiter concitatas à vapore acido, vel acri ex ſanguine, vel ſucco nerveo procedente, valdè ſimili ei, qui provenit ex perturbato ſanguine in ſubito timore, vel furore. Poſſunt etiam motrices fibræ muſculorum inæqualiter concitari, & adeò velociter, ut inter ſeſe non congruant, nec motus unius alterius motui conveniat: Quâ ratione putarim tremorem exurgere in iratis, & violentioribus, ad eum fermè modum, quo lingua in his qui memoriâ aliquid recitant, & cum timore, titubare ſolet.

DE CATALEPSI.

SUnt qui Catalepſim diſtinguunt à Catocho; alii verò confundũt. Nos de nominibus parùm ſolliciti, juxtà communiorem morem Medicorum, alterum pro altero promiſcuè ſumemus, atque utrumque intelligemus affectum illum, quo correpti Ecſtatici videntur, manentque in eodem ſitu, eademque figura, in qua reperiebantur; Quamobrem à pleriſque Congelatio, ab aliis Stupor, & à Platero Stupor cum rigiditate, itemque ab aliis Exceſſus, & Ecſtaſis græcè nuncupa-

cupa-

cupatur. Refert Galenus 2. *prorrhet.* quendam ex ſuis condiſcipulis morbo hoc correptum jacuiſſe veluti lignum prorsùs inflexibile, rigidum, atque extenſum, oculis apertis; vidiſſe, & audiſſe, imò, & memoriâ tenuiſſe adſtantium geſtus, & actiones; cùm tamen nec loqui, neque membrum ullum movere potuiſſet. Undè conſtat in Catalepſi deficere motum, at non ſemper ſenſus. Aliquando ipſe obſervavi catalepticum Adoleſcentem, cui brachium, & crus dextrum inflexum erat; ſiniſtrum verò extenſum cum collo, & capite, in quo ſitu correptus fuerat: vocatus audiebat, ſed loqui non poterat. Vivit adhuc juvenis quidam, qui Epilepſiâ identidem vexatur, & non rarò catalepticus, poſt epilepticum paroxyſmum, remanet; plerumque etiam citra Epilepſiam, Catalepſi corripitur, & ſi genibus flexis, Sacrum audiens, aut aliter compoſitus inveniatur, eodem modo aliquandiù conſiſtit; deambulans verò productis cruribus, ac veluti ecſtaſi raptus ſtantem marmoris ſtatuam refert; mox ſoluto corpore inchoatum motum proſequitur; imò & aliquando per ſaltus. c. 56.

Ferè omnes Medici affectum hunc inferri exiſtimant à vaporibus congelantibus, ſeù coagulantibus ſpiritus animales per nervos diſcurrentes, undè illi torpidi, & ad motum inepti evadant, quo pacto ſpiritus vini à ſpiritu urinæ coagulatur, ut exempli causâ Sylvius animadvertit. Quare conſueverunt Antiquiores Catalepſim congelationem nominare. Retulerunt autem iſti ejuſmodi ſpirituum immobilitatem, & congelationem ad intemperiem frigidam ſiccam ab humore melancholico inductam; quæ tamen in viventibus impoſſibilis putatur, eòque magis, quia ſubito induci deberet in catalepticis.

Idipsũ opponit his Cardilucius, qui ſpiritibus figentibus Catalepſis cauſam attribuunt; etenim figentes

iſti ſpiritus in nervis abſque interitu fingi non poſſunt, & ſicuti fulmine ictr(quo exemplo utitur Sennertus) minimè ſupervivunt,ita cataleptici omninò perirent, ſi à congelante halitu , obrigerent ; cùm cæteroqui ex his plurimi priſtinam ſanitatem recuperaſſe perhibeantur. Adſcribit propterea cauſam hujus ægritudinis defectui ſpirituum, qui ſanè in corporibus melancholicis, & phlegmaticis,ejuſcemodi morborum generibus valdè obnoxiis, ſæpenumerò deficiunt, vel inertes admodùm ſunt. Hinc non veretur revocare Catalepſim ad affectus ſoporiferos, cum quibus in cauſis convenire arbitratur.

Alienus quoque eſt à communi Medicorum ſententia Gerardus Blaſius,qui vel ad impeditum ſpirituum animalium influxum in partes motui deditas, ob compreſſionem , obſtructionemque nervorum in principio ſpinalis medullæ; vel ad repletionem,retentionemque eorundem ſpirituum in muſculis ob anguſtiam, nimiamve nervorum laxitatem,Catalepſim revocat. In hanc ſententiam multò anteà conceſſerat Platerus, exiſtimans Catalepſis cauſam eſſe immoderatam ſpirituum animalium è cerebro in nervos effuſionem.

T. Duumvir. & de febrib. c. 9. Helmontius ut alios cerebri affectus, ſoporem,vertiginem,ita Catochum,&Catalepſim à ſtomacho promanare, opinatur ; cui etiam attribuit Oſcitationem ſomni prænunciam, & alia hujus generis accidentia, ut ſuperiùs quoque memoratum eſt.

At mihi non diſplicet ſententia eorum,qui morbum hunc ab halitibus oriundum faciunt naturam præſeferentibus acidam,& figentem,qualem in nitro experimur. Verùm ab his nitroſis halitibus, potiùs fibræ nerveæ, quàm ſpiritus afficiuntur ; unde illæ rigidæ, & inflexibiles evadunt : quòd ſi id mali genus etiam muſculis accidat, motus erit impoſſibilis. Non tamen hinc

hinc interitus ut ſequatur neceſſe eſt, cùm halitus iſti evanidi ſint, neque ſanguinem, aut viſcera vitæ ſpecialiùs deſtinata infeſtent;at verò in hæc poſtremò transfuſi, vitam quoque adimunt. Quamobrem medicamẽta catalepticos juvare ſolita,ſunt,quæ diſſolvẽdi, & modicè laxandi vim habere referuntur: & obſervationes tùm ex praxi, tùm ex Anatome deductæ concretum ex acido vapore ſanguinem deſignantes, ſatis, ſuperque atteſtari videntur Catalepſim ex non diſſimili cauſa procreari,quæ pari modo nerveas fibras, nervorumque ſuccum inficiat, & coarctet: quamquàm affectio hæc cum convulſione, ſtupore, & paralyſi conveniens, non raro Medicis imponat, ut habeant convulſos, aut ſtupidos pro catalepticis.

Ex dictis morbus hic facilè innoteſcit: ſubitò enim invadit, & in quo ſitu, ac figurâ ægrotantem adoritur, in eâdem detinet, undè is veluti congelatus, & eſtaticus remanet. Aliquandò correpti omni ſenſu deſtituuntur, & licèt oculos apertos habeant, ac immobiles, non tamen vident, nec audiunt, nec memores deinceps ſunt eorum,quæ illis evenêre, ſi fortaſſe convaleſcant. Contrà alii, & audiunt, & vident, & poſtquam convaluerint referunt, quæ geſta ſunt, ut fuit condiſcipulus ille Galeni. Nonnulli,ſi ad motum diſponantur, ducanturque, ambulant, ſed in eſtaſim rapti, inſtar ſtatuæ. Sunt etiam qui ad interrogata reſpondent, ſed cum hebetudine, & ſtupiditate: & quidam ſe vidiſſe in ſomnis mira, & diverſarum rerum objectas ſpecies memorant. Plerumque hianti ore reſpirant, quamvis per vices latiori thoracis amplificatione ſpiritum hauriant: ſtyptica fit alvus, & urina ſupprimitur; quin etiam totum corpus ſtipatur, & cogitur, pulſu tamen æquali perſiſtente, ut notavit Galenus 4. *de cauſ.pulſ.*16.Hinc pro majori, vel minori ſenſuum læ-

Digitized by Google

ſione, & ſymptomatum comitatu, variat prognoſis. Potior verò ratio habenda eſt de viribus, & reſpiratione: nam ex Hippocrate 1. *prorrhet. 3 14. quæ cum exolutione fiunt, & catochæ & aphoniæ, perniciosæ ſunt* Quamobrem vel viribus exoluti, vel ſuffocati, cataleptici pereunt.

Quoniam verò morbus hic rariſſimus eſſe ſolet, alto ſilentio Scriptores curationem prætteriêre, contenti ſolummodò generaliora præſcribere, communia his, quæ ad epilepſiam referuntur. Sed & Sylvius conferentia ſolùm autumat, ſale volatili acriori prædita: Quendam mihi aliquandò contigit obſervare, qui levamen maximum perſenſit (cùm nil per os aſſumere poſſet) à balneis ex chamæmelo, fœnugræco, anetho, malva, althæa, melilcto, ſeminibus lini, additis ſalviâ, betonicâ, nicotianâ, itemque linimentis ex Galbaneto Paracelſi, eſſentiâ lavendulæ, oleo nucis myriſticæ, & ceræ. Capucinus catalepticus relatus ab Henrico obſ. 3. Heers his remediis curatus fertur. Primùm glande acri alvus ſoluta eſt, undè membra movit, ſurrexit, ambulavit, omnium præteritorum tamen immemor. Tum fricatis naribus ex ptarmico potentiſſimo ſæpè ſternuit, mucumque excrevit ſimile glaciei. Deinde ingreſſus laconicum flatus diſcutientia aſſumpſit. Poſtmodùm abuſu clyſteris validiſſimi, & cathartici, purgatus eſt; atque inſuper decocto herbarum capitalium, cerebelli regio, & univerſa ſpina fota eſt, ac convenientibus oleis inuncta: Pro potu hydromel dilutiſſimum, in quo ſaſſafras, fœniculum, & aniſum ebullierat, ebibit, admiſto vino fulvo: Ac tandem in dies exhibitum fuit conditum ex electariis, acori, ſtœchados, nucis myriſticæ, zinziberis cum theriaca, & confectione pliris archoticon; ſeque in poſterum, cùm malum perſentiret, oleo calido, totique ſpinæ affricto, à Lib. 10. obſ. 42. congelatione præcavit. Alium narrat Foreſtus, qui non-

non diſſimiliter à clyſtere, & balano acribus, inunctionibus, decocto, cathartico, & roborantibus cephalicis convaluit.

A fulmine percuſſi & adinſtar catalepticorum attoniti relicti, quomodo tractandi ſint, conſule *obſ. 37. Ephem. German. Ann. 2. ejuſque ſcholium.*

DE VERTIGINE.

VErtiginis naturam, & originem explicare difficilius eſt, quàm ut putatur à pleriſque. Qui enim V. Gal. 5. Aph. com. 31. & 3. de loc. aff. 8.
ſibi fingunt ſpiritus vectores ſpecierum, à flatibus in cerebro genitis; vel ex internis partibus elevatis, in gyrum volvi, atque ad eorundem circuitionem videri objecta externa circumrotari, licèt ſubitò ſe expediāt, non tamen difficultatem explanant. Nam (ut ſileam hîc quæ à Philoſophis adversùs ejuſcemodi ſpecies, ſpirituſque opponantur) oporteret cerebrum omninò vacuum eſſe, ut hunc ſpirituum, & flatuum circuitum pati poſſet. Neque verò in Cerebri ventriculis ſpiritus animales ſpatiantur, cùm ex Anatomo jam ſatis, ſuperque perſpectum ſit, cavum illorum, excipiendis, repurgandiſque extrementis uſui eſſe, ut aliter ſuſpicari ampliùs non liceat. Sunt prætereà qui ex alta turri profundam vallem ſpectantes, aut rapidiſſimos fluvios, currenteſque equos aſpicientes, quique ſeipſos circumducunt, vertigine corripiuntur, citra quamcumque evaporationem ad caput. Ex longa pariter inedia, à timore imminentis alicujus periculi, vertigo accidit, quinimò meticuloſi ſi repentè timore percellantur, facillimè Vertiginem ſentiunt. Hinc novi quoſdam à ſpectris nocturnis perterritos, vertigine, & motibus epilepticis affectos; Funambuli verò ab omni metu alieni, haudquaquàm ejuſmodi morbo tentantur

Digitized by Google

tur. Sic quoque variis, & ferè oppoſitis animi pathematis commoti, nonnunquam in Vertiginem delabuntur, ut ſi unà ſimul pudor, & vindictæ deſiderium puſillanimem arripiat. Idemque accidere ſolet iis, qui attento animo, fixâ acie, & oculis immobilibus, rem aliquam meditantur, ac intuentur, ſi præſertim exindè tædium ſubſequatur. Per eaſdem pariter ambages verſantur, qui ſpiritibus inordinatè motis proximam Vertiginis cauſam aſciſcunt.

De lithiaſ. c.9. Sententia Helmontii, qui contendit quamcumque vertiginem è debili ſtomacho oriri, neque omninò vera eſt: nam, quamvis aliquandò ſtomachus vertiginis origo eſſe poſſit; ex allatis exemplis, aliundè etiam illam pendere deducitur. Cæterùm Hermetici cum Dogmaticis conveniunt; quippe ad vapores, & halitus quoque confugiunt; illos tamen volunt è reſinoſis, tartareis, aut ſulphureis in imo ventre contentis humoribus, aut ex pinguiori, magiſque ſulphurea ſanguinis ſubſtantia proficiſci, qui ſecum tincturam atræ fuliginis convehant, ut loquitur Quercetanus, ſine ulla acrimonia. (In Tetrad. c.11.)

Veriſimilius autem videtur aſſiduò per cerebrum diffundi tenuem quamdam, fluxilem, & roridam ſubſtantiam è puriori parte ſanguinis albicante, percolatam ex arteriis carotidibus, atque ex his, quæ plexus efformant. Ea verò cùm quaquaversùm cerebrum pervadat, ac præſertim meditullium, ſenſim trajicitur in nervos, ut & cerebrum ipſum, nervorumque fibras ſenſui, & motui peragendo neceſſarias convenienter irroret, & foveat, aptaſque reddat impreſſioni ſimulacrorum ſignandorum in Cerebri meditullio, pro Apprehenſione, Æſtimatione, & Memoria. At ſi ob vitium ejuſdem, vel ſanguinis, incurſio talis fiat in meditulliũ, ut violenter admodùm diffundatur, & impetuoſiùs quàm deceat, ſubſtantia iſta rorida per poros

ros cerebri cieatur, interturbantur fibræ nerveæ, quæ inæqualiter concitatæ, & contortæ, motum epilepticum, & Vertiginem pariunt tenebricoſam cum caſu, & corporis labefactione. Simplicem verò, ſi tantummodò per cerebrum divagetur, principio nervorum illæſo; vel à partibus infernis iſti lædantur. Sed & nõ rarò roridus ille liquor, qui per cerebri ſubſtantiam diffundi debet, tenuis, purus, limpiduſque omninò non eſt, ut liberè poſſit poros illius ſubire, & convenienter cerebrum, & nervos irrorare, unde nec promptè pervadens aliquãtulũ remoratur, quin potiùs in gyrũ adigitur; quapropter fibrillas ejuſdem inæqualiter commovet, ac percellendo conturbat, & extorquet, quemadmodum chordis, & filamentis quarundam plantarũ contingit, idque fit in quocũque liquore cùm in ſuo curſu præpeditur. Simplex quoque Vertigo accidit ab aſpectu profundarum valliũ, ſimiliumque rerum metum vehementem, ac ſubitum inferentium, quoniam ob animi motionem acriter concutitur Phantaſia, & ſanguinis motus perturbatur, qui ſubindè tumultuariè agitat roridam illam cerebri ſubſtantiam è plexibus exudantem. A curſu equorum, & fluvii rapiditate viſionis radii, ſeu potiùs lumen, quod reflectitur, fibrillas nervi optici in tunica Retina percellit, atque tanta velocitate, inæqualitateque, ut maximam, & confuſam motionem in cerebro inducat, undè objecta externa circumrotare apprehendantur. Ob longam inediam, liquor ille tenuis deficit, viſus hebetatur; quamobrem fibræ cerebri, & nervorum extorquentur, ut in fibris plantarum exareſcentium experimur. Atque hinc reliqua facile eſt colligere. Non tamẽ hinc negaverim ſimplicem plerumque Vertiginem à malè affecto ventriculo proficiſci, ut propterea concitato vomitu illicò deſinat. Pluries in meipſo expertus ſum à tenaci, hærenteque ſucco, vel etiam oleoſo, & ama-

ri-

ricati humore ventriculum faſtiditum,ejuſque pylorum exagitatum, ſpeciem quamdam Vertiginis excitaſſe, quâ objecta non quidem omnino circumagi, ſed trepidare viderentur; præſertim ſi lecto decubuiſſem. Ea autem, promoto vomitu, etiam exiguo, ſenſim remittebatur. Siquidē per ipſum inſenſos illos humores, qui apices nervorum, eorumque fibras laceſſere videbantur, ſenſim dimotos, tandem pedetentim contingebat evomi, & foras educi. Quamobrem illum magnoperè utilem, ac ſalutarem in ejuſmodi caſibus futurum commendare non deſino, etſi plerique penitùs contradicant.

Quamvis autem qui Vertiginem patiuntur putent omnia externa circumduci, non tamen ex hoc dicendum illos delirare, quoniam Æſtimatio illæſa manet, corrigitque falſam ex objecto Apprehenſionem: In delirio etenim læſam Imaginationem conſequitur vitiata quoque Æſtimatio, undè Judicium offendi, ac depravari neceſſum eſt.

Inſuper licèt in Vertigine ſenſus viſûs potiſſimùm afficiatur, cùm oculi tenebris ſuffundantur, & caligent; non raró tamen cæteri quoque ſenſus depravantur; ſiquidem ſibilus, aut levis fluctuatio in auribus exauditur, atque olfactus, & guſtus læditur, ut notat Ægineta *lib.* 3. *cap.* 12. quin & aliquandò hi ſolùm offenduntur citra vertiginem, fibris ſcilicet nervorum in organis ſenſuum tantummodò contortis, & graviùs affectis, leviùs verò, vel nullo modo in cerebro.

V. Aët. tetrab. 2. c. 7. Rhaſ. cap. 3.

Præter enarratas Vertiginis differentias, alia dicitur idiopathicè in cerebro cauſam habere, alia ſympathicè à vitio aliorum viſcerum, præſertim ventriculi, uteri, hypochondriorum, ut in ſcorbuticis. Aliquandò ſeroſus humor cerebri anfractus alluens, vertiginis cauſa inventus eſt. Abſceſſus item, & hydatides;

V. Hipp. 2. de morb. tit. morbi à ca-

des ; necnon concretus in vena cava , & in arteria magna ſanguis : putrefactum epiploon : obduratæ glandulæ. Undè etiam conjectandum potiùs à fibris, & nervorum liquore , modo nuper explicato , quàm à ſpiritibus irregulariter motis Vertiginem oriri. pite, unde Carol. Piſo. Plater. l. 1. obſ. & prax. c. 7. Scult. Arm. Chir. obſ. 19.

Eam verò ex hac, vel alia cauſa ortam, vitio hujus, vel alterius viſceris, ab adjunctis ſymptomatis ſagax Medicus perveſtigabit, judicabitque, nùm gravior, vel levior illa ſit. Porrò mitior ſemper erit, ſi à cauſa externa ; ſecùs gravior, præſertim quæ cum oculorum caligatione, & caſu contingit; nam in epilepſiam, vel apoplexiam tranſiens, mortifera evadit. *S*enibus longè periculoſior, eòque magis ſi cum febre copuletur, vel cum auſtrina tempeſtate jungatur. Wepfer. de Apopl. Holler. williſ. &c. 3. Aph 31. 8. Aph. 15. 3. Aph. 17.

Vertiginem præſentem curare conantur Medici iiſdem ferè remediis , quæ adverſus Epilepſiam , & Apoplexiam memorata ſunt , non neglectâ interim causâ , quæ potuerit paroxyſmum excitare . Verùm ſi à cauſa externa fiat, ſicuti nullius periculi eſſe ſolet, ita neque medicamentis egebit, cùm ſatis ſit ejuſmodi cauſam devitare . Fertur autem à quibuſdã Vertiginẽ citiſſimè deſinere illitis temporibus ſucco bethæ nigræ , aſſumptoque pulvere abrotani in vino tepido , vel cum oxymelle. Admovent alii ad frontem ſerpillum ; Tempora verò , & cervicem perfricant aquâ roriſmarini. V Marcel. de Medic. c. 3.

At imminentem Vertiginem à ſuis cauſis antevertere aggrediuntur , vitato aëre craſſo , & nebuloſo, itemque vino, niſi ſtomachus obſiſtat, iiſque omnibus, undè vertiginem æger ipſe pati expertus ſit. *S*i præterea à flatibus illa progigni putetur , evacuantia medicamenta tùm totum , tùm caput ipſum , adhibent; mox verò quæ flatus diſcutiunt , & cerebrum roborare creduntur . Conſentientia viſcera , & præcipuè ventriculum pari modo repurgare ſatagunt , atque

 tùm

Digitized by Google

tùm internis, tùm externis remediis confovere.

Verùm Willisius pro more, Accidentalem, quam vocat Vertiginem, curandam cenſet per phlebotomiam, lenem catharſin, & cephalica medicamenta. Habitualem, & inveteratam, abſciſſo primùm fomite, uſu cujuſvis evacuantis remedii; deinde repurgato ſanguine ope antiſcorbuticorum, & chalybe conſtantium medicaminum, roboratoque cerebro cephalicis ſpecialioribus. Poſtremò amotâ causâ conjunctâ, per medicamenta ſale volatili prædita, cuuſmodi ſunt ſpiritus C.C., fuliginis, ſalis ammoniaci, tinctura coraliorum, ſuccini, antimonii, elixir pæoniæ &c.

In ipſo autem paroxyſmo peculiariter commendat graveolentia, ut caſtoreum, ſpiritum, aut ſal volatile CC., urinæ, & ſalis ammoniaci, naribus ſubindè admovenda, atque etiam intrinſecùs uſurpanda, cum julapiis cephalicis; & horâ ſomni bolũ ex mithridatio cum pulvere caſtorei. Extra paroxyſmum verò, emeticum ſemel in menſe gratiâ præcautionis conſulit, ſicut pariter catharticum, & phlebotomiam, fonticulos, phœnigmos, emplaſtra, aliaque hujus generis multa.

Hartmanno præcipuus dicitur pulvis ex cinnabari nativa, cujus beneficio plures, unica hebdomade, Vertigine liberaſſe teſtatur Quercetanus ad grana x. vel xx. in aqua liliorum convallium. Subſtituitur ab aliis cinnabaris antimonii. Efficaciorem prædicat Cardilucius ſuum præcipitatum aureum à gr. iv. ad vj. Stercus pavonis in pulverem redactum, & cum ſaccharo miſtum ad dr. I. alii exhibent ex Cratone, etiam ad inveteratam Vertiginem. Vult tamen Borellus ſolvendum illud eſſe cum ſufficienti quantitate ſpiritus vini, deindeque ter aſſumendum in potu tempore matutino. Et Schröderus per noctem in vino

In Tetrad. graviſſ. Cap. aff. c. 33.

Cent. 3. obſ. 98.

Digitized by Google

vino macerandum conſulit, mox trajectum per linteum exhibendum, à novilunio ad plenilunium, & ultrà. Ex his conficitur ſequens pulvis efficaciſſimus: *cinnabaris nativæ unc.ſſ. magiſter. corall. & margarit. ſingul. ſcr.ij. ſtercoris Pavonis præpar. unc.1. croci or. ſcr. 1. fol. auri n.6. reduc. in alcbool. ſupra marmor. doſ. gr.* 10. Præſentaneum remedium aliis dicitur electarium ex cerebro paſſerum; itemque eſſentia ciconiarum cum ſpiritu vini elicita ad guttas aliquot. Pulverem Sciuri pro Arcano antiſcotodinico funambulum quendam habuiſſe refert Jo: Michaëlis. Semina aquilegiæ, & cari, chærefolium, flores anthos, carpobalſamum, ſi ex eis pulveres, eſſentiæ, extracta, aut aquæ eliciantur, valde prodeſſe creduntur. Conficit Platerus vinum, quo uſus ſenex quidam vertigini obnoxius, non ampliùs de illa conqueſtus fuit. Infundit autem hic Author in menſura una vini, ſennæ unc. ij. turbith. unc.ſſ. agarici dr.iij. piperis dr.ſſ. gingiberis, ſeminum coriandrorum, ſummitatum centaurii minoris, & amaraci ſingul. dr.i. abſinthii dr.ij. ac deindè bibendum illud offert. Hunc, alioſque graviores morbos curaſſe fatetur Solenander ſequenti electario, quod conſtat: *ſucc. abſintb. ſucc. marrub. ſucc. ſtœchad. maſticb., rbei, chamædr., chamæpit. ſingul. dr. iij. byſſop. dr.i. agar. opt. ad pondus omnium: Hæc in pulverem ſubtiliſſimum redigantur, & excipiantur melle coctô* Doſis *à dr.1. ad dr.iv. in decoctô ſtœchad. mane*.

In Pharmacop.

Obſ. 1. p. 10.

Conſ. 2. ſect. 1.

Approbat Riverius condituram florum calendulæ; & Rodericus à Fonſeca, quæ ex floribus roriſmarini, cum oleis buxi, nucis odoratæ, & menthæ ſtillatitiis. Sylvius Deleboë anodyna, & narcotica, parcè tamen, & per intervalla, cum aquis entiepilepticis exhibet. Mirabiliter cõtuliſſe teſtatur Williſius hujus pulveris uſum, bis in die ad cochlear ſumpti cum hauſtu decocti ſalviæ, aut roriſmarini in tinctura Coffeë. Is autem

Prax. lib. 1. cap. 9.

Tom. 1. conſ. 16.

Lib. 2. prax. c. 7.

Digitized by Google

ſit ex radic. pæoniæ maris, & ſacch. albiſſ. ſingul. unc. ij.flor.ejuſd. pæoniæ unc.i. ſtercor. pavon.alb.lib.ſſ.

Oleum buxi efficaciſſimum dicitur, ſi eo pulſus, tempora, palatum, cervix, & plantæ pedum inungantur; ſicut pariter pinguedo ciconiarum, & ſerpentum: necnon ſemen urticæ contuſum, & cum aceto permiſtum fronti ſæpius applicatum. Commendatur etiam lotio capitis pluries iterata ex lixivio calido, in quo ſummitates amaraci ſint infuſæ, inſperſo poſtmodum ſupra verticem pulvere bombycum. Cæterùm Amuleta Antiſcotodinica perhibentur Corallia rubra, grana Succini albi, Cryſtalli.

V.F.Hoſm. M.M.

DE DELIRIO.

CUm Imaginatio, & Æſtimatio depravatur, Delirium accidit, quod dicitur Declinatio à recta Rationis ſemita, unde ægri abſurda, & incongrua loquuntur, aut imaginantur.

Deliriorum Medici conſtituunt idiopathicum, unum, ſympathicum alterum, & quidem ab hypochondriis, diaphragmate, utero, aliiſque partibus. Aliud ſine febre; aliud cum febre: Atque ex his Phrenitidem, Maniam, Melancholiam, à diverſis etiam humoribus deducunt: de quibus ſigillatim.

DE PHRENITIDE.

PHrenitidem intelligunt Galenici Delirium perpetuum, & continens cum febre acuta, & continua; quod ab inflammatione cerebri, & membra-

branarum ejus à ſanguine bilioſo ibidem putreſcente oriri arbitrantur.

Quoniam autem in quocumque delirio, potiſſimùm in Phrenitide, animales operationes, nempè Imaginatio, & Ratiocinatio depravantur, ab illarum læſione tres deducunt Phrenitidis ſpecies ex Galeno tùm *lib. de diff. ſympt. c. 3.* tùm *4. de loc. aff. c. 2.* Aliquandò depravari dicitur Imaginatio ſanâ Ratiocinatione, ut in Theophilo Medico, qui putabat Tubicines eſſe in angulo domûs, eóſque tamquàm ſibi moleſtos eſſe ejiciendos. Simile quid fatetur Galenus ſibi accidiſſe *4. de loc. aff. c. 2.* evellendo floccos, & colligendo feſtucas. Interdum verò dicitur offendi Ratiocinatio illæſâ Imaginatione, ut in eo, qui ſingula vaſa rectiſſimè nominans, illa tamen projecit, ut & puerum, quem adſtantes confractum ſuſtulerunt. Nonnunquam etiam utraque lædi ſolet; quin, & Memoratrix quoque, ut ex Thucydide refert idem Galenus *cit. lib. de ſympt. diff.* quòd à Peſte Athenis graſſata evaſi, omnium immemores remanſerunt, etiam ſuorum nominum. Contingit quoque frequenter Phreneticos memoriâ deficere, cùm non raro obliviſcantur egiſſe quæ geſta ſunt, & quam anxiè, cupidiſſimeque petierunt, aquam bibere.

At impoſſibile exiſtimat Euſtachius Rudius, illæſâ Ratiocinatione Imaginationem lædi poſſe: quod & Nos aliàs innuimus; cùm hanc illa per ſuſcepta phantaſmata, quo modo apprehenſa ſunt, neceſſariò proſequatur. Unde Theophilus ille Medicus aſſerebat eſſe abjiciendos Tubicines, quia imaginabatur illos adeſſe in angulo domûs. Tunc enim Ratiocinatrix facultas ſana dici deberet, cùm corrigeret, non ſequeretur errorem Imaginatricis.

Ab inflammatione littereà cerebri, & membranarum ejus Phrenitidem minimè oriri Anatomicis ob-

De An. Brut. p. 1. c. 10. obſervationibus oſtendit Thomas Williſius, qui ſe pluries vidiſſe fatetur Meninges, imò & Cerebri exteriorem ambitum, tumore phlegmonode obſeſſas, laborantes verò minimè phreneſi, ſed potiùs torpore, & Caro periiſſe. Adnotârunt etiam Sennertus, Heurnius, Valleſius, Volcherus Coiter, aliique, cerebrum inflammatum cum membranis abſque delirio: & Phrenitidem abſque illius inflammatione.

Neque inſuper perpetuò Septi tranſverſi phlegmonen comitatur delirium illud ſympathicum, quod Paraphrenitis appellatur: Nam aliquandò compertum eſt Diaphragma citra delirium fuiſſe affectum, ut ex diſſectis cadaveribus idem Williſius deducit. Quod autem Diaphragmatis viſcus nervis plurimis refertum ſit, adeoque maximum conſenſum ineat cum Cerebro, haud congruenter evincit Phrenitidem ſubſequi, cùm ipſum inflammatur: etenim ſtomacho, pleurâ, meſenterio, phlegmone obſitis, phrenitis plerumque non ſuccedit, quæ tamen ſæpiſſimè corripit peripneumoniâ, & hepatide laborantes: quare cujuſcumque viſceris inflammationem illa ſequi poteſt.

Cauſam Phrenitidis quæſivit Helmontius in duumviratu, præſertim verò in ſtomacho, ex Hippocrate dicente: *Cui vena in hypochondrio fortiter pulſat, is mox mente alienatur*. Et Neoterici in ſpiritibus animalibus collocarunt, vel nimium irritatis, vel in confuſionem actis. Unde veriſimilius eſt, inquit Williſius, Phrenitidem à ſpirituum phlogoſi potiùs, quàm à Meningum, aut Cerebri inflammatione, quæ cephalæam, aut lethargum certiùs, quàm furorem inferret, excitari. V. Proſp. Mart. ſuper 3. de morb. Hipp. v. 99.

Verùm in Phreneticorum cerebro credere licet tantam vaporum, qui in liquorem nerveum commutantur, copiam acritate præditam adunari, ut nedum

dum motione plurima, & irregulari,per ejuſdem cerebri poros, & nervorum ſubſtantiam concitetur,undè phantaſmata varia, & confuſa cum impetu, & vigilia; verùm etiã à confluxu vehementi,ſenſus externi, licèt depravatè, acuantur, & motus animales muſculorum roborentur,ut vix detineri queant. Univerſus namque ſanguis, qui ad cerebrum fortè laxius defertur, plus juſto in auras abit, totuſque in liquorem nervorum, & quidem tenuiorem, maximeque volatilem, permeabilemque, commigrat; undè Phrenetici, quamvis deficiant viribus vitalibus, animalibus tamen plurimùm valent. Porrò fibræ nervorum, & muſculorum motui dicatæ, ejuſcemodi liquore tumidæ, nimiùm vigent, & firmiter tenduntur; multoque magis in Maniacis, quibus febris deeſt. Quoniam verò vapor iſte nerveus acritudine præditus eſt, & immoderanter, violenterque in nervos, muſculoſque adigitur, trepidi, & temulentorum ad inſtar Phrenetici in tanto robore eſſe ſolent.

Proximam itaque cauſam hujus affectûs in rorido iſto Cerebri, & nervorũ liquore conſtituendam opinor, qui tenuior, & acrior evadat à ſanguine in cerebrum confluente, pari conditione, vel vitio ſui, vel vitio uiſcerũ, affecto: quemadmodũ in febribus acutiſſimis & ardẽtibus, atque in internis inflammationibus, & affectionibus hyſtericis. Atque hinc contingit, aliquandò delirium fieri interruptum, cùm ſcilicet ad tempus ſolummodò liquor nervorum inficitur.

Congruunt his, quas Practici ex obſervationibus Anatomicis plurimas memorant paraphroſynes, & phrenitides ortas à retrocedente eryſipelate, à ſero, à felle cyſtis acriori, ab inflammatione ventriculi, & pulmonum, à varicibus meningum, à diruptis abſceſſibus, à venenis, præſertim ſolano furioſo, mandragorâ, & radice paſtinacæ ſylveſtris, ex cujus eſu

lepi-

lepidam hiſtoriam narrat Williſius *hoc loco.*

Notiſſima ſunt ſigna Phrenitidis, & cujuſvis delirii præſentis, cùm geſtibus, tùm verbis parùm conſonis. Imminentis verò recenſentur nimia garrulitas, immodica vigilia, ſomnia perturbata, oculorum rubor, & fulgor, motuſque inordinatus, præteritarum rerum oblivio, reſponſio ferox, lotiorum, quæ priùs craſſa erant, tenuitas & perſpicuitas, decubitus incompoſitus, oblocutio inter dormiendum, aurium ſibilus, linguæ ariditas abſque ſiti, torvus, & immobilis obtutus. De reliquo ſympathicum & interruptum delirium facilè ex ſuperiùs dictis internoſcetur.

(1. prorrhet. comm. 1.)

(V. Hipp. in Coac. & 4. Aph. Gal. 5. de loc. aff. 4. & 1. prorrhet comm. 1.)

Undecumque autē illa oriatur, ſemper periculoſiſſima eſt; longè verò gravior cenſenda, ſi dejectiones decolores, & urinæ aqueæ appareant: nares modicum ſanguinem ſtillent: pus erumpat: dentium ſtridor accidat cum maxillarum, & temporum convulſione: itemque ſingultus, tremor, aphonia, vomitus: ſi in veternum commutetur, vel in deſipientiam Hippocrati obſcuram dictam. *A Peripneumonia quoque inflammatio cerebri, malum*, 7. *Aph.* 12, Copioſo autem ſudore, urinæ profluvio, è naribus hæmorrhagia, & quandoque etiam alvi fluxu, dummodò vires conſtent, ſalubriter terminari conſuevit.

(1. progn. com. 23. 1. prorrh. comm. 1. 4. aph. 72. 1. epid. com. 3 ægr. 1. 2. ſprogn. 1. 1. epid. 2. 12. meth. 8.)

Cùm ferè communiter hæc ægritudo putetur ſequi viſcerum inflammationem, proindè ad hanc tollendam illius curatio dirigitur: Et quidem venæ ſectione iteratâ, mox à principio repellentibus oxyrhodinis, cum decocto foliorum lactucæ, roſarum punicarum, violarum, capitum papaverum alborum, florum nymphęæ; pariterque cucurbitulis, frictionibus, clyſteriis, & lenientibus pharmacis: poſtmodùm ſomnum conciliantibus, tùm internis ex opio, tùm externis ex lotionibus, & linimentis capiti, & pedibus adhibendis ex medicamentis hypnoticis; item-

itemque applicitis ranis, gallo, aut catello per medium ſectis ſupra ſuturam; inſtitutâ interim diætâ refrigerante, humectanteque; detentoque patiente aut in tenebris, aut in luce, pro varia ejuſdem conditione, & virium robore, ut admonet Celſus *lib.3.cap.*18. ſtrepitus verò, & animi, ac corporis motus, omninò prohibendo.

At Phrenitidem à Septo tranſverſo curandam proponit Hippocrates per ea, quæ tuſſim, & ſputum promovent ut in Peripneumonia. Alterius etiam delirii meminit in virginibus, de quo tamen alibi. 3. de Morb. Lib. de Virg. Morb.

Hermeticis præter venæ ſectionem, & cucurbitulas ſcarificatas, ſunt quoque in uſu irrigationes ſupra ſuturam coronalem, & pedum lotiones cum herbis ſoporiferis, necnon linimenta hypnotica, & purgantia leviora, ac opiata, moderatè tamen exhibita. His non ſuffragantibus, conſulit Paracelſus cranium eſſe terebrandum, ac foramen per menſem patulum eſſe detinendum. Hâc enim ratione, inquit, quamcumque amentiam certiſſimè curari. Vult etiam Cardilucius præter ſuum præcipitatum aureum, cunctis impensè commendatum ſuccum naſturtii hortenſis, vel aquatici, miſtum cum tertia, quarta, vel quinta parte aceti acerrimi, ac pugillo ſalis communis decrepitati, additoque oleo olivarum in affectibus pectoris: cujus miſturæ cochlearia duo in ſingulas horas aſſumenda præcipit, atque ita etiam interna apoſtemata dirumpi, febreſque omnis generis, præſertim verò intermittentes, cùm ingruunt paroxyſmi, omninò fugari fatetur, ut rarò quartùm repetere opus ſit. Aliam hujus morbi curandi rationem memorat ex Carrichtero, quam apud eundem legere eſt.

Helmontio ſicuti cæteræ ægritudines cerebri, ita & deliria, remediis euſtomachis, non cephalicis, curantur, præmiſſis tamen vomitum promoventibus, præ- In Duumvir. & de Febribus.

fertim ex helleboro. At verò P. Jo. Faber potiùs diureticis, & humores deducentibus inſiſtit, inter quæ potiſſimùm magnifacit ſuum tartarum vitriolatum, & liquorem Mercurii acidum, quem ſummum arcanum adverſus Phrenitidem fatetur.

Antiphrenitica demùm recenſentur ſaccharum, & ſpiritus Saturni, Bezoardicum lunare, liquor Margaritarum, qui mirificus celebratur ad compeſcendum ſanguinis fervorem, ferturque aliquot illius guttis vini ſpiritum figi, & coagulari. Magnæ etiam exiſtimatur virtutis eſſentia florum hyperici, eorumque extractum in decocto glomorum cynosbati. Ac poſtremò opium, & quodcumque ex opio conficitur, ad ſomnum conciliandum, quoniam in deliriis nil ſomno conducibilius. Quare Zacutus *in prax. hiſt.* pilulas componit ex opii gr. v. croci gr. iv. & caſtor. gr. ij. atque in jure, aliove liquore per intervalla exhibet. Et J. Prævotius aquam perſonatæ ad unc. iij. propinat, cui vis ineſt diaphoretico-narcotica. Verùm enim verò opiatorum uſum vituperat Helmontius in amentiis, cùm omne opiatum ipſi dicatur eſſe in ſe amens, & amentia nil aliud, quàm ſomnium vigilans: ineſſe prætereà opio monet, præter ſoporiferum, aliud virus, quo amentes acriùs læduntur; quinimò vix decuplam opii doſim ſomnum inſano conciliare, & cum labore. Ejus autem loco commendat ſulphur vitrioli Veneris, quod ſomniferum dulce, & ſuave illi eſt.

V. Petr. Noſolog. lib. 1 diſſ. 2.

Hipp. 2. Aph. 2.

De lithiaſ. c. 9. jus duumvir &c.

Externè verò ſedum majus contuſum, & cum lacte muliebri miſtum ſyncipiti admotum, phrenitidem ſedare, & ſomnum allicere plerique teſtantur: at cùm primùm dormire ceperit æger, removendum, ne Coma ſubſequatur. Tutiora exiſtimant alii ramenta cucurbitæ cum albumine ovi. Riverius *in praxi* ex Penoto hoc epithemate ægrotum ſopiri, & convaleſce-

V. Borell. cent 4. obſ. 64.

Digitized by Google

ſcere teſtatur; quod conficitur ex *aqua roſ. punic. cum tinctura ſantal. rubr. imbuta ad unc.xx.camphor.gr.xx. moſch.gr.xij.* Vult autem per diem integrum calidè ſuturis apponendum. Eſt aliis in uſu decoctum muſci terreſtris pari modo applicitum; aliis Rana viva, aut Tinca diſſecta, & plantis pedum impoſita.

At quamvis hæc prodeſſe poſſint, non tamen omittenda diaphoretica ſuperiùs memorata, & quæcumque acrimoniam, fervoremque ſanguinis temperare poſſunt: hæc quidem potiùs in principio, illa verò circa ſtatum Phrenitidis, præſertim cum de interna inflammatione dubitatur. Quamobrem pro varietate cauſarum, modò his, modò illis utendum.

Iiſdem ferè Pervigilio occurrere expediet, ac prætereà unguento alabaſtrino, populeo, ſomnifero Auguſtano, oleo papaverum, & hyoſcyami, extracto croci, pinguedine lucii piſcis, temporibus, & plantis pedum illitis. Langius parat aquam mirabilem ex capitibus duobus allii, & uncia una opii ſimul contuſis, atque in B.M. diſtillatis; & ad gutt. 11. in vino exhibet ad ſomnum conciliandum. Conficit etiam aliam aquam hypnoticam: & Mynſicht vinum hypnoticum, & pulverem anodynum Michael. Alii, alia. Sed omnibus præſtat laudanum opiatum aliquo liquore diſſolutum, & parùm, ac ſæpè propinatum. Invaluit nunc tandem apud noſtrates uſus cujuſdā potionis ex expreſſis ſeminibus melopeponum, & papaverum alborum, cum amygdalis dulcibus, & conditura florum nymphææ in aqua lactucæ diſſolutis: Illam autem poſt cœnam potiſſimùm potandam offerunt, ut opportuniùs ſomnum alliciat.

lib. 3. Epiſtol. Epiſt. 1. c. 1.

DE MANIA.
ſeu Furore.

3. Tuſcul. QUamvis Cicero hanc affectionem Latinos Furorem appellaſſe, & Græcos Melancholiam, ſcripſerit; propriè tamen Medici ipſam dicunt Inſaniam, ſeu Delirium illud, quo ægri præter imaginationis, & ratiocinationis depravationem, impetunt, furunt, ac nihil omninò formidantes, omnia temerè audent, & indiſcriminatim aggrediuntur: febre tamen carent, & memoriâ valent.

V. Aët. hoc l. Multifariam, & innumeris modis hi furere obſervantur. Plerique poſt impetum, & ferociam, in cachinnos ſolvuntur: alii ad minas, jurgia, inconditoſque ſermones ſunt proclives: alii blandis verbis circumſtantes alliciunt, mox inopinatò illos adoriuntur: quidam in negotiis geſtis, gerendiſque: nonnulli in armis, & militia: alii in rebus domeſticis, amicis, inimicis, amore, zelotypiâ, cæteriſque variis inſaniunt. Cùm autem delirium hoc fœminis accidit ab utero, intermiſſiones habet, & per intervalla redit, diciturque Furor Uterinus.

Ad atram-bilem delirii hujus cauſam Medici referunt, undè cerebrum, ac ſpiritus animales vehementer exagitentur, inductâ nimirùm in his fervidâ, & veluti igneâ diatheſi: cui adjicit Platerus malignam, occultam, & venenatam conditionem, præſertim quia à venenis, & philtris nonnulli inſaniiſſe memorantur. Nec tamen ſolùm cerebrum, ſed & cor pari affectione corripi addit Sennertus, cùm Maniaci intenſiſſimum frigus, cæteraſque ſimiles ærumnas, nudi, ſine ulla læſione tolerent, quin & calere perpetuò depre-

Digitized by Google

prehendantur. Helmontius verò è ſtomacho, & liene Amentias quaſcumque manare docet. Tit. Demens Idea

At vitium hoc ſolis ſpiritibus animalibus attribuit Williſius, qui ab indole propria, & genuina, nempe, (ut ipſe loquitur) *ſpiritu o-ſalina*, in *ſulphureo-ſalinam* aquæ ſtygiæ æmulam deſciſcunt; proindeque actus inordinatos edunt. Sicut enim aquæ ſtygiæ particulæ ſummè agiles, & irrequietæ, in motu continenter ſunt; ita ſpiritus animales è ſanguine uberiori, & quaſi nitro-ſulphureo extillatos, inſigni mobilitate, ſive inquietudine præditos in maniacis exiſtimat. Poſſe autem in humano corpore generari humores acerrimos ex quibus ejuſmodi ſpiritus exurgant, ut aquæ ſtygiæ comparentur, idem Author oſtendit ex ulceribus malignis, & peſtilentibus, quæ non rarò humanis corporibus contingunt; præter alia plura, quæ ingenioſè quidem explicare ſtudet de Maniacorum audacia, ac temeritate, de immenſo robore, de nulla, vel tardiſſima defatigatione, deque abſentia febris, ut latè apud eundem legi poteſt. Cap. 12. de Mania.

Illud autem ex Anatome aliquandò deprehenſum eſt, à vermibus in cerebro Maniam accidiſſe, teſte Platero, Fernelio, & Riolano. Bartholinus etiam in equis, bobus, & ovibus illos capiti ineſſe ſcribit, cùm rabie corripiuntur. Vulgò itidem fertur rabidos canes ſub lingua vermiculum habere, quem Plinius Lytram vocari ait, aliis verò Lyttam, & Lyſſam. Cent. 3. obſ. 48. Lib. 19. c. 5. Dalecamp.

Spectatis verò cauſis externis, referunt maximam vim habere Maniam inferendi Solanũ, quod proptereà Maniacum appellatur: Paſtinacam ſylveſtrem: Hyoſcyamum; de cujus radice comeſa notabilem hiſtoriam narrat Borellus: cerebrum Felis, aut Muſtelæ: vinum fulmine contactum: morſus animalium rabidorum: Aconitum, & Napellum: Toxicum: ſanguinem menſtruum, & alia hujus generis. Ad hanc c. 4. obſ. 45.

De-

Digitized by Google

Delirii claſſem reducitur morbus Tarentinus à morſu Araneæ Tarentinæ induci putatus, de quo alibi meminimus: atque illi affinis chorea Sancti Viti: itemque Lycãthropia, & Cynãthropia; necnon Hydrophobia; atque inſania ex philtris, & amore. Unde Ovidius.

Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Et Virgilius

4. Æneid. *Uritur infelix Dido, totâque vagatur*

Urbe furens.

c. 24. 1. Et Arioſtus.

V. Ovid. 8. metamorph. de Scylla. *Che non è in ſomma Amor, ſe non inſania.*

A giuditio de ſavj univerſale.

Maniaci internoſcuntur facillimè ex incongruis, abſurdis, ineptiſque dictis, aut geſtis, ſine metu, & mœrore, ſed potiùs cum temeritate, garrulitate, impetu, iracundia. Tarentino morbo affecti, aut Choreâ S. Viti, muſicâ, tripudiis, & ſaltationibus geſtiunt, & delectantur. Lycanthropici, & Çynantrhopici ſe in lupos aut canes converſos putant, adeoque illorum more ululant, latrant, in triviis verſantur, ſepulchra petunt, & carnes animalium lacerant, ac vorant, cæteraque ſimilia agunt, quæ luporum, & canum naturam referunt. Hydrophobia ex morſu canis rabidi accidit, & patientes aquam, & liquidum quodcumque averſantur, ſpumam ex ore emittunt, & ſi alios mordeant, ſimili ægritudine rabiei inficiunt. Qui Amore inſaniunt, macie corporis, vigiliis, inquietudine, aſſiduâ animi perturbatione, vultûs, & pulsûs mutatione, præſertim ad præſentiam, aut nomen amaſiæ judicantur: quâ ratione Eraſiſtratus, & Galenus, Amantes deprehendiſſe perhibentur. Ad Philtra verò quod attinet, quæ Germanis potiſſimùm uſui eſſe paſſim referunt Authores, figmentum à vetulis excogitatum crediderim, quæ credulæ turbæ nullo negotio imponere ſolent: quamquàm ex inſano

V. Aët. Æginet. & Alt. tim. hoc loc.

no

no Amore plurimos periiſſe conceſſerim, animi debilitate, & furoris impotentiâ, ad perditè amandum pertractos. Hinc jure exclamaſſe fertur Olympia, Philippi Macedonum Regis uxor, in puellam, quã vehemẽter is deperibat, & ut credebatur, ex philtro: *Valeant calumniæ. Tu in te philtra habes*. Quæ denique referuntur de Lucullo Imperatore, & de Lucretio Poëta, nugæ ſunt: pharmacis quidem, ſed venenatis, in furorem acti illi perierunt.

Peculiariter autem de Hydrophobia notandum illam induci à morſu, & ſpuma canis rabidi. Saliva quippè, quæ in cunctis animãtibus acido-ſalſa eſt, ſpecialiùs in canibus, utpotè naturâ non ſudantibus, etſi motu valido, curſuque fatigatis, ex nimio, ac vehementi anhelitu, acris, & virulenta evadit, unde facilè exedit, & inficit, ac deinde per morſum cum ſanguine, & lympha commiſta fermentum in demorſis excitat, quod ad tempus, rabiem, & delirium promovet, quo aquam, & res quaſcumque potulentas patientes expaveſcunt, & averſantur. Quamobrem Celſus *lib.6. cap.27.* Hydrophobiam genus morbi eſſe dicit, in quo ſimul æger, & ſiti, & aquæ metu cruciatur Rectè propterea ſcripſit Avicenna *l.4. f.6. tr.4. c.2.* deteriorem morſũ illũ eſſe, qui eſt à jejuno, ſive homo ſit, ſive aliud animal; tunc enim ſaliva tenuior, & acrior ſit, nec à cibo, potuque aſſumpto tẽperatur. Addunt aliqui in aquis videri rabidos catulos, qui quodãmodò affectis latratu inſidientur, imo etiam mordere minitentur: referuntque exemplum illius Philoſophi, qui balneum ingreſſus, cùm jam mente moveri inciperet, videreturque ibi adlatrans catulus eum terrefacere, & remorari, ſibi ipſi vim inferens exclamavit: Quid Cani, & Balneo commune eſt? atque ita in balneum ſe conjecit, & aquam ebibens, liber evaſit. Quamquã id falſum arbitratur P. Salius, quodque ab Avicenna aſſeritur, videri in urina rabidorum res carneas catulos referentes. Ne-

ex Aëtio tetrab. 2. ſ. 2. c. 24.

De aff. part. c. 9. lib. 4. fen. 6 tr. 1. c. 7.

Neque ſolùm rabidos fieri à morſu canum, ſed etiam aliorum animalium, lupi, felis, vulpis, etiam hominis irati, ſi ſaliva ſanguinem pertingat, pluries compertum eſt. Ab equo demorſum vidimus rabie correptum periiſſe. Verùm enim verò etſi pleraque alia animalia id ipſum aliquando pati, & infligere poſſint, frequentius tamen canibus accidit, ut in rabiem agantur ſpecialiori quadam ægritudine, qui propterea ſolent ſpumam continenter in ore geſtare, quam è naribus quoque emittunt, cibum oblatum faſtidiunt, oculos ſcintillantes habent, horridum ſo-
V. Dioſcorid. lib. 6. c. 36. num, & vocem raucam edunt, aliquando feſtinant, aliquando ſubſiſtunt, & quandoque lentè admodùm, & ſtupidè progrediuntur, caudâ ſub ventrem inflexâ, capite demiſſo, & linguâ extra os propendente, nigrâ, rubrâ, vel croceâ: in obvios quoſcumque, etiam herū, impetunt, & abſque latratu mordent, ab aliis verò canibus evitantur. Rabiem autem potiſſimùm incurrunt temporibus, vel nimiùm fervidis, vel plusjuſto algidis.

Unumquodque Inſaniæ genus difficulter Medicinę
6. Aph. 53. cedit. Verùm Hippocrates deſipientias cum riſu conjunctas ſecuriores ſcribit, quàm quæ fiunt cum ſtudio, & feritate: ſicut pariter à ſanguinis profluvio, &
7. Aph. 9. & 10. ab ileo. Si præterea inſanis varices, aut hæmorrhoides
6. Aph. 21 ſuperveniant, inſaniæ ſolutio fit. At in rabidis, & demorſis à cane ſi pavor aquæ ſubſequatur, mors in propinquo eſt. Lycanthropici, & Cynanthropici longiora tempora ducunt, quin etiam nonniſi per intervalla ſolùm cruciantur; Parique modo Tarentino morbo affecti, qui potiſſimùm per æſtatem vexari ſolent. Ab Amore demùm inſanientes, niſi ſibi ipſis mortem adſciſcant, rarò ad necem perducuntur, quamvis incommoda Amantium devitare non poſ-
Ciſtell. ſint, quæ deſcribuntur à Plauto ſub perſona Alceſimarchi Adoleſcentis.

Jactor,

Jactor, crucior, agitor, ſtimulor, verſor in Amoris rota miſer,
Exanimor, feror, differor, diſtrabor, deripior; ita nullam mentem
Animi babeo: ubi ſum, ibi non ſum, ubi non ſum, ibi eſt animus.
Ita mibi omnia ingenia ſunt: Quod lubet, non lubet jam id continuò.
Ita me Amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat, largitur: quod dat, non dat, eludit.
Modo quod ſuaſit, diſſuaſit: quod diſſuaſit, id oſtentat. &c.

Etſi igitur dementes in rectam rationis ſemitam revocare ferè ſit impoſſibile, conantur tamen Medici plurimis id aſſequi. Primum verò infectum ſanguinem, & variis pathematis agitatum, educendum conſulunt iteratâ phlebotomiâ: at in Gallicis Ephemeridibus memoratur, furioſum quendam ſanguinis transfuſione priſtinæ ſaluti fuiſſe reſtitutum. Deinde vitioſos humores expurgant, præſertim helleboro nigro. Mox cerebrum, & cor roborant, temperantque. Somnum conciliãtia, & topica capiti adhibent ex humectantibus, & infrigidantibus compoſita.

Verùm experientia teſtatur Maniacos potiùs minis, verberibus, monitis, objurgationibus, temperari, & coërceri, quàm remediis, quæ plerumque etiam admittere nolunt: quamobrem experimur tortores ſuos ſolummodò revereri, cæteros ſine metu illos invadere.

Narcotica non conveniunt: turbant potiùs mentem amentium, & furorem acuunt, ut etiam adnotavit Helmontius, qui maniacis opium, cui ſulphur amarum ineſt, interdixit. Vinum etiam nocet: ſo-

Digitized by Google

lùm cum Mandragora exhibitum, ſi ſcilicet in eo hujus radices ebullierint, profuiſſe viſum eſt: Mandragora enim præ cæteris ſoporiferis commendatur à Dioſcoride, quòd leniter vomitum moveat, ferventem ſanguinem compeſcat, ac purificet. Aqua, in qua nitrum purum diſſolutum ſit, efficax eſſe conſuevit, in potum exhibita, ſicut quælibet alia aqua acidula. Ejuſdem efficaciæ dicitur ſaccharum Saturni, liquor Margaritarum, cryſtallus montis præparata, Magiſterium coraliorum, tinctura violarum, & roſarum; idque genus alia.

Tit. jus duumv. & demens idea. Helmõtius helleboro primùm exhibito ter ſubmergendum eſſe ægrotum aquis præcipit, prima vice ad ſpatium, ut ipſe loquitur, unius *Miſerere*; deinde duabus aliis ad breve tempus ſalutationis Angelicæ, tum extracto corpore, prono ſitu, & capite declivi, omnis aqua hauſta rejiciatur, indeque æger reviviſcet ſanus: idque in omnibus generibus Amentiæ, & Rabiei ſervãdum ait. Tandem ſulphur vitrioli ſoporiferum, & melle dulcius propinat, quo mirificè omnes mentis alienationes ſedari, ait.

P. Jo: Faber potentiſſimum medicamentum eſſe dicit miſturam ex unc.ſſ.ol.camphoræ, guttis x. ol. ſaturni, & gutt.iv.eſſentiæ Martis in aqua communi exhibitam per x.dies; itemque eſſentiam argenti, auri, & mercurii; ſuumque anodynum.

Liquorem lunæ, ſeu lunam potabilem ad idem etiam præſcripſit Hartmannus, quàm certiſſimum, & probatiſſimum remedium affirmat in omnibus affectionibus cerebri, præſertim in Amentia. In ejus defectum ſubſtituit Cardilucius tincturam florum hyperici per ſpiritum vini extractam, atque ad guttas aliquot in potu convenienti exhibitam. Sanguini Aſini è venis poſt aures elicito vis etiam magna in curanda Mania ab eodem Hartmanno tribuitur, necnon de-

co-

cocto anagallidis flore purpureo; atque in externum uſum lixivio cephalico ab eodem deſcripto, præter cranii terebrationem. Commendatur aliis cerebrum Arietis, qui nondùm Venerē norit. Et Michaël, ac Sennertus memorant ſanatos intra triduum Maniacos uſu cerebri Canis cocti. Folia Buxi, ſive ut alii malunt, Fagi minutim inciſa in aqua lavendulæ exhibita, movendo ſudorem, Maniam curare perhibentur. Aqua, extractum, & eſſentia florum hyperici, vel tinctura eorundem deſcriptione Mynſichti eandem opem præſtare dicitur. Magnifit etiam ſpiritus vitrioli antiepilepticus Hartmanni. V. Schrod.

In demorſis ab animalibus rabie affectis, præcipua ratio habenda eſt de parte demorſa, ac ſubitò initâ ligaturâ paulò ſupra illam, adhibenda ſunt, quæ inflictum venenum extrahant, ac retundant; cujuſmodi ſunt cataplaſmata, & emplaſtra ex nucibus juglandibus, fermento, ſtercore columbino, melle, ſale, rutâ, dictamno, ſinapi, angelicâ, theriacâ, pice, opopanace. Commendant plurimi, ac imprimis P. Salius, Helleborum album, à Veteribus valdè celebratum; ſed ſtatim inter initia Hydrophobis exhibendum, quoniã confirmatâ rabie nocuum evadit. Conantur alii venenum extrahere cucurbitulis: Alii inciſionibus inuſtionibus, cauteriis. Tunc verò venenum omninò extractum arbitratur Ægineta ex Oribaſio, cùm nuces juglandes tritas vulneri appoſitas ſine noxa deglutierint gallinæ: vel medullam panis, præſertim calentis, vulneris ſanie, aut ſanguine intinctam canes comederint ex Rhaſi, & Avicenna: ferunt enim canes ſanos abhorrere ea, quæ rabidi venenum contraxerunt; & ſi fortaſsè devorent, omninò perire. Tuetur autem, inquit Plinius, à pavore aquæ capitis canini cinis illitus vulneri. Celſ lib. 5. cap. 27. lib. 29. cap. 5.

Internè verò commendatur Alyſſum, veluti Ra-

Diſcorid. l.6.c.37. Gal.6.ſimp med.facult & 2. de antid.c.11. Plin.l. 24. c.11. Lib.25.c.2. & lib.29. c.5.

bioſis ſummoperè fructuoſum vetuſtioribus omnibus creditum; itemque cinis, & decoctum cancrorum fluviatilium: ſcordium, chamædrys, gentianæ radix, centaurium minus, ſemen rutæ agreſtis, ariſtolochiæ, & vincetoxici radices: at reliquis præfert Plinius radicem cynorrhodi. Idem etiam ſcribit ſub lingua rabioſi canis eſſe limum ſalivæ, qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur. Multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur, ſi poſſit fieri, crudum mandendum; ſin minus, quoquo modo coctum, aut jus coctis carnibus, ex eodem: quod remedii genus celeberrimum Galeno fuit. Idem etiam Galenus è cancris fluvialibus antidotum conficit: atque theriacam æquè ſalutarem exiſtimat. Aëtius verò Hepar Mergi aſſatum cum pauco oleo, & ſale comeſtum commẽdat. In *Actis Hafnienſibus ann.*1673. traditur ex Hannemanno remedium euporiſton, quod infallibile dicitur ad morſum canis rabidi: idque eſt: *rutæ, abrotani, beton. & ſalv. anguſt. fol. ſingul. m. j. affund. acet. vini opt. lib. j. ut per aliquot horas maneant in infuſione, deindè exprim. & expreſſ. add ther. Andrem dr. ij. herb. card. fullon. m. j. vel hujus ſem. unc j. Pueris datur cochleare unũ per vices; Adultioribus hauſtus ſit largior. Vulnus verò per ix. dies apertum detineatur, prædictis herbis expreſſis fovendum.*

11. De ſim. med. facul. & 2. de antid. c. 11. de Ther. ad Piſ. c. 14:

obſ. 110.

A Thoma Bartholino ibidem proponitur hoc aliud, quod habet *pulv. gentianæ dr. j. myrrhæ tantundem, pulv. cancr. fluvial. uſtorum duplum, m. pro duabus doſibus.*

Vel *cancr. fluvial. combuſt. unc. v. rad. gentianæ unc. ij. ſſ. thur. dr. iv f. pulvis & vitro ſervetur. Doſis dr. j. mane, dr. ſſ. veſpere in aqua fontis per xxxx. dies.* Arcanum inquit Galilæi Galilæi. Vult autem cancros capiendos eſſe menſe Julio paulò ante ingreſſum Solis in Leonem.

Cap. 3.

Palmarius *de Morſu canis rab.* pulverem componit, & tutiſſimum antidotum eſſe dicit, ex foliis rutæ, verbenæ, ſalviæ, plantaginis, polypodii, abſinthii vul-

Digitized by Google

vulgaris, menthæ, artemiſiæ, meliſſophylli, betonicæ, hyperici, & centaurii minoris, ſingul. partes æquales; atque dr.ij. exhibet horis tribus ante cibum. Cataplaſmate, & hauſtu ex quibuſdam herbis concinnato teſtatur Cardilucius etiam certò curari demorſos à cane rabioſo, ut legere eſt apud eundem: ubi quoque ſingularem medicinam eſſe monet ſpiritum ſalis marini. Aliis eſt in uſu bitumen Judaicum ad dr.j. in aqua: & ſal viperarum cum aqua theriac. vel ſucco citrii. Narrat Helmontius Batavos crudâ halece ſalsâ triduo renovatâ, & ad morſum applicatâ omnem auferre metum Rabiei. Avic. *l.4 f.6.tr.4.* trochiſcos è cantharidibus commendat, & cum æger ſanguinẽ minxerit ſervabitur, inquit, à timore aquæ. Cap. de Hydrophobia Tit. de ment idea.

Quod ſi jam Hydrophobia acceſſerit, unicum remedium putatur Celſo, non opinantem ægrum in piſcinam projicere, ut vel invitus aquâ ſatietur. At verò C. Aurelianus rectè animadvertit, Paſſionis hujus curationem conſiſtere, non ut bibant ægrotantes, ſed ut bibere velint. Quin & ſi aliquid boni à tali demerſione ſperare eſt, id à vomitu potiùs aquæ deglutitæ oriri poteſt, per quam ſalia venenoſa diluantur, & extrahantur, & ſaliva ipſa acris temperetur, ac detergatur. Idipſum confirmat Helmontius ſuprà relatus. At felicem eventum non ſemper inde ſucceſſiſſe teſtantur alii: aliud enim periculum excipit, ſubdit Celſus, ne infirmum corpus in aqua frigida vexatum nervorum diſtentio abſumat; quamobrem à piſcina protinùs in oleum calidum demittendum eſſe conſulit. At Mare adeundum monet Borellus, quod mira proprietate ad id valere ſuadet; ut etiam ex Helmontio deducitur. Neque de ejus aquæ ſalſedine verendum, quod ſitim augeat, ſiquidem adverſus omnigenum ferarum morſũ ſal prodeſſe dicitur Dioſcoridi *l.5.c.de ſale.* Succus Chryſanthemi Lib.5.c.27 cit.loc.

mi

mi expreſſus, ex vino exhibitus cum pulvere medii corticis cynorrhodi, ſalutaris ſæpeſæpiùs obſervatus eſt ex Aſſælinæo.

In cibum tandem, ſalutares creduntur carnes Arietis cum braſſica, & cerebellum gallinaceum, itemque caſtaneæ, nuces juglandes, amygdalæ, allium, cæpa, porrum, raphanus; Nocui verò pulli columbini, ex Sennerto. Saliuntur, inquit, Plinius, & carnes eorum, qui rabidi fuerunt, ad eadem remedia in cibo dandæ; quin & necantur catuli ſtatim in aqua, ad ſexum ejus, qui momorderit, ut jecur crudum devoretur ex iis. Sed quis unquam hæc admiſerit?

lib.29.c.5.

De hepate ipſiuſmet rabioſi canis vide Gal.l.11.de ſimpl.med. cap de Hepate.

Apulo morbo affecti, & Choreâ S.Viti, quia ſudore affluenter excitato ex ſaltu, à paroxyſmo liberantur, poſſent etiam diaphoreticis tractari ad illum promovendum, cùm Muſica non ſuppetit, ut ad tripudia invitentur. Speciatim verò conferre dicitur eſſentia roriſmarini, elixir juniperinum, tinctura ligni Aloës, ſpiritus vini ſimplex, & electuarium antiphalangium Ferdinandi.

Veſani Amoris remedia multa referuntur, quæ Maniæ communia ſunt. At crediderim nulla efficaciora eſſe, quàm quæ petuntur ex Philoſophia. Quiſque enim ſuæ libertatis arbiter quàm facillimè poteſt Cupidinis arma repellere, perfringere, aut hebetare, atque adeò hujus labis contagionem arcere. Quod verò de Philtris fertur, quòdque Morbus per Margaritas præparatas, pulverem ſecundinæ primiparæ, & calculi humani fugari dicitur, vanum eſt, niſi mens ſana, & conſtans ſit.

Borell. cent.1.obſ. 65.

Hartm. in praxi

Poſtremò Mania ex venenis, alexipharmacis convenientibus curatur, incitato tamen primùm vomitu, ſi venenum adhuc in ſtomacho ſubſiſtat.

Henricus ab Heers obſ.13.

DE

DE DELIRIO.
Melancholico.

SIcut Maniaci cum furore, & audacia inſaniunt, ita Melancholici in profundam mœſtitiam ingẽtemque timorem delabuntur. In his inſuper Imaginatio, & Ratiocinatio depravatur; non tamen plerumque in omnibus, ſed in certis ſolùm rerum generibus. Memoria autem firma manet, & febris deeſt. Per id verò à cæteris inſanisMelãcholici internoſcuntur, quòd timeant, & mœreant ſine cauſa manifeſta, undè Hippocrates 6.*Aph*.23.*Si timor, & mœſtitia longo tempore perſeverent, judica talem eſſe melancholicum.* Id etiam hi commune habent, quòd taciti,cogitabundi, ſolitarii, ſuſpicioſi ſint, & licèt abſurda, quæ meditantur, ſermone aliquandò non manifeſtent, geſtibus ſaltem, aut operibus palam faciunt. Non raro quoque lingua incontinens, & titubans fit, ut proindè confuſim conceptus exprimat mentis, & voces tumultuarias edat. Sunt prætereà, qui ſe mortuos exiſtimant, adeoque nec comedere, nec loqui, neque oculos aperire volunt: Alii ſcrupulis cujuſvis generis implicantur, & quamcumque rem arbitrantur nocuam, & ſceleſtam: Quidam ſe in vitrea vaſa converſos credidere, timueruntque aliorum viciniam, & contactum: Nonnulli in deſperationem lapſi, pro re etiam frivola ſe morti tradiderunt: atque alii aliter, variis, innumeriſque propemodum phantaſmatibus dementarunt. Lætabundos verò, jocoſos, ridenteſque cum his confundere, rationabile non eſt; ſed probabilius videtur ad eas deſipientias revocare, quas Hippocrates cum riſu junctas dixit 6.*Aph*.53. Nam varia ſunt deliramentorum genera, & ſtultorum infinitus eſt numerus.

V. Gal. Marcell. Donat. Sckench. Plater. Foreſtum h.l.

Cau-

3. de loc. aff. 7. & 2. de ſymp. cauſ. 6.

Cauſam Melancholici delirii referunt Medici cum Galeno ad humorem Melancholicum cerebri ſubſtantiam occupantem, qui ſua nigredine, & obſcuritate (non ſecus ac externæ tenebræ) pavorẽ ſimul, & mœſtitiam incutiat; quoniam indè phantaſma tenebricoſum, ut loquitur Capivaceus, Phantaſiæ repræſentatur. At in Galenum acriter invehitur Averroës pluribus contendens ab ejuſmodi melancholicis, & tenebricoſis vaporibus, haudquaquam phantaſiam metuere, & triſtari poſſe. Cui tamen adnititur reſpondere præ cæteris Sennertus *Inſtitut. Medic. lib. 2. p. 3. ſ. 2. cap. 4. & lib. 1. pract. p. 2. cap. 8.*

3. Collect. c. 40.

Verùm Thomas Williſius cauſã hujus delirii è ſpiritibus animalibus deducens, exiſtimat hos acidã cõditionem acquirere, atque ita ſe habere, ſicut effluvia è liquoribus ſtillatitiis acidis, nempe aceti, vitrioli, ſalis marini, & ſimilium, decedentia, quorum eſt perpetuò moveri, haud longè pergere, & novos poros in corporibus procudere, ſeque in illos inſinuare, pari modo ac in melancholicis experimur, qui ſemper cogitabundi, res tamen pauciſſimas comprehendunt, atque de ipſis notiones perperam depromunt ob acidam, indolem valde analogam ſpiritibus ex aceto, vitriolo aut ſale marino elicitis. Non ſolùm autem ſpiritu animales, ſed etiam cerebrum ipſum in ſua conformatine poſteà vitiari contingit, non repurgatis ſcilicet recrementis atri ſanguinis, quæ per cerebri ſubſtantiam diffuſa, illam hebetem, craſſam magis, & opacam reddunt; imò & præcordia, atque ſanguinem ipſum inficiunt; undè Timor, & Mœſtitia exoriuntur; cùmque ſanguinis motus quadantenus retardetur, membra cuncta corporis in melancholicis torpent etiam, & languent.

Differentias inſuper Melancholiæ deſumptas à Cerebro per eſſentiam, & per conſenſum à Tot o, ab

ab utero, vel hypochondriis, non quidem ex humore ibidem genito, ſed ex ſanguine circumeunte, atque in his viſceribus inquinato, vel non benè ſecreto oriri opinatur; adeòque nonnunquàm à ſanguinis vitio, quandòque etiam à regimine animali delirium ordiri: à ſanguinis vitio quidem ob victum inordinatum, ſuppreſſas evacuationes, aliaſque ſimiles cauſas; à regimine verò animali, ob vehementem triſtitiam, terrores panicos, curas, ſtudia immodica, omneſque violentas, & diuturnas animi paſſiones.

Tametſi plerùmque Melancholici in longum vitam protrahant, non rarò tamen Epileptici redditi repentè perire ſolent: quandóque etiam in ſtuporem, convulſionem, furorem, vel cæcitatem incidunt, ut dicitur 6. *Aph.* 56. quamobrem periculoſiores dicuntur, quæ cum ſtudio contingunt deſipientiæ *eod.* 6. *Aph.* 53. Si verò melancholicis hæmorrhoides, vel varices ſuperveniant, ſalutares ſunt, *ibidem t.* 11. & 12. Sicut contra cùm ſupprimuntur, malæ, ut de Alcippo refert Hippocrates 4. *epidem.* quin & rabis, vel hydropis periculum imminere ſcribit 6. *Aph.* 12.

6 Epid. in fine.

propè finem.

Plurimis, ac vehementibus remediis Melancholicos tractandos non eſſe peritiores Medici communiter ſuadent, dicente Galeno, ſe frequentibus balneis, victuque humido, boníque ſucci, nullo alio adhibito præſidio, ejuſmodi morbum curaſſe, nondùm tamen diutiùs protractum. Neque prætereà multùm illis in præconceptâ imaginatione contradicendum, cùm ſæpiùs expertum ſit hâc ratione illos magis furere; undè expediet blandè in oppoſitã imaginationem adducere, atque ſagaci induſtriâ eos in iiſdem rebus, in quibus deſipiunt, datâ opportunitate, fallere. Communi voto commendatur uſus hellebori nigri, præſertim cùm morbus increverit, & viſcera recrementis tartareis gravata obſervantur; iſque, ſive infuſione, ſive de-

3. de loc. aff. c. 7.

coctura, ſive in oxymelle, vino, ſero caprillo, aliove liquore exhibitus: extractum etiam, & tinctura uſui eſſe poteſt. At ſubrogat helleboro mitiora purgantia, ex ſenna, epithymo, rhabarbaro, Williſius, ſed prætereà vomitum indicit. His alii non contenti ſanguinem quoque detrahunt, & hæmorrhoidibus hirudines affigunt, atque eam, quæ inter annularem, & auricularem digitum ſita vena eſt, etiam ſecant.

Sed præſtat ſanguinem repurgare per medicamenta ex chalybe compoſita, præſertim pulverem cachecticum Quercetani: hæc enim tùm in his, tùm in aliis ſimilibus ægritudinibus ab acidiori ſanguine progigni putatis, miram ſemper opem contulêre; proſunt etiã aquæ acidulæ, & ferratæ; & ſi fortaſsè corpus à congeſtis excrementis purgare expediat, uſu pilularum tartarearum Quercetani, Bontii, vel Schröderi, aut diaſennâ, vel pulvere Haly à Valeſco de Taranta plurimùm commendato, vel ſyr. de fumar. majori helleborato, commodè peragetur.

Antimelancholica denique recenſentur ſuccus mãdragoræ ad cochleare unum ſingulo mane, ex Petræo. Eſſentia croci cum ſpiritu vini elicita, Tinctura hyperici, & bugloſſi cum ſpiritu vitrioli dulci reddito. Syrupus exhilarans Horſtii, & Laurentii. Elixir proprietatis cum ſuccis Sennerti. De croco ſcribit Borellus, quòd ſupra cordis regionem geſtatus omnes melancholicos affectus arceat. Plura alia referemus, cùm de Hypochondriaco, & Scorbutico affectu ſermo redibit.

Cent. 2. obſerv. 94. V. Hertod. in Crocolog.

Cæterùm Stupiditatem, & Moroſin ad deliria referre non auſim, cùm in ea operationes animales, vel imminuantur, & hebetentur, vel etiam aboleantur, cæteroqui in deliriis depravari ſolitæ. Convenire potiùs videtur cum Memoria, & Ratiocinatione diminuta, ſeu Ingenii hebetudine; quare medicamenta robo-

borantia, & ſanguinem acuentia, & purificantia expoſtulantur. Speciatim autem conſerre dicuntur pulvis Trithemii deſcriptus ab Hartmanno, & à Schrödero ad dr.i. cum aqua magnanimitatis : confectio anacardina ad dr.ſſ. ejuſque extractum ad gr.v. in vino, vel aqua lavendulæ. Similiter ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſuccino, eſſentia roriſmarini, ejuſque elixir, itemque elixir vitæ Quercetani, & proprietatis, aqua vitæ Matthioli, eſſentia ambari, ipſamet ambra griſea dicta, aqua Sophorum Mynſichti, & de xyloaloë, ac elixir pæoniæ ejuſdem. Uſu Thuris juvari oblivioſos memorat Crato. Et Platerus in vino illud exhibet, vel in aqua convenienti ad ſcr.ſſ.; & ſi piper addatur, inquit, laudatiſſimum eſſe remedium ad memoriam, in quam rem conficit pulverem ex olibani dr.xv. piper. dr.v. cujus doſis dr.j. per dies xL. Marſilius Ficinus *de tuenda ſtudioſorum ſanitate* ex thur. unc.ij. myrrh. unc.j. auri fol. dr.ſſ. cum vino format pilulas ſub aurora ſumendas. Decoctum pyrethri approbat Paracelſus; atque à Wolfgango Hoëfero commendatur oleum myrrhæ temporibus, & ſyncipiti illitum.

Lib. 1. c. 8.

Hercul. Medic.

DE CATARRHO.

CAtarrhus, Latinè Deſtillatio, licèt cujuſcumque humoris in omnem partem corporis fluxionem ſignificare videatur, quo pacto Romani defluxum humorum in pedes, manus, alioſque artus Catarrhum appellant: eâdemque loquendi formulâ Veteres quoque uſos eſſe ſcribit Plato; propriè tamen à Medicis accipitur pro illapſu humoris in os, & pectus. At verò cùm humor defluit in nares Coryza, ſeu Gravedo di-

V. Hipp. lib. de Aër. aquis, & loc. & in coac. prænot. De Republ. 3. de sympt. cauſ. c. 4. & 3. Aphor. com. 12.

put elatis, ibique præ illius viſceris frigore concretis, mox delabentibus in partes inferas corporis, fluxiones, diſtillationeſque ſuboriantur; tandem ſtatuit non ex uno fonte, videlicet capite, ſed ex cujuſque partis idiopathia, ſive propria, ut ipſe loquitur, indiſpoſitione, fermentis topicis ſuperinductâ, Catarrhos oriri: quod pluribus demonſtrare conatur.

Verùm Anatome inſpectâ, partes certè ſpecialiùs affectæ in Catarrhis videntur eſſe glandulæ, quæ per totũ corpus diſperſæ ſunt, in quarum numerũ referẽdum quoque Cerebrum, quod magna glandula Hippocrati, & Warthono dicitur: Cùmque per illas, innumeri diffundantur aquæductus, ſeu vaſa lymphatica, dicta, proindè fieri, ut è capite, ubi vaſa iſta plurima inveniuntur, potiſſimùm aquoſa excrementa depluere videantur, atque per nares, palatum, os, oculos, exiliant. Non tamen hinc caput ſolùm, cerebrumque Catarrhi cauſa, & origo cenſenda, cùm & cuncta viſcera, illorumque fermenta, & ſanguis ipſe author Catarrhorum eſſe poſſint; aut ob degeneratum alimentum, aut ob non bene ſecretum nutritium ſuccum, aut ob ſuppreſſos ſudores, aliaſve retardatas egeſtiones: quamobrem pro varietate cauſarum, & viſcerum, varium planè quid licebit experiri.

Qui demùm ex Paracelſo, & Hermeticis, mercurio, ſali, tartaro, cauſam Catarrhi adſciſcunt, nil niſi nova vocabula ponunt, cùm reipſa in lympha vitiata hæc, & alia præternaturam conſiderentur, nimirùm fluxilitas, craſſities, ſalſedo, mordacitas, acritudo, auſteritas, indeque quid non mali?

Solet ſæpiſſimè Catarrhos febris comitari, quæ licèt ut plurimùm levis, & puſilla ſit; nonnunquàm tamen conſuevit eſſe vehemens, & acuta, qualis dicitur Ardens: ſcilicet cùm lympha præter copiam, acritudinem, vel ſalſedinem contraxerit; unde fermentatio-

nem

nem in ſanguine violentiſſimam promoveat cum ardore, ſiti, inquietudine, nauſea, dolore capitis, ſopore, laſſitudine,cæteriſque gravioribus ſymptomatis. Aliquandò etiam in ſuo curſu præpedita alicubi reſtagnat,excitatque abſceſſus,qui difficulter ſuppurantur, ut in Pancreatis, Meſenterii, & colli glandulis pluries expertum eſt. Effluit pariter ſæpeſæpiùs in fauces, & in tonſillas; itemque ad Uvam, hancque relaxat,illaſque tumefacit; unde deglutiendi, & reſpirandi difficultas: quin & aliquandò tàm affluenter illa in eas partes irruit, ut ſuffocationis periculum minetur, & ſi in pulmonem decumbat, non ſine noxa phthiſeos, præſertim ſi acredine, vel ſalſedine ſit prædita. Ita quoque in oculis, auribus, dentium radicibus, cervice, pectore, abdomine,lumbis, aliiſque partibus reſtagnans latex iſte, tumores affert,& morbos varios,quos praxis ipſa edocebit. Hippocrates autem *lib.de glandulis* hæc loca principaliora recenſuit, ad quæ Catarrhi materia plerumque delabitur, nempe aures, oculos, nares, palatum, venas, arterias, vertebras, ſpinam dorſi, & nervos.

Catarrhus adeò cuique notus eſt, ut longâ indagine nõ egeat. Ex partibus verò ſẽſibiliùs affectis, atque ab adjunctis ſymptomatis, variè denominabitur, ut ſuprà dictum. Non tamen ſemper negligendus: nàm leves fluxiones neglectæ, graviores, & longiores evadunt ex Celſo. Unde interdum necem inopinatam attulerunt, vel ſaltem in deteriorem morbum commutari viſæ ſunt. Hinc Tabes Dorſalis Hippocrati dicta, Raucedo inſanabilis, Tuſſis, Empyema, Phthiſis, Surditas, Cæcitas,Oedema, Arthritis, Abſceſſus, aliæque innumeræ ægritudines exoriuntur;ut non immeritò ex Hippocrate Morborum omnium ſcaturigo eſſe dicatur. Quandoque Epidemius obſervatus eſt, præſertim ſub fervente Sirio, aut in rigida hyeme,cæ-

te-

teriſque aëris inclementiis. In ſenibus autem ſpeciatim, & præcipuè provectioris ætatis coctionem non admittere ſcripſit idem Hippocrates 2. *Aph.*40. quinimò citò interimere 3. *Aph.*12. quod etiam puerulis contingere ſolet ob ætatis imbecillitatem, ex Galeno *eod. lib.comm.*26. potiſſimùm ſi pectus humor occupet. Si prætereà in nares, inquit, Celſus, deſtillet humor, leve eſt; pejus, ſi in fauces; peſſimum, ſi in pulmones: nam in ventrem ſuperiorem, ideſt Thoracem, deſtillationes intra viginti dies ſuppurantur 7. *Aph.*38. Ex corporum verò habitudinibus: Quibus nares ſunt natura humidiores, minùs integrâ ſanitate fruuntur 6. *Aph.*2. Cæterùm febris Catarrho accedens non ſemper mala: pluries enim illius ſolutionem promovere conſuevit; niſi tamen alia ſymptomata copulentur, quæ morbi malitiam denuncient. Lib.4.c.2.

In curatione Catarrhi tria ſibi Medici agenda proponunt: fluentem humorem evacuare: partem, quam mandantem nuncupant, corrrigere, & roborare, ne novum humorem progignat: ac poſtremò partem recipientem ab irruente humore defendere, illumque aliò divertere, ac derivare. Hinc in Catarrho, ut ipſi putant, à jecoris calore, ſanguinem mittunt, purgantia exhibent, frictiones, cucurbitulas, aliaque revellentia adhibent; caput pariter exonerare tentant per ea, quæ è naribus, palato, faucibus, humores eliciunt: mox verò electariis, tabellis, ſyrupis, pilulis, ex moſcho, ambra, roremarino, betonica, ſtœchade, roſis punicis, myrobalanis; atquè extrinſecùs pulverum ſupra verticem inſperſionibus, unctionibus, ſuffimentis ex rebus cephalicis, roborare; atque intereà fluxuros humores avertere conantur per emplaſtra cauſtica, potiſſimùm ex thapſia, & fimo columbino, aliove ſimili futuræ coronali applicita, quibus etiam ſeroſas ſanguinis partes cumulatas, vel fortaſsè in cerebro V. Gal. 5. meth. c.13. & 14.

ge-

genitas educere ſimul,& illabentes inhibere credunt.

At his Catarrhi plerùmque non curantur, ſed ingraveſcunt, vel in alios morbos commutati tandem in lethum deſinunt,ut pluries Experientia docuit.Tot namque evacuationum generibus vires maximè dejiciuntur, affectæ partes magis elanguent, & præſertim cerebrum ſuâ naturâ debile, humoreſque redditi tenuiores plus juſto fluitant, & deſtillatio urgentiùs promovetur,ut tandem,extenuato corpore,ſæpiùs viderim miſeros ægrotantes in phthiſim delapſos irreparabiliter occidere, niſi priùs ex ſuperveniente ſopore lethargici periiſſent.

Satis eſſe exiſtimant alii convenięti inſtitutâ diætâ ſenſim abundantem lymphã abſumere,& vel per vias urinæ,vel per ſudores extrudere:quo pacto conſuevit ſæpiſſimè Natura in his præſertim affectibus ſeipſam vindicare. Aërem proindè moderatè calidum præparant, ægrumque jubent pannis commodè contegendum. Cibum, & potum frugalem, attenuantemque præſcribunt, vitando olera dulcia, pinguia, acida, & nimis humentia. Conſuetas egeſtiones,alternis ſaltem diebus, ſollicitant, & quæcumque ad ſudorem blandum diſponere poſſunt, abſque ulla Naturæ perturbatione, ſuadent. Solùm in abundantiori lympha, & ubi periculum ſuffocationis inſtat ab ejuſdem affluxu, hydroticum aliquod medicamentum exhibent,ad deplendam ejuſmodi quantitatem. De reliquo cerebrũ, ſpinam, & nervos roborantia fructuoſa putant, non tamen poſthabitis, quæ guttur, fauces,& pulmonem, aliaſque partes, in quas humor Catarrhum excitans irruere ſolet, lenire, detergere,aut confirmare valent.

Cùm ergo in fauces, & guttur decumbit humor, Gurgulio laxatur, tumentque Tonſillæ, præter gargariſmos ex diamoro cum aqua hordei, & ſale prunellæ; vel ex rhodomelle cum decocto liquiritiæ, betonicæ,

tonicæ, aut nicotianæ, vel meliùs cum aqua ardente; proſunt ſuffitus ex ſuccino, maſtiche, & gummi animæ: atque pro linctu utatur æger ſyrupo papaveris rubri, vel de eryſimo Lobellii.

Si delabatur in pectus, & pulmonem, conferent ſyr.ex praſſio, hyſſopo, tuſſilagine, hedera terreſtri, nicotiana; oxymel, & looch ſcilliticum, fæcula ari, extractum, & pulvis radicis iridis Florent. & Illyr., flores ſulphuris, butyrum, & rubinus ejuſdem, oleum ſacchari cum aqua ardente paratum, julep vitale, & efficaciùs elixir proprietatis deſcriptione Helmontii. Item fumus ſulphuris, ſuccini, foliorum ſalviæ, & betonicæ optimus; pariterque ſuccus pulegii ſaccharo cretico dulcoratus, atque per intervalla cochleatim exhibitus Tuſſim, præſertim in pueris, pertinacem ſanat, ex Boyle. Idem præſtabitur inunctis plantis pedum eſſentiâ pulegii; vel ejuſdem ſucco miſto cum aqua ardente. Quòd ſi humor defluens ſalſedinem, aut acritudinem ſapiat, timeaturque de pulmonis læſione, ad corrigendam illius acritatem, ſalſilaginemve, ſummè conferet iteratus uſus pilularum de cynogloſſo, vel de ſtyrace. Ejuſdē eſt efficaciæ pulvis anodynus D.Michaëlis, theriaca recens, & laudanum opiatum. Proſunt etiam pilulæ ex ſtyrace calamita, cum olibano, myrrha, & opio Thebaico miſtis, & exceptis ſucco glycyrrhixæ, ut apud Schröderum. Ad diminuendam verò peccantis lymphæ copiam, exhiberi poterit extractum agarici, & reſina jalappæ cum modico gummi tragacanthi: & quidem ſalutares obſervatæ ſunt pilulæ compoſitæ ex ſcr.j reſinæ jalapæ, & gr.vij. tragacanthi cum modico cinnamomi acuti ad tempus repetitæ: itemque pilulæ è maſtiche ſolutivæ.

Ad ſedandum deinceps Catarrhum conſulit Crato hoc electarium ſumendum ad caſtaneæ quantitatē, lib. 2. conſ. 1. & 2.

quod habet: *thur.maſc.ſcr.ij.nuc.cond.toſt.ſcr.j.ſpec.aromat.roſ.ſcr.ſſ.* hæc autem excipiuntur roſarum punicarum conditurâ.

Ejuſdem Authoris pilulæ ex ſuccino efficaciſſimæ referuntur: ſicut etiam quæ conſtant: *thur. maſcul. et ſucc.glycyrrhizæ ſingul.dr.j.opii, croci, et myrrhæ, ſingul. ſcr.j.cum ſyr.papav.alb.confic. maſs.Doſ.gr.vij. vel x.*

Thus ipſum horâ ſomni deglutitum, optimum eſt cum balſamo Peruviano; & Lotichius admiſcet ol. aniſ.gutt.iij.opii præpar.gr.j. cum ſyr. de papavere. Alias ex B.Faventino pilulas deſcribit Riverius ex ſucco glycyrrhizæ,aloë lotâ,& pilul.de cynogloſſ.cum ſyr.viol.Rheumaticis etiam medetur aqua ſtillatitia papaveris rheados cum diacodio miſta, & per filtrum traducta, ac deinde per intervalla aſſumpta.

Oſſa bubula, vel efficaciùs Donzellino, humana, præſertim cranium, ad albedinem combuſta, & in pulverem redacta, cum portione cinnamomi, & ſacchari, efficaciſſima alii experti ſunt.

Hartmanno probatur aqua ſerpilli cum vino albo generoſo deſtillata, quotidie ſumpta ad unum, vel alterum cochleare. Vult tamen F.Hofmannus in eâ infundendum eſſe lignum ſaſſafras. Aliam Serpilli aquam, benedictam nuncupatam, conficit Adrianus Mynſicht ad Catarrhum præſtantiſſimam.

Idem Hartmannus ſuturæ coronali admovet ſacculum ſuccino repletum,& ſpiritu vini madefactum; & Rulandus vertici deraſo cataplaſma,quod componitur ex *fermenti acrioris unc.ij.et pulv.carabes.dr.ij.*

Pacheeq. apud Riv. obſ.60. lib.2.c.52. A Schrödero proponitur emplaſtrum cephalicum, quod Catarrhum in fauces ſiſtit, & epilepticos motus, atque vertiginem arcet. Efficax quoque eſt gummi Tacamahaca cum oleo maſtiches diſſolutum, & malaſſatum.

Cap.3. Antid. B.Montagnana extollit & hoc aliud, quod habet:

Alo-

Aloës, puleg. calament. mont. cort. citr. ſingul. partes æquales. F. pulu. et commiſc. cum ladano, et modico acaciæ in formam cerati.

Pro amuleto verò commendat Hartmannus radicem verbaſci virginis, quæ ſcilicet per eam æſtatem non floruit.

Refertur in Ephemeridibus Germanicis Ann. 1670 fuiſſe quendam, qui uſu cujuſdam pulveris, Catarrhorum materiam è naribus eliceret. Putatum autem Wedelio, eſſe Vitriolum album ſolutum in aqua cephalica, & pennâ naribus moderatè applicatum: Creditum aliis, eſſe Euphorbium pulveratum, & cum ſemiſſe amyli commiſtum. Aliis verò, eſſe Corticem, & Radicem Rheumaticam Cluſii, ex Monard. Expertus ſum Ego idem tutò, & ſalubriter præſtari pulvere ex cyclamino in clibano areſacta, cui, ſi lubet, addi poteſt tantundem betonicæ, roſarum punicearum, & ſampſuchi. Ex helleboro nigro, & ſaccharo conficit Helmontius pulverem, qui efficaciter ſternutamentum concitet, & coryzæ medeatur. A ſpiritu vini puro, & à tinctura ſuccini plurimum ſanè juvatur cerebrum in Catarrhis, ſaltem ſi naribus excipiatur, & temporibus, ac cervici ſæpiùs adhibeatur. Sed & ſpiritus, ac ſal volatilis ammoniaci olfactus mirè admodùm pleriſque confert. Cæteros affectus Catarrhum conſequentes, aut comitantes, ſuis locis memorabimus.

Obſ. 34

obſ. 14. Ann. II I.

V. Bonetus in Med. Sept. p. I. lib. I. ſect. 21. cap. 4.

Digitized by Google

DE AFFECTIBUS.
Oculorum.

OCulis innumeri propemodùm affectus accidere poſſunt, ut jure apud Veteres peculiares Medici iis ſolummodò curandis fuerint deſtinati; graviores tamen, frequentioreſque ſunt Ophthalmia, Suffuſio, Strabiſmus, Hebetudo, & Epiphora, ſeù Illacrymatio.

Ophthalmia *Celſo* dicitur Lippitudo (licet inter utramque aliquid interſit) eaque eſt inflammatio Adnatæ tunicæ, quæ propterea tumet, dolet, rubet; non ſine acrium lacrymarum profuſione.

Eodem modo fit, quo cæteræ inflammationes à reſtagnante ſanguine non rarò cum ſero acriori, vel cum lympha permiſto: quamobrem Cœli intemperies, tùm calidas, tùm frigidas ſequi ſolet; itemque à pulvere, fumo, vento, Solis ardore, rerum acrium halitu, meracioris vini immodico uſu, & id genus aliis non rarò inducitur: Unde Hippocrates 3. *Aph.* 11. ex conſtitutione Hyemis aquiloniæ, & Veris auſtrini, in æſtate Ophthalmias fieri ſcripſit; ſicut cõtra ex Hyeme pluvioſa, & Vere ſicco *tex.* 12. ubi quoque duplicis Ophthalmiæ meminit, nimirùm humidæ ex priori aëris conſtitutione, & ſiccæ ex conſtitutione poſteriori. In arida autem Lippitudine, inquit Celſus *lib.6.* quam Græci Xerophthalmiam appellant, neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantùm, & cum dolore quodam graveſcunt, & noctu prægravi pituitâ inhæreſcunt.

Tàm patens eſt Ophthalmia, ut ſignis nõ egeat, ut internoſcatur. At leviorem, ac tolerabiliorem Τάραξιν, ſeù perturbationem appellare conſueverunt; graviſſi-

ſimam, & in qua palpebræ etiam intumeſcunt, adeò ut invertantur, & claudi nequeant, χήμωσιν; Undè prima facilioris erit curationis; longè difficilior altera: Ophthalmia verò, quæ media eſt inter utraſque, medio quoque modo ſe habebit. Semper autem magnifacienda ea eſt, quæ cum capitis dolore ſociatur, quippe pericranii, unde originem ducit tunica Adnata, læſionem ſignificat, & quandoque etiam utramque meningem, quæ duas alias oculorum tunicas efformant, in conſenſum trahit. Si alvi profluvium ſuperveniat, Ophthalmiam deſinere dicitur 6. *Aph.* 17.

Dolores oculorum, inquit Hippocrates, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſolvit, pro varietate ſcilicet humoris dolorem, aut phlegmonodem tumorem inferentis. At plerique nullâ adhibitâ diſtinctione cauſarum, ſemper & omninò ſanguinem detrahunt, ac refrigerantibus liquoribus affectos oculos abluũt: mox etiam purgans medicamentum propinant, cucurbitulas ſcapulis, capiti, & temporibus emplaſtra, oculis verò cataplaſmata, aliaque topica admovent. 6. Aph. 31

Verùm refrigerantia nunquam affectis oculis profuêre: his enim ſtagnantes humores adeò impinguntur, ut tandem inſolubiles fiant. Notabile eſt quod refert Riverius: Ruſticus quidam diuturnâ Ophthalmiâ laborans, cùm ex præſcripto Medici refrigerante victu, & aquæ potu ad longum tempus nihil profeciſſet, tandem ab alio Ruſtico perſuaſus refrigerantem illum victum deſeruit, & mero indulſit, ac ſubindè ſe meliùs habere ſenſit, & intra paucos dies, continuato eodem potu, ab Ophthalmia prorsùs liber evaſit. Idemque aliis duobus contigiſſe ſubdit idem Author. Neque ſolùm vitioſos oculos refrigerantia lædunt, ſed & ſanos. Meminit de quodam Nobili viro Fabr. Hildanus, quòd ab aſſidua lotione faciei, & Obſ. 25. cent. 3. Obſ. 27. cent. 1.

ocu-

oculorum cum aqua frigidiſſima, viſus paulatim elanguerit.

Conferunt itaque intrinſecùs quæ ſanguinem ſtagnantem diſſolvere, atque à ſuis recrementis purgare valent: Externè verò efficax mihi ſemper, & ſalutaris obſervata eſt hæc aqua, quæ ita fit: *In aq. roſ. alb. lib.ß. eupbragiæ fœniculi, chelidoniæ, & rutæ, ſingul. unc. iij. vini alb. opt. & veter. lib. iiij infund. Antimonii crudi in pulverē redacti unc. iv. fell. avium, aut gallinarum i'j. tutiæ præp. unc. j. viridis æris pulv. dr. ij, aloes opt. dr. ij. ß. caryophyll. pulver dr. j. campbor. & croci ſingul. dr. ß. Omnia in phiala obturata exponantur ad Solem per dies xxxx. tempore æſtivo, quotidie vas agitando, donec aqua ad flavum tingatur.*

Eâ poſtmodùm utor manè, & ſero, jejuno ſtomacho, inſtillando in oculorum angulos unam, aut alteram guttam: brevi enim impactos humores attenuat, & abſtergit, viſum acuit, maculas delet, ſuffuſionem arcet, & oculos mirabiliter confortat. Addi etiam illi poteſt, ſi lubet, aliquantulum ſacchari candidi, quod unà ſimul cum cæteris diſſolvatur.

Plures aliæ aquæ Ophthalmicæ, & collyria commendantur à Medicis, ut ab Hartmanno aqua ſlornm cichorii, ſicut etiam ejuſdem collyrium. A Crollio, & à Quercetano alia, & alia pariter à Riverio, qui præ-

Cent. 3. obſ. 45.
Tract. 2. de Morb. ocul.

tereà *lib. 2. cap* 8. ad maculas oculorum conficit aquam mellis: & in aqua roſarum diluit ſal ammoniacum. A Riolano deſcribitur aliud collyrium. Et à Mynſicht aqua Ophthalmica aurea, viridis, ſubnigra, & de cancris, quas omnes præſtantiſſimas eſſe dicit. Commendantur quoque ſanguis recens columbarum cum aqua roſarum: albumen ovi cum alumine agitatum: vinum album, in quo tutia præparata ſoluta ſit: decoctum radicis ſymphyti, & ſigilli Salomonis in aqua vel vino: ipſiuſque vini ſpiritus; ſi videlicet his oculi

lip-

lippientes pluries abluantur. Singulare remedium dicitur Foreſto lapis Calaminaris in pollinem redactus, & cum albumine ovi coćto permiſtus, ut exindè liquor extillans oculis affectis indatur ad guttas aliquot. In Actis Haſnienſibus *Ann.* 1673. deſcribitur unguentum Ophthalmicum valde efficax compoſitum ex unguento Nihili, & de tutia, margar., coral. rubr., ocul. cancrorum, camphora, foliis *Solis*, & *Lunæ*, & ſaccharo *Saturni*; idque Author expertum fatetur. Optimum quoque eſt, quod conficitur ex una parte ſacchari *Saturni*, duplâ verò camphoræ. Quibus verò oculi fluxione laborant, & lentore à ſomno palpebræ inhæreſcunt, aquâ roſar. tepidâ, in qua parum aloës lotæ diſſolutum ſit, facilè curatur. l.11.Scho. ad :obſ.10. Obſ. 120.

Suffuſio græcè *ὑπόχυμα*, & *ὑπόχυσις* vulgò ex Barbaris Cataracta, affectus ille eſt, in quo pupilla à cõcreto ibidem humore obſtruitur, & viſio impeditur. Arabum pleriq; inter Cryſtalloidem, & *U*veam tunicam, humorem concreſcere arbitrati ſunt. Galenus inter Cryſtallum, & tunicam Corneam. Celſus inter hanc, & aqueum humorem; cui Avicenna cohærere videtur. At verò pluries innotuit ejuſmodi humorem denſari ſubter Adnatam, & Corneam tunicam, quoniam à peritis Chirurgis acu argenteâ congelatus in pelliculam humor ſæpenumerò deponi ſolet; quamobrem credibile admodum eſt in ſpatiis ſubter Corneam fuiſſe collectum; Unde non abſre putatum à pleriſque, quamcumque ſub his tunicis intercapedinem locum ejuſcemodi concretioni aptum eſſe. Nihilominùs teſtatur Rolfinchius Suffuſionem non rarò fieri à ſola craſſitie humoris cryſtallini: & Platerus ab Aqueo humore exſiccato, ac tenaci reddito: *S*ylvius verò à pituita viſcida in humore aqueo hærente juxtà mentem Gal. 1. *de Sympt. Cauſ. c.* 2. Sed & ab ipſa Cornea tunica, quæ pellucida eſſe debet, in ſuis porulis ob- 10. de uſu part. c. 1. Lib. 7. c. 7. Diſſ. Anat. l. 1. c. 11. l. 1. Prax. c. 7.

præ cæteris aliis. Addit Hartmannus, ſi eroſio, vel vulnus ſubſequatur, ſtupendum ophthalmicum, quo oculos inquit ad deſperationem uſque læſos reſtitui, eorumque vulnera ſpatio xxiv. horarum glutinari. Colligendum vult ſuccum florum, & foliorum chelidonii ad eam quantitatem, quæ abundantior haberi poteſt: in B. M. digerendum ſubdit, ut ſponte ſua depuretur, impuritatibus nempè in fundo ſubſidentibus; deinde (menſe Junio luſtrantibus Sole, & Luna Signum Cancri) cancros fluviatiles xx., reſectis durioribus extremis, & caudarum cruſtis, contundendos præcipit in mortario, ut ſuccus inde exprimi poſſit, quem ſimul cum chelidonii ſucco depurato deſtillandum ex B.M., & uſui ſervandum inquit. Per idem tempus alium Cancrum vivum integrum, & nullâ ſui parte mancum in ollam inditum, exiccat in clibano, uſque dum teri poſſit; exiccatum reducit in pulverem tenuiſſimum, atque per ſecerniculum trajicit. Hujus autem pulveris exiguam quantitatem ex canaliculo pennæ in vulnus oculi immittit, ibiq;relinquendum ſuadet per horas xxiv: ſuccedente verò tempore aquam ſæpiùs infundendã, lavando,& abſtergendo omnem purulentiam, & optatum certè finem ſubſequuturum aſſeverat.

At quamvis fidem omnem adhibeamus ophthalmico huic medicamento, tot, tantiſque aliis medicamentorum, ſive tormentorum generibus, pro curanda Suffuſione, propoſitis, minimè poſſumus aſſentiri: pluries enim experti ſumus his non levari, ſed magis labefactari Suffuſione correptos. Satius proptereà erit congruentioribus catharticis per vices uti, potiſſimùm reſinâ jalappæ, extracto agarici, diagridio ex fumo ſulphuris parato, pilulis de ſuccino Cratonis, pilulis Lucis, doſi tamen moderatiori; poſtmodùm oculos affectos fovere ſpi-

ritu vini, iteratis ablutionibus, vel aquâ noſtrâ ophthalmicâ ſuperiùs deſcriptâ, aliâve ſimili. Ex Th. Bartholino in *Actis Hafnienſibus*, Suffuſioni valdè utilis dicitur axungia viperina, ſi eâ oculi liniantur. Pinguedo quoque Viperarum ophthalmicum egregium dicitur Wedelio, ſi eâ palpebræ inũgantur, vel ſi gutta j. aut altera in oculum indatur: opitulatur enim vulneratis oculis, aut tumefactis, necnon delet maculas, ruborem diſcutit, lenit, abſtergit, conſolidat. Idipſum præſtare dicitur ab eodem fel viperarum, cum eſſentia Veneris deſcripta ab Angelo Sala, quem vide. Fatetur hoc idem de axungia leporina Roſ. Lentilius apud Bonetum *Med. Sept. lib.* 1. *ſect.* 22. *c.* 59. Commendatur etiam aliis collyrium Riolani. Gentianã inciſam, & cũ aceto ſtillatitio coctam oculis inſtillatam Suffuſioni remedio eſſe teſtatur Lipſius. Refert Boyle ſucco millepedũ curatas Suffuſiones ex conſilio cujuſdam Empirici, qui gradatim à tribus pro vice ad novem in ſingulos dies procedebat, atque iterùm ad tres, & rurſùm ad novem, & ſic viciſſim. De alia item muliere meminit ab imminente Suffuſione præſervatâ, quæ primùm quinque, poſtea x, tum xv, dein xx., ac gradatim augendo numerum quotidie per quinque uſque ad quinquaginta millepedes contundebat in vino albo, vel tenui cereviſia, ac liquorem expreſſum jejuno ventriculo bibebat. Cæterùm concretum in modum membranæ humorem, in confirmata Suffuſione, deponere, cùm ad Chirurgos pertineat, ipſi conſulantur. Attamen à ſpiritu ſalis ammoniaci rectificato, atque per halitus apertis oculis excepto, & per intervalla ſæpiùs iterato, ſenſim extenuari nubeculas, atque hærentes inter tunicas humores, experti ſumus.

Eph. German. tom. 2. obſ. 125.

Obſ. 126.

Sept. Plan. terreſtr. Spag. rec.

2. de Morb. ocul.

De Variol. & Morbill.

De utiſ. nat. philoſ. c. 5. ſect. 5. p. 2.

In Pterygio, ſeù ungue oculi, eadem remedia abſtergentia conveniunt, præter Chirurgorum operationes.

Digitized by Google

tiones. Sed omittendum non eſt, incipientem interdùm deletam fuiſſe iterato halitu manſi allii jejuno ſtomacho: quod remedii genus Ruſticis eſt familiare.

Accidit nonnumquàm muſculis oculorum reſolutio, vel convulſio; indeque oritur Strabiſmus, quo oculi à ſua ſede remoti nequeunt directè proſpicere, ſed coguntur obliquo ſitu objecta intueri. Aliquando etiam à nativitate Strabones fieri contingit vitio muſculorum, aut cryſtallini humoris, cùm ejus ſitus non rectâ pupillam ſpectat: Quâ viſûs deformitate integram familiam ex parentibus Strabonibus oriundam affectam novi. Interdùm quoque puellos in cunis jacentes hoc vitium arripit, ſi nimirùm lucernæ lumen obliquè intueantur; quin, & metu repentino perculſos infantes Strabiſmo affectos vidi, cũ ſcilicet oculos inęquali, & violento motu ex incuſſo timore commoverent. Quòd ſi non æquabiliter oculi contorqueantur, aut ſi unus rectũ ſitum, tortuoſum alter nanciſcatur, unus ſurſum, alter deorſum, res geminæ apparebunt; undè Lucretius.

At ſi fortè oculo manus uni ſubdita ſubter
Preſſit, cum quodam ſenſu fit uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo.

Lib. 4. de rer. nat.

Ut etiam cùm mente diſtracti, ac veluti ecſtaſi abrepti, aliò intendentes, lucernæ lumen, immotis oculis, ſpectamus, geminum illud intuemur, alterum in proprio ſitu, alterum aliquanto intervallo diſſitum.

Cùm itaque ad Paralyſim, aut Convulſionem referri poſſit hic morbus, iiſdem utemur remediis, quibus prædictos affectus curari ſuperiùs tradidimus. Hæreditario Strabiſmo correptos inemendabiles eſſe experientia docuit; ſicut etiam ex diuturno tempore laborantes, pariterq; ex vitio humorũ, præſertim cryſtal-

loidis à ſuo ſitu immutati. In puellis faciliùs ſanatur, ſi ex obliquo rerum intuitu inductus ſit, eâ tamen induſtriâ, ut continuato motu oculus affectus in ſuum naturalem ſitum ſenſim diſponatur. Solent in hanc rē Nutrices apponere auri alterutri, è regione affecti oculi, florem, vel aliud quidpiam, ut infans Strabiſmo correptus in eam partem oculos dimoveat, atque ita inductum vitium tempore procedente corrigat: quod ſanè facile eſt in tenera illa ætate. Memoriâ Patrum noſtrorum proditum eſt quendam Strabonem factum ob ſubitum timorem à ruina cujuſdam ædificii, cujus causâ oculos repentè, vehementerque ſursùm extulerat, ab ejuſmodi vitio evaſiſſe, pupillâ in ſuum ſitum demiſsâ, à pari violento motu oculorum deorsùm, cùm ſe ruiturum crederet; unde nil mirum quod ſcribit Sennertus, accidiſſe Medico Leuſchenero, cui ob oculorum ſursùm citam, vehementemque everſionem, omnia deinceps inverſa apparuerint, & homines obverſis pedibus ambulantes viſi ſint.

Pract. lib. 1. p. 3. ſ. 2. c. 45.

Hebeſcit viſus, & quandoque etiam extinguitur; unde Hebetudo, Caligo, & Cæcitas exoriuntur. Hebetudo quidem in juvenibus, Caligo in ſenibus; cùm ſcilicet utrique in viſu deficiunt; Cæcitas verò cùm omninò Viſio aboletur. Hebetudo inſuper citra manifeſtam Oculi affectionem græcè *ἀμβλυωπία*, & *ἀμαύρωσις* dicitur; etſi aliquando *ἀμαύρωσις* accipiatur pro abolita viſione, ſine apparente oculorum vitio, quæ Gutta Serena ſolet appellari.

Ægin. l. 3. c. 22.

Ad viſûs hebetudinem, ſeù imbecillitatem reducitur *μυωπία*, & *νυκταλωπία*. In prima, niſi exilia corpora oculis admoveantur, iiſque conniventibus, videri non poſſunt. In ſecunda verò, patientes occidente Sole, aut tenebroſo aëre, obſcurè admodum, & noctu nihil prorsùs vident; at interdiù, & aëre ſereno, ac lucido, perfectè omnia diſcernunt: quamquàm

quàm Hippocrati Νυκτάλωπες dicuntur potiùs qui noctu clariùs, quàm per diem cernunt. 3. Prorrh.

Myopia referebatur antiquitùs ad paucitatem, tenuitatemque ſpirituum animalium per opticos nervos ad oculos confluentium. Nyctalopia verò ad eorumdem craſſitiem. At ex Opticis cauſas rationabiliùs deducit Platerus, & ad cryſtallini humoris ſitum varium has videndi varietates refert. Si namque, ait, cryſtallinus humor ad anteriora, & versùs pupillam magis vergat, objecta remotiora meliùs cernuntur; at ſi profundiùs immergatur, objecta nonniſi proximiora diſcerni poterunt: Unde Myopiam fieri docet ex ſitu cryſtallini humoris profundiori. Cùm autem remotiora corpora meliùs videntur, cryſtallinum ad pupillam accedere ait. Verùm ejuſmodi acceſſum ad anteriora non approbat Sennertus, qui potiùs in ſenibus humores à ſiccitate coarctari putat, indeque fieri ut remota rectiùs, quàm propinqua ab illis aſpiciantur: *Præterea*, quæ ex Opticisquoque opponi poſſunt. Cap. 7. de ſenſ. læſion.

At præter ſitum, etiam figura, & moles indecens, videndi vitium afferre poteſt, ſi nimirùm plana, ſi globoſior, & extuberantior juſto fiat; itemque ſi diminutior, vel auctior, necnon ſi ſolito denſior, vel laxior ſit. Hinc experimur quoſdam in viſu juvari conſpiciliis concavis, ut Myopes, alios convexis, ut Senes, & Nyctalopes, neque omnes pari perſpicillorum convexitate. Contingunt etiam aliquandò defectus in viſione ab humore aqueo, qui interdum extenuatur, & abſumitur, quandoque craſſeſcit, aut diſtrahitur, atque aliter multifariam vitiatur. Videndi quoque vitia provenire poſſunt ab humore vitreo; ſed certè rariùs. Quare veriſimile admodum eſt, quòd quemadmodùm naturâ humores iſti exigunt convenientem magnitudinem, debitum ſitum, decentem figuram, & proportionatam diaphaneitatem, ut acutè videa- V. Rol. finc. diſſ. Anat. lib. 1. c. 13.

mus;

mus; ità cùm in uno, vel altero deficiunt, viſio læditur, & quidem modis ferè innumerabilibus, pro varia eorumdem depravatione.

Innatam lucem oculis ineſſe, jam alibi ex Platone meminimus. Provenit autem lux iſta in oculis ex humoribus, pari certè modo, ac obſervamus ex ſpondylis, oſtreis, conchyliis, cæteriſque teſtaceis noctu, & in tenebris lucem non exiguam emitti: Quamobrem, ſi magna, vehemens, & fulgida illa ſit, ut ex pupillæ amplitudine ad extimam ſuperficiem effundatur, atque cum externo lumine, quod etiam noctu per aëra aliquatenus diffuſum invenitur, radiorum pluralitate conjungatur; objecta adhuc in tenebris, non tamen omninò opacis, videri poſſunt, ut pleriſque accidiſſe perhibetur. Atque hinc noctuæ, feles, bubones, aliaque animalia ampliorem pupillam nacta, per noctem vident: quoniam in ampliori pupilla plures, & confertiores externi luminis radii recipiuntur, atque cum interno lumine uniuntur, colliguntúrque, ad formandam viſionem. Eſt tamen neceſſe, ut ſimul cum amplificatione, pupilla parumper etiam extuberet, ut ex convexa figura radii lucis meliùs, & arctiùs uniantur, & in cryſtallo lenticulari excipiantur. Quamobrem è profundo ſomno experrecti, ac ſubito timore perculſi, quia pupillam repentè dilatamus, ſimulque oculum impensè expandimus, & extuberamus, proptereà fulgorem quendam ante oculos conſpicere ſolemus.

Imbecillitatem viſûs, imò & Cæcitatem aliquando procedere ab obſtructione nervorum opticorum, probabile quoque eſt: at non ex eo, quòd impediti ſpiritus animales influere nequeant in Retinam, & Cryſtallum, ut communiter ferè putatur; ſed potiùs quia fibræ nervorum opticorum, quæ à lumine percelli deberent ad promovendam in cerebro ſenſionem, ineptæ

ptæ

ptæ ſunt redditæ ad ejuſmodi traductionem efficiendam; quare delapſus humor in nervos opticos, impedit, ne à cerebro ſenſionum omnium judice, & exploratore, objectæ rei viſio percipiatur. Quâ ratione, oculo lucido apparente, viſio nulla fit, ut in eo affectu, quem Medici Guttam Serenam nuncupare conſueverunt. Sæpiùs etiam deprehenſum eſt Anatome, viſum defeciſſe à cerebri læſione varia, ut ex pluribus deducit Bonetus.

Quocumque autem modo viſûs imbecillitas contingat, difficillimæ ſemper erit curationis, præſertim verò ſi à nativitate ſit, vel ob ætatem ſenilem inducta. Quî enim humorum vitia emendari unquam poterunt, aut quænam remediorum vis, & efficacia in tot, tantoſque oculorum anfractus inviolabiliter pervenire? Perperàm proinde plerique medentium pluribus, iteratiſq; medicamētorum generibus ejuſcemodi viſûs defectibus, & luſcioſis, ac hebetibus oculis inſultant, quibus ægros potius torquent, & in pejorem ſtatum adducunt, quàm vel minimùm allevent. Satiùs, & rationabiliùs alii ſolis ſpecillis adnituntur languenti viſui opitulari, atque extrinſecis dumtaxat remediis oculorum aciem roborare, & exacuere: inter quæ præſtat potiſſimùm aqua noſtra ophthalmica, ſi mane, & veſpere in oculos ad guttam, unam, vel alteram inſtilletur. Prohibeantur interim ea, quæ caput, & cerebrum infirmare poſſunt, ne congeſta ibidem excrementa in nervos opticos, vel in membranas oculorum deponantur, quæ ſi fortaſsè ibidem cumulata credantur, blandè per convenientia medicamenta repurgentur, uti ſunt pilulæ aloëticæ, extractum agarici, reſina jalappæ, extractum catholicum: Confert deindè ad plures dies ceruſſa antimonii deſcriptione Angeli Salæ ad gr. xij. in ſingulas vices mane

per

per quatuor horas ante prandium in aqua lavendulæ, euphragiæ, florum tiliæ, fœniculi, betonicæ, aliiſve; vel etiam cum modico vini albi. Vinum, in quo euphragia infuſa manſerit, efficax quoque dicitur: & efficacius adhuc, ſi ex quo tempore muſtum fervet, infuſio illius fiat; quo deinceps in potum aſſumpto per annum integrum, plerique fatentur etiam decrepitos viſûs aciem recuperaſſe. Ad hebetudinem quoque vi-
Conſ. 58. ſûs commendat Montagnana pulverem quendam, quo decrepitis ad Cæcitatem ferè perductis videndi perſpicuitatem reſtitutam vidit. Conficit autem illum ex unc.j. macis, & euphragiæ unc.iv.; de quo cochlearis dimidiam partem ante cibum exhibet. Refertur *in Eph.Germ.Ann.iij.obſ.*133. GothofredũMœbium teſtatum curari Nyctalopiam, ſi Hepar bovinũ coquatur,
Videtur multùm excedens 3. pars. poſteà in tres partes dividatur, & quælibet tertia detur mane jejuno ventriculo Nyctalopi comedenda. Eandem vim tribuit Hepati anguillæ ſuper carbo-
Ad cap. 5. lib. 5. pathol. Fernel. nes aſſato, & comeſo Panarolus *Cent.* 3. *obſ.* 49. Heurnius verò ſolutum liquorem ex hepate Muſtelæ recenter exempto, & vino abluto, atque in vitro ſuſpenſo, Soliſque radiis expoſito, palpebris, & ciliis adhibendum ſuadet: eo enim viſum mirificè reſtitui ſcribit; licèt Hartmannus ſolùm eo utatur in albugine, & nebula oculorum. Idem de alio piſce, *Alpuit*, vocato te-
Cent. 3. obſ. 91. Lib. 11. obſ. 35. Cap. de Vis. imbecill. ſtatur Borellus; idemque etiam de Lampetra: & Foreſtus de alio piſciculo *Aelpuych* patrio idiomate dicto. Præſtantiſſimam aquam deſcribit Cardilucius in Hartmannum, quâ multos talem, ac tantam viſûs aciem comparaſſe fatetur, ut non ampliùs perſpicillis ocularïis eguerint. Aliam quoque cœruleam notat
obſ. 25. Hjeremias Martius, quam Bonifacio arcanam fuiſſe ait. Verùm hæc, & alia, licèt aliquandò profuiſſe credam, plerùmque tamen irrita fieri Experientia teſtatur, cùm ſcilicet vitium intimiores oculi partes occupat,

pat, & mutatione ætatum viſûs imbecillitas accidit.

Ad cryſtallini humoris vitium pertinet Glaucoma, & Glaucoſis; ſiquidem is in glaucum colorem mutatur ex eo, quòd craſſeſcat, & plurimùm denſetur; unde fit, ut viſio infringatur ob perturbatam luminis refractionem.

Poſtremò Epiphora, ſeu Illacrymatio involuntaria fieri dicitur à nimio confluxu ſeroſi humoris in oculos, & præſertim in illorum glandulas, unde lacrymæ proſiliunt.

Illacrymationem ſiſtere feruntur quæcumque adſtringendi, & roborandi vim creduntur habere, ut acacia, hypociſtis, balauſtia, myrtorum baccæ, roſæ puniceæ, plantago, nuces cupreſſi, cortices punicorum, gallæ immaturæ, maſtiche, thus, aloë, ſanguis draconis, bolus Armenia, lapis hæmatites, gummi Tacamahaca, & Animæ, balſamum Peruvianum, myrobalani: ex quibus aquæ, & decoctiones parari ſolent pro fomentis, & ablutionibus oculorum.

Ad Epiphoras, & pruritus eorumdem, ſingulare experimentum inquit eſſe Platerus hoc unguentum, ſi eo liniantur palpebræ, atque ad piſi magnitudinem in majorem oculi canthum indatur. Componitur autem ex *ærug. æris gr. xij. camphoræ dr. j. tutiæ præparatæ unc. ſſ. butyri recentis cum aqua roſ. liquefacti, et parùm elixi dr. vj.* Prax. tom. 2.

Quòd ſi cerebrum compatiatur, & lympha ſuperabundet, optima cenſentur, quæ ſudorem movent; ſicut pariter opiata, ſi mordacitatem lacrymæ præſeferant, & eroſionem, ardoremque afferant, potiſſimùm commiſta cum liquoribus cephalicis, & ocularíis.

At ſi Ægilops timeatur, vel fiſtula lacrymalis dicta immineat, convenient detergentia, ac tandem conſolidantia. Amatus Luſitanus ad Ægilopes cera- Cent. 5. cur. 68.

tum hoc deſcribit, multiſque laudibus effert. Habet autem *pulv. teſt. cochl. dr. ij. myrrh., aloës lotæ, et thur. ſingul. unc. ß. ſarcocoll. ſang. drac. et ceruſs. ſingul. dr. iij. opopanac. aceto ſol. et lapid. hæmat. ſingul. dr. j. ß. croci ſcr. ij., ceræ, et reſinæ ſingul. unc. iij. m. ſimul ad ignem ſ. a. et f. Cerat. angulo oculi applicand.*

Lib. 3. practic. c. 26. At Petrus Bayrus ſumit *mell. puri, et aloës hepat. ſingul. unc. ij. myrrh. unc. j. croci dr. ß. aq. lib. ij. mox coq. lento igne ad conſumpt. mediet. et in decoct. calenti infundit parvam ſpongiam novam, eamque expreſſam, et ſubtili tela incluſam, ac ſuperligatam ſæpius adhibet.* Commendat pariter herbam ægilopem, quam eandem eſſe ait cum avena: ejus namque farinam cum floribus labruſcæ, ideſt vitis agreſtis, ſanare docet. At Plempius cum plantagine, parietaria, aut portulaca permiſcet, & ſpecificum ad Ægilopem dicit. Præſcribit etiam hic Auctor linimentum ex aqua ardente, vel vino optimo, & melle roſ. col. ſingul. ad unc. j. & myrrham ad dr. ij. addit.

Ophthal. l. 5. c. 17.

Ad Fiſtulam denique ſanandam, adhibet ulceri Fabr. Hildanus pulverem euphorbii, quo nil præſtantius inveniri ait: poſtea utitur emplaſtro ex gummi Elemi, aut balſamo Tolutano ad conſolidandum.

cent. 5. obſ. 22. & cent. 6. obſ. 3.

DE AFFECTIBUS Aurium.

INflammantur Aures non aliter, ac reliquæ partes, adeoque dolent acutiſſimè cum rubore, ardore, febri; aliquandò etiam cum delirio, & circa tempora vehementi pulſatione; unde vitæ periculum quoque imminet, tractis in conſenſum partibus capitis intimioribus. Quare ex conſilio Celſi ſtatim ſuccurrendum

3. progn. 13

Lib. 6. c. 7.

dum eſt, ne majori periculo locus ſit: quamquam non rarò accidit ſponte ſua ex inflammatione pus fieri, atque per ductus aurium foras egredi cum ægrorum levamine.

Minimè verò eas hîc inflammationes Aurium intelligimus, quæ ponè ipſas per abſceſſum fieri conſueverunt in febribus, & Parotides dicuntur; ſed quæ Aurium tympanum, remotioreſque auditionis ſemitas occupant, & obſident, atque interdùm etiam ad nervum auditui neceſſarium pertingunt. Quamobrem tractandæ ſunt iiſdem omninò remediis, quæ convenienter adhibentur cæteris partibus internis, cùm inflammationem ſubeunt. *S*i verò in maturitatem perductâ inflammatione, ſponte ſua pus effluat, detergendum ulcus, & mundandum, infuſis in aure affecta liquoribus balſamum redolentibus, quos inter præſtat balſamum ſulphuris tantoperè celebratum à Rulando. Confert etiam decoctum Nicotianæ in vino cum melle roſ., ſuffitus *ejuſdem*, oleum ceræ, aut vitellorum ovorum, eſſentia lavendulæ, roriſmarini, aut amaraci. Commendatur à pleriſque phlegma ſpiritûs vini, quòd abſtergendi vi maximâ polleat. Cent. 1. curat. 85.

Dolori aurium, præter opiata, & anodyna interiùs aſſumēda; extrinſecùs medentur oleū hyoſcyami per expreſſionem; itemque ſuccus, & folia ejuſdem: ac oleum corylinum. In doloribus aurium, inquit Hartmannus, folia Nicotianæ viridia, vel etiam arida, ſed iterùm humectata, mirificè proſunt. Ex cæpis conficit Foreſtus cataplaſma, quod auri dolenti appoſitum mirabile dicit. Sumit autem cæpam ſub cineribus decoctam: huic contuſæ addit ol. chamæmel. unc. j. ſſ. butyri recentis, & ol. aneth. ſingul. unc. ſſ. croci ſcr. ſſ. ſimulque omnia permiſcet. Idipſum approbant Zecchius, & Riverius, quamvis nonnihil ab ipſo diſcrepent in doſi componentium. Lib. 12. obſ. 1. Conſult. 62. In praxi.

Ad Surditatem, gravemque auditum pro Arcano habet Prævotius crocum, & caryophyllos cum ſucco cyclaminis; Admiſcet autem Th. Bartholinus cum his contuſis aquam roſarum, atque goſſipio in aures guttas aliquot calidas infundit. Apud Deodatum refertur mirabile ſecretum ad ſurditatem, & tinnitum Aurium ex Vermiculis ſub cortice quercino repertis, decoctiſque in oleo omphacino, & poſtea in radice cyclaminis aſſatis. Et apud Hertodium memoratur aliud, compoſitum ex oleo vermiculorum ſub eodem cortice ligni quercûs repertorum ad dr. j. ß. balſam. Peruan. dr. ß. & olei ſtillat. croci gutt. vj.; cujus deinde guttæ duæ, vel tres calidæ in aures cum goſſipio inſtillantur. Hujus uſu refert Frider. Hofmannus D. Timæum ſurdos à nativitate curaſſe: adjicit tamen oleum rutæ, & coſti. Maximi quoque fit eſſentia caſtorei, & croci; balſamum ligni guajaci, eſſentia fellis Tauri cum ſpiritu vini extracta, & balſamum ſulphuris. Itemque eſſentia Lavendulæ, & Caſtorei; necnon ſuccus Sampſuchi, ejuſque oleum deſtillatum. Similiter oleum Murinum, murium ſcilicet recentèr natorum, in oleo decoctura paratum ad Aurium ſurditatem ſummè valet. Noſtrates utuntur oleo, potius ex Mure piſce elicito: Sunt qui maximè etiam commendent pinguedinem Anguillæ cum ejuſdem felle commiſtum, & in aurem inditam ad guttam unam, vel alteram, eſſeque medicamentum mirabile ad ſurditatem, & Aurium dolorem. Solo goſſipio, in quo moſchus conſervatur, ſurditatem tolli refert Foreſtus, atque longè efficaciorem eſſe moſchum ipſum goſſipio involutum, & auribus perpetuò geſtatum. In uſu apud noſtrates eſt fumus ſulphuris auribus ad plures dies exceptus. Internè verò commendatur decoctum radicis Aſari, ſal volatile ſuccini, ejuſque eſſentia. Intereà tamen utile foret con-

Cent. 6. hiſt. 77.

l. 3. Panth. Hygiaſt. c. 21.

In crocolog.

In meth.

Lib. 12. obſ. 15.

conveniens aliquod catharticum,præſertim extractũ catholicũ,aut Hellebori, ſi corpus ſucciplenũ videatur: ſiquidem ex Hippocrate, *Qui ſurditate laborant, ſupervenientibus bilioſis dejectionibus liberantur.* Quamvis de ſurditate ſebrientibus contingente id intelligendum eſſe commentetur Galenus. 4 Aph. 28.

Sonitum denique, tinnitum, ſibilumque aurium tollere dicuntur, præter ea, quæ nuper relata ſunt, ſpiritus terebinthinæ, eſſentia ſaſſafras, ſampſuchi, lavendulæ, abſinthii, chamæmeli, rutæ. Panis recens coctus, & mox è furno extractus, atque ſpiritu vini imbutus, aurique patienti admotus, ut inde vapor excipi poſſit, prodeſſe dicitur ab Hartmanno; pariterque vapor abſinthii, & verbenæ, quæ in lacte vaccino decoctæ ſint. Commendatur ex Montagnana decoctum hellebori albi, croci, nitri, & caſtorei, æquis partibus, in ſufficienti quantitate aceti, & mellis colati, quo deindè illitum ellychnium ſæpiùs in aures indatur.

DE AFFECTIBUS Narium.

EX affectibus, qui Naribus contingere ſolent, Hæmorrhagiæ notio, & curatio magis ad Phyſiologos pertinet; reliquorum verò potiùs ad Chirurgos. V. 6. Aph. 10.
Narium autem hæmorrhagia, quamvis ſæpiſſimè critica eſſe poſſit, cujus ſcilicet ope graviores, cùm capitis, tum aliorum viſcerum ægritudines terminantur; quandoque tamen nocua obſervatur, præſertim cum immodica fuerit virium languorem afferens, ſicut & in quartanis febribus ex Hippocrate. 5. Aph. 3. I epid. 2. 3. prorr. 58. 1. prorr. 33. Aët. tetr. 2. ſ. 1. c. 124 8. Aph. 3. De rat. vict. comm. 4. & in Coac. prænot.

Tritariam ſanguinem è ſuis vaſis effluere poſſe

Medici communiter arbitrati ſunt, nimirum per Anaſtomoſim, Dieresim, aut Diapedeſim. Anaſtomoſis à vaſorum mollitie, & ſanguinis plenitudine. Diæreſis ab humore acri, vehementi medicamento, ictu, caſu, vulnere. Diapedeſis à venarum raritate, & ſanguine tenuiori, ſeroſiorique fieri dicitur. At plerumque prodit ſanguis à ſuis conceptaculis, aut ab acido in ſe contracto, aliundeve ſuggeſto; aut ab Alkali abundantiori, acido convenienti non coërcito. Utrunque enim cùm moderationem non ſervant, fluxum ſanguinis promovent: ut in ſcorbuticis, hecticis, ictericis, ſæpè ſæpiùs experimur.

Quocumque modo ſanguis è naribus effluat, niſi virium imbecillitatem, ex pulſu languido, viſûs, & auditûs hebetudine, capitis languore, tactûs tepore, aliiſque ſymptomatis, indicatam minetur, non ſtatim ſiſtendus eſt, præſertim cùm criticè erumpit, & cum manifeſto levamine patientis. Sic capitis dolores, febres ardentes, phrenitides, hyſtericas affectiones ex menſium ſuppreſſionibus, ſpirandi difficultates, aliaſque ægritudines per narium hæmorrhagiam non rarò curatas vidimus. Quin & pleroſque novi, qui à redeunte per certa intervalla ejuſmodi profuſione, nedùm ſalubriter vixerint, verùm etiam à gravibus morbis immunes, in quos facilè laberentur, ſuppreſſo ſanguinis exitu. Quare ſolùm cùm inſuetus eſt, vel immoderatus, aut etiam grave damnum inferens, puta ſingultum, aut convulſionem, ut dicitur 5. *Aph.* 3. quò citiùs fieri poterit, ſiſti debebit. Conſueverunt autem vulgares Medici in hanc rem, venas, & quidem è remotioribus partibus, incidere, putantes hac ratione ſanguinem fluentem in oppoſitum curſum derivatum iri; deinceps frictiones, ligaturas, cucurbitulas, etiam ſub hypochondriis adhibendo: imò ſi diæreſi, & vitio acrium humorum ſangui-

V. Hippoc. 6. Aphor. 10. lib. de judicat. 1. de Morb. popul. cōſt. 3.

gui-

guinem profluere decernant, purgantia quoque medicamenta propinant; indictâ interim diætâ ex cibis refrigerantibus, & adſtringentibus potibus. Nonnulli præterea gelidâ aquâ, quin & nive ipsâ frontem, & collum perfundunt: naribus acetum ſugendum præcipiunt, alioſque liquores refrigerantes, ſuccum ſempervivii, ſolani, plantaginis: iiſdemque teſtes pariter madefaciunt, & hepatis regionem unguento roſarum, aut ſantalorum inungunt.

At tutiùs, citiùs, & faciliùs cohiberi ab aliis viſus eſt ſanguinis fluxus ſolâ burſâ paſtoris contritâ cum ovi albumine, & aceto commiſtâ, ac fronti applicatâ. Quibuſdam nari ſtillanti ferrum ignitum admotum profuit, vapore ſanguinis torrefacti naribus ſuſcepto. Caro bubula recens acerrimo aceto conſperſa, & occipitio impoſita contuliſſe ſcribit Hoëferus. Pulverem bufonis exiccati in nares inditum, idem præſtare notat Hartmannus. Urticâ contusâ ſiſti hæmorrhagias refert Borellus. Et Boyle, muſco cranii humani in manu detento, itemque polygono, & polygonato, ſi manu detineantur, quouſque incaleſcant. In Ephemeridibus German. *Ann.*1670.*obſ.*24. refertur pulvis mirificus, qui componitur ex alumine crudo, & lacca Pictorum: admoveri autem is debet naribus, vel etiam immitti. Solo aluminis contactu fluentem ſanguinem ex vena ſecta cohiberi teſtatur Borellus: putatque idipſum haberi à Vitriolo, ejuſque colchotare; unde atramentum ad idem utile quoque eſſe ſubdit. Curatum ſimiliter ab hæmorrhagia alium memorat oxycrato, pannis ſcilicèt eo madidis toti ſpinæ admotis, ſæpeque renovatis: teſtaturque Riverius hoc remedii genus alii feliciter ceſſiſſe, itèmque oxycrato naribus attracto ſtillantem inde ſanguinem ſtetiſſe. Acetum quoque roſ. auri è directo naris ſanguinem fundentis inditum ad guttas aliquot ſiſtere

Jul.Cæſ.Barricell Hortgenial.

Williſ. de feb.cap.11.

Herc.Med. c.10. lib.1.

Cent. 1. obſ.95. De utit. Philoſoph. par.2. ſect.5. c.14.

Cent. 4. obſ. 7.

Cent. 4. obſ.5. Cent. 1. obſ.23.

hæ-

obſ.15. hæmorrhagiam meminit *in obſervationibus communicatis*. Cinere chartarum albarum combuſtarum naribus excepto, & fruſto cretæ albæ digito annulari detento è regione naris, unde ſanguis extillat, donec incaleſcat, illum ſupprimi pluries ſe obſervaſſe confitetur Foreſtus. Fimus porcinus olfactus proclamatur ab eodem, itemque à Rulando, Mizaldo, Riverio, & Hoëfero: ſicut pariter ſtercus aſininum â Roderico à Caſtro: atque ab aliis vitriolum uſtum. Galenus *5. meth. cap. 5.* cum ovi albumine miſcet thuris partes duas, aloës partem unam, additis pilis leporinis ex ventre excerptis, & minutiſſimè conciſis. At cæteris præſtantiorem Experiẽtia ſæpiùs teſtata eſt pulverem Sympathicum dictum ex Vitriolo ad Solem æſtivum in pulverem album ad formam calcis redacto; cujus vires, & uſum declaravit Kinelmus Digbæus *peculiari libello de pulvere ſympathetico*, & poſt ipſum alii plures, quos legere eſt *in Theatro ſympathetico*.

Lib. 13. obſ. 10. — Lib. 1. de Morb. mul. c. 5. — Confer etiã quæ referuntur obſ. 53. Ann. 2. Eph. Germ in ſcholio de Uſnea.

Intrinſecùs verò aſſumenda commendantur alia complura. Apud Robertum Boyle *de utilitate naturalis Philoſophiæ* mentio fit de quodam electario compoſito ex *ſeminibus hyoſcyami, & papaveris albi, ſingul. ad dr. ij. & conſ. roſ. unc. j.* quo ad doſim nucis myriſticæ Medicum quendam enormes hæmorrhagias narium, uteri, & aliarum partium brevi ſanaſſe teſtatur. Succus urticæ mirabilis quoque dicitur Riverio, tùm per os exhibitus ad unc. iv. tùm naribus exceptus, & fronti, ac temporibus applicitus. Et aliis ſuccus parietariæ, burſæ paſtoris, & centinodii. Aqua etiam ſpermatis Ranarum, plantaginis, & nymphææ optima creditur Hoëfero. Cinis Ranarum, & ſperniola Crollii, efficax ab eodem, & ab aliis fertur; atque à Petræo Nitrum fixum. Nihil præſtantiùs eſſe inquit Frideric. Hofmannus, radice zizaniæ; & Thomas Bartholinus fa-

p. 2. ſ. 5. c. 6. — Prax. lib. 4. c. 7. — In meth. — Cent. 5. hiſt. 97.

ba

Google

ba rubra in vino decocta. Aquam burſæ paſtoris ad unc.j. cum guttis x. olei Martis, ſanguinis per nares effluxum perfectiſſimè ſiſtere tradit Jo:Petrus Faber: Lib. 3. de Morb.c.35 Præparatque Hartmannus crocum Martis, quem ad gr. IV. cum aqua plantaginis exhibet. Laudanum opiatum, vel aſſumptum, vel naribus intruſum, commendatur ab eodem, præter alia plurima apud relatos Authores videnda.

Enarrata hæc medicamenta convenire quoque poſſunt hæmorrhagiis ex vulnere contingentibus. At verò ſpeciatim ad ſiſtendum ſanguinem ex vulneribus experimento comprobatum edocet Borellus alumen eſſe in venarum orificiis intruſum. Heurnius Cent. 4. obſ.50. *ad Fernelii Pathologiam* recipit caphuræ dr.j. radicis tormentillæ, & boli Armeniæ veræ ſingul.dr.ij. in pulverem redigit, huncque ſtupâ aceto madefactâ excipit, & vulneri immittit. Acetum etiam aſperrimum cum æqua portione croci Martis, & ſemiſſe colchotaris, pari ratione permiſcet, & cum ſtupâ adhibet. Eſt noſtratibus in frequenti uſu Aqua ex Alumine confecta, *Arterialis* dicta. Admirabilis quoque eſt *Liquor ſtypticus* Jo: Cornelii Meber ex Alumine, & Vitriolo compoſitus, atq; in *Anchora Sauciatorum* deſcriptus; ut & Aqua Styptica D. la Faveur, & D. Lemery. Apud WecKerum certo quoque experimento comprobatum refertur ex Rantzovio ſanguinis profluviũ ex vulneribus ſupprimi impoſito cataplaſmatis inſtar panno lineo, quo ranarum ova, ineunte Vere, excepta fuerint, ad Solem exiccato. Unguento Paracelſi, Herculeo dicto, magna vis tribuitur in cohibendo ex vulnere fluentem ſanguinem, de quo Crollius, Goclenius, Helmontius, aliique. Anſelmus Boëtius de Iaſpide teſtatur eum collo geſtatum ſanguinis fluxum illicò ſiſtere: in quam rem hiſtoriã narrat cujuſdam fœminæ, quę annos ſex hęmorrhagiâ laboraverat, ab Iaſpi-

Lib.5. Secret.

Lib. 2. de lapid. & gemm. cap.102.

Digitized by Google

de ſanatæ: inquit autem Iaſpidem fuiſſe rubrum. De reliquo Polypus, Sarcoma, Ozæna, Narium fœtor, aliique ſimiles morbi ad Chirurgos potius pertinent.

DE AFFECTIBUS Dentium.

DOlent ſæpiſſimè Dentes in radicibus, ubi membranulæ, & nervuli diffunduntur, a ſanguine, vel lympha eas partes pertingente, acri, acida, ſalſa, aut aliter præter naturam affecta; unde interdum etiam tument mandibulæ, & gingivæ; quin & dentes carie, ipſæ verò eroſione, ulcerationeque inficiuntur, & cùm ſcalpuntur, vel cibus manditur, nonnihil ſanguinis ſtillant. Tantus autem, ac talis dolor quibuſdam accidit, ut impatientes mortem ſibi adſciverint; quamobrem maximis tormentis annumerari poteſt ex Celſo.

V. Gal. 2. de comp. med. ſecūd. loca c. 2. Lib. 6. c. 9.

Inter dolorem ſedantia, illiuſque cauſam corrigentia omnium præſtantiſſimum perhibetur à Roderico à Fonſeca oleum buxi, ſi in foramen dentis una, vel altera gutta injiciatur: quod etiam à Samuele Formio cōfirmatur, & modus illud extrahēdi deſcribitur apud Riverium *in obſervationibus eidem ab illo communicatis*. Idem quoque pręſtari dicitur ab oleo caphuræ pari modo in dentis foveam inſtillato. At Julius Cæſar Claudinus extollit oleum Terebinthinæ chimicè paratum cum pulvere camphoræ. Camphoram ipſam in aceto modicùm elixam adhibet Montagnana; itemque opium. Thonerus ſolam camphoram: & Rulandus oleum camphoræ goſſipio exceptum, vel etiam oleum ligni heraclei, quo præterea humores ibidem ſtagnantes educi, vermes dentibus in-

Tom. 1. conſult. 46. obſ. 40.

Conſil. 87. obſ. 1. lib. 2. cent. 2. cur. 3.

innatos necari, & cauſam quamcumque doloris adimi, ait. Alibi quoque laudat aquam ſolani, cum oleo vitrioli Romani ad acidum ſaporem uſque permiſtam. Radices ſambuci in aceto, & vino decoctas ſingulare experimentum inquit eſſe Raymundus Mindererus apud Grulingium. Decoctum Nicotianæ, & florum chamæmeli tepidum ore detentum commendatur Jo: Heurnio, & Riverio; & Cardilucio illud ſabinæ; atque Foreſto radix lapathi acuti conciſa, & ſupra dentem dolentem appoſita: quam etiam magnifacit Hartmannus, qui præſentaneum quoque fatetur eſſe remedium oleum caryophyllorum cum quinta parte camphoræ. Eſſentiam ſimiliter ſatureiæ mirificè dolores dentium ſedare tradit P. Jo. Faber, ſi aliquot guttis dens dolens, & gingiva perfricetur, infuſâ etiam in auribus guttulâ. Sicut & ſpiritus Vini cum ſatureja diſtill. ore detentus, ex Riverio. Mirum eſt quod refert Helmontius ſe vidiſſe os brachii bufonis ſtatim primo contactu Odontalgiam tollere: & contactu dentis hominis ſenio extincti, dolentem dẽtem excidere. At admirabilius, quod memoratur à Borello: allium contuſum cum momento ſalis pollici admotum veſicas excitando, aquam educere, & dolorem dentium fugare. Burſâ paſtoris pinſitâ, & inditâ auribus, ſicut & naſo betonicâ, ejuſmodi dolorem aliquando deſiiſſe fertur ab eodem; itemque lapide Imperiali dicto, denti dolenti impoſito: conficitur autem is ex ſale petræ, & alumine fuſis cum aliqua portione ſulphuris; atque cerebro purgando, viſui acuendo, & nervis opticis detergendis plurimùm conferre dicitur; quemadmodùm Boylæo ſuccus Rutæ recenter expreſſus, & auri è regione reſpondenti inſtillatus. Sale fraxini arteriæ temporum applicito curatũ dolorem dentium vidit D. Leſeq. apud Riverium: & pice Burgundica dum pulvere nucis

Cent. 3. curat. 51. et ſeq.
Cent. 1. curat. 9. Florileg. Med.
Lib. 1. meth. ad prax.
Cent. 4. obſ. 31.
in Hartmann. lib. 14. obſ. 6.
Lib. 3. de morb. cap. 3.
Butler. & Tumulus peſtis.
V. etiam Cardilucium in Hartm. cap 63.
Cent. 3. obſ. 27.
& obſ. 8.
C. 1. obſ 98
Exp. Med.
In obſ. hinc inde decerpt. x1.

Cent.4. obſ.58. odoratæ, Borellus. Magnetem cœlo ſereno in pulverem redigit Tachenius, deindeque in calcem, donec viridefcat; poſtmodùm miſcet cum farina, vino, & tragacantho in formam rotularum,& denti laboranti utiliter imponit, ex Grulingio.

Lib.6. prax.cap.1 Ad extrahendos verò dentes dolentes abſque ulla Chirurgi opera, ſcribit Riverius efficaciſſimum eſſe helleboraſtrum, ſi eo dens affectus confricetur. Et Lib.2. pract.ſ 6. Franciſcus Joël diſſolvendum ait gummi ammoniacum,aut galbanum cum lacte eſulæ,vel hyoſcyami,ac decoquendum lento igne donec lac abſumatur; reſiduum verò in globulos redactum dentium foraminibus indendum per noctem: mox ſine dolore dentes eximi poſſe ſubdit. Idem & Ego aliquandò uſu gummi hederæ arboreæ factum vidi; cujus decoctum cum roremarino in poſca,tepidum ore detentum dolentibus dentibus mederi notat Heurnius. Dentes corruptos integros eximere docuit Aſſelinçus Cicadâ per æſtatem captâ, contuſâ, & impoſitâ. Et adipe ranarum viridium terreſtrium iuxtà Arbores degentium oblitos dentes ſtatim decidere ſcribit Jo: Anglus in ſua praxi, aliique meminere.

Ad Fernel.Pathol. l.5.c.8. Si verò ſtupeant dentes, ut ab acidis, ponuntur prodeſſe portulaca māſa, fœniculum,cera,ſuccus glycyrrhizæ, amygdalæ, avellanæ. At quicquid calet, certò hæmodiam tollere experimur; unde panis calens, vinum calidum, præcipuè ſi in eo ebullierit ſalvia,roſmarinus,piper,pyrethrum,aliudve ſimile;aqua etiam ardens optima obſervatur. M. Fehr Academicus Curioſus fumum abſinthii ſupra prunas injecti ore exceptum,dolorem,& ſtuporem dentium prohibere docet. Et Hartmannus eos ſale fricari jubet.

Ad dentes inſuper eroſos valde prodeſſe ſuum odontalgicum ſcribit Crollius ad granum unum denti

ti admotum cum goſſipio. Et Fridericus Hofmannus ſpiritum ſalis adhibet. Olea etiam,& eſſentiæ omnium aromatum aliis ſunt in uſu, ſed præſertim caryophyllorum; itemque ſpiritus vini cum modico cãphoræ. Quòd ſi prætereà gingivæ ulcerentur, & ſanguinem ſtillent, commendantur antiſcorbutica medicamenta, infuſiones, pulveres, & ſpiritus, naſturtii, cochleariæ,beccabungæ,ſalviæ,menthæ, & aquilegiæ, quam cæteris præfert Hartmannus. In uſu practico ſunt pulveres, & conditur æ baccarum myrti,roſarum rubrarum, coraliorum,myrobalanorum. Sed alKalia acutiora præſtantiora exiſtimantur; Et ſi fortaſsè tumeant gingivæ,ficus aſſus intrinſecùs admotus præſentaneum remedium dicitur ab Hartmanno,& Borello. Hoc loc. Cent. I. obſ.86.

Si dentium mobilitas acceſſerit ſequens decoctum expertum ait Hartmannus, quod habet: *gland. dr.j. gallar um,alum. uſti, et ſucc.acac. ſingul. dr.ß. fol.roſ. punic. m.ß decoq. in lib.ij. vini rubr.,et ſervetur ad uſum.* Eo autem ſæpiùs dentes eluendos præcipit. Aliud commendat Zecchius, quod paratur ex *mell. unc. ß. ſandaracbæ, ſeù vernic.,ammon.,alum. ſciſſilis, et thur. ſingul. dr ß. bull. in aquæ vitæ unc. iij. acet. alb. unc.j. deinde col.& add. croc.g.ij.* & cum goſſipio eo dentes, & gingivæ fricentur. Non ſolùm, inquit hic Auctor, mobiles dentes confirmat, & roborat, verùm etiam congelatos in priſtinum ſtatum reſtituit, dolorem ſedat,& rheuma deſiccat. Tincturam enuloticam Cũradi Frommanni deſcribit Grulingius, cujus vires ſummas eſſe fatetur in dentium mobilitate, & gingivarum putredine. Hanc etiam opiatam efficaciſſimam teſtatur Borellus ad dentium radices carne obducendas, denteſque firmandos, & dealbandos. Conficit autẽ illã ex modico aluminis in uncia una olei ſulphuris, adjectis conditur æ florum bugloſſi,vel ro-

Conſult. 72. Florileg. Medic. Cent.2. obſ.65.

ſarum unciis ſex. Mox deterſo dentium tartaro ope ſcalpelli lignei opiatam prædictam admovet. Præſtat itidem Aqua deſcriptione Portæ ad dentes confirmandos, quâ mobiles ſtabiliri, & exeſos carne repleri ait. Verumtamen ad gingivas tumentes, & fundentes ſanguinem, efficaciſſima eſt Tinctura gũmi laccæ, quæ ità fit: *Aq. diſtill. fol. ſalviæ, et quercûs ſingul. unc.* vj. *phlegmatis vitrioli, et aluminis ſingul. unc.* iv., *gummi laccæ ex bacillis elicitæ, et pulv. dr.* vj. *aluminis crudi dr.* ij. Miſta detineantur in digeſtione per hor. 24. poſteà per chartam emporeticam filtr.; & tinctura ad inſtar Rubini ſervetur pro collutione. At verò ad dealbandos dentes præſtabit pulvis ſubtiliſſimus coraliorum, aluminis, nitri fixi, & lapidis pumicei præparati. Sed longe efficacior eſt ſpiritus nitri rectificatus, ſi eo dentes, (intactis tamen gingivis) goſſipio ad faſtigium ſtyli alligato detergantur. Firmandis quoque, & dealbandis dentibus optimum dicitur oleum vitrioli à Montano, & Foreſto, ſi nimirùm eo dentes refricentur; ſed aliquoties in uſum relato, exitus acta non probavit.

Vermes denique dentium radicibus hærentes perimuntur decocturâ corticum fraxini, & radicum urticæ, auctore Jo: Cratone. Et Thomas Bartholinus ſibi à Ruſtico quodam Empirico communicatum refert mirabile remedium ad vermes extrahendos, & dolores mitigandos: nempè ſevum cervinum linteo exceptum, ad ignem liquatum, & gingivis impoſitum. At mirabilius, & præſentaneum magis remedium ad necandos dentium vermiculos erit, quod paratur ex ſeminibus hyoſcyami ſimul commiſtis cum cera citrina liquefacta, mox etiam in globulos redacta: quibus deinde in prunas injectis, excepto intereà exinde hianti ore fumo, vermes enecti decident, & dolor dẽtium momento temporis ſedabitur, ac deſinet.

Conſil. 8. lib. 5. Cent. 3. hiſt. 96.

DE

Digitized by Google

DE AFFECTIBUS ORIS, Gurgulionis, & Tonſillarum.

PRæcipuè Ori accidunt ulcuſculæ quædam ſerpentia per palatum, & linguam, Infantibus potiſſimùm periculoſa, quæ Græcis Aphthæ, Arabibus Alcolæ dicuntur. Mandendis, deglutiendiſque cibis impedimento ſunt, & in adultis, ſi cum febre copulentur, lethum minantur, cùm præſertim nigra apparuerint, & partes ori interiores petunt, ac depaſcuntur. V.Hipp.3. prognoſt. Celſ.lib.6. c.11. Æg. lib.1. c.10.

Fieri putantur in Infantibus à lactis vitio, & à corruptis in ventriculo cibis; in adultioribus verò à degeneratis, praviſque ſuccis, in palatum, & linguã corrivantibus; præſertim verò ab acidiori, aut ſalſiori lympha, aliove humore acriori reddito, & veneni erodentis inſtar corrumpente: quamobrem in peſſimis febribus, & in graviori lue venerea, ſæpeſæpiùs erumpere conſueverunt. Plerumque Anatome compertum eſt Aphthas in ore, & palato erupiſſe à vitio anteà contracto in glandulis Ventriculi, Oeſophagi; itemque in Thymo, Pulmone, aliiſque partibus adjacentibus, ab exedentibus ſuccis, aut tumoribus malignis; unde & oris fœtor, poſteà Sphacelus, ac tandem Coma, & mors irreparabiliter accidit. Cujus generis fortaſsè fuit Morbus ille populariter graſſatus per totum Regnum Neapolitanum circa annum Domini 1618., ac deinceps per plures annos: quo ſcilicet pueri ex Angina, & Aphthis malignis, innumeri, præſertim comatoſi, ſupremum diem obierunt.

Curatio in Infantibus, Nutricum, & lactis mutationem, vel correctionem expoſtulat. Lac pariter per

Digitized by Google

intervalla parcè exhibeatur, ut ſcilicet melius digeri poſſit ab Infante. Intereà verò ulcuſcula tangenda, & abluenda præcipiunt cum diamoro, decocto hordei, ſucco malorum punicorum, & melle; nec non ſyr. myrtino, roſ. rubrarum, rhodomelle, cum aqua plantaginis, & modico ſpiritus chalchanti, decocto ſaturejæ, veronicæ, nucum cupreſſi, & gallarum immaturarum, quarum decoctum commendat Aëtius ex Aſclepiade cum pari mellis portione. *In Ephem. Ger. Anni* IV. *obſ.* 82. præſentaneum remedium dicitur oleum raparum Saccharo dilutum.

Adultiorum verò ulcera, præter ea, quæ cauſam abſcindunt, acutioribus remediis tractanda. Quare oleum vitrioli, ſpiritus ejuſdem philoſophicus, aut ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus, vel etiam fuliginis, ſalutares exiſtimantur, ſi nimirum his ulcera repurgentur. Approbat in hunc uſum Sennertus aquam ex ærugine æris, alumine, vitriolo, & minio, in vino, vel aqua ardente. Sal prunellæ in decoctura radicis tormentillæ, corticum malorum aureorum, & betonicæ, ſolutus, laudatur à nonnullis; atq; ab aliis mel cum tartaro, & alumine miſtum. Phlegma vitrioli, & tinctura florum aquilegiæ, & roſarum punicearum prodeſſe quoque dicuntur, nec non tinctura laccæ, & aqua corticum nucum viridium. At verò, ſi conſequantur Scorbutum, vel Veneream luem, peculiaribus, & propriis remediis adversùs hos affectus egebunt, de quibus ſuo loco; ſicuti & quæ cum malignis febribus conjunguntur. Speciatim autem in Aphthis ex lue venerea, & ſcorbuto, efficaciſſimam exiſtimat Hartmannus ſuam aquam viridem *capite de Ozæna* deſcriptam; & alterã viridem Plateri ex ærugine æris, & auripigmento in vino paratam: quas apud utrumque vide.

Laxatur ſæpiſſimè Gurgulio, & linguæ ſuperin-

cumbens vocis modulationi incommodat, ut in Catarrhis; atque adſtringentibus, ſiccantibuſque remediis in priſtinum ſitum reſtituitur, præſertim gargariſmo ex decocto roriſmarini, roſarum punicearum, plantaginis, uvulariæ, baccarum myrtearum cum dianuco, vel diamoro; itemque pulvere ex pipere longo, corticibus myrobalanorum, tormentilla, alumine uſto, bolo Armenia, & ſimilibus. Fermentum capiti adhibitum cum ſuccino, & ſpiritus vini puruſoptimè confert, ex Friderico Hofmanno. Suffitus etiam ex maſtiche, gummi Animæ, balſamo Peruviano, & Tolutano, pulvere nicotianæ, roriſmarini, betonicæ. Piperis contactus quoque prodeſt ex Borello. Cent. 3. obſ. 84.

Quandoque etiam inflammatur Columella, & unà ſimul tument, rubent, & dolent Tonſillæ à confluxu lymphæ acrioris, tenacioriſque, unde deglutiendi, & reſpirandi difficultas accidit, non ſine ſuffocationis periculo, non ſecùs ac contingit ex Angina: Ipſis namque tumefactis Iſthmus, ſeù faucium ſemita impeditur; quamobrem Tonſillæ iſtæ Pariſthmia ſolent appellari. Neque ſolùm inflammantur, ſed aliquando etiam ulcerantur, præcipuè in venereâ contagione infectis, atque hinc nedum loquela læditur, ſed & phthiſis periculum imminet, delabente per tracheam humore vitioſo in pulmonem, ut nonnullis creditur; vel pari vitio pulmonibus affectis, quo Gurgulio corroditur, & Tonſillæ exulcerantur.

Harum inflammationi occurrere adnituntur gargariſmis ex aqua plantaginis, ſale prunellæ, diamoro, dianuco, ſyr. roſ. rubr., decocto gallarum immaturarum, corticum punicorum, nucum cupreſſi, tamarindorum, & ſimilium. Optimum ad Tonſillas inflammatas remedium eſſe ſcribit Borellus, *ſi terrâ ſigillatâ* tangantur; vel in juſculo ſenſim illa deglutiatur. Efficax ab aliis dicitur nitrum fixum, & saccha- Cent. 3. obſ. 84.

rum Saturni in aqua plantaginis ſolutum pro gargariſmo. Alium conficit Jo: Heurnius ad tumentes faucium glandulas, & bono quidem cum ſucceſſu, ex decocto Argentinæ in cerevifia, vel in vino albo tenui. Et Riverius alium ex ſeminibus ſinapis ad dr.j. aceto roſ & ſaccharo albo ſingul. ad unc.j. cum unc.iij. aquæ.

Ad cap. 9. lib. 5. Pathol. Fernel. Cent. 4. obſ. 76.

Inflammatione autem ad ſuppurationem vergente, illam promoventibus utuntur, decocto violarum, glycyrrhizæ, paſſularum, hyſſopi, zizyphorum, caricarum; ſimiliter aquâ mulsâ, & ſyr. de althæa; admoto extrinſecùs cataplaſmate emolliente, & laxante. Rupto apoſtemate adhibent aquam mulſam pro gargariſmo; vel aquam hordei, ſcabioſæ, & betonicæ cum melle roſ., vel decoctum radicis iridis, dictamni, & hyſſopi cum terra Armenia, vel vinum auſterum, in quo myrrha elixa ſit cum modico balſami Peruviani. Ex Hartmanno decoctum veronicæ, & mellis, in aqua ſimplici; itemque decoctum ſaturejæ cum vino ejuſmodi ulcera perfectè ſanant. In ulceribus verò fœtidis, & putridis commendantur aquæ virides ſuprà memoratæ, etiam ſi ex lue venerea illa proceſſerint, contactis nimirum cum aquis prædictis ulceratis partibus, deindeque convenienter ablutis, & abſterſis. Quod ſi neque his ceſſerint, & Uva præſertim marcida, & corrupta appareat, præſtabit illam reſcindere: cujus opus petendum ex Ægineta *lib. 6. cap.* 31. Aëtio *tetrab. 2. ſer.* 4. *c.* 41. Hildano *cent. 2. obſ.* 21. Fabritio ab Aquapendente *de Oper. Chirurg. hoc loco*, Sculteto *in Auct. ad Armam. Chirurg. pag.* 5. aliiſque.

DE

Digitized by Google

DE ANGINA.

CUm inflammatio penitiores oris partes occupat, & fauces, ac guttur afficit, majoremque deglutiendi, & reſpirandi difficultatem parit, cum acuta febre conjunctam, ægrotantes veluti ſtrangulari videntur, & Angina hic morbus dicitur, ab ἄγχω, quod idem eſt ac ſuffoco, & ſtrangulo.

Quamvis autem è Græcis Authoribus nonnulli differẽtiam fecerint inter Κυνάγχην, & Συνάγχην, quòd illa (ut adnotat Sennertus) canum per æſtum ſitientium more, patientes cogat amplo hiatu, & exertâ linguâ ſpirare, adeòque gravior ſit; hæc verò à ſuibus ſimili paſſione correptis deducta, levior; Galeno tamen ejuſmodi differentia inutilis exiſtimatur, cùm etiam Hippocrati, & vetuſtioribus commune fuerit utrumque confundere. Verum tamen eſt Anginam propriè intelligi inflammationem illam, quæ muſculis gutturis, & gulæ accidit; unde anguſtia fit in ductibus aëris, & cibi: quare ſi aliæ adjacentes partes inflammationem ſubirent, notha Angina diceretur, ſicut quæ ab alio tumore, quàm ab inflammatione contingeret, ut plerumque in catarrhis fieri ſolet. Hanc autem diverſitatem vel ab ipſo Hippocrate colligere licet, qui 6. *epid. ſect.* 7. inquit: *Aliquibus fauces inflammatæ ſunt; quibuſdam Anginæ obortæ*: 2. etiam *de morbis* plures Anginæ differentias conſtituit, quas ab aliarum partium, quàm à muſculorum gutturis, inflammatione deducit.

3. progn. 18 & 4. de rat. vict. c. 30.

Alii prætereà ab affectis muſculis tùm externis, tùm internis Gutturis, & Gulæ, alias Anginæ differentias ex Galeno 4. *de loc. aff. c.* 3. numerarunt. Si namque interni faucium, ſeu Gulæ muſculi inflam-

mentur, συνάγχην; ſi verò externi παρασυνάγχην, ſicut & κυνάγχην, ſi interni laryngis, ſeù gutturis muſculi, ac παρακυνάγχην ubi externi fuerint inflammati. At has nominum diſtinctiones adeò contemnere viſus eſt Galenus, ut dixerit tùm primùm homines res ipſas neglexiſſe, cùm nimio ſtudio nomina quærere cœperunt. Quare concludit omnes affectus, qui huic loco, ideſt faucibus accidunt, ſi ſpirationem quoquomodo reddant deteriorem, ab ipſo, ſcilicet Hippocrate, Cynanchas, ideſt Anginas, nominari. Idemque confirmat 4. *de rat. vict. in acut.* 30. & 3. progn 18. Meminit verò *c.* 4. *de loc. aff. cap.* 3. cujuſdam Anginæ ex luxatione vertebrarum cervicis ad anteriora, unde fauces comprimuntur, impediturque ciborum, & potuum ad ſtomachum tranſmiſſio: id quod potiſſimùm accidere poteſt ab ictu, aut caſu, aliove ſimili. Hippocrates tamen *epid.* 2. *ſect.* 2. refert quibuſdam hanc Anginæ ſpeciem accidiſſe, ſed citra cervicis à cauſa externa læſionem; quamobrem veriſimile eſt à confluxu humorum vertebras fuiſſe luxatas, indeque læſas fauces cum gutture.

Animadverſione autem dignum videtur contingere interdum cum ingenti difficultate reſpirationis, & ſorbitionis alimentorum ſubitas ſuffocationes, nullo tumore fauces occupante, ut loquitur Hippocrates 4. *Aph.* 34. adeoque latentes Anginas dictas Aretæo, à tumore, & abſceſſu, in gangrænam deſinente, præſertim in glandula Thymo, ut obſervavit Riolanus, & Nos nuperrimè experti ſumus in quodam juvene qui ex gallica lue in maximam deglutiendi, & ſpirandi difficultatem inciderat citra tumorem faucium, aut colli. A pulmonis etiam abſceſſu ſimile quid ſe obſervaſſe refert Dodonæus: quamvis inter Anginas id non audeat referre Sennertus.

Lib. 1. acut. paſſ. c. 7.

Anthrop. l. 3. c. 13.

Obſ. c. 18.

Inflammantur muſculi faucium, & tumefiunt à

ſan-

ſanguine ibidem ſtagnante, aut vitio ſui, aut vitio earumdem partium: itemque à lympha non benè à ſanguine ſecreta, & à confluxu aliorum ſuccorum ſanguinis motum per eas partes impedientium. Immodici quoque clamores, aëris inclementiæ, vel auſtrinæ, vel aquiloniæ, tuſſes vehementes, violentique vomitus; cibi etiam auſteri, & adſtringentes, gelidi potus; itemque fungi, lepus marinus, atque planta illa, è Solani genere, quæ vulgò Italis *Belladonna* dicitur, aliaque id genus, quæ partes gutturis, & faucium exaſperare, & tumefacere, vel ſanguini preterfluenti impedimentum præbere poſſunt. V. Hipp. de rat. vict. in acut. cōm. 4. ſt. 30. & lib. de loc. in hom.

Vera Angina, ſicut à difficultate reſpirandi, & deglutiēdi, atq; inſpectione facilè innoteſcit, ita difficulter curatur, & ob maximā acutiē citò ægros ad interitū perducit: dicitur.n. ab Hippocrate morbus lethalis, ex quo pauciſſimi evadunt: & rurſus quòd quintâ, ſeptimâ, aut nonâ perimat. Idipſū confirmatur à Celſo, & à Galeno. Gravior autem eſt, cùm difficilem anhelitum affert, nullo tumore in faucibus apparente. Eo autem erumpente in collo, vel in pectore, ſalutare; niſi tamen eryſipelas intrò recurrat. Si verò malum è faucibus in pulmonem repat, intra ſeptimum interficit; ultrà hunc diem verò commutabitur in Empyema. Cæterùm ſi cum difficultate reſpirandi conjungatur oris fœtor, vel circa guttur, & fauces livor, aut albor appareat, ſphacelum arguit, & gangrænam; quam partium extimarum refrigeratio, pulſuum languor, & ſenſuum hebetudo, ac ſopor conſequetur; ut fertur accidiſſe poſt annum 1618. per totam ferè Italiam. Cavendum autem ne humor ex Angina ſuppurata in Tracheam, & Pulmonem delabatur: is namque ſuffocationem afferre poſſet, vel ſaltem Empyema, & Phthiſim. 2. & 3. de Morb. Lib. 4. c. 4. 1. Aphor. com. 12. 4. Aph. 34. 3. progn. 16 & in coac. prænot. 6. Aph. 37. 7 Aph. 49. & 3. progn. 18. & 20. 6. Aph. 25. 5. Aph. 10. & 3. progn. 20.

Hippocrates ſicut variam pluribus in locis deſcri-

bit

bit Anginam à varietate partium affectarum,& ſymptomatum illam concomitantium; ita diverſam inſtituit curationē. Etenim *lib.2.de Morbis* à craſſo phlegmate,& viſcoſa ſaliva tres Anginæ ſpecies memorās, ablutionibus, fomentis, & gargariſmis ex origano, naſturtii ſemine, ſaturejâ, apio, menthâ, & nitro utitur. Deinde *lib.3.* de Paracynanche agens, ſuffitum commendat ex hyſſopo, ſulphure,& bitumine,præterea, quæ pituitam educant. Præterea *lib. de locis in homine: Angina*, inquit, *quam Cynanchen Græci vocant, à ſanguine fit, cùm ſanguis in venis, quæ in collo ſunt, compactus fuerit. Sic affectis, à venis, quæ in brachiis ſunt, ſanguinem detrahes, et ſimul alvum infernè ſubduces.* In idem ferè recidit *lib.de rat.vict.in acut.comm.4.*

At Hartmannus potiùs ad vomitum moventia, atque imprimis ad Aquam benedictam, confugit, præſertim ſi febris urgeat: ſic enim ait inflammationem cedere, & apoſtema rumpi. Si his locus non ſit, devenit ad ſuccum è cancris vivis, & ſedo majori expreſſum; vel ad aquam *Cantzmeyranam* è ſedo majori, & ſale ammoniaco per deſtillationem elicitam; vel ad gargariſmum à ſeipſo deſcriptum *cap de guſtu abolito, et depravato.* Verùm advertit Cardilucius, hæc potiùs ad nigredinem, & ſcabritiem linguæ curandam pertinere: quamobrem ipſe alia proponit, atque præter aquam benedictam Rulandi ad vomitum provocandum, pro gargariſmo utitur non repellentibus, ſed potiùs foras evocantibus, ex ſpiritu vini, urinæ, vel ſalis ammoniaci; adhibitis exterius relaxantibus, & emollientibus; ac deinceps ad rumpendum apoſtema, exhibet ſuccum expreſſum naſturtii hortenſis, vel aquatici, miſtum cum quarta parte aceti, & tantillo olei olivarum, & ſalis communis ad cochleare unum, vel alterum, ſæpiùs per vices repetendo. Ipſe verò Hartmannus externè applicat emplaſtrum ex nidis hi-

V. River. obſ. 10. & 24. cent.2. obſerv. 60. cent.4.

Digitized by Google

hirundinum; atque internè raſuram dentis Apri, cinerem Cancrorum uſtorum, & Hirundinum, imò & Noctuæ: pariterque conſolidam mediam, prunellam, uvulariam, cervicariam, menthā criſpam, rubum Idæum. Commendat inſuper ſpiritum nitri in hauſtu aquæ fontis calido, ſimùl cum ſpiritu vini. Ac tandem in uſum gargariſmi ſalem ammoniacum permiſcet, vel ſal prunellæ.

Raſuram dentis Apri ad dr.j. cum oleo amygdalarum dulcium, & ſaccharo candido, præſentaneum remedium inquit eſſe Franciſcus Valleriola; atque extrinſecùs cataplaſma ex nidis hirundinum, decoctis in oleo chamæmeli, & liliorum. Ubi etiam magnifacit cinerem crematarum hirundinum ad dr.j. aſſumptum cum hydromelle, vel etiam illitum, ex Dioſcoride, & Galeno. Ex iiſdem nidis aliud cataplaſma conficit Deckers *ad praxim Barbettianam*: & aliud Foreſtus *in obſervationibus*: atque aliud Amatus Luſitanus, & Platerus. Sed ſuum præ cæteris extollit Adrianus à Mynſicht, qui plures etiam gargariſmos in eundem uſum deſcribit, & celebrat. Obſ. 10. lib. 2. Obſ 10. lib. 6.

Sennerto prodeſſe dicitur fungus ſambuceus elixus, ac ſumptus, & foris etiam impoſitus, præter alia, quæ ex aliis approbat. Lib. 2. pract. p. 1. c. 24.

Solo decocto radicis Althææ, caricarum, & zingiberis cum quadrante vini, ubi agaricum fuerit maceratum, ſe illuſtrem Mulierem anginâ correptam ſanaſſe teſtatur Iacobus Dovynetus. Lib. 3. Apolog. c. 1.

Apud Scultetum deſcribitur Gargariſmus, qui in omnibus anginæ ſpeciebus, cùm in principio augmenti fuerint, maximè commendatur, ſi eo fauces ſæpiùs colluantur. Componitur autem ex pulveris ſinapis ſcr.j.ſſ. aceti acerrimi unc.j. aquæ plantaginis unc.iij. ſacchari albiſſimi dr.ij. Obſ Chirurg. 32.

Pulverem ſtercoris canini effert Valleriola ex Ga- Lib. 6. obſ. 10.

leno

Digitized by Google

leno, Ægineta,& Avicenna. Et Fridericus Hofmannus, hirundinum, anſerum, columbarum ſima, in quibus ſal nitroſum deliteſcit.

In Meth. Med.

Alii commendant ſuccum nucum viridium expreſſum, ac depuratum, aut quod ex illo componitur rob, & extractum: At ſæpè ſalutare experti ſumus hypericum, & papaver rubrum, præſertim verò utriuſque extractum, & ſal, cum ſtibio diaphoretico, ter, aut quater exhibitum; atque extrinſecùs cataplaſma ex caricis decoctis cum oleo chamæmelino, & croco.

Amuletum tandem creditur filum ſericum purpureum, quo Vipera fuerit ſtrangulata, collo circumductum ex Galeno, & Thoma Bartholino: itemque Bufo, ſeù Rubeta cocta, & inſtar emplaſtri adhibita ex Cardano. E Territorio Aletino advehuntur lapides quidam oblongi, rotundi, rectâ excavati, ac pertuſi, qui collo geſtati, ut aſperam arteriam contingãt, feruntur ab Angina certiſsimè præſervare.

Cent. 4. hiſt. 73.

Ad Tumores verò colli, & cervicis referuntur Strumæ, & Scrofulæ; ac qui ſpeciatim gutturi accidit, Bronchocele dicitur. Fieri putantur ab humore lento, & glutinoſo, ſuâ veſiculâ concluſo: neque in collo, reliquoque corpore erumpere dicuntur, niſi primùm Meſenterium occupaverint, ut cum Guidone, & Ingraſsia teſtatur Jo: Riolanus *lib. 2. Antrop. cap.* 15. unde ſolutu difficiles illæ evadunt. Fatentur tamen plerique eas curatas tam facilè, ut admirationi fuerit. Sic Panarolus aſſeverat ſe vidiſſe brevi tempore, & faciliter deletas Strumas non alio medicamẽto, quàm Aloë, ſi nempè ipſius folia, præſertim æſtate, ſub cineribus calidis aliquantulum detenta, per longum, & medium diſſecta, ſuper illas quotidiè apponantur. Et Helmontius unico mẽſe, prægrandes evanuiſſe vidit hoc remedio, quod habet: *Spong. mar. in carbonem*

Obſ. 22. Pent. 4.

Tartar. non in potu.

etem combuſtæ unc. iij. oſſis ſepiæ uſti, piperis longi, zingiberis, pyrethri, gallar. ſal. gemm. calcis teſtar. ovorum ſingul. unc. j. M. hæc cum aqua ſtillat. ex præfatis ſpongiis, & exic. paulatim. Cape deinde hujus pulveris dr. ʃʃ. cum Sacchari ſemiuncia, decreſcente luna, ut paulatim liquatus deglutiatur; vel fac illinctum, & Bocium diſparebit, inquit idem Auctor. Subdit inſuper alios defectu ſpongiæ ſumere piloſam excreſcentiam, ſeù lanuginem ſylveſtribus roſetis innaſcentem, atque hujus pulvere feliciter uti. Commendat pariter hoc unguentum, quod ita parandum monet: *ol. laur. unc. viij. olibani, maſtic b. gumm. arab., reſinæ abiegn. ſingul. unc. iij. deſtilla, tùm iterùm deſtilla cum cineribus clavellatis.*

Alium pulverem non valde diſſimilem deſcribit ex Arnaldo Villanovano Sennertus, & P. Barbette, quem conficit ex cineribus ſpongiæ mar., oſſ. ſepiæ, piper. long., cinnam., ſal. gemm., pyrethri, nuc. cupreſſi, gall., cortic. quercûs, flor. roſ. rubr. ſingul. ad unc. ʃʃ.: exhibet verò ad ſcr. ij. vel. dr. j. Et Deckers commendat ſpiritum ſalis ammoniaci internè, & externè. Et Rulandus oleum ſulphuris calidè applicatum. Et Borellus oleum Bufonum; atque è foliis chelidonii majoris, & nicotianæ. Et Scultetus oleum lacertarum viridium. l. 2. cap. 2. Chirurg. Curat. 87. Cent. 8. Cent. 4. obſ. 38. Cent. 2. obſ. 67. obſ. 31.

AdBronchocelem diſcutiendũ efficax medicamentum eſt, quod habet herbæ Paronychiæ m. ij. bull. in 4. una Cereviſiæ lupulatæ generoſioris ad cõſumpt. med. Col. ſit pro duabus doſibus ſumendis bis in die, tribus ante, & duobus poſt novilunium, & plenilunium diebus, idque aliquot menſibus conſequentibus ſine ullo alio medicamento, ſervatâ tantùm convenienti diętâ: Valet etiam ad ſtrumas ulceratas. V. Mayerne lib. 1. cap. 21.

Vim maximam ineſſe quoque ſcribit Boyle Paronychiæ folio rutaceo (quæ Bauhino eſt Sedum Tridactylites, ſeù Alſine petræa) cujus plantæ in Cereviſia infuſæ uſu, paucis diebus, & ſine dolore juvenem quen- De util. philoſoph. exper. p. 1. ſ. 2.

Digitized by Google

dam hoc morbo graviter afflictum ſanatum refert.

*S*imilem opem præſtare pulverem radicis Pentaphylli cum vino exhibitum, itemque filipendulæ, & agrimoniæ notat Foreſtus *lib. 3. obſ. Chirurgic.* nec non etiam ſcrofulariam ex Matthiolo Platerus *lib. 3. pract.* atque flores geniſtæ in pulverem redactos, ex quo electarium cum melle roſaceo conficit Jo. Rajus ad ſcrofulas expertum. Cardilucius *ad Hartmannum* parat ſal pumicis, & tartari, cum ſale gemmæ, atque eximium medicamentum eſſe dicit.

Obſerv. 11. Cap. 3.

Catalog. plant. Angliæ.

Fabritius Hildanus emplaſtrum deſcribit ex pluribus ſimplicibus compoſitum, & , ut ipſe inquit, efficaciſſimum. Et Riverius cataplaſma ex foliis cucumeris aſinini: atque aliud Platerus *lib. 3. obſervat.* Et Martinus Ruland. coagulo lactis cum ſero ad cataplaſmatis conſiſtentiam percocto utitur. Zacutus verò ex radice Bryoniæ unguentum præparat additis terebinthinâ, & cerâ, quod numquam fallere ait *lib. 1. prax. admir.* Thomas Bartholinus demùm hæc de ſtrumis ſcribit: *Homines fide digni obſervarunt ſtrumas, alioſque tumores aboleri, ſi pars affecta affricetur ad manum cadaveris humani: ità enim ſenſim evaneſcere tumores, prout ſenſim putreſcit cadaver: quod tardiùs hyeme, citiùs æſtate contingit.* An autem id verum ſit, experiatur qui velit.

Obſ. 38. Cent. 3.

Obſ. hinc inde decerpt. 10.

Obſ. 101.

Cent. 3. hiſt. 66.

Expertum autem ad ſtrumas pluries eſt noſtratibus linimentum hoc ex L. Jouberto, quod recipit: Foliorum Nicotianæ lib. ij. axungiæ porcinæ recentis diligenter lotæ lib. j. ſucci Nicotianæ unc. vj. Folia primùm ſint infuſa cum axungia, deinde addatur ſuccus, & ſimul decoquatur lento igne quouſque ſuperflua humiditas fuerit abſūpta; mox fortiter exprimatur, & expreſſæ axungię addjiciātur reſinæ pini liquefactæ unc. iv. & ceræ citrinæ, quant. ſatis, tandem factā colaturâ ſuperaddantur radicis Ariſtolochiæ rotūdæ pulver.

Digitized by Google

pulver. unc. ij.; & miſtis ſimul f. linimentum. Emplaſtrum quoque proponit Penotus, quo præſtantius aliud non inveniri ait, valdè ſimile fodicationum Paracelſi, illudque ne dum ad Strumas, ſed etiam ad Cancrum curandum ſummopere commendat. In Theatro chimico vol. 1.

Ad Strumas prætereà apertas mirabile dicitur unguentum à Fabritio ab Aquapendente deſcriptum quod tale eſt: *Olei laur. unc. j. ceruſſ. pulver. & aquæ vitæ lævigat. unc. j. alum. rupei unc.* ſſ., *ſal. comm. dr. ij. m. & f. unguentum.* L. 1. p. 2. cap. 29.

Cęterùm in glandularum tumoribus quibuſcumque diſſolvendis major fides præſtanda medicamentis ex mercurio paratis, diaphoreſim tamen moventibus; ſicut & ſuffimentis ex cinnabari vel factitiâ, vel Antimonii; ſervata interim cõvenienti diætâ. A ceruſſa etiã Antimonii deſcripta ab Angelo Sala ad menſem integrum, & ultra aſſumptâ, atque ab emplaſtro de ranis cum Mercurio, & emplaſtro de ſpermate ceti extrinſecùs admoto, opem maximam ſequutam aliquandò ipſe expertus ſum. Et hactenùs de Morbis capitis.

DE MORBIS
Pectoris.

PECTUS, ſeù Thorax inter claviculas, & ſeptum tranverſum comprehenſus, coſtis, & muſculis ex utroque latere, atque anteriùs Sterno, poſteriùs ſpinâ firmatur ac circumſcribitur, interiùs circumveſtiente membranâ, quam Pleuram à coſtis, atque ab officio dividendi Thoracem in duos ventres, dextrum, & ſiniſtrum, è Sterno in ſpinam, Mediaſtinum Anatomici vocavere. In ejus autem cavo, utrinque Pulmo in lobos diſtributus, pendulus in hominibus, at hærens dorſo in avibus, reconditur. In ſiniſtro verò latere Cor ſuo circumductum Pericardio, quod Mediaſtini propago eſt, in orbem expanſi, nonnihil ad lævam propendet. Harum ergo partium ægritudines, curationeſque deinceps deſcribemus.

Digitized by Google

DE AFFECTIBUS PULMONIS.

Et Primò

DE ASTHMATE, DYSPNOEA,

& Orthopnœa.

IMpeditur in his affectibus Reſpiratio, quæ in Dyſpnœa eſt difficilis, in Aſthmate difficilior, in Orthopnœa demùm difficillima fit, ut propterea ægri non ſolum ſicut in cæteris anheli ſint, ſed nonniſi erectâ cervice reſpirare poſſint. Ejuſmodi verò Anhelatio ſine febre eſſe debet; ex Galeno 6. *Aph.* 46. Porrò ſi cum febre ſit aliam ægritudinem denunciat.

Contingunt iſti affectus Pulmoni ex eodem Galeno 4. *de hoc aff.* ob craſſos, lentoſque ſuccos ejus bronchia obſtruentes vel comprimentes; itèmque ſeroſos per pulmonis ſubſtantiam diffuſos; necnon calculos, grandines, atque abſceſſus ibidem progenitos, ut alii ex cadaverum ſectionibus detexêre. At Sylvio lubet à flatibus, vel halitibus in tenui inteſtino ex pituita per bilem rarefactâ, & extenuatâ citatis, & partim per ventriculum ad os elatis, atque cum aëre inſpirato commiſtis, partim etiam per lacteas venas, ductûq; Thoracis ad venam cavam, dextrumq; cordis ventrem in pulmonum vaſa translatis, ac motum eorundem impedientibus, cauſam iſtius anhelitus deducere, tum aliquando etiam à pituita tenaci à capite in Pulmones delabente. Addit inſuper Williſius, à fibrarum motricium ſpaſmis, ſine bronchiorum obſtructione, compreſſioneve, Aſthma, quod Convulſivum ipſe vocat,

Cap. 8. & ult.

Prax. lib. 1. c. 22.

non

non rarò fieri; ſive vitium ſit in ipſis fibris muſculorum, ſive in ramis & propaginibus nervorum, ſive denique intra cerebrum juxta nervorum origines: quamquàm & aliquandò ſanguis in orgaſmum concitatus, aut à violento corporis motu, aliave cauſa evidenti, aut à ſimili in eodem contracto vitio, anhelationem ejuſmodi afferre poſſit.

T. Aſthma, & Tuſſis. Aliter de natura, & cauſis Aſthmatis philoſophatur Helmontius. Atque primùm diviſo Aſthmate, in Muliebre, ex ſolo Uteri regimine dependens, & in Promiſcuum, utrique ſexui commune; atque hoc iterùm, in ſiccum & humidum: in illo arbitratur pulmonem in ſuis poris conſtrictionem, ac veluti convulſionem ſubire, ab Archeo inquinato; quamobrem Caducum Pulmonis appellat; in hoc verò Pulmonem affici ob vitiatam in ipſo coctionem, propriique alimenti corruptionem; unde vomica, phlegma obſtruens, pluresque putredines mucoſæ ſuboriuntur. Procedere autem putat ejuſmodi affectionem à duumviratu, ventriculo ſcilicet, & liene, ubi mali fomitem conſtituit: non enim ait fore repetiturum, aut perſeveraturum, niſi ſtabilem radicem in horum viſcerum duumviratu egiſſet. Hinc Aſthma à ſemine virulento ortum exiſtimat, cuius ſit poros pulmonis contrahere, pari modo, quo cantharidum venenum veſicam urinariam lædit; licèt radix mali inſideat, undè regimen corporis promanat. Atque hinc etiam Foſſores, & Fuſores metallorum, præcipuè Mercurii, & Cinnabaris, Aſthma facillimè incurrere advertit, quia inſpiratum Gas, ut ipſe vocat, cum aëre, canales laryngis vitiat in ultima digeſtione, unde haudquaquàm proficit alimentum, ſed totum degenerat in excrementum, ſecundùm conditionem fermenti tranſmutantis: quo detento præfati canales clauduntur. Sic quoque ingens frigus Aſthma parere ſubdit, quia di-

ge-

Digitized by Google

geſtionem ibidem perdit. Quare remedia Aſthmati ſicco deberi ait, quæ Epilepſiæ inveteratæ; confortantia verò, & reſtaurantia pulmonem, ejuſq; cuſtodem, exquiri, pro Aſthmate humido, ut ſunt anodynum ſaccharinum ſulphuris, fumus ſulphuris accenſi, laudanum opiatum Paracelſi, elixir proprietatis ejuſdem, & præcipitatus diaphoreticus ab eodem Helmontio deſcriptus. Cap. 14. de febr.

Nicolaus Cheſneau conſideratis primùm inſtrumentis Reſpirationi inſervientibus, latiùs cauſas læſionis illius perveſtigat, atque impediri Reſpirationem ait, ſi Pulmones, ejuſque ductus obſtruantur, aut graventur, materiâ craſsâ, & glutinoſâ, flatibus, crudo tuberculo, abſceſſu; ſi inflammentur, aliòve tumore afficiantur; ſi vulnus, vel ulcus ſubjerint; ſi exiccationem, extenuationemque contraxerint ab ortu, veneno, febre ardente, pulvere, fumo metallorum; ſi ex aliqua ægritudine membranæ coſtas ſuccingenti adhæreant; ſi denique à pure, aliove humore pectoris capacitas occupetur, inhibeaturque, tum pulmonis, tùm diaphragmatis, totiuſque pectoris motus. A muſculis verò præſertim Thoracem dilatantibus alias Reſpirationis læſiones deducit, putà ſi ſecti, tumefacti, inflammati, aliterve affecti illi fuerint. A ſpiritibus denique animalibus Reſpirationem quoque offendi, inſinuat; ſi deficiant, ut in morituris; ſi non influant propter cerebri affectum, ut in Apoplexia, vel propter ſpinalis medullæ obſtructionem, & vertebrarũ luxationem. Quidquid inſuper motui diaphragmatis impedimento eſt, nempe flatus in abdomine; aquoſus humor in hydrope; tumens ventriculus à cibis, atque ab humoribus jecur, lien; inteſtinorum inflatio, uteri affectus; Cæterorumque viſcerum in abdomine contentorum, necnon muſculorum ejuſdem, & humerorum, brachiorumque dolor, tumor, aut alia quævis Lib. 2. obſ. c. 1.

affe-

Digitized by Google

affectio gravis Reſpirationem incommodat, & turbat; ſicut & Aër nimiùm calidus, craſſus, pulverulentus, vapore maligno imbutus, ut in fodinis metallorum, pulvere calcis,& gypſi, terrarumque quarumdam foſſilium. Quarum omnium cauſarum in ſuas claſſes diſtinctarum ſchema exhibet.

Sed non tàm facilè quis omnes læſæ Reſpirationis, & Aſthmatis cauſas in certas claſſes retulerit? adeò variæ ſunt,& innumerabiles, quemadmodùm ſectionibus cadaverum ſæpiùs innotuit. Anhelationes accidiſſe ex coalitu meatuum, ſeù pororum Pulmonis,ejuſque extenuatione,& humectatione, corrugatione, & duritie; à pſeudopolypis, calculis, tuberculis, vomicâ, flatibus, ſero, pure, itemque à vitio adjacentium partium, pericardii, pleuræ, mediaſtini, arteriæ aortæ, thymi, aliarumque, tùm in pectore, tùm etiam in imo ventre contentarum, dignoverit, qui Medentium, & Anatomicorum de hac re obſervationes perlegerit, quas magna ex parte memorat Bonetus *lib.2. Anat. pract. ſect.1.* & Nos aliquandò obſervavimus prætumidum ex aqua liquati glutinis laxioris inſtar,universâ ſui ſubſtantiâ repletum Pulmonem, unà cum tumidiori, duriorique jecore, ac liene in quodam ex ſicco Aſthmate extincto, qui in cæteris viſceribus, totoque corpore, tabidus jam pridem vixerat. Alii tam frequens & gravis anhelitus accidit, ut totus imus venter, & Thorax quàm maximè intumeret, poſtquàm intra paucas horas expiraſſet, nulla manifeſta viſcerum læſio viſa eſt. Hinc non immeritò à pleriſque ſiccum Aſthma inter affectus Spaſmodicos recenſetur. Quamobrem licèt quæ relatæ ſunt cauſæ frequentiores eſſe conſueverint, alias tamen, & alias plures adeſſe, quæ hactenus occultæ jacuerunt, ex nuper dictis probabiliter conjectandum.

Atque

Atque hinc etiam fit, quòd quamvis ſæpiſſimè cònſtet de Aſthmate, & Orthopnœa, haud tamen, undè difficilis hæc Reſpiratio proveniat, notum ſit. Indicia, quæ proponit Galenus 4. *de loc. aff. cap.* 7. univerſam cauſarum ſeriem neque explent, neque explanant; imò adeò dubia ſunt, ut ſæpiſſimè pro alteris alteræ accipiantur, undè non modò in dignotione, ſed etiam in curatione error maximus inſequitur: quare ſolertiſſimum Medicum res hæc expoſtulabit.

In Prognoſi verò minus errare contingit, cùm cujuslibet generis Reſpirandi difficultas non facilè medicamentis etiam efficaciſſimis cedat; quin imò ægrotantes ad mortem uſque comitatur, & ferè repentè è vivis eripit, præſertim qui gibbi ex Aſthmate fiunt, ut dicitur 6. *Aph.* 46.

V. Gal. 2. Aph com. 40. 4. de loc aff. c. ult. de Antipatro Medico. & Hipp. 2. de morb. de repleto pulmone.

Curationem horum affectuum Medici aggrediuntur per attenuantia, & expellentia materiam pulmones occupantem, quam ipſi plerùmque craſſam, viſcoſamq; exiſtimant. Sed ſi multiplex, & varia poteſt eſſe cauſa, procul dubio varia quoq; expoſtulabitur medicamentorũ exhibitio. Aliter enim operandum in tumoribus, tuberculis, lapillis, & ſimilibus in pulmone contentis; & aliter omninò cùm aliundè Reſpirationis læſæ cauſa ſuppetit, ut ſuperiùs notatum eſt. A materia tenaci, ac viſcoſâ inductum Aſthma Vomitum validè moventibus curari teſtantur præ cæteris Horſtius & Rulandus; ille quidem ſyr. emetico; hic verò aquâ benedictâ ad unc. j., cui conſentit etiam Hartmannus. Rulandus præterea *curat.* 8. *Cent.* 6. præmiſſo vino emetico, exhibet pulverem compoſitum ex *card. bened. & ſinap. ſylveſtr. ſingul. ſcr. ij. piper. longi ſcr. j. fol. ſen mund. dr. ij. aniſ. ſcr.* ſſ. ad doſim *ſcr.* ſſ. uſque ad *dr.* j. per ſingulos dies mane, & veſpere cum vino albo, vel juſculo, ad morbi

De pharm. obſ. 3. l. 10. Cent. 7. cur. 85.

declinationem uſque: his enim plures priſtinæ, integræque ſanitati fuiſſe reſtitutos aſſeveranter affirmat. Alii verò potiùs purgantibus inſiſtunt ex agarico, carthamo, aloë, jalapa, tartaro, & ſimilibus; quin immò in difficultate ſpirandi non eſſe formidandam etiam frequentem, & magnam purgationem conſulit Guil. Ballonius. Præ cæteris efficaciſſimus dicitur pulvis aſthmaticus purgans ejuſdem Rulandi, qui fit ex *fol. card. bened. & carthami. ſingul. dr. ij. piper. long. dr. j. fol. ſen. mund. & rad. ari exicc. ſingul. dr. ij. aniſ. dr. ß. diagrid. ſcr. j. Hæc in pulv. ſubtiliſſ. redacta divid. in xij. partes æquales, ac per ſex dies continuos exhib. ſingulatim pars una manè jejuno ventriculo, pars altera veſpere cum vino albo, vel juſculo.*

Lib. 2. epid.

Cent. 6. cur. 8.

Deſcribitur etiam à Cardilucio *in Hartmannum* potio Cathartica, præmiſſo tamen ſyr. tenacem materiam incidente, ex radice iridis, glycyrrhizæ, enulæ campanæ, quem mirabilem ipſe prædicat.

Commendantur prætereà ab Hartmanno flores ſulphuris, ipſumque ſulphur vivum; itemque aqua ſtillatitia ex fructibus Rubi cum Rob nucum ſumpta; & ſuccus radicis Ireos, ejuſque fæcula. In Aſthmate à craſſa, & viſcoſa materia linctum Geſneri optimè contuliſſe teſtatur Achilles Gaſſerus: conficitur autem ex *ſulphur. pulver. & ſæpiſſimè cum aq. tuſſilag. lot. unc. j. & diapenid. unc. viij.* Et Hieremias Martius quendam diuturno aſthmate curatum fatetur aquâ ſalis ammoniaci, quam parat hoc modo: *fol. ſemperviv. xx. aut xxx. contund. in mortario, affuſo modico aq. fontis, col. cum expreſſ., & add. ſal. ammoniac. ſcr. ij.*

Obſ. 11.

Obſ. 92.

Idem etiam præſtare dicit ſpiritum ejuſdem ſalis ammoniaci: Sed & Spiritus C.C. occluſos pulmonum meatus mirè expedit, ſicut & Spiritus ſalis ammoniaci ex tartaro paratus, atque ad guttas aliquot

Digitized by Google

quot exhibitus cum hydromelle jejuno ſtomacho, aliove ſimili liquore; nec non flores ejuſdem in pilulas redacti. Radix Ari in vino albo excocta pondere ſemiunciæ, cum loch de pino, vel cum ſyr. de hyſſopo eclegmatis modo exhibita paroxyſmum aſthmaticum mirificè ſedare dicitur à Jo: Zecchio. Efficacior verò creditur Ari fæcula cum floribus ſulphuris in ſyr. Nicotianæ, vel Hiſpidulæ ab Horſtio. Flores roriſmarini, atque in defectu horum, folia, ſi coquantur cum vino optimo, & melle ad dimidiæ partis conſumptionem, capianturque ante ſomnum, Aſthmati mirè conferunt, & vocem clarificant, ex Borello *cent. 4. obſ.* 46. In ſeptuagenario ex multis annis Aſthmate affecto, ut vix ſpiritum ducere poſſet etiam erecta cervice, atque hianti ore continuò ſterteret, hæc plurimùm contuliſſe expertus eſt Riverius *cent. 3. obſ.* 21. *Aq. cinnam. unc. ij. oxymell. ſcillit. unc. j. m. & crebrò ad cochleare exhib.*

Conf. 45.

Lib. 5. obſ. 31.

V. etiam C. 3. obſ. 8.

Itemque *radic. enulæ campan. ſacchàro condita dr. iij. ſacchari candidi unc. ſſ. ſyr. de hyſſop unc. ij. gumm. ammon. aq. vitæ diſſol dr. ſſ. m. ad formam loch. & manè, ac veſpere cochlear. j. ſenſim ſumendum.*

Nunquam fallax remedium inquit eſſe Philippus Grulingius hanc potionem, eamque tantâ efficaciâ à ſuffocatione patientes liberare, ut præclarius remedium ipſe non viderit. Paratur autem ex *ammoniaci dr. ſſ. aq. hyſſop. unc. iiij. vini Rhen. unc. ij.*

Pract. 1. 2. p. 2. c. 1.

Ab Helmontio magnificatur elixir proprietatis, cui addit memoratus Grulingius aquam tuſſilaginis, vel hyſſopi.

T. Injecta, & recepta.

Apud Hertodium Arcanum dicitur decoctum radicis Ireos addito croco ad *ſcr.* ſſ., & moſcho ad gr. iij: Et in Aſthmate puerorum certiſſimum experimentum affertur infuſio millepedum in vino cum croco, & cinnamomo, addito modico ſacchari

In Crocol.

candidi: ut & ſpiritus ex viride æris, & gummi ammoniaco deſtillatus, ac cum croco purior, & efficacior effectus.

Armam. medico. chym.

Spiritum vini cum junipero, & croco conficit, & commmendat præ cæteris Mynſicht; necnon ſpecies diaſulphuris.

Tom. 2. lib. 4. epiſt. ult. de aff. pect. c. 4. v. Plat. l. 2.

Ex Horatio Augenio recipiunt, & ſalutarem prædicant Platerus, Sennertus, Riverius, Williſius, aliique, ſyrupum Helenii, & Peti: ex quibus alii extractum parant longè efficacius.

Valet in Horſt. Ex Heurn.

Pulvis Aſellorum, ſeù millepedum in olla donec albeſcant præparatorum, melle exceptus, & ante, & poſt cibum Aſthmaticis exhibitus ad cochleare certò curabit.

In uſu eſt apud pleroſque jus Galli veteris alvum ſolvens deſcriptione Victorii Faventini: quod tamen improbat Septalius *lib. 6. Animadverſ.* quamvis poſtliminio vindicare nitantur Sennertus, & Riverius.

Medic. Militar.

Ad difficilem Reſpirationem à potu frigido inductam certum remedium ſtatuitur Acetarium ex Bellide Mindereri: ejuſque ſucco ſanatum hunc affectum à D. Jo: Michaël. memorat Fridericus Hofmannus *in methodo*. A fumo Mercurii efficax fertur cinnabaris antimonii, vel ejuſdem ſulphur ſolare. Ex anguſtia pectoris mirabilis dicitur ſuccus Bryoniæ cujus præparationem, & uſum tradit Hartmannus *in ſua praxi*. Ex flatibus pulmones inflantibus, & diſtendentibus, pulvis Ari, ejuſque fæcula ad ſcr. j. laudatur ab eodem Hartmanno.

Cap. de Aſthm.

Quę ex aliis ægritudinibus accidunt Reſpirandi difficultates, ſuis locis cum adjunctis medicamentis memorabuntur.

DE

DE PERIPNEUMONIA.

QUemadmodùm cæteris viſceribus, ità Pulmoni nonnunquam accidit inflammatio, græcè περιπνευμονία vulgò Pulmonia, à ſanguine alicubi in illius ſubſtantia reſtagnante, atque è ſuis vaſis effuſo, vel etiam in exilibus ejusductibus inhærente. Quandoque verò eryſipelatis conditionem æmulatur hic morbus cùm extima dumtaxat Pulmonis ſuperficies afficitur citrà ingentem inflationem: & non rarò etiam ab inflammatis muſculis œſophagi, aut aſperæ arteriæ, pariterque à phlegmone Pleuræ, ſimilem contrahit affectionem; unde Pleripneumoniæ nomen apud quoſdam emerſit; imò & ſæpiſſimè ſimul unà afficiuntur, inflammanturque pleura, atque ab ea ortum ducens mediaſtinum, & pulmones, ſaltem ſecundum alterutrum latus, ut experimentis anatomicis compertum eſt. At verò poteſt Pulmo inflammari ſine Pleuræ affectione, ſicut etiam Pleura abſque læſione Pulmonis: & aliquandò ab unius inflammatione, ſequitur inflammatio alterius. Quamquàm non deſint qui acriter contendant ab inflammatione alterutrius lobi pulmonis, Pleuritidem, non Peripneumoniam exoriri, quæ utrumque inflammatum omninò conſequatur. V. Hipp. de intern affect.

Contingunt plerùmque ejuſmodi inflammationes tempore hyemali à potibus gelidarum aquarum, & paluſtrium, à cibis acidis, & nutrimenti tenuis, quorum causâ ſanguis craſſior, & glutinoſior evadit, facilèque in exilibus ductibus ſubſiſtens. A ſubita etiam aëris mutatione è calido in frigidum, atque ab impedita perſpiratione, ſæpè fiunt Pectoris V. Hipp. de aër. aq. & l. & 5. Aph 24.

ris

ris, & Pulmonis ægritudines; itemque ab anxia exercitatione in locis frigidis, & paluſtribus. Fertur quoque Lepus marinus nocumenta pulmonibus inferre, imò quandoque etiam cum ulcere. Accidit præterea, ut ab impedito lymphæ curſu, vel etiam à copia, & craſſitie ejuſdem, quæ in pulmones irruit, contingat Peripneumonia; ſi videlicet illos expandere non permittat, atque ſanguinis præterfluentis motum quoquo modo retardet, unde hærens ipſe tumorem pariat phlegmonodem.

Hipp. 7. Aph. 11. & in com Gal. Cùm Peripneumonia Pleuritidem ſequitur, credere licet translatione humoris è Pleura in Pulmonem, ſortiri ejuſmodi mutationem, vel etiam reſoluto eo, qui Pleuram occupaverat, aut in ſuos ductus promoto, ſimilis humoris vitioſi depoſitionem, inhæſionemque fieri in Pulmone pari noxa affecto. Neque enim novum eſt in hiſce ægritudinibus, dolores vagantes excitari in variis partibus Pectoris, ob acidum oberrans, ut loquitur Helmontius, quod in ſanguine eſt, & varias partes feriens tandem hanc, vel illam acerbiùs infeſtat, & dolorem parit, vel laterum, vel pulmonis, vel miſtum ex utroque, ut in conſtitutionibus epidemiis non rarò obſervatum eſt, præſertim ex nivibus ſolito abundantioribus, & à ventis borealibus diutiùs perflantibus.

4. de Cauſ. pulſ. c. 12. Hanc verò tradit Galenus differentiam inter eam, quæ in Pleura, & quæ in Pulmone fit, inflammationem: quòd in priori ſanguis magis tenuis, & bilioſus ſit, qui ſcilicet ſubire queat anguſtas illius membranæ vias; craſſior verò in poſteriori, cùm tenuis, & bilioſus ſanguis in rara, & laxa pulmonum ſubſtantia non adhæreſcat. At Hippocrates indiſcriminatim fieri poſſe Peripneumoniam à quocumque humore aſſerit: etenim *lib. de internis affectionibus*, à bile & ſanguine pulmones affici poſſe docet;

nec-

necnon etiam à phlegmate, vel ſimplici, vel ſalſo. Et *lib.* 1. *de Morbis* inflammari pulmonem ait, ex commota in ipſum bile, & pituita: quamobrem ſi lentus humor in pulmonum ſubſtantiam impingat, ſaltem in cauſa erit, ſanguine in ſuo curſu retardato, ut inflammationem incurrat, quemadmodùm non rarò ex Rheumate contingit. Hinc notat idem Hippocrates ſæpiùs huic ægritudini obnoxios fieri eos, qui paluſtres regiones accolunt, ob aërem juſtò craſſiorem, pulmones ſuâ naturâ ſpongioſos infarcientem ſimul, & corrumpentem. De Aër. aq. & loc.

Quamvis Peripneumonia valde affinis ſit Pleuritidi, & non rarò altera alteram mentiatur; internoſcitur tamen ab hac illa, quod Reſpirationem longè difficiliorem adjunctam habeat, quam Hippocrates ſublimem nuncupavit; dolorem verò obtuſum potiùs, & gravantem. Anxietas, & jactatio ægros moleſtat, unde coguntur ſæpiùs ſitum mutare, & elatiori cervice decumbere. Genæ rubent, lingua flavet, vel nigreſcit cum ſiti, & ſæpè etiam mens vacillat, ac delirat. Cæterùm in aliis conveniunt. Quæ autem afferuntur ab Hippocrate *in Coacis prænotionibus*, dignoſcendi lateris affecti gratiâ, & num dexter, vel ſiniſter pulmonis lobus, an uterque laboret, non tam certa ſunt, ut aliquandò non fallant. 3. epid. ſ. 2. ægr. 7. 3. de Morb. V. 5. epid. hiſt. Hipposthenis. & Holler. eo loco.

Peracutus hic morbus plus periculi, quàm doloris habet ex Celſo; at cùm vigeſimum diem tranſcenderit, vel deſinit, vel vertitur in Empyema *lib.* 2. *&* 3. *de Morbis*, *& lib. de internis affectionibus*. Empyi verò redditi ſi natu majores ſint, potiùs intereunt, quàm natu minores, cùm difficiliùs in illis pus rejiciatur ex 2. *prognoſt.* 69. retento etenim ſputo, certò ſuffocati pereunt 7. *Aph.* 16. Sudores inſuper circa cervicem, & caput oborti mali di- Lib. 4. cap. 7. V. etiam 5. Aph. 10.

dicuntur Hippocrati, niſi urinæ multæ, & craſſæ proruperint, & ſputa cocta prodierint: itemque malum, ſi diarrhœa ſuperveniat 6.*Aphor.*16.: ſi ſputa flava excernantur 2.*progn.*46. vel ſincerè rubra 1. *Aph.comm.*12. & ſi à pleuritide, vel angina contingat 7. *Aph.*11. & 5. *Aph.* 10. ſicut pariter ſi phrenitis ſuccedat 7. *Aph.* 12. In melius autem abibit, ſi constantibus viribus abſceſſus fiant ad aures, aut ad partes thoracis inferiores,& in crura,*in Coac.prænot.* & 2. *præſag.* vel etiam urinæ appareant craſſæ, & purulentæ; aut ſanguis è naribus effluat, ex Aëtio.

De ration. Vict. in acut.

Tetrab. 2. ſ.4. c.66.

Ejus Curationem explendam in praxi putant miſſione ſanguinis, & catharticis levioribus ex manna, caſſia, diapruno, rhabarbaro; mox etiam maturantibus, & ſputum è pectore educentibus, præſertim hydromelle, ſyr. de hyſſopo, de tuſſilagine, de zizyphis, de malis appiis, de althæa, cum decocto paſſularum, ſcabioſæ, pulmonariæ, radicis iridis, hordei, glycyrrhizæ, capillorum Veneris; externè verò linimento ex butyro, adipe anſeris,& vervecis, cum oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum.Pro victu denique dulcia commendant,ab acidis autem abſtinent, licet Hippocrates 3 *de Rat. vict. in acut.* oxymel perutile cenſeat in affectibus pectoris.

At Helmontius Peripneumoniam,& Pleuritidem certò curari ait pulvere ex virga Cervi, vel Tauri, cruore Hirci ex reſectis teſtibus collecto, ſucco cichorii ſylveſtris, floribus papaveris rubri, & ſimilibus.

Hartmanno vomitum moventia ab initio juvare dicuntur, præſertim aqua benedicta: eique inhæret etiam Cardilucius innixus authoritati Hippocratis 4 *Aph*: 18 dicentis *Dolores ſupra ſeptum transverſum purgatione indigere per ſuperiora ſignificant.*

Digitized by Google

cant. Verùm plura de hac re ſequenti capite.

DE PLEURITIDE.

VAldè affinis Peripneumoniæ eſt Pleuritis, quin aliquibus unus idemque affectus viſus eſt acutie ſolùm differens. Propriè autem ſignificat inflammationem Pleuræ, ideſt membranæ ſuccingentis interiùs coſtas: cùmque supernè Pulmones pleuræ, & mediaſtino alligentur, mutuòque coaleſcant (coaluiſſe autem omninò Pulmones cum Pleura, atque etiam dorſo adhæſiſſe, ut in Avibus, Anatome in pluribus compertum eſt) fit proindè ut unius inflammationem alterius inflammatio aliquando conſequatur, ac viciſſim prædictæ partes afficiantur, & ſicut anteriùs, ità & poſteriùs ad dorſum: undè non rarò Morbus hic poſticas pectoris partes excruciat. At ſi inflammatio intercoſtales muſculos occupet, lateris dolor dicetur potiùs, quàm Pleuritis, quamquàm vulgò notha Pleuritis appellari ſoleat.

Pleuriticum hunc Morbum plerumque comitantur febris acuta, & continua, dolor pungens, creber & difficilis anhelitus, tuſſis moleſta, & pulſus durus, ex Galeno *5. de loc. aff. cap.* 3. *&* 1. *Aph. comm.* 12. Accidit autem ut aliquandò unum aut alterum ex his deficiat, & Pleuritis Medicos fallat, præſertim cùm Pleripneumoniam refert. Febris etiam, quæ ſæpiùs unaſimul ægrotantem afficit, & invadit, quandoque poſt aliquod tempus ſubſequitur, & non rarò multò anteà præcedit. Abſque ulla reſpirandi difficultate bis, aut ter contigit Pleuritidem obſervare, fortè quia inflammatio levis fuit, quæ mo-

dico ſputo cruento ſalubriter deſiit. Poteſt quoque Tuſſis abeſſe, ſi lateris præcipuè ſiniſtri poſticam partem illa occupet. De pulſu duro, quem ſerratum dicunt, non eſt quòd multa addam, cùm jam à Peritis commentitius cenſeatur.

Quemadmodùm Antiquioribus vera, & legitima, à notha, & ſpuria, Pleuritis diſtinguitur; ita illius cauſa, vel ſanguis biliofus, & fervidus, vel craſſus, & phlegmaticus putatur; & vel in pleura, vel in muſculis intercoſtalibus compactus. His addunt flatus, ſi nimirùm in pleuram, vel in muſculos thoracis irruant, illoſque inflent ac tendant: quò aiunt reſpexiſſe Hippocratem 6. *Aph.* 33. cùm dixit: *qui acidum eructant, non valdè morbo laterali corripiuntur.*

At potiùs acido ſanguini cauſam hujus ægritudinis attribuit Helmontius; ſi verò latex aceſcat, & in intercoſtales muſculos decumbat, putat dolorem ad pleuram non pertinere, & ſæpiſſimè eſſe à flatu: ejuſmodi enim acore ſanguini communicato, atque in pleuram effuſo, ſpaſmumquemdam induci, contractiſque fibris apoſtema ſuboriri, ſanguine, ibidem coagulato: at verò acor hic in arterias, & venas per pleuram diſcurrentes effuſus, Pleuritidem, in vaſa pulmonis, Peripneumoniam efficit; unde concludit Pleuritidem à Peripneumonia nec cauſis, neque remedio differre. Ab acido inſuper extra ſtomachum vagante, & ſanguini, aut latici præter naturam commiſto, in inteſtinis tormina, in lotio ſtranguriam, in ulceribus corroſionem, in pelle ſcabiem, in artubus podagram, & in aliis partibus conſimiles ægritudines inferri opinatur. In hanc eandem ſententiam alii plures inclinarunt; illamque Hippocrates innuiſſe viſus eſt *prædicto aphoriſmo*: qui namque acidum eructant, majori ex parte per os in-

T. Pleura furens.

ha-

Digitized by Google

halitus illud digerunt, & emittunt, ſanguine immuni ſuperſtite.

Solet quandoque Pleuritis ſalubriter & brevi deſinere, cùm ſputum cruentum, facilè, citòque comparuerit 1. *Aph.* 12. aliquandò verò in Empyema commutatur 5. *Aph.* 8. & Phthiſim affert 5. *Aph.* 15. atque in mortem deſinit, ſi nihil omninò expuitur; dummodò ſudor non ſuperveniat, vel inſenſibiliter per poros corporis concretus humor diſſolvatur, laxatis intereà fibris partium, ut aliquando mihi contigit experiri. Si pretereà lividum, viride, & fœtidum ſit id, quod excernitur, flavum quoq; aquoſitati permiſtum, itemq; glutinoſum, & rotundum, malum dicitur. Si his accedat pulſus parvus, tenſus, ac durus, ſignum omninò exitiale refertur à Galeno 4 *de præſag. ex pulſ. cap.* 5. vel ſi diarrhœa ſuperveniat 6. *Aph.* 16. aut *Peripneumonia*, 7. *Aph.* 11. *vel delirium, ut in prorrheticis*. Contrà verò ſalutare ſignum ponitur fluxus ſanguinis è naribus, non tamen in principio; facilis reſpiratio, ſputum concoctum, & robur virium. 2. progn. 47. & 48. itemque 1. 46. & 1. de rat. Vict. in acut. 37.

Cùm itaque Pleuritidem communiter Medici conſtituant Pleuræ inflammationem, illamque à ſanguine dependentem; proindè ſolâ, & repetitâ ſanguinis miſſione ejus Curationem abſolvi poſſe arbitrantur, ſive ab oppoſito, ſive è latere cum parte affecta conſentiente: de qua re plurimæ, & graviſſimæ apud ipſos omni ævo extitere altercationes. At Hippocrates 2. *de rat. vict. in acut. inter initia*, Lateris dolorem, ſive is per exordia fuerit, ſive poſteà obortus ſit, medicamentis calidis diſſolvere tentat; mox verò dolore ad claviculam pertingente, cubiti internam venam ſecandam ſuadet, ad coloris uſque in ſanguine mutationem; at ſi partes ſub ſepto tranverſo afficiat, ventrem vel nigro ve-

ratro, vel peplio ſolvendum ait.

L. c.

Verùm Helmontius ejuſmodi curationem multis improbat, præſertim quia ſicut Apoſtema natum ab infixa digito ſpina, procul dubio temerè curatur per venæ ſectionem, niſi ſpina ipſa evellatur, pari ratione Pleuritis per eam ſanari nequit: quamobrem ſubdit: *quòd facti Apoſtematis cruor non poteſt per venam ſectam evacuari, utcumque nomen revulſionis, aut derivationis in ægrorum deluſionem jactitetur.* Neque inſuper venæ ſectio impedit, ne quid deinceps ampliùs aceſcat, cùm phlebotomia privationis tantùm vim habeat, nec poſſit eductus cruor inhibere, ne qui intùs aciditatē contraxit, eandem deponat. Pleuritidem prętereà, quæ ſit per phlebotomiam reſtituta, ſępè poſt annū recurrere, ſæpiùſq; tabē poſt ſe relinquere advertit. Quare propria hujus ægritudinis remedia eſſe inſinuat pulverem de virga Cervi, vel Tauri, cruorem Hirci, ſuccum cichorii ſylveſtris, flores papaveris erratici, ac plura talia: hæc enim, inquit, cauſam immediatam corrigere, acorem tollere, ad diaphoreſim diſponere, doloremque lenire. Alibi quoque commendat dentem Apri, fimum Equi, & herbam Bellidem, quam primulam veris appellant.

V. T. ſextuplex digeſtio alim.

De modo colligendi hirci cruorem. V. Zuelf. Pharmca. Auguſt.

In Pharmacopolio. de Febr. c. 5.

Rulando fuit in uſu Aqua benedicta, quâ concitato vomitu in principio, plurimos à Pleuritide ſanatos commemorat. Habuere quoque in uſu, quæ movent vomitum, Hartmannus, Angelus Sala, Jo: Petrus Faber, aliique. Et Pacheqvus apud Riverium teſtatur ſe infinities obſervaſſe pleuriticos, qui in principio morbi vomunt, evadere.

Obſ. comm. 29.

Oleum è ſeminibus lini recenter extractum Veteribus etiam commendatum fuit: & pleriſque dicitur ſolo ejus uſu ad uncias duas, vel tres, pleuritides fuiſſe reſolutas, additâ potiſſimùm raſuræ dentis

Digitized by Google

tis apri drachmâ unâ. In quam rem ſcribit Tachenius ſpiritum vini ſaturatum camphorâ, & croci tincturâ ad gutt. xx. in unc. ij. olei lini recenter expreſſi, indubitanter pleuriticos ſanare. Alii etiam oleum amygdalarum dulcium efficax eſſe aiunt; ſicut & oleum olivarum.

Hippocr. chim. cap 15. ſecund edit. Ven.
Septal. lib. 6. caut. 126

Decoctum florum papaveris rhœados, ejuſque ſyrupus, & extractum quoque proſunt ex Valleriola, & Quercetano. Decoctum pariter Tabaci mirum medicamentum inquit eſſe Epiphanius Ferdinandus; itemque aquam florum chamæmeli ſtillatitiam, Lelius à Fonte. Efficacia ſimiliter cenſentur, quæ conficiuntur ex carduo benedicto, ſcabioſa, radice lappæ majoris, floribus cynosbati; ſive tincturæ, ſive extracta, ſive ſalia ex his eliciantur.

Lib. 5. obſ. 10. Pharmacop. reſtit.
Hiſt. 32.
Conſult. 147.

Quercetanus Nucum avellanarum coloris rubei putamen ad dr. j. cum æquali doſi corall. rubr. ex aq. card. bened. aut papaver. rhœad. ceù ſpecificum commendat in pleuritide,

Diætet. polyhiſt. c. 3. ſ. 3.

Parat quoque Pomum cum olibano, & intrà triduum exhibet utiliter: idque approbant Riverius, & Simon Iacoz. Idem Riverius felici cum ſucceſſu exhibuit fuliginem camini in pulverem redactam in aqua cardui benedicti.

V. Alex. Pedem. arc. lib. 1.
Obſerv. 56. centur. 1.
Obſerv. 88. cent. 4.
Centur. 2. obſ. 79.

De raſura eboris, pulvere dentis apri, cornu cervi, oculorum cancrorum, mandibulæ lucii piſcis, coralliorum rubrorum, ligni viſci quernei, jam innumeri meminêre, quòd pleuritidi conferant, & paſſim de eorumdem fructuoſa exhibitione referuntur hiſtoriæ. Conficitur etiam pulvis ad eumdem finem ex Ariſtolochia, ſcordio, dictamno, rhabarbaro cæteriſque, qui ſub nomine Cardinalis Pallotti, & Ducis Aquæſpartæ circumfertur. Conferunt quoque ſal volatile cornu C., ſalis ammoniaci, fuliginis, urinæ, & omnia alkalia diaphoretica.

V. Arcana P. Audę.

Do-

Digitized by Google

Pentec. 4. obſ. 14. T. de febr. c. 4. Dominicus Panarolus optimum remedium eſſe fatetur, & apud magnates quoſdam inter arcana principaliora repoſtum, ſtercus columbinum in pulverem redactum ad dr.ſſ., ſicuti Helmontius teſtaturde ſtercore jumenti.

L. 2. de util. philoſ. ſ. 5. cap. 5. Apud Robertum Boylæum, magnum, & perutile medicamentum celebratur Urinæ humanæ ſpiritus per deſtillationem elicitus, & purgatus, à gutt. x. ad xxx in convenienti liquore. At præcellit ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus; vel flores ejuſdem in pilulas redacti.

Bezoardicum Minerale, Solare, Joviale, Martiale, ſicut & diaphoreticus pulvis Antimonii primas in hac re occupant: quorum uſu plurimos brevi, & feliciter curatos vidimus. Conficit tincturam antipleuriticam Adrianus à Mynſicht, eamque mirificè commendat, pariterque ſpecies antipleuriticas: & Penotus ſpiritum nitri. Valet etiam Nitrum Antimonii, magiſterium oculorum cancrorum, galbanum, ſagapenum, ſperma ceti, mumia, & quidquid multo alkali præditum eſt. Fridericus Deckers In not. ad prax. Barbett. trageam antipleuriticam Ausfeldianam laudat, apud quē vide. Et Sylvius Deleboë miſturam confiLib. 1. prax. c. 40. n. 43. & al. n. 28. cit ſudorificam, cujus uſu *Pleuritidem*, cæteraſque inflammationes brevi curari fatetur, inducto ſudore.

Inter externa verò dolenti parti adhibenda recenſentur unguentum de Althæa Fernelii, pectorale Mynſichti, martiatum, de mucilaginibus, de meliloto, & oxycroceum; butyrum recens, adeps vercecinus, anſerinus, gallinaceus, cum oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum, lini, nucum juglandium, ſeſami, & à Mynſicht oleum camphoræ, & anodynum dictum. In Ephemeridibus Germani-
Obſ. 10. cis anni 1670. memoratur oleum antipleuriticum

ex

ex oleo olivarum; & raſura cucurbitarum ſimul frixis, quo pleuritides certò ſanari teſtatur ejus promotor Petrus à Caſtro. Fatetur Digbæus ad rumpendum in pleura apoſtema feliciter ſucceſſiſſe hoc experimentum. Panem recens coctum, atque calentem adhuc, è furno extractum, in duas partes diviſum, theriacâ ex interna parte oblinit: applicat autem dolenti lateri unam & alteram medietatem ex adverſo, & faſciâ circumligat donec abſceſſus dirumpatur: quod remedii genus memini quoque deſcriptum ab Alexio Pedemontano. Hartmanno probatur cataplaſma ex herba Kaly, radicibus liliorum alborum, & axungia ſuilla. Pro eo autem ſubrogat Cardilucius cepam aſſam, cum axungia, & modico ſaponis nigri ſimul miſtis. Aliud cataplaſma ex cæpis deſcribit Sylvius Deleboë, commendatq; præterea emplaſtrum de ſpermate Ceti ſanguinem à coagulatione præſervans, & jam coagulatum diſſolvens. Calx viva comminuta & melle ſubacta, ſi ad modum Cataplaſmatis calidè parti dolenti admoveatur, impactum, concretumque ſanguinem in pleura diſſolvit, & ad anacatharſim diſponit. Reiteretur autem pluries cum friguerit, & oleo tepido removeatur. Expertum pluries.

Lib. de pulv. ſympath.

Lib. 1. Arcan.

Lib. 1. prax. c. 40. n. 34. & 35.

V. etiam Mynſicht.

Ad hanc morbi claſſem referuntur inflammationes, & abſceſſus in Diaphragmate, & Mediaſtino, qui cùm Pleuritidem mentiantur, vulgò ad Pleuræ inflammationem reducuntur, quamvis longè graviores eſſe ſoleant, præſertim ſi non tam facilè pateat aditus excreationi, cùm fortaſſe ſuppuraverint. Cæterùm iiſdem utendum, quibus in Pleuritide, præter diuretica convenientiora, & non acida.

DE

DE EMPYEMATE.

Ex Pleuritide, aut Peripneumonia non rarò Empyema oritur, cùm ſcilicet ſuppuratus humor intra quatuordecim dies minimè fuerit per tuſſim excretus; unde in Thoracis cavum ex dirupto apoſtemate delapſus cujuſdam ponderis, & reſpirandi difficultatis cauſa eſt, comitantibus ſimiliter febri lenta, & corporis extenuatione: quamobrem Medici Empyema dicunt eſſe Puris in pectoris cavo collectionem. Et quamvis ἐμπύημα omnem ſuppurationem ſignificet, preſſiùs tamen hoc loco, ea, quæ in pectore fieri ſolet, intelligitur. (5. Aph. 8.)

Non modò ex Pleuræ, Pulmonis, & faucium, gutturiſque inflammationibus ad ſuppurationem perductis Empyema fieri contingit, ſed etiam ex ſanguine in cavum Thoracis illapſo ex vulnere ejuſdem, vel ex apertis venis, aut arteriis illuc pertingentibus: ex ſanguinis enim ſputo, puris ſputum, ſcribit Hippocrates 7. *Aph.* 15. ſicut etiam, à deſtillationibus in ventrem ſuperiorem, ideſt Thoracem, habitis, ſuppurationem intra viginti dies fieri tradit eodem 7. *Aph.* 38. quamvis inde non verum pus, ſed quid puri ſimile exoriatur. Meminit quoque aquoſi Empyematis Deleboë Sylvius ex pure ſcilicet, ac albicante ſero commiſti. Quandoque ab Abſceſſu in pulmone habito, & ex Vomica, Empyici nonnulli facti ſunt, cùm non minus in pulmonem, quàm in cæteras partes vitioſos humores abſcedere, credere liceat; imò & pulmones putruiſſe, & purulentos evaſiſſe non rarò compertum eſt. (6. Aph. 20.) (Prax. l. 1. c. 24. n. 8.) (V. Bonet. Anatom. pract. l. 2. ſect. 6.)

Ductus verò, per quos Empyici purulentam materiam in Thoracis cavo collectam extuſſiant,

jam

jam pridem quæſiti ſunt à Medicis. Plerique crediderunt à pulmonibus ſuâ naturâ ſpongioſis exſugi primùm, mox verò per tracheas illam educi. At Helmontius putat per poros pulmonum facilè poſſe excrementa quæcumque traduci, & expurgari. Adeò autem Pulmones in patentes poros deſinere, nonnullis dicitur, ut piſi majuſculi magnitudinem æquent, quemadmodùm aliquoties ſe obſervaſſe teſtatur Walæus in vivorum diſſectionibus. Verùm M. Malpighius Pulmonum ſtructuram talem detexit, qualem referunt Apum favi, ex tenuiſſimis ſcilicet, & leviſſimis veſiculis orbicularibus, & ſinuoſis conſtantem: quare non immeritò Hippocrates fiſtuloſum, & Aretæus multiforum Pulmonem appellavit. Credibile verò eſt per has vias purulentam materiam permeare, & per anacatharſim educi, quamvis aër illuc appulſus egredi nequeat, membranulis fortaſsè in valvularum morem impedientibus. Neque verò omninò putaverim omne pus hac ratione per tuſſim ejici poſſe, ſed illud tantummodò quod fluxilius eſt, & proximiùs per ſepti tranſverſi propulſionem pulmonum lobos attingit, cùm experiamur certam puris quantitatem Empyicos extuſſire, reliquam verò non poſſe; unde Veteribus Paracenteſis fuit inſtituta. V. Barthol. de Nat. & uſu pulmonum.

Non ſemper utramque Pectoris partem, pure, aut purulentâ materiâ gravari ſæpiùs obſervatum, ſed vel dextram, vel ſiniſtram. Signa verò alterutrius affecti lateris deducit Hippocrates ex pondere, & ex acriori calore, quem à citiori arefactione madefacti lintei, eo loci adhibiti, conjectat Avicenna ex eodem Hippocrate *3. de Morbis*; Galenus verò ex fluctuatione. Ubicumque autem pus collectum inveniatur, febris aderit puſilla, ſed continua, noctu potiſſimùm ingraveſcens, ingens ſitis, cibi faſtidium, 2. progn. 59 V. etiam 2. de Morb. & 4. de loc. aff. 8.

difficilis reſpiratio, & longè gravior à cibo, tuſſis moleſta cum ſputo purulento: pulſus præthereà languent, genæ rubent, oculi incavantur, ſenſim corpus contabeſcit, pedes non rarò intumeſcunt, & ſudores comparent ægrum nihilum levantes.

V. Hipp. 2. progn. 63. Cùm à rupta vomica febris illicò deſierit, vel ſaltem lenteſcere cœperit, ſi fames ſuperveniat, & ſitis deſinat, venter conſiſtentia dejiciat, & pus album, læve, & æquale, minimèque fœtidum edatur abſq; dolore, & citrà moleſtam tuſſim, ægrotantem evaſurum tradit Hippocrates; ſecùs verò, cui contraria his accidunt. Ab olente autem ſputo, peculiariter notat Williſius, non ſemper certum indicium deſumi; neque certius ſignum ſumi poſſe, quòd Phthiſicorum ſputa in aquam injecta ſupernatent, aut ſubmergantur, cùm utriuſque generis caſus, quoſdam ſalubres, alios funeſtos cognoverit: quamquàm Hippocrates dicat à ſputo graveolente lethum deſignari. Morituros etiam ſcribit eos, quibus ſpecillum à pure, velut ab igne coloratur: ſuppuratoſque prætereà ex morbo laterali, niſi quadraginta diebus purgentur, in tabem tranſire. Ex ſuppurationibus denique in pectore habitis, ſenes potiùs perire ait; ex cæteris verò potiùs juvenes.

Pharmac. rat. p. 2. ſ. 1. c. 10.

5. Aph. 11. & 7. Aph. 44. In Coac. prænot.

5. Aph. 15. In Coac. prænot.

Quoniam curantur Empyici difficillimè, conſueverunt veteres Thoracem incidere; ut inde purulēta materia promptiùs educeretur. Monet autem Hippocrates ne pus univerſim effluat: tunc enim languentes Mors certò excipit, ut experimentis pluries innotuit. Partem verò urendam, vel ſecandam nonnulli eligunt inter tertiam, & quartam coſtam: alii inter quartam, & quintam: & alii inter quintam, & ſextam. De qua re legendi potiſſimùm Paulus Ægineta, Fabritius ab Aquapendente, Fienus, Scultetus, Barbette, Marchetti. Hippocrates 2. *de Mor-*

6. Aph. 27.

Lib. 6. c. 44. De chirur. oper. c. 46. De præc. Art. chir. contr. tr. 5. Armam. chir. tab. 37 Chirurg. & Anat. pract. In ſyllog.

Morbis utroque latere pure affecto,ſiniſtrum potiùs aperiendum voluit: minùs enim lethalem dicit factam ibi ſectionem. Alii verò utrumque, ſi utrumque ſit affectum; atque alterutrum,pro ratione collecti puris in uno, vel altero. Verùm Epiphanius Ferdinandus ex eodem Hippocrate *de internis affectionibus* tutius putat perforare coſtam ipſam. Id ipſum approbat Martianus etiam in Hydrope Pulmonis ex Hipp.ad aquam educendam. Obſ.44. hiſt.32. In comm. h.l.v.76.

At longè periculoſiorem, quàm vulgò creditur, Paracenteſim eſſe exiſtimat Jo.Van-Horne;& Tulpius pluries infeliciter inſtitutam ait. Quamobrem plerique ad alia remediorum genera confugiunt, quæ ſi non magni juvaminis, ſaltem minoris ſunt periculi. Fumo tabaci per fiſtulam excepto, ejuſdemque decocto calido cum ſaccharo bis tantùm ſumpto, pus è cavo Thoracis per tuſſim excretum memorat Epiphanius Ferdinandus: debet autem illud convenienti digeſtione depurari, & caſtigari, ac ſaccharo,vel melle demulceri ad formam julapii. Alii communiùs diureticis inſiſtunt documēto Galeni 6.*de loc.affect.cap*.4. Nec denique deſunt, qui etiam per alvum expurgatum Empyema recenſeāt: nam præterquamquòd viſum id aliquando fertur ab eodem Galeno *c*.6.*de loc. aff. cap*.4. confirmatur quoque à Velſchio,qui acceptum à Matthia Baccono refert, Empyicum ex pleuritide ſanatum frequenti potione, ex ſyr.althææ, oxymelle, ſaccharo, mannâ, oleo amygdal.dulcium recenti, & aquâ ſcabioſæ;pure nimirùm,ut ipſe inquit,alvo procliviùs, quàm ore, expurgato. At ductus iſti nondum ſatis perſpecti ſunt, quamvis illos oſtendere adniſus ſit Bauhinus relatus ab Horſtio,& à Sennerto;ac multò anteà Galenus *c*.6.*de loc.aff*.4.*&* 7.*Aph.comm*.30. Microtech. p.2.§.18. 2.obſ.c.4. Hiſt. 45. conſil. Obſ.23. L.2.Theatr. Anat. c.26. Lib. 3. de Morb.pect. obſ.11.c.de pleurit.q.4

Profuiſſe nimiùm vidimus Empyicis decocta ex

ſcabioſa, pulmonaria, ſanicula, tuſſilagine, hyperico, hyſſopo, carduo benedicto, betonica, iridis Florentinæ, & lappæ majoris radice, glycyrrhiza, conſolida, C.C.C. & majori ex parte, ligno guajaco, & lentiſcino compoſita, & exhibita ad plures dies cũ balſamo ſulphuris aniſ. vel terebinth. ad guttas aliquot manè per quinque ſaltem horas ante cibum. Confert pariter extractum ſcabioſæ in omnibus pulmonum affectibus, etiam peripneumoniâ, itemque in apoſtematibus internis ex Heurnio, & Foreſto. Item pulvis ſeminum urticæ cum ſyr. viol. vel ſimili aliis commendatur in Empyicis, & Pleuriticis. Efficax quoque obſervatur elixir proprietatis elicitus cum aqua cinnamomi, cum quo commiſceri poteſt ſyrupus de tuſſilagine, de hedera terreſtri, de hyſſopo, de praſſio, de helenio, ſi libuerit. Flores Antimonii fixi, & Antimonium diaphoreticum ritè præparatum miram opem præſtitêre, ſicut pariter illius Ceruſſa deſcriptione Angeli Salæ, non neglecta tamen in hanc rem obſervatione, cautioneque Friderici Hofmanni. Magna etiam vis ineſt Terebinthinæ albæ Cypriæ, ſi cum modico vitelli ovi diſſolvatur, & cum aqua hederæ terreſtris ſtillatitia guttatim infuſa tantiſper ſubigatur, quouſque cremorem lacteum æmuletur. Capi poteſt ad unciam unam, vel alteram, jejuno ſtomacho. Succus ejuſdem hederæ utiliſſimus memoratur à nonnullis, ſi cùm olibano diapenid. redigatur in formam Electarii, & per vices aſſumatur, vel in ore detineatur.

Animadv. in Pharmac. Schroderi.

Ad Prax. chym. Hartman. V. de Pulm. Vomic. Hipp. l. de Morb.

Ad Pulmonis vomicam, refert Cardilucius ſibi pro ſecreto communicatum ſpiritum è pulegio in ſpiritu vini per octiduum infuſo, elicitum, vel inſenſibiliter, vel per ſudorem, aut urinam illam diſſolvere. At Morbus hic ſicuti rariſſimus, ità difficilli-

mæ

Digitized by Google

mæ curationis; quinimò prius hominem enecat, quàm internoſcatur, aut opportunis remediis tractetur, cùm repentè è vivis ægros tollere ſoleat, niſi ſponte ſua rumpatur vomica, & purulenta materia in Thoracis cavum deponatur, vel ſenſim expuatur.

DE HYDROPE PULMONIS, & Pectoris.

QUemadmodùm purulenta materia in cavo Pectoris collecta, Empyema; ita aquoſus humor ibidem reſtagnans Hydropem inducit: quamquàm etiam pulmones ipſos eodem aqueo humore gravari, & imbibi contingit; undè difficilis anhelitus mox à primo ſomno, tuſſis abſque ſputo; color faciei pallidus, & alterutrius brachii reſolutio, vel inflatio, pedum tumor, palpebrarum à ſomno tumefactio, ſitis, febris, & alia his affinia ſymptomata. Quandoque verò Hydrops pulmonis eſt abſque tuſſi, quia aqua brôchia non occupat, ſed exteriùs puſtulis aqueis, ſeu hydatidibus, pulmonem comprimit, undè anhelitum affert, ſed citrà tuſſim.

V. Hipp. in Coac. de pulm. inflamm. C. Piſo l. 3. c. 7. V. Hipp. 2. de Morb.

Aquoſus autem hic humor in pectoris cavum exudare, & deponi à multis creditur è vaſis lymphicis, quæ plurima per thoracem excurrunt, ſi fortaſsè illa erodantur, aut aliter aperiantur. At cùm interdùm Hydrops pulmoni acciderit, citra iſtius liquoris è ſuis ductibus effuſionem, alium ſanè modùm excogitare oportet, quo pulmo ſero gravetur, & imbibatur: ut aliquando mihi contigit experiri in quodam cadavere hoc genere morbi interempto, cui pulmo inerat tã ſero glutinoſo diſtentus, tumiduſ-

que

que, ut univerſam Pectoris capacitatem occuparet. Suſpicandum idcircò, vel poros, veſiculaſque Pulmonis, lymphâ glutinoſiori ibidem redditâ, nec per ſuos ductus traductâ, ſucceſſu temporis repleri, vel à vaporibus (qui plurimi è Pulmonibus quotidie expirant) ſi fortaſsè ab acido quodam concreſcant, aut aliter impediti detineantur, fieri ut Pulmonis ſubſtantia infarciatur, Hydropſque excitetur. Non rarò etiã accidit Hydatides Pulmonibus adnaſci ab aqueo humore extimam illorum membranam alicubi relaxatam tumefaciente: hæ autem veſiculæ aquâ repletæ Hydropis comites communi voto cenſentur, documento Hippocratis *lib. de intern. affect.*

Quocunque verò modo gignatur Hydrops Pectoris, ſemper vitæ periculum minatur, quamquàm ad tempus aliquod protrahi poſſit. Nonnulli per vices repetunt hydragoga, & præſertim pulverem, extractum, aut reſinam jalapæ, & mechoacan, itemque agarici, & quod fortius, gummi Peruani, ſeu gummi guttæ: & Riverius magnifacit uſum calomelanos cum diagridio: Alii diuretica, & alii ſudorem moventia. Etiam in hoc affectu Paracenteſis inſtitui conſuevit. At, ſi quod juvamen unquam huic morbo ſit adfuturum, certè ex diæta exactiſſima illud ſolùm ſperare licebit, indicto nimirùm victu attenuante, & exiccante; non neglectis tamen iis, quæ ſuprà de Empyemate memoravimus. Ab aëre pariter maximum juvamentum, nedum in hoc, ſed etiam in reliquis Pulmonis affectibus ſperandum.

Cent. 4. obſ. 3.

DE

DE HÆMOPTÖE, ſeu SANGUINIS SPUTO.

INter graviores Pectoris, & Pulmonis affectus procul dubio ſanguinis Sputum eſt. Poteſt autem ipſe è ſuis vaſis exilire, & expurgari Anaſtomoſi, Diapedeſi, & Diæreſi: Diæreſim verò pleriſque placet in Rixin, & Diabroſim ſubdividere. Anaſtomoſis vaſorum apertione, Diapedeſis tranſudatione, Diæreſis vaſorum diviſione, Rixis ſciſſione, & Diabroſis eroſione contingit.

Sanguinem, qui ſpontè effluit, Williſius putat ex arteriis prodire. At quamvis ſanguis venarum perpetuò in cor reducatur, nil tamen obſtat, quin etiã ex ipſis, ſi rumpi contigerit, is egredi queat. Anaſtomoſi autem nonniſi ab arteriarum oſculis manare poterit; secùs è venis, quæ cùm ſanguinem exceperint, reddere illum denuò non poterunt, impedientibus valvulis. Etſi verò plerùmque ſanguis, cùm expuitur, multus, & floridus è ſuis vaſis egrediatur, interdum tamen ab eroſa viſcerum, & præſertim Pulmonum ſubſtantia exſudat: quo fit cur aliquandò ſanguinis Sputum affluẽter prodeat; aliquando verò, adeò modicum, ut vix cruoris tincturam referat: cùm tamen hinc longè gravius damnum immineat, quòd pulmonem eroſum denunciet.

Sanguinis è ſuis vaſis egreſſus manifeſtum ejuſdem vitium arguit: ſiquidem acer, vel acidus, ſalſus, fluidus, tenuis, & ſeroſus, pluſquàm decet, evaſerit, cùm viam ſibi aperit, aut per poros venarum exudat: quandoque etiam, quia craſſior, & glutinoſior,

ſior, à venis, ut par eſt, excipi nequit in reditu ad jecur, & cor; qua ratione obſtructis facilis eſſe ſolet hæmorrhagia.

At verò citra ſui vitium etiam ſanguis expuitur, ſi arteriæ exiles ſint, venæque molles nimiùm, & laxæ, ut à cantu, ſaltu, curſu, vociferatione, iræ impetu, ingenti tuſſi, violento vomitu, fieri ſolet. A laxitate quoque nimia glandularum, ubi ſcilicet venarum, & arteriarum anaſtomoſes fiunt, reſudat ſanguis, nequeuntibus illis præterfluentem ſanguinem cuſtodire, & malè cohærentia arteriarum, & venarum oſcula obſtruere. Obſervatum quoque eſt ſputum ſanguinis ob ruptum Aneuriſma Pectoris internum accidiſſe: atque in dies experimur acrem, & ſalſum humorem in fauces, & guttur irruentem, Hæmoptyſim ſequi, eroſis nempe vaſis prædictarum partium, aut Pulmonum; unde poſtmodùm Phthiſis.

V. Oth. Heurn. obſ. 27.

In quibuſdam Anni peculiaribus conſtitutionibus, tempeſtate præſertim nivali, & flante aquilone, Hæmoptyſes frequentiſſimè accidunt, aut à frigore partes corrugante, & ſanguinis trajectum impediente, unde is reſtagnans niſu ſuo diſſiliat, aut potiùs à nitratis halitibus per id tempus vigentibus vaſa lædi contingit; quemadmodùm de nive, & glacie memorat Hippocrates 5. *Aph.* 24. In æſtibus pariter vehementioribus, cùm pulſus celerantur, & ſanguis longè tenuior fit, facilèque fermenteſcit, arteriæ etiam reſerantur, & cutis univerſa laxior evadit, ſpuitiones ſanguinis contingũt, ſicuti faciles ſunt per id tempus è naribus hæmorrhagiæ.

A cibis quoque & potibus acrioribus, ſicut etiam à venenis erodentibus, & craſim ſanguinis turbantibus, pulmonique potiſſimùm infenſis, cujus generis eſſe fertur Lepus marinus; itemque ab epota hirudine,

rudine,

rudine,aliiſque,non ſemel ſanguis expui viſus eſt,ut propterea innumerabiles fermè cauſæ ſint, quibus ille per os egeri conſueverit.

Verùm ſimplici ſcreatu is prodiens, è partibus ori proximis effluit; à meningibus verò cerebri, ſi præceſſerit capitis dolor gravans, aut pulſans.Cum vómitu excretus à ventriculo manabit; & ſi modicus, fluiduſque,proximè ab eodem;ab adjunctis verò viſceribus, ſi multus,grumoſuſque, ac præterea illorum viſcerum tumores, dolores, ſimileſve ægritudines conjungantur. Tuſſi denique egeſtus ſanguis, aut ab aſpera arteria, aut à pulmonibus, aut à pectore prodibit: ab aſpera, ſi facilè ſcreatur, & cum ſola gutturis titillatione, iſque tenuis ſit, & paucus: à pulmonibus, ſi ſpumoſus, & floridus appareat, nulluſque dolor in pectore percipiatur: à thorace demùm, ſi dolor eam partem occupet, & ſanguis compactus, ac nigricans educatur. V. Hippoc. 5.Aph. 13.

Decipit autem interdùm Tuſſis,quoniã per eam inducuntur Medici,ut credant ſanguinem è pectore effluere,cùm tamen illud omni culpâ careat;exilit quippe non rarò ſanguis è muſculis,& glandulis laryngis, faucium, aliarumve partium his adjacentium, qui inferiùs delabens, titillat, ſtimulatque aſperam arteriam ad tuſſiendum; quinimò ſæpiùs tracheam ipſam ſubit, & pulmonis bronchia pervadit; unde partes iſtæ ad tuſſim concitatæ illum extrudunt.

Quámvis hactenùs notata plurimùm faciant ad cognitionem partis laborantis, ſimulque ad eventum morbi præſagiendum, Hippocrates tamen 4.*Aph.*25.inquit, *ſanguinem ſuprà ferri (ſive*,ut exponit *in commentario* Galenus, *per os excerni) qualiſcumque ſit, malum.* Verùm à capite prodiens, ſalutaris dicitur ab eodem 6.*Aph.*10. ex vehementi ejuſ-

dem dolore, ut pluries praxis edocuit. Fœminas quoque ex ſuppreſſis menſtruis malè affectas, ſputo ſanguinis levatas vidimus:& alias ex periodico ejuſdem ſcreatu nil damni perſenſiſſe, ſive is per vaſa pulmonis, ut arbitratur cum Fernelio Sennertus; ſive per vaſa jugularia ex axillari ramo, & mammario ferretur. Hisexceptis, reliquæ ſanguinis per os rejectiones malæ omninò exiſtimandæ ſunt: at pejores è pulmone, & pectore, quam ex œſophago, & ventriculo; quin Hippocrates 7. *Aph.*37. ſcribit: *Quicumque evomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare.* De ea verò ſanguinis egeſtione, quæ ex pectore fit. 7.*Aph.*15 & 16.hæc habet: *à ſanguinis ſputo, puris ſputum malum, à puris ſputo, phthiſis.* Quòd ſi diabroſi, ſive eroſione valorum, ſanguis egrediatur, longè pejus malum erit, cùm præter partium ulcerationem, vitium in ſanguine arguat acritudinis, aut ſalſilaginis, quod ægrè correctionem admittit. Cæterùm ſputa ſanguinis diuturna curatu admodùm difficilia; faciliora verò recentia ex Gal.5 *meth.c.*13.& 14.

Fernel.5.de Morb.c.10.

Recentia itaque undecumque proveniant, curãda adoriuntur nonnulli iteratis phlebotomiis, frictionibus, ligaturis, cucurbitulis; catharticis etiam lenibus, in diæreſi, & diabroſi ad purgandum ſanguinis vitium: mox verò refrigerantia,& glutinantia exhibent ex farre, limacibus, teſtudinibus,aliiſque parata; itemque lac, ejuſque ſerum.

At alii his parùm, vel nihil fidentes, ſolùm cohibentibus utuntur, quibus etiam vitia ſanguini adimere conantur, ut ſunt ſucci depurati urticæ,polygoni,plantaginis,verbaſci:pulveres terræ Armeniç, & ſigillatæ, coralliorum, ſanguinis draconis, corticum myrobalanorum, hæmatitæ, croci martis, colchotaris vitrioli, ſperniolæ,C.C.uſti: gummi traga-

can-

canthum, & Arabicum, thus, ſtyrax, maſtiche, ſuccinum: ſyrupi de roſis ſiccis, de papavere albo, & rubro, de baccis myrteis, de cydoniis, de portulaca, de nymphæa: trochiſci de ſuccino, de terra ſigillata: theriaca recēs, philonium Perſicum, requies magna, pilulæ de cynogloſſo, & de ſtyrace, laudanum opiatum, & id genus alia.

Curari dicitur Hartmanno ſputum ſanguinis è pulmonibus ſemine hyoſcyami; ex quo tabellas conficit Platerus, additis gummi Arabico, coralliis rubris, violis recentibus, ſucco berberum, & ſaccharo. Helidæus verò de Paduanis ex ſeminibus hyoſcyami, & papaverum alborum, terrâ ſigillatâ, coralliis rubris, & ſaccharo roſ. parat electuarium, quod ad ſputum ſanguinis mirabile dicit eſſe. Apud Du-Hamel memoratur aliud à Boyle confectum ex ſeminibus hyoſcyami, & papaveris albi contuſis, & cum conditura roſarum rubrarum miſtis. At Cardilucius monitu Carrichteri ſemen hyoſcyami infundendum vult per noctem in tribus partibus aquæ fontis, duabus aceti, & una parte vini albi veteris, mox exiccatum in uſum adhibet. Lib. 3. obſ. Conſil. 7. l. 3 à Scholzio edit. Lib. 2. de Corpor. affect.

Idem Hartmannus feliciter cohiberi ait ſanguinis ſputum uſu aquæ ſtillatitiæ radicum urticæ majoris ad unc. iiij. cum oleo vitrioli ad gratum acorem. Ab aqua plantaginis ad unc. iiij. cum ſcr. ſſ. ſpiritus vitrioli, ſubitò etiam fluentem ex pulmone ſanguinem ſiſti affirmat: quod & Riverius quoque fatetur. Præter aquam plantaginis, & ſpiritum vitrioli addit Cardilucius pulverem hæmatit. præparatum ad ſcr. j. & granum j. laudani opiati. Intereà verò potandam præcipit aquam ſolani, in qua hydropiper, ſeu perſicaria urens decocta ſit, eâ poſtmodum deſoſsâ in loco humidiori ad putreſcēdum. In praxi. In praxi.

Quercetanus in ſua Pharmacopœa deſcribit

 aquam

aquam ſummoperè efficacem ad Hæmoptyſim. Et Serapio *tract.2.cap.25.* atque ex eo Antonius Valerius, pulverem valde utilem, qui ſub nomine Julii Cæſaris Scaligeri circumfertur,& paſſim ab Authoribus memoratur.

Ad cap.17. lib.2. de Morb. intern. Jac. Holler.

Riverius amylo ſine calce parato in aqua decocto, & per menſem integrum aſſumpto, ſputum ſanguinis omninò deſiiſſe ſcribit. Alii looch inde conficiunt cum albumine ovi vehementer agitato, & ſaccharo roſaceo, apud Williſium.

Cent.4.obſ. 12.

Amatus Luſitanus ſuccum urticæ mirabilem dicit, ſi eo utatur æger per ſex dies ad unc.iiij. jejuno ſtomacho: quin & urticam ipſam jure pulli incoctam comedendam conſulit. De hujus vi notabilem quoque hiſtoriam ſcribit P.Borellus, quamvis nonnulli ſuſpectam illam habeant in principio Hæmoptyſis, quòd tenuium ſit partium, & menſes, urinamque promovêre dicatur à Dioſcoride.

Cent.1.obſ. 95.

Præſcribit ad quĕcumque ſanguinis exitum Deleboë Sylvius miſturam, quam pluries efficaciſſimã ego comperi, addendo ſuccum urticæ, & polygoni, ſeu ſanguinariæ ad unc.j. Is autem in aquæ plantaginis unciis duabus, ſemiſſe aceti ſtillatitii, ac tantundem aquæ cinnamomi, cum ſyrupo baccarum myrtearum miſcet coralliorum rubrorum præparatorum ſemidrachmam,& ſanguinis draconis ſextam drachmæ partem, laudani demùm opiati grana ij. Alibi Apozema memorat æſtuanti ſanguini compeſcendo valde accommodum.

Lib.1.prax. c.9. nu.20. V.etiã Frider. Deckers ad prax. Barbett.

Lib.2.c.23. n.34.

Quanta autem ſit vis Polygoni, ſeu ſanguinariæ, vulgò centinodiæ, non ſolùm in ſiſtendo ſanguine, verùm etiam in omnibus immodicis egeſtionibus, experientia teſtis fida eſt,ut planè dixerim me nunquàm fefelliſſe, ſicut pariter de plantagine, & verbaſco teſtari poſſum:ex dupla enim ſoliorum plan-

taginis parte, & una radicum recentium conſolidæ majoris ſimul tritis, additâ ſufficienti quantitate ſacchari puriſſimi, conficitur ſyrupus ad cruentum ſputum efficaciſſimus. Pulvis etiam ex foliis verbaſci arefactis, cum pari portione terræ damnatæ vitrioli, optimus eſt ad doſim ſemidrachmæ. Idipſum affirmant alii de burſa paſtoris. Extractum pariter corticis medii ſalicis tenellæ, antequàm folia emittat, collecti, ſingulare remedium dicitur pulmonibus ulceratis, & ſanguinem fundentibus. Fuit noſtrâ ætate Medicus quidam celeberrimus, qui ad ſanguinis ſputum compeſcendum, potandum dabat lixivium commune clarificatum; id quod pro arcano habuit toto tempore, quo vixit.

Maximi facit pulverem ſperniolæ Crollius in omnibus Hæmorrhagiis. Laudant alii pulveres, vel extracta tormentillæ, biſtortæ, & millefolii. Alii Crocum Martis, lapidem hæmatitem, & tincturam ſulphuris vitrioli. Pulverem è ſummitatibus, & ſpongiolis cynosbati elicitum, efficax remedium eſſe inquit Williſius, ſi bis in die ad dr.ſſ. exhibeatur.

Quoniam verò ſanguis è ſuis vaſis egreſſus illicò concreſcit, ac mox in pus vertitur; unde Empyema, & Phthiſis; propterea grumi illi omninò diſſolvēdi, ne præter Pulmonis corruptionem, glutinamentum vaſorum impediant, ut ſcitè advertit Sennertus, & Fridericus Hofmannus. Veteres utebantur oxycrato, ſeu poſcâ, quam Galenus 5.*meth.cap.*8. jucundam, neque multo aceto ſaturatam præcipit, ne tuſſim excitet, & Nos camphoræ modicum addere ſolemus, ac tepidam pro gargariſmo præſcribimus; quamquàm nonnulli potandam quoque exhibent; intereà verò miſturam Sylvianam ad cochleare unum per intervalla propinamus, additis pulvere oculorum cancrorum, antimonio diaphoretico, &

ſper-

bus impoſito, idipſum præſtari addit. At ipſe memini hæmorrhagiam è naribus aliquando ſtetiſſe ſanguinariâ, & plantagine contuſis, plantiſque pedum adhibitis: Et aliàs, appenſo gutturi, rubi, ſeu ſpinæ ſylveſtris fruſtulo, ſputum ſanguinis cohibitum fuiſſe; quamobrem utrumque ſimùl experiri in his fruſtrà non erit.

DE PHTHISI.

ENarrati Pectoris, & Pulmonis affectus niſi exactè, abſolutèque curentur, tandèm terminantur in Phthiſim, quæ licèt totius affectio ſit, cùm indè univerſum corpus contabeſcat, & langueat, ea tamen non ſine pulmonis vitio accidere dicitur; undè vulgò Phthiſis deſcribitur: Conſumptio univerſalis corporis cum febre lenta inſequens inſanabilia Pulmonis ulcera.

Propriè autem Phthiſis non eam ſolùm maciem, quæ ex vitio pulmonis accidit, ſed qualemcumque ſignificat; unde Veteres Atrophiam, Colliquationem, Maraſmum, & Cachexiam, ut Celſus, ad Tabem, tamquam ad genus, retulêre; & ſive Pulmonis, ſive ſpinalis medullæ, ſive ſeminalium vaſorum, aut cæterorum viſcerum læſione, contractam corporis maciem, Phthiſim, & Tabem indiſcriminatim appellarunt; unde motus Williſius diſtinctè de his omnibus Phthiſeos differentiis agere cōſtituit, ac poſteà ſpeciatim de Phthiſi ex Pulmonis vitio. Scitè inſuper notat hic Auctor Tabem ex Pulmone non proximè ab ipſius viſceris ulcere procedere, ſed ex labe ſanguini illata, qui ſummè inquinatus vim ſuam nutritiam amittit, undè poſtmodum partes Lib. 3. c. 22

con-

Digitized by Google

contabeſcunt: idque ſanâ ratione colligit ex eo,quòd nonnulli ſine tuſſi, & citrà manifeſtam Pulmonis, aut pectoris læſionem ſenſim extenuantur, appetitu, digeſtione, ſomno, cæteriſque operationibus benè ſe habentibus. Vitium autem ſanguini, tum etiã ſucco nervorum illatum ex pluribus deducit: de qua re idem Author legendus *parte 2. Pharmac. Ration. ſect.* 1. *cap*. 5.

Neque verò à vitio ſanguinis, & liquoris nervorum dumtaxàt tabeſcere corpora experimur, ſed etiam ex nimio genitalis humoris effluvio, ut in Tabe *Dorſali* dicta, cujus meminit Hippocrates 2. *de Morbis*; itemque à viſcerum naturalium, præſertim Meſenterii, Pancreatis, Hepatis, Lienis, Renum, Uteri, aliorumque obſtructione: à mala in glandulis vel tumefactis, vel relaxatis ſecretione: à fermentis partium depravatis: ab abſceſſibus, & tumoribus, atque ulceribus: à Venerea contagione; hyſterica affectione; fluxu cujuſque humoris immodico, vel diutiùs ſuppreſſo: à nimio, diuturnoque mœrore, ac vigilia: à lumbricis: à defectu bilis in cyſti, & ſeri in pericardio, aliiſque cauſis innumeris, quas in dies praxis edocet, & magna ex parte colligit Bonetus in *ſua Anat. Pract.* Hinc ſcorbutici, hypochondriaci, lienoſi, diabetici, obſtructi, lienterici, fame picacea, vel lupina affecti, triſtes, vigiles, amantes, aliique ſenſim contabeſcunt. De Tabe, ventriculi vitio, & excrementorum ibidem ſtagnantium congerie, ſpeciatim meminit Petrus Jo. Faber *de Morbis lib.* 3. *cap*. 2. Et plura exempla tabidorum ex latente affectione Ventriculi, aliorumque viſcerum naturalium, illæſis interim pulmonibus, referuntur à Sckenchio *in excerc. Anat.* à Platero *lib.* 2. *obſ.* & à Carolo Piſon. *de Morb. à ſeroſa colluvie.* Citrà Pulmonis ulcus, aut ſanguinis, puriſque ſputum, Phthi-

Lib. 2. ſect. 7.

V. etiam Rhod. cet. 2 obſ. 8. & Arg. ēt. 3. Art. M.

ſim accidiſſe refert etiam Galenus 4. *de loc. aff. ult.* ubi quoſdam recenſet abſque manifeſto Pulmonis ulcere, aut ſanguinis ſcreatu, Phthiſicorum more deceſſiſſe. Hinc mavult Williſius definiendam Phthiſim, *totius contabeſcentiam à mala Pulmonis conformatione ortam.* Et Paulus Barbette, *Humoris nutritii conſumptionem.*

[L.c. cap 6]

[Pract. lib. 3 c. 2.]

Phthiſeos autem ex Pulmonis vitio cauſas Veteres ex Hippocrate duas tantùm conſtituêre, acrem & ſalſam è capite diſtillationem, & venæ ruptionem. At non ſolùm acris humor, aut ſalſus, ſed quicumque alius, ſi in pulmonem irruat, ibique reſtagnans computreſcat, Phthiſim inferet: diſtillationes nim, inquit idem Hippocrates 7. *Aph.* 38., in ventrem ſuperiorem, ſuppurantur intra viginti dies; neque ſolùm à capite, ſed ab aliis partibus confluere excrementa in pulmonem docet Galenus 1. *epidem. comm.* 17. Sanguis etiam in thoracis cavum effuſus, atque in pus converſus eundem affectum parit, *eodem* 7. *Aph.* 16. Ab inflammatione itẽ gutturis, pleuræ, pulmonis, aliarumque partium ſpiritalium ſuppuratâ idem ſæpenumerò contingit 5. *Aph.* 8. 10. & 15. A tuberculis pariter, abſceſſibus, lapidibus, vermibus, aliiſque præter naturam in pulmone genitis, Phthiſim exortam referunt plurimi, inter quos Williſius, Riverius, Heurnius, Hildanus, Wierius, Bartholinus. Ex variolis quoque in Pulmone erumpentibus, & ſuppuratis, adoleſcentulum quendam Phthiſicum periiſſe non multis ab hinc annis vidi. A lympha vitioſa, & acriori in Aſperam arteriam delabente, & poſt excoriationem ulcus excitante oriri ut plurimùm Phthiſim exiſtimat *Sylvius lib.* 1. *prax. cap.* 49. illamque inter alias ejus cauſas etiam recenſet, *tract.* 4. *de Phthiſi.* Hunc tamen humoris defluxum à ca-

[Lib. de glandul. de loc. in hom. & 3. de Morb.]

[p. 2. Pharm. rat.]

[Pract. lib. 7. c. 7.]

[obſ. 11. cẽt. 2. obſ. 29. & cent. 1. obſ. 70.]

[3. de præſtig. dæm.]

[cent. 1. 4-5 hiſt 46 43. 76.]

pite in Pulmones per tracheæ ductus nullum fieri notavit Williſius: ſiquidem ait, ex obſervatione Anatomica manifeſtò liquet nihil à cerebro per glandulam pituitariam (quâ ſolâ indè pateret tranſitus) in palatum, aut pectus decidere, ſed ſerum ibi depoſitum per ductus proprios ad venas jugulares deferri, & ſanguini remiſceri, proindè ut nullus omninò humor aut à cerebro, aut è palato in Pulmones depluat. Suſpicatur propterea hic Author materiam tuſſim excitantem non à capite per tracheam, ſed à tunica glandulosâ ejuſdem aſperæ ſerum è ſanguine in pulmones deponi, præter illud, quod affluentiùs è maſſa ſanguinea, & lymphæ ductibus, in arterias pneumonicas, & ſinus inanium fiſtularum effunditur, quibus pulmones inundari, atque ad tuſſim irritari arbitratur.

Sect. 1. c. 6.

Crediderim autem Ego etiam ex reliquis glandulis circumjacentibus, & tum laryngem, tum œſophagi ſummitatem ſtipantibus, exſudare iſtiuſmodi ſeroſum humorem, qui eas partes titillans, ac vellicans nonnunquàm ad inaniter extuſſiendum ſollicitat; & aliquandò etiam ab immodica gurgulionis relaxatione ejuſmodi inanis tuſſis provocatur, ſtimulatâ ſolummodò epiglottide, & ſuperiori Aſperæ arteriæ parte, ſicut accidit à potu gelido, à borea, & ſimilibus. At verò ab iiſdē ductibus, quibus illa, quæ ſimplici ſcreatu educere ſolemus, extillare quoque poterūt, quæ tuſſim moleſtam, & Phthiſim concitent. Nec quidquam inſuper vetat, quin etiam ex ſalivariis canaliculis poſſit lymphicus humor, cùm multus, aut acris eſt, laryngem vellicare, in ejus cavum defluere, & tracheam, ac pulmones inficere.

Sed & inſuper ſine defluxu humorum aliundè derivantium, non rarò gravatur, & inficitur Pulmo

mo lymphâ per proprios meatus illuc deductâ,quę vel ob eorundem obſtructionem, vel propter ſui craſſitiem talem Pulmoni, & ſanguini affectionem degenerata imprimit, ut ſenſim Phthiſis conſequatur. Ab effluviis item corporis ſolitis per poros cutis evaporare, & ambientis frigore intùs cohibitis, ſubindeque ſanguinem fermentantibus, ſeroſa ſanguinis recrementa cumulari, & in Pulmonem deponi advertit Williſius: Quamvis exindè potiùs tuſſis concitetur, quæ ſi fortaſsè inveteraſcit, Phthiſim procreat.

Notabile ſanè eſt, quod ſæpiùs expertum, atque à pluribus memoratur, integras familias hoc morbi genere extinctas, & veluti hæreditario jure infectas. Novi ego quatuor ex eadem Matre phthiſica natos, qui ſupremum diem obierunt unus poſt unum pari intervallo, quo orti, conformibus ſymptomatis, & æquali ferè durationis morbi tempore; ut propterea credibile putaverim contagium, ſeu fermentum à matre communicatum pulmoni, aliæve thoracis parti inhæſiſſe, quod deindè à nativitate fermenteſcere cœpit, & fermentationis terminum parem habuerit: quo pacto experimur ex eadem arbore decerptos fructus æquo tempore fermenteſcere, & maturari. Vel etiam à ſanguine, aliiſque liquoribus in certam craſim evectis fermentum illud fuiſſe promotum, ut poſtmodùm pulmones, imò & nutritium ſuccum ad Phthiſim excitandam corruperit. Probabile quoque eſt, quod Sylvius Deleboë in hanc rem meditatur de glandulis ad aſperæ Arteriæ latera ſitis, & cum teſtium parenchymate affinitatem habentibus, ac Thyroideis dictis, è quibus ſuccum aliquem, in eandem Arteriam deferri ſuſpicatur, qui ſi præter naturam acrior fiat, facilè pulmones afficiat, & ætatum mu- Append. Prax. tr. 4. de phthiſi.

Digitized by Google

tatione magis adhuc immutatus Phthiſim inducat, illamq; hæreditariam, ejuſmodi ſcilicet vitio à parentibus contracto; ſicut pariter cùm glandulæ Pulmonis, vomicis, ſeu tuberculis inficiuntur.

V. Hippoc. 3. epidem. comm. 3. 70 & *Galen.* ibidem. & comm. 1. 1. epid. 18. & 2. de temper. 6.

Dicuntur autem ad contrahendam Phthiſim maximè diſpoſiti, qui anguſto nimis pectore, longoque collo ſunt prædiſti, grandiori capite ſuperincumbente, & ſcapulas habent inſtar alarum exporrectas, quique deſtillationibus, ac tuſſi magis obnoxii ſunt, atque ex quacumque levi cauſa, etiam externa, illas incurrunt, & anheli fiunt, ſpirantem Boream, vel Auſtrum non ferunt, ſed protinùs tuſſientes evadunt: His enim indicatur tùm mala pectoris conformatio, & imbecilla nimis pulmonum conſtitutio; tùm etiam facilis ſeroſæ ſubſtantiæ accretio, & promotio, atq; in tracheam, & pulmones delatio; undè affici, erodi, ac pus, & Phthiſim ſubire poterunt. Hæc autem potiſſimùm eveniunt Autumno, ſi pluviæ ingruant, & vigeat auſtrina conſtitutio ex Hippocrate. Qui in fodinis metallorum verſantur, illorumque fuſores, ac fabros ferrarios hoc affectu facillimè corripi pluries vidimus.

3. Aph. 10. 13. & 22.

In prax. c. de phthiſi.

Ab his, quæ ferè communi, & unanimi voto ſtabiliuntur ab aliis, ſolus deſciſcit Paulus Barbette contendens non ſolùm partes affectas in Phthiſi præcipuè eſſe Ventriculum, Pancreas, glandulas lacteas, per conſenſum verò pulmonem; ſed etiam cauſas illius referendas eſſe ad Ventriculum malè digerentem, & ſuccum pancreaticum malè ſeſe miſcentem bili, undè chylus craſſior exoriatur, qui in glandulis lacteis hærens illas induret; indeque nonniſi ſeroſior pars per ductum Thoracicum in Cor feratur; veſiculas verò Pulmonis lymphâ repleri craſſiori ibidem redditâ; unde anhelatio, & tuſſis: pulmonem inſuper ulcerari negat, niſi longo

tem-

temporis tractu degeneraverit, vel in Vomicã, vel in Empyema: contrarium enim ſe perpetim obſervaſſe fatetur in cadaveribus hoc malo extinctis. Quamobrem pro curatione addit ſe contrà omniũ Medicorum ſententiam acidis temperatis feliciſſimè uſum; & contrà, dulcia acidis non temperata, ægris ſemper aliquantulum obfuiſſe. Hinc miſcet cum expectorantibus ſalem prunellæ, & nitri, tartarum vitriolatum; atque etiam unicè commendat ſpiritum ſalis dulcem, & liquorem tartari, itemque ſpiritum ſulphuris per campanam.

Sed & Richardus Morton ad Phthiſim revocans reliquas omnes Tabis ſpecies (præter eã, quæ Pulmonum propria dicitur) veluti morbos alios conſequentes, proindèque ſecundarias appellatas, Phthiſes conſtituit, vocatque Scrophuloſam, Scorbuticam, Aſthmaticam, Hyſtericam, Hypochondriacam, Hepaticam, Rheumaticam, aliaſque, prout ab hoc, vel illo morbo, aut etiam ab una, aliave causa, originem traxerint totius corporis emaciationes: quamobrem pro earumdem curatione, primariæ origini, & cauſæ primævæ inſiſtendum eſſe monet: id quod ſanè cæteros omnes vetuſtiores Rei Medicæ Profeſſores haudquaquàm latuit; quippè cunctis notum, ſemper adversùs cauſas, & primarias ægritudines pugnandum eſſe, cùm inde dependentes ad claſſem ſymptomatum redigantur. In ſua Phthiſiologia.

Imminentis Phthiſis ſigna plerumque ſunt acris, aut ſalſa deſtillatio, reſpiratio non facilis, tuſſis diuturna, & utplurimùm ſicca, mox verò cum ſputo modico ſanguine intincto, deinceps etiam purulento: Febris adjungitur puſilla, ſed continua, & marcor univerſalis ſenſim ſubſequitur. Evidentiora verò erunt indicia, ſi ex præcedenti pleuritide, aut peripneumonia Empyema relictum fuerit; aut

ex

ex dirupta pulmonis vomica; ſicut etiam ex apertis, vel eroſis vaſis pneumonicis ſpumoſum ſanguinem eructantibus; ex thoracis vulnere, unde ſanguis in illius cavum defluxerit. Si verò quod excreat æger, omninò purulentum eſt, ac ſordidum, reſpiratio difficilior evadit, & corpus manifeſtiùs contabeſcit, pedes intumeſcunt, ungues incurvantur, fames minuitur, & ſitis augetur; imò & febris noctu ingraveſcit, & aliquot horis à cibo, non rarò ſudore inutili conſociata; jam de confirmata Phthiſi nō ampliùs ambigendum: immò etiā ſigna hæc ſolent proximè morituros comitari. At verò eos, qui præthereà, quod expuunt ægri, in ſalitam, tepidamque aquam, & in ignem injiciendum ſuadent, ut de Phthiſi certi fiant, jure notat Aretæus inquiens: *Quicumque aut igne, aut aquâ, humiditates hîc explorat, ac notat, hunc videri haud ita multum phthoēm dignoſcere*. Quinimò ſignum ex graveolentia deſumptum fallax reputat Williſius *cap. de Empyemate*: quamvis ſæpiùs lethale dicatur Hippocrati *5. Aph.* & alibi.

V. Hippoc. de inter. affect.

1. De ſign. & cauſ. diutur. morb. cap. 8.

E Phthiſi pauci evadunt, ſed & periculo proximi ſunt, quibus defluvium capillorum, & alvi fluxus accidit, aut ſputum retinetur. Ab ulcere Pulmonis inſuper inſanabilem tradit Galenus, vel difficillimè, ob laxam ejus viſceris ſubſtantiam, ob aſſiduum ejuſdem motum, & quòd citrà tuſſim ſanies indè repurgari non poſſit, atque ob difficilem medicamentorum ad eas partes commeatum. Signa verò convalituri ab Hippocrate propoſita 2. *prorrhet.* non tam facilè jungi poſſunt: requirit enim ut *æger ſputum album, æquale, ejuſdem coloris, nulla pituitâ commiſtum per tuſſim facillimè ejiciat: per nares expurget quod à capite defluit: febri careat: cœnam leviter ferat: non ſitiat: durum, & quotidiè, pro ratio-*

5. Aph. 11. & 12. & l. 1 & 2. de Morb. & 7. Aph. 16. 5. de loc. aff. 5. & 5. meth. 8. & 14. 5. Aph. 14.

ne

ne ciborum aſſumptorum, egerat; nec ſit adeò corpore extenuatus. De Phthiſi verò fœminis contingente hæc profert: *Minimè ſuperſtites erunt, quibus ex ſuppreſſis menſibus tabes oborta eſt, ſi verò illi floridi appareant, & reliqua ſigna bona accedant, evadent. Quibus denique vox rauca fit, malæ liveſcunt, cùm priùs rubuerint, pulſus elanguent, atque inſueta fames, quâ avidè nimis ingurgitant, ſupervenit, mors in propinquo eſt.*

Phthiſim jam productam, & confirmatam Medicorum nemo auſus eſt aggredi, cùm ſuâ naturâ inſanabilem exiſtiment; quin etiam ægrotos veluti contagioſos cominùs tractare reformidant. Solùm eapropter curandam ſuſcipiunt, quamvis ægrè, quę nondum altas fixit radices, neque ægrum adeò dejecit, ut viribus defecerit: his namque conſtantibus, ſpes aliqua ſalutis affulget; aliter de vita actum erit. Initianti ergo Phthiſi protinùs occurrendum, itemque obſiſtendum imminenti. Imminet autem à diuturna, & pertinaci tuſſi, à ſputo ſanguinis, aut puris: cùm enim tuſſis diutiùs perſeverat, ſive ſicca, ſive humida illa ſit, maximè verendum de eroſione, & ruptura vaſorum ſpiritalium, ob aſſiduam thoracis, & Pulmonum concuſſionem. Neque inſuper tuſſis iſta tamdiù perennat, niſi ab irruente acri, ſalſo, aut acido humore, vel vapore (ut in ſcorbuticis) partes illæ continuo prorirentur; undè tandem eas corrodi, vel graviter affici neceſſum erit. Tuſſes namque aliis de cauſis inductæ intra limites Catarrhorum ad ſummum ſponte ſuâ deſinere ſolent. Sputum verò ſanguinis, aut puris, niſi opportunis remediis ſuccurratur, certè Phthiſis ſequetur, ex ſuperiùs memoratis. At verò cùm partes pneumonicas erodi, & ulcerari contigerit, indeque pus rejectatur, & febris lenta exoritur, vel ex infecto pul

mo-

mone ſanguis contaminatur, difficulter æger reſpirat, ſenſim contabeſcit, vehementer ſitit, vigilat, aliiſque ſymptomatis vexatur, non de imminenti, ſed de inchoata omninò judicandum.

Imminentem autem præcavebimus, delapſam in cavum pectoris materiam congruentibus remediis educendo, atque illabentem inhibendo, corrigendoque; quæ propterea ſi craſſa, & viſcoſa fuerit, attenuanda, mox etiam expectoranda elixire proprietatis, julapio vitali, aquâ vitæ Matthioli, aquâ cinnamomi, ejuſque eſſentiâ, ſyr. de hedera terreſtri, de tuſſilagine, de hyſſopo, rubino ſulphuris. Si verò fluxilis ac ſeroſa, imò etiam acris, & ſalſa illa fuerit, corrigetur pilulis de cynogloſſo, & de ſtyrace tum Sylvii, tum Schröderi, eiuſdemque pilulis ad tuſſim. Pulveres etiam, tabellæ, & eclegmata ex olibano, tragacantho, & maſtiche, ſtyrace, glycyrrhiza, ſuccino, opobalſamo, balſamo Peruviano; itemque pulveres Haly, ſyrupus papaveris rubri, & albi, diatragacanthũ, diacodion proſunt. Diuretica, & ſudorifica, ſicut pariter hydragoga locum ſolum habere poterunt, ſi lympha, aut ſerum ſuperabundare videatur, de quibus alibi.

A ſputo ſanguinis, vel puris, imminentem prævenient, quæ de curatione ſputi ſanguinis, & Empyematis dicta ſunt.

Lib. 3. f. 10. tr. 5. cap. 6. cap. de Phthiſi. Lib. 3. c. 11 Lib. 5. obſ. 5. obſ. 130. lib. 1. prax. admir. V. monitũ Sylvii in hujus uſu l. 1. prax. c.

Inchoatam verò Phthiſim, imò & productam plerique jactant ſe feliciter curaſſe. Avicenna, Meſues, Valeſcus de Tarantia, Valleriola, Zacutus, aliique, ſaccharo roſaceo. Idemque Valeſcus aliàs cum pulvere Haly. Philippus Ingraſſias decocto ligni ſancti: ſicut & Riverius ſolis paſſulis, & decocto hordei, ac glycyrrhizæ. Quercetanus ſyrupo ex ſucco hederæ terreſtris ſuæ deſcriptionis, cum floribus ſulphuris. Et Cardanus decocto caudarum,

& che-

& chelarum cancrorum in aqua hordei. Refert Boyle Medicum quendam fumo ſulphuris, ſuccini, & betonicæ, vel tuſſilaginis Phthiſicos ſanaſſe. Alibi etiam memorat, ad tuſſim Phthiſicam mirificè contuliſſe paſſulas majores exacinatas, rutæque ſummitatibus infarctas, & mane comeſtas. Et Petrus Borellus cujuſdam Pharmacopœi meminit, qui utebatur butyro, è lacte muliebri elicito, tamquam arcano optimo ad tabem; additque nullum remedium illo præſtantius eſſe. Paracelſus commendat unguentum compoſitum ex axungia, & medulla Cervi cum oleo de baccis lauri: quo vult ægrotum manè, & veſperè inungendum eſſe quouſque urina mutetur: ſordes tamen prioris inunctionis ſingulis vicibus detergendas aquâ, & aceto ſimùl bullitis. At hæc plerumque fallunt, & conceptam ſpem ſalutis ſæpiſſimè eludunt.

34 n. 100. Conſil. pro Duce Terræ novæ, & Marcell. Don. l. 3. c. 10.
Cent. 1. obſ. 99.
In Pharmacop. reſt. Sect. 3 m. m. cur. 8.
De util. Philoſ. exper. 5. ſ. c. 6.
Cent. 3. obſ. 82.

Lactis uſu, atque aëris in meliorem mutatione, aliquid emolumenti Phthiſicis quandoque accidit: maxima enim utriſque vis ineſt; lacti quidem in alendo ſimùl, & corrigendo ſanguinis vitium; aëri verò in pulmonis obſtructiones, ac ſuperfluitates diſſolvendo, abſumendoque.

Verùm nonnulli temerè lac exhibent, cùm pure pulmo eſt gravatus, ulcus ſordidũ, & ſputũ nedùm purulentum, ſed copioſum eſt; ventriculus elanguet, aut acore infeſtatur, vaſa chylifera, & glandulæ Meſenterii, ac lumborum obſtructæ, aliove ſimili modo reliquæ partes corporis affectæ ſunt, maximo ægrorum nocumento: etenim à lactis uſu ſordeſcit magis vulcus, pulmo laxatur, alvi ſolutio ſuboritur, vel vomitus, febris augetur, venter inflatur, & alia incommoda graviſſima ſequuntur, quæ longè majora erunt, ſi aliquid eorum accedat, quæ memorantur ab Hippocrate 5. *Aph.* 64. Hinc

Digitized by Google

pauciſſimos invenies, quibus illius uſus fuerit ſalutaris. Porrò qui opem aliquã exindè experti ſunt Phthiſici è pulmonis vitio non fuerunt, ſed ſimplici atrophiâ correpti.

Majus, tutiuſque ab aëre juvamen planè ſperandũ, ſi is purus, ſerenus, ac mitis ſit, ex quo ulcus Pulmonis detergi, & ſanies ſenſim reſiccari poſſit. Undè Galenus Phthiſicos ſuo tempore Stabias mittebat: ſiquidem pervadens Pulmonis meatus aër, ac ejuſdem veſiculas pertingẽs, efficaciſſimam opem præſtat, quam aliundè ſperare non eſt. Nùm verò tenuem eligere deceat, an paulò craſſiorem, montanum, aut campeſtrem, deducit ſcitè Williſius *hoc loco* ex varia Pulmonum, ſanguinis, & corporis patientis cõſtitutione, ut propterea aliquibus tenuior, aliis craſſior profuturus ſit. Fugiendus tamen omninò humidus, auſtrinus, paluſtris, & minimè perflatus, utpotè qui fluxiones adauget, pulmones opplet, & conſpurcat, ſaniemque cumulat. Quamobrem non video cur tantoperè commendetur indiſcriminatim â Noſtratibus aër maritimus ad Margellinæ oram, ventis auſtralibus perpetuò expoſitus, ideòque promovendis fluxionibus aptiſſimus.

Gal. 5. M. c. 12. vocat Tabias.

Sect. 1. c. 6. p. 2. Pharmac. Rat.

V. Gal. lib. 5. meth. c. 8. & 12.

Simùl cum aëris mutatione haud inutile erit aliqua in curationem Phthiſeos tentare, ne ſaltèm omni ſpe ſe deſtitutos tabidi exiſtiment, deſperatiſque rebus, errorem in victu committant. Quare vulnerarias potiones perquàm commodum erit exhibere, cum ſulphureis medicamentis pectori amicis; potiſſimùm verò balſamo ſulphuris aniſato, cui vis præcipua ineſt ejuſcemodi ulcera abſtergendi, & â ſanie mundandi. Elixir proprietatis Helmontii etiam optimum erit. Efficacesquoque aliquandò expertus ſum trochiſcos à P. Barbette de-

Cap. de Phthiſ.

deſcriptos in ſua praxi, addendo ad parem doſim oculorum Cancrorum, ſtibium diaphoreticum. Bezoarticum animale Hartmanni, ex carne viperarum elicitum, etiam prodeſt: & aqua ſtillatitia hederæ terreſtris ex Paracelſo.

Intereà vitentur acida, glutinantia, cruda, humida, frigida, quamvis Tabes hæc omnia videatur expoſtulare: niſi enim ulcus abſtergatur, & pus omninò repurgetur, tantùm aberit ut nutriant, ut potiùs inquinent, ſaniem cumulent, & pulmonem relaxent, aut oppleant; cùm tamen præcipuum in Phthiſi curanda ſit, ulcus Pulmonis detergere, ac emundare, & pus, ac quicquid Thoracis cavum aut ſpiritales partes occupat, educere, & expectorare: quibus neglectis, cætera fruſtrà tentabuntur; at verò à pure deterſo ulcere, ſponte naturæ reliquum complanabitur, & carnes abſumptæ reſtituentur.

Aliæ Phthiſis ſpecies, ab aliis cauſis ſuperiùs memoratis exortæ, per ea, quæ prædictas cauſas removent, aut corrigunt, ex alibi dicendis curabuntur.

DE CORDIS PALPITATIONE.

Motus ille Cordis inordinatus, & nimis vehemens, quo videtur à ſua ſede dimoveri, & tàm violenter aliquandò pectus percutitur, ut ſtrepitum edat, & igneam celeritatem imitetur, Palpitatio à Noſtris appellatur, Græcis παλμός.

Multifariam accidere ſolet, & ipſe non ſemèl obſervavi ægrotos palpitationi obnoxios, tam inæquales in motu cordis, & arteriarum diſtorſiones pati, ut referrent ſe percipere in ea regione motum

irregularem epilepticis ſimilem, unde animo quoque, & mente deficiebant: quamobrem ejuſmodi motus omninò diverſus à conſueto videbatur, qui à Williſio Tremor cordis dicitur. Aliquandò verò Palpitatio præſetulit vehementem, velociſſimumque motum Cordis, & Arteriarum, in quo tamen contractiones, expanſioneſque internoſcebantur. Quandoque etiam inordinatum Cordis motum non compatiebantur Arteriæ. Hinc ſuſpicor pro diverſitate cauſarum diverſimode Cor in palpitationibus affici. A ſanguine acidiori reddito, vel conſimilibus halitibus infecto, ut in ſcorbuticis, & hypochondriacis, affectus hic etiam ſenſum diſtorſionis refert, cum indè fibræ illius, & interna ſuperficies acutiùs irritata inæqualiter corrugentur, & percellantur; atque ſi ab ejuſmodi acido ſanguis concreſcat, & remoretur; præter palpitationem interitus accidet. A tuberculis, lapillis, vermibus, aliiſque in Corde præter naturam genitis, immunes erunt, vel ſaltèm leviùs afficientur Arteriæ. A ſanguine acriori, ſed non ſufficientèr ab Aorta ſuſcepto, Palpitationem comitabuntur pulſationes arteriarum inæquales; at verò in Corde tales, quæ etiam tactu diſcernentur. A ſero in Pericardio abundantiùs collecto (quod inter cauſas morbi hujus referunt ex Galeno plerique, experimentis in Simia, & Gallo habitis) Palpitationem minimè fieri arbitratur Isbrandus de Diemerbroëck, cùm viderit ex copioſiori ſero dilatatum Pericardium, ex quo commodiùs Cor intra ipſum expandi poſſe cenſeat; ſolùm autem pulſum exindè reddi languidum, & rarum. Et quidem eo loco Galenus meminit ſe in Simia, & Gallo obſervaſſe tumores in Pericardio genitos, quorum alter hydatidas, alter verò ſcirrhum referebat.

5. De loc. aff. 2. Riol. art. medi. par. 5. 1, tr. 2.

Anat. l. 2. cap. 5. V. Richard. Lovver. de Corde c. 2.

Variæ præterea obſervantur Palpitationes Cordis à cauſis procatarcticis inductæ. Nonnullos novi ab eſu caſtanearum, & leguminum hujuſmodi incommodum ſubiiſſe, quod pulſus intermittens certo ictuum intervallo comitabatur: & alios, qui à potu copioſiori meraciorum vinorum idem malum ſuſtinuerunt. Vivit adhuc quædam Virago, quæ quoties iraſcitur, ſaltum inæqualem patitur cordis, & arteriarum, tanto impetu, ut toto corpore tremat, videaturque vehementiſſimo rigore, aut horrore corripi. Referuntur ab aliis alii, qui ex inopino timore idem paſſi ſunt. Ex ſuppreſſis menſtruis paſſim occurrunt in mulieribus aliæ palpitationum ſpecies; itemque ex hypochondriorum perturbationibus, quæ ſanè non uniformem exhibent Cordis tremorem. Hinc credere licebit è varietate cauſarum Cor gravantium, opplentium, ſtimulantium, inflantium, ejuſdemque ductus impedientium, aut alio quocumque modo afficientium, inordinatos, & tremulos motus varios in illo concitari, quos generaliori nomine Palpitationes Medici appellare conſueverunt.

His addere non inutile exiſtimavi, me aliquandò cauſam hujus deprehendiſſe non quidem in Corde ejuſque ſinubus, Arteria magna, aut Pericardio, ſed in Venæ cavæ aſcendentis ramo, quâ parte auriculæ dextræ Cordis adjungitur: ibi enim tenax, & viſcoſus humor concreverat, atque arctam nimis influenti ſanguini viam reddiderat; undè Palpitatio, & mors ſubſequuta eſt. V. Kerckring. obſ. Anat.

Plures alias cauſas præ cæteris recenſet Ballonius, atque illas vel in ipſo corde, & partibus adnexis, vel in locis remotioribus conſtituit; undè idiopathicè, vel ſympathicè afficiatur. Conſ. lib. 1. cap. 15.

Obſervationibus autem innotuit à flatibus,

aut

V. Schol. Holler. cap. 29. de Morbis intern. & Saxon. prælect. pract. p. 2. c. 1. §. 3.

aut vaporibus illatam Palpitationem citiſſimè deſinere, preſertìm ructibus frequentioribus. Si tamen ab affectione hypochondriaca, vel ſcorbutica, illi dependeant, diutiùs vexari ſolent ægroti; ſicut pariter ſi ab utero in fœminis oriantur. Si ex abſceſſu, tuberculo, lapide, Cor palpitet, & graviùs, & indeſinentèr æger torquebitur. Ex vermibus verò, præter ſaltum, percipiet patiens veluti morſum, cum dolore in ſiniſtro latere; quin & aliquando lipothymiam experietur: Ab aqua in Pericardio diminuta, vel adaucta, ac putrefacta, ſequitur Tabes vel Hydrops.

Quamvis valdè gravis ſit hic Morbus, ſolet tamen aliquandò ſponte ſuâ deſinere, cùm aliundè quàm à corde originem ducit, & à vaporibus facilè diſſlabilibus dependet. At verò ſi ſæpiùs repetat, vel fixam habeat in corde cauſam, illamque lipothymia comitetur, repentinum interitum minatur.

Qui à flatibus, & vaporibus morbum hunc oriri putant, flatus diſcutientia medicamenta præcipiunt, atque exteriùs Cordis regioni admovent Theriacam vino albo veteri lotam, vel etiam decoctum roriſmarini, pulegii, cumini, croci; exhibitis intereà diambrâ, diacinnamomo, confectione, vel tincturâ alkermes, elixire vitali, & proprietatis, aquâ vitæ Matthioli, & ſimilibus.

Tract. de Corde.

Si vermium ſuſpicio adſit, approbat Richardus Lovver cataplaſma è foliis cinaræ, tanaceti, & abſinthii vulgaris, aceto vini albi acerrimo incoctis, & cum mithridatio miſtis, quod regioni cordis applicat. Uſus allii manè aſſumpti ab aliis mirificus dicitur: de qua re notabilem hiſtoriam narrat Jo: Hebenſtr. relatus à Boneto *in Anat. Pract.* Speciatim de his vermibus in Corde, vel Pericardio geni-

L. 2. ſ. 8. obſ. 25. V. Arc. Alex. Pedem.

tis

Digitized by Google

tis agit Hartmannus *in ſua praxi*, aitque morbum eſſe Virginibus familiarem, atque dignoſci à punctionibus, & doloribus Cordis, cum convulſione; Curari verò uſu Mercurii vivi purgati, & mortificati ad ſcr. j. cum conditura roſacea ad unc. ſſ. & granis ij. benzoini pulverati; vel ejus loco aquâ, in qua idem Mercurius ſit infuſus, aut elixus: vel, ut mavult Cardilucius, deſtillatus. Poſt excretos lumbricos, convulſionibus, & paroxyſmis recurrentibus occurrit, extracto allii, raphani ſylveſtris, & naſturtii aquatici ad ſcr. j. in jure.

Si ab obſtructione, ſcorbutica, vel hypochondriaca affectione, Cordis Palpitatio oriatur, opem ferent humores deducentia, antiſcorbutica, & antihypochondriaca, præcipuè verò ex chalybe compoſita; ſicut pariter quæ Alkalia dicuntur, & acria, atque amara ſunt, ut raphanus ſylveſtris, cochlearia, naſturtium aquaticum, abſinthium, centaurium minus, crocus, camphora, potiſſimùm ſi ex his ſalia eliciantur, aquæ, vel ſpiritus. Ita quoque, ſi tremorem referat, vel motum epilepticum, adhibeantur, vel ſaltèm commiſceantur cardiacis, quæ ex ſuccino, caſtoreo, ſale ammoniaco, aliiſque conficiuntur adverſus Epilepſiam.

A cæteris cauſis non adeò notis; prodeſſe ſolent Cardiaca ex croco, cinnamomo, ambaro, ligno aloës, moſcho, cæteriſque parata. Theriaca etiam, & Mithridatium hîc locum habent: confectio alkermes, diambra, diamoſchum, atque ex his tincturæ. Oleum cinnamomi efficaciſſimum eſt, itemque aqua vitæ Matthioli, aqua magnanimitatis, elixir vitæ, & proprietatis, ſpiritus cardiacus Tentzelii, ſpiritus theriacalis, ſi præſertim bezoardicis adjiciantur. *S*piritus meliſſæ ſolus curat, inquit

Digitized by Google

inquit Jo:Faber, Cordis palpitationem. Tinctura inſuper Antimonii mirabiliter aliquandò profuit ad plures dies exhibita, roborando ſimùl, & cauſam morbificam fugando. Ex ſale ammoniaco, ſale tartari, & cinnamomo, in ſpiritu vini, elicitur ſpiritus magnarum virium, nec ſolùm in hoc, ſed etiam in aliis affectibus efficaciſſimus. Ab Hartmanno ad inveteratam Cordis palpitationem commendatur mumia hominis ſani aliquoties in aqua cinnamomi aſſumpta; itèmque aqua theriacalis Crollii, & camphorata ejuſdem. Ab aliis alia plura proponuntur, ſed hæc ſatis.

DE SYNCOPE,
Cæteriſque Animi defectionibus.

QUatuor hîc Medici diſtinguunt, Ἔκλυσιν, *λειποθυμίαν*, ſeu *λειποψυχίαν*, *συγκοπὴν*, & *ἀσφυξίαν*. In prima leviter ægri animo deficiunt, in ſecunda graviùs, in tertia graviſſimè, in quarta demùm morti ferè proximi fiunt. Differt autem Lipothymia à Syncope ex Gal. 1. *de arte Curat. ad Glauc. c.* 14. quòd illa tanquàm levior hanc longè graviorem præcedat; undè imperfecta Syncope appellatur, cùm ſenſus in illa non penitùs deficiant, neque ex Aëtio ſudor accedat, ſicut in Syncope, quæ Galeno 12. *meth. cap.* 5. præceps virium lapſus dicitur. Tetrab. 2. ſerm. 1. cap. 101.

Animum deficere ferè communitèr ajunt, ſi ſpiritus vitales non generantur, vel geniti diſſolvuntur, aut inquinantur, ſuffocanturque. Non generantur autem, cùm deficit, aut inepta eſt materia, ſeu alimentum: Geniti verò diſſolvuntur à mali-

gnis

gnis, venenatiſque humoribus, aut vaporibus: à nimio æſtu: à motu, inediâ, vigiliâ, uſu Veneris, & evacuationibus quibuſcumque, cùm modum non ſervant: à vehementibus animi pathematis, & doloribus acutiſſimis, diuque perſeverantibus. Inquinari demùm, & ſuffocari dicuntur à craſſis, crudiſque ſuccis, à ciborum, potuumque copia, à fuliginibus retentis, à ſubito confluxu eorundem ſpirituum, & ſanguinis in cor, ſimul cum craſſis vaporibus ab imo ventre elevatis, aliiſque ſimilibus.

Verùm non deſunt qui aliis omninò diverſis cauſis defectiones animi adſcribendas exiſtiment. Williſius illas refert ad varia ſanguinis vitia, ſpirituumque animalium defectum: in ſanguine namque, & animalibus ſpiritibus vitam, cunctaque vitam conſequentia, conſiſtere is arbitratur. Sylvius etiam Deleboë omne animi deliquiũ fieri credit ab ipſo ſanguine ad cor accedente, ſi cum illo miſceantur, quæ ipſius naturalem æſtum ità turbant, & immutant, ut indè cor non ſatis expandatur, contrahaturque, neč ſanguis ſufficienter in arterias effundatur. Unde autem ejuſmodi vitia ſanguini accedere poſſint, luculentèr explicat, deducitque ex pluribus, quæ cum ſanguine conjuncta ſunt, eidemque aſſiduò ſuggeruntur; præſertim autem aëre, chylo, lymphâ, bile, ſucco pancreatico, ſi ſcilicet excedant, vel deficiant, aut alio vitio afficiantur. Speciatim verò Syncopem oriri ait ab acido, majori copiâ ad cor deducto, cum aliorum humorum glutinamento: & inſuper, ab halitibus etiam acribus è tenui inteſtino aſſurgentibus, & ad cor per ductum Thoracicum tranſmiſſis, ac ſanguinis fermentationem turbantibus. Neque verò ſilentio prætermittendus Helmontius, qui Syncopen, ſicut & alias cordis, & cerebri ægritudines malè affecto ſtomacho adſcribit.

Pharm. rat. p.1.l.6.c.1.

Prax. lib.1. cap.34.

Eod. l. n. 66

Cap. 19. n. 56.

T. Sedes Animæ, & Jus duumvirat.

Sectis præterea cadaveribus Syncope interemptorum detectum eſt plurimos à concreto in ventribus cordis ſanguine, aliovehumore ibidem ſtagnante ejuſmodi morbi genere affectos periiſſe: alios à vermibus, & lapillis: alios à craſſis, viſcoſiſque ſuccis in vena cava, & auricula dextra cordis hærentibus: alios ab effuſo in pulmones ſanguine, alios ab inflammatione Pericardii, ulcere, ſanieque Cor obſidente: & quod majus, à Pancreatis, Ventriculi, & præcordiorum abſceſſibus. Undè tam variæ eſſe poſſunt deliquiorum cauſæ, ut ſanâ ratione ſolis ſpiritibus vitalibus deferri minimè poſſint, quos in ſolâ ſanguinis vividâ parte conſiſtere aliàs oſtendimus. Quare ſi vitia ſolidarum partium excipias, certè ab uno ſanguine quicumque defectus animi dependent, & potiſſimùm cùm is exſolvitur, & deflorеſcit, cùm concreſcit, & in grumos vertitur, ſeu novo pabulo deſtituitur, aut in ſuo motu interturbatur, ſive etiam aliò, quàm quò debet, effluit, vel violentiùs, quàm par ſit, irruit. Ex his enim nedum Leipothymia, aut Syncope, ſed etiam Mors repentina accidit.

Syncopen comitantur pulſus languidus, & penè deficiens, pallor faciei, partium extimarum refrigeratio, ſudor circa frontem, & cervicem, repentinus caſus, & languor univerſalis. In Leipothymia hæc omnia, ſed aliquanto leviora obſervantur; & longè mitiora in E'κλυσει. Ab iis autem, quæ præceſſerunt, & à concomitante alia ægritudine, à duratione, & ab adjunctis præter morem ſymptomatis, cæteriſque, de cauſis conjicere licebit. Cæterùm internoſcetur Syncope, & Leipothymia ab Epilepſia per motus convulſivos, qui hunc affectum ſolummodò comitantur: ab Apoplexiâ, per ſudorem, partium refrigerationem, & pulſuum languorem, quę

in

in Apoplexia deſunt: ab uteri præfocatione,per reſpirationem; in hac enim affectione, deficiente reſpiratione conſtant pulſus, ſecùs ac in Syncope.

Inter lethales affectus accenſendus hic eſt, nam ſi diù perduret, atque à cardiacis, & exhilarantibus non deſinat, fixam denotans in ſanguine, & præcordiis,affectionem, certò perimit. Periculoſior eſt, quæ citra evidentem cauſam accidit,& ſæpiùs repetit;undè Hippocrates 2.*Aphor*.41 *Qui frequenter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta deficiunt animo,repentè moriuntur*.Minùs verò periculoſa eſt, quæ à patente cauſa procedit: huic enim faciliùs occurri poteſt. V.Gal.in com.

Confert in faciem languentis inſperſus illicò ſpiritus, vel aqua roſarum, florum malorum aureorum, aut medicorum, liliorum convallium, cæterorumque hujuſmodi. Tempora, nares, palatum, arteriæ in carpo, & cordis regio inungi poterunt oleo, vel balſamo ſuccini albi, cinnamomi, caryophyllorum, rutæ, meliſſæ, citrii, de ſcorpionibus Matthioli,aut M.Ducis. Odor Ambari,& Moſchi, citò etiam ſuccurrit. Cavere autem oportet in fœminis tum ab his, tum à reliquis rebus odoris. Theriaca quoque, & Mithridatium opem ferent,ſi vino veteri, & odorifero diluantur. A ſpiritu vini, vino ipſo, & cujuſvis generis elixire non leve emolumentum ſperandum eſt. Neque ſolùm prædictæ partes, verùm etiam volæ manuum, & plantæ pedum his ſæpiùs abluantur; atque intereà calidis fomentis fovendæ, itemque perfricandæ præſertim cum ſale communi trito ad promovendum ſanguinis motum.Si verò æger quidpiam aſſumere valeat, offerri poterit aqua cinnamomi cum elixire vitali, tinctura confectionis alkermes cum oleo cinnamomi, julep vitale, & auratum, eſſentia meliſſæ, &

croci, aqua thermalis, & magnanimitatis,tinctura ſalis tartari, ſpiritus ſalis ammoniaci in formam julapii redactus,& id genus alia, quæ vulgò cardiaca appellantur.

In praxi. Notat autem Hartmannus in Leipothymia ex ſtomachi vitio prodeſſe primùm quæ vomitũ movent, deindè quæ roborant, ut oleum zedoariæ, eſſentia meliſſæ cum ſpiritu vini, & aliquot guttis olei juniperi: id quod etiam obſervandum in Leipothymia ex veneno aſſumpto, ſi adhuc ventriculi cavum occupet; imò vomitorium ex pinguibus, & oleoſis conficiendum, ut vis,& acritas veneni retundatur, ac ventriculi tunicæ obliniantur, ne ab illo patiantur erodi.

Pari ratione, tranſacto paroxyſmo, peculiariter occurrendum cauſis,ex quibus Leipothymiam, aut Syncopen ortam fuiſſe ſuſpicamur: idque potiſſimùm ne redeat, & vehementiùs affligat. Quare ſi ab effœto, deficienteque ſanguine illa proveniat, reſtaurantibus utendum, aromatis, & alimentis ſale volatili præditis, præſertim autem vino,vel ſimplici, vel medicato, in quo ſcilicèt acria vegetalia ſint infuſa, cinnamomum, caryophylli, piper, pyrethrum, roſmarinus, ſalvia, nux odorata, cardamomum, calamus aromaticus, lignum aloës.

Si à concreſcente ſanguine dependeat,diſſolventia expoſtulabuntur, ſpiritus, & ſal volatile C. C. ſalis ammoniaci, & viperarum, elixir magnanimitatis, ſpiritus vini. Cúmque ejuſmodi vitium plerumque ab acidis vaporibus,vel humoribus ſanguini inferatur, uſu acrium, & amarorem præſeferentium emendabitur, vino abſinthite, elixire proprietatis, tincturâ ligni aloës, ſale centaurii minoris, extracto gentianæ, & ſimilibus. Proderunt quoque quæcumque acidum nedum temperant,

ſed

ſed abſumunt, ut præſertim ſunt ex Antimonio parata, diaphoreſim promoventia, itemque ex C.C. dictamno, contrayervâ, ſcordio, aliiſque elicita.

Si defectu alimenti oriatur, reficientibus, nutrientibuſque cibis deficiens ſanguis reparetur: non tamen tanti ſint, ut potiùs opprimant; undè ſatius erit ſenſim, & per intervalla reficere.

Si à vehementibus animi pathematis, ut præcipuè contingit in panico terrore, violentâ iracundiâ, repentino gaudio, ingenti mœrore, poſtquàm æger ex inſperſis liquoribus reſipuerit, blandè in oppoſitas affectiones deducendus eſt.

Si ab hæmorrhagiis, irruptionibus, depoſitionibuſque ſanguinis, aliorumque humorum evacuationibus Leipothymia, aut Syncope procedat, ſiſtendus ille, cùm fluit; diſſolvendus verò, & per ſudorem, ſi fieri poteſt, diſſlandus erit, cùm alicubi conſiſtit; per ſæpiùs repetita medicamenta utrumque ſcopum attingentia, ut ſunt oculi cancrorum, ſperma ceti, mumia, ſanguis hircinus, ſtibium diaphoreticum. In aliis verò humorum immodicis evacuationibus, roborantia, & opiata conferent.

Si ab irruente in Cor, & præcordia ſanguine, Syncope habeatur, difficile quidem erit illum ſiſtere; at verò ſtagnantis ſanguinis dilutio, & promotio, poſcâ cum ſpiritu camphoræ, adjuvanda; adhibitis etiam extrinſecùs cordis regioni diſſolventibus ex aceto theriacali, theriacâ ipsâ, vel mithridatio cum aceto ſtillatitio diſſolutis: Præter ea, quæ internè eandem opem ferunt, mox recenſita.

Si denique ab abſceſſibus, lumbricis, calculis, aliiſque in Corde, ejuſque Pericardio genitis, itemque à viſcoſis, tenacibuſque humoribus in ductibus illius hærentibus Syncope contingat, omni conatu, & quo citiùs fieri poſſit, maturationi tumor

ſub-

ſubjiciatur, indeque ſanies detergatur, & expurgetur; vel, quod melius, inſenſibiliter reſolvatur, aut in ſudorem extenuetur. Lumbrici enecentur, & depellantur, ut in Palpitatione dictum. Calculi per lithontriptica comminuantur, & egerantur. Et demùm viſcoſi, tenaceſque ſucci incidentibus, & attenuantibus, ad alvum, vel veſicam deturbentur.

Haud diſſimiliter, pro cauſarum varietate, varia victûs ratio inſtitui debebit, & aliquando plenior, aliquandò parcior, nunc hujus, nunc alterius conditionis, crebriùs, vel rariùs, ut ex dictis perſpicuum eſſe poteſt.

DE

Digitized by Google

DE MORBIS
IMI VENTRIS:

QUO ordine Natura in imo ventre viſcera diſpoſuit, eodem & Nos, diſtinctioris doctrinæ gratiâ, illorum ægritudines proſequemur.

DE ÆGRITUDINIBUS VENTRICULI,
Et primò
DE CARDIALGIA.

SI Cardialgiæ etymon ſpectetur, Cordis dolorē ſignificat. At apud Medicos moleſta Stomachi, ſeu orificii ſuperioris Ventriculi affectio hoc nomine appellatur, quod vetuſtioribus Græcis ex teſtimonio Galeni *2. meth. cap. 2. & 4. aphor. comm. 65.* *καρδία* dicebatur. V. etiam 2. de plac. Hippoc. & Plat.

Neque ſolùm Stomachus dolore affici poteſt, ſed etiam Ventriculus univerſus, cùm totus ſenſu præditus ſit, quamquàm longè acutiùs ille do-

leat

leat ob copioſiores nervos, qui per eam partem diffunduntur. Speciatim verò tribuitur Ventriculo Anxietas à nonnullis, quâ detenti accubitum non ſufferunt, ſed aſſiduò ſitum, & figuram evariare coguntur. Meminit quoque Galenus alterius Ventriculi dolorificæ affectionis, quam Attritionem appellat, eamque à cibis Ventriculum torquentibus, & atterentibus fieri ſcribit. His Ventriculi doloribus addunt plerique Morbum illum à Celſo *lib.3.cap.19.* memoratum, & Cardiacum dictum. Verùm Celſus eo loco dolere ex hoc morbo Ventriculum minimè aſſerit, imò illum deſcribit: *nimiam eſſe imbecillitatem corporis, quod ſtomacho languente, immodico ſudore digeritur*; undè veriſimile eſt deeſſe dolorem in hoc morbi genere, cui tanta corporis, & virium exolutio cõtingit: quamobrem Galeno *lib. definit. Medic.* Cardiaci dicuntur, qui propter oris Ventriculi languorem animo deficiunt, & ſudoribus exſolvuntur; & *primo de cauſis ſymptom. cap.7.* Cardiaca affectio Syncope ſtomachica appellatur. Cardiogmon denique, quem nonnulli cum Cardialgia confundunt, alii ad Cordis palpitationem potiùs referunt, putantes eſſe crebrum, & velocem Cordis motum, palpitationi ſimilem, ut teſtatur idem Galenus *cit.4. Aph.65.*

V. Galen. 7 Aph. com. 56 & 2 protrh. 44.

Lib. de præcogn. ad Poſth. c. 11

Fieri putant ejuſmodi Ventriculi dolorem, ſeu Cardialgiam ab humoribus, vel vaporibus acritudinem, & mordacitatem præſeferentibus, qui vel in eodem Ventriculo, potiſſimùm ex corruptis cibis, progigni, vel ab aliis viſceribus ad illum confluere creduntur; undè tunicæ exquiſito ſenſu præditæ percelluntur, & dolent. A vermibus prætereà Cardialgiam inferri ſæpè obſervatum eſt: ſicut pariter à calculis, eryſipelate, apoſtemate, tùm in Ventriculo, tùm in Pancreate, adjunctiſque viſce-

ſceribus, venenis, carthartico medicamento, lacte coagulato, cæteriſque ſimilibus. Verùm ab acido potiùs exuperãte in ſuo *Triumvirali* humore Cardialgiæ cauſam deducit Fr. Deleboë Sylvius; indè enim halitus elevatos & ad ſuperius ventriculi orificium aſcendentes, cùm acriores fuerint, dolorem moleſtum, & cardiacas febres parere putat. Lib. 1. prax. cap. 34. n. 68.

Quamvis autẽ vellicantes hos humores ferè omnes exiſtiment ab aliis viſceribus, & præſertim à jecore, cùm præter naturam afficitur, in ventriculum pervenire: id tamen rationi non videtur conſentaneum, detectâ ſanguinis circulatione. Quare probabilius eſt ex arteriis, & ramo cœliaco illuc confluere; vel potiùs è glandulis in ventriculo ſitis exſudare, indeque vitiari ſuccos illos, qui fermentationem, & ciborum diſſolutionem promovent: quamobrem ſicuti iſti cùm convenientem conditionem acido-acrem nanciſcuntur, levem titillationem ſtomacho, & ventriculo afferunt pro famis ſtimulo; ità cùm depravantur, & vitioſi fiunt, Cardialgiam inferunt; quinimò cum ſaliva, & cum reliquiis ciborum in ventriculo commiſti, indebitam fermentationem excitantes, magis cumulantur, & in varios, diſſimileſque ſuccos convertuntur, ferri æruginem, porrorum ſuccum, vel mali citrii colorem referentes.

Contingit aliquãdò porum felleum naturâ tàm proximum Pyloro ſuperfluitates bilioſas è ſua cyſti deponere in duodenum inteſtinum, ut ſubindè aliquibus quacumque ex cauſa nedum Cardialgia, verùm etiam vomitus accidat. Anatome pariter innotuit quandoque rectâ bilem in ventriculum exonerari; undè moti quidam illam credidere confectioni ciborum neceſſariam. Sed hoc rarum eſt, & monſtroſum.

Digitized by Google

Haud inſuper prætereundum, ſuboriri non rarò ex mala, inconvenientique miſtura ſucci Pancreatici, & biliofi cum præterfluente cibo, dolorificam fermentationem, ob quam inteſtinum duodenum, aut jejunum, acrem, & lancinantem dolorem patiatur, qui fermè mentitùr Cardialgiam. At hic dolor infra ſtomachum percipitur, & poſt chyli ſecretionem ſponte ſuâ deſinit. Non tamen inficias ibo ex halitibus indè in Pylorum, & Ventriculum aſſurgentibus interdum has etiam partes affici, ut præſertim accidit quibuſdam Hypochõdriacis, qui poſtmodùm iteratis ructibus iſtiuſmodi moleſtiâ liberantur.

Has eaſdem cauſas quoque conſequi dolorificũ alium Ventriculi affectum, quem Ardorem ſtomachi nuncupant, fas eſt opinari, cùm experiamur in ſanis, ab ingeſtis cæpis, allio, porro, pipere, & ſimilibus ardorem hunc excitari; undè conjicere licet cõſimiles ſuccos in his, qui hoc morbo corripiũtur, progigni; ex depravato ſcilicet Ventriculi fermento, vitiatis humoribus bilioſo, & pancreatico, itemque ex corruptis alimentis, ut in ſcorbuticis, & hypochondriacis potiſſimùm eſt obſervare. At, non quia Ardoris ſenſum ejuſmodi affectus refert, à ſolis acribus, & calorificis induci poſſe quis exiſtimet; nàm experimento ſatis, ſuperque conſtat, acidos liquores unà commiſtos ingentem ebullitionem excitare cum manifeſto caloris ſenſu: quin & ſcorbutici ut plurimùm & hypochondriaci de ardore ſtomachi conqueruntur, qui tamèn acido ſuperabundant.

Periculo non vacant Stomachici, ob eſquiſitum ejus loci ſenſum, & ob imminẽtem leipothymiam, cùm cor facilè ad paſſionem ſtomachi in conſenſum trahatur. Gravius verò erit, ſi partium ex-

tre-

tremarum frigus accedat, cum ſudore glutinoſo, 7.Aph.1.
aut ſi cum febre conjungatur. At ab externis cauſis 4.Aph.65.
inducti dolores leviores eſſe ſolent, quàm ſi à latēte cauſa procedant. Minùs quoque mali ſunt, ſi ventriculum ſolummodò infeſtent, illæſo ſtomacho; quamvis ab affecto pyloro progeniti graviſſimi adhuc ſint, ex Helmontii documento. Ab aſſumpto denique veneno, aut cathartico medicamento, periculum quoque involvunt; pariterque à lumbricis, & abſceſſibus. Semper autem ſecuriores, ſi citra febrim ſint, cùm plerumque vomitu, vel dejectione ſponte naturæ terminentur.

Si itaque dolor Stomachi, aut Ventriculi ſine febre fiat, cum vertigine, oris amaritudine, & cibi faſtidio, *purgatione*, inquit Hippocrates, *indigere per* 4.Aph.17.
ſuperiora ſignificat. Subditque *dolores, qui ſunt ſu* Aph.18.
pra præcordia, dummodò expurgatione egeant, medicari oportere per ſuperiora; *qui verò infrà ſubſiſtunt, per inferiora.* At ſi febris copuletur, cautiùs cum purgante medicamento, ſive per ſupera, ſive per infera, agendum eſt, ne fortaſſe ab eryſipelate aliove tumore inductus dolor exaſperetur, & necem afferat. Quod omninò etiam obſervandum, ſi humores in cavo Ventriculi, & tenuium inteſtinorum minimè innatent, ut medicamento educi promptè nequeant. Aſſumptum etiam venenum quamdiù in ventriculo ſubſtiterit, vomitu egeri poterit, ſed ex laxantibus, & oleoſis; at cùm penitiores partes pervaderit, cujuſcumque purgantis medicamenti operam eludet; quamobrem alexipharmacis tùm potiùs utendum, & potiſſimùm ex Theriaca elicitis.

V.Gal.1. ad Glauc. 14.& Hor. Augen.t.1. epiſt. 6. & Valleſ.2. epid.ſect.2.

Sæpiùs Cardialgia curata eſt remediis acritudinem ſuccorum temperantibus, & anodynis, cùm ab acribus frequentiùs inferri conſueverit; unde

modò acidis adverſus humorum acrium vitium, & modò acribus adversùs acida excedentia occurrere oportebit, admiſtis ſemper opiatis doſi conveniente. Comitem febrim ſi habeat, videaturque corpus picrocholum, potiùs acidis inſiſtendum, dilutis tamen aquis ex plantagine, ſcorzonera, carduo benedicto, adjectâ portione laudani opiati ad grana ij. vel iij. & per vices cochleatim aſſumptis. Si verò febris deſit, & habitu melancholico patiens ſit præditus, aromatis utendum, aquâ cinnamomi, vitæ Matthioli, elixire proprietatis Helmontii, cum memorata doſi laudani opiati. Summè quoque conferunt corallia rubra præparata, oculi cancrorum, ebur, cornu C., bolus Armenia, terra Melitenſis, cortices ovorum, magiſterium concharum, tellinarum, & conchyliorum, atque omnia alkalia, & bezoardica, acorem humorum temperantia, imbibentia, aut præcipitantia. Externè, ſcribit Helmontius, ſe vidiſſe ſanatum dolorem iſtiuſmodi, appoſito emplaſtro fragranti ſuprà ſtomachi regionem. Et Hartmannus laudat epithemata ex chamæmelo, malva, & ex oleo chamæmelino cum terebinthina diſtillato.

T. Imago Fermenti impr.

Si verò ex cruditate, aut ex corruptis cibis oriatur, vomitu curari ſolet, cui ſuccedant roborantia tùm interna, tùm externa. Quæ ex mentha, abſinthio, nuce odorata, mace, cinnamomo parantur, optima ſunt. Hujus generis fuit medicamentum in attritione Ventriculi à Galeno exhibitum: nempè epotum vinum cum pipere; & oleum nardinum lanâ exceptum, & ori ventris applicitum. Cavendum autem ne medicamentorum importunorum uſu magis magiſque ventriculus delaxetur, & langueat cum manifeſto vitæ periculo.

V. Bayr. l. 11. c. 9.

A cæteris cauſis, putà Vermibus, abſceſſibus, & ad-

adjacentium partium affectionibus inducta Cardialgia remediis ſuprà memoratis curanda,aliiſque ſuo loco referendis. In fragmentis Vitri devoratis adnotat Keckermannus, & Helidæus apud Hofmannum prodeſſe pulmentum ex frumento ſaracenico, & terebinthina confectum. Sed & Terebinthina ſola efficax eſt.

Eiſdem remediis Ardor ſtomachi corrigendus erit, ac præterea inſtituto victu ſimplici, & mediocri, cavendo acria, & acida; quamvis hæc in picrocholis ſint profutura: ſed potiſſimùm juvat ſpiritus ſalis dulcis,& vitrioli purificatus, itemque ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus,ad guttas aliquot in primo potu.

Poſtremò ad Vẽtriculi tumorẽ cũ inflãmatione commẽdatur aqua plantaginis cum ſyr. papaveris erratici, extractum hyperici,ejuſque ſal, tinctura florum,& ſeminum utriuſque,ſaccharum Saturni cum nitro præparatum,& nitrum ad grana IV.vel V.in aqua roſarum, vel plantaginis.Deinceps verò, ut tumor diſsolvatur, Antimonium diaphoreticũ Bezoardicum minerale, ſpiritus tartari in aqua ſcabioſæ,atque alia curandis inflammationibus opportuna uſui eſse poſsunt. Dolores denique Ventriculi mirificè ſedare dicitur ex Platero Gummi Hederæ à ſcr. I. ad dr. I. in convenienti aliquo liquore ſumptum.

DE

DE SINGULTU.

Ex Gal. 5. de loc aff. ca. 6. & 6. Aph. com. 59. 2. de ſympt. cauſ. cap 6. & 7. Aph. comm. 3.

MUlti Medicorum Singultum fieri putant, cum ventriculi orificium ſuperius, & ſiniſtrum, tantummodò afficitur; Alii verò ad totius ſtructuræ vitium referunt. At Platerus diaphragmati illum attribuit, cui inhæret Deleboë Sylvius *lib.1.prax.cap.23.n.9.* affirmans motum eſſe volũtarium, atque à te, pluribuſque aliis pro libitu excitari: In quam eandem ſententiam deſcendit Richardus Lower *tract.de Corde cap.2.* Hippocrates etiam, cùm illum ad genus convulſionis reducat, videtur potiùs in muſculi, hoc eſt, diaphragmatis læſionem, irritationemque revocare. Convulſionem quoque appellat Galenus *5.Aph.comm.4. & 7. Aph. comm.3.* vel ſaltem motionem convulſionis ſpeciem referentem *4. de rat. vict. in acut.69. & 1. prorrhet.23.* Convulſio autem, ſeù convulſionis motio propria muſculorum affectio eſt, ex doctrina ejuſdem. Cujuſcumque verò partis affectus ſit, certè haud fit ſine irritamento, undè motus percipitur moleſtus, licèt interruptus, quo ſcilicet niſus repetuntur ad excutiendum id, quod partes illas vellicat, & compungit; quinimò conveniunt omnes, facilè inter ſe invicem compati ſeptum tranſverſum, & ventriculum, cùm hic juxtà ſtomachum illi alligetur, & hæreat, atque ab eodem extimam tunicam mutuetur. Hinc Williſius tùm ventriculum, tùm diaphragma affici ait in Singultu, ejuſque reciprocationes propter Ventriculum per ſuas fibras modò inflatum, & per diaphragmatis ſyſtolen modò depulſum contingere. Quin & ipſemet Franciſcus Deleboë Sylvius irritationem in ſingultu docet ut plurimùm eſſe in ventriculi ori-

Aph. 39.

Aphor. com 39.

Pharmac. rat. p.1. ſ.1. c.2.

Append. Prax. tract. 1. c. 4.

orificio ſuperiori, atque exindè in conſenſum diaphragma trahi: quare utramque partem affici quoque exiſtimat. Obſervatum autem pluries ſingultum ſubſequi ab affecto œſophago, quâ parte diaphragma pertingit, & perforat: A cibo enim illi, cùm deglutitur, hæreſcente, Singultus accidit, compreſſis, contractiſque œſophagi fibris, unàque ſimul diaphragmatis motum impedientibus; epoto autem liquore aliquo, cibus delabitur, & ſingultus deſinit.

In cauſis Singultûs aſſignandis longè admodùm diſſentiunt à Veteribus Recentiores. Siquidem Hippocrates 6.*Aph.*39. eaſdem ſtatuit Singultûs cauſas, ac convulſionis, nimirùm *Inanitionem*, & *Repletionem*. Addit verò Galenus *in commentario*, moleſtiam à re acri, veluti pipere, ventriculum ſtimulante. At Sennertus, quem alii ſequuntur, ſolam vellicationem, veram, & proximam hujus affectus cauſam conſtituit, & ſupervacaneas putat cauſas ex inanitione, & repletione deſumptas: nec inſuper admittit excuſationem Mercurialis, quam is pro Hippocrate afferre conatus eſt. Præterea Deleboë Sylvius veram ſingultûs cauſam arbitratur quidquid ad violentam, non tamen durantem, ſed mox interruptam, ceſſantemve, itemque ſæpenumero repetentem ſui contractionem, diaphragma cogere aptum eſt; ſive id ventriculum occupet de genere medicamentorum, aut noxiorum, & acriſi ciborum, aut potiùs venenorum; ſive ex tenui inteſtino à vitioſorum humorum confluxu, & fermentatione, elatus humor, vel vapor, in ſuperius ventriculi orificium, & diaphragma feratur; ſive in ipſo thorace conſiſtens proximè diaphragma mordicet, aut etiam ex abdomine per conſuetos, proprioſque ductus traducatur, prædictaſque partes

1. prax. c. 23. n. 11.

tes

tes vellicet, & ad moleſtam, inordinatamque contractionem illas adigat, ac ſollicitet. Idemque confirmans in Appendice, cauſas haſce proritantes eſſe ait: quemcumque humorem, halitum, flatumve acrem, ſive à re nuper aſſumpta, ſive ab humoribus in corpore jam exiſtentibus eleventur.

Tract.1.c.4.

Alii denique cùm Singultum vel idiopathicum, vel ſympathicum exiſtimēt, cauſas illius propterea vel in ipſo ventriculo eſſe putant, ſi nimirùm aſſumpta ſint alimenta acria, medicamenta, aut venena; vel lumbricos gigni contigerit, aut cibos corrumpi: vel ſi è liene, inteſtinis, pancreate, utero, cæteriſque vapores acres, & moleſti in ſtomachum ferantur, illūq; vellicent, & laceſſant. Ab affecto cerebro Singultus nonnunquàm etiam oritur; ſicut etiam à pulmonibus; Unde Hippocrates 1. *prorrhet.* 23. Aphoniam cum Singultu peſſimam eſſe ſcribit, compatiente nimirum ſtomacho, per nervos à ſexto pari vago, ut interpretatur Galenus.

Hæ inſuper ex Anatome Singultûs cauſæ innotuêre: Inflammatio jecoris, undè ventriculus comprimeretur; nimia omenti craſſities, & obeſitas; inteſtinorum prolapſus, ſed potiſſimùm jejuni, & hernia; renum, & veſicæ inflammatio, aliorumque viſcerum in imo ventre affectiones. Præterea cauſas externas, piperis, aliuſve rei acris eſum, ſolidorum, vel tenacium, facilèque hærentium ciborum ingeſtionem, ut à mollibus, elixiſque caſtaneis non rarò evenit: quoniam Singultus ab his proveniens vel ſponte ſua deſinit, vel potu, ſternutamento, vel etiam repentino timore, cohibitoque per aliquod tempus ſpiritu; ideòque nullius periculi.

7. Aph. 17. & 5. Aph. 58. & 7. Aph. 10. & 3. 5. Aph. 3.

Periculoſiſſimus verò eſt, qui cum febre jungitur, quæ propterea Singultuoſa appellatur; itemque ab Hepatis inflammatione, ab ileo, vomitu, hæ-

hæmorrhagia, & ex hypercatharſi ſenibus præcipuè contingens; vel cum delirio, aphonia, aliiſque cerebri, & cordisaffectibus gravioribus, tetano præſertim,& animi deliquio.Cæterùm Singultum patienti ſternutatio ſuperveniens remedio eſt: concuſſione e..im, ea,quæ ventriculi tunicas vellicant, facilè e..cutiuntur, & ablegantur. 7. Aph. 41. In Coac. prænot.& 1 prorrhet. Aët.tetrab. 3.ſer.1. c.5. 6.Aph. 13.

A.. hujus affectûs curationem conatus Medicorum eò diriguntur, ut cauſam vellicantem à tunicis, fibriſque ventriculi removeant, vel ſaltem obtundant, hebetemque reddant ſenſum partium affectarum, ſive ad Ventriculum, ſive ad Diaphragma illæ pertineant. Ad cauſæ remotionem, ſi illa ventriculo adhæreat, nonnulli vomitum commendant, neque ſolùm ex levioribus pharmacis, ſed etiam ex Antimonio, quodſanè amiciſſimum humanæ naturæ dicitur Sylvio. Alii potiùs dejectiones moliuntur medicamentis laxantibus,ac lenietibus; quinimò Riverius exhibuit pulverem calomelanos, & diagridii. Ad ejuſdem verò correctionem, utũtur in humorum acritudine lacte ex quatuor ſeminibus majoribus, item pſyllii, cydoniorum, amygdalarum dulcium, & papaveris albi expreſſis,elicito, cum decocto tamarindorum, ſyrupo de portulaca, de papavere albo, de nymphæa.Hæc eadem exhibent in ſingultu à medicamentis acribus, & venenis, ac prætereà oleum amygdalarum dulcium recens, butyrum, lac,cremorem ptiſanæ, juſcula pinguia. Si à vermibus, illos enecantia. Si ex febre maligna, alexipharmaca. Et ſi ex conſenſu aliorum viſcerum, propria remedia illis ſuccurrentia adminiſtrant,præſertim verò inflammationi Hepatis, aliuſve, ſi indè Singultus oriri videatur. Senſum denique ſingultientis partis obtundũt per opiata, theriacam recentem, pilulas de cyno- V.Plater. 1. 1.obſerv. Cent. 5. obſ.42.

gloſſo,& laudanum opiatum doſi convenienti, quo ſolo ante cibum ad granum j.pluries exhibito,diuturnum,& contumacem Singultum curavimus.

Obſer. 13. lib.18. Foreſtus in Singultu, poſt febrem continuam, profluvium ventris, & vomitum, exhibuit decoctum ſeminum anethi, cari, portulacæ,& papaveris albi in cereviſia tenuiori, feliciſſimo ſucceſſu. Et Obſer.25. lib.1. Horſtius poſt uſum tartari vitriolati cum vino abſinthite, Singultum pertinaciſſimum ſedavit bolo ex granis iij.laudani opiati, dr.ß.theriacæ, & dr.j. Obſer. 78. cent.4. conditurae roſaceæ. Riverius verò laudanum opiatum cum expreſſo liquore ſeminum quatuor frigidorum majorum miſcuit, additâ dr.j. ſalis prunellæ. Lib 1. obſervat. Platerus ſingultientem puerum curavit aquâ ſtillatitiâ nucum viridium cum raphano in aceto Append.tr. 1. cap. 4. prius maceratarum. A Franciſco Sylvio magna vis Lib.1.prax ca.23 n.23. in compeſcendo Singultu tribuitur menthæ, ejuſque aquæ, ex qua miſturam conficit cum ejuſdem ſyrupo,aquâ vitæ Matthioli, vel theriacali, confectione alchermes, & laudano opiato ad cochleare unum per intervalla aſſumendam, donec ad ſomnum æger diſponatur. Addit etiam ſpiritûs nitri guttas aliquot, ſi flatus unà ſimul ægrotantem divexent. In omni denique Singultu præſens creditur remedium Franciſco Joëli cornu Cervi uſtum Pract.lib.4 f.2. ad dr.j in vino rubro: aliis etiam ebur.

Externè verò, amuletum exiſtimatur Caſtoreum ex Tralliano; idemque creditur præſtare Alyſſum ex Dioſcoride: ſimiliter & cuminum linteo inditum, & carpo ſiniſtræ manus alligatum ex Sennerto. Ab aliis potiùs olea, vel decocta ex his elicita, commendantur; additis etiam ſtyrace, & maſtiche, ut apud Claudinum. Deſcribit Adria- Conſul.18. nus à Mynſicht cataplaſma, quod ſingulare experimentum adverſus ſingultum eſſe dicit; illique addit

dit Fridericus Hofmannus oleum ſtillatitium zedoariæ, chamæmeli, & aniſorum. Alia externa memorat Hartmannus, quem vide. Advertit autem Langius authoritate Galeni, & Aëtii, topica ejuſmodi remedia non epigaſtrio, ſed dorſo eſſe admovenda, præſertim ad ſepti tranſverſi vertebras: idemque pari ratione obſervandum monet in cæteris gulæ, & ſtomachi affectionibus, cùm hæ partes ſpinæ ſuperincumbant, & hæreant. Lib. 2. epiſtol. 44.

DE NAUSEA, ET VOMITU.

VEntriculus recipiendis, retinendiſque alimentis naturâ deſtinatus, aliquandò ſi gravetur, vel à noxiis humoribus irritetur, Nauſeâ primùm, mox Vomitu afficitur, ut ab ejuſmodi moleſtia ſeipſum allevet; quamobrem concitatur, turbaturque ſolùm Nauſeâ; Vomitu verò ejicit, quæcumque illius cavum occupant. Incipit autem hic motus expulſionis à fundo ventriculi, & pyloro, & nonnunquàm inteſtinum quoq; duodenum ſimul unà contorquetur; undè fit, ut non rarò in Vomitu vehementiori præter ea, quæ in ventriculo innatant, atque plicis ejuſdem tenaciùs hæreſcunt, egerantur quoque humores, qui in prædictum inteſtinum confluunt, quandoque ſynceri, putà bilioſi ex cholidocho ductu profluentes, interdùm etiam permiſti, & heterogenei varios colores referentes ob adjunctum ſuccum pancreaticum, & fortaſsè vitiatum: quod ſæpiùs obſervare eſt in Vomitibus ab emeticis, & catharticis medicamentis fortioribus provocatis, ſi nimirùm acriùs, quàm par ſit, illæ partes, & pylorus in ſuis fibris

motricibus irritentur, atque ab ima parte ſursùm contrahantur.

Etſi Nauſea, & Vomitus ab iiſdem omninò cauſis fieri perhibeantur, gradu ſolùm differentibus; veriſimile tamen admodùm eſt in Nauſea ſtomachum potiùs, à vaporibus dumtaxàt, & præſertim è bile magis volatili elevatis commoveri, & laxari; unde levis ad vomitum incitatio, & quandoque etiam irrita. In Vomitu verò potiùs ventriculi fundum, & pylorum affici, & quidem ab humoribus acrimoniâ vellicantibus, atque ſtimulantibus ad vomendum.

Nedum autem Ventriculus ab humoribus acribus ad Vomitum concitatur, verùm etiam à quibuſvis alterius conditionis vitioſis ſuccis, gravantibus, laxantibus, aliove modo fibras, plicaſque illius quaquâ ratione turbantibus. Unde cibi abundantiùs ingeſti, oleoſi, pingues, itemque acres, acidi, ſeroſi, aliive; necnon humores phlegmatici, tùm ex degeneratis alimentis ibidem progeniti, tùm aliundè confluentes, ex apertis vaſis, diruptiſque tumoribus, ſanguinei, purulenti, & ſimiles Nauſeam, & Vomitum promovere poſſunt. Ab inflammatione inſuper, tumore, abſceſſu, ulcere, vel in ſeipſo, vel in adjacentibus partibus, præſertim Pancreate, Vomitus aliquoties moleſtiſſimus obſervatus eſt: pariterque à vermibus, à tuſſi violentiori, & à quibuſdam morborum generibus, nephritide potiſſimùm, variolis, & morbillis impetens Vomitio ſuccedit. Taceo denique venena, & medicamenta purgantia, quibus plerumque ventriculus adeò laceſſitur, ut iteratis vomitionibus, cibum non capiens, tandem deficiat, & mortem arceſsat.

Hinc Vomitus multigeni eſse ſolent, ſanguinei,

pu-

purulenti, bilioſi, phlegmatici, ciborum, vermium,
idiopathici, ſympathici faciles, difficiles; interdum
ſalutares, non rarò etiam lethales.

Et quidem conſuetus Vomitus eorum, quæ à ci-
bi digeſtione in Ventriculo relicta ſunt; vel etiam
inſipidi phlegmatis, vel ſubamari humoris, utilis
plerumque eſt; ſicut pariter à navigatione, & à
crapulâ, undè ventriculus gravetur, aut torquea-
tur; itemque à venenis, & catharticis moleſtiori-
bus, ſi tamen modum ſervent, nec alii egerantur
humores, quàm qui circa Ventriculum ſtagnabāt.
Præterea *ſalutaris* eſt Vomitus in febribus, præſer-
tim periodicis inter initia acceſſionum ſponte con-
tingens: eo enim cauſa morbi vel omninò, vel ma- 6.Aph.15.
gna ex parte educitur. Eâdem ratione confert ſpō-
taneus Vomitus longo alvi profluuio laboranti. Si- 4.Aph 17.
militer ſi præcedant oris amarities, ructus nido-
rem olentes, ciborum faſtidium, vertigo, dummo-
dò ſubindè levamen conſequatur. At contrà ma-
lus eſt, & eò magis ſi modicus, hærentem nimis,
contumacemque humorem indicans, aut inflam-
mationem, vellicationemque aſſiduam in ventri- V.Galen.1
culo, adjunctiſque viſceribus, in quibus inflatio, prorrh.com. 3.25.
dolor, ardor, aliudve ſymptoma obſervabitur. Sic 7.Aph 37.
etiam ſi fuerit lividus, niger, multorumque colo- 2.. Progn. 38. & ſeq.
rum, fœtidus, paritèrque ſanguineus (quamvis 7.Aph. 10.
hunc Hippocrates ſine febre ſalutarem dicat, præ- 6.Aph 50.
ſertim in fœminis ex ſuppreſſis menſtruis ex Lan- 1. Prorrh. comm. 1. 10.
gio, & Braſavola) chyloſus, ſyncerus, ſanioſus,
verminoſus, & ſtercore fœdus, ut in morbo Ileo. 7.Aph.3.
Ex capitis vulnere, aut contuſione peſſimus quo-
que eſt; ſicut etiam in capitis doloribus cum vigi-
liâ, & ſurditate: imminentem etenim inſaniam
denunciat. Denique poſt Vomitum ſingultus, aut
oculorum rubor, malum.

Nau-

Digitized by Google

Nauſeam citiſſimè ſolvi ſcribit Hartmannus comeſtâ zedoariâ, vel ſumoto illius extracto, mirabilemque ejuſdem radicem, & acetum prædicat in omnibus Ventriculi affectibus cum languore conjunctis. In Vomitu verò commendat aquam menthæ ad uncias duas, ſemel atque iterum epotam, & ſuccum cydoniorum crudum ad cochleare unum, vel alterum, ac poſtremò laudanum opiatum, ſi cętera non proſint. Et externè emplaſtrum theriacæ, aut epithema ex decoctoabſinthii, menthæ, & lupulorum in aqua ferrariorum, vel aceto.

At verò Vomitus non ſemper ſiſtendus eſt, imò & aliquandò promovendus: & quidem pro varia ejuſdem conditione, atque cauſarum diverſitate. In conſueto, critico, à crapulâ, navigatione, aliiſque cauſis externis inducto, roborato ventre, nil ampliùs tentandum. Immoderatus, chyloſus, ſanguineus, & vires dejiciens quantò citiùs temperandus, & cohibendus; diſtractâ deindè, correctâque materiâ, ne aliò irruens, aut ibidem aggeſta gravius damnum moliatur; quare ſi acres, irritanteſque humores vigeant, acidis temperentur, & ſtomacho ſuavibus, ſyrupo, & rob ribium, ſucco cydoniorum, & punicorum acidorum, aquâ myrtearum baccarum, aquâ imperiali Quercetani, & Sennerti, elixire citrii, & proprietatis Crollii, ſpiritu ſulphuris per campanam, ſpiritu ſalis dulci, & vitrioli depurato, ſale prunellæ, cæteriſque, additis quoque, ſi opus ſit, opiatis, theriacâ recenti, diaſcordio Fracaſtorii, nepenthe; ex quibus grata ori, & ventriculo miſtura confici poterit, etiam cum aqua, vel elæoſaccharo cinnamomi. Quæ proponitur à Riverio efficax quoque eſt ex ſale abſinthii ad ſcr.j. cum cochleare uno ſucci mali limonii; ſicut pariter quę à Williſio, ex ſucco ejuſdē limonii ad

Centur. 1. obſ. 15.

Pharmac. rat. ſ. 2. c. 3.

ad unc.iiij. coralliorum præparatorum drachmis duabus, & ſalis abſinthii ſeſquidrachmâ, additis unciis duabus aquæ cinnamomi. Vult autem ad cochleare j. vel alterum, bis in die eſse aſsumendam.

Si verò humores acidum referant proderit pulvis ſtomachicus Quercetani, ſal abſinthii, & centaurii minoris,ebur,oculi cancrorum, tormentilla, biſtorta,C. C. uſtum, lignum aloës, bezoarticum martiale, elixir proprietatis, & ſyrupus de abſinthio, de mentha, julep vitale, julep de cinnamomo. In quorumvis autem humorum acrimonia Cap.15.n.27. magnifacit Sylvius diaſcordium Fracaſtorii ad dr. ij. cum altera confectionis hyacinthinæ, dilutum in ſyrupo papaveris albi,& aqua fœniculi, ſingulorum unc.j. duplâque doſi aquæ plantaginis. Alias n.31.& 32. medicamētorum formulas præſcribit tùm ad ſuccum acidum,tùm ad bilis acrimoniam corrigendā, de quibus infrà. Cæterùm ſi vitioſi ejuſmodi humores,etiam ex corruptis cibis, exuperare videantur, convenientibus catharticis blandè educendos commonet, rhabarbaro, mechoacan, & ſimilibus. Riverius autem in Vomitu vehementiſſimo exhibet laudani grana iij.& pilularum cochiarum min. Lib.9. cap.7. ſcr.ij. ſſ.

Si prætereà humores phlegmatici,craſſique fuerint, (quod tamen rarius) poſt incidentia, attenuātia, atque etiam per Vomitum educentia,conferēt aromata,& ſtomacho grata ex mentha, cinnamomo, nuce myriſtica, galanga: omne genus elixiris, ut & ſpiritus vini, vinum ipſum, præſertim medicatum, quale deſcribit Deckers *hoc loco.*

At ſi Vomitio cum hypercatharſi à pharmaco inducta ſit; foveatur ventriculus emplaſtro de cruſta panis, cataplaſmate è ſucco abſinthii, & menthæ,

thæ, cum theriaca, & modico vini rubri auſteri; vel emplaſtro *Deckerſiano* ex mētha, maſtiche, nuce odorata, cinnamomo, & fermento. Eſſentia menthæ, & maſtiches optima eſt. Intereà verò offeratur offa panis vino veteri, & odorifero intincta; vel theriaca recens cum confectione alchermes, aqua cinnamomi cum ſyr. menthæ; vel aqua ſtomachica Mynſicht; vel vinū malvaticum ſpiritu vitrioli dilutū ad gratum ſaporem, aliudve ſimile.

Vomitus ab importuno uſu Antimonii illicò ſedatur ſpiritu vini ad cochleare unum, vel ſimplici, vel cum julapio cinnamomi, aut ſucco cydoniorum depurato, ejuſque ſyrupo.

In cibi, & chyli Vomitu ex imbecillitate Ventriculi, vitiatiſque fermentis illius, cùm exindè fibræ laxæ nimis, & flacceſcentes fiant, atque iners coctio, & Ventriculi turbatio inſequatur: conferūt ſtyptica, & acido-acria ſtomacho gratiora, ut elixir vitrioli Mynſicht, aut acetum aromaticum, ſpiritus ſalis, & vitrioli coagulatus ejuſdem Mynſicht, itemque ſpecies & hauſtus ſtomachicus ejuſdem. Externè verò eſſentia menthæ, & abſinthii, emplaſtrum maſtiches, ejuſque ſpiritus, oleum nucis myriſticæ, &c.

Vomitum cruentum compeſcit ſuccus urticæ, eiuſque aqua ſtillatitia unà cum radicibus, & ſpiritu vitrioli acidula reddita; itemque aqua plantaginis, centinodiæ, conſolidæ majoris, biſtortæ, & burſæ paſtoris; Aqua plantaginis cum ſpiritu vitrioli, nec non tinctura roſarum ſæpiùs profuit, ex Petro Caſtello *in epiſt.* Pulvis coralliorum rubrorum, & ſanguinis draconis, colchotar vitrioli, bolus Armenia, terra ſigillata, crocus Martis adſtringens dictus, lapis hæmatites, trochiſci de carabe, ſperniola Crollii. Suum locum hîc habet

habet miſtura Sylviana tàm ab eodem Authore, commendata, nedùm in hac, ſed in cæteris aliis ſanguinis egeſtionibus, atque ex aqua plantaginis, & cinnamomi, aceto ſtillatitio, coralliis rubris, ſanguine draconis, ſyrupo myrtino, & laudano opiato compoſita. Addit autem, ad diſſolvendum ſanguinem coagulatum, ſperma ceti, oculos cancrorum, & ſtibium diaphoreticum. Prodeſt quoque mixtura à Friderico Deckers deſcripta *in notis ad Praxim Barbettianam*, cujus meminimus capite de pleuritide. Subitò ſiſti vomitum cruentum, teſtatur Hartmannus frigidâ potione ex aqua ſtillatitia radicum urticæ majoris ad unc. vj. & ſpiritu vitrioli ad ſenſibilem acorem. Unà ſimul verò applicat Ventriculo panem toſtum, & pulvere caryophyllorum aſperſum, atque vino Cretico, & aceto madefactum. Præſtantiſſimum quoque remedium ſcribit eſſe Rondeletius potum aquæ plãtaginis, vel poſcæ ad unc. iij. in qua camphoræ ſemiſcrupulus ſit diſſolutus. Lib. 1. prax. c. 9. n. 20. Conſil. 68.

Quamquàm autem Aceti uſus in ſanguinis rejectionibus ſuſpectus meritò dicatur Fr. Hofmanno, utilis tamen ſummoperè obſervatur, ſi aquâ, ſyrupis, cæteriſque temperetur: mirè enim relaxata, & aperta vaſa, quibus ſanguis fertur, corrugat, & comprimit; ſanguinem verò effuſum, & coagulatum diſſolvit, ac diluit, atq; ad exitum diſponit.

Vomitum à venenis, venenoſiſque humoribus, ut in malignis, ac peſtilentibus febribus, temperant, & infringunt omnia Alexiteria, & Bezoartica, Theriaca, Mithridatium, diaſcordium, aqua, & ſpiritus theriacalis, aqua vitæ Matthioli. Efficax remedium dicitur Hofmanno ſal abſinthii ad ſcr. i. cum unc. ß. ſucci mali citrii recentis: paritèrque conferre margaritas præparatas, corallia,

terram ſigillatam, bolum Armeniam, cum rob Ribium, vel Berberum, in aqua acetoſæ. A venenis verò erodentibus auripigmento, mercurio ſublimato, aliiſque, conferunt oleoſa quævis, & pinguia, lac, butyrum, cum quibus etiam aliquid opiati permiſceri tutò poteſt.

Vomitus ex obſtructione Lienis, aut Uteri, & ex ſuppreſſis Menſtruis, vel ex affectione Hypochondriaca, ac Scorbutica, temperatur chalybis uſu, ac antiſcorbuticis medicamentis, extracto, aut ſpiritu naſturtii aquatici, raphani agreſtis, & cochleariæ, cæteriſque alkalicis acrioribus.

Ab inflammatione, tumore, abſceſſu; itemque ab ulcere, vermibus, tuſſi, cæteriſque ægritudinibus proveniens, ſedabitur, ſi peculiaribus remediis cauſa mali removeatur, viſceribuſque affectis cõgruentibus auxiliis ſuccurratur, quæ partim ex ſuprà dictis, partim ex infrà dicendis palàm fient. Ex ulcere autem, miſturam conficit Deckers ſatis efficacem, nec non balſamum ſulphuris aniſatum, & Peruvianum cum tinctura florum hyperici cõmendat: quod & Sylvius approbat *loco citato*.

In not. ad Prax. Barbett. cap. de Vomitu.

Illud poſtremò notandum cibos in omni Vomitu jucundos, gratoſque Ventriculo eſſe exhibendos, neque multos, & digeſtioni reſiſtentes, ne ſcilicet is exindè gravetur, & crudos ſuccos generet, incidatque in alias pejores affectiones. Hinc conſulit Avicenna vomentes non debere cogi ad comedendum, donec avidè fameſcant: quamquàm hoc valde periculoſum. Senſim itaque reficiendæ vires erunt, & in priſtinum ſtatum jucundis alimentis reducendus venter. De uſu etiam vini ſpecialiter advertendum, quod quamvis plerùmque eo Ventriculus roboretur, interdum tamen indè nocumenta perſentit, & meliùs ſe habet aquæ, quàm vi-

vini potu, cùm ſcilicet ſucci diſſolventes tenues nimium ſunt, facilèque ex fermentatione evaneſcunt, & reſolvuntur, unde chylus aceſcit; vel etiam quia fibræ, rugæque Ventriculi villoſâ cruſtâ orbatæ promptè in ſeipſis admittunt tenuiores vini particulas, ex quibus deinceps vellicantur, & ante tempus ſollicitantur ad nondum confectum cibum protrudendum; cùmque exindè etiam bilis è ductu cholidocho derivãs infringatur, diluaturque, vel etiam acuatur, aut craſſeſcat, vigeat, vel hebeſcat, indebitam cum ſucco pancreatico miſturam efficit; undè acores, ardores, anxietates, irritationes, malæ ſecretiones, flatus, alvi durities, aliaque mala, pro eorundem ſuccorum vitio, pedetentim ingraveſcentia conſequuntur; quæ ſanè ab uſu aquæ demulcentur, & remittuntur. Quod pariter obſervare licet in iis omnibus, qui à nativitate debilem Ventriculum ſortiti ſunt: in his enim ſalubrior aquæ uſus eſt, quàm vini, licèt de languido ſtomacho conquerantur, modò vinum imbecillum non ſit, quale Græcis oligophoron dicitur. Hinc ſi fortaſsè illud expetatur, moderatum, & leve ſit.

DE FAME, ET SITI LÆSA.

FAmem multipliciter lædi poſſe in comperto eſt: aboletur in *ἀνορεξία*, *ἀσιτία*, & *ἀποσιτία*: diminuitur in *δυσορεξία*: augetur in *βούλιμῳ*, & in appetitu Canino, aut Lupino: depravatur demum in *κίττα*, vulgò Pica, & in Malacia gravidarum. Sunt quippè nonnulli, qui non modò cibum non expetunt, ſed etiam averſantur, imò ad 4 Aphor. com. 17. 2. Aphor. com 21.

aſpectum, ac nomen ciborum nauſeam patiuntur: unde memorantur aliqui ad longiſſimum tempus omni cibo abſtinuiſſe. Alii verò certos ſolùm cibos faſtidiunt, cæteros vel aliquantulùm appetunt, vel ſaltem non nauſeant. Alii præter morē avidè fameſcunt, & citra ſaturitatem devorant, quamvis mox aſſumpta evomant, vel dejiciant. Alii demùm res etiam extraneas, & ab uſu hominum alienas exquirunt, & ingerunt, teſtas, cretam, carbones, paleas, ceram, ſulphur: quod Virginibus familiare eſſe conſuevit, & magna etiam ex parte gravidis, quibus non rarò contingit, ut aſſumi ſolita reſpuant, & faſtidiant; inſueta verò, nova, quæque alioqui ſi benè valerent, abhorrerent, avidiſſimè appetant, & ſuaviſſimè comedant.

V. Sennert. l. 3. p. 1. ſ. 2. c. 2. & 3.

1. De ſympt. cauſ. 7.

Galeni dogmatibus addicti dejecti appetitus cauſam retulêre ad deficiētem ſuctionis ſenſum in orificio ſuperiori Ventriculi, cùm naturalem famem fieri credant ab ejuſmodi ſuctione ex præviâ in omnibus partibus corporis conſumptione. Deficere autem hunc ſuctûs ſenſum in ſtomacho arbitrantur à crudis, craſſiſque humoribus in Ventriculo ſtagnantibus, vel etiam è toto illuc confluentibus, ut in obeſis, & inutilibus humoribus gravatis; ſicut pariter à ſenſu ejus partis reſoluto, aut impedito. Aucti verò Appetitûs cauſam faciunt vitioſos ſuccos Ventriculum mordicantes, corrugranteſque, quales potiſſimùm putant melancholicos, quibus Platerus aliam qualitatem, & quidem venenatam affingit. Addunt alii continuam ſuctionem, imò & abſumptionem ſubitam alimēti habitam à vermibus, iiſque potiſſimùm, qui de genere Platiarum referuntur. Depravatum denique Appetitum induci putant à vitioſis humoribus pravâ qualitate præditis, atque tunicis ventri-

culi

culi hærentibus: quamvis hi ſæpiùs ex utero ferãtur in fœminis ex ſuppreſſis menſtruis.

At Recentiores, his poſthabitis, ducti experimento, & Anatome, cauſas famis univerſas ad quoſdam ſuccos in Ventriculum exudantes retulerunt: qui ſi naturâ acido acres ſint, famem humanæ exigentiæ conſentaneam excitant, Ventriculo cibis vacuo; & ſi ſolito acidiores, acrioreſque fiant, excedentem inducunt: dummodò acorem talem non contrahant, ut aquam ſtygiam æmulẽtur, adeòque tunicas, fibraſque Ventriculi veluti exedant, & obtundant, unde ſenſus aboleatur. Si verò omninò deficiant, vel dilutiores, aut conſiſtentiores evadant, conſtipatis præſertim poris, glanduliſque, undè tranſudant ſucci iſti, fames vel deſinit, vel elanguet, retusâ nimirùm, atque infractâ vi, quâ ſtomachum vellicare queant. Si denique cum his alii, & quidem heterogenei humores commiſceantur ab aliis viſceribus confluentes, vitiantes ſolùm, non autem hebetantes vim & aciem eorumdem, fames depravata exoritur, & rerum ſanè exoticarum pro diverſitate concurrẽtium ſuccorum. A tunicis etiam, fibriſque ventriculi glutine, tenacique ſubſtantiâ oblitis, fames vel nulla, vel hebes fit, undè cibi fruſtrà quoque conficiantur, ut in obeſioribus, ac otioſam vitam ducentibus. Aliquibus etiam hebetantur, ac ſtupẽt nervi per ſtomachum diffuſi, qui & aliquoties in ſua origine tam exiles ſunt, ut vix partem illam irrigent, & ſuperficie-tenùs tantùm attingant, quamobrem à nativitate inappetentes obſervãtur.

Acidum autem Fami, & ciborum diſſolutioni neceſſarium alii ex glandulis Ventriculi deducũt; alii à Liene; & à reliquiis ciborum ex præcedenti digeſtione alii, aut à Pancreate exoriri arbitrantur;

in-

Lib.1.prax. cap..2

inter quos præcipuus Deleboë Sylvius, qui Auctæ famis cauſam ſucco Pancreatis acidiori ad inteſtinum tenue delato attribuit, undè halitus ad Ventriculum aſſurgant, & famis ſenſum intendant; Diminutæ verò, putat eſſe ſalivam viſcoſiorem, vel etiam bilem pinguiorem acidum ſuccum Pancreatis obtundentem. Depravatæ demum, eſſe ait vitioſos humores, in mulieribus potiſſimùm ex ſuppreſſis menſtruis, dependentes. A ſalivario etiã humore digeſtionem, & famem promoveri alibi aſſeruit, quam ſententiam nuperrimè amplexus eſt Diemerbroëk, qui famem à particulis acribus fermenti genitis ex deglutito ſalivario liquore, aliiſque quibuſdam ſubſalſis, acidiſque Ventriculi tunicis hærentibus, atque ad acorem perductis, oriri docet. Fieri autem famem Caninam à copioſioribus hiſce ſuccis; diminutam, aut abolitam ab iiſdem craſſioribus, vel omninò deficientibus, aut etiam ab effuſa in Ventriculum è cyſti amara bile, ut in picrocholis, ictericis, & febre laborantibus. Depravatæ demùm famis cauſam non in Ventriculo, ſed in Cerebro quærit, quod ex pravis, abſurdiſq ue imaginationibus res pravas, & abſurdas, tãquàm gratiſſimas appetat. Hinc gravidas ait res etiam abſurdiſſimas appetentes, ſi illis potiri nequeant, notas fœtibus imprimere; atque hinc etiam fieri, cur non ſemper eadem exoptent, quia indifferenter varia cogitant, quod uni alicui pravo humori in Ventriculo hærenti imputari non poſſe ſubdit; quippe diverſarum rerum appetitus à diverſis humoribus procedere deberet. Hinc poſtremò concludit ejusmodi exoticam ciborum cupiditatẽ ſe aliquibus abſtuliſſe prohibitâ recordatione, amotiſque è domo picturis earum rerum, quas avidè illi expetebant, oblatis intereà ſæpiùs per diem lauda-

Diſput. de Ferment.

Lib. 1. Anat. cap. 6.

Frid. Hoſm M.M. l.1. cap.19. ait: Hic affectus provenit ex phãtaſia corrupta à fermento Vẽtriculi vitioſo.

da-

Digitized by Google

dabilibus alimentis, ut indè eſuriendi occaſio deeſſet. Verùm quamvis imaginationi plurimum tribuendum ſit, non tamen citrà ſuccorum in Ventriculo ſtagnantium, vel etiam aliundè ſuggeſtorum irritationem ejuſmodi Picam induci poſſe crediderim, cùm adhuc de imaginatione ipſa ambigere liceat, cur in hanc potiùs, quàm in aliam rem appetendam impellatur, atque multoties in una ſolùm delectetur, cùm tamen in plurimis oberrarit.

Sed mirum quidem eſt, quòd aliquandò in longum tempus ciborum abſtinentia feratur, & abſq; fame: cujus rei cauſa cognoſci fortè poterit, ſi animadvertatur, quòd paſſim ſerpentes, teſtudines, talpæ, atque inſecta penè omnia vivant multos menſes abſque cibo; & ſi aliquandò cibum capiant, vix mutatum diutiſſimè in ventriculo detineant, ac deindè indigeſtum, exſuccum tamen, egerant. Reperi aliquandò in Ventre Viperæ, ad plures hebdomadas in capſula conſervatæ, integrum bufonem: aliàs etiam murem villis omnibus obtectum, qui confici nondùm potuerat, licet ſeſquimenſis à captu illius præteriiſſet. Abundant quippe Viperæ multo alKali, at exiguum acidum, tenuiſſimumque ſortitæ ſunt, & modicum ſanguinem, qui neque facilè concreſcit, cujus motus ſimul & cordis tardiſſimus eſt; fermentū quoque ventriculi longè admodùm iners; quo ſcilicet is nec ſollicitatur ad famem, nec roboratur in diſſolutione ciborum; idque potiſſimùm hyberno tempore; cùm omnia in ipſis, & inſectis torpent. In id multùm confert perſpiratio impedita; vel ſi fortè nulla, aut levis à natura ſit; unde modica fiat ſanguinis exſolutio. Anguſtia quoque ventriculi famem minuit; quamobrem compertum eſt helluonibus latiorem ventriculum, expanſioreſqua-

il-

illius tunicas ineſſe; ſobriis verò, & cibis abſtinentibus plurimùm coarctari. Quamobrem qui coſtas, & ſtomachũ ſtrictis faſciis devinciũt, non multùm fameſcũt, & pauxillo cibo ſaturãtur. Scythæ, ex Eraſiſtrato, referẽte Mœbio, jejunaturi, ſtomachũ, & inteſtinorũ regionem de induſtria faſciis ſtrictioribus obligabant ad eludendum Appetitûs ſtimulũ.

Phyſiol. cap. 9. V. Gelliũ lib. 16. c. 3.

Bulimum patiuntur, quibus ingenti fame cruciatis ventriculus arctiſſimè corrugatur, ut tandem fameſcere deſinat, inſequente etiam leipothymia: atque hac de cauſa iis præcipuè, ex Plutarcho *Sympoſ. lib.* 5. *c.* 8. Bulimus accidit, qui per altam nivem iter longum faciunt. Quare Bulimos à fame quidem inchoat, ſed non habet eam ampliùs adjunctam, ut docet Galenus 2. *Aph. comm.* 21.

De Nauſea demùm, & faſtidio certorũ ciborum tres cauſas tradit Sennertus. Primò peculiarem ventriculi conſtitutionem à primo ortu contractã, & ſæpè ab imaginatione Matrum procedentem, quæ cùm gravidæ eſſent, certos cibos faſtidierunt; atque hujus generis nonnullos Ego novi. Secundò conſuetudinem: ſicut enim ab ineunte pueritia aſſueſcimus, ità hos vel alios cibos appetere, aut nauſeare ſolemus. Tertiò Imaginationem: quibus enim cibi ſemel diſplicuerunt ex impreſſo illorum menti phantaſmate, deincèps quoque faſtidiuntur, quos ſi inſcii comedant, minimè nauſeant; at aſſumptos regerunt, ſi de illis moneantur. Sunt qui, licèt meribibuli forent, à cathartico in vino aſſumpto, in poſterum abſtemii evaſerint, vinum, viniq; odorem averſantes. Eſt adhuc in vivis, qui cùm ex carne ſuilla pinguiori aliquandò cibum evomuiſſet, nunc ſi alium pinguia comedentem aſpiciat, ad nauſeam, & vomitum illicò concitatur. Hoc pacto aliquibus etiam accidere comperimus, ut aſpectu

Pract. l. 3. p. 1. ſ. 2. c. 3.

ctu, vel odore medicamenti purgantis alvo turbentur, & ſtomacho, cum vomitu, & iteratis dejectionibus, quia ab ejuſcemodi genere medicamentorum paſſi aliàs ſunt conſimiles corporis turbationes.

Quamvis aucta Fames nullum plerumque periculum minetur, ſi tamen cū aliis ægritudinibus jūgatur, vel illas conſequatur, mala cenſenda eſt; Hinc hecticæ febri conſociata non ſine periculo eſt; & in aliis morbis obſtructiones parit, vel cruditates, adeoque illorum longitudinem, vel cœliacum morbum, aut aſſiduam vomendi neceſſitatem. Adhuc periculoſior eſt Bulimos ob inſequentem animi defectionem, atque eò magis, ſi alios morbos, & præſertim chronicos conſequatur. Anorexia etiam mala eſt, nam 2. *Aphor.* dicitur, in quovis morbo mente cōſtare, & benè ſe habere ad ea, quæ offeruntur, bonum; contrà verò ſe habere, malum. Et 7. *Aphor.* 6. in morbo diuturno faſtidium cibi, & dejectiones ſinceræ, malum. Malacia in gravidis partu ſæpiſſimè deſinit; in cæteris verò Pica, præter obſtructionem, affert cachexiam, chloroſim, aliaque mala ſanè graviſſima.

Quoniam ergo Famem lædi contingit ob acidi fermenti vitium, defectum, aut exceſſum, remedia Medici præſcribunt, quæ illi excedenti infringendo, temperādoque, deficienti cumulando, & acuendo, ac depravato, vitiatoque repurgando, corrigendoque idonea ſint. Franciſcus Sylvius in Fame adaucta exhibet ſalia ex lixivio elicita, tùm fixa, tùm volatilia, corallia, margaritas, oculos cancrorum, cretam, lapidem hæmatitem, ſuccinum, chalybem limatum, quæ acidum infringunt; itemque pinguia, & oleoſa, quæ idem obtundunt: nec non ſpiritum vini, & tincturas aromatum, quæ tempe-

rant: & aquea, quæ diluunt; abſtinendo interim ab acidis, ſicut etiam à purgantibus, à quibus teſtatur irritari potiùs cum ſummis torminibus, quàm evacuari noxios acidos humores. In Fame diminuta, vel abolita, quæ pituitoſum, viſcoſumque ſuccum attenuant, ut ſunt acida, ſale tam fixo, quàm volatili prædita, & omnis generis aromata; ſic etiã purgantia, ut colocynthis, turpethum, hermodactyli, mercurius tàm præcipitatus, quàm ſublimatus. Si bilis pinguior in cauſa morbi fuerit, commendat elixir proprietatis, abſinthium, & vinum in quo illud ſit infuſum, vel etiam calamintha montana, amaracus, roſmarinus, hyſſopus, ſalvia; mox verò eandem bilem evacuantia, per vomitum quidem, crocum metallorum, vitrum antimonii, atque indè præparatam ſapam vomitoriam, oxyſaccharum, vel oxymel; per alvum verò, rhabarbarum, ſcammonium, tamarindos. In Fame depravata præſcribit ſanguinem, cæteroſque humores mundantia, præſertim ſalia volatilia, et menſes provocantia; (à quibus ſuppreſſis frequentiſſimè Pica fœminis contingit) ac ſudores blandè moventia, ut antimonium diaphoreticum, bezoardicum minerale.

v. Schrod. in Pharmac.

Hartmanno laudatur in ciborum faſtidio ſpiritus vitrioli philoſophicus in aqua menthæ, aut acetoſæ, in vino, vel jure; atque in Bulimo, in ſucco mali punici, ſyr. limonii, & acidi citrii, vel cum tinctura roſarum. Externè verò, epithema ex vino Cretico, et aceto, cum cruſta panis pulvere caryophyllorum aſperſâ, et aliquoties calidè ſupra ventriculum appoſitâ. Appetitum caninum autem adimi, per eſſentiam meliſsæ cum ſpiritu vini extractam, ad cochleare unum, cum aliquot guttis olei cari; itemque per vitellos ovorum aquâ

ad

ad ignem induratos, et ſæpiùs comeſtos. Poſtremò ad Picam, prodeſſe aquam cinnamomi, et corticum malorum aureorum, ſal eorumdem, cum magiſterio coralliorum, et margaritarum.

Apud Riverium *in obſervationibus communicatis* à Pachequo deſcribitur hoc decoctum tanquam efficaciſſimum, quod habet: *fol. agrim. abſinth. vulg. & centaur. minor. m. ſſ.* hæc decoquūtur, et expreſſus liquor ad ſelibram cū pauco ſaccharo exhibetur. At verendum ne præ nimio amarore potari nequeat. Obſ. 1.

Angelus Sala conficit aquam vitæ menthæ ex foliis illius, ſpiritu vini, et aquâ communi cum ſaccharo, quam mirabilem prædicat in pluribus ægritudinibus, ſed potiſſimùm in appetitu promovendo, & ciborum coctione adjuvanda. Ex eadem menthâ elicitur eſſentia in hunc eundem uſum; ſicut etiam eſſentia abſinthii, & ſpiritus maſtiches. Ex zingibere, cinnamomo, & galanga, paris virtutis remedia colliguntur. Refert Borellus *cent. 1. obſ. 41.* Civem quendam Monſpelienſem famam ſibi comparaſſe ſyrupo abſinthii purgante, quem non differre ait ab eo, qui in Officinis paratur, niſi additione modicâ Rhei electi, & abſinthii collectione menſe Majo ante Solis ortum, ut ſcilicet ſimùl cum illo ros colligatur. Efficacem quoque nonnulli experti ſunt bolum ex *terebinth. Ven. dr. ij. maſtich. dr. ſſ. & aromat. roſ. ſcr. ſſ* quo remedio nullum ex internis valentius teſtatur Zecchius. At Prævotius maſtichen ad dr. j. in ovo ſorbili, addito cinnamomo, vel zingibere propinat. A Quercetano commendatur pulvis ſtomachicus, qui tamen potiùs confert in Anorexia ex crudis, viſcoſiſque ſuccis; itemque ſal Philoſophorum, & Sacerdotale dictum apud Schröderum: necnon ſpiritus vini In Appēd. Hydrol. c. 12.

ſtomachicus, & aqua ſtomachica calida Mynſicht. Conferunt etiam electuarium baccarum juniperi, ſyrupus de mentha, diacurcuma, diagalanga, diacinnamomum.

Effrænatam appetentiam Vini potum ſolvere ſcribit Hippocrates 2. *Aph.* 21. atque efficaciùs, ſi in eo ſalvia, meliſſa, abſinthium, fuerint infuſa; undè vinum ſalviatum commendatur à Sennerto. Temperat eandem pulvis deſcriptus à Deckers in *notis ad Praxim Barbett.* qui conſtat coralliis rubris præparatis, antimonio diaphoretico, cinnamomo acuto, & ſaccharo albo. Idem præſtat ambra griſea in ovo ſorbili ex Riverio. At pinguia alimenta tutiora erunt.

L. c. cap. 4. L. 4. cap. 1. Prax lib. 9. cap. 2.

In Bulimo quàm citiùs fieri poteſt reficiatur æger, præſertim intritâ panis ex vino veteri, & odorifero. Aquam carbunculi Imp. Maximiliani cum vino commendat Sennertus. Naribus verò adhibeantur aquæ odoriferæ, acetum, vinum, ejuſque ſpiritus, atque alia in ſyncope relata.

V. lib. 5. Inſtit. p. 3. ſ. 3. c. 5.

Quod ſi à vermibus immodica appetentia oriatur, ut refert Trallianus, hieræ uſum ſalutarem ipſemet expertus eſt. Succus etiam Naſturtii creditur efficaciſſimus. Pulvis verò aloës cum felle Tauri miſtus, & umbilico impoſitus, fertur vermes enecare. At quæ ex Mercurio conficiuntur efficaciora ſunt, de quibus aliàs.

L. 7. c. 14.

Ex morbis chronicis, inediâ diuturnâ, & immodicis evacuationibus, lentè reficiendi erunt ægroti: inquit enim Hipp. 2. *Aph.* 7. *Quæ longo tempore extenuata ſunt corpora lentè reficere oportet.* Cæterùm appetentia ab his proveniens morboſa dicenda non eſt, cùm ſponte ſuâ temperetur ab inſtaurato corpore.

Ad depravatum appetitum, & Picam, prodeſſe di-

dicuntur ſyrupus menthæ, & cydoniorum, cum aqua cinnamomi, electarium corticum malorum aureorum, aqua pampinorum vitis albæ, ſeu bryoniæ, quam etiam propinandam prægnanti conſulit Hartmannus, ne ex fruſtrato deſiderio aliquid mali fœtui contingat. Semina citrii ſaccharo incruſtata pro pauperibus laudat Frid. Hofmannus; itemque decoctum polygoni, & anethi, ac majoris chamæmeli ex Michaële. Et Horatius Augenius ſemina ammeos ad ſemidrachmam per quatriduum. Verùm remedia ex chalybe cæteris antecellunt, niſi tamen patiens utero gerat. Sed de his latiùs cùm de morbis mulierum agemus.

Pari modo Sitis, non ſecùs ac Fames, lædi poteſt: crebriùs verò augetur; nonnunquàm etiam minuitur; & interdum quoque, licèt rarò, prorsùs aboletur, neque ſolùm in delirantibus, verùm etiam in benè, & mente valentibus. Eſt mihi notus Sacerdos, qui cùm alioqui avidè ſameſcat, & comedat, per hebdomadas tamen nil potat, & ſi aliquandò, potiùs amicorum ſuaſu, quàm ex Ventriculi indigentia, tantillum bibit, nec unquàm ſe ſitire fatetur. Alium refert Platerus à teneris annis nihil penitùs bibiſſe. Depravatæ autem Sitis, quâ quis potum omninò naturæ diſſentaneum, & inſuetum appetat, exempla non ſuppetunt: nam qui memorantur Mercurium crudum, urinam, ſimileſque liquores ſorbuiſſe, non ex proprio illorum appetitu, ſed caſu, aut errore, vel etiam neceſſitate cogente ad id ducti, impulſique referantur.

Augeri Sitim ſcribit Galenus vel ob humoris inopiam, vel ob caloris copiam. Ob humoris inopiam quidem, ex laboribus, vigiliis, ſudoribus, cæteriſque evacuationibus immodicis; ob caloris copiam 1. de ſimpl. med. fac. c. 30.

piam verò, ex febribus præſertim ardentibus, inflammationibus internis, aëre æſtivo, cibis calefacientibus, & exiccantibus, potiſſimùm ſale, & pipere condîtis, medicamentis purgantibus, venenis erodentibus, & inflammantibus, aliiſque. At qui Sitim in hydropicis conſideraverit, quæ nec ab humiditatis inopia, neque à caloris copia dependet, procùl dubio alias Sitis cauſas ſciſcitari cogetur.

Sylvius Deleboë auctam Sitim fieri ait à bile acriore in tenue inteſtinum delatâ, ibidemque cum ſucco pancreatico ità efferveſcente, ut inde halitus ſalſi ad fauces eleventur, atque ariditatis ſenſum inferant; & ſi per vaſa lactea ad cor penetrent, & ſanguinem nimiâ ſalſugine inficiant, ſalivam ſalſam, vel acrem gignent, Sitim potiùs augentem, quàm temperantem.

Verùm citrà ſalſos halitus, ſalitamque ſalivam ſæpiſſimè ſitimus, ut à cantu, nimia locutione, terrore, motu; quin, & febrientes, pulmonarii, renibus affecti, abſque eo, quòd ſalſedinem in faucibus percipiant, ingenti Siti cruciantur. Nec inſuper perpetuò Ventriculus in morboſa Siti afficitur; ſed plerumque Pulmo; imò Ariſtoteles hunc potiùs Sitis ſedem conſtituere videtur, atque eos, qui thorace ampliori, longiorique à nativitate ſunt præditi, Siti magis infeſtari docet, ſicut Fame, qui latiorem ventrem nacti ſunt. Hippocrates etiam, & Galenus per laryngis rimam aliquid potulenti in tracheam, & Pulmones delabi faſſi ſunt ad eoſdem irrorandos; hinc tunc Sitim extinctam experimur, cùm guttur permaduerit: & quidem per ductus illos aquoſos nuperrimè Anatomicorum ſolertiâ detectos, qui per jugulum ad utrumque aſperæ arteriæ latus ſerpunt, atque œſophago ſuperincumbunt, & linguæ ſalivarium rorem ſuggerunt. Hac

Ex Platone

Lib. de cor. & de plac. Hippoc. & Pl. cap. 15. Plat. in Timæo.

de

de cauſa notat Hippocrates 4. *Aphor.* 54. non multùm Siti infeſtari eos, qui etiamſi ardenter febricitent, tuſſi leviter irritante tenentur: irrigatâ nimirùm à diſtillante lympha larynge, & aſperâ arteriâ.

A lymphæ itaque defectu, vel vitio, crediderim Ego Sitim immodicam oriri: à defectu quidem, nõ ſolùm in Ventriculo, ſed etiam in Pulmonibus, totoque corpore exhauſtæ; vitio verò, ſi eadem glutinoſior, ſalſior, acrior, acidior reddita nequeat fauces, & guttur, imò & linguam convenienter irrorare; cùm experiamur ab arefactis potiſſimùm faucibus, & gutture, Sitim intolerabilem exoriri, Ventriculo licèt elanguido, inappetente, crudis, aqueiſque humoribus obſito, quem ipſimet patientes ſitientem non accuſant. Sæpiſſimè etiam evenit, ut pitiſſando, ſorbillando, & gargarizando, Sitim ſedemus, quam poculis liberalioribus remittere nõ potuimus. Defectus lymphæ cuicumque parti contingens Sitim certè afferet, at principaliùs cùm faucibus, & gutturi accidit, moleſtiorem illam efficit, imò etiamſi cunctæ partes corporis, ipſeque Ventriculus plurimo ſcateat humore; ſi tamen fauces ſolùm, & guttur exareſcant, fortè quia ſalivario rore minimè irrigentur, Sitis exoritur moleſtiſſima. Sic à paſtu ut plurimùm ſitire ſolemus, quamvis Ventriculus & cibo humectante, & potu copioſo ſit ſaturus. In hydrope etiam, in catarrhis, & urinæ profluvio, quia aliò effunditur lympha, quàm ut os, & guttur irriget, aut extra proprios ductus reſtagnans, glutinoſior evadit, & ſalſedinem contrahit, Sitis intenſior obſervatur. Fiet quoque Sitis, cùm lympha deficit, & abſumitur in inediâ, nimiâ locutione, ſudoribus, motibus, evacuationibus, vel cùm tenax, & viſcoſa evadit, & glandulis faucium hæret, nec è ſuis ductibus exil-

lat

lat; vel cùm ſalſa nimis, & acris fit in febribus, tuſſi cum phthiſi, ubi ſanguinem indebitæ fermentationi ſubjicit, & partes potiùs vellicat, ac exaſperat, quàm humefaciat, & irroret. Atque hinc tàm diuerſimodè Sitim ſedari comperimus, largo hauſtu aquæ interdùm, quandoque vino, ejuſque ſpiritu ore abluto, & aliquandò ſpiritu vitrioli, aut ſalis, ſale prunellæ, aliove acido: exactiſſimâ etiam diætâ; vel diaphoreticorum, atque opiatorum uſu: quæ cùm maximè diſparia ſint, ſummam ignaris admirationem pariunt.

Quemadmodùm ab his Sitis augetur, ita minuitur, vel etiam aboletur, cùm lympha, et ſalivarius ros ſuperabundat. Accidit quoque deficere Sitim ex hebetudine ſenſûs, et reſolutione nervorum per fauces, et guttur, aliaſque partes inferiores perreptantium; vel etiam ex depravata mente, ut in Phreneticis ex Hippocr. 3. *epidem. ſect.* 3. *t.* 44. Apud Gal.

Diminuta Sitis ſicuti nil mali portendit, ita neque curationem expoſcit. Abolita ſi cũ delirio jũgatur, delirii medelam expoſtulabit: et ſi ex reſolutione nervorum dependeat, paralyſi curatâ reſtituetur. Aucta igitur ſolùm temperanda ſupereſt. Et quidem tribus remediorum generibus illi occurrendum putat Syluius, videlicet aqueis, bilis ſalem diluentibus, et ad urinæ vias ducentibus: acidis ejuſdem acrimoniam retundentibus, atque invertentibus: ac oleoſis hanc eandem lenientibus, ex ſeminibus plantarum potiſſimùm elicitis.

At cõgruentiùs Sitis immodica ex defectu lymphæ, laboribus, ſudoribus, febribus abſumptæ, ſedabitur aquis acido liquore medicatis, præſertim ſi febris adjungatur de genere Ardentis, ut ſunt potiones acidulæ è ſpiritu vitrioli, ſulphuris, ſalis, aut nitri, ſucco mali citrii, aut limonii, ſale prunellæ, cæteriſque. Si

Digitized by Google

Si tenax, et viſcoſa lympha ſit, ut ſubindè ſalivarius ros in fauces, et guttur nequeat extillare, præter acida temperata, conferet vinum, ejuſque ſpiritus, vel ſyncerus, vel cum aqua permiſtus. Proſunt quoque, quæ dentibus manſa ſalivam provocant, nec non gargariſmi ex iiſdem compoſiti cum ſale prunellæ, aut ſpiritu ſulphuris per campanam elicito.

Si ſalſa, et acris illa ſit, conuenient opiata, pilulæ de cynogloſſo, de ſtyrace; diacodion, pulvis Haly cũ ſyr. papaveris rhœados, et albi, de portulaca, de nymphæa, de glycyrrhiza, de violis; itemque decocto hordei ſeminum cydoniorum, et pſyllii, aquâ amyli, vel caſſiæ. In Siti à phlegmate ſalſo exhibuit Rhaſis ſalitos cappares. Hæc autẽ locũ quoque habebunt in ſiti ex diabete, cui plerique opportunam etiam exiſtimant aquam ex pulpa tamarindorum ſtillatitiam. L.2.tr.1.c.2

Si ab immoderatis evacuationibus Sitis oriatur, temperanda ſimul unà Sitis, et reſtaurandum corpus erit alibilibus ſorbitionibus, documento Hippocratis 2. *Aphor.* 11. Faciliùs eſt impleri potu, ideſt humido alimento, quàm cibis. Mox verò ſomnus moderatè conciliandus.

Si denique Sitis cum hydrope copuletur, vel cũ catarrho, proderunt diaphoretica, & diuretica, victus attenuans, et aperiens. De qua re alibi. Cæterùm ad omnem Sitim proficit ex Hippocrate, os claudere, et tacere. V. Holler comm. in Aph. 27. 5.

F ff DE

DE LÆSA CHYLOSI.

Gal. 1. de diff ſympt. cap. 1.

Lib. 1. prax cap. 7.

1. Aph. 3.

CHyloſis, ſeù ciborum in chylum diſſolutio, et permutatio, multipliciter etiam lædi ſolet. Cùm aboletur dicitur *ἀπεψία*: cùm diminuitur, *βραδυπεψία*: cùm depravatur, ut in alios humores cibus, quàm in chylum, commutetur, appellatur *δυσπεψία*. His tribus vitiis addit Franciſcus De le boë Sylvius quartum, cùm ſcilicèt citiùs quàm deceat, Chyloſis perficitur, licèt id tunc nocuum homini exiſtimet, cùm diutiùs perſeverat, indeque Plethora, & habitus athleticus conſequitur, ex Hippocrate valdè periculoſus: quod ſanè rariſſimum.

In abolita autem Chyloſi, cibi, quo prorsùs modo ingeſti fuêre, crudi, vel ſursùm, vel deorſùm, egeruntur. In diminuta parumper immutantur, & ſolùm in indigeſtam, phlegmaticamque materiam convertuntur, quæ ventriculo gravamen, cæteris verò viſceribus obſtructionem affert: quin & aliquandò ità ſenſim cruda hæc, & tenax materia interiori ventriculi tunicæ inhæret, ut cruſtam limoſam imitetur, impediatque illius coarctationem, amplificationemque; undè appetitus infringitur, & alia plura ſymptomata inſequuntur, præſertim inflatio, tumor, & hebetudo ventriculi. In depravata commutantur in acidos, nidore graves, corruptoſque ſuccos; undè cruditates illæ emergunt, à quibus acidum eructatur, & nidoris ſpecies refertur, qualis ovorum corruptorum, vel ſimilium.

Veteres ciborum coctionem arbitrati ope calo-

ris

ris fieri, cruditates,& Chyloſis vitia, in ventriculi imbecillitatē,& caloris lāguorē retulêre;quâvis cruditatem cum nidore, calori exuperanti, præſertim jecoris, attribuant. Ob externos etiam errores coctionem lædi citra ullum ventriculi vitium docet Galenus *3. de ſympt.Cauſis cap.*1. videlicèt ob excrementa ventriculi cavum occupantia, cibos ſubſtantiâ vitioſos, quantitate immodicos, qualitate excedentes, potiſſimùm calore, aut frigore, tempore importunos, & ſine debito ordine aſſumptos; ac denique ob ſomnum, cujus defectu coctio graviter interturbatur.

Recentiores verò à Fermento Ventriculi diſſoluente vitiato ejuſmodi Chyloſis læſiones deducūt. Unde *Sylvius* Deleboë abolitam, et diminutam fermentationem,ſeu Chyloſim,fieri ait, nunc ipſorum alimentorum quantitate, vel qualitate excedentium culpâ; nunc fermenti defectu, aut inertiâ; nunc etiam à confluxu vitioſorum humorum in ventriculum. Auctam contrà fermentationem promoveri à Fermento acidiori, à cibis facilè fermenteſcentibus, et ab humoribus acido volatili præditis aliundè in ventriculum pervenientibus. Depravari verò Fermentationem, et in nidorem abire à bile acriori, nimiſque volatili ad ventriculum delata; atque in acorem ab acidis humoribus, ac potiſſimùm pancreatico acidiori, et abundantiori.

Non aliter alii cauſas læſæ Chyloſis à ſuccis diſſolventibus, excedentibus, aut deficientibus, infractis, inertibus,commiſtis, ſimiliterve affectis deducunt; ſive illi è glandulis, tuniciſque Ventriculi, ſive ex arteriis, aliiſque ductibus, ac viſceribus deferantur.

Anatome autem compertum eſt, Ventriculos

Digitized by Google

moventium proponit Sylvius acida, & ſale lixivio prædita, ac per ſpiritum volatilem alterata: ſpiritum ſalis cohobatum, & cum ſpiritu vini dulcem redditum; itemque ſal tartari, ſuccini, urinæ, & C. C. ſal ammoniacum crudum, ejuſque ſpiritum, ſeu ſal volatile; vitatis intereà cibis, potibuſque fermentum Ventriculi figentibus, vel obtundentibus. Speciatim verò cruditas nidorem præferens curari dicitur per bilem corrigentia, & præſertim ſpiritum ſalis dulcem: et ſi opus ſit, etiam per eamdem evacuantia, ſive per os, ſive per alvum, modicâ tamen doſi, ne indè Cholera Morbus, vel Diarrhœa inſequatur. At cruditas ácida, acorem temperantia, tùm quoque educentia expoſtulabit: in quem finem deſcribit ſuum electuarium Hydragogum, & vinum quoddã medicatũ, quò fermentum iners acuitur, & humores pituitoſi ſimul emendantur.

Roborant prætereà Ventriculum, & coctioni opitulantur zingiber, & nux myriſtica, piper, & caryophylli ante cibum, vel etiam cum ipſo cibo aſſumpti ex Platero. Hinc diatrion pipereon inſigne remedium à Galeno celebratur 8. *meth.* licèt reprobetur à Tralliano. Maſtiche etiã ſummoperè prodeſt ad dr. *j.* in ovo ſorbili, vel vino tribus horis ante cibum. Vinum abſinthites, elixir proprietatis, aromaticum roſatum, diambra, diarhodon, & ſimilia ſalutaria obſervatã ſunt; quamobrem licèt acida fermentum Ventriculi mirificè acuant, cùm tamen is crudis ſuccis gravatur, atque acore inficitur, proderunt potiùs aromata, & amarorem præſe ferentia. Extractum aloës, & myrrhæ ſimul corriget, & ſenſim abradet è tunicis Ventriculi impactos ejuſcemodi ſuccos. Commendatur quoque ab Hartmanno ſal ammoniacum purificatum

Pract. to. 2 c. 5. & obſ. l. 2.
V. River. cẽt. 4. obſ. ult. de uſu piperis.

tum

tum,aqua,ſeu balſamũ vẽtriculi,aqua cinnamomi, eſſentia meliſſæ,pulegii,menthæ, abſinthii,& ſpiritus maſtiches: ſal abſinthii,& cinnamomi. Theriaca quoque,& Mithridatium ſuum hic locũ habent, præter alia plura paſſim à Medicis memorata.

Acidis ſuccis diſſolventibus acuendis uſui eſſe poſſunt ſpiritus vitrioli philoſophicus, acetum eſurinum, ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus, elixir vitrioli Mynſicht. Verùm hæc moderatè exhibenda, vel cum aliis ſtomacho utilibus, commiſta. Parantur etiam ad hoc diverſi generis condimenta ex rebus ſalitis, & acidis, unà cum aromatibus, ut nimirùm ab his adjutus Ventriculus arctiùs cibos complectatur, & ſuaviùs illos cõficiat: quæ ſanè in cæteris hujus viſceris affectibus opportuna erunt, & maximè conducibilia; undè Hippocrates 2. *Aphor*. 38. docet, *parùm deteriorem cibum, aut potum, at ſuaviorem, melioribus, ſed minùs ſuavibus eſſe præferendum*. Cęterùm quamvis ſomnus maximo juvamẽto languenti Ventriculo eſſe ſoleat, nõ tamen exercitiũ omninò interdicẽdũ erit, imò ſummoperè cõmendandũ matutinis præſertim horis, & ante prandium. Unde coctioni, diſſolutionique ciborum in Ventriculo ſomnus, & quies; diſtributioni verò, ſecretionique cõferet magis motus, & vigilia.

Denique ſi cruditati ſolis corrigentibus videatur ſatisfieri minimè poſſe, evacuantibus quoque incumbendum per ſuperiora, vel inferiora, prout æger uni, vel alteri evacuationi fuerit proclivior. In his autem modus ſervandus eſt, ne nimia doſi, incongruenti medicamine; & immodicâ ventris turbatione is graviùs afficiatur, & magis elãgueat. Quòd ſi de ejus laxitate dubitetur, roborandus ille omninò erit, iis præſertim medicamentorum

ge-

Digitized by Google

generibus, quæ corrugandi, adſtrigendique vim habere dicuntur; cydoniis ſcilicet, myrtorum baccis, ſorbis, meſpilis, conditurâ ribium, pulvere coralliorum rubrorum, terrâ Armeniâ, cholcotare vitrioli, aliiſque. Narcotica verò vitanda, vel parcè admodum, & cum aliis permiſcenda, ob Ventriculi languorem; vel ſolùm uſurpentur opiata leviora, theriaca recens, diaſcordium, philonium.

Inflatio, & ructus non diſſimiliter curantur, præter ea, quæ dicentur inferiùs de Hypochondriacâ affectione.

DE CHOLERA Morbo.

CHoleram ab humore cholerico, ſeu glorioſo dictam putat Galenus; Trallianus verò ab inteſtinis, quæ χολάδες Veteribus appellabantur. Vocamus autem morbum illum, in quo ſimul dejectio, & vomitus patientem torquent, & præterea ventris inflatio: ſæpè etiam crura, manuſque contrahuntur, urget ſitis, anima deficit, ut loquitur Celſus. Neque verò omninò neceſſe eſt, ut quam vocant bilem, ſolùm ægrotantes egerant, cùm & varii, ac difformes humores expurgari poſſint, flavi, virides, atri, dummodò acres, mordaceſque ſint, unà ſimul Ventriculum, & inteſtina lancinantes. Cùm autem ſoli flatus ſuprà, & infrà cum impetu erumpunt, impropria, & ſicca Cholera nuncupatur.

2.meth 2. Lib.7.c.14 Lib.4.c.11 Hipp.4. de rat.Vict.in acut.

Hujus morbi cauſam ad humorem cholericum, ſeu bilioſum Galenus refert: At ejus origo cenſetur aliis acer quicumque, & pravus humor, ſive in Ven-

V. Hippoc. 7. epid & Gal. de cibis boni, & mali ſucc. cap. 4. Anat. lib. 1 cap. 5. Ventriculo genitus ex corruptis cibis, præſertim horariis dictis, aut venenoſis, ſive qui ex adjacentibus viſceribus confluxerit. Quamquàm Isbrandus Diemerbr. nunquàm ejuſcemodi humorem in Ventriculo generari arbitratur, ſed è folliculo fellis, poro bilario, aliiſque vicinis locis in duodenum erumpere; mox verò partim per Ventriculum, partim per reliqua inteſtina protrudi. Sylvius verò à ſucco tùm bilario, tùm pancreatico violenter fermenteſcentibus unà cum ſaliva vitiata, L. 1. prax. cap. 15. in inteſtino tenui, irritationem primùm, & turbationem inteſtinorum, mox etiam Ventriculi ſubverſionem, cùm præcordiorum anxietate, concitari ait, indèque Choleram morbum oriri, quem frequenter quoque horarios fructus, ceraſa, pruna, melones, mala perſica excitare notat. Nec improbandus Helmontius, qui Pyloro ejuſmodi vitium attribuit, in cujus gratiam referenda hùc ſunt, quæ alibi memoravimus, cùm de Vomitu.

Verùm quotquot hactenùs Cholerâ affectos vidimus, omnes à cibis vel pravis, vel immodicis in ventriculo corruptis, vel in tenui inteſtino depravatis, violentam hanc alvi, & ſtomachi turbationem, egeſtionemque paſſi ſunt, præter eos, qui à catharticis potentioribus hypercatharſim ſuperam ſimul, & inferam ſubière. Semel autem corruptus cibus fermenti vice alios ex aliis partibus confluentes humores inficit, & depravat; undè tam ingens, & iterata heterogeneorum humorum evacuatio in hoc affectu aliquandò contingit. Porrò ab his potiſſimùm Choleram morbum induci advertit Hippocrates *7. epidem.* 90 nempè ex eſu carnis ſuillæ crudioris, cicerum, ſepiæ, locuſtarum, gammarorum, olerumque, maximè porri, & cæparum: itemq; ex lactucis coctis, braſſica, lapatho

tho

tho, bellariis, pomis, cucumere, pepone, & potione ex vino, & lacte miſtis, eruo, & polentâ recenti; pariterque ex ebrietate, & inſolatione.

Tanta autem plerùmque eſt hujus morbi ſævitia, ut ægros brevi interimat, ſivequòd immodicam hanc evacuationem vires ſufferre non poſſint; ſive quòd laceſſita viſcera flacceſcant, aut inflammentur; ſive quòd ſanguis etiam ex immenſa illa evacuatione diſſolutus, ſimulque infectus exhauriatur; ſive quòd delaxatus tandem venter nequeat corruptos humores egerere, qui propterea, detenti, præcordia, imò & cor ipſum inquinent, ac ſuffocent; ſive demùm (ut exiſtimat Sylvius) quia inanito felleo humore, deſinit vitalis fermentatio. Hinc rectè monet Trallianus in hoc affectu exiguam etiam, & levem curandi moram peſſimam eſſe. Obſervat autem Galenus quibuſdam ſalutarem illum eſſe, repurgato nimirùm exindè corpore à multitudine gravantium humorum: quod & Nos in quodam Adoleſcente ferè ab infantia exploratum habemus: is enim per certa intervalla vomitu, & dejectione, tantā humorū colore, & ſapore differentium copiam egerit, ut neque tantillum cibi ſumere poſſit; poſt triduum verò ſenſim convaleſcit, ac ſedato vomitu, intermiſſâque alvi turbatione, alimenta capit, atque in priſtinum reſtituitur: quod autem admirabilius eſt, hæreditariam à Patre hujuſmodi Choleram ejus mater atteſtatur.

V. Celſ. l. c.

Lib. 1 prax. c. 19 n. 6.

Lib. 7. c. 14

7. meth. cap. 11.

Cùm igitur in hoc morbo cunctatio periculoſa ſit, quàm citiſſimè ſuccurrendum, ſcilicet cauſæ remotione, correctioneque; mox verò vomitûs, & dejectionis temperatione, ac virium reſtauratione. Licebit autem aliquandò, blandioribus tamen medicamentis, vomitum, aut ventris ſubductio-

V. Hipp. 5. epid. in hiſtor. Vir. Athen. Valleſ. & Proſp. Mart.

nem promovere, cùm natura videbitur conſtabūda, & æger gravamen in ventriculo perſentiet: at in reliquis ſatius erit abſtinere, & ſolis corrigentibus uti, quibus retundatur vis, & moleſtia irritantis humoris; idque potiſſimùm obſervandū, ſi vires ferendo non ſint; nam in turbationibus alvi, & vomitibus ultroneis, ſi talia purgentur, qualia oportet, confert, & leviter ferunt. Opiata communi voto commendantur; theriaca recens, diaſcordium, philonium, ut in curatione Vomitûs dictum eſt.

2. Aph. 2.

Sedato vomitu, virium refectioni deinceps incumbendum, nec tamen ſubitò, & immoderatè, ſed paulatim, ne gravamen indè ſequatur; atque intereà tùm extrinſecùs, tùm intrinſecùs fovendus venter erit. Vinum Celſo commendatur, ſed tenue, & odoratum cum aqua frigida miſtum: refert prætereà Eraſiſtratum, qui primò tribus vini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſſe dixit, deindè paulatim merum adjiciendum. Scribitque Trallianus multos ſolo vino præter ſpem evaſiſſe: & quidem ſi calidum illud exhibeatur, præſentaneum remedium eſt, cùm & calidas potiones unicè prodeſſe, ſi reliqua omnia æger evomat, advertit Aretæus. A vino etiā, cui lapis porcinus infuſus ſit, teſtatur Bontius apud Du-Hamel Choleram morbum ſanari.

2. Acut. c. 4.

Petrus Jo: Faber aceto roſaceo ex aqua fontis, compeſcendum vomitū eſſe conſulit, ter, aut quater iterato; deindè ſuadet tincturā violarum cum ſyrupo violaceo. Riveriusetiam oxycrati exhibitione, Vomitum, & alvi profluvium in fœmina quadam ſtatim cohibuit. Et Langius, cuiquoque aſſentitur Sennertus, præſentiſſimum, & probatiſſimum in Cholera humidā remedium teſtatur eſſe

Centur. 4. obſ. 8.

l. 3. p. 5. ſ 2. c. 13.

eſſe cryſtallum ad ſemidrachmam exhibitum, præſertim in ſucco citrii, & berberum, ut vult Henricus ab Heers. Et Panarolus vomitum, & dejectionem ſanguineam ad virium jacturam uſque cum ſudore frigido compeſcuit lapide hæmatite in ſucco punicorum. Reliqui demùm omnes refrigerantibus, & acidis univerſaliter inſiſtunt. Verùm hæc opportuna erunt ad humorum acritudinem temperandam, atque in ſedanda Cholera in picrocholis. Obſ. 1. Pentec. obſ. 11.

Si maligna febris affectum hunc comitetur, Bezoardica proderunt, & antimonium diaphoreticum, magiſterium coralliorum, C. C. uſtum, bolus Armenia, terra ſigillata, ebur, crocus Martis, tormentilla, biſtorta, & alia hujus generis.

Cæterùm quæcumque ſtomachum roborant, non levem opem in hac affectione præſtabunt, præſertim verò quæ ex mentha conficiuntur, ex abſinthio, & maſtiche.

Ad ſiccam verò, quam appellant Choleram, itemque ad ructus, rugitus, & tormina ventris, quę communem videntur habere conditionem, & cauſam eandem, conferunt flatus diſcutientia, diacinnamomum, dianiſum, diacuminum, diatrionpipereon, diambra, philonium utrumque, theriaca, mithridatium. Commendatur à *Sylvio* ſpiritus nitri in aqua fœniculi, & ſyrupo menthæ; itemque ſpiritus carminativus ab eodem deſcriptus. Aliis ambra efficaciſſima dicitur cum quadruplo ſacchari. Aliis vinum Malvaticum, & Cretenſe, in quo fœniculi, & petroſelini ſemina, aut frondes incocta ſint. Præcellit verò oleum cinnamomi, & eſſentia caryophyllorum, ac roriſmarini: Ruſticis familiare eſt allium coctum cum ruta: quæ niſi profuerint, etiam enemata ex iiſdem parata ſunt in uſu. Hippocrates 4. *de rat. vit. in acut.* Choleræ Lib. 1. prax c. 9. n. 29. à Tex. 104. inferius.

 ſic-

ſiccæ medelam deſcribit per uſum clyſterum, vini meracioris, olei, & lactis Aſinæ, præter ſomnum, quem illi conferentem eſſe dicit.

DE

Digitized by Google

DE AFFECTIBUS INTESTINORUM,

Et primò

DE LIENTERIA, ET COELIACA Affectione.

LAxatur quandòque plus juſto alvus, & non ſolùm excrementa, aut humores ſive vitioſos, ſive ſalutares, ſed & cibos indigeſtos, aut vix mutatos intempeſtivè deponit; undè Lienteria, & Cœliaca affectio exoriũtur: quæ licet vẽtriculo ſæpenumerò quoque debeantur; frequentiùs tamen inteſtinorum culpâ contingunt, ut propterea Hippocrati ſub nomine lævitatis inteſtinorum vocitẽtur: Hæc namque, & prætertim tenuia, interiùs rugoſa, glandulis innumerabilibus exiguis incruſtantur, quibus nimirum vaſorum illùc repentium oſcula obturantur, & tranſiens chylus propterea inhærens, à lacteis venis excipitur; ſi verò emuncta, & complanata villoſam iſtiuſmodi cruſtam, obliteratis nempè glandulis, amiſerint, lævorem adepta, chylo ſine ulla morâ præterlabente, hujus ægritudinis ſunt cauſa. Undè Lienteria dicitur

Ga-

Comm. 1. in 6. Aph. & de diff. ſympt. c. 4.

Galeno celer eſculentorum, potulentorumque exitus, quæ talia dejiciuntur, qualia fuêre devorata.

At mirùm ſanè quàm diſcordes in natura, & cauſis Lienterici, & Cœliaci fluxûs Authores fuerint. Imbecillitati ventriculi, ut coquere, & retinere nequeat, illos Antiquiores attribuêre. Alii Lienteriam à ventriculo nec concoquente, nec retinente cibos; Cœliacam verò affectionem à venis lacteis obſtructis, atque à mala diſtributione pendere opinati ſunt.

V. Fernel. Path. lib. 6. c. 10.

Alii meſenterium, ejuſque glandulas craſſiori chylo turgidas, aut etiam tuberculis obſitas hujus mali cauſam conſtituerunt.

V. Ballon. in epidem. Diemerb. 1 Anat. c. 8.

Placuit quibuſdam excretionis iſtius celerioris vitium glandulis inteſtinorum, aut laxioribus, aut juſto denſioribus adſcribere: ac nonnullis aliis, in conſortium venas Meſenterii, aut lacteas advocare.

Ex Conrad. Peyer.

Neque defuerunt, qui & jecur, lienem, aut pancreas, tumoribus, ac ſcirrho affecta, in hujus mali cauſam concurrere ſint arbitrati.

Sylv. l. 1. c. 16.

Verùm ex quacumque cauſa cibi indigeſti remaneant, aut jam confecti non diſtribuantur, nec in venas lacteas, & glandulas lumbares permeent; hæc ægritudo exoritur. Si namque laxetur ventriculus, ſuaſque fibras amittat; diſſolventes ſucci deſint, vel hebeſcant; pylorus, aut Ventriculi fũdum à recepto cibo, aliiſque ſuccis proritetur; inteſtina laxiora fiant, aut ipſorum glandulæ, ac villoſa cruſta obdureſcat; vel obſtruatur; comprimantur; conſtipentur, vel flacceſcant venæ lacteæ, cum adjunctis glandulis meſenterii; ſi ſuccus pancreaticus, & bilis debitam fermentationem non ineant; aut alteruter acidior, acrior, glutinoſior, aliove modo intemperantior fiat; & reliqua, ſi quæ ſunt, diſſolutioni, diſtributionique neceſſaria, vitium incurrant, quo minùs ſuo munere defungan-

tur, Lientericus, & Cœliacus fluxus procul dubio accidet; unde uniuſcujuſque ſententia, & obſervatio, ſuper hac re, vera eſſe poterit.

Hinc propterea cùm cibus indigeſtus egeritur, vitium ventriculi, & ſuccorũ diſſolventium deſignabit. At verò ſi mutatus in chylum dejiciatur, malam potiùs ſecretionem denotabit, provenientem à ſuccorum intenuia inteſtina confluentium defectu, vel inertiâ, undè purior chyli portio ab inutili minimè ſecernatur; vel etiam ex obſtructis, obduratiſque glandulis inteſtinorum, lacteiſque tubulis, purioris chyli ingreſſum impedientibus. Mutatus deniquè in alios humores, corruptionem, indebitamque fermentationem in utriſque ſignificabit: Num autem ab hac, vel illa ex prænarratis cauſis dependeat, ſedulus Medicus ex adjunctis aliis tùm ſymptomatis, tum ægritudinibus conjiciet.

Quanti autem periculi ſint ejuſmodi fluxus, ſatis perſpectum fiet ex eo, quòd indè vires ſenſim labaſcant, & corpus univerſum contabeſcat: quamobrem ſi alium affectum, & præſertim chronicum inſequantur, lethum prænunciabunt; aut hærente alicubi in glandulis, & lacteis meſenterii permiſſo cum fæcibus chylo ventoſam hydropiſim, & cachexiam adducent. Ab externis verò cauſis exorti, crudis præſertim, aut fugacibus alimentis, minùs mali ſunt, nam ſponte ſua ſalubriter terminantur, redditis iis, quæ ventrem aggravant. Notabile quoque eſt, quod ſcribit Hippocr. 6. *Aphor.* 1. Ructum acidum longis lævitatibus inteſtinorum ſupervenientem, bonum ſignum eſſe: quoniam exindè inchoari ciborum coctionem ſignificatur, quam ab acidis ſuccis proficiſci, alibi notatum eſt.

Me-

Medelam quidem admittent variam Lienteria, & Cœliaca affectio pro varietate cauſarum. Ventriculi languorem, & ſuccorum fermentationem, diſſolutionemque promoventium inertiam ſi conſequantur, remedia expoſtulabuntur roborantia, & ſuccos prædictos acuentia ſuperiùs relata: Et ſi ab inflammatione, ulcere, acribuſve humoribus Ventriculus ad depoſitionem ciborum fortaſſe proritetur, huc revocanda erunt, quæ inflammationi curandæ, & humoribus corrigendis, educendiſque conferentia jam anteà dicta ſunt. A ſecretione læsâ, convenient quæ bilem acuunt, & augent, ut ſunt amara ex aromatibus ſelecta.

Obſtructionem viarum lactearum, tumoreſque glandularum, & villoſam cruſtam inteſtinorum crasſiorem redditam emendabunt deobſtruentia, & attenuantia, ſimulque, ſi opus ſit, evacuantia. Aromata optima ſunt, quæque potiſſimùm ſubamara obſervantur; vitentur verò oleoſa, & pinguia, itemque acida, quæ ſi fortaſſis grata Ventriculo videantur, parcè, & cum aromatibus permiſta exhibere licebit: cæterùm nocua in his exiſtimanda ſunt.

Villoſam inteſtinorum cruſtam abraſam conſequens Lienteria, ut aliquandò ex Dyſenteria evenire advertit Sylvius, inſanabilis ab eodem reputatur, cùm nulla medicamenta norit, quæ cruſtam illam renovare valeant, & quidem talem, quæ trãſitum concedat chylo ad lacteas venas propellendo: proderunt autem, quæ vulgò adſtringentia dicuntur, & auſtera, vel ſola, vel cum aliis commiſta, præſertim opiatis.

Lib. 1. prax. cap. 16. & tract. V. App end.

Cæterùm fluenti alvo indiſcriminatim opitulantur, quæ ſtomachum roborare ſuperiùs ſunt memorata; itemque bolus Armenia, terra ſigillata,

col-

colchotar vitrioli, crocus Martis, cornu C. uſtum, corallia, tormentilla, biſtorta, ribes, baccæ myrteæ. Saccharo roſ. veteri ſtetiſſe Lienteriam in ſene fatetur Foreſtus: eodemque cum theriaca optima, & ſucco cydoniorum in formam electarii redacto, curatum alium teſtatur Amatus Luſitanus. Cum conditura roſarum punicarum miſcet Sylvius Deleboë diaſcordium Fracaſtorii, confectionem hyacinth. terram ſigillatã, & ſanguinem draconis. Commẽdatur ab aliis Mithridatium ad dr. j. cum ſcr ſſ. croci Martis. Hepar lupi magnifacit Hartmannus cum eodem mithridatio, additis magiſterio coralliorum, C.C. uſto, & maſtiche. Ab electuario ex baccis juniperi deſcriptione Paracelſi, & croco Martis magnum juvamentum non rarò prodiit. Aqua cinnamomi efficaciſſima quoque eſt, & longè efficacior illius eſſentia, & elæoſaccharum. Pulvis, aut ſal pelliculæ interioris ventriculi gallorum optimus etiam pleriſque dicitur in cibis. Lib. 22. obſ. 24. Cent. 2. cur. 56.

Externè verò confert emplaſtrum ex Tacamahaca, maſtiche, ſtypticum Mynſicht, Jo. de Prochyte, ex cruſta panis cum ſucco, vel pulvere menthæ, & abſinthii, maſtiche, & nuce myriſtica. Olea inſuper, & eſſentiæ inde elicitæ valdè etiã proſunt.

Cibis intereà ægrotus minimè gravetur, ſed pauca exhibeantur, ſæpiùs tamen, & grata Ventriculo. Liquor expreſſus ex carnibus aſſis, cum aromatibus, & ſucco cydoniorum, vel ceraſorum laureorum ſubacidorum condĩtus ſalutaris eſt. Aliquandò memini ſanatum vidiſſe lientericum graviter affectum ſumptâ halece ſalitâ aceto inſperſâ. Memorantur alii non diſſimiliter curati, appetitis priùs, mox comeſtis rebus inſuetis, & extraordinariis. At de his latiùs in ſequentibus.

DE DIARRHOEA, & Dyſenteria.

CUM liquidiùs quàm ex conſuetudine Alvus, haud cibum, vel chylum, ſed humores reddit, cum dolore, febre, ſiti, ciborum faſtidio, torminibus, iteratiſque cùm interdiù, tùm noctu moleſtiſſimis dejectionibus, undè vires ſenſim conſumuntur, & corpus extenuatur; quin & aliquandò, ingraveſcente in dies morbo, emunguntur inteſtinorum glandulæ, & albicans illorum cruſta abraditur, unàque ſimul cum variegatis humoribus egeritur, quam tandem conſequuntur cruentæ evacuationes, quæ modò cum liquidis fæcibus, modò cum quibuſdam, quaſi mucoſis, comparent, & interdùm ſimul quædam carnoſa, ſeu membranacea deſcendunt: quare frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano fit, & cum eodem dolore exiguum quid emittitur, atque eo quoque cruciatus intenditur; Diarrhœa primùm, mox etiam Dyſenteria exoriuntur, Morbi planè acerbiſſimi æquè ac periculoſiſſimi; imò ſæpenumerò lethales. Celſ. lib. 4. cap. 15.

Species Diarrhœæ plures recenſentur à Veteribus. Alia enim à fluente chylo: Alia ab humoribus, & præſertim biliosis: Alia ab eliquatis carnibus. Sic pariter alia à Meſenterio, alia à Ventriculo, alia ab Hepate, Liene, Utero, Cerebro, itemque à vermibus, à pharmaco, à veneno.

Verùm fluxus omnes Alvi diſtinguit congruentiùs Deleboë Sylvius in Lientericum, cùm alimenta cruda egeruntur: in Ictericium, ſeu Cœliacam affectionem, cùm alimenta fermentata, non tamen ſecreta, & in chylum, fœceſque ſeparata excernū- Lib. 1. prax. cap. 13.

tur:

Digitized by Google

tur: in Chyloſum, cùm alimenta tùm fermentata, tùm in chylum, fæceſque ſecreta, ſed ſimul adhuc confuſa deponuntur: in Bilioſum, cùm humores billoſi repurgantur: in Pituitoſum, cùm craſſi, & viſcoſi, vel etiam tenues, ac ſeroſi evacuantur: in Pinguem, ſeu unguentoſum, cùm pinguia, & oleoſa dejiciuntur: in Cruentum, vel purum, ut in hæmorrhoidibus; vel loturæ carnium ſimilem, ut in fluxu Hepatico dicto: & demùm in Purulentum, ſeu ſanioſum, ut in Dyſenteria, & Teneſmo graviori.

At quamvis Diarrhœæ nomen latiori ſignificatione comprehendat omnem fluxum, & ſpecialiùs qui ex alvo liquidiori provenit; ſumitur nihilominùs hoc loco pro eo, qui humorum eſt, & præſertim acrium, cum dolore inteſtinorum, & febre; quique niſi opportunè ſedetur, mox comitem trahit Dyſenteriam, cum torminibus ventris, ſtrigmẽtorum, & cruoris frequenti evacuatione conjunctam. Cæteros verò alvi fluxus peculiari nomine donatos, partim ſuprà cùm de Lienteria, & Cœliaca affectione; partim infrà cùm de fluxu Hepatico, & alibi examinabimus. Qui autem à Cerebro procedere putatur, Schneiderus in ſanguinem refert per inteſtinorum arterias recrementa alba, & ſpumoſa repurgantem. Lib. de Catarrh. ſpec.

Hanc itaque Diarrhœam ab acribus, acidiſque humoribus dolorem ſimul, & irritamentum Inteſtinis afferentibus pendere in confeſſo eſt apud omnes. Hos autem licèt antiqui Jecori ad calidum intemperato adſcripſerint; Ratio tamen, & Experimentum contrarium evincit: neque enim in Meſenterium quidquam è Jecore per venas effluit; neque ſi efflueret, aliud quid à ſanguine eſſet, cùm tamen alii humores per alvum efferantur in Diar-

rhœis, qui certè ſi è venis exilirent, hæmorrhagiã perennem parerent: at verò ligatis venis per meſenterium, & inteſtina perreptantibus, infra, non ſupra ligaturam ſanguis reſtagnat: Experimento etiã conſtitit, nullã inflammationẽ in Hepate obſervatã, nullũque ardorẽ, aut dolorem, quæ ſanè febrim attuliſſent vehementiſſimã, cũ cæteroquì ſæpenumerò DiarrhϾ ſine febri fiant. Humores pariter excreti virides, ſeu porracei, atri, flavi, variegati, non leve etiam argumentum præbẽt illæſi Jecoris, quia cum tanta humorum corruptione, & pravitate, quanta dicitur ab illis haberi, minimè poſſet diù innoxium, & vitâ conſtare.

Probabile itaque magis eſt ejuſmodi fluxus frequentes, dolorificos, & variegatos procedere à ſuccis bilario, & pancreatico, vel ex ſe vitioſis, vel in tenuia inteſtina confluxis, ibique quantitate, aut qualitate inconvenienter commiſtis, atque indebitè fermenteſcentibus, adeoque proritantibus ad ſui depoſitionem inteſtina; qui ſive ab exceſſu bilis acrioris, ſive à copia ſucci pancreatici acidioris redditi, nedum ſemetipſos depravent, chylumque pertranſeuntem vitient, ſed & alios quoſcumque humores illuc delatos; quin etiã alimentum, & quidquid ſponte, vel adigente naturâ eò loci deducitur, corrumpant, mucum inteſtinorum, & glandulas emungant, atque abradant, cruorem eliciant, & ſubſtantiam eorumdem erodant cum doloribus lancinantibus, & torminibus ferociſſimis; undè fit, ut Diarrhœam pertinacem inevitabiliter Dyſenteria ſubſequatur plerumque immedicabilis.

V. Graeff. de Nat. & uſu ſucc. pancr. 2. Isbrand. Diemerb. 1. Anat. c. 3. 5. Williſ. pharm. rat. ſ. 3. c. 1.

V. Conrad. Peyer de gland. inteſt. c. 9.

Quamvis autem plerumque Dyſenteria cruenta eſſe ſoleat, obſervata tamen aliquandò incruenta eſt. Williſius enim memorat qnotannis ineunte

te Autumno Londini ſævire conſueviſſe popularem, & incruentam Dyſenteriam, in qua aquoſæ dejectiones cum torminibus, & ſubita virium jactura obſervantur. Neque ſolùm incruenta, ſed interdum indolens quoque refertur ab Hippocrate 2.*epidem ſect.*6. & extat exemplum in *Ephemer. German. ann.* 1671. *obſ.*43. Pharm. rat. ſ.3.c.3.

Præter horum ſuccorum vitium, ab abſceſſibus etiam, & inflammationibus viſcerum naturalium, præſertim Meſenterii, Inteſtinorum, & glandularum, Diarrhœam, & Dyſenteriam oriri, jam ſatis exploratum eſt: atque plures extant hiſtoriæ apud Th. Bartholinum, Riverium, Hildanum, Rhodium, Platerum, Fontanum, & alios.

Conſueverunt potiſſimùm humores iſti vitiari à cibis, & potibus, qui facilè corrumpuntur, & fermentationem immoderatam promovent, quales præſertim sūt fructus horarii dicti, & potus nimiùm relaxantes, ac frigefacientes, importunæ, & ſubita aëris inclementia è nitroſa, & boreali, in aluminoſam, & auſtrinam conſtitutionem; undè non rarò Dyſenteriæ epidemicæ. Hùc etiam accenſenda eſt Rubigo, & Uredo ſupra fruges, vineaſque decidua, cujus meminit Plinius *lib.* 18. *cap.*1. & 28. & alibi; quamobrem infecti fructus alvum movent, & tormina pariunt, ut non ſemel viſum in locis ad Veſevum ſitis. Immoderatas pariter animi curas Diarrhœam inferre oſtēdere conatur Williſius, per inordinatam ſpirituū animalium motionem, undè inteſtina violenter perturbentur: porrò experimur ab ingenti timore alvum repentè laxari. Hipp. 3. Aphor.

Præterea non rarò accidit Diarrhœas, ac Dyſenterias febribus acutiſſimis, & mali moris accidere à vitio ſanguinis; undè ſicuti hæmorrhagiæ,

ſputa

ſputa ſanguinis, vomitus; ità Dyſenteriæ cruentę contingere poſſunt, læſis exindè potiùs Inteſtinis, ac Meſenterio cum venarum, aut arteriarum eroſionibus. Internoſcere verò ſummoperè oportebit has ſanguinis evacuationes ab iis, quæ ex hæmorrhoidibus accidunt, quia in hoc Medicos falli contingit: de qua re legendus Galenus 3. *de ſympt. cauſ.* 2. & 2. *de loc. aff* 5.: cruenta namque evacuatio in Dyſenteria frequens eſt, & modica, cum ventris torminibus, febreque plerumque acutiſſima; ſecùs in hæmorrhoidibus.

Tradit Galenus 4. *Aph.* 26. & 6. *de loc. aff. cap.* 2. plures Dyſenteriæ gradus ab excretorum varietate, quamobrem Diarrhœam Dyſenteriæ prodromum conſtituít. At quam ex adipoſa ſubſtantia excreta deducit, verè talem non eſſe alii plures, & graviſſimi Auctores ex Anatome evincunt: A mucoſa enim, & villoſa cruſta Inteſtinorũ abraſa videri aliquandò pinguem ſubſtantiam excerni docet Williſius; & Peyer à glandulis inteſtinorum derivari arbitratur; atque Sennertus viſcoſos eſſe humores ait diù in inteſtinis coacervatos. Inſuper cruorem excerni ſolitum in Dyſenteriis plerumque ab inteſtinis craſſis, & præſertim à *Recto* manare vero-ſimilius eſt; undè Dyſenteriæ aſſiduus comes Teneſmus eſſe ſolet, quo tàm crebriter coguntur patientes deſidere, irrito ſæpiſſimè conatu. Accidit quoque à Meſenterio ſanguinem unà cum recrementis, & pure, quia fortaſsè ibidem ſubſtitit, effluere, atque Dyſenteriam mentiri, ut nonnunquam ex Abſceſſibus illius maturatis, ac diruptis obſervatum eſt, quos adhuc in ipſis inteſtinis obortos memorat Aëtius.

V. Panarol. Pentec. 1. obſ. 9

Tetrab. 3. ſ. 1. c. 42.

Undecumque autem ejuſmodi dejectiones oriantur, (criticis tantùm Diarrhœis exceptis) ſemper

Digitized by Google

per malæ exiſtimantur: frequens enim deſidendi labor inſomnem facit, & periculum defectionis animi minatur. Gravius inſuper erit, ſi quod ege- 2.Prog. 14. ritur, omninò præter naturam fuerit, undè faciliùs 4. Aph.24. 7. Aph.23. inteſtina poſſint exedi. Quare porri ſpeciem referentes, nigras, variegatas, graveolentes egeſtiones pejores putat Aëtius, de quibus Hippocrates 2. 4. Aph 26. *prognoſt.* Quod ſi veluti carunculæ dejiciantur, vi- 7.Aph. 78. 7.Aph. 5. & cina mors portenditur. Malum quoque eſt cibo- 6. Aph.48. rum faſtidium, & cum febre, (quæ tamen non 6.Aph 115. ſemper juncta Dyſenteriæ putatur Hollerio) pejus; ſicut etiam Lienteria. Bonum verò dicitur, ſi ma- Coac. prænot. niacis contingat, ac lienoſis. Vomitus præterea, ſi multo poſt tempore ſuperveniat, ſalutaris; at ſecus inter initia. Cæterùm *uno die fluere alvum*, in- Lib 4.c.19. quit Celſus, *ſæpè pro valetudine eſt, atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat: purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, utiliter effunditur: periculoſum eſt, cùm ulteriùs producitur, etenim tormina, & febriculas excitat, vireſque conſumit.*

Ab affectis prætereà partibus, creduntur longè graviores Dyſenteriæ tenuium, quàm craſſo- Aët. tetrab 3.ſ.1 c.43. rum inteſtinorum, quia in illis dolor intenſior fit, cum torminibus, ſiti, & virium exſolutione: pro quibus internoſcendis adnotat Galenus *c. 6. de loc. aff.* cruorem exactiùs cum fæcibus commiſceri, qui tamen ab inteſtinis craſſis deſcendens alvi excrementis ſupernatare conſpicitur. At hæc fallacem conjecturam exhibent, niſi ab ulcerato ano ſanguis puri ſimilis prodeat, ut in Teneſmo.

Curationem denique quod attinet, illam va- Valleſ. riis, diverſiſque medicamentorum generibus Me- Maſſar An gel. Sala, & dici moliuntur. Et quidem, cùm Dyſenteria intra River. limites Diarrhęæ verſatur, ſunt qui vomitum

præ-

præcipiant, quique etiam dejectionem, ex rebus aſtringentibus dictis, rhabarbaro acerbo, vel modicè torrefacto, tamarindis, myrobalanis, ſyrupo ex pluribus infuſionibus roſarum punicarum. Alii ab his abſtinent, at clyſteriis lenientibus, & pinguibus fluentes humores retundere conantur, atque affecta inteſtina demulcere. Alii verò, ſolis corrigentibus humorum acrimoniam uti malunt, ut hi in meliorem ſtatum revocati deſinant fluere, & inteſtinis nocere.

Lib. 3. de diæta. Hippocrates in victûs ratione, & exercitiis univerſam Dyſenteriæ medelam collocat: cibum enim detrahit tùm in prandio, tùm in cœna; atque exercitia indicit vhementiora: quippè exiſtimat à ciborum repletione illam plerumque fieri. Et 1. de Morb. alibi, lac decoctum tantummodò exhibet. At Cel- Lib. 4. c. 15 ſus, motu inhibito, vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii ſit adjecta, jejuno ſtomacho ſorbendum præcipit, atq; interea imponenda cataplaſmata ſuper ventrem, quæ reprimunt.

Atquì diſtinctiùs in his procedendum alii ſuadent, & cùm alvi fluxus abundantes humores indicat, ut neque victûs ratione exactâ, neque ſolis corrigentibus cedat, etiam leviter evacuantibus utuntur; atque Sylvius, poſt alios plurimos, in hanc Lib. 1. prax. c. 13. n. 33. & inferiùs. rem primas tribuit Rhabarbaro toſto, cui vim ineſſe ſcribit benignè evacuandi, & laxiorem alvum ſuâ auſteritate ſiſtendi: miſcet autem illud cum ſubdupla portione nucis myriſticæ, vel cum pari doſi radicis jalapæ, & modico cinnamomi, ita tamen ut univerſa doſis vix drachmam attingat. Neque timendũ ex torrefacto rhabarbaro empyreuma, & acritudinem excitari; nam exſolvitur, non acuitur inde rhabarbarum, atque uſtione potentiùs corrigit, infringitque vitioſos humores:

quod

quod omninò in hoc affectu exoptandum. Timor autem omnis aberit, ſi rhabarbarum auſteriuſculum exhibeatur citrà torrefactionem, cum nuce odorata, & ſi placuerit, etiam cũ pulpa tamarindorum, quæ mirificè retundit bilis acrimoniam. Quâ ratione ejuſmodi medicamenta prodeſſe credendum, non autem, ut quidam arbitrantur, vi, quâ pollere dicuntur, aſtrictoria. Nos illo hoc pacto exhibito feliciter multoties uſi ſumus. Temerè verò, imprudenterque à quibuſdam fieri ſolet, qui cùm comprimendæ alvo dant operam, Diarrhœâ tamen, ac Dyſenteriâ affectis in dies præſcribunt cathartica largiora ex manna, ſyrupo roſ., julapio roſ. aureo, aliiſque, cum ſolventibus decoctis ad plures uncias, quæ à benè valentibus vix ſufferri poſſent: per hæc enim fluxus non ſiſtitur, ſed potiùs promovetur, ducunturque ad inteſtina ab aliis partibus humores medicamento commoti, ac corrupti, non ſine graviori illorum affectione. Quamobrem hos meritò reprehendit Fuchſius *lib. 2. Paradox. cap.* 13. atque in comprobationem, Hippocratem, Galenum, alioſque Veteres adducit, qui ab ejuſmodi medicamentorum generibus prorsùs abſtinuerũt. Quæ verò adverſus rhabarbarum toſtum ipſe affert, eluduntur à Matthiolo, qui id perutile Dyſentericis evincit rationibus, & experimentis.

V. Gal. 1. de Art. cur. ad Glauc. cap. 14. Qui auſi fuerunt sãguinẽ mittere, vel purgare in majora pericula ægros perduxere. V. Valleſ. in 4. epid.

Apolog adv Amat Luſit.

Si verò evacuatione non ſit opus, fortaſſe quia vitioſos humores cõſtat multitudine non excedere; quin imò fermento cyſti felleæ, pancreati, ipſorumque ductibus, aut etiam inteſtinorum glandulis inſito, ac ſubindè ſenſim exudanti continenter præterfluentes ſuccos depravari, depravatoſque alvum ad ſui exonerationem ſollicitare: tunc ſedulò illi temperando, abſumendoque in-

cumbendum. Celſus Aſclepiadem refert frigidiſſimâ potione uſum, atque ipſemet aquæ benè frigidæ potum proponit, cùm cętera non juverint. Riverius aliquandò exhibuit in potu ſal prunellæ ex aqua lactucæ, & portulacæ, ter in die. Sed tutiùs uti licebit miſturis unà ſimul roborantibus, & corrigentibus, ex aqua cinnamomi, plantaginis, conſolidæ, burſæ paſtoris, confectione de hyacinthis, vel diamargarit, dia ſcordio, & ſimilibus. Helmõtius Diarrhœam ſanari inquit duobus ovorum vitellis duris aceto roſaceo temperatis, & patienti exhibitis. Theriaca recens optima eſt, aliudve opiatum medicamentum. Summè etiam prodeſt electarium baccarum myrtearum, vel roſarum punicarum cum pulvere C. C. uſti, tormentillæ, biſtortæ, & plantaginis ante cibum pluries iteratum; itemq; pulvis coralliorũ rubrorũ, boli armeniæ, terræ ſigillatæ, croci Martis adſtringẽtis dicti, colchotaris vitrioli, ſeminum plantaginis, baccarũ ſambuci, thuris, maſtiches, balſami Peruviani. Cera alba pyro, vel cotoneo indita, ſimulque excocta efficaciſſima eſt; ſicut pariter gummi Arabicum, & pix, præcipuè ſi Diarrhœa in Dyſenteriam tranſierit: Quo caſu Robertus Boyle terebinthinam cum ſaccharo optimè in pilulas redactam mirabiliter commendat; quam, & cum mercurio dulci commiſtam, egregium inquit eſſe antidyſentericum.

Centur. 1. obſ. 33.

Valler. lib. 3. obſ. 4.

Specialiùs autem Dyſenteriæ conferre ſcribit Hartmannus eſſentiam, ſeù tincturam Smaragdi, eſſentiam croci Martis à Crollio deſcriptam, tincturam coralliorum, & alumen crudum ad dr. j., in aqua plantaginis diſſolutum pro potu. Et Anſelmus Boëtius laudat etiam cryſtallum in tenuiſſimum pulverem redactum, & cum vino pro-

In praxi.

Lib. 2. de lap. & gemm. cap. 74.

Digitized by Google

propinatum: quod & fluxum album uteri, cholericum, & cœliacum citiſſimè compeſcere ait. Pulverem radicis filipendulæ ad dr. j. in vino, aut vitello ovi mirabilem prædicat Velſchius ex Mercato, & Prævotio. Sanguis Leporis, qui venatu per canum morſus interiit, in vino exhibitus, ſpeciale remedium dicitur Helmontio: ut & ungula Equi non luxuriantis in butyro frixa, deindè in pulverem contrita; ſi autem is laſciviat, dyſenteriam magis promovere, & mortem afferre ſubdit. Hędi coagulum ſummum etiam arcanum creditur Michaëli. Priapus Cervi, vel Tauri pulveratus, vel elixus; itemque priapus Cati, & talus porcinus in calcis formam redactus; pariterque pulvis pedum perdicis toſtorum ad dr. j. ex vino rubro mane, & veſperi; atque hepar Serpentis apud Fridericum Hofmannum; necnon ſtercus Canis oſſibus nutriti cum lacte caprillo ex Fr. Joële. Brevi, & miraculo quaſi curatum quemdam dyſentericum teſtatur Borellus potu aquæ, in qua ſuber ebullierat: idipſum ex pulvere aliis feliciter ſucceſſiſſe refert Riverius. Uſus Pulveris tragacanthi ad dr. *j.* cum nuce myriſtica, & coralliis, ana ad dr. ſſ. in ovo ſorbili, præſtantiſſimus notatur à Cratone. Recentes Dyſenterias, cruentas licèt, ſtatim ſanari fatetur H. Saxonia hoc pulvere, in quo ſunt, *oſſis ſepiæ uſtæ dr. ij. ſpongiæ pice imbutæ, & in olla crematæ, & putaminum ovorum induratorum, detracta pelliculâ interiori, ſingulorum unc. ſſ. margaritarum præparatarum, & boli Armeniæ ſingul. dr.* j. Hæc in pulverem contrita exhibentur in lacte vel cocto, vel ignito chalybe medicato, vel etiam in aqua polygoni, ad dr. *j.* Riverius inquit: quidam dyſentericus omnia remedia reſpuens, ſolo uſus eſt pimpinellæ decocto, cum aqua, & butyro confecto,

Obſ. 44.

T. PoteſtasMedic. & Pylorus rector.

Lib. 4. pract. c. 3

Centur. 1. obſ. 57.

Lib. 5. conſil. 22.

Pract. p 2. cap. 19.

Centur. 3. obſ. 84.

cujus ſcutellã ſumebat manè, & ſero, & intra triduum curatus eſt. Commendat etiam pilulas ex bdellio alternis diebus, vel bis, aut ter in hebdomade. De Cive quodam Hafnienſi meminit Bartholinus, qui ſelibram calidæ cereviſiæ propinabat, in qua ſummitates abſinthii, & ſal album decocta forent, nucemque odoratam tritam cochleari ultimo ſuperbibendam dabat; atque ità innumeros curaſſe gloriabatur. Hinc non mirum videbitur ſi Themiſon apud Celſum muriâ durâ quàm aſperrimâ in his affectibus uteretur: quodque Galenus refert de eo, qui dyſentericos uno ſanabat die, cæpis *Cartis* nimirùm cum pane exhibitis, & parco potu primùm, poſtridie muriâ acerrimâ per inferiora infusâ. Apud Borellum alia deſcribuntur medicamenta antidyſenterica; quemadmodum eſt aqua chalybe medicata ex decocto lentium cum pulvere fabarum, & caryophyllorum; itemque oleum olivarum cum ſaccharo, ac vitellis ovorum, & lac caprinum hauſtum cum ſaccharo. Verùm in uſu lactis cautiùs agendum, ne in ventriculo aceſcat, aut corrumpatur, monitu Hippocratis, & Tralliani.

Prax. l. 10. cap. 5.

Centur. 2. hiſt. 65.

Lib. 4. c. 15. 12. meth. 1.

V. Mercurial. 1. var. lect. cap. 4. Qui creticas, vel cnidias exponit.

Centur. 1. obſ. 13.

Centur. 1. obſ. 36.

5. Aph. 64. l. 8. cap. 8.

Ulcere in tenuibus inteſtinis hærente, commendat Sylvius apozema vulnerarium ex decocto *radicis conſolidæ Sarac. foliorum pyrolæ, alchimillæ, hederæ terreſtris, ſaniculæ maris, ſummitatum hyperici, raſuræ C. C. in aqua ferr. cum ſyrupo de althæa Fernelii, & tinctura cinnamomi, addito balſamo ſulphuris aniſ. vel cum ſuccini oleo parato ad guttas aliquot*. Deſcribit etiam myſturam valdè efficacem, & eclegma in eundem finem, apud quem vide.

Lib. 1. prax. c. 13. n. 52.

A verbaſco, plantagine, ſanguinaria, hyperico, & bi-

Digitized by Google

& biſtorta comparatur optimum ſanè medicamẽtum, cui pro uſu addere ſolemus vel Bezoardicum martiale, vel antimonium diaphoreticum. Succum hederæ, ut efficaciſſimum magnifacit Hollerius. E verbaſco, & ſanguinariâ aqua elicita, & in potum data, multùm valet, & ſi huic addatur parum aquæ juniperi longè efficacior dicitur ad ſedanda ventris tormina. Ad idem conficit Hildanus electuarium ex oleo amygdalarum dulcium, & ſaccharo miſcello, addito modico oleo recenti vitellorum ovorum. Effert Mynſicht ſpecies diaplantaginis: & Quercetanus trageam antidyſentericam. Thus demùm, maſtiche, ſuccinum, tragacanthum, & gummi Arabicum; itemque ſperniola, ſanguis draconis, hæmatites, ſuber, & Cornu C. uſtũ, vel miſta, vel ſingulatim sũpta efficaciter proſũt. *Ex America* nuperrimè advecta eſt radix cujuſdã plantæ *Ipecacuanba, vel Ippepaquana* dictæ, quæ ad dr.ij. in pulverem contrita mirabiliter dyſentericos fluxus curare dicitur: Laudatur autem quæ rufi coloris eſt, non alba, nec nigra. Lib. 7. cõſil. Craton. Lib. de dyſent. c. 9.

Extrinſecùs verò, pro arcano habet idem Hildanus, Argentinæ, ſeu Anſerinæ folium plantis pedum admotum omnes Dyſenterias intra XXIV. horas ſiſtere. Eandem herbam butyro frixam, & ventri applicitam commẽdat Michaël, apud Hofmannum, qui & Perſicariam pulſibus alligatam, oſſi ſacro, & umbilico, collaudat. A Martino Rulando ſedatus olim fuit dolor, & fluxus dyſentericus fumo glandium quernarum in aceto aſperrimo decoctarum, ano per ſedem perforatam excepto: pariterque ſacculis ex furfuribus aceto quoque incoctis, & crebrò, calidèque ano applicatis. Fertur à Roberto Boyleo, quemdam dyſentericos certò curaſſe fumo zingiberis itidem per anum ex- Cent. 7. cur. 40. Cent. 5. cur. 18. De util. Philoſ. p. 2 ſ 5 c. 14.

excepto : atque alium , fumum C.C. prætuliſſe.

Lib. 1. obſerv. Commendat Platerus lotionem pedum cum vino rubro ſtyptico , & ſuffitum ex decocto radicum tapſi barbati,biſtortæ, gallarum,plantaginis,roſarum punicarum , & chamæmeli in aqua ferraria. Flores roriſmarini in aceto acri leviter decocti,

L. 4. conſil. 9 mox expreſſi , & calentes ventri impoſiti mirificè prodeſſe dicuntur Solenandro.Si prima excrementa ſanguine intincta ſalis manipulo miſceantur ,

Deſignat. rer. magneticâ vi curare ſcribit Frid.Hofmannus:ſicut etiã inſperſo cholcotare vitrioli.Et Crollius Acori aquatici lutei radicem mẽſe Majo effoſſam Amuletum hujus morbi eſſe docet, ſi appenſa feratur

Hoc loc. ſupra ventriculi regionem.Cardilucius etiam fruſtulum ligni vulnerarii , ſeu fraxini,excrementis cruentis intinctum in fruſtulum laridi infigit , ibique detinet, quouſque æger convaleſcat.

Præterea plurimùm plerique fidunt clyſteribus

Lib.1.eph. & epid. ex rebus emollientibus , & anodynis,decocto hordei,lacte, jure, oleo, melle, vitellis ovorum, & ſimilibus. At Guil. Ballonius horum uſum improbat : dum enim , inquit , ſic inteſtina proluuntur, & diluuntur , mollia fiunt ; undè diatheſis illa, quam Galenus ῥευματικήν vocat . Cautiùs procedere videtur Sylvius, qui enemata adhibet ſolùm affectis craſſis inteſtinis,quò ſcilicèt illa pervadere poſſunt; eaque conficit ex lacte bubulo recenti , in quo chalybs ignitus extinctus ſit , & terebinthina Veneta ovi vitello diſſoluta , cum modico mellis roſ. Tẽtzelius clyſma deſcribit ex jure capitis ovi-

In Ter. Bezoard. cap.4. ni,in quo ſummitates hyperici, & radices tormentillæ infundit, atque tres vel quatuor horas ſupra cineres calidos detinet ; Idq;in deſperatis alvi profluviis præſtantiſſimum eſſe dicit.In Ephemeridibus Germanicis anni III. deſcribitur & aliud ene-

ma

Digitized by Google

ma a Luca Schröckio, ex decocto *radicis tormentillæ, & ſymphyti, itemque ex plantagine, burſa paſtoris, equiſeto, mentha rubra, roſis punicis, balauſtiis, et anth. cum ſeminibus ſumach.* cui deindè adjicit *ſacch. Thom. et balſam. Peruv. cum vitell. ovi ſolut.* & tandē *ſucc. plantag. recenter expreſſ.* At paratus clyſter ex ſimplici decocto corticum ligni juniperini virentis mirificè quibuſdam profuit: ſicut & qui conficitur ex ſolo decocto plantæ Lyſimachiæ in oleo communi, vel ex decocto urticæ, centinodii, & verbaſci, aut cynoglos ſi in eodem oleo. Addit quoque enematibus diaſcórdium Barbette, & alii Theriacam, aut opium; quin imò ex ipſo glandem podici inſerit Fr. Joël. ſed ultra horæ quadrantem in inteſtinis non dimittit. Guainerius verò admiſcet thus, maſtichen, crocum, & ſtyracem liquidam cum pauco opio. *Ex Rhaſ. lib. 4. ſ. 3.* *Lib. 5. cōſil. 22.*

Opiatorum uſus nec ab omnibus in Dyſenteria commendatur. Crato enim ad illa nonniſi urgente ſummâ neceſſitate deveniendum eſſe ſuadet, priùs tamen quàm vires infractæ ſint. Suſpecta quoque ſtatuit Zecchius; ni fortè maximè urgeat dolor, & vigilia. De laudano autem opiato ſpeciatim monet Th. Minadous, ejus uſu ulcera ſordidiora reddi, & mortem arceſſiri, referente Thonnero. *Conſult. 37.* *Lib. 3. obſ. 10.*

Contrarium autem teſtantur Horſtius, & Riverius, qui ab illo plurimos ſanatos memorant. Satius propterea erit opiata cum liquidis miſcere, ut ſcilicet acritudinem ſuccorum temperent, & citrâ partis affectæ noxam, aut vitioſorum humorum retentionem, (ut iſti ſuſpicantur) ventris dolorem, ac tormina ſedent: quin & Theriaca, ac Diaſcordium omninó innoxia exiſtimanda ſunt, ob maximam aromatum miſturam, tenuiſſimam verò opii partem. Cæterùm laudanum ipſum opiatum à pe-

rita

rita manu confectum nunquam fallere viſum eſt, ſi præſertim omittantur in illius compoſitione ea, quæ à pleriſque inutiliter commiſcentur. Neque inſuper temerè, atque cùm primùm alvus fluere cœperit,& gravamen in ventre ex congeſtis forſan humoribus percipitur, exibendum: etenim non rarò juvat per duos,aut tres dies alvum ſolutam habere, documento Celſi, ad repurganda excrementa ventri oneroſa.

6.Aph.15. Diuretica deniq;,& diaphoretica miram opem dyſentericis ſæpè ſæpiùs contulêre.Sicut enim Vomitus ex Hippocrate ſpontè contingens à longo

V. River. cent.3. obſ. 9. alvi profluvio,malum ſolvit; utque *lib. 2. de diæta* dicitur, alvum plus æquo fluidam ſiſtit, quoniam humores ab affectis partibus avertit;ità quia à diaphoreticis, ac diureticis, par, imò tutius emolumentum ſperare licet, procul dubio utilia erunt exiſtimanda; eoque magis ſi popularem, malignamque cõſtitutionem Dyſenteria conſequatur. His præterea omninò inſiſtendum multis ſuadent Hildanus, Riverius,Sylvius, & Vvilliſius; atque hic præ cæteris deſcribens epidemiam Dyſenteriã incruentam Londini graſſatam, teſtatur remediis cardiacis,& calidiſſimis tantummodò ceſſiſſe.

Inter cætera diuretica huic morbo peculiariùs

Lib. 10. prax.c.5. De dyſ. cap.7. conferentia creduntur decoctum granorum juniperi in vino, ex Riverio: & decoctum lumbricorum terreſtrium cum carne vervecum ex Hildano.Terebinthina,ejuſque ſpiritus,et oleum à nonnullis etiam commendatur; itemque ebur, oculi Cancrorum, decoctum cornu C. gelu coactũ, aqua graminis, in qua ſilices igniti pluries fuerint extincti: atque id genus alia.

Præcipua verò diaphoretica Dyſentericis apta recēſentur,mercurius diaphoreticus ex eodem Rive-

verio, lapis Bezaar ex Hildano. Pariterque antimonium diaphoreticum, Bezoardicum quodcumque, præſertim ſolare, & martiale: Theriaca, & ſpiritus theriacalis, ſal volatile C.C., extractum ſcordii, & diaſcordium Fracaſtorii, ſal volatile, & pulvis ipſe viperarum, aliaque plura, quæ ſanè non ſemel viſa ſunt in hoc morbo profuiſſe; præſertim ſi febris jungeretur mali moris; aut epidemica conſtitutio vigeret. Singula demùm ſimplicia ex vegetalibus, foſſilibus, & animalibus deſumpta, atque huic affectui ſpeciatim opitulantia, & ex his compoſita, ex pluribus collegit Sennertus, quem videſis. Cap. de Dyſent.

Non diſſimili modo Teneſmo (qui à Galeno inter Dyſenteriæ ſpecies refertur 3. *de ſympt. cauſis* 2.) occurrendum, cui curando vix æquè præſtantius remedium eſt Sylvio Deleboë balſamo ſulphuris, ſi cùm terebinthinæ Venetæ ſpiritu oleoſo, vel ſuccini, aniſive oleo, ritè fuerit comparatum, ac per ſe ſolum, vel aliis admiſtum, & podici inditum. Suffimentum ex thure commendat Matthiolus: additque prætereà Foreſtus maſtichen, ſemina myrti, & flores roſarum punicarum arefactarum. Suffitus conorum Abietis præſentiſſimum remedium dicitur Rumlero. Hinc omnia reſinoſa proſunt, pix, terebinthina, maſtiche, thus, ſtyrax, gummi tragacanthum, & Arabicum, myrrha. Tapſus barbatus decoctus, & ſuffumigatus etiam juvat cum abſinthio, anetho, chamæmelo, foliis quercûs, & ſeminibus Kermes. A Dyſenteria ſejũctum ſæpè ſolis fomentis calidis ſanatum vidimus, ſtomacho intereà roborato. Quin & nõnulli inſeſſu ſuper lateres æſtivo Sole excalefactos curati ſunt. Oleum ceræ, & vitellorum ovorum quoque prodeſt; ſicut etiam oleum hyperici ex aqua ardente de-

Digitized by Google

deſtillatum: Vinumque myrrhatum, camphorarum, & aloëticum. Internè verò, oleum maſtiches ad guttas aliquot in aqua menthæ, plantaginis, vel pulegii, ſubitò Teneſmum ſolvere notat Hartmãnus. Cæterùm antidyſenterica hîc quoque locum habent, ut propterea plura alia congerere ſuperſedeam.

DE ALVI FLUXU CRUENTO, & Hepatico dicto.

NOn modò humores vitioſi, & à natura degeneres, ſed aliquandò etiam ſanguis per alvum egeritur impermiſtus, atque à fæcibus, cæteriſque mucoſis dejectionibus omninò ſejunctus, & citrà dolorem, aut inteſtinorum tormina. Fluere autem è vaſis cohærentibus inteſtinis ferè omnes ajunt; indeque hæmorrhoim oriri, quã venæ juxta anum turgidæ ſanguinem fundant. Harveïus arterias ibidem adnexas indè depleri exiſtimat, quæ arteriæ cœliacæ ramuli ſunt per meſenterium, & lienem ſparſi. Veriſimilius tamen putat Conringius, eos, qui ſecundùm naturam ſunt, effluxus, apertis venarum orificiis fieri, eo quòd ſolæ venæ videantur ad extrema partium hiare, arteriarum finibus conjunctæ. Et RolfincKius *in diſsert. Anatom.* non omninò neceſſarium arbitratur, ut quemadmodùm humorum affluxus per arterias fit, ità etiam effluxus. Undè Highmorus fieri poſſe credit has ſanguinis evacuationes per venas in magnis naturæ conatibus, mutato ſanguinis curſu; & quidem à locis vicinis, Hepate, Liene, Pancreate: motus enim ille Naturæ in humorum expulſione, eſt præ-

V. Vvalæum in Meth. cũ animadv. Velſchii. De Sang. gen. & mot. c. 38. Lib. 6. cap. 29.

Lib. 1. p. 2. c. 6.

præter naturam, & violentus, viamque non ſemper ſibi conſuetam quærit, ſæpiuſque & aliæ actiones naturales Naturæ neceſſitati cedunt cũ laceſſitur, ut in Vomitu. Porrò certiſſimũ eſt, nedũ in his evacuationibus, verùm etiam in hæmorrhagiis narium, venas aperiri, & ſanguinem effundere, quamvis iſte in has ab arteriis profluat. Non tamen impoſſibile putandum, interdum etiam ab apicibus arteriolarum ſanguinem exudare, & quandoque largas hæmorrhagias oriri, quæ non tam facilè cohiberi poſſint. Neque quòd ſubſultim ſanguinem quis profluere non conſpiciat, rectè conjiciet ab arteriis minimè prodire; quandoquidē exiles illæ, præſertim in ſuis extremitatibus, non pulſant, undè illas à venulis vix licet internoſcere. V. Barth. Anat. Ren libell. 2. cap. 1.

De Hepatico verò fluxu, quem nimirùm loturæ carnium ſimilem eſſe ait Galenus, graviùs dubitare contingit, undè procedat. Nam quod idem Galenus deduxit à Jecore in frigidam, humidamque dyſcraſiam delapſo, adeoque ſanguinem ſeroſum, aquoſumque generante, veritati minimè cohæret, & jam notius eſt, quàm ut demonſtrari poſſit. Quare vel ad vitium aliorum viſcerum, Pancreatis ſcilicet, aut Meſenterii, vel ad miſturam copioſi ſeri cum ſanguine, aliis referre viſum eſt. Veroſimile autem videtur, ſi quando albicans ejuſmodi ſanguis egeritur, Meſenterii, ſicut & inteſtinorum glandulas nimium relaxari, atque vaſa lymphatica dicta, illuc confluentia, extillare lympham non benè à ſanguine ſecretam, adeoque rubore aliquo ſuffuſam, in inteſtina. Credibile quoque eſt ſanguinem per arterias cœliacas, è quibus ſplenicæ, & meſentericæ deducuntur, in inteſtina craſſa, quô loci hæmorrhoides cæcæ erumpere ſolent, multâ lymphâ ſaturatum deponi,

ni, qui mox per alvum excretus loturam carnium æmuletur, cùm non ſemel viderim diuturnis hæmorrhoidibus affectos in ejuſmodi fluxum, ac poſtremò in Cachexiam incidiſſe: quin & lympha ſalſior, ab acido quocumque eidem ſuggeſto, vel quomodocumque permiſto, ruborem induit ut ſanguineum colorem mentiatur. Fieri etiam poteſt ut ſucci in tenuia inteſtina confluentes non diſſimilem nanciſcantur conditionem, ut præterfluentem liquidiorem chylum immutent, & ex ſale muriatico, aut è lixivio oriundo ſimili, tincturam quadantenùs rubentem extrahant, imò etiam chylũ ipſum adhuc dilutiorẽ reddãt; undè Paracelſus fluxus omnes à ſale reſoluto provenire faſſus eſt: Nec rarum, hoc morbi genere detentos fæces dejicere, veluti in aqueum liquorem exolutas, modò pallidas, modò rufas, quamvis ſolidiora alimenta aſſumant. Hoc idem febricitantibus ſæpè etiam accidit diarrhœâ correptis, & multoties ab aſſumpto cathartico. Atque huc reſpexiſſe videtur Helmontius, cùm dixit ex diſſenſu Fellis, & Pylori, Diarrhœas, Dyſenterias, & hæmorrhoides oriri. Nil præterea moror ſanguinis univerſi vitium, cùm ſcilicet marcidus, effœtuſque redditus, ſuoque etiam glutine ſolutus, hæc & graviora mala affert.

T. Pylorus Rector

Quamquàm autem quicumque ſanguinis fluxus pericoloſiſſimus ſit, is tamen, qui ab hæmorroidibus eſt, ſi modum ſervare videatur, conſuevit ſæpenumerò prodeſſe. Advertit inſuper Hippocrates à diuturnis ſanato hæmorroidibus, niſi una ſervetur, aquam intercutem, vel tabem imminere: hæc autem certò ſuperveniunt, cùm immoderatè fluunt, aut ichores indè perpetim exudant, ut pluries experientia comprobavit.

6. Aph. 12.

Tu-

Tument autem & rubent nonnumquam hæmorrhoides, & dolorem acerbiſſimum afferunt, imò & capiti gravamen, cordi, & pectori oppreſſionem, ſtomacho nauſeam, & alvo duritiem pariunt. Huic incommodo variis occurrere conſueverunt Medici: conferentiora verò putantur linimenta ex oleo vitellorum ovorum, ſeminum lini, buxi, balſaminæ, balſamo ſulphuris Rulandi, lacte aureo ſambuceo, unguento linariæ, populeo, & malorum inſanorum. Scribit Henricus ab Heers, ſeipſum à Caſtrenſi Paſtore edoctum, expertum eſſe, minimum quid ſcrophulariæ, ſive radicis, ſive foliorum cum cibo, aut potu aſſumptæ, ſtatim dolorem hæmorrhoidum ſedare. Hartmannus, & Horſtius maximi faciunt linariam, quam in linimentum redigunt cum vitello ovi. Et apud Riverium Pachequs ex Arnaldo Villanov. ſummè commendat infuſum millefolii in aqua fervente, & per menſem integrum epotum. Chelidonium minus mirabile prædicat in omnibus hæmorrhoidum vitiis Solenander. Millepedes effert Quercetanus, & Hœferus, in oleo nucum excoctos. Aliter ex illis oleum conficit Borellus, illudque ſæpiùs in die frigidum admovet dolentibus, tumentibuſque hæmorrhoidibus. Plãtaginis aquaticę radix dextrâ manu geſtata donèc incaleſcat è veſtigio dolorem hæmorrhoidum ſedat ex Prævotio. Hartmannus utitur decocto ſcarabeorum rotundorum in oleo lini; itemque cinere ſuberis cum axungia capi, vel oleo myrtino. Decoctum tapſi barbati, malvæ, althææ, parietariæ, & quatuor anodynorum efficax aliis dicitur; itemque cępa alba ſub cineribus cocta, & cũ butyro recẽti ſubacta inſtar cataplaſmatis. Helmontio commendantur annulus dentis Equi marini, & morientium ſudor, quo hæmorrhoides,

Obſ. 20.

Lib. 4. obſ. 50.

Obſ. 5.

Cent. 4. conſ. 20.

Cen. 1. obſ. 63.

Select. Re. med.

T. latex. hum. negl. n. 17.

rhoides, & extuberationes quaſcumque ſolo contactu comprimi, & complanari ſcribit. Oleum ex floribus ſambuci, vel ex cortice ejuſdem interiori in oleo ſeminum lini, vel nucum incocto, cum modico croci, ex voto aliquandò feliciter profecit. Cardilucius *in Hartmannum*, excellentiſſimum ſe expertum dicit emplaſtrum Apoſtolicum, quod dolorem ſedet, & ſanguinem effluere ſinat. Cornu Vervecis nigri uſtum, pulveratum, & per ſetam trajectum tumentibus hæmorrhoidibus admotũ, certò ſanat, ut experimento pluries conſtitit. Scrophularia viridis contuſa, & in modum cataplaſmatis tumidis mariſcis applicita, dolorem ſedat, & illas extenuat. Ad cęcas autem hæmorrhoidas, certum Amuletum eſt Fabaria, ſeu Telephium ex Wedel. *obſ.* 195. *Ann.* 2. *Ephem. Germ.* Apppenditur radix Telephii recens cum filo in dorſo inter ſcapulas; cum marceſcente radice tabeſcit etiam tuberculum omne.

Crato in conſil. River. ubi ſup. His prætereà immodicè fluentibus medentur millefolium infuſum; radix ſcrophulariæ; tormentilla, biſtorta, C. C. uſtum, ut & ſuber; eſſentia Martis in aqua ſempervivii ſtillatitia, & alia ſiſtendo ſanguini opportuna ſuperiùs relata. Conficit Solenander pilulas ex bdellio, trochiſcis terræ ſigillatæ, & carabe, cum liquore è ſeminibus cotoneorum ex aqua roſarum expreſſo; quas mirabiles fatetur: ſcribit etiam, tribus ſeminibus geniſtæ manè quotidiè ſumptis, hæmorrhoidum, & cujuſvis ſanguinis profluvium ſiſti; itemque epotâ aquâ ſtillatitiâ chelidonii, aut etiam (quod tutius ait) vino, in quo chelidonium ipſum fuerit maceratum. Externè verò fluentem ſanguinem cohibere referuntur fumigationes ex thure, aloë, maſtiche, pice, carabe, verbaſco, foliis quercûs, crepitu lupi, qui

ſolus

Digitized by Google

ſolus ſiccatus, & venis ſanguinem fundentibus admotus, remedio eſt: fluxum quoque inhiberi ex croco Martis inſperſo teſtantur alii: & Heurnius pulvere colchotaris, ſeu vitrioli uſti. Si tangantur, inquit Frid. Hofmannus, hæmorrhoides tuberoſa radice chondrillæ, ſiccantur, ſi chondrilla, ſiccatur; corrumpuntur, ſi corrumpatur; quare ſub camino exiccandam conſulit. Cingulum conficit Hartmannus ex foliis hellebori nigri recentibus, quo nudum corpus circumdari ait ſucceſſu feliciſſimo, atque hoc eodem cohiberi etiam menſes immoderatè fluentes. Succus plantaginis injectus cæcas quoque hæmorrhoides ſanare fertur. Lotio ex urina propria, mox fumus ſulphuris per tritorium exceptus dolori, & fluxui aliquandò medela fuit ex Velſchio. Poligono ſub axillis poſito nimiũ hæmorrhoidum fluxum ſiſti teſtatur Wedelius. Cætera alibi ad ſiſtendum ſanguinem deſcripta ex vitriolo, alumine, marte, opio, hîc etiam adhiberi poſſunt.

In Aph. 12. 6.

V. Barth. cent. 3. hiſt. 66.

Eph. German. t. 3. obſ. 22.

Si denique à ſuppreſſis hæmorrhoidibus mala in corpus univerſum proficiſcantur, ac propterea opus ſit illas reſerare, indeque ſanguinem elicere, præcipuum erit elixir proprietatis Paracelſi ſimplici etiam infuſione paratum. Conferunt pariter pilulæ Aloëphanginæ, Rufi, Rhaſis; Aloë, croco, & ſucco abſinthii ſubacta, & quidquid ex Aloë eſt compoſitum. Interim adhibenda, quæ venas ipſas emolliant, ac relaxent, uti potiſſimùm ſunt balnea ex decoctura laxantium herbarum, malvæ, althææ, anethi, violarum, quatuor anodynorum, & ſimilium. Poſt hæc ſolent nonnulli foliis ficûs, aut frondibus parietariæ illas perfricare, ut ſanguinem deponant. Idipſum alii tentant ſucco cæparum Aloë miſto. At cavendum ne nimio affrictu

V. Hartman in praxi.

par-

partes illæ exaſperentur, & inflammationem contrahant, quam non rarò gangræna comitatur: quamobrem ſatius erit medicamentis internis ſanguinis exitum promovere, vel ejuſdem vitium moderari; exteriùs vero blandioribus uti, laxantibus, & vaporoſis.

Seroſum denique fluxum, & Hepaticum dictum, qui viderint, pauci ſunt: curandum autem ſibi perſuadent per antidyſenterica admiſta cum Hepaticis, quæ ſcilicet roborent, & calefaciant. Hepati lupi plerique magnam vim in hoc affectu tribuunt, illudque variè præparatum exhibent. Sunt qui aquam ex illo cum aliis ſimplicibus commiſto per alembicum eliciant: alii electarium; alii pulverem: Apud Prævotiũ deſcribitur electuariũ è radice conſolidæ majoris, & ſaccharo roſ., quod expertum dicitur. At aromata, quocumque modo exhibeantur, optima erunt, cinnamomum, galanga, piper, zingiber, caryophylli, cubebæ, horumque eſſentiæ, ſpiritus, aquæ. Vinum abſinthites, aliudve, è ligno guajaco, cinnamomo, & pipere conditum: conditurae, & electaria è baccis juniperi, uvis paſſis, nuce odorata, cæteriſque etiam proficient. Hydrotica moderatè ſumpta à nonnullis commendantur ad ſuperabundantis ſeri evacuationem. Tutiora verò videntur diuretica, & ſudorifica, quæque alkali plurimo conſtant. Vitanda autem ſunt humectantia, cathartica valentiora, acida, pinguia, oleoſa. Narcotica, ſi moderata fuerint, & cum roborantibus miſta, pro ratâ ſuâ quoque proderunt. Cætera cum ſuperiùs dictis communia ſunt.

Pag. 71. ſelect. remed.

DE COLICA, ET ILIACA AFFECTIONE.

Acerbè nimis aliquando inteſtina dolent,atq; retentis unà ſimul fæcibus, conſtipatâque alvo,cruciatibus inſenſiſſimis vehementer contorquentur, & inflantur adeò,ut potiùs per os ſtercus erumpat,quàm ne quidem ſpiritus infrà tranſmittatur;quamobrē Colicus dolor, mox etiam Iliacus oritur: *Et* quamvis univerſa penè inteſtina ſæpeſæpiùs utroque morbo affici ſoleant, creditur tamen frequentiùs in priori craſſa, in poſteriori tenuia cruciari,atque ex his Ileon, ex illis Colon potiſſimùm; undè nomen vtrique affectui inditum eſt, qui Celſo plenioris, & tenuioris inteſtini morbus dicitur, ac quibuſdam ex Græcis χορδαψός. Lib. 4. cap 13. & 14.

Dolere inteſtina, & inflari antiquitùs creditum ab obduratis fæcibus, craſſis humoribus, ac flatibus, cavum illorum occupantibus, diſtendentibuſque; contorqueri verò, atque inſuper revolvi, etiam propter eorumdem inflammationem. Mavult autem Sennertus Ileum morbum oriri à motu præternaturam inverſo inteſtinorum, quorum fibræ, non quidem in inferiora, ut moris eſt, ſed verſus ſuperiora ſeſe contrahentes, etiam in alvum immiſſa, aut injecta, per os propellant, & rejiciant. Inverſi verò illius motûs cauſam refert 1. in inteſtinorum inflammationem, abſceſſum, tumorem, & herniam. 2. in fæcum retentionem, undè Natura ad præpoſteram evacuationem irritetur. 3. in quæcumque alia vellicare, ac mordere apta: humores nimirùm acres,venena, ulcera, & ſimilia.In hâc eandem ſententiam deſcendit Dele-

6. de loc. aff. 2.

Lib. 3. pr. p. 2. ſ. 2. c. 1.

boë Sylvius, qui motum inteſtinorum periſtalticum inverti in Ileo exiſtimat, propter gangrænam, ipſamque comitantē inteſtini corrupti coarctationem, aut propter inteſtini tenuis coarctati ingreſſum in partem proximam, & flatu ſolito magis expanſam; præter Herniam, fæcum delapſum impedientem. Vix autem fieri poſſe putat, ut inteſtina tenuia complicentur, aut convolvantur, ut à pleriſque memoratum eſt. Quod pariter confirmat Kerckringius *obſ. Anatom.* 42., excuſatque Riverium, qui contrarium ex Anatome deduci ſcribit: quamvis alii non deſint, qui convolutorum inteſtinorum in Ileo meminerint, factâ cadaverum ſectione. At Paulus Barbette Ilei cauſam ferè ſemper eſſe ait bilem, aut acriorem, dolorem, inflammationem, motumque inteſtinorum inverſum inferentem; aut craſſiorem, alvum minimè ſollicitantem, undè fæces indurentur: fatetur tamen ſe vidiſſe aliquandò ſeptem diverſis in locis inteſtinum Ileon convolutum.

l. 1. pr. c. 9. n. 12. & c. 15. n. 16.

Cent. 3. obſ. 26.

V. Gerard. Blaſ. in cap. 3. Anat. Veſling.

In prax.

Verùm enim verò obſervationes Anatomicæ oſtendunt, non uniuſmodi Colicos dolores, & Iliacas affectiones evenire. Feruntur aliqui Colici doloris violentiâ perempti habuiſſe in inteſtinis non ſolùm craſſis, ſed etiam tenuibus, varia è genere vitioſarum rerum hærentia: mucum tenaciſſimū, Galeno pituitam vitream dictum, bilem, lapides, vermes, flatus, ceraſorum, & prunorum nucleos: In aliis reperti ſunt abſceſſus in meſenterio, pancreate, ipſiſmet inteſtinis, omento, peritonæo, cæteriſque. Ab Ileo verò demortuos, infeſtaſſe inflammationes, tumores, gangrenas, quas potiſſimas hujus morbi cauſas, ac frequētiores volunt Riolanus, Platerus, Sylvius, Patinus, & Hildanus, qui ad finem Ilei, & Coli principium, circa inteſtinum Cæcum,

V. Jac. Thevart. in conſ. Ball. ex Hipp. 3. epid. ſ. 2. hiſt. 9.

Fernel 6. path. c. 9. & P. Sal. de aff. part. c. 11.

Cent. 1. obſ. 61.

cum, affectûs iſtius cauſam ſe perpetuò obſervaſſe teſtatur; quare exiſtimat valvulam à Bauhino initio Coli detectam, primùm ex inteſtini Cæci inflammatione adeò contrahi, & conſtringi, ut planè nihil excrementorum permeare patiatur.

Admodùm quidem probabile videtur, quod ſuſpicatur Conradus Peyer, ſerum videlicet in plexibus glādulofis Inteſtinorum, indolem auſteram, ſtypticam, atque tincturæ gallarum æmulam ſortiri, proindè ut manipulus circularium inteſtini fibrarum ejuſmodi tincturâ imbutus, factâ pertinaci conſtrictione, neque excrementis, neque flatibus tranſitum largiatur; undè his in molem illic aggeſtis, ac perpetuo ſtimulo ad excretionem irritantibus, fæcum, ciborumque rejectio per ſuperiora, extremo Naturæ conatu, excitetur: Inteſtini autem conſtrictione pertinaciter perſeverante, inflammatio, febris, ac tandem gangræna oboritur. His arceſſere non abs re erit, vitia ſuccorum in tenuia inteſtina confluentium, præſertim cùm acidiores, glutinoſioreſque illi evaſerint, ut alibi dictum. De gland. inteſt.

Neque inſuper improbabile eſt, interdum Colicos dolores, ſicut & Iliacos, pendere à Meſenterio, ut arbitratur Williſius, ſive quòd recrementa humoris nervei à cerebro per nervos decidua, & in Meſenteriū, alioſq; abdominis plexus delapſa, ibiq; ſtagnantia, & vitioſa reddita, nervorū propagines, fibraſque, quibus Meſenterium innumeris ſcatet, corrugationibus valdè moleſtis, & dolorificis torqueant, ſivè quòd aliundè pravi humores illuc decumbant, & fermentatione excitatâ, tùm Meſenterium ipſum convellant, & compungant, tùm eidem adjuncta inteſtina, cùm propè illa præſertim congeri contingit, ſed ob tenacitatem nec re- De An. brut. p. 2. c. 15. Warth. Adenogr. c. 11.

 geri,

geri, nec ultra in cavum illorum protrudi queunt, ut in alvum deturbentur. At hos Colicos propriè appellare communis loquendi uſus omninò vetat; quamobrem Fernelius nothos, Riolanus Pictonicos, & Pictavienſes dolores nominat, qui peritonæum, omentum, cæteraſque membranas, quæ Abdominis, ventriſque partibus obtenduntur, obſident, & excruciant.

6. pathol. c. 10. Anthrop. p. 656.

Quoniam vero Inteſtinum Colon à dextra Iliũ regione ſubter ventriculum retorquetur, & in ſiniſtrum renem, cui etiam adnectitur, excurrit; fit eapropter, ut à pleriſque Colicus dolor Nephriticus credatur, & viciſſim: eoque magis quia per nervos interſeſe quoque partes iſtæ communicant. At cùm dolor Colicus plerũq; vagus eſſe ſoleat, atque zonæ inſtar ventrem ipſum coarctare, qui & a cibo, eodẽ compreſſo, intenſius augeatur, vndè ad vomendum ventriculus cogitur, alvus etiam adſtrictior ſit, anguſtato Colo, clyſteriiſque laxata levamen perſentiat, facilè à Nephritico internoſcetur: qui reni ſemper infixus per adjunctum ſolummodò ureterem ad teſtem illi reſpondentem protenditur, ac conſentienti cruri ſtuporem affert, nec pretereà à vomitu deſinit, aut plurimùm miteſcit, ſicuti colicus, quin & aliquãdò à parco cibo ſedatur, delatâ ſcilicet fluidiori ad renes alimẽti portione nõnihil eoſdem demulcente. Urinæ demùm tenues primùm, & aqueæ, mox verò turbatæ, atque ſaturatæ contentis, in Nephritico dolore comparent; in Colico verò etiam inter initia craſſæ, & ſedimento gravatæ, præter alia, quæ memorat Galenus 6. *de loc. aff. cap.* 2.

Galenus ſe in hoc deceptum fatetur 2. de loc. aff. c. 5.

V. Gal. 6. de loc. aff. 2.

Quamvis autem Colicam affectionem Vomitus frequenter comitetur; is tamen, vel non admodùm

vio-

violentus, vel puri phlegmatis, aut cibi nuper aſſumpti erit; dolor verò plurimùm urgebit, & ſæpiſſimè cum alvi aſtrictione, vel parcâ nimis dejectione ſtercoris bubuli, vel caprilli ſimilitudinem referente. At verò in Ileo nil penitùs per alvum dimittitur, ſed omnia, tùm fæces, tùm injecti clyſteres per os (ruptâ forſan, aut laxatâ valvulâ Coli, ut ſuſpicatur Spigelius) rejiciuntur; imò etiam immiſſæ ano balani, ut ex Gradio refert Sennertus. Quamobrem Galenus proprium & inſeparabile ſignum in Ileis eſſe docet, nihil ad inferiora deſcēdere; vomitum autem non ſemper adeſſe, ſed cùm exitiales sūt. Verùm Hipp. 3. *epidem. ſect. 2. in hiſtoria mulieris volvuloſæ ægr.* 9. adhuc aliquarum dejectionum tenuïum, & crudarum meminit: licèt has in principio ſolùm haberi poſſe interpretentur Petrus Salius, & Riverius, ex fæcibus fortaſsè infra inteſtinum affectum contentis.

Lib. 8. Anat. c. 19.

Lib. 7. Aph. 10.

Maximè periculoſus uterque affectus eſt, & quidem alter altero gravior: quippè diù ferri nequeunt intenſiſſimi, & lancinantes illarum partiū dolores, nauſeæ, vomitus, quos tandem conſequitur virium languor, partium extimarum frigus, & Mors. Aliquandò Colica affectio Paralyſim contrahit, aut etiam Epilepſiam, perculſis, contortiſque nervis inteſtina pertingentibus. Viſa eſt etiam in Iſchiadem deſinere; ſicut ex adverſo experti ſumus hanc curatam uſu clyſterium acriorum ex bryonia, & colocynthide, depoſitâ materiâ mucoſâ, & per alvum excretâ. In abſceſſum etiā terminatam memorat Hildanus, quâ parte Colon hypochondrium ſiniſtrum ſpectat; In hydropem ſiccum, ſive Tympanitem quoque deſinere docet Hippocrates 4. *Aph. t.* 11. Quòd ſi vomitus ſtercoris ſuperveniat, & Colicus dolor in Iliacū commutetur, omninò

Cent. 2. obſ. 74.

ninò exitialis dicitur Galeno 6. *de loc. aff.* 2. quamquàm ex prolapſu inteſtini in ſcrotum, aliquandò ſanatum referat Petrus Salius. Ab Ileo inſuper vomitus, ſingultus, convulſio, aut deſipientia, malum. 7. *Aphor.* 10. & 1. *prorrhet* ſ. 3. 66. Ex volvulis malè olētibus cum febre acuta, hypochondrioque ſublimi diutiùs perſeverante, parotides exurgentes perimunt; ſicut etiam ſi vomitus, & ſurditas accidat, *in Coac. prænot.* & 6. *Aph.* 44. *Quibus ex ſtillicidio urinæ Ileos ſupervenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit*: quoniam à craſſis, & phlegmaticis humoribus uterque hic affectus progigni poteſt, ut docetur à P. Salio, Ballonio, & Thevartio.

De aff. part. c. 11. Lib. 1. conſ. Annot. in eumd.

Duplici præſidiorum genere Colici doloris curationem explendam Medici arbitrantur: primò quidem removentibus cauſam; deindè occurrentibus dolori; ad quem etiam ſtatim aliquandò reſpiciunt, ſi propter vehementiam induciæ minimè præbeantur.

Nedùm autem dolori obtundendo, ſedandoque, etiam cùm illius cauſam corrigendam, aut removendam ſibi proponit, omni ſtudio adnititur Franciſcus Deleboë Sylvius; verùm etiam ab ipſius doloris varietate cauſas univerſas deducere ſatagit, unàque ſimul adhibet, quæ humores, & dolorem ab humoribus procedentem eliminent. Diſtinguit namque dolores omnes primùm à partibus affectis, tenuibus ſcilicet, & craſſis inteſtinis; itemque à lumbis; deindè à modo, atque à ſenſu; illoſque nominat ardentes, algentes, perterebrantes, lancinantes, pungentes, diſtendentes, rodentes, lacerantes, pulſantes, contorquentes, contundentes, gravantes, fixos, vagos, alioſque. atque ardentes, à bile pinguiori, & ſucco pancreatico acidiori; vel etiam à ſan-

à ſanguine in vaſis inteſtinorum capillaribus ſtagnante, aut extrà effuſo, & inflammationem pariente: algentes, à ſucco pancreatico valde acido,& acri, cum bile minus pingui, vel paucâ,vel cum pituitoſis humoribus miſtâ; perterebrantes, ac fixos à ſucco quidem pancreatis acriori, ſed cum viſcoſa pituita miſtò; undè pituita vitrea: contorquentes ab eodem humore, at multùm acri, & auſtero: gravantes, à copioſa, viſcoſaque pituita: diſtendentes,ab eadem in flatus exſolutâ,propter miſturam bilis acrimoniâ muriaticâ, & oleosâ conditione volatili peccantis: lancinantes, & vagos, ab halitibus acribus è ſucco pancreatis acidiori cum bile indebitè effervefcente: urentes,ac rodentes ab utroque humore acriori, ſalſiorique reddito: contundẽtes à pituita multâ ſucco acido pauco conjunctâ: lacerantes, ab acido puriori, & neutiquàm infracto: alioſque ſimiles pro diverſitate vitioſorum ſuccorum oriri arbitratur. Quamobrem præſcripto ordine eorundem medelam inſtituit per acida bilem pinguiorem temperantia: per inflammationem auferentia: per corrigentia acido-acrem ſuccum pancreaticum, ut ſunt ſpiritus vini aromaticus, aqua theriacalis cum ſpiritu vini parata, antimonium diaphoreticum, oculi cancrorum, corallia: per ea, quæ vitream pituitam domant, & educunt, gummi galbanum, ſagapenum, bdellium, opopanax, maſtiche, myrrha; itemque per ſalia volatilia præſertim oleoſa: per ſpiritum ſalis ammoniaci temperandæ auſteritati aptiſſimum: per viſcoſam pituitam incidentia, & evacuantia: per flatus diſcutientia, præcipuè emplaſtrum carminans ejuſdem: per aromata cum opiatis commiſta; per acido-auſtera, omphacium,ſuccum punicorum acidorum,expreſſiones: per phlegmagoga,& ſalia tùm fixa, tùm vo-

la-

latilia: & denique per opiata, & aromata oleoſa, & volatilia.

Ileum verò morbum cùm ipſe putet ſpeciatim fieri ab inteſtini tenuis inflammatione, ac gangrænâ, atque ab intruſa una in alteram inteſtini parte, præter Herniam: remediis inflammationi & gangrænæ occurrentibus; & globulis aureis, vel plumbeis (ſi tamen inferior pars in ſuperiorem immiſſa ſit) curandum tradit, aliò intereà remiſsâ Herniæ medelâ.

At alii, & quidem communiùs, Colicæ curationem expleri omninò poſſe ſibi perſuadent, flatus diſcutientibus, ac fæces obduratas, detentaſque lubricantibus, craſſos, viſcoſoſque ſuccos attenuantibus, enecantibus lumbricos, & ſolventibus inflammationẽ; quibus alii addidêre humores acres, & bilioſos educentia, & caſtigantia: quippe ab his ſolùm cauſis ejuſmodi affectionem provenire poſſe ſunt opinati.

Progenitam à flatibus inteſtina diſtendentibus Colicam cum inflatione, rugitu, murmure conjunctam, atque à retentis, obduratiſque fæcibus, tractant alvum laxantibus, & emollientibus clyſteriis, ex decocturâ malvæ, althææ, parietariæ, violarum, mercurialis, chamæmeli, fœnugræci, meliloti, rutæ, florum ſambuci, baccarum lauri, & juniperi, ſeminum lini, anethi, cari, addito oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum, rutæ, anethi: admiſcent alii cuminum, origanum, rorem marinum, abſinthium, nicotianam, & veronicam ſummè commendatam à Cratone; quin & nonnulli hæc incoquunt in vino albo veteri, vel ſaltem ſapam adjiciunt; aut jus gallinaceum, columbinum, & palumbinum. Mox theriacam exhibent, mithridatium, diacinnamomum, diani-

De fumo Neicotianæ V. Barthol. cent. 4 Epiſt. 92.

Lib. 1. conſil. 10.

ſum

ſum, in aqua origani, aniſorum, aut cinnamomi. Ad Colicam à flatibus vinum exhibuit Hippocr. 2. *epidem.* ſ. 6.

Si his fæces minimè ſecedant, lenientibus catharticis utuntur, oleo amygdalarum dulcium, & amararum, recenter expreſſo, mannâ, diapruno; cavendo acria, & vehementiora. Singulare remedium, ſcribit Matthiolus, eſſe oleum, in quo folia hederæ terreſtris ſint infuſa ad Solem æſtivum, idque ſive injectum, ſive epotum: At Crato laudat oleum amygdalarum cum vino Cretenſi hauſtum, cui & ſemidrachmam ſpermatis ceti non rancidi adjicit: & Paræus aquam parietariæ commiſcet; Platerus verò modicum ſyrupi papaveris. Ad ſubducendas fæces Hipp. *lib. de affect.* clyſterem injicit, qui niſi fortè admittatur, inſtrumento ad id comparato flatum plurimum in ventrem jubet immittendum, ſtatimque infundendum clyſterem, ubi is fuerit cum inteſtinis inflatus; nam certò inquit exindè alvum laxari. Idipſum etiam *lib. 3. de Morbis* faciendum per follem fabrilem præcipit, ut injecto poſt modùm clyſtere, venter exoneretur: huic Hippoc. documento potiſſimùm inhæret Trallianus *in curatione Colicæ*; quod etiam ſequuti ſunt Amatus Luſitanus, & Epiphanius Ferdinandus; licèt improbetur ab Aureliano, quòd ventus frigidus nocuus futurus ſit inteſtinis: at huic incommodo occurrit Riverius admonens follem juxta ignẽ aëre implendum eſſe. Martinus Rulandus extracto eſulæ ad dr. ſſ. cum unc. I v. aquæ fontis diſſoluto, & colato calidè uſus eſt in adoleſcente, qui indè expurgatus ſanitatem adeptus fuit. Alium etiam infuſo trochiſcorum alhandal in ſero lactis ſanum evaſiſſe teſtatur: & alium ſpiritu vini aureo; quem pariter commendat Hartmannus, qui tamen in pi-

Lib. 5. conſil. 21.

Lib. 16. cap. 28.

Lib. 10. cap. 1 cẽt. 1. cur. 10 hiſt. 74.

Cent. 7. cur. 45.

Cent. 10. cur. 61.

Cent. 3. cur. 5.

Mmm tui-

tuita educēda ſpeciatim præſtare inquit eſſentiam trochiſcorum alhandal; ad flatus verò diſſipandos ſpecialiùs valere miſturam ſpiritûs vini, & ſpiritûs nitri ad dr.ſſ.vel ſcr.ij.in aqua cumini tepida, ægro interim quieſcente. Riverius pilulas præſcripſit ex dr.j.aloës, diagridii gr.v i i i. & laudani opiati gr.v. quarum uſu, ſedato protinùs dolore, & alvo ſolutâ, æger omninò convaluit. Hollerius etiam cum philonio exhibet ſcammonium; quin & Helidæus cum purgantibus miſcenda ſemper eſſe narcotica conſulit, ut unà ſimul cauſæ, & dolori occurratur.

Cent. 2. obſ.1.

At nullo injecto clyſtere, aut exhibito cathartico, teſtatur Pachequs apud Riverium certò ſanari colicos pulvere inteſtini lupi ad dr.j. ex pauco vino generoſo ſumpto: quod remedii genus divinum appellat Amatus Luſitanus. Utiliter etiam ab aliis exhibetur jecur lupinum in pulverem redactum, ſicut & teſtes equini in vino, vel jure; itemque ſtercus eorumdem animalium pulveratum ex Panarolo, & Riverio; cujus meminit Galenus 10. *de ſimpl.med.fac.* & Helidæus de Paduanis præſervare etiam ſcribit à Colico dolore inteſtinum lupi exiccatum, & zonæ inſtar per větrem circumductum. Apud Riverium *obſerv.hinc indè decerpt. 7.* præſentaneum medicamentum eſt cinis ſuberis, quod dolii vini obturamento ultra annum uſui fuit: exhibetur autem in vino albo ad dr.j.urgente dolore: ut & pulvis corticum avellanarum ſylveſtrium, & cinnamomi æquis partibus ex vino Cretico exhibitus. Zingiber etiam ad eamdem doſim ex vino calidodatur pari efficaciâ: Quin & Boyle aſſerit etiam fumű zingiberis ter, vel quater de die, ex fiſtula inſtar tabaci hauriědum, Colicam, & hyſtericam paſſionem ſedare. Cunctis verò præcellere ait Nicolaus Piſo Caſtoreum, ſi tantundem illius exhibeatur.

Obſ 2.

Cent. 3. cur. 12.

Roder à Fonſ.to.1. conſ.57.

V. Zac. Luſ. l. 2. prax.adm. obſ. 26.

Prevot.ſelect. rem. p.78.

Exper.medic.

tur. Expertum quoque ſcribit Borellus juſculum cum allio, & oleo olivarum calidum hauſtum, adjectâ ſubduplâ parte vini generoſi. Solet pariter allium decoctum umbilico admoveri, & aliud devorari; undè Galeno Theriacæ æmulum illud dicitur. Refert Thomas Bartholinus Jacobum Finckium avunculum ſuum à coli dolore ſanatum impoſito ventri cane Meleſio, qui cùm incaluiſſet, exitum urgebat, & tormina remittebantur. Lactentium catulorum ventri dolenti admotorum uſum vetuſtiſſimum fuiſſe ſcimus: malum enim ipſos cõtrahere, atque colicis doloribus tandem mori Veteribus eſt creditum; in quorum fidem etiam Crato ventrem anatis vivæ deplumem, ac ventri patientis appoſitum; itemque ranam vivam, experimento idem præſtare teſtatur. At Galenus cùm flatus urgerent admovendam conſulit umbilico cucurbitulam magnam, & pro incantamento illam habet. Hoc idem adſcribitur magneti ab Hartmanno. Verùm tutius erit ventrem inungere galbaneto Paracelſi deſcriptione Cratonis, commendato ſummoperè à Riverio *in ſua praxi*: & oleo ex lateribus, aut ſapone Hiſpanienſi. Avenâ in ſartagine frixâ, & ſacculo inditâ, atque abdomini iteratò applicatâ, fertur Gaſpar Hoſmannus aliquandò hujuſmodi dolorem ſedaſſe: dicitur enim attenuare flatus, alvumque laxare. Notabile eſt quod à Roberto Boyle memoratur, aurifabrum colica affectione ſæpiùs vexatum inſeſſu ad longum tempus ſuper incudem inſigniter calidam illicò curari ſolitum: atqui novi ego quendam, qui cùm atroci dolore ventris cruciaretur, admotis ſæpiùs ſæpiuſque pannis coccineis calidis ano, ſenſim convaleſceret. Credendum tamen à flatibus, crudiſque humoribus, & acidis, in his colicam affectionem eveniſſe.

Cent. 4. obſ. 92.

12. meth. c. 8.

Cent. 6. hiſt. 53.

Lib. 3. cõſil. 13.

In Conſil. Crat. apud Scholziũ.

De util. philoſ. p. 2. ſ. 5. c. 14.

Hæc eadem iuvamēto quoque erunt Colico dolori ex pituita craſſa, & tenaci, quam vitream nuncupant, ſeu potiùs ex acido, lentoque humore; at ſpecialiùs conferunt philonium, theriaca, electarium è baccis juniperi, aqua cinnamomi, eſſentia zedoariæ, & chamæmeli. Neque abs re erit ſupponere alumen crudum caricæ inditum, vel cerato aliquo oblitum: mirificè enim mucoſum phlegma, lentoſque ſuccos diſſolvit, & allicit; per os verò utilia dicuntur hiera picra, infuſum colocynthidis in vino, extractum trochiſcorum alhandal, & catholicum, pilulæ aloëphanginæ, & Arabicæ. Clyſterium ex oleo rutæ benè aliquandò ceſſit Galeno 2. *de loc. aff. cap. 5.* Et Foreſtus vinum dictum Hippocratium injectum profuiſſe ſcribit: atque alii puerorum urinam.

V. Aët. tetrab. 3. ſ. 1. c. 31.

Lib. 21. obſ. 7. ſchol.

A vermibus orta Colica affectio ſedabitur medicamentis illos enecantibus, & expellentibus, de quibus infrà; Ita pariter ab inflammatione, tumore, & abſceſſu, propriis ad id tractabitur remediis, quamvis ſæpenumerò parum feliciter.

Coli dolorem poſtremò ab acribus humoribus inductum, & bilioſum, ac ſcorbuticum dictum, endemicum inquit eſſe Sennertus in Moravia, Auſtria, Franconia, ubi vina validiora, & non benè defæcata ſunt in uſu: eumque frequenter in Paralyſim, Arthritidem, & Epilepſiam deſinere, evomique etiam in illo infuſos clyſteres, injectaſque glandes: atque hujus generis videtur fuiſſe Colica Pictavienſis, & ea, quam per univerſam Italiam vagatam memorat P. Ægineta. Probabiliter autem conjectat Williſius à liquoris nervorum, & ſanguinis recrementis acidis circa Meſenterii plexus, aliaſque regionis illius partes nervoſas aggeſtis, ejuſmodi colicas affectiones provenire. Sæpè enim

De ſcorb. cap. 4. & de Anim. Brut. p. 2. cap. 15.

enim, inquit Sebaſtianus Naſius, qui dolores inteſtinis tribuuntur, in illis non ſunt, ſed in adjũctis partibus, nimirùm Pancreate, Meſenterio, Omento, & aliquandò etiam in Peritonæo (quamvis à Peritonæo affecto Colicam fieri neget Williſius) ſi nimirùm in eas partes, cæteraſque ſenſu præditas, acres, & vitioſi humores deponantur. Hinc meminit Fernelius, Colicum dolorem diuturnas febres, alioſque morbos bilioſos aliquandò ſubſequutum, depulsâ materiâ morbificâ in abdominis viſcera, undè non tam facilis per alvum exitus pateret, coadjuvante pariter pravâ illius conditione acido-auſterâ fibras inteſtinorum coarctante, & egeſtionem impediente, etiamſi in alvi ductus deflueret. Hinc pariter Paralyſis ex Colica ſæpenumerò viſa eſt; itemque & motus convulſivi dicti, ſcilicet proritatis, perculſiſque, aliterve affectis nervoſis partibus imi ventris: quamobrem non abſre Williſius inter affectus, quos ſpaſmodicos voluit appellare, ejuſcemodi ægritudines numerare auſus eſt, ſicuti ſæpiſſimè in hyſtericis affectionibus contingit experiri, quæ cum illis maximam habent analogiam. Iſtiuſmodi verò Colicam affectionem cum ingenti Siti, oris amaritie, urinæ ardore, febri, ictero, aliiſque ſymptomatis conjunctam, curatam referunt Auctores uſu aquæ, & potuum refrigerantium, imò & frigidis epithematis, linteiſque frigidâ aquâ imbutis, ac ventri ſæpiùs ſæpiuſque admotis. At Riverius quendam narrat Colicæ bilioſæ contumaci obnoxium, fruſtulo butyri recentis per plures dies manè ſumpto, ac mox epoto modico vini, liberum evaſiſſe: pro purgante verò medicamento diagridium cum Mercurio dulci commendat. Et Hartmannus catharſi primùm promotâ, cum extracto rhabarbari, vel panchymagogo vegetabili,

Cre-

P.2.meth.

Lib. 6. pathol c.10.

V.Gal.12. meth. c.7. & ult. Ægin.l.3. c.43. Amat.Luſit.cent.1. cur.48. & cẽt.7.cur. 21.Foreſt. l.21.obſ.12 Thom Barth. de Niv. uſ.in Med. cẽt. 2.obſ.71.

Cretenſe vinum cum oleo amygdalarum dulcium ſemel atque iterùm exhibet: indè enim bilem acrē infringi, & dolores ſopiri ait. Ad præcautionem verò adhibenda ſuadet Sennertus, quæ obſtructa, reſerant, humoreſque vitioſos eliminant: dolore autem urgente, ſtatim ad narcotica confugiendū eſſe docet; verùm vires conſtantes ſint, ne ſenſus omnis, & vita ipſa pereat. Denique in Paralyſi ex Colica, & in Colica ſcorbutica, diuretica, & ſudorifica optima ſunt, præter ea, quæ ſuis locis referuntur.

Ad Volvulum eadem ferè faciunt, quæ Colico dolori adverſa dicta ſunt, reſpectis tamen cauſis, ex quibus ille ortum ducere videbitur. Hydrargyri uſus ad plures uncias epoti mirificus ab innumeris tùm Veteribus, tùm Recentioribus prædicatur, cùm mobilitate ſuâ, ac pondere, ventri laxando plurimùm conferat; quinimò nonnulli eum catharticis illum exhibuerunt, ut apud Rhodium. Quâ autem ratione præparandus ſit Mercurius in hūc uſum affert Velſchius. Alii poſthabito Mercurio, globulos plumbeos, aut aureos devorandos jubent, ægroto interim ſtante, vel ambulante, inter quos eſt Helmontius. Ab Hofmanno laudatur etiam globulus deglutitus ex Regulo Antimonii: ſicut & pinguedo circa inteſtina, & omentum vituli hærens cum jure exhibita. Itemque ſanguis veſpertilionis, qui dicitur quoque efficaciſſimus ad inflammationem, doloremque Ilei ſedandum. Pilulæ Iliacæ Rhaſis à nonnullis etiam commendantur, & præſertim à P. Barbette. Externè vero ſtercus bovinum, vel caprinum abdomini applicatum, & zibethum umbilico, fæces propellere dicuntur; itemque unguentum de arthanita dictum, & oleū diacolocynthidos: atque ex hernia, emplaſtrum

Cent. 2. obſ. 80.

Obſ. 43. V. etiam obſ. 1. comm. Riv. à Fr. Chomel. à T. de flatib. Meth. med.

ma-

magneticum ejuſdem Authoris lumbis appoſitum mirabile recenſetur.

Pervetuſto huic uſui exhibendi globulos plumbeos, aut hydrargyrum, ſolus, quod ſciam, obſiſtit Sydenham, qui potiùs univerſum ventriculi, & inteſtinorum motum ſiſtere ſtudet ope ſalis abſinthii ad ſcr.j. ex cochleari ſucci limonii manè, & veſperè; intermediis verò temporibus uſu aquæ menthæ ſtillatitiæ; intereà tamen catulum vivum nudo ventri indefinenter accumbere jubet: ſedatoque poſtmodum dolore, poſt diem unum, vel alterum, pilulas cochias in aqua menthæ diſſolutas ad dr.j. exhibet: Victum autem inſtituit tenuem ex ſolo jure pulli gallinacei, bis vel ter in die ſumendo, non intermiſſo uſu aquæ menthæ, & ventre calidis pannis aſſiduè foto. Verùm quamvis hæc methodus medendi Iliacis ex inverſo motu periſtaltico Inteſtinorum rationabilis videatur; nil tamen prohibet, ut in Volvulo ex induratis, conſtipatiſque fæcibus, aut ex intruſa inferiore inteſtini parte in ſuperiorem, ut adnotat Sylvius, tutò etiam hydrargyri uſus inſtitui poſſit, quemadmodùm à graviſſimis Authoribus felici cum ſucceſſu factitatum legimus. Tr. de Febrib.

Pro coronide tandem adducemus ea, quæ duriori, ac tardiori alvo, undè potiſſimùm Colica, & Iliaca affectio originem ſumunt, utilia obſervata ſunt. Borellus hoc ad pigram alvum ſollicitandam proponit: Torreatur, inquit, mica panis, & oleo olivarum irroretur, ac manè deglutiatur: effectum experieris optatum, ſi bis, vel ter idem repetas. Et alibi: Guttæ duæ olei nuclei pinei Indici, ſeu Ricini Americani prælo educti, in potu, vel in jure exhibitæ alvum lubricant. Alii eodem umbilicum fricant. Riverius quendam refert aſtrictam alvum Cent. 2. obſ. 14. Cent. 3. obſ. 29. Cent. 3. obſ. 6.

ſibi

ſibi laxare conſueviſſe ſumptis per duas horas ante cœnam prunis coctis, atque itidem epoto eorumdem decocto: modicum etiam vini benè diluti potabat antè, & alterum tantum poſteà. A butyro recenti ad nucis majuſculæ magnitudinem ſumpto, & mox hauſto vino diluto idipſum experiebatur. Sorbilia ova in prandio data alvum citare ſcribit Braſavolus, & Bartholinus. E pane furfureo comeſo idem præſtari à pleriſque experimento comprobatum; itemque illito umbilico butyro recenti cum ſale minutiſſimè contrito. Oleum è ſeminibus colocynthidis expreſſū idem efficaciùs operatur; quin & Sennertus memorat Medicum pomo colocynthidis manu detento, quouſque incaleſceret, ventrem exonerare ſolitum. Eſſentiam ſalis tartari ſpiritu vini extractam, & ſpiſſiorem redditam, ad guttas v. vel viij. ſingulis diebus veſperè per horas duas à cœna ex vino, vel alio liquore exhibitam alvum ſolvere ab Hartmanno proditum eſt. Magnifit Rulando electarium ex uvis paſſis *Κοπράγωγον* dictum, & Alexandrinum: imò ſolam earumdem pulpam alvum ſubducere ſcribit Hofmannus Frid. Infuſum Sennæ in vino, & paſſæ uvæ in decoctura Sennæ elixæ; itemque ſummitates Mercurialis herbæ cum oleribus excoctæ, ſi in cibo ſumantur, blandè etiam ventrem emolliunt. Tuſſis & ſternutatio non levem opem ferre conſueverunt ex Platero. Quod denique refert Braſavolus, Ducem Ferrarienſem, conſtipatâ alvo graviter ægrotantem, ex nudis pedibus ſupra marmoreum pavimentum frigidâ aquâ conſperſum inceſſu, fæces abundanter ejeciſſe, periculo non vacat: ſicut etiam panicus timor, & inopinus; quo aliquandò memini periiſſe quendam, cui à Medico, ut hâc arte alvum laxam redderet, fatalis mortis dies indictus fuit

[Margin notes: De medic. purg. c. 6. — Cent. 6. hiſt. 65: — L. 3. pract. p. 2. ſ. 2. c. 4. — Cent. 10. cur. 79. — Lib. 1. obſerv.]

fuit: is autem, utpotè qui illi maximam fidem haberet, ex ſubito indictæ mortis terrore, verè paulò poſt fato ceſſit.

*S*i demùm ſtyptica alvus ſit ex affectione ſcorbutica, aut hypochondriaca, remedia his conferentia, exonerandis quoque inteſtinis opem ferent, quæ ſcilicet acidum infringant, & corrigant; bilem verò inertem, dilutamque acuant, augeantque; & ſi fortaſsè lentus ſuccus glandulis inteſtinorum hæreat, incîdant & attenuent: in quem uſum, mirificum experiri ſæpiùs contigit alumen crudum ano inditum, ſed linimento aliquo oblitum, aliterve obvolutum, ne noceat. A cibis deniq; auſteris, ſorbis, meſpilis, ut & à parco potu, urina verò, aut ſudore copioſiori; laxantia, & humida proderunt.

DE LUMBRICIS.

TAmetſi ubique locorum in diſſectis cadaveribus Lumbrici inventi ſint, & paſſim ab Authoribus hiſtoriæ referantur, quas recollectas habes in Ephemeridibus Germanicis; frequentiùs tamen inteſtina occupant, ex quibus prætereà à pleriſque putatur in alias partes permeaſſe. At quomodò in Cor, ejuſque Pericardium, in Cerebrum, Pulmones, venas, cyſtim felleam, veſicam indè diſceſſerint, haud facilè captu. Quocumque autem modo ſe res habeat, illud ſemper inquiſitu digniſſimum, perarduum tamen habitum eſt, undè ortum illi recognoſcerent. Qui à putreſcentibus humoribus genitos credunt, ac potiſſimùm à phlegmate in vermem degenerato; ſicuti facillimè ab hac difficultate ſe expediunt, ità longe nimis à veritate

ritate aberrare dèprehenſi ſunt: cùm viventia quæcumq;ſuis ſeminibus natalia debeant. In quam rem pulcherrima planè, & ſcitu digniſſima à pluribus noſtri ſæculi accuratiſſimis Naturæ ſcrutatoribus congeſta ſunt; præſertim verò ab induſtrio, & perquàm diligenti viro Franciſco Redio *peculiari opuſculo de Inſectis*.

Licet. de ſpont. Viv. ortu. Scalig. de ſubtil. Senner. de conſenſ. & Diſſ. Chym. & Gal. c. 12.

De ſpeciebus Vermium non convenit inter Authores: Nam aliqui duas, communiùs tres, alii quatuor ſpecies conſtituunt; undè Teretes, ſeu rotũdos, Aſcarides, Latos, & Cucurbitinos nominant. At frequentiores ſunt teretes, & rotundi, qui nonnunquam viſi etiam ſunt hirſuti, capitati, bicipites.

V. Helm. Tumul. peſt. Form. atq; Mat. Hipp. 4. de morb: V. Gal. 3. Aph. 26.

Ab ipſis autem omnes propemodum ægritudines provenire putantur, epilepſiæ, vertigines, ſopores, deliria, convulſiones, dolores capitis, ſyncopę, palpitationes, mœrores, pavores, tuſſes, vomitus, nauſeæ, diarrhœæ, ſingultus, punctiones, tormina ventris, inquietationes, eroſiones, tabes, febres acutæ, & chronicæ, aliæq; innumeræ affectiones de quibus paſſim referuntur exempla. Ex enarratis verò ſpeciebus, lati vermes pejores creduntur, quòd univerſa inteſtina plerumque occupent, & difficiliùs egerantur. Peſſimi etiam ſunt teretes, cùm loco moventur, & ſuperas partes petunt: At verò Aſcarides, quia ultimum inteſtinum inhabitant, ac promptiſſimè dejiciuntur, minùs mali eſſe ſolent. In febribus autem malum adaugent, atquę eò potiſſimùm ſi per os excernantur, aut vivi prodeant, ut vult Aëtius; vel contrà mortui, ut ſuſpicatur Rhaſis, & Avicenna. Si verò declinantibus febribus, cùm alvi excrementis deponantur, bonum ex Hippocrate 2. *Prognoſt.* 18.

Hi vomitu, aut dejectione ſe prodere ſolent

Sunt

Digitized by Google

Sunt tamen qui à morſu, vellicatione, pavore, oculorum ſqualore, oris fœtore, narium pruritu, genarum nunc rubore, nunc pallore, tuſſi ſicca, dentium ſtridore, nauſeâ, vomitu, ſopore, motibus convulſivis, aliiſque ſymptomatis illos ſuſpicentur. At conjecturæ iſtæ non raro fallunt: quamquàm ſæpiùs in pueris fideliores ſunt, quibus vermes familiares eſſe conſueverunt. Cæterùm in nonnullis ſymptomata plane inſueta, & his longè admodùm diſparia excitare viſi ſunt.

Statim verò necandi ſunt, & expellendi. Diſtinguit autem Sennertus, nùm febris adſit, vel abſit, & num alvus fluida ſit, vel adſtricta; timet enim uſum medicamentorum acrium, & amarorum febre præſente, ſicut etiam evacuantium in alvo lubriciori. Verùm timor omnis aberit, ſi ea ſpeciatim exhibeantur, quæ vermibus ſunt inimica: enim verò ſæpenumerò accidit, enectis vermibus propulſiſque, ſponte ſua deſiiſſe febres, & alvi fluxus, qui ab ipſis tùm ventriculum, tùm inteſtina vellicantibus, atque cibos aſſumptos, humoreſque èò confluentes turbantibus, agitantibuſque proficiſcebantur.

Lumbricis adverſa multa recenſentur: ex ſimplicibus quidem angelica, abſinthium, abrotanum, dictamnum, centaurium minus, contrayerva, gentiana, gramen, folia perſici, filix, marrubium, ſcordium, tanacetum, tormentilla, ſemen citrii, zedoaria, raſura eboris, & C. C., cortex ovorum, aloë, rhabarbarum, myrrha, ſemen ſantonici, muſcus marinus, vulgò corallina. Ex compoſitis Theriaca, Mithridatium, Orvietanum, Diaſcordium, aqua alexipharmaca, & alia hujus generis plura; undè formulæ medicamentorum variæ à Practicis præſcribuntur.

At primum, & præcipuum contra vermes remedium creditur Amato Luſitano ſemen ſantonici ſaccharo incruſtatum, quo ſcilicet lumbrici alliciantur: Licèt non deſint, qui exindè potiùs oriri vermes autument. Sennertus corallinam prefert. Borellus pulvere corticum malorum aureorum ad dr.j. per tres vices quendã innumeros vermes ejeciſſe, atque ita à tabe liberum evaſiſſe refert. Ibidem etiam commendat eſſentiam ſeminis ſantonici umbilico applicitam. Apud Schenckium efficaciſſimum dicitur Weckero ſemen tanaceti ex ſyrupo violarum: addendam autem conſulit Hoëferus radicem primulæ veris. Comprobatum remedium adversùm vermes teſtatur Baricellus aquam oleo ſulphuris, vel vitrioli acidulam redditam, atque in potum datam. Laudat pariter ex Arnaldo Villanov. aquam portulacæ ſtillatitiam, ejuſque ſemen ad dr. ſſ. cum lacte in puerulis. Foreſtus ex ſucci punicorum unc. j. & olei olivarum unc. ſſ. conficit hauſtum, quo alvum laxari, ſimùlque vermes educi memorat: quippe oleum antidotũ eſt ex Petræo; nedũ enim illos non admittit, ſed ſuffocat. Hinc ſagaciores fœminæ cibos infãtibus multo oleo cõdire ſolent, adjectis allio, & foliis lauri ſimul unà incoctis. At Bartholinus nihil vino, & ſpiritu vini ad lumbricos enecandos præſtantius eſſe ait; quod experimento confirmatum vidit eruditiſſimus *Redius*. At omnibus palmam præripit Mercurius, tùm crudus, tùm diverſimodè præparatus. Crudus exhibetur ab Hartmanno ad ſcr.j. alteratus tamen, domitus, ac coërcitus cum ſucco mali limonii, poſtmodùm commiſtus cum ſemiuncia conditura roſarum perſicarum, & modico flor. benzoini. Et Baricellus cum ſaccharo rubro illum præparat in mortario vitreo, commiſcetque ol. amygdalarum dul-

Cent. 1. obſ. 90.

Lib. 3. obſ.

Herc. Med. l. 7. c. 8.

Hortul. geniał.

Centur. 4. hiſt. 19.

Oſſerv. intorno à gli Animali.

In prax.

dulcium guttas aliquot,& ex ſaccharo viol. vel roſ.
exhibet à ſcr. j. ad dr.j. Riverius verò curatos mul- In obſer.
tos narrat uſu Mercurii dulcis ad grana vj. viij. &
xij. cum pari, vel ſubdupla doſi diagridii vapore In addit.
ſulphuris correcti: confirmatque idipſum Simeon obſ.
Jacoz,& Cardilucius *in Hartm.* Helmontio autem Sextupl.
ſatis eſt potandam dare aquam, quæ cum Mercu- dig. alim.
rio crudo ebullierit;efficaciùs tamen erit ſi in aqua
radicum graminis, vel acetoſellæ is incoquatur.
Hâc eâdem Mercurii aquâ ſe quoque fuiſſe uſum
pro puerulis fatetur Baricellus; atque nunc noſtra-
tes etiam ſine ullo metu illam indiſcriminatim ex-
hibent,ubi ſuſpicio vermium eſt. Oleum raparum In Eph.
ſaccharo conditum, & cum Mercurio vivo exco- Germ. Ann.
ctum efficaciſſimum dicitur Hannemãno. Utuntur iv.obſ.83.
alii aquâ, in qua ſtamnum ignitum pluries extin-
ctum ſit. De pulvere eorumdem lumbricorum
valde dubitat Henricus ab Heers: nam inquit, ma- Obſ. 9.
teriam vermibus generandis ab illo potiùs ſuppedi-
tari: Quamquàm Fridericus Hofmannus vanum
ejus metum dicat.

Speciatim verò ad lumbricos latos efficaciter va-
lere plerique confitentur radicem filicis in pulve-
rem redactam ad dr.j. præſertim ſi cum aqua rutæ
caprariæ exhibeatur. Ab aliis commendatur ſuc-
cus naſturtii, & decoctum radicis bryoniæ, & gra-
minis, addito ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris. Effi-
cax quoque eſt elixir proprietatis,extractum aloës,
& rhabarbari, vel mechoacan, aut trochiſcorum
alhandal, & hieræ picræ: quæ ſanè cùm ſimul lum-
bricos interficiant, expellant, & alvum moveant,
locum in adultioribus habebunt.

Ventri, & umbilico admota proſunt etiam
oleum thuris ſtillatitium, eſſentia abſinthii, oleum
diacolocynthidis, ligni corylini, nucleorum perſi-
corum,

corum. Apud Monachos Caſſinenſes præparatur oleum viride ex diverſis herbis medicatum, quo paſſim uti ſolent noſtrates fœminæ. Paratur item malum aureum ſucco abſinthii, menthę utriuſque, foliorum perſici, & portulacæ repletum, adjectò pulvere aloës, & ſeminum colocynthidis, cum felle Tauri, fuligine camini, & theriaca; mox ad ignem excalefactum ventri, & lumbis adhibetur. Sunt qui verminoſos curant verme vivo ventriculi regioni ſuperalligato donec moriatur: ſubinde enim ajunt vermes omnes in corpore pariter commori, ſymboliſmo Naturæ.

Offer. int. à gli Anim. che ſi trov. negli Animal.

Cæterùm Aſcarides jumentis potiùs familiares, ſi aliquandò in hominibus gignantur, facilè pelluntur Aloë, ſucco abſinthii inſpiſſato exceptâ, atque ad dr. j. exhibitâ. Aquâ ardente irroretur venter, & umbilicus, mox pulvere myrrhæ inſpergatur, deindè ſupinus jaceat puer, videbis vermes mortuos exire, inquit Alexius. Theriaca etiam vino veteri, vel ejuſdem ſpiritu diſſoluta, & umbilico impoſita idem præſtat; & ſi adjiciatur modicum unguenti de Arthanita, alvus quoque laxabitur. Poſtremò ad lumbricos cum febre mali moris, alexipharmaca alibi tradenda opportuna erunt.

At de his, quæ hactenùs credita ſunt adversùs lumbricos antidota efficaciſſima, dubitandi anſam præbuit diligentiſſimus Redius, eo quòd illis non adeò adverſari nuperrimè expertus eſt; saccharum verò, & mel, quæ unanimi Medicorum conſenſu vermibus amica putantur, deprehendit eiſdem eſſe ſummè nocua, & mortifera: Quamobrem Therapeïam hucuſque medicis uſitatam in hac parte, vehementer exagitare, & evertere videtur. Verùm an ab his, quæ extra Corpus humanum ex affuſis liquoribus, cæteriſque medicamentis

mentis

mentis adhibitis, vermibus accidunt, jure liceat idipſum deducere futurum intra corpus, haud auſim determinare: quippè aſſumpta medicamenta plurimùm in illo immutantur ex miſtura innumerabilium ſuccorum, qui in ventriculum, & adjuncta inteſtina confluunt; undè haudquaquàm conſtat qualem mutationem illa ſint ibidem ſubitura, cùm & non rarò experiamur dulcia palato, in ventriculo poſtmodum aceſcere, aut amara fieri, & viciſſim: ſed & falſitatis ſuſpicione nõ vacat lumbricos ſaccharo necari, cùm compertum habeamus etiam in ſaccharo, & bellariis cujuſvis generis vermiculos progigni, ibique hoſpitari, atque innocuam vitam vivere.

DE

Digitized by Google

DE AFFECTIBUS

MESENTERII,

Pancreatis, Jecoris, Cyſtis felleæ, & Lienis.

ADeò inter ſe affines ſunt horum viſcerum affectiones, ut nedum aliquandò reciprocè illa compati contingat; verùm etiam communes cauſas, eandemque ferè curandi rationem admittant; quin non raro evenit, ut morbus unius viſceris, alteri tribuatur: & ſæpiſſimè Medici Jecur criminantur, vel Ventriculum; cùm tamen Pancreas, vel Omentum affecta ſint. Quod igitur per Anatomen licuit experiri, breviter hîc expediemus.

DE

DE VENARUM LACTEARUM *obſtructione.*

DUctus quicumque corporis, cùm à craſſis, tenacibuſque humoribus, aliiſve, impediuntur, ſubire dicuntur obſtructionem. Præcipuè verò ejuſmodi malum accidere ſolet venis lacteis, per quas chyli purior portio ad ſaccum lacteum ducitur, indeque per tubulos thoracis in cor fertur, ut ex nuperrimis obſervationibus innotuit.

Obſervat autem Warthonus quinque modis obſtructionem vaſorum Meſenterii contingere poſſe. Primò in ipſo aditu, atque in orificiis venarum lactearum, ut proindè chylus ex inteſtinis minimè exſugi queat, ſed per alvum egeratur, corpore intereà contabeſcente. Secundò, in ipſiſmet ductibus. Tertiò, in tranſitu ſanguinis ex arteriis in venas per glandulas Menſenterii; undè ex impedito ſanguinis motu, illæ protinùs intumeſcunt, ſanguine ſuffunduntur, atque promananti chylo impedimento ſunt. Quartò in lymphæ ductibus, qui ſi fragiles ſint, facilè rumpuntur, & aquam in Abdominis cavum effundunt, undè Aſcites conſequitur; Sin verò duriores ſint, ut minimè rumpantur, diſtenti tamen plurimùm, hydatidas efformant inter binas vaſorum valvulas; quamobrem inteſtinis intumeſcentibus, trajectio chyli impeditur per exiles lacteas venas ab ipſiſmet tuberculis oppreſſas, & coarctatas. Quintò in Nervis, qui fortaſsè obſtructi ſtupent, & reſolvuntur, ut in paralyſi, quæ ſicut reliquas partes corporis invadere ſolet, ita non diſſimiliter poteſt nervos ſolùm in Meſenterium tendentes afficere. In omnibus autem ejuſcemodi va-

Adenograph. c. 11.

temerè judicium ferre audent, præſertim autem decepti à muſculis utrinque per ventrem in longum extenſis: equidem tactu nequit certò decerni tumefactum, vel obſtructum eſſe Meſenterium, quod profundè admodum ſub muſculis, peritoneo, omento, inteſtiniſque reconditur. Vix autem tactu percipi poteſt lien, aut hepar, cùm inſigniter intumuerint.

V. Sanctor. meth. vit. err. 2. cap. 8

Meſenterii, ejuſque vaſorum, & glandularum obſtructiones, ac tumores, attenuantibus diſſolvẽtibus, atque humores indè deducentibus Medentes tollere adnituntur. Purgantia rarò proficere adnotat Hartmannus, conſentitque Mercatus, & Sckẽchius; quin & iſti multò gravius à catharticis ægrotos affici atteſtantur. Medelam propterea petit idem Hartmannus à reſolventibus, & emolliẽtibus; reſolventia autem mitiora probat ex tartaro vitriolato, vino, in quo chalybs infuſus ſit, pulvere cachectico, & acidulis tùm naturalibus, tùm artificialibus; emollientia verò extrinſecùs adhibenda, atque in primis emplaſtrum de cicuta. At cõparente per alvum pure, enematibus inſiſtit, quibus alvus ab inquinamentis mitiſſimè repurgetur.

In praxi. De rect. præſid. uſu lib. 2. obſerv.

Sennertus etiam à potentioribus purgantibus abſtinet, & ſolùm utendum monet lenioribus, quæ venarum orificia detergant, & humores blandè educant, quales ſunt pilulæ Tartareæ, & Aloëticæ.

Verùm non rarò, tutò, feliciterque curantur obſtructiones ſolâ victûs ratione convenienter inſtitutâ, cavendo acida; glutinoſa, cruda, potationes immoderatas aquarum præſertim gelidarum, otium. Juvat motus horis matutinis, vel longè admodùm à paſtu: aromata cum cibis: vinum abſinthites, vel ex chalybe per ignem pulverato me-

Digitized by Google

dicatum: ſal abſinthii: pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani; admoto intereà cerato ex ammoniaco, tacamahacâ compoſito, aliove.

Neque verò ſemper expedit indiſcriminatim uſu chalybis, ejuſque ſalis, vaſa viſcerum obſtructa reſerare; ſi potiſſimùm ad glandulas pertineat vel ad partes multùm à ventriculo diſſitas: tùm quia longiorem moram in ventriculo ſal chalybis patitur; diſſolutumque ſtatim in alvum dejicitur ab acido præcipitatum; tùm quia glandulæ id maximè expetunt, ut aromatis roborentur, undè impactos ſuccos attenuent, diluantque, haudquaquàm verò vehementer proritatæ exſolvantur, & flacceſcant. Quare juvabit potiùs aromata exhibere, vel eſſentiæ Martis, ejuſdemque vitrioli dextero uſu ejuſmodi obſtructiones curare.

In hanc rem maximè à nonnullis commendatur terebinthina Cypria ad unc.ß. quater lota aquâ abſinthii, & rutæ, deindè adjiciunt pulverem cinnamomi, & nucis myriſticæ ad pondus unius drachmæ. Effertur aliis hoc electuarium, quod habet: *chalybis limati, & ſuper lapidem porphiritem tenuiter cum aceto contriti, mox ad ſolem, aut ignem ſiccati, & ſepties pari modo pulverati ſelibram, cinnamomi, & nucis odoratæ ſingul. dr. iij. rhabarbari electi dr. ij. ſpecier. aromat. roſ. dr. vj. Hæc melle optimo, & & ſaccharo albiſſimo excepta rediguntur ad lentum ignem in form. Elect. et ſingulo mane ad pondus ſemiunciæ exhib. præſcripta convenienti corporis exercitatione.* Quod ſi unà ſimul deobſtruere, & leniter evacuare expediat potiſſimùm in corporibus ſucci plenis, & ad cachexiam proclivibus, proderũt ſequẽtes pilulæ compoſitæ ex tribus partibus gummi ammoniaci vino albo, vel aceto communi per decoctionem quouſque in lacteſcentem liquorem

abeat

abeat, diſſoluti, mox colati, fortitèr expreſſi, ac depurati, ſcamonii vapore ſulphuris præparati parte una, & croci Martis aperientis parte dimidia, conficiendo pilulas ad gr. xv. vel xx pro qualibet vice, iterandas ad plures dies, prout opus fuerit.

Quæ denique Cachexiæ, & Aſciti curandæ, aliiſque ægritudinibus ab obſtructione pendentibus uſui eſſe poſſunt, alibi trademus.

DE INFLAMMATIONIBUS, Tumoribus, atque Abſceſſibus in Meſenterio, et Pancreate.

OBſtructionem Meſenterii, ejuſque vaſorum, & glandularum non rarò Inflammatio ſequitur, aliuſve Tumor, & Abſceſſus, potiſſimùm cùm ſanguinis curſus impeditur, retardaturque, ut præſertim in illius glandulis reſtagnet. Cumque in his exiguus ſenſus habeatur, eò quandoque tumor devenit, ut in ingentem molem attollatur, ac diutiſſimè perſiſtat, pondus, & dolorem inteſtinis inferens, quandoque etiam lumbis, quouſque tandem membranas adjunctas pertingens, vel etiam proceſſus nervorum, & Peritonæi comprimens, dolorem inducat intolerabilem.

Nedum autem in uno ſolùm loco contingit Meſenterium inflammari, ac tumere, ſed in cunctis ferè illius glandulis, ubi nimirum facilè humores impingunt, & adhæreſcunt: quamobrem totum tuberculis refertum aliquandò Anatomici detexerunt, imò & ſcirrho, gangrænaque affectum, pure repletum, atque lymphâ plurimâ perfuſum. Hinc dolores profundiùs ventrem excruciant, inquietudines, nauſeæ, vomitus, alvi durities,

V. Sennert. l. 1.

Digitized by Google

rities, chyli dejectiones, febres,tabes, aliaque graviſſima ſymptomata, etiam cerebro infenſa, plerumque obſervantur, quæ falsò Inteſtinis, Jecori Lieni, Renibus, aliiſque à nonnullis adſcribuntur.

Pari modo Pancreas affici multoties compertũ: nam & obſtrui, & inflammari, & obdureſcere, & abſceſſus pati obſervatum eſt.

Horum viſcerum affectiones propriis ſignis internoſcere difficillimum. Suſpicari autem aliquãdo licebit de inflammatione, aut abſceſſu in Meſenterio, & Pancreate, poſtquàm ad muturitatem pervenerint, & purulentæ egeſtiones comparere cœperint, neque jecore, neque liene in tumorem elato. Affecti autem Pancreatis longè difficilior conjectura erit, etiam ſi à poſitu ſubter ventriculum, quis non ſe fallere arbitretur, cùm à diaphragmate idipſum prodire poſſit; itemque à muſculis lumborum, & ſpinæ adjacentibus.

Sicut autem iſta cognitu perardua ſunt,ita & curatu difficillima;nam etiamſi maturuerint,non tamen facilè aut per alvum, aut per vias urinæ ibidem congeſta repurgantur,quamobrem retentum pus vel corruptionem afferet, vel ſi aliò deferatur, novum,& quidem graviorem morbum pariet,Colicam affectionem, Paralyſim, Iſchiadem, Dyſenteriam.Quin & poſtquã Abſceſſus fuerit emundatus, etiam inductum ulcus vitæ periculum minatur, cùm nequeat convenienter abſtergi, & conſolidari,licèt opportuna remedia adhibeantur. Verumtamen Naturæ opera in hoc plurimum valet, illamque proindè Medicus promovere debet, exhibendo primùm, quæ inflammationem, ſi fortaſsè prænoſcatur, impediant, & ſanguinem remorari non ſinant, qualia ſunt pluries memorata diapho-

phoretica : mox quæ maturitati illam ſubjiciant; & dirumpant, ſi jam facta ſit. Præcellunt ſanguis hirci, ſperma ceti, mumia, coagulum leporis, aut hædi, extractum hyperici, & baccarum juniperi, omnis generis Bezoardica, ſtibium diaphoreticum, ſal volatile C.C. viperarum, & ſuccini, ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus, elixir proprietatis, tinctura Martis, & Antimonii. Potiones vulnerariæ optimæ quoque ſunt, præcipuè dirupto jam apoſtemate. Terebinthina pariter fructuoſa eſt, ut & balſamum Peruvianum, Tolutanum, & ligni guajaci. Quod ſi neceſſe ſit inchoatum Naturæ motum per vias urinæ promovere, conducent diuretica, aquæ thermales, oculi cancrorum, ſal cardui benedicti, & centaurii minoris, verum ſalis balſamum colore aureum, ſapore dulce, & contactu linguæ volatile; pulvis, & eſſentia macis, extractum glycyrrhizæ, trochiſci Gordonii. Si demùm remaneat ulcus, ſuffitus ex cinnabari cum balſamis miram opem afferre conſueverunt, atque horum uſu quoſdam brevi ſaluti reſtitutos vidi: etenim ab inducto ſenſim ptialiſmo è ductibus ſalivariis educitur humor ille, qui in Pancreate, & Meſenterio reſtagnat, ob communionem glandularum interſeſe, & præcipuè illarum, quæ in Meſenterio ſunt, cum colli glandulis. Neque verendum de interno Mercurii uſu, modò ritè præparatus ſit, & diaphoreticus evaſerit.

Digitized by Google

DE HEPATIS, ET LIENIS *Obſtructione, & Inflammatione.*

NON diſſimiliter accidunt obſtructiones, inflammationes, tumores, & abſceſſus Jecori, ac Lieni, qui tamen faciliùs dignoſcuntur ex ſitu tumidæ regionis ad dextrùm, vel ſiniſtrum hypochondrium. Obſtructo namque, tumefactoque Hepate, præter duritiem, & inflationem in dextro hypochondrio, percipitur ſenſus ponderis, præſertim in ampliori reſpiratione, & motu poſt aſſumptum cibum, quoniam Diaphragmati Hepar alligatur. Si vero inflammatione corripitur, etiam febris cum arida tuſſi comitatur, & reſpiratio difficilior, cum pulſu celeriori, frequentiorique. Unde deceptus Medicus ille Siculus 5. *de loc. aff. cap.* 7. arbitrabatur ſe pleuriticum eſſe, cùm Jecoris affectu laboraret. Memorat pariter Galenus *eodem loco* alia ſigna, quibus affectiones Jecinoris ab illis vicinarum partium internoſcantur, ut & à Muſculorum Abdominis tumore, vel inflammatione, quemadmodum refert eveniſſe Steſiano Abſceſſum inter muſculos abdominis paſſo, quem Hepati reliqui Medici adſcripſerant.

V.Gal. 2. de loc. aff. 8. & 5. de loc. aff. 7. & 7. Aphor. 52.

Cæterùm Lieni accidit frequentiùs ſcirrho, hoc eſt tumore duro, & indolente, gravari: aitque Hippocrates *lib. de Aëre, aquis, et locis* à potibus aquarum paluſtrium, & immobilium, magnos Lienes, & plenos effici, ventreſque duros. Indè autem univerſum corpus macreſcere contingit, ac decolorari, ut notavit idem Hippocrates *lib. de loc. in hom.* & Galen. 2. *de natural. fac. cap* 9.

Quod ad obſtructiones pertinet cùm Jecoris,

tum

Digitized by Google

tùm Lienis, eadem proderunt, quæ in Meſenterii ejuſque ductuum obſtructionibus memorata ſunt. Speciatim verò in ſcirrho adhibentur emollientia, & leviter diſſolventia ex gummi præſertim ammoniaco parata, qualia ſunt pilulæ tartareæ Bontii, & de ammoniaco Quercetani, atque emplaſtrum ejuſdem. Quæ item ex chalybe conficiuntur, ſalubriter conferunt, cùm & incidendo obſtructas vias reſerent; & acidum corrigendo ſanguinem repurgent. Ab Hartmanno conficitur aqua æquivalens ſpiritui aperitivo Penoti; itemque alia philoſophica dicta, ſeu ſpiritus vini tartariſatus. Apud noſtrates eſt in uſu vinum medicatum ex chalybe, & vitriolo ad ſubrufum colorem igne pulveratis ope ſulphuris & nitri. Efficacius eſt vitriolum Martis. Vinum etiam abſinthites optimum, ut & aqua abſinthii ſtillatitia, & ferraria. In cibum proſunt naſturtium, eruca, aſparagus, fœniculum, petroſelinum, ſiler, capparis; itemque crocus, cinnamomum, zingiber. Sæpenumerò tamen ſcirrhus cum ægrotante conſeneſcit, præcipuè ſi diutiùs opportunis remediis obſtiterit; quin imò ex Hipp. *lib. de affect.* in hydropem mutari ſolet. Apud Schrod.

Minimè verò prætereundum, ab obſtructo, tumidoque jecore, aut liene, ſæpiſſimè hæmorrhagias oriri: quod etiam animadverſum à Volchero Coitero. Etenim ab horum viſcerum obſtructionibus, cùm non benè ſecernatur, repurgeturque ſanguis, in cauſa eſt, ut acrem, acidamque conditionem nactus, oſcilla arteriarum, & venarum aperiat, ſibique viam faciat. Unde eiuſmodi ſanguinis fluxum nonniſi obſtruentes humores indè deducentibus, acidumque temperantibus potiſſimùm ex chalybe medicamentis, breviſſimè cohi-

Ppp be-

Digitized by Google

beri contingit, non ſine vulgi admiratione.

Lib. 20. obſ. 8.

His prætereà curatum ſcirrhum narrat Foreſtus: *Radicis filicis unc. j. & radic. cuſcutæ dr. ij. ebullire jubet in unc. viij. vini albi veteris ad tertiæ partis conſumptionem*; decoctum autem colatum patienti exhibet. Hoc etiam cerato lienis regionem inungendam mãdat: *ol. cappar. unc. j. lilior. alb. amygdal. dulc. chamæmel. & butyri recent. ſingul. unc. ſſ. ſucc. bryoniæ, & cyclam. unc. j. bull. ad conſumpt. ſuccor. deinde add. gumm. ammon. aceto ſol. dr. ij. ſſ. pingued. gall. medull. crur. vitul. œſyp. humid. ſingul. unc. ſſ. pulver. cort. rad. tamar. capp. ceterach. rad. filic. ſingul. dr. j. pulver. ſem. agn. caſt. & geniſt. ſingul. ſcr. j. ceræ parum f. cer.* Teſtatur inſuper minui lienem fotu aceti acerrimi, in quo lapis pyrites candens extinctus ſit, cum ſpongia in regione lienis. Et Benivenius utitur capparibus pro cibo, & aquâ ferrariorum pro potu: & quidem illis capras, hãc verò canes lienibus diminui compertum eſt. Apud Heurnium mirabile dicitur emplaſtrum ex cicuta, & ammoniaco aceto diſſoluto, ad duritiem quamcumque emolliendam. Et ab Hildano conficitur, commendaturque unguentum de Cicuta dictum. Aliud proponitur ab Aquapendente compoſitum ex duabus partibus ammoniaci aceto diſſoluti, unâ ſucci nicotianæ, terebinth. & ſucci ebuli alterâ, dimidiâ reſinæ pini cum ol. cappar. & ceræ novæ q. ſ. Pleriſque ſplen peracutâ ſecuri iteratis ictibus ſcinditur, cute non diſſectâ; mox verò cataplaſma apponitur ex verbena, ſinapi, capparibus, & farina hordei, quo per alvum magna atri ſanguinis quantitas exturbatur, & lien in ſuam naturalem molem reſtituitur: quod remedii genus Ruſticis eſt familiare; idque vidi aliquandò tam dextrè actum, ut certè admirationi eſſet. Hanc etiam me-

De occult. morb. & ſan. cauſ. cap. 105.

Lib. 2. meth. ad prax. c. 10.

Lib. 1. Chirurg. cap. 51.

Digitized by Google

medendi duri lienis rationem commemorat Cardanus *de Rer.variet.* De cætero purgantia validiora, vehementerque exagitantia, & obſtructos ductus commoventia monitu Hartmanni vitanda ſunt. Lib.8 c.44

Poſtremò ad inflammationem Jecinoris, cautiones à Galeno traditas ſummoperè obſervandas velim ab illis potiſſimùm, qui credunt nimiùm refrigerantibus, & acidis potionibus, & lituris relaxantibus, facilè citòque illam ſanatum iri: cùm cæteroqui ab his mors certò expectanda ſit, ſcilicet recrudeſcētibus humoribus, aut promotâ ſuppuratione, quæ huic viſceri infenſiſſima eſt: nam ex ſuppurato Jecore ii ſolùm evadere dicuntur Hippocrati 7. *Aphor.* 45. quibus in tunica pus continetur; omninò verò pereunt, cùm ad parenchyma uſque corruptio pertingit, ex Galeno *ibidem*. Interdum etiam ſingultus, aut alvi fluxus indè ſubortus, eſt uterque lethalis, alter ex Hipp., alter ex Avicenna. 1. De rat. vict.43. & 13 meth. cap.15. 5.Aph. 58. 7.Aph. 17. 3.Can.f.14 tr.3.c.2.

Ea igitur conducibilia dumtaxàt putanda ſunt, quæ hærentes humores diſſolvant, & per ſudorem, vel urinam educant: quamquam, inquit Galenus, diuretica potiùs convenire in affecta parte Jecinoris gibba. Cum cibis commiſceantur herbæ detentos ſuccos ad vias urinæ deducentes. Victus autem tenuis ſit, neque glutinoſa, neque acida, neque dulcia, & conſtipantia admittat.

Quamvis autem diſſolventia cæteris præferenda videantur, ea tamen acria nimis haud ſint; quamobrem ſedulò iis tantummodò incumbendum, quæ blandè congeſtos ſuccos diluant, & in proprios ductus promoveant. Sic quoque danda opera eſt, ne ſuppuratio inſequatur. Quare ab initio ſuadet Petræus adhibenda eſſe epithemata ex

ſaccharo Saturni diſſoluto in aquis, vel ſuccis depuratis ſolani, plantaginis, roſarum, fragariæ, quibus utile erit addere ſuccum abſinthii ex documento Galeni. At ab his parum vel nihil emolumenti ſperare licebit.

Quod ſi ſuppuratio inhiberi nequeat, videaturque congeſtus ſanguis in pus abire: quod dignoſcetur ex ſuperveniente inſolito rigore, cum febris incremento, doloris reditu, & ſenſu fluctuationis ſub dextro hypchondrio; ac patentiùs ex urina, vel dejectione purulenta, aut etiam ex anacatharſi, quod rarius; tunc, quoad fieri poterit, promovebitur puris evacuatio per eam viam, quam Natura indigitaverit, exhibitis quoque, quæ roborent, & abſtergant, ut & potionibus vulnerariis cum balſamo ſulphuris aniſ. vel terebinth. Vinum medicatum ex medulla ligni guajaci, floribus roriſmarini, & hyperici mirè aliquando contulit; ſicut pariter extractum hyperici irroratum oleo macis, vel cinnamomi. At in hoc Naturæ
6.epid.ſ.5. ſolertia præ cæteris valentior erit, quæ ex Hipp. *prima Morborum Medicatrix* dicitur; & ut inquit
3.meth. c. 3. et 7. Aph. com. 34. Galenus, *mille ſibi parat vias; regenerandæque carnis præcipuus opifex exiſtit.*

DE *AFFECTIONE HYPOCHONDRIACA*, *& Scorbutica.*

Sicuti nomine Hypochondriorum intelliguntur quæ utrinque in imo ventre viſcera reconduntur, ità horum affectiones Hypochondriacæ à Medicis appellantur, quas comitantur ſtomachi languor, & cruditas, præſertim acida, cum ructibus,

Digitized by Google

ac rugitibus, ventriſque inflatione, & præcordiorum oppreſſione: ubi fæces conſtipantur, & alvus ſtyptica evadit, totum abdomen tenditur, moleſta pulſatio percipitur in ſiniſtro hypochondrio, nec non cœliaca arteria crebriùs, celeriùſque ſalit: quandoque etiam cordis palpitatio, capitis vertigo, anhelitus, dolores, vigiliæ, pavores, anxietates, decolorationes, tabes, quibus poſtremò ſuperaccidunt Timor, atque Mœſtitia abſque cauſa, cum deſipientia illa, quam Melancholiam Hypochondriacam communiter Practici nuncupant.

Admonet autem & rectè Sennertus, malè à quibuſdam cõfundi Hypochondriacam Affectionem cum Hypochondriaca Melancholia, excuſatque Dioclẽ perperam à Galeno reprehenſum 3. *de loc. aff.* 7. quòd cùm omnia ſymptomata iſtius ægritudinis enarraſſet, Timoris tamen, atque Mœſtitiæ non meminerit. Forſan enim, inquit, Diocli non propoſitum fuit Melancholiã Hypochondriacam in ſpecie; ſed Hypochondriacam Affectionem in genere deſcribere. Conſtat namq; Affectionem Hypochondriacam multò latiùs extendi, quàm Melancholia Hypochondriaca; atque experientiâ patet plurimos hoc morbo laborare, qui tamen haudquaquàm Melancholiâ afficiuntur: Suntque non pauci, qui Melancholiâ laborant, Hypochondriacâ verò Affectione minimè detinentur.

Undè autem ortum ſuum ducat hæc affectio, & cujus viſceris culpâ, non convenit inter Authores. Plerique ſtomachum hujus mali cauſam accuſant, quòd cibum non benè concoquat; ſed in crudos, acidoſque ſuccos, alioſque heterogeneos, commutet. Alii Jecur intemperie calidâ, vel etiam venam portam; Ventriculum verò frigidâ affectum. Viſum nonnullis, ex documento Fernelii, Me-

Meſenterio,ac Pancreati obſtructis,aliterve vitiatis, cauſam adſcribere :& pleriſque etiam arteriis meſentericis,atque cœliacis,illiſq; quæ per Omentum ſparguntur.Communiùs demum Lienem incuſant, atros, tartareos,melancholicoſque ſuccos generantem, imò & calidos, aduſtos, atrabilarios dictos. At Williſius è Liene quidem vitium ſangnini communicari fatetur, ſed illud deinceps in Cerebrum efferri,quò reciprocè cum Liene in hoc morbo affici arbitratur; undè & liquorem nervorum, & animalem ſpiritum, univerſamque cerebri œconomiam deturpari ait. Quamobrem Hypochondriacam affectionem inter morbos convulſivos numerare non veretur : qua de cauſa lis graviſſima mota eſt inter ipſum, & N. Highmorum : hic enim potiùs in vitioſam ventriculi conſtitutionem ejuſmodi ægritudinem referendam eſſe evincere nititur. In quam eandem ſententiam concedere videtur Deleboë Sylvius, qui ſedem, ſocumque hujus mali putat eſſe, ſi non ipſum ventriculum, vicinas ſaltem ejus partes,quòd ſymptomata affectionem Hypochōdriacam comitari ſolita, maximè poſt paſtum exacerbentur. Ea verò potiſſimùm deducit ex fermentatione humoris bilioſi, & pituitoſi ſejunctim vitiati.

de Morb. convulſ. c.9.

Append. tr.7.

Veruntamen credere fas eſt, Hypochondriacas affectiones, ſicuti non ſemper iiſdem omninò ſymptomatis ſtipatas obſervare licet;ità neq; perpetuò unius tantùm viſceris vitium conſequi oportere. Quandoque ſecti Hypochondriaci memorantur Lienis vitio caruiſſe,à Gliſſonio, Borrichio, Highmoro; atque interdùm alii graviter læſi in Omento, Pyloro, Ventriculo,Meſenterio,Jecinore,Pancreate,deprehenſi ſunt.Quamquàm in cæteris pleriſque viſus Splen nedùm tumidior,ſed & ſcirrho,

Anat.Hepat. c.45. apud Barthol,cen.3 ep.97.de Aff.hypoch. c.4. V. Bonet. Anat. pract. l.1. ſ.9.

atro-

atroque humore refertus,& obſtructus.

Illud autem videtur commune omnibus in hoc affectu, ut ſemper ſanguis acidum quid, & quandoque etiam auſterum ex imi ventris viſceribus nanciſcatur, ut atteſtantur ructus acidi, alvus ſtyptica, fuſcus cutis color, pulſuum debilitas, præcordiorum oppreſſio, ventris inflatio, pavor, mœror. Et quamvis interdum aliquibus moleſtus nimiùm ſit in vētre calor, in Hypochondriis æſtus, imò & in plantis pedum, ac frequentiùs in volis manuum;ut hinc ſuſpicentur vulgares Medici calidam intemperiem viſcerum,& præſertim *Jecoris*: Qui tamen cujuſvis acidi liquoris vim, & actionem perſpectam habuerit, cum alteri heterogeneo humori adjicitur,iſtius phænomeni cauſam protinùs intelliget. Hinc ſanguis, aut ſi mavis, ſuccus nervorum, acore infectus, cùm in partes influit,fermentationem,& calorem parit;quamobrem quibuſdam è Splenis vitio hypochondriacis familiaris eſſe ſolet, præter hypochondriorum exæſtuationem, genarum rubor:& aliquandò obſervantur Hypochondriaci lienoſi rubentem vultum geſtare, atque longè rubicundiorem à paſtu, etſi pulſus tenuis ſit.

Veriſimile igitur admodùm eſt, ab acido exaltato,& è Liene vel Pancreate deciduo,ac cum ſanguine commiſto, enarrata incommoda proficiſci. At ab aliis quoque viſceribus manare poſſe non eſt alienum, ſi videlicet propria eorundem fermenta in acidum degeneraverint. Sic & glandulis Meſenterii, atque inteſtinorum, itemque Ventriculi, cæteriſque, ſimile damnum accidere poterit, cùm fortaſsè in illis fæculenti humores hæſerint, mutuâque ſimul actione initâ,concreſcentem,acidamque conditionem ſortiantur. A lympha quoque

que idipſum orietur, ſi acida evaſerit, ſimili fermè modo, ac nonnulli ex miſtura ſalis & aquæ, in modico vino vapido, vel in phlegmate ſpiritûs vini, acetum ſibi comparant artificiale.

V. Colſi. l.12.c.5.

Hinc evenit cur diſparia admodùm ſymptomata Hypochondriacis ſæpeſæpiùs contingant: Quibuſdam enim ſtomachus elanguet, ſpuitio copioſior fit, urina aquea, alvus lubrica; nonnullis contrà, alvus ſtyptica eſt, oris amarities, ſitis ingens, & ſtomachi ardor à cibo ſupervenit: alios ructus, tormina, vomitus, anhelitus, cordis palpitatio, capitis dolor excruciant: alios ciborũ faſtidium, Vẽtriculi inflatio, anxietas, obſtructio, atque id genus alia tenent: Metus, & mœror in quibuſdam obſervãtur; in aliis deſunt. Quidam ſunt cogitabũdi, ſolitarii, ſcrupuloſi: alii loquaces, ſuavioreſq; jucunda, & læta expetentes: quidam bibaces, ſitientes, & è converſo: alii meribibuli, alii hydropotæ, atque alterutrius tantùm potûs cupidi: nonnulli certâ victûs ratione gaudent, quæ aliis infenſa eſſe ſolet: quidam ab uno medicamenti genere levantur, quod aliis eſt pernicioſum; imò quod aliquandò eidem patienti contulit, aliàs non leviter obeſſe viſum eſt. Varii itaque & diverſi videntur in pathematis, & accidẽtibus Hypochõdriaci, pro varia ſcilicet partium affectarũ, & humorũ viti oſorũ diverſitate; quamobrem non immeritò Proteus Morbus hic â quibuſdam dici cõſuevit, cùm multiformis in dies appareat. Quare aliqui in Meſentericã, Splenicã, Hepaticã, Stomachicã, Pãcreaticam, Hyſtericã, Hæmorrhoidalem, & Phantaſticam ejuſmodi affectionem Hypochondriacam ſubdiviſêre. Undè mirari ſubit eos, qui tam anxiè exquirere adnituntur hujus mali originem, cùm nil non ſit, quod ejus cauſa eſſe non poſſit,

V. Avic. l. 3. f.53. tr.2.c 1.

dum-

dummodò acorem contrahat,& ſuccos viſcerum, ipſumque ſanguinem inficiat, & acido-auſtero, aut ſalito coinquinet.

Quamvis autem affectio iſta vetuſtiſſima dicatur, quòd illius, vel alterius valdè ſimilis meminerit Hippocrates, ſub nomine Morbi Siccatorii, & *Ructuoſi*; ac poſt Hippocratem expreſſiùs illum deſcripſerit Diocles Caryſtius apud Galenum *3. de loc aff.* 7. Noſtrâ tamen ætate longè gravior, & frequentior in his regionibus, quàm unquam fuerit, obſervatur; quippe pauciſſimi ſunt, qui ſe ab ea immunes gloriari poſſint; idque fortaſsè ab intemperantia in victûs genere, à tot tantiſque gulæ libidinibus, itemque ex acidis, gelidiſſimiſque potionibus iteratis, atque præpoſterè, importunèque ſumptis, jejuno ſtomacho,à paſtu,æſtate, hyeme, etiamſi nulla ſitis urgeat,aliave neceſſitas cogat, citra quaſcumque corporis exercitationes.

2. de Morb.

Huic affectui affinis eſt & alter Morbus jampridem Hollandis, Anglis, atque Germanis, cæteriſque Aquilonaribus populis maximè familiaris, *Scorbutus* dictus, & ad noſtras adhuc Regiones non multis ab hinc annis advectus, licèt hîc non adeò immanis ſit, ut in cæteris regionibus perhibetur. Hunc etiam pervetuſtum morbum eſſe Sennertus, Langius, Rōſſeus, aliique pluribus ex locis Hippocratis, aliorumque veterum monumentis ſcitè admodum deducunt, quamvis apud illos aliis nominibus fuerit appellatus. Creditur etiam convenire cum *S*tomacace, & Sceletyrbe Plinii.

V. Hipp. de inter. affect. & 2. prorrhet. Celſ. l. 2. c. 6. & l. 4 c. 9 aliiq; apud Sennert. l. 3. p. 5. ſ. 2. c. 1. l. 2. ep. 14 l. de magn. lien. Hipp. l. 25. cap. 3.

Convenit in plurimis cum Hypochondriaca affectione, ſed præterea aliis,& gravioribus ſymptomatis ſtipatur, præcipuè verò doloribus crurum, maculis in cute, ulceribus in tibiis,tuberculis cutaneis, oris fœtore, dentium eroſione, ſputis

cruentis, cephalalgiâ, pectoris anguſtiâ, reſpirationis difficultate, cachexiâ, corporis laſſitudine. Sæpè etiam alios morbos excitat, qui curari nequeunt, niſi ſpeciatim de Scorbuti medela ratio habeatur; unde Paralyſis, Convulſio, Arthritis, Epilepſia, Leipothymia, dolor Colicus, Hydrops, Febris, aliæque plures ægritudines conſequuntur, quas Scorbuticas quis meritò appellaverit, cùm & antiſcorbuticis medicamentis remitti ſoleant.

V. Sever. Eugal. de Scorb. Sēnertus l. 3. p. 5 c. 2. Will. path Cer. High. Charlet. Mollenbroc.

Medicis, qui hactenus de Scorbuto volumina conſcripſerunt, ſemper in culpa Lien eſt habitus, qui ſcilicet fæculentum è ſanguine humorem melancholicum dictum, repurgare nequiret; imò in ſuis ductibus detentum depravaret, commutaretque potiſſimùm in atrabilarium. Aliquibus etiam creditum eſt à Liene haud emungi, nec excipi ſeroſiores, aquoſioreſque chyli portiones, quæ deindè cum ſanguine commiſtæ, hujus affectus cauſa evadant; quamobrem Horſtio viſum, crudo, atque ichoroſo ſanguini, ſpeciali quodam modo, corrupto, Scorbuticam affectionem adſcribere.

At qui uni tantùm viſceri iſtius morbi originem appingunt, fortè non perpenderunt quòd ab eo cunctæ propemodùm corporis partes vehemēter afficiantur. Undè Williſius præter ſanguinis vitium, adjicit quoque liquoris nervorum labem in acidum effœtumque vergentis: quippe exiſtimat ſanguinis dyſcraſiam in Scorbuto pari modo, atque vini, duplicem eſſe poſſe, nempe *ſulphureo-ſalinam*, ac *ſalino-ſulphuream*: ſi namque ſanguis miaſmate ſcorbutico infectus, præfervidus fiat, in quo nempè ſulphur prævaleat, maculas exteriùs excitabit, exanthemata, tubercula, ulcera; interiùs verò vomitus, cardialgias, diarrhœas, dyſenterias, doloreſque atrociſſimos, atque in his tem-

pe-

perata ſolùm remedia admittit, vitatque acria, & acuta, cochleariam, raphanum ſylveſtrem, & ſimilia. At vero ſi ſal prædominetur, fiatque ſanguis craſſus, & quaſi mucoſus, ſine cutaneis eruptionibus ægri torpidi, anheli, & enerves fiunt, cum laſſitudinibus corporis, & pectoris anguſtiâ, quin & anxietatibus cordis, deliquiis, vertigini, & convulſionibus obnoxii obſervantur; & in his remedia probat calidiora, ſale volatili prædita, imò & ex chalybe parata, quæ ſanguinem ſolvant, & exagitent. A ſanguine prætereà ità vitiato, atque ad cerebrum appulſo procedere quoque ait liquoris nervorum vitium: & quidem illo effœto, liquorem hunc tenuiorem progigni ad acidum declinantem, imò ab eodem fæculento particulas heterogeneas plurimùm illi infeſtas ſuggeri. Quare labem ſcorbuticam ſucco nerveo affixam in his conſiſtere, idem Author concludit, & quòd liquor cerebri, & nervorum irriguus multò tenuior, ſeu pauperior evadat, & quòd à craſi *ſpirituo-ſalina* in acidam degeneret, & quòd particulis heterogeneis, ac morbificis referciatur.

Quòd autem humor Scorbuti cauſa acidam cōditionem ſortiatur, non ſecùs ac cùm ex vino fit acetum, multò anteà Sennertus edocuerat, qui & aceti generationem, aliaque plura ad hanc rem facientia adducit, & examinat. Neque enim alius videtur eſſe Scorbutus ab affectu Hypochōdriaco, niſi quòd gravior, immaniorq; ſit, profectus à cauſis potentioribus, tenaciùſque ob id inhærens Viſceribus cum ſenſibiliori ſanguinis vitio. Hinc pleriſque locis *Endemius* morbus eſt, quibus ſcilicet uſui ſunt cibi multo ſale condîti, fumoque exiccati, meracius vinum, temetumque, vel aqua paluſtris, & corrupta bibitur, itemque panis nauti- De Scorb. cap. 2.

Digitized by Google

na, cortices malorum aureorum, eorumque ſales ac tincturæ; itemque elixir proprietatis, vinum abſinthites, decoctum Coffè, & herbæ Thè.

Diſtinguit autem Williſius remedia pro duplici ſanguinis vitio. Vel enim ſanguis craſſus eſt, ſubfrigidus, cum lienis obſtructione: & ſanè medicamenta ex chalybe parata exquiri ait. Vel contrà fervidus ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria æſtuantia inflat; & remedia tunc ſolùm temperata, ac fervorem ſedantia indicari docet: fugienda verò, quæ in ſui compoſitione chalybem admittunt. De morb. convulſ. p. m. 206.

At verò Deleboë Sylvius, quoniam à bile per choledochum ductum delatâ, unaque ſimul permiſtâ, atque fermenteſcente cum pituita vitioſa, morbum hunc oriri arbitratur, utriuſque correctioni, purgationique incumbit, potiſſimùm per ſalia lixivia, itemque galbanum, ſagapenum, ammoniacum, maſtichen, ſuccinum, caſtoreum, myrrham, ac ſpiritus, ſaleſque volatiles indè elicitos: De uſu autem Acidorum, quæ viderentur profutura ad bilem temperandam, id ſpeciatim monet, non commodè exhibenda, niſi ſpiritu aliquo volatili caſtigata. Quin Sennertus etiam è Tartaro parata medicamenta nocua interdum eſſe teſtatur, improbatque cappares, præſertim quia aceto condiuntur. Purgantia præterea non reprobat Sylvius, tùm quæ pituitam, tùm quæ bilem educant. Et Hartmannus etiam vomitum commendavit ex aqua benedicta; Imò Hippocrates utrumque evacuationis genus in curatione Morbi Siccatorii indicere non eſt veritus.

Cautiùs tamen in hac parte agendum eſt, quippe non rarò à purgantibus medicamentis hypochondriorum affectiones exacerbari conſueverũt: ut

ut propterea ſatius exiſtiment alii ab his abſtinendum ex Galeno, qui 3 *de loc.aff.* 7. ait: *Monendi ſunt mihi Amici, qui me curantem viderunt, frequentibus balneis, victuque humido, bonique ſucci, nullo alio adhibito præſidio, hujuſmodi morbum me curaſſe.*

Diuretica, & ſudorifica à pleriſque valdè conferentia dicuntur, quòd illa incidendi, & aperiendi vi polleant, valeantque ſaburram humorum tùm è liene, tùm à reliquis glandulis imi ventris ad vias urinæ deducere; cùm etiam ex Hippoc. & Galeno pateat lienem per urinarios meatus repurgari: quod & Anatome evidentiſſimè teſtatur. Sudorifica verò præter virtutem diſſolvendi, attenuandique, acido infringendo utiliſſima ſunt. Præfertur autem cæteris Antimonium diaphoreticum à Sennerto *in Epiſtolis.*

Epiſt. 35. ad Doring.

Quoniam verò ſuperiùs innuimus non ſemper hunc affectum ab uno viſcere proficiſci, nec perpetuò determinatum humorem ejus cauſam eſſe; propterea operæ pretium erit exactè perpendere, cui potiſſimùm parti ſuccurrendum ſit, cuique humori oppugnandum. Si itaqne è ſtomachi vitio oriri videatur, ea præcipuè opportuno uſui erũt, quæ ſtomachi fermentum adjuvent, atque extraneos ſuccos corrigant, & exturbent. Optima planè dicuntur ſal abſinthii, elæoſaccharum citrii, & cinnamomi, ſpiritus maſtiches, eſſentia menthæ, pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani, ſal ſtomachicus Mynſichti, ſyrupus menthæ compoſitus, elixir proprietatis Helmontii. Si Hepar compatiatur, proderit ebur, diarhodon, ſal hepaticus Mynſichti, eſſentia Martis, ſal fumariæ, abſinthii, fraxini, nitri. Sic pariter proderunt ſplenica, hyſterica, nephritica, ſi hoc, vel illud viſcus graviùs affectum proſpiciatur. Idem quoque obſer-

ſervandum in vitioſorum humorum varietate; quamquàm hæc plerumque communia ſunt, & vices ſibi mutuò commutant, niſi plurimùm à mediocritate declinent, aut vim, actionemque exſerant violentam, vehementerque irritantem.

Scorbuto demùm, quæ hactenus ſunt recenſita, commodè quoque opitulabuntur. Sed ſpecialiùs proderunt acria, & ſubamara, ut cochlearia, naſturtium aquaticum, beccabunga, chelidonium utrumque, trifolium, chærefolium, petaſitis, ſinapi, eruca, fumaria, hydropiper, raphanus ruſticanus, ſeu armoracia, cortices malorum aureorum, zedoaria, ruta muraria, zingiber, baccæ juniperi, gummi lacca; atque ex his eliciti ſpiritus, tincturæ, eſſentiæ; ut & eſſentia, ac ſpiritus turionum pini, ſalis ammoniaci, & ceraſorum nigrorum ſylveſtrium. Sal etiam, & eſſentia viperarum à pleriſque commendatur; atque ab aliis ſpiritus tartari volatilis, tinctura Antimonii, Bezoarticum Martiale.

Rectè autem, inquit Sennertus, monent Authores ſuccis prædictarum herbarum majorem efficaciam ineſſe, quàm in decoctis, quoniam vis in illis provenit à ſale volatili, qui coctione diſſipatur; Quare præſtabit ejuſmodi ſuccos ſpiſſare, & ne ventriculo noceant, ſaccharo, & cinnamomo condire.

Neque verò ſemper utendum acribus, & ſale volatili præditis, ut conſulit hìc Williſius, præſertim ubi cauſa morbifica in calidiori ſanguinis dyſcraſiâ, vini rancidi æmulâ, conſiſtit: Mavult enim medicamenta temperata opportuno uſui fore, quæ humorum particulas per ſe efferveſcere aptas, minùs exagitent, imò potius compeſcant: quod etiam notavit Sennertus, qui propterea in

his

his cum ſero lactis exhibenda eſſe ſcribit medicamenta antiſcorbutica dicta.

Lib. 2. obſ. 11. & 12. Cæterùm in aliis præſtantiſſimum eſſe ſcribit Foreſtus ſyrupum ſceletyrbicum, quem ità conficit: *ſucci cochlear. & beccabung ſingul. lib. iij. ſacch. opt. lib. ij cum ovi albumine depur. mox ſimul decoq. & f. ſyr. ſ. a.* Exhibet autem illum ad unc. j. ſſ cum unc. ij. aq. cochleariæ, & unc. j. aq. beccabungæ per plures vices. Gingivas verò eroſas, & ſanguivomas ſolo ſucco cochleariæ confricandas jubet, vel abluendas cum aqua ſtillatitia ejuſdem, & becca-

Obſ. 55. bungæ. A Velſchio refertur Othonem Heurnium uſum quotidiano potu vini, in quo braſſica rubra, cum zingibere, & cinnamomo fuerat macerata: atque hoc jucundiſſimo remedio vinum Hippocraticum ferè æmulante, addito præſertim ſaccharo, intra xv. dies, in priſtinam ſanitatem ægros

De Scorb. cap. 7. reſtituit. Alia vina medicata præſcribit Williſius, apud quem vide.

Append. tr. 10. n. 864. Acida etiam prodeſſe ſcribit Sylvius Deleboë, ſuccum mali citrii, & aurei, & punici, trifolium aquaticum, ſpiritum ſalis, & nitri dulcem. Quin-

Lib. 4. Pract. c. 3. imò P. Barbette reliquis omnibus præſtare ait ſpiritum ſalis dulcem, ammoniaci, & cochleariæ. Liſter quoque miſcet ſuccos cochleariæ, limoniorum, & aurantiorum; imò & efficacius putat acetum, & ſpiritum vitrioli, memoratque utilitates ex aceto relatas à Dioſcoride, & ex limoniis à Piſone. At dexterè acidis utendum, & nonniſi cum aliis medicamentis antiſcorbuticis.

Symptomatis denique Scorbutum comitantibus, quâ ratione occurrendum ſit, legere erit apud Eugalenum, Sennertum, Williſium, alioſque fusè nimis de *hoc affectu* pertractantes, vel reſtrictiùs apud Fridericum Deckers *in notis ad Prax. Barbett.*

Digitized by Google

*bett.cap.de Scorbuto.*Nobis enim ſat eſt hæc attigiſſe de hoc affectu,qui in noſtris regionibus non adeò vulgaris eſt.

DE CACHEXIA, & Hydrope.

EA corporis habitudo, in qua ob malam nutricationem color cutis, atque in primis faciei, à naturali, & conſueto declinat, pallet, flavet, vel in fuſcum vertitur, & quandoque etiàm impetiginibus, cruſtiſque inficitur, Cachexia à Medicis appellatur, maluſque corporis habitus.

Sequi plerumque ſolet obſtructionem, & affectionem hypochondriacam, aut ſcorbuticam, vel etiam diuturnam in fœminis menſtruorum ſuppreſſionem,& in maribus immodicam hæmorrhoidum evacuationem.

Hepatis imbecillitati, atque intemperiei frigidæ, imò etiam humidæ ab Antiquioribus tribuebatur:ſanguis enim ab illo gigni putabatur crudus, pituitoſus, aqueus, aliquando etiam bile, vel melancholiâ permiſtus, qui deindè ad partes delatus gravamini, & inquinamento foret, illaſque nunc albo, pallidoque, nunc etiam luteo,livido, vel croceo,aliove ſimili colore fœdaret, quin & in tumorem attolleret, atque Anaſarcam, & Leucophlegmatiam inferret.

At poſt inventa vaſa lymphatica Recentiores ejuſmodi vitium lymphæ, ejuſque ductibus adſcribunt,quòd nimirùm comprimantur, obſtruantur, unde lymphæ curſus impeditur; vel ſi rumpantur, indè illa effluens alicubi decumbat, aut per totum corpus diffundatur. V.Warth. Aden.c.13

Rrr Cre-

Crediderim autem in his affectibus lympham à ſuis ductibus non exugi, ſed unà cum ſanguine in venas traduci, atque in cor remeare; quamobrem, cùm is partes nutriendas petit, multâ aquâ plenus in eas effunditur, quæ propterea gravatæ, turgidæque compareant. Cùm verò è diruptis, relaxatiſque aquoſis ductibus illa effluit, in Abdomine Aſcitem, in Capite Hydrocephalum, in pectore, artubus, ſcroto, particulares alias Hydropis ſpecies parturit; hærente nimirùm in his partibus lymphâ, quæ ſæpiſſimè glutinis inſtar concreſcit, atque ubi reſtagnaverit in tumorem attollitur, & digito compreſſæ partes foveam relinquunt. Hinc ab infecto, vitioſoque ſanguine, ac nutricationi inepto Cachexiam, & Anaſarcam facillimè deducimus. Vitium autem iſtud advenire ſanguini putat Sylvius Deleboë à bile, ſucco pancreatico, lymphâ, & ſalivâ, diverſimodè affectis, & in tenui inteſtino commiſtis; undè multifariam affici cutim, univerſumque corporis habitum colorari opinatur, pro diverſitate prædictorum ſuccorum prædominantium. Sed & fermenta viſcerum, glandularum, & ſingularum partium, imò & ſolius lymphæ prava conſtitutio, ac affectio, idipſum inferre poſſunt; Viſa namque aliquandò eſt pravo colore cutis infici, ſanguine non vitiato: Novi ſiquidem nonnullos ad extremum uſque ſenium ſalubriter vixiſſe, cum ejuſmodi fœdo cutis colore, ac penè dixerim cadaveroſo; quod certè non contigiſſet, ſi ſanguis illis ineſſet, qualis in hoc morbo fieri aſſolet, phlegmaticus, effœtus, ac evanidus: hi, veluti ſcabioſi, in omnibus benè valent, licèt cutim infectam habeant.

L. 1 prax. cap. 39.

Tametſi verò à cute, & à glãdulis per illã diſperſis iſthæc fieri poſſint; plerùmque tamen ſanguinis vitium conſequuntur, cùm præter fœdum cutis co-

lo-

lorem, difficili reſpiratione, præcordiorum anxietate, corporis laſſitudine, atque ad motum impotentiâ, marcore, febri lentâ, pedum tumore, aliiſque ſymptomatis Cachectici afficiantur: quæ ſanè à cutaneo tãtùm vitio, citra viſcerum internorum, itemque ſanguinis, atque alibilis ſucci depravationem eſſe non poſſunt; quamobrem Cachexia valde eſt affinis Hydropiſi.

In fœminis autem ſæpenumero hæc mala oriuntur ab utero, vel ob immodicum menſtruorum profluvium, vel ob eorundem ſuppreſſionem, utroque enim caſu ſanguis vitioſus eſt, atque adeò acidus, ſeroſus, crudus, aliterve affectus, cum uteri, aliorumque viſcerum naturalium obſtructione, aut laxitate. Ad quod vitium emendandum, præter alia ſuperius memorata adverſus obſtructiones Viſcerũ; ſummè proderit hæc Tinctura Martis pluries manè prout neceſſitas exegerit, repetita, quæ ſic habet: *Limaturæ Martis q.v. & Tartari albiſſimi duplum, decoquantur in octuplo, vel decuplo aquæ pluviæ repurgatæ ad omnimodam conſumptionem, quouſque pulvis in fundo vaſis ſiccus remaneat: Mox verò extrahatur exindè cum ſpiritu vini tinctura, & ſeorſim ſervetur. Reſiduum iterum cum ſufficienti quantitate ejuſdem Aquæ pluviæ adſiccitatem uſque decoquatur, & tincturam pari modo, ut ſupra, extractam priori adjice, & tertiò idipſum denuò repete. Tandem per filtrum trajice, & in vaſe vitreo Tincturam ipſam ad uſum ſerva.* Hâc enim ad unciam ſemis exhibitâ nedum obſtructa Viſcera blandè nimis reſerantur, verùm etiam in his functionibus roborantur, emendatis intereà vitioſis humoribus, atque in priſtinum naturalem ſtatum revocatis.

Neque verò ſolùm fœminis, ſed viris quoque

viſcerum infartus Cachexiam attulêre, ex obſervationibus Anatomicis Bartholini, Lotichii, Highmori, Hildani, Heurnii, & aliorum. Obſtructa namque viſcera non modò ſanguinem minimè repurgant, ut decet, ſed etiam inficiunt, infectumque per alios ductus amandant, qui deindè laxantur, aperiuntur, vel eroduntur, & ſanguis effluit, ut etiam ſuperiùs meminimus.

Cachexiam diutiùs protractam inſequitur Hydrops, qui in Aſcitem, Tympanitem, & Anaſarcam communiter dividitur. Aſcites ſolius Abdominis tumor eſt aquoſus. In Tympanite ſolus etiã venter intumeſcit, ſed à flatibus; quamobrem inſtar Tympani reſonat. Anaſarca demùm tumor eſt totius corporis exterioris. Adnotat tamen Sylvius totius corporis tumorem à ſeroſo humore quidem Anaſarcam, & à viſcoſiori Leucophlegmatiam progigni: quãvis L. Doldius Leucophlegmatiam morbi materiam indicare ait; Anaſarcam verò locum; cæterùm unam eandemque ſpeciem eſſe.

Ciſt. Med. epiſt. 24.

Aſcitis prætereà generationem tribuit idem Author venis lacteis obſtructis primùm, mox ruptis, ac apertis, effuſoque inde in abdominis cavum chylo cum ſuo ſero permiſto. Verumtamen Willſiſius præter hanc vaſorum lacteorum ruptionem, atque in Abdominis cavum cõtenti humoris effuſionem, adjicit quoque conſimilem lymphæ è ſuis ductibus illapſum; itemque ſeri è ſanguine ab arteriæ Cœliacæ, & Meſentericæ ramulis decidui, ex præpedito ibidem ſanguinis circuitu: quod quâ ratione contingat, ex multiplici cùm ſanguinis, tùm vaſorum vitio idem Author deducit. Experimento quoque idipſum evincere ſtudet; quoniam, inquit, ſi in vivo animali, venis jugularibus filo exceptis, & ligatis, ſanguinis reductio inhibetur, tota capitis regio

L. 1. prax. c. 17. n. 89. & in Append. c. 1. r. 6.

Pharm. rat. p. 2. ſ. 2. cap. 2. & 3.

aquâ

aquâ intercute, & planè hydropica, brevi intumeſcet.

Tympanitis cauſam inſuper ipſe negat eſſe flatus ventris membranas, aut inteſtina diſtendentes, ut communiùs creditur, admittiturq; ab eodem Sylvio; ſed inquit eſſe ſpiritus animales irregulariter, ac tumultuariè motos, parteſque membranaceas inflantes, imò etiam Meſenterium, cæteraque viſcera membranis obſita: ſimilemque furorem ſive œſtrum virulentum ſpiritibus alicubi impreſſum, & inde mox longè, latèque diffuſum à toxicis quibuſdam epotis, telorum, aut ferarum ictibus, vel morſibus venenoſis, indeque tumores vel particulares, vel univerſales induci opinatur; quorum deinceps vacuitates à flatibus impleri poſſe minimè inficiatur. f.3. cap. 1. Lib. 1. prax. c. 14. n. 26.

Anaſarcam denique deberi docet aquoſo humori extra ſuos ductus effuſo, atque tùm intra muſculorum interſtitia, tùm intra carnium, cutis, & glandularum, ac membranarum poros aggeſto, & quidem in habitu corporis potiſſimùm; undè illud exteriùs albicat, et ſi digitis prematur, foveam à compreſſione relinquit. Is autem humor à ſanguine præſertim derivans, ex arteriarum finibus in majori copia profunditur, quàm ut per venas, & lymphæ ductus excipi, & reduci, ac per renes, & poros cutis, aliaque ſeroſi laticis emiſſaria amandari queat. Cauſas verò ſuperabundantis iſtius humoris plures ipſemet reddit, ſed præcipuè præcedentem immodicam hæmorrhagiam, tenuiorem conſuetâ victûs rationem, vel contrà lautiorem, retentas evacuationes fieri ſolitas, tumores interiùs genitos, ac ſanguinis circuitum impedientes, & lymphæ è ſuis ductibus profuſionem promoventes, atque humores heterogeneos in ſanguinem traductos, f.2. c. 1.

ctos, illumque pervertentes, atque inquinantes, ut latiùs apud eundem legere eſt.

Quæ de Hepate ad frigidum, & humidum intemperato, adeoque crudum aqueumque humorem generante plurimi cum Galeno commenti ſunt, non modò Recentioribus, ſed nec Veteribus quamplurimis placuère, qui in ſectionibus Hydropicorum ſæpè Hepar omni labe immune repertum atteſtantur, & vel Lienem, vel Renes, vel Uterum, vel inteſtina, aliaque viſcera imi ventris affecta deprehenderunt, ut apud Sennertum præ cæteris memoratur. Neque defuerunt qui ab intemperie potiùs calida Jecinoris Hydropem oriri aſſeruerint, ut eſt Trallianus, Avicenna, Cardanus, Fernelius, Platerus. Quin & Carolus Piſo, quem ſequitur Sennertus, opinatus eſt Aſcitem generari ex materia ſeroſa ſanguini ex potu & cibis injunctâ, mox vero in vena porta, & cava diutiùs retentâ, & ob malam diſtributionem in abdominis cavum illapsâ. Veſiculis quoque aquâ turgidis (quas Græci Hydatidas vocant) univerſa ferè Abdominis viſcera referta non rarò deprehenſa ſunt. Notabile equidem eſt quod ſcribit Galenus exponens Aphoriſmum 55. *ſect.* 7. Quibus Hepar aquâ plenum in Omentum eruperit, iis venter aquâ repletur, & moriuntur: *Aptiſſimum*, inquit, *Hepar eſt hydatidas, ideſt veſicas aquâ plenas, in ea, quæ ipſum ambit exteriùs, membranâ, generare. Si quandò igitur contingat veſicas aquoſas rumpi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris ad epigaſtrium, in quo etiam aqua hydropicorum congregatur.* Veſiculas autem iſtas recentiores Anatomici, præeunte Th. Bartholino, à tumidioribus aquæ ductibus, qui plurimi per Jecoris extimam ſuperficiem perreptant, induci nuperrimè agnoverunt, ut proptereà

q. 1. V. Barth. De lact. thor. c. ult.

L. 9. cap. 3. lib. 3. f. 14. tr. 4. c. 13. 1. prog. 2. aph. 12. ſ. 1. 7. de part. morb. c. 8. in prax.

V. Aretęũ lib. 4. cap. 1. de ſign. & cauſ. diuturn. morb de veſiculis aq. plenis, & quòd Peritonæũ Aſcitis cõceptaculũ ſit, ibidem aqua exundans.

tereà jam dubitationi locus ampliùs non ſit de modo generationis, deque parte affecta in Aſcite, ut ſuperiùs ex Williſio, & Sylvio meminimus.

Hinc inſuper facilè erit intelligere, hanc eamdem Hydropis ſpeciem à cauſis calefacientibus, non minùs, ac à refrigerantibus oriri poſſe: nam quæcumque poſſunt lympham augere, ſalſam, acrem, glutinoſam, tenuem, ſimilemve reddere, itemque vaſa lymphatica dicta obſtruere, comprimere, delaxare, erodere, aut alio modo vitiare, undè lympha ipſa effluat, & alicubi reſtagnet, Hydropem afferent, neque ſolum in imo ventre, verùm etiam in pectore, capite, artubus, ſcroto, utero, aliiſque partibus, quas iſtius aquæ ductus pervadunt, & irrigant.

Agnovit autem Helmontius ex pluribus cadaverum ſectionibus, Jecur omni culpâ in Hydropicis carere: at cauſam ægritudinis retulit in Renes, qui cùm moderatores laticis ab ipſo appellentur, ſi malè affecti ſui muneris veluti obliviſcantur, laticem minimè à cruore repurgant, ac ſeparant, ſed in Abdominis cavum dimittunt. T. Ignot. hydropi.

Neque hìc prætereunda Hippocratis ſententia, qui cenſuit Hydropem ex Liene affecto plerumque in fœminis oriri: & Dodonæus tam frequenter Aſcitem à Liene procedere ait, ut nullum corpus ex Aſcite defunctum, diſſectum vidiſſe referat, cui non tumidus, & magnus Lien fuerit: Idemque confirmat Duretus, & alii plurimi confitentur. A Pancreate quoque viciato, ab Omento, Meſenterio alii Hydropem deducunt., quare iniquè nimis à quibuſdam Jecinori tribuitur, nedum hujus, ſed & aliarum ægritudinum origo. 1. De morb. mulier. 6. prax.

Tanta autem ſitis Hydropicos urget, ut illam nullatenùs ferre poſſint; etſi aquis quodammodò innatent.

innatent. Salſedini humoris eam ferè omnes adſcribunt ; & Paracelſi Aſſeclæ ſalem reſolutum inſimulant. Verùm quamvis lympha in Hydropicis ſalſa obſervetur, præſertim cùm è ſuis ductibus exſilierit, veriſimilius tamen videtur ſitire inſigniter Hydropicos, quia irriguis ejuſmodi liquoribus & ſāguis, & viſcera univerſa penitùs orbātur, lymphaque ipſa aliò prorsùs influit, quàm deceat, diruptis præſertim illius ductibus. Cum igitur tali humore deſtituuntur viſcera, tabeſcunt, & ubi venter aqueo humore repletur, vel etiam in Hypoſarca univerſus corporis habitus exteriùs ab inundante ſero intumeſcit, partes reliquæ collabaſcunt, exareſcunt, & emaciantur.

Aqueus hic liquor è ſuis vaſis profluens in Aſcite, inter Peritonæum, & Omentum frequentiùs colligi creditur Hipp., inquit enim: *Quibus Jecur aquâ refertum in omentum eruperit, his venter aquâ repletur.* (7. Aph. 55.) At quoniam non ſemper aqua effluit è Jecore, aut è Liene, ſed ſæpeſæpiùs à Meſenterio, ejuſque glandulis, Renibus, Utero, cæteriſque partibus, quas aquæ ductus præterfluunt, proinde de loco collectionis aquoſi humoris adhuc ambigitur. Ab Hipocrate etiam *Aph.* 7. 54. dicitur: *Quibus inter ventriculum, et ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt.* Inter cutem, muſculos abdominis, & Peritonæum, colligi poſſe exiſtimat quoque OlausRudbeck Intra Peritonæum, & muſculos imi ventris, aut etiam intra duplicaturam Peritonæi aquam obſervavit Gerardus Blaſius. Et Spigelius apud Rhodium inter Abdomen & muſculos. In glandulis Meſenterii, & Omenti tumefactis, itemque in veſiculis ibidem expanſis, ſicut, & in Utero, atque alibi aqueus humor collectus aliis viſus eſt.

Tr. de vaſ gland. ſer cap 9.

Obſ. med. 28 Cent. 3. obſ 6.

V. Aretæum l. 4. cap. 1.

Quo-

Quoniam itaque in diverſis partibus ſerum iſtud aqueum è diruptis, vel diſtentis vaſis lymphaticis colligi, & reſtagnare contingit, diverſas Hydropis differentias quis meritò à variis partibus affectis denominabit; atque præter pectoris, & pulmonis Hydropem, de quo alibi mentio facta eſt, & capitis, & faciei, & oculorum, & uteri, & ventriculi, & meſenterii, & renum, & ſcroti, & cujuſvis alterius partis Hydropiſim appellabit. Cæterū, & in cauſis planè convenient interſeſe, & in natura, ſi tumor albicans prementibus digitis cedet.

Plat. Volch. Coiter. obſ. Anat. M. Cordæus com. 5. in 1. Hip. de morb. mul. Valler. obſ. 10. l. 2. Ibbr. Diembr. l. 1 cap. 12. Warth. Adenogr. c. 12.

Illud etiam omnibus Hydropis ſpeciebus commune eſſe conſuevit, quòd pedes lento, craſſoque humore tumeant, potiſſimùm interdiù, non adeò verò noctu, & in lecto jacentibus ægris; vel quòd lympha in pedes illapſa quodammodò per ſuos ductus circuitum perficiat, atque in univerſum corpus diſpergatur, quô fit, ut manè facies decolor plus juſto appareat, & oculorum palpebræ aqueo humore turgidæ obſerventur, quæ poſtmodùm ſenſim reſtituuntur à motu; vel quia è ſomno, & calore in ſudorem abit, præſertim ex plantis pedum, ut in aliquibus vidi; aut etiam inſenſibiliter diſſolvitur; vel quia in ductus urinæ traducitur, indèque expurgatur. Adnectitur quoque ſpirandi difficultas, ad motum impotentia, faciei pallor, totius corporis gravamen, appetitûs dejectio, pulſuum debilitas, atque id genus alia. Prætereà ſpeciatim in Aſcite venter intumeſcit, & cùm æger de latere in latus commovetur, ibidem murmur, & fluctuatio percipitur. Quò verò Abdomen magis, magiſque tumet, eò reliquæ partes ſuperæ gracileſcunt, & emaciantur. Sitis inſigniter augetur, neque ab iteratis potibus vel minimū minuitur; quin, quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. Undè Horatius

V. Hipp. 4 de morb in fin:

Lib. 2. od. 2

Sss Cre-

Creſcit indulgens ſibi dirus Hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Tuſſis etiam ſicca ſuccedit, alvus ſtyptica fit, atque urinæ deficiunt, colorantur, vel craſſeſcunt: quamvis aliquandò illa lubricior, & hæ copioſiores, aquoſioreſque fiant. In Tympanite demùm venter percuſſus inſtar Tympani reſonat, ſolentque præcedere rugitus, & tormina circa umbilicum; quamobrem dicitur 4.*Aph.*11.*Quibus tormina adſunt, & circa umbilicum cruciatus, et lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſolvuntur, Hydrops ſiccus contrahitur. Vocatur autem hic morbus*, ſubdit Galenus *in comm., à poſterioribus Medicis Tympanias, quoniam imus venter percuſſus talem ſonum edit, qualem Tympana.*

Non modò ab his Hydropis ſpeciebus, verùm etiam à Cachexia vitæ periculum imminet, quamvis plerumque in longum tempus protrahantur ægroti. Augetur autem periculum, ſi tuſſis ſuperveniat: ſi abſceſſus, vel maculæ in cruribus erumpant, ut accidit Bioni, & Cteſiphoni 7.*epidem*: ſi lienoſis poſt dyſenteriam accidat: ſi alvus plurimùm fluat: ſi cum febre urina modica, turbataque compareat: aut in ſicco Hydrope ſtillicidium urinę fiat. Contrà verò ſalutis ſpes affulget, ſi aqua, quæ per corpus diffuſa eſt, in alvum confluxerit, ſtomacho tamen benè ſe habente: ſi à furore contingat: ſi plus humoris per urinam excernatur, quàm ſit potus, qui aſſumitur. Notat autem Celſus Hydropem faciliùs in ſervis, quàm in liberis tolli: *quia cùm deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promptiùs his ſuccurritur, qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis libertas eſt. Sed ne hi quidem,*

[Margin notes: 6 Ap.35.& 7, Aph.47. — in Coac. prænot. & 4 de morb. — 6.Aph.14. 7. Aph. 5. et 29. — Lib 3 c 21]

qui

qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Undè edocemur minimè ſanari poſſe Hydropicos intemperantes, quique ſibivim non inferunt, ferendo ſcilicet famem, & ſitim.

V.Hipp.5. epidem.& Spon.in Aphor.novis ſect.5.

At verò mirari ſubit pleroſque Medicorum, qui ſibi perſuadent Hydropem quemcumque feliciſſimè tolli repetitis evacuationibus per alvum, cùm intereà ægrotos alant carnibus contuſis, aſſis, & elixis, cum oleribus, victuque, quàm par ſit, pleniori. Laudandus ſanè Medicus ille Chryſippi diſcipulus, cujus idem Celſus meminit, qui notæ intemperantiæ quendam mediocriter hoc morbo implicitum negavit poſſe ſanari, quem alter Medicus ſe ſanaturum pollicebatur; quia hic ad morbum ægri reſpexit, ille verò ad animum: & quidem æger nec famis, nec ſitis patiens, malagmata ſua devorando, bibendoque propriam urinam, in exitium ſe præcipitavit.

Admonet quoque Fridericus Hofmannus in Hydrope, Aſcite, Tympanite, & Cachexia purgantia validiora non eſſe uſurpanda, ex Galeno, quia corpus admodùm debilitant, ut poſteà major aquarum, & flatuum proventus fiat; ideòque roborantia, & aperientia frequentiùs, quàm purgantia erunt præſcribenda. Hydrops etiam Leucophlegmatia dictus per concoctionem, & non per evacuationẽ ſubigitur Nec Cachecticis purgantia ullo modo danda, cùm ab iis lædi Hepar, & bilis fermentum debilitari certiſſimum ſit. Hæc, & alia Hofmannus.

Meth. m: cap.7.

River. in prax.

Cæteri verò omnes purgantia præſertim hydragoga dicta in omni Hydrope abſque ullo metu præſcribunt; imò & Williſius in Anaſarca cathartica validiora commendat, tùm emetica, gummi

guttæ, eſulam, Herculem Bovii, pilulas Lunares; tùm alvum moventia, ſambucum, & ebulum, ſoldanellam, gratiolam, ſuccum ireos, elaterium: quorum medicamentorum formulas, & præparationes latiùs ipſe proſequitur: quamquàm cautiùs in Aſcite illis utitur; & in Tympanite à catharticis vehementibus omninò abſtinet. Iiſdem purgantibus inſiſtit Sylvius Deleboë; at ſolùm per epicraſim evacuandum docet Barbette.

L. 1. prax. c. 17 n. 16. L. 4. prax. cap. 4.

De Diureticis etiam ſummoperè ambigendum in Aſcite, & Tympanite. Nam quâ viâ ex Abdominis cavo in Renes materia ibidem collecta deponi poſſit, non facilè deſignare licet. Juvabunt autem illa plurimùm in Anaſarca, ſicut etiam diaphoretica ſudorifica, cùm ex glandulis per univerſam cutim diſperſis, poriſque partium, facilè lympha ſuperabundans è vaſis ſanguiferis, & lymphaticis reſorberi poſſit, atque ad Renes deferri, vel per poros cutis in ſudorem ablegari. Verùm cùm aliquandò obſervatum ſit Aſciticos ab urinæ profluvio convaluiſſe, non abs re quoque fore arbitrandum, ſi illis interdùm quis utatur, præcipuè cùm ſponte ſua aqua per eos ductus ferri videbitur. Ea autem tutiora ſemper erunt, quæ ex animalibus, & vegetalibus petũtur, modò ſale volatili abũdent. A Nitro quoque conſulit Williſius perutile diureticum præſtari: atque inter plura, quæ ex illo parantur, ſal illud in cryſtalli formam redactum, quod ex iteratis ablutionibus ceruſſæ Antimonii emergit, opportunum eſt. In Anaſarca verò diuretica é lixiviis elicita cæteris præfert idem Williſius, ac potiſſimùm ex cineribus abſinthii, vel geniſtæ cum vino albo ad unc. vj. vel viij. bis, vel ter in die. Servanda tamen in primis cautela Wedelii, ut ſcilicet lixivia minimè exhibeantur ventriculo debili-

Rödel. M. cur. morb. l. 2. cap. 36. Wier. de præſtig. dæm. l. 3. c. 35.

In Pharmac.

libus, & emaciatis, urinam rubicundam, & quaſi lixivio ſimilem reddentibus: his enim deficit fermentum diſſolvendis cibis addictum, & viſcera cuncta laxantur; quare aromatica, & ſale volatili prædita iſtis conferent.

Cæterùm Narcotica, Cauteria, Veſicantia, Scarificationes, unguium ad vivum uſque reſectiones, ſanguinis miſſiones, & ſimilia periculoſiſſima ſunt. Ab his enim facilè imminet Gangræna: quamvis non defuerint, qui ab iſtorum uſu Hydropiſim curatam fateantur. At ſi ex Hipp. 6. *Aph.* 8. aquâ intercute laborantibus ulcera in corpore facta difficulter ſanantur, ſine metu mali gravioris hæc in Hydropicis numquàm erunt.

V. Walæus meth. M & F. Hofman. Capivac. pr. l. 3. cap. 19. Hild. c. 6. Herc. Sax. l. 2. cur. morb. c. 27. Henric. ab Heerſ. obſ. 12. Botall. de cur. per S. M. Rhod c. 3. obſ. 17. Zecch. cōſ. 77.

Supereſt conſideranda Paracenteſis, quam vetuſtiſſimam quiſque ex eo potiſſimùm conjiciet, quòd illius meminerit Hipp. Monet autem citò faciendam eſſe, ſed non affatim aquam eſſe educendam: citò quidem, antequàm vires delabantur, & viſcera languida ſint reddita, à morbi diuturnitate, & à longiori mora lymphæ in abdomine; At non affatim, quippe omnis ſubita evacuatio non tam facilè toleratur. Cum ferro candenti haudquaquàm inſtituendam conſulit Panarolus; indè enim Peritonæum inflammari reformidat. Neque cauſtico, ne ex latiori foramine, magno impetu aqua reſiliat, atque ſubindè grande ulcus excitetur, non ſine noxa viſcerum ſubjectorum. Tutiſſima methodus à Sylvio Deleboë, Paulo Barbette, & Jo: Van-Horne præſcribitur per acum argenteam cavam, quatuor circiter tranſverſis infra umbilicum digitis, totidemque ad ejuſdem latera in abdomen immiſſam. Vult tamen Formius apud Riverium haudquaquàm ſecandos Hydropicos, niſi exomphalos appareat, naturâ viam ad excluſionem aquarum

6. Aph. 27. & 6. epid. ſ 7.

Pentec. 1. obſ. 17.

L. 1. prax. c. 17. Chirurg. p 1. ſc. 15. Microtechn.

Obſ. cōm. 4 V. Helm. tr. ign. Hydropſ §. 11.

affe-

affectante; alioqui omnes, qui aperiuntur, non prominente umbilico, interire ait. Suadet propterea in hunc finem admovendas eſſe umbilico cucurbitulas cum fomentis emollientibus; & ubi intumuerit, ſectionem faciendam. At verò inutilem, Obſ. 5. Eph. Germ. to. 4 vel non omninò neceſſariam putat Carolus Raygerus: inutilem, ſi viſcera malè ſe habeat; etſi benè, V. Riven. in praxi l. 2. cap. 6. non neceſſariam, cum poſſit Natura medicamentis adjuta ſeipſam exonerare.

Quamvis autem Hippocrates dixerit aquam nō ſubitò, neque totam ſimul educendam eſſe, non tamen adeò parcè, (ſi fortaſſe ſectio facienda ſit) illi De contr. Chirurg. tr. 6. c. 7. exitum concedi debere adnotat Fienus, ut irruens in adapertum foramen aqua gangrænæ cauſa fiat, quemadmodùm aliquandò accidiſſe memorat. Quamobrem ejus ipſe voti eſt, ut mox ab apertione, ad aquæ dimidium, vel tertiam ſaltem partem evacuatio promoveatur, donec venter notabiliter detumerit, refecto intereà patiente oleo caryophyllorum, aquâ cinnamomi, vel ſimili; deinceps verò minori, & minori quantitate: at poſtremam diù relinquendam ob contractam ex diuturno tempore in abdomine conſuetudinem.

Loco Paracenteſis, ſcroti ſectionem nonnulli ſubrogant, ubi, etiamſi gangræna ſuperveniat, minùs periculoſa eſſe ſolet, ut etiam obſervat Hil- Cent. 1. obſ. 48. danus.

Clyſteribus quoque, & Emplaſtris ad Aſcitem vim plurimam tribuit Williſius, quòd illi commodè aquas ex Aſciticis educant abſque totius maſſæ ſanguineæ fuſione, quam Cathartica fortiora cient. Præ cæteris verò hunc efficaciorem deſcribit: *In Urinæ hominis ſani, & vinum bibentis lib. j. diſſol. terebinthinæ Venetæ vitello ovi ſolutæ unc. j ß.*

ad-

Digitized by Google

adjecta ſeſquidrachma ſalis prunellæ. Vult autem quotidie repetendum.

Emplaſtra verò proponit, quæ roborent viſcera, & vaſorum oſcula, ne ichores ſtillent, conſtringant; in quem uſum emplaſtrum diaſaponis ipſe commendat. Aliud efficacius affert Valleriola ex ſtercore bubulo, & caprino in aceto fervefactis, adjecto ſulphure, alumine, ſale, baccis lauri, ſucco ebuli, ſimulque ſubactis cum pice navali. Sylvius ſal toſtum adhibet; itemque ex cineribus clavellatis, multòque ſale præditis potentiſſimè aquas allici ſubdit. Emplaſtrum è cochleis ab aliis paratur, quod vētri Hydropicorum admotum creditur efficaciſſimum ex Dioſcoride, & Galeno. At vult Platerus teſtas eſſe priùs in cinerem redigendas, mox cum earundem carne eſſe permiſcendas! Et Zecchius cochleas cum teſtis exactè contritas cum aqua ardente, oleo irino, & terebinthinæ ſtillatitio commiſcet, & emplaſtrum conficit.

Lib. 2. obſ. 5. Enchir. med. pract.

App. tr. 6. n. 125.

Conſil. 77.

Præterea ad Aſcitem mirificæ traduntur à Jacchino pilulæ compoſitæ ex ſquama æris, vel ex ære uſto cum melle, additis caryophyllis, aut cinnamomo. Efficaciſſima dicitur Rulando aqua terræ ſanctæ ex bolo orient. & terra ſigill. in aq. leviſtici maceratis elicita. Amato Luſitano commendātur pilulæ ex nitro Alexandri, & trochiſcis alhandal. Matthiolus optimum remedium dicit eſſe ſaccharum abſinthii pontici. Et Fridericus Deckers conficit condituram ex abſinthio, mentha, corticibus mali citrii, diacalamento, ſale ſambuc., ſpiritu nitri, & oleo ſtillatitio cinnamomi, & macis. Pulvere bufonis uſti curatum præter ſpem Hydropicum narrat Wierius; quin, & bufonem diſciſſum, & renibus impoſitum Hydropicorum aquas per vias urinæ

Centur. 3. cur. 88.

Centut. 1. cur. 30.

Ad prax. Barbett.

Cachecticis ex Mēſtruorū ſuppreſſione cōfert ſal. corticū aurātiorū, & citriorū ex Querc. additis eſſentiæ croci guttulis At efficacior eſt illorum tinctura.

næ expellere ait. Uſu Electarii paſſularum in Vino albo decoctarum ſanatam memorat puellam Riverius; atque alium ſolo vino è baccis juniperi ſingulo mane ad ſelibram epoto, Simeon Jacoz; & alios uſu ſalis prunellæ per menſem, ſale ſilicum, & millepedum. Deſcribuntur à Roberto Boyleo pilulæ lunares, quæ unicè commendantur ad Hydropem, tùm quoque ad Paralyſim etiam à Du-Hamel. Alias deſcribit Schröderus Bontio Principis Auriaci Medico debitas, quibus aquam efficaciter educi teſtatur. A Riverio commendatur Mercurius vitæ correctus cum ſpiritu ſalis; itemque ſuccus chærefolii ad unc.ij. in vino albo, & decoctum radicis bruſci. A Cratone ſuccus cochleariæ quotidiè ſumptus. Et à Borello ſuccus ejuſdem quotidiè pariter ſumptus, itemque ſuccus ſaturejæ, petroſelini, & aqua veronicæ; ab aliis decoctum radicis vincetoxici, & urticæ. Apud eundem Riverium *in obſervationibus hinc indè decerptis* memorantur plerique Aſcite curati uſu vini, in quo ſilices candentes forent extincti. Laudatur quoque à multis lotium, ejuſque ſpiritus, & ſal volatile, quòd diureſim efficaciter promoveat. Mirabile remedium fertur Epiphanio Ferdinando authoritate Plinii, & Galeni Triticum, ſi in illud ſolaribus radiis excalefactum æger toto corpore immergatur. Refert Foreſtus vetulam ab oleo, ubi ranæ vivæ incoctæ fuerant, ventre inũcto, intra triduum ſanatam. Fumo tabaci per fiſtulam hauſto Aſciticum convaluiſſe teſtatur Bartholinus. Aquas ex abdomine inſenſibiliter inaniri aſſeverat Fabritius ab Aquapendente applicitâ ſpongiâ magnâ, quæ illud undequaque comprehendat, expreſſâ primùm in aqua calcis vivæ, & ſuperligatâ. Ex ſapone Veneto cum ſpiritu vini, & ramentis raphani miſto

Cent.4. obſ. 44. & 37.

Obſ. 82.

Obſ.8. & 9. hinc inde decerpt.

De util. philoſ. exper. Lib. 2. de Corpor. affect.

L. 2. pharm cap. 73.

Cent. 4. obſer. 32.

Prax. l. 11. cap. 6. & cent. 3. obſ. 52.

Lib. 5. conſil. Cent. 2. obſ. 53. in Eph. German. ann. 1. obſ. 8.

Hiſt. 38.

Schol. obſ. 31. lib. 9.

Cent. 6. hiſt. 17.

Chirurg. p. 1. c. 54.

fit

fit cataplaſma Aſciticis ſalutare, ſed ſæpiùs repetendum. Lapis evomitus à colubro aquatico alligatus ventri hydropici aquam paulatim abſumere dicitur Hollerio. Adjicit Helmontius ex anguium ſenectâ per ventrem, & renes alligatâ Aſcitem curari, itemque uſu mercurii præcipitati, ut & ſtibij diaphoretici quemcumque Hydropem tolli; pariterque bryoniæ albæ per ebullitionem in aceto correctæ; atque infuſo ligni juniperi cum baccis ejuſdem: lixivium etiam ex cineribus de extremitatibus frondium juniperi cum vino paratum Hydropicos per diureſin curat, inquit Hofmannus. A Cinnabari Antimonii cum elixire baccarum juniperi ſanatum quendam ab Aſcite ipſe novi.

Lib. I. c. 39.

Tr. ign. hydrops.

Pharm. Schrod. l. 4. cap. 19.

Tranſplantari quoque poſſe creditur Hydrops Aſcites exhibito in cibum Cani, vel Sui, ſanguine ægri ovi putamine incluſo, mox foto, tandem carnibus admiſto. Itemque fumo expoſitâ urinâ patientis in veſica ſuilla: quò enim Urina ipſa in halitus extenuatur, eò etiam venter Hydropici ſenſim detumere fertur.

V. Frid. Hofman. Meth. med ex Helm.

Ad Tympanitem, quæcumque flatus diſcutiũt, à Medicis commendantur, licèt iſta vana dicantur Helmontio. Hartmanno ſpeciale remedium eſt liquor elicitus ex floribus tapſi barbati, atque ad ſcr. j. exhibitus in decocto ſeminum, & radicis fœniculi; intereà foto ventre urinâ pueri calidâ, in qua ſal prunellæ fuerit dilutus. Ex cumino, & caro medicamentum quoque paratur arcani loco. A Williſio magnifit fotus alter ex floribus ſalis ammoniaci, & cryſtalli foſſilis, diſſolutis in vini ſpiritu multo phlegmate imbuto; poſtmodùm adhibetur cataplaſma ex fimo vaccino cum pulvere ſtercoris canini, vel emplaſtrum ex minio, & ſapone Veneto. Ab aliis commendatur emplaſtrum ex

L. c.

baccis lauri cum oleo nard. & rut. atque à Mynſicht unguentum carminativum dictum. Refert Helmontius Cabrollium Anatomicum Montiſpeſſulanum ſanaſſe octogenarium fomento bis in die adhibito ſupra ventrem ex lixivio, quo ſal, alumen, & ſulphur incoxerat; ſuperimpoſito deindè fimo vaccino. Mirificè etiam effert Mercurium diaphoreticum: & Paracelſus ſuum præcipiolum.

Ignot. hydropsn.45.

Hiſt. 41.

Præſcribitur ab Epiphanio Ferdinando vinum quoddam, quod mirabile, ſæpiùſque expertum dicitur ad educendos flatus, eſſeque tutum, & ſaluberrimum remedium tã in Aſcite, quàm in Tympanite: id autem conficitur: *Cucumer. agreſtis, ſeu aſinini, ſambuc. ireos, & ſoldanellæ, ſingul. unc. iij. incid. & infund. per horas xij. in lib.vj. vin. albi, & clari; deindè bull. ad conſumpt. tertiæ partis, mox add. cumin. aniſ. ſem. fœnicul. ammeos, dauc. ſeſeleos, rut. aneth. ſingul. p.j. cortic. citr. dr.ij. cinnam. elect. unc.ſſ. tragac. & maſtich. ſingul. dr.j. iterum bull. tandem col. & ſerv. Doſis unc.vj. vel. viij.*

4. Acut.

Vino etiam meraco uſum legimus Hippocratem ad flatus diſcutiendos, & Galenum confectione ex tribus generibus piperis.

Phyſogr. cap. 1.

Alia plura decoctorum genera in vino ab aliis ad eumdem uſum conficiuntur; his tamen moderatè utendum monet Fienus, ne venter à flatibus inſigniter attollatur, & thoracis motu impedito, repentè æger ſuffocetur. Fotus etiam & balneationes calentes adhibitas ſupra ventrem vel flatibus, vel aquis diſtentum, obfuiſſe quoque novimus, majori nimirùm inductâ ibidem commotione, & æſtu; ut etiam obſervat Carolus Piſo *hoc loco*; quamobrem cautus ſit in his Medicus.

DE

Digitized by Google

DE ICTERO.

MOrbus Icterus, quem & Regium, Arquatum, & Auriginoſum appellant, adeo facilis eſt cognitu, ut ſolo intuitu cuilibet pateat. Eo enim, flavo plerumque colore tingitur cutis; ſed & non rarò nigricat, ac vireſcit; undè flavum, nigrum, & viridem miſtum ex ambobus nonnulli conſtituerunt.

Communiùs putatur infici hiſce coloribus cutim, ex poro felleo obſtructo nequeunte bilem è Jecore in veſicam fellis traducere, quæ propterea per univerſum habitum corporis diffundatur. At quamvis hæc obſtructio ſæpiſſimè contigerit, non videtur tamen tanta bilis copia cumulari poſſe in ejuſmodi ægrotantibus, quæ valeat totum corpus nedùm exteriùs, ſed & interiùs flavo colore contaminare, imò & urinam, aliaque excrementa ſupra modum ad plures dies inficere; ſi præſertim ſpectes bilem, quæ in cyſti colligitur, & ea, quæ per cutim, vias urinæ, nares, & os egeruntut, cùm intereà felleus humor ibidem non deficiat, imò & aliquandò cyſtim ipſam plus juſto aggravet. In diſſectione prætereà Ictericorum nõ ſemper inventi sũt obſtructi ductus fellei, cyſticus, aut inteſtinalis. Neque ſemper fæces albicantes egeruntur, cùm interdum etiam flaveſcant: evidens ſignum meatus ipſos eſſe reſeratos, admittereque illapſum bilis in Inteſtina tenuia. Sed & quæ obſtructio tàm ſubitò poterit cyſtim ejuſque ductus invadere in demorſis à vipera, qui momento temporis toto corpore flaveſcunt? Hinc moti Helmontius, & Deleboë

Sextupl. dig ign.act. reg.& paſſ. humor.decept.

boë Sylvius aſſignatam Icteri à Veteribus cauſam refutarunt. Et ille quidem ad Icterũ concurrere docet *alienationem ſecundæ digeſtionis, qua chylus pervertitur, & alienationem diſtributivæ, & digeſtivæ ſtomachi;* undè fermentum præter naturam virulentum inter Pylorum, & duodenum inteſtinum conſtituit. Hic verò in bilem acriorem, tenuioremque redditam, atque adeò ad immodicè efferveſcendum aptam, ejus cauſam revocat.

L. 1. prax. cap. 46.

Sed nec in bilem, aut felleum humorem univerſam hujus morbi cauſam revocare ſolùm licet. Nam quamvis poſſit nedum cyſticus, & inteſtinalis ductus obſtrui, ſed & cyſtis ipſa oppleri, gravari, tumefieri, ab humore etiam felleo in lapillos concreto; compertum tamen eſt, citra biliosi humoris vitium, prædictorumque ductuum obſtructionem Arquatum morbum accidiſſe, ex lympha, & ſero ſanguinis exaltato, atque flavum colorem adepto ob miſturam ſalis acore præditi, ſeu ſucci acidi cum lympha ſuo etiam ſale imbutâ, ſimili fermè modo, ac experimur lixivium ex cineribus plantarum in aqua elixis paratum flaveſcere, vergereque in croceum colorem, ſi acidum juſtâ menſurâ ſuperaffundatur; quin & lixivium ipſum ſi multo, & acri cinere aſperſum, pluſquàm deceat, efferbuerit, non leviter rubeſcere ſolet, & rufum colorem induere. Lympham verò plerumque in Ictero vitiari oſtendit præ cæteris curatio Ruſticis familiariſſima, qui uſu cucumeris ſylveſtris naribus appliciti, brevi huic affectui medentur, indè elicitâ maximâ lymphæ copiâ luteo colore ſaturæ, præter eam, quæ per vias urinæ abundantiſſimè deponitur. Confirmant idipſum obſervationes habitæ in pleriſque cadaveribus hoc morbi genere defunctorum. Sylvius enim

De-

Deleboë (referente Matthiâ Paiſenio) ſecuit aliquã-do Ictericum, atque in illius Abdomine inſignem quantitatem aquoſi humoris invenit, qui croceum colorem referebat: Additque *R*egnerus Graaf bilem univerſam planè ſeroſam fuiſſe. Paulus etiam Zacchias refert ſe animadvertiſſe in Icterico Pericardium omni humore deſtitutum. At verò carnoſa viſcera, & carnes ipſæ vix, aut nunquàm in Ictericis flaventia deprehenſa ſunt, & ſolùm membranacea, per quæ lymphæ ductus plurimi diffunduntur. Accedit quod Icterum ſæpiſſimè ſubſequitur Hydrops Aſcites, qui vitiatæ lymphæ, & lymphaticis vaſis nunc communi voto tribuitur.

Miſcellan. Cur. ann. 4. & 5. obſ. 194.

De nat. & uſ. ſucc. panc. c. 8, L. 9 q. Medicoleg. conſ. 15.

Non igitur uniuſmodi Auriginoſum morbum eſſe dicendum, cùm & ab obſtructo, tumefactoque Jecore, aut etiam cholidocho ductu, à ſanguinis vitio, ex corrumpente veneno, & à lympha vitiata lixivii conditionem adeptâ, & miſturâ acidi exſolutâ, atque in rufum, croceumque colorem mutatâ, cui vitio ſerum quoque ſanguinis ſubjicitur, oriri poſſit. Memini quoque me aliquandò obſervaſſe Ictericum quendam, momento ferè temporis factum à cohibitâ ſeminis emiſſione. Atque hinc eſt, quod ſymptomata varia Icterum comitentur, variiſque medicamentorum generibus ille deſinere viſus ſit, vel contrà penitùs obſtiterit. Sic Hippoc. *6. Aph.* 42. Si Jecur durum ſit, malum pronunciat; & ſi ante ſeptimum in febribus appareat: quamquàm *4. de rat. Vict. in acut.* 81. cum rigore contingens etiã ante ſeptimum ſalutaris referatur. Obſervavi pariter periculoſiſſimum eſſe cum nauſea, & ciborum faſtidio junctum, atque cum urinis primùm croceis, mox verò decoloribus: anxietates enim, præcordiorum oppreſſiones, atque anhelitus graves, ac tandem mortem minatur. Sed cùm hæc ſcriberem,

V. Gal. 5 de loc. aff. 7

4. Aph. 62.

accidit, ut Nobilis, ac Ill. vir D. Antonius de Gaëta Marchio Montis Pagani, gravi, malignâque febre correptus quartâ die Ictericus evaſerit, cum tumore, ac duritie in dextro hypochondrio, virenti ſputo, nauſeâ, inquietudine, mentis motione, pulſu intermittente, tactu frigido, (quæ omnia mortem portendebant) ſolo diaphoreticorum uſu, brevi tamen convaluerit, non ſine plurimorum admiratione, qui & cathartica, & veſicantia omninò neceſſaria, ac dumtaxat profutura prædicabant.

Curatio hujus affectûs varia inſtituitur. Equidem cum obſtructo, tumefacto, obduratoque Jecore junctum, ex hoc deducentia humores, ſtagnanteſque diſſolventia moderabuntur; inter quæ præcipua cenſentur tartarum vitriolatum, ſal prunellæ, ſal tartari, cardui benedicti, & abſinthii, bezoardicum Martis, ſtibium diaphoreticum cum extracto hyperici, baccarum juniperi, ſpermate ceti, ſanguine hirci, aliiſque diureſim unà ſimul promoventibus, decocto chelidonii, graminis, apii, fragariæ, marrubii, cum ſpiritu ſalis dulci. Si verò ſuſpicio ſit concreti lapidis in cyſti, commendat Sylvius aquam, & decoctum graminis, ejuſque ſuccum cum ſaccharo, vel melle permiſtum. Conferre quoque ait ſpiritum nitri ſpiritu vini dulcem redditum, ad gutt. x. xij. & ultra in vino, aliove potu. At verò impedient illius concretionem ſalia volatilia quævis, ſed præſertim oleoſa, quippe quæ bilem puram reddunt, defæcatamque. Cùm à veneno Viperæ, aliove accidit, ſudorifera volanti ſale abundantia maximo uſui erunt, quibus ſimul corrigi, & expelli illud poſſit: cujus cenſûs ſunt ſal volatile C. C. viperarum, ſuccini, ſalis ammoniaci, ſpiritus theriacalis, theriaca ipſa, & quam vocant Germanicam, aliaque ex viperis confecta. Depra-

V. Sylv. l. 1 prax. c. 45. n. 12. & infr.

va-

vatam autem, & vitiatam bilem emendari idem Auctor inquit per oleoſa, & pinguia, teſtaturque à ſolo cannabis ſemine in lacte bubulo pingui, donec rumpatur, cocto, & colato, atque bis, terve in die ad unc.v. vel vj. ſumpto, ſe plurimos Ictericos curaſſe. Idemque præſtari à quovis ſapone ad dr.j. in calente lacte diſſoluto cum ſaccharo, bis, aut ſemel in die exhibito.

Specialia denique remedia ab Authoribus plurima referuntur. Apud Hartmannum præſentaneum remedium eſt Mercurius præcipitatus luteus cum theriaca, ejuſque extracto; nec non decoctum fragariæ. Aliis prædicatur egregium decoctum marrubii, chelidonii, abrotani, hyperici, radicis rubiæ tinctorum, lapathi acuti, aut lentis paluſtris. Croco pariter maxima in hoc tribuitur vis, itemque lũbricis terræ, millepedibus, ſtercori anſerino, aut gallinaceo, ſali urinæ, lapillis repertis in felle bovis, aliiſque ſimilibus. A Cardilucio deſcribitur pulvis D.Alſteinij ex floribus ſulphuris, & modico croci cum æquis partibus ſacchari albi: eo enim intra triduum Icterum pelli perhibetur. De ſale urinæ Helm. de lith. c.3.

Neque deſunt qui magica præſcribant: per linteum urinâ patientis intinctum, & Soli expoſitum quouſque ſiccetur: per Tincam vivam umbilico impoſitam, donec moriatur: per Araneam vivam teſtâ nucis incluſam, & è collo ægrotantis ſuſpenſam: per veſicâ felleam *Vervecis* adjectis unâ guttulis aliquot urinæ calidæ ægrotantis aëri expoſitam, dentemque Leonis, cæteraque alia à Petræo, Friderico Hofmanno, & Helmontio memorata.

Experientiſſimus noſter Thomas Cornelius, inſigni rei literariæ damno, nuper nobis triſti fato ereptus, inter plurima alia remediorum genera, illud præcipuum ſibi arcanum ſervabat, ad hunc

mor-

Digitized by Google

V. de Ea comm. noſtr. in 62. Aphor. 4. morbum, admirandum, Aquam videlicèt *ex Albo Albi*, quam gelidam potandam exhibebat jejuno ſtomacho per hebdomadam.

Ruſticis demùm uſui eſt ſuccus cucumeris ſylveſtris naribus exceptus; itemque ſuccus marrubii è foliis contuſis ex Dioſcoride.

Expertum mihi nupèr tradidit Vir fide dignus, ſolo ſucco è pulpâ cinaræ elicito ad unc.j. cũ duplâ aquæ calentis parte, epoto, Ictericos illicò ſanari: ſi verum, idem præſtabit ſuccus radicis ejuſdem pari modo cum aqua epotus. vel decoctione ex preſſus ex Matthiolo.

DE RENUM DOLORE, & Nephritide.

RRenes interiùs exquiſitiſſimo ſenſu præditi cùm à re quapiam vellicantur, compunguntur que; vel etiam inflantur, & tumefiunt, acutiſſimè dolent: cumque ferè ſemper à calculis, & arenulis conglobatis hoc ægritudinis genere afficiantur, proindè græco nomine Νεφρῖτις (quamquàm hæc propriè Renum inflammationem ſignificat) hic morbus à Medicis dicitur.

Lapidum in Humano corpore generatio mirabilis ſemper eſt habita, atque inter arcana Naturæ. Neque ſolùm in Renibus, & Veſica, ſed etiam in reliquis partibus, totoque penè corpore deprehenſi ſunt. Ex Galeno vetuſtiores Medici illorum generationem attribuerunt calori pituitoſos, craſſoſque ſuccos induranti. At cæteri melioris notæ Medici, ut præ cæteris Fernelius, & Sennertus, cuidam ſpiritui lapidifico ejuſmodi vim conceſſerunt; neutiquam verò explicarunt undè ſpiritui iſti tanta

V. Hipp. 4 de morb. & lib. de Nat. hum.

vis

vis adveniret, & ſuccos, humoreſque corporis in lapideam naturam commutaret. Verùm ſi attentè conſiderentur quæ in cæteris Naturę, & Artis operibus ſuper hac re contingunt, procul dubio lapidum generatio clariſſimè innoteſcet. Experimur quippè liquores ferè univerſos acidam participantes conditionem, in res craſſiuſculas, mucoſaſque inſtillatos momento ferè temporis præcipitare compactiores illarum partes in arenulas, aut ſabulum: id quod in oleo tartari, mercurii, vel terebinthinę potiſſimùm videre licet, ſi fortaſsè ſuperaffundatur ſpiritus vitrioli, ſpiritus nitri, aliuſque acidus liquor. Acidum autem ejuſmodi vult Deleboë Sylvius non qualecumque, ſed auſterum eſſe debere. Quamquàm Helmontius, analyſi in urinis inſtitutâ, detexit etiam in urinis ſanorum latere quidpiam ſpiritui vini analogum, quod ſpiritus urinæ coagulationem, atque in lapidem concretionem promoveat, experimento edoctus, quòd ſpiritus urinæ cum aqua ardente ſuo phlegmate ſpoliatâ permiſtus, mutuò concreverint, & coagulationem ſubierint; in morboſis verò, pollui Renes, & infici fermento quodam urinæ corruptivo, undè tam facilè in ipſis calculi progignantur. Hinc nonnulli calculum exiſtimant congelari ab urinæ alkali, aut ab alkali cujuſvis viſceris (cùm in omnibus ferè viſceribus hærentes calculi deprehenſi ſint) & acido excedenti commiſtis: quod ſucco acido pãcreatico, & humori bilioſo ſalſo alii adſcribunt; At à ſanguine materiam lapidum deducit J. Daniel Major; cujus ſcilicet limoſæ, & tartareæ partes in Renibus detineantur. A ſanguine quoque, imò & à chylo, ciboque ipſo, quo veſcimur, terream amurcam, ſeù tartarum relinqui, undè calculi enaſcantur, docet Schneiderus; proindèque fieri ut non in

Lib. 1. prax c. 55. n. 50. De lithiaſi

V. Tachen Hippoc. chym. cap. 14

V. Plater. h. l.

Lib. 3. de Catarrh. c. 7.

V. Galen. cõm. 26. in 3. Aph. & 2. progn.

ſolis Renibus, & veſica, illi generentur.

f.1.t.46. Nephritici doloris à calculo hæc indicia ab Hippoc. traduntur 6. *epidem. In renem*, inquit, *dolor gravis, cum, ægri, cibo implentur, vomuntque pituitam; cùm verò redundarint dolores, æruginoſa, & melius quidem habent: ſolvuntur autem, cùm cibis evacuati fuerint, arenalæque fulvæ ſubſident, et cruentum mingunt, fitque torpor femoris è directo*. Additque *lib. de internis aff.* quòd *dolor acutus incidit in renem, et in lumbos, et in teſtem, ſecundùm rectum ſitum, et frequẽter mingit, et adſtringitur paulatim, et ſupprimitur urina: cum urina procedit arena, et ubi per urinę meatum exit arena, dolorem acutum in meatu affert.* Hæc Hippoc.

Atquamvis renes plerumque doleant à calculis, non rarò tamen hi in illorum cavo reperti ſunt, qui nullum doloris ſenſum anteà calculoſis attulerint. In ureteres autem decidui lapides ſemper cruciant, præſertim cùm anguſtum illorum meatum intercludunt, ac diſtendunt, vel etiam ab aſperitate, inęqualitateq; cõpungunt, & irritant. Hinc etiam fit ut teſtis reſpondens reni affecto retrahatur, diſtentâ nimirum membranâ, atque irritato muſculo cremaſtere. Accidit etiam nauſea, & vomitus à cibo ob communionem renum cum ventriculo per membranas peritonæi, & nervorum plexûs vagæ conjugationis per ſtomachum, & ventriculum excurrentis; vel etiam ex conſenſu Renum cum Colo, atque hujus cum Ventriculo. Stupet quoque femur è regione Renis affecti, non ob compreſſionem venarum cruralium, ut voluit Galenus, ſed ob compreſſionem nervorum per muſculos crurum excurrentium; quin & muſculus ipſe, cui Ren incumbit, atque cruri flectendo dicatus eſt, ab expanſo Rene, gravanteque calculo comprimitur. Adjicit & alium

In comm. cit. l.

ner-

Digitized by Google

nervum Williſius medium inter Hepaticum, & Renalem eas ad partes protenſum undè viſcera iſta mutuò conſentiant. Urina inſuper ſupprimitur, vel tenuis, & decolor comparet, veluti per cribrum, ut loquitur Galenus, percolata; mox verò craſſa, & turbida mingitur, depoſitis nimirùm arenulis, excretâque universâ materiâ, quæ à calculo obſtruente detenta fuerat: Quin & acidum ipſum figens ſicuti craſſiores urinæ partes coarctat, & comprimit in lapillos, ità ſeroſiores in aqueum veluti liquorem fundit, & extenuat. Pathol. Cer. c. 27.

Contingit verò ſæpenumerò decipi Medicos in Nephritico dolore à Colico internoſcendo, cùm alter alterum non rarò mentiatur. At vagus ſolet eſſe Colicus, univerſamque ferè abdominis regionem, præſertim eam, quæ ſubter ventriculum eſt, infeſtare, & contorquere, aliquandò etiam cum inflatione, murmure, inverſoque inteſtinorum motu. Qui verò Renes cruciat, uni lateri, vel dextro, vel ſiniſtro fixus eſt; & ſi quandoque deorsùm obrepit, rectâ per ureteres ad pubem, & teſtes protenditur. Urinæ prætereà in Nephritico dolore, vel ſupprimuntur, vel tenues minguntur; in dolore verò Colico detinentur fæces, & ſi quid excernitur modicum eſt, obduratum, mucoſum, vel flatibus permiſtum. Fieri tamen poteſt, ut à complicato utriuſque partis affectu hæc ſimul confundantur, & Colico-nephriticam, aut Nephritico-colicam affectionem referant. Quamobrem periclitantur ſubindè patientes, cùm ex ejuſmodi retentis excrementis, & acerbiſſimo dolore, ſæpè vigilia diuturna, inedia, virium languor, & febris inſequatur perniciosiſſima, cum partium extimarum refrigeratione, frigido, glutinoſoque circa faciem, collum, & frontem ſudore. Cœterùm abſque his etiam immedicabiles V. Gal. l. 1. de loc. aff. 2 & 3.

cenſentur in ſenibus Renum, & Veſicæ ægritudines 6. *Aph.* 6. quamvis per intervalla recurrentes debitis præſidiis cedant, & tùm arenulæ, tùm calculi egerantur, quoniam eæ cauſis ſuperiùs traditis regenerantur, & vehementiùs repetunt. At verò Nephriticis hæmorrhoides ſupervenientes ſalutares

6. Aph. 21

inquit Hipp., depoſito nimirùm ad eas partes, excretoque humore acido-ſalſo, qui iſtius affectionis cauſa eſſe conſuevit.

Genitum jam calculum conterere, comminuere, atque confractum per urinam educere primùm oportebit; mox verò alterius generationem, quoad fieri poterit inhibere.

Atterere, comminuereque calculum, atque unà cum ſabulo foras educere, feruntur quælibet adianthi ſpecies, chærefolium, hedera terreſtris, parietaria, veronica, ſaxifragia, fili pendula, petroſelinum, milium ſolis, raphanus, allium, cæpa, cortices, floreſque fabarum, radices aſari, baccæ hederæ, nuclei perſicorum, & meſpilorum, etiam rubentium, quæ nobis *Azarolæ*, dicuntur, fructus cynosbati, halicacabi, ciceres rubri, lignum nephriticum, terebinthina, ſuccinum, lapis judaicus, nitrum fixum, ſal prunellæ, tartarum vitriolatum, oculi cancrorum, ſanguis, & urina hirci calida, ſanguis vituli cervini, lumbrici terreſtres, aſelli, cantharidum, & bufonum pulvis, electuarium Juſtini, & aquæ ex prædictis herbis ſtillatitiæ; itemque ſpiritus ſalis, & ſpiritus nitri dulcis redditus, tinctura Martis Zrvelferi, terra tartari foliata, ſal tartari volatile, arcanum duplicatum Mynſichti, ſpiritus ſalis ammoniaci, balſamum ſalis verum cum ſpiritu raphani ſylveſtris elicitum, ſpiritus urinæ volatilis, ſal ex calce viva, parietaria, & ſaxifragia, & alia hujus generis apud Hofmannum. Singularis dicitur.

V. Barth. cent. 4. epiſt. 39: De ſucco cæpæ recentèr expreſſo, & cum vino albo veteri, & genoroſo permiſto mira nõnulli prædicãt, quod illicò mictũ cieat, & affluenter. Samech. Paracelſ. eſt tartarum vitriolatum.

M.M.

tur pulvis radicis ononidis cum ejuſdem aqua ſtillatitia. Teſtas ovorum in calcis formam redactas, & ad dr.j.aſſumptas præcellere ſcribit Barbette in urinæ à calculo ſuppreſſione. Ab excluſis pullis collecta ovorum putamina perutilia eſſe docet etiam Bartholinus. Apud Foreſtum mirificus refertur pulvis leporis in furno exiccati; itemq; avis Troglodytes. E teſtis ovorũ uſtis, & in calcis formã redactis, ac lixivio inſtar incoctis ſal elicitur præſtantiſſimũ infuſum cantharidũ integrarũ in ſpiritu vini efficaciſſimum etiã eſt, ſi ad cochleare; exhibeatur lõgè à cibo. In ſingulis libris ſpiritus vini ſatis eſt ſi infũdatur dr.j.cantharidum: Subſidentibus deindè cantharidibus ſolus vini ſpiritus exhibetur. Cicindelæ pulveratæ commendantur ab Augenio *to.1.epiſt. lib.4.epiſt.2.* Efficax etiam memoratur lixivium cinerum fabarum in vino paratum, atque cum fimo columbino epotum; pariterque decoctum radicis lappæ, & ononidis. Calculos è Renum cavo ſe deturbaſſe fatetur Zacutus uſu aquæ ſtillatitiæ ex nicotiana viridi, vel ex ejuſdem ſiccæ decocto. Hoc idem præſtaſſe teſtatur Borellus ope fructũs cynorrhodi, ſeu roſæ ſylveſtris. E ſemine dauci Cretici idipſum parat Helmontius felici cum ſucceſſu. Laudat quoque liquorem Aroph Paracelſi, ſeù aroma Philoſophorum, & ſuccum Betulæ. Scribit pariter rariſſimum diureticum ex lapidibus cancrorum colligi, quod etiam vulnerarium, & febrifugum eſſe ait, modò reſolvatur in formam priſtinam lactis. Efficaciores tamen vires tribuit balſamo ſalis marini, quin ſexagenarium refert immunem à Renum calculo annos ſexdecim ſervaſſe largo ſalis marini uſu, quod & in multis deinceps confirmatum ait. Demùm primas obtinere concludit ludum Paracelſi, ideſt calculum ex humano

De Troglodytide V. Cam. cẽt. 8 memorab. part. 80. p. 613.

Prax. lib. 4. cap. 8.

Cẽt. 4. hiſt. 23.

Lib. 24. ſcho. obſ. 25

A pelle leporina combuſta calculos expelli Auctor eſt Gal. de Ren affect.

Lib, 2. prax. obſ. 66.

Cent. 5. obſ. 22. & cent. 4 obſ. 73.

De lith. c. 1 & 7.

Aroph deſcribitur à Gnœffelio 4. Ephemer Germ. obſ. 109.

De lith. c. 3

cor-

corpore exſectum, ut interpretatur Hartmannus. Mercurium dulcem quoque idem Hartmannus in hoc affectu extollit, aitque Nephriticum dolorem rarò infeſtare ſolere eos, qui pilulis Mercur. ſingulis menſibus utuntur. Omnibus commendatum vult Fridericus Deckers ſpiritum ſalis ammoniaci cum vino Rhenano, vel ſimili liquore ſumptum. Spiritus calcis vivæ atterendo, depellendoque calculo efficax dicitur Baſilio Valentino; quin & aqua ipſa calcis vivæ Oſtreorum, Mytilorumque calculum ſolvere pleriſque fertur. A ſpiritu baccarum juniperi ad unc.ſſ. propinato, cum guttis aliquot balſami ſalis volantis, & aurei redditi Nos mira ſæpiùs vidimus; ſicut & ab opiatis conveniente quantitate exhibitis, cùm dolor nimirùm urgeret. Vitriolo quoque mirabilis vis ineſt calculum frangendi, derurbandique, ſi præſertim cum philonio alterutro, aliove ſimili permiſceatur. Epoto vino Rhenano, in quo igniti lapilli albi in littore maris invẽti ſexies extincti fuerint, calculos excerni narrat Foreſtus. Nitrum fixum, ſanguis leporis, pulvis virgæ aureæ in ſucco raphani expreſſo exhibitus, oleum ex nucibus expreſſum, & ultrà annum aſſervatum ad unc.ij. vel iij. in convenienti vehiculo, vel cùm ol. amygd. dulc. permiſtum, & epotum, vel clyſteribus injectum optimum ex Boyle.

Prax. chymiat.

Ad cap. 8. l. 4. prax. Barbett.

V. Tentzel in Exeg. chym.

L. 24 ſchol ad obſ. 25.

V. Libar. ſynt Arc. l. 1. c. 14.

Verùm in ejuſcemodi Nephriticorum remediorum generibus præſcribendis habenda eſt ante oculos Helmontii admonitio *tract. de lithiaſi* tradita: nam non omnia diuretica eodem modo, parique ratione operantur. Quare internoſcere oportebit cujus culpâ diureſis impediatur, & per quænam medicamenta illa promovenda ſit, tartareis intereà recrementis expurgatis. Speciatim autem admonet remedia fermentum felleum roborantia, & acuen-

Cap. 5.

tia

tia præ primis eſſe conducibilia, ne debilitato felle, acores in vias urinæ ferantur indomiti, indèque renes graviùs afficiantur, & doleant. Undè verò Acida, alioqui renibus inimica, & calculo gignendo accommoda, maximam opem ferant, ſi volatilem naturam acquiſierint, perbellè quidem explicat idem Helmontius *eodem loco*, & latiùs proſequitur Hofmannus *in methodo*.

Quoniam verò plerumque dolor vehementiſſimus eſt, impeditque lapidis per ureteres in veſicam illapſum, juvabit lithontriptica cum anodynis, & narcoticis, quantitate tamen mediocri, miſcere, quibus ſopitâ naturâ, laxatiſque ductibus, faciliùs illa operentur, & calculus lubricum iter nanciſcatur. Ad id etiam convenire videntur fotus emollientes ex malva, parietaria, althæa, ejuſdemque generis lituræ, quibus partes irritatæ demulcentur, & à fibrarum contractione deſciſcunt. In hunc uſum commendantur unguentum Althææ, unguentum & anodynum Mynſicht, oleum ſeminum hyoſcyami, ſcorpionum, amygdalarum dulcium, & amararum, cum axungia cuniculi. Commendat Panarolus petroleum naturale. Proſunt etiam clyſteres emollientes, ſed non in magna quantitate, neque ex variis ſimplicibus, nec ex caſſia compoſiti, ut præ cæteris monet Saxonia, & Simon Pauli: qua de cauſa Crato ſimplex veronicæ decoctum, vel florum chamæmeli omnibus aliis præfert adjecto adipe vervecis, cuniculi, vel capi, vel etiam butyro recenti. Nedum autem injecta vituperatur caſſia, verùm etiam per os exhibita, ut multis admonet Hildanus, memoratque Petrum Pigray aſſerentem calculoſis caſſiam malè conducere.

Helm. de lith. c. 5.

Pent. 2. obſ. 2.

Quadrip. botan. conſ. 136.

Lib. de lithot. c. ult.

Chirurg. l. 7. c. 4.

Non ſunt inſuper Diuretica cum cibis exhibenda, ne illorum vis à miſtura ciborum retuda-

tur,

tur, aut in urinæ vias eos nondum digeſtos protrudat, indèque renes aliique ductus graventur, & infarciantur. Hinc perperam, inquit Hofmannus, faciunt, cùm decoquunt quidam cum carnibus radices petroſelini, vel aliud diureticum, & decoctum illud ſumunt in prandio, vel cœna.

Graviùs peccant, qui in Nephritide cathartica præſcribunt, & quandoque vehementiora: ab his enim tantùm abeſt, ut calculi, aut calculorum materia per alvum deturbetur, ut potiùs ad affectos renes violentiſſimè deducatur, non ſine manifeſto periculo inflammationis, aut urgentioris doloris: non rarò etiam alienis omninò, atque utilibus humoribus eductis, vires adeò infringuntur, ut impotens natura reddita, neque calculum exturbare, neque vitam diutiùs ſuſtinere valeat. Et licèt vehementia medicamenta, inquit Mercatus, quale eſt peplium, ad lapidis commotionem præcipiat Hipp. tutius tamen erit lenientibus, quæ partes potiùs dilatent, quàm vehementioribus uti, quæ ad partem affectam fortè majorem humorum copiam alliciãt. At verò nec iſta omninò tuta ſunt.

De rect. præſid. uſu l. 1. cap. 6.

De Vomitu etiam plurimùm ambigit Bartholinus, aitque diligenter cavendum ne temerè ille excitetur iis, qui ferendo non ſunt, adeòque morbus morbo addatur: Teſtatur enim ſeipſum ferè pleuritidem à vomitu paſſum in conſimili ægritudine.

Cent. 1. ep. 55. ad P. Caſtell.

A calculis prætereà præcavere ægros Medici adnituntur indictâ primùm convenienti diætâ attenuante, vitatiſque cibis craſſum ſuccum generare valentibus, crudis, oleoſis, acerbis, & difficilis coctionis, ac diſtributionis. Sunt deindè qui per intervalla purgantia repetunt ad inaniendum ſtomachum; ſed præſtabit vomitus, ſi ventriculus gravari cœperit, fueritque ad vomendum proclivis. Solo

uſu

uſu Terebinthinæ ſingulis quibuſque diebus aſſumptæ ad magnitudinem caſtaneæ cum modico ſacchari, Monachum quendam à Nephritico, & Arthritico dolore intra ſex menſes liberum evaſiſſe narrat Amatus Luſitanus. Eandem quoque commendant L. Lemnius, H. Augenius, L. Riverius: Vult tamen Capivacceus maximè Cypriam eligendam eſſe. Nil præſtantius ad Renum calculos arcendos aquâ tepidâ ſcribit Zecchius, ſi ante cibum manè, & veſpere ſumatur ad unc. vj vel vij. Non tamen hinc quis deducat refrigerantia Nephriticis opitulari, ut plerique noſtratium credunt, & quotannis præſcribere ſolent: Hos enim acerrimè increpat Sanctorius inquiens: *Errant qui refrigerant miſeros ſenes nephriticos, qui ſunt calore exuti, præbẽtes aquas thermales, ſerum lactis, quia credũt exceſſum caloris neceſſariò concurrere ad gignendum calculum. Nec objiciant neceſſariò calorem conſpirare debere ut tenues partes reſolvantur, craſſæ relinquantur. Quandoquidem modicus calor, temporis ſpatio lentorem illapſum poteſt cogere, & denſare, ut patet ex Galeno 6.* epidem. 3. *t.* 15. *Calor, ait, vel mediocris ad hanc cogendam materiam ſatis eſt, ſiquidem in calidis aquis ſpontè ſcaturientibus, etſi tepidiores ſint moderatis, concreſcere tophi conſpiciuntur. Sic in veſica, quæ longè frigidior eſt renibus, lapides concreſcunt.* Hæc Sanctorius.

Centur. 2. cur. 68.

Conſul. 13. 17.

Meth. vit. tand. err. l. 3. cap. 7.

Neque ſolùm interna, ſed etiam externa refrigerantia vituperat Zecchius. *Mos eſt*, inquit, *tùm Veterum, tùm Recentiorum Medicorum Renum regionem, quo ingens eorum calor remittatur, vel roſaceo, vel ſantalino unguento refrigerante illinire: quod quidem ſuſpectum mihi ſemper viſum eſt nonnibil, quia refrigerantia, & adſtringentia extrinſecùs admota ſupervacanea excrementa magis compingunt.* In

Conſul. 17.

 hanc

Digitized by Google

hanc eandem ſententiam concedunt Capivacceus, & Jo. Fortis, qui propterea aquas thermales, & balnea aquæ dulcis improbant.

Apud Scholz. conſ. 154. Centur. 3. conſ. 95. & 98. L. 5. conſil. 17.

Ne verò calculi regenerentur, refert Crato probatum ſumere nuces avellanas novem vel decem antè prandium, vel cœnam; itemque radicem eryngii, & fructus, ac ſpongiam cynosbati ſaccharo conditos; pariterque ſuccum veronicæ itidem ſaccharo ſpiſſatum, & cum ſeminibus violarum congeſtum. Infuſum ligni Nephritici, (unde aqua cœrulea, ex Monard.) & argentina in juſculis excocta idipſum præſtare feruntur. Apud Schröderum deſcribitur elixir granorum juniperi, quod certum, & infallibile medicamentum contra calculum teſtatur Grulingius, qui plura alia commemorat præſertim ex ſambuco elicita. E baccis quoque ſambuci in vino græco veteri cum pari doſi aquæ ſtillatitiæ roſarum infuſis, & maceratis elicitur leni calore per alembicum aqua, quæ ad unc. ij. vel iij. manè ſumpta mirifica eſt. Efficaciſſimus quoque eſt liquor contra arenas Angeli Salæ, quo ad dr. j. vel alteram aſſumpto in jure, in quo radices petroſelini, aut pimpinellæ hortenſis incoctæ ſint, arenas mirificè expelli, viſcoſos ſuccos attenuari, & renes ac veſicam à calculis tueri confitetur.

Floril. p. 27. cap. 3.

Anat. vitriol. tr. 2. cap. 9.

De lapide Nephritico nuper ad nos allató magna prædicat Monardes: is enim brachio geſtatus urinam cum arenulis pellere fertur; eſſeque tùm curando, tùm præcavendo præſtantiſſimum, teſtatur Hieronymus Donzellinus. Alterius lapidis meminit Hollerius mollis, & laxi, per quem tranſcolata aqua, & epota urinam ſuppreſſam promoveat, & calculos expellat. Plurimùm quoque tribuit cryſtallo Paracelſus, ſed uſum, & præparationem non adjicit.

Medic. ſimpl. c. 31.

Lib. 6. c6ſ. Crat. apud Scholz. conſ. 83. Schol. ad c. 48 lib. de morb. intern.

Quam-

Quamquam Nephriticus dolor plerumque à calculo ſit, poteſt tamen ab aliis cauſis inferri, & quidem à cruda viſcoſaque materia, flatibus permiſta, ab inflammatione, aliove tumore, ulcere, vermibus.

A crudis craſſiſque humoribus inductus in Renibus dolor erit gravans, mucoſa inurinis apparebunt (ni tamen ex Gonorrhœa virulenta proveniant) urinæ ipſæ decolores, aut craſſæ cum inutili ſedimemento, quod etiam aliquandò pilorum, aut capillorum figuram referet; ſi verò unà flatus conjungantur, dolor per intervalla redibit. Solent tamen interdùm talem, ac tantam pati obſtructionem Renes, eorumque glandulæ, aut arteriæ emulgentes, ut præter gravantis doloris ſenſum cum quadam inflatione, urinarium ſerum nequeant ſecernere, & in ureteres, ac veſicam deponere; unde urina vel omninò ſupprimitur, vel difficulter, & guttatim redditur; quin & cum remeante ſanguine commiſta, plurima alia damna parit, quorũ mentiò fit apud Schenckiũ, & Marcellum Donatum. Obſervatum inſuper urinam ante ſeptimum diem non excretam mortem afferre, etiamſi deinde reddatur. Quamquam Tulpius ad undecimum diem protroget. Mavult autem Williſius diureſim minutam & debito parciorem ſæpenumerò à ſanguinis compage nimis ſtricta, & velut obſerata pendere, adeout laticem aquoſum intimè permiſtum è ſinu ſuo ægrè dimittat: quod etiam notavit Sylvius *Append. tract. 5. n.* 294. His quoque adjicienda Renum & adjacientium glandularum in ſecernendo ſero urinario imbecillitas, è languido præſertim, aut inerte eorumdem fermento ejuſmodi ſecretionis muneri dicato.

4. Aph. com 76 & 6. de loc. aff.

Lib. 3. Lib. 4. c. 38 V. obſ. 30. Eph. ger. tom. 2.

Lib 2. obſ. 45. Lib. 4. obſ. 26. Pharm. rat. p. 1.

Ab inflammatione dolor erit vehemens, &

Digitized by Google

tinuus, gravis, aut pulſans, impedietque tùm motum, tùm corporis erectionem, imò ex tuſſi, ſternutamento, ventris compreſſione, aut alia quacumque motione acutiſſimè exaſperatur; ſenſus ardoris, & quidem ingentis juxta lumbos, infra jecur, vel ſuprà lienem, percipitur: ſtupet etiam crus è regione, cum extremorum frigore: urina difficulter redditur, licèt crebrò micturiat æger, & ſæpiùs levandæ veſicæ gratiâ aſſurgat; tenuis in principio illa erit, mox rubens, & acris: alvus adſtringitur compreſſo colo: venter inflatur, ac tumet, eâ præſertim parte, quæ reni affecto reſponderit: Febris tandem adjungitur acuta, cum ſiti, linguâ ſcabrâ, nauſeâ, vomitu, inquietudìne, vigiliis. Multa verò ex his deerunt, ſi tumeant ſolùm Renes citra inflammationem, aut ex ſola obſtructione, potiſſimùm in canaliculis illis à Malpighio, & Bellino memoratis.

Ab ulcere, urina erit cruenta, mox etiam purulenta, cum mingendi difficultate, præter dolorem alterutrum ex renibus occupantem. Malo autem in longum protracto Tabes ſuccedere ſolet.

V. Fernel. 6. de morb par. cap 10 Holler. ſchol. 50. lib. 1. de Morb Inf.

A vermibus denique, ſi ſimul cum urina purulenta illi comparent, ſimiles iis, quos in caſeo veteri, & rancido obſervare eſt; licèt & grandiores excreti viſi ſint.

Cùm crudi, craſſique ſucci renes occupaverint, medicamenta illa ſalutaria erunt, quæ attenuandi, diſſolvendique vim habent, atque in vias urinæ deducendi: qualia ſunt tartarum vitriolatum, ſal tartari, abſinthii, & corticum fabarum, nitrum fixum, ſal prunellæ, elixir proprietatis, & ſimilia, adjectis quoque diſcutientibus, atque ſubductâ alvo pilulis aloëticis, tartareis, Rufi. Mirificum

rificum

rificum eſt decoctum gummi ammoniaci ad dr. j. circiter in unc.iij. vini albi, adjectis deinde granis aliquot nitri rectificati. Cum gummi ammoniaco jungi etiam poſſet gũmi Arabicum pari modo decoctum, & diſſolutum. Exhibetur mane per tres, aut quatuor horas ante cibũ:mirabiliter.n.viſcoſos ſuccos, arenulas, lapides, & quidquid in viis urinæ eſt,efficaciter depellit,ut experientia teſtis eſt. Quòd ſi urinarium ſerum per Renes minimè ſecernatur, præter alia diuretica, ſummè proderit ſal volatile urinæ,ejuſque vice ſpiritus ſalis ammoniaci illi analogus,in aqua baccarum juniperi,aliove liquore. Sudorifica locum habebunt, ut aliò ſerum prædictum diſtrahant,ac per cutim educant, ſuâque vi diaphoreticâ materiam urinæ extenuent, & ductus amplificent. Cæterum ſpiritus nitri, vel ſalis marini, & ſal volatile quodvis utilia ſunt; vitatis intereà iis,quæ urinam cumulare poſſunt, ac præſertim potu.

Ad inflammationem Renum conferent illa eadem, quæ adverſus cæteras inflammationes internas memorata ſunt, potiſſimùm verò ſanguis hirci, pulvis glycyrrhizæ, ſemina cardui, ſuccus cichorii ſylveſtris,raſura eboris, ſperma Ceti, C.C. Macis. Sal prunellæ,cum Saturno fixus redditus magnoperè etiam commendatur,itemque ſaccharum Saturni, tinctura roſarum,& violarum è ſpiritu ſalis, extractum florum hyperici, & papaverum rubrorum, eorumque ſalia. Arcanum inquit eſſe Hartmannus ſuccum Aſtacorum,ſeù Cancrorum fluviatilium crudum, ſcilicèt ex ipſis contuſis expreſſum, & aliquo juſculo, vel decocto prunorum aſſumptum ſemel, aut bis ad cochleare unum.

Si verò citrà inflammationem obſtructi ſolùm

lùm videantur renum ductus, præſtabit tartarum vitriolatum, ſal tartari, lapis prunellæ, ſal elicitum ex calculo humano, & alia ſuperiùs relata.

Si inflammationem ſuppuratio ſequatur, atque puris per urinam excretio, ſignum erit evidens rupti apoſtematis. Detergendum autem illud primò erit, deinceps verò conſolidandum. Prosunt propterea decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris terebinthin., vel ſuccin. Pleriſque eſt in uſu Terebinthina ipſa, vel lota, vel cum vitello ovi diſſoluta, vel, ut Hofmanno placet, commiſta cum oculis cancrorum, & floribus hyperici. Aqua hederæ terreſtris cum ſyrupo de ſymphyto Fernelii conducibilis etiam dicitur.

V. Sylv. M.M. l. 2. cap. 24.

Ferè communiter lac commendant; ſed ambiguus exindè ſperatur eventus; quamobrem multa in ejus uſu exquirit Horſtius; & alii vel candente chalybe exuſtum, vel cum herbis vulnerariis incoctum exhibendum volunt.

Q. 3. dec. 8

Magnifit Hartmanno Mercurius dulcis bis vel ter in hebdomade exhibitus, ejuſque ſpiritus ab eodem deſcriptus: hujus enim guttæ duæ vel tres quotidiè ſemel atque iterùm in aqua radicum nymphææ, equiſeti, plantaginis, exhibitæ mirabiliter operari feruntur. At Angelus Sala Mercurio vitæ ad grana aliquot utitur, eoque nephriticos dolores citò ſe debellaſſe confitetur. Conſolidationem verò ulceris tempeſtivè abſolvi conditurâ roſarum, cum ſubdupla quantitate ſeminum hyperici ſub veſperam per aliquot dies ſumptâ idem Hartmannus affirmat. Atqui uſu medicamentorum Mercurialium nonnunquàm curatum quendam vidimus diù Renis ulcere conflictatum. Cætera quæ his auxiliari creduntur bolus Armenia, corallium, conſolida, & varii generis trochiſci, plerumque inutilia ſunt.

Prax. chym.

Hæc

Hæc eadem medicamenta Mercurialia unicè conferent in dolore à Vermibus inducto, præter alia adverſus lumbricos ſuperiùs recenſita.

DE DIABETE.

MOrbus, in quo ſtatim à potu, & copioſiùs mingitur, Diabetes ob urinæ facilē trāſitum appellatur: atque Hydrops ad matulam, ob frequentem lotii redditionem: & διψακός ob adjunctam vehementem ſitim, quæ acriter patientes excruciat. Creditur à plurimis excretam urinam nil prorsùs ab aſſumpto potu differre; quamobrem ità ſe habere Diabetē ad Renes ajunt, ſicuti Lienteria ad Ventriculum; & quemadmodùm in lienteria cibi nullâ ratione mutati per alvum egeruntur, ſic pariter potati liquores per renes, & veſicam. At hos falli ait Williſius, qui urinam in hoc morbo à potu, & à quovis humore plurimùm differre obſervavit, imò dulceſcere quaſi melle, & ſaccharo imbutam, quamvis cruda, & aquea videatur. Quin & Urina ſemper aquea, & ſubpallida eſt, licet vinum rubrum potetur. Comitantur etiam hunc affectum febris, quæ hecticæ naturam æmulatur, & totius corporis marcor ſenſim invaleſcens: fauces exareſcunt, præcordia æſtuant, gravantur lumbi, teſtes intumeſcunt, præſertìm cùm ægri urinæ mictum aliquantiſper remorantur. Tanta autem ſolet eſſe Urinæ copia, ut non ſolùm potum longè admodum excedat, ſed etiam libras viginti, triginta, quadraginta, & amplius, in ſingulos dies æquet, ut de puella quadam refert Cardanus *lib.8. de Rer. variet. c.44.* & Dodonæus de alio, *obſerv medic. c.42.* Phar. rat. ſ. 4. c.3.

Pu-

Digitized by Google

S. 4. cap. 3. Pharm. rat. p. 1. Putat Williſius Diabetem ſanguinis potiùs, quàm Renum affectionem eſſe, ſuamque originem ſumere à cruoris maſſa in ſerum copioſiùs fuſa. Sanguinis enim craſim ità laxari opinatur, & quadantenus diſſolvi, ut particulæ aquoſæ à craſſioribus contineri nequeant, quin illæ harum amplexibus citò elapſæ & ſalſedine imbutæ, per vias renum maximè patentes excurrant. Adjicit prætereà fermentum renum vitiatum, ut ſanguis non contineatur ſalis lixivii influxu in debita miſtione, ac fluiditate, ſed à ſale acido in ſerum copioſiùs præcipitetur. Neque improbabile eſſe dicit Renum tubulos, nimis amplos, & patentes fieri, proindèque ſeroſum laticem promptè admodùm excipere, & ſine remora celeriter tranſmittere, ut propterea major ejus quantitas in urinam excurrat: quamquam indè lotium cruentum potiùs, quàm copioſum excerni ſubdat. Hinc procatarcticas hujus affectus, atque adeò ſolutæ, & laxæ ſanguinis compagis cauſas refert in ſalem acidum particulas illius ſalino-fixas, & volatiles exagitantem, diſſolventemque; unde fieri ait, quòd vinum Rhenanum, Pomaceum, aliique liquores acidi epoti diureſim copioſiorem provocent. Acidum autē iſtud non ab aſſumptis tantùm, ſed ab humoribus intùs genitis, præſertim verò à ſucco nervorum, manare concludit.

Append. tract. 5. n. 325. uſq. ad 339. In ſanguine etiam ejuſmodi vitium conſtituit Deleboë Sylvius, ſed illum ait in ſerum converti à ſale volatili, & valdè acri, cui vis ineſt res quaſvis corrumpere, & fluidas reddere, præſertim ſi cum illo commiſceatur acidum acerrimum.

In lymphæ vitium quoque non vererer Diabetis cauſam referre, cum illa acritudinem indebitam ſubjerit, atque à ſua conditione ad concreſcendum

apta

apta deſciverit, ut proindè cum acido renum fermento commiſta fluorem in urinis pariat, ſubdulcem ſaporem acquirat, & colorem ferè aqueum ſæpeſæpiùs æmuletur, aliquandò etiam oleum; ut in Cachecticis, & Hydropicis viſum eſt. Hinc cõmunem cauſam à lympha ſuperabundanti, ſed vitioſa ſortiri putatur à quibuſdam. Liquari verò, atque inſigniter exolvi glutinoſam ſanguinis portionem in Diabete conjecturæ plurimæ ſuadent, potiſſimùm febris, quæ adjungitur de genere hecticarum, totius corporis macies, ſanguis, qui in venis eſt, fluidior, motus cordis, & arteriarum celerior, in tactu mordacitas, & acritudo, vigilia, atque hujus generis alia. Hinc meritò improbat, & deridet Sennertus eos, qui Diabetem ab intenſo calore renum, atque vitiata vi eorumdem attractrice commenti ſunt. At verò veriſimiliùs creditur M. Liſtero *in ſuis exercitationibus* auctoritate Aretęi primùm in hoc morbo malè affici ſtomachum; eo quòd ſpecialius contingat cum ardore, ſiti, faſtidio plurimùm vexari. Sed & veriſimile quoque putat deleteriam quandam, & venenatam vim eidem affigi cum tenuibus inteſtinis, quæ qualemcumque potionem inficiat.

Quamquàm autem ſuperiùs ex Williſio retulimus urinam in Diabete correptis omninò à potu nuper aſſumpto differre; ſunt tamen plurimi, qui teſtantur non ſolùm potatos liquores nihil mutatos per urinam ejectos eſſe, ſed & portiones ciborum indigeſtas, & quidem ſolidas: Quamobrem ſuſpicatus eſt poſt inventa lactearum Th. Bartholinus, per lacteas venas in emulgentes hæc efferri, viâ ſanè perquam brevi, & compendioſa. Hujus Authoris opinionem confirmare poſtremò viſum eſt nuperum inventum Domini Gayant, cujus Opuſc. de Hep. exauthor.

meminêre Acta Anglica anni 1667. Is enim detexit ductum lacteum Thoracicum cum vena emulgente communicari. Fortaſsè & alii ductus ſunt, nondùm tamen ſolertiâ Anatomicorum detecti.

Eſt hic morbus valdè periculoſus, & plerumq; lethalis, licèt in aliquod tempus protrahatur; undè ſenſim patientes tabefacit, & ad mortem perducit, niſi citò congruis auxiliis occurratur.

Non probat adſtringentia Williſius; quia, inquit, horum virtus in ſanguine nihil valet, atque illa ad renes, & veſicam minimè pertingit. Quæ verò maximè juvare deprehenduntur, alia ſunt, quæ ſaliū combinationes, & ſanguinis fuſionem impediunt, cujuſmodi ſunt, quæ vulgò incraſſantia dicuntur; alia quæ ſalium accretiones diſſolvunt, proindeque ſanguinis miſtionem reſtituunt, veluti quæ alterius indolis ſali acido cohærere, ipſumque à combinationibus intra ſanguinem initis, avocare apta ſunt, uti in primis ſunt medicamenta ſale fixo, necnon volatili, & alkaliſato prædita.

At verò DeleboëSylvius contemperationi ſalis volatilis acrioris incumbit, tùm per oleoſa, expreſſiones, putà, hordei, amygdalarum dulcium, ſeminum papaverum alborum, melonum, cucumerum, &c. per lac dulce vaccinum, ovillum, caprillum, humanum, aſininum; tùm per acida, ſed ſale volatili contemperata, nempè ſpiritum ſalis dulcem, miſcendum cum potu conveniente, juſculis, aliiſque; non item cum prædictis expreſſionibus, aut lacte, cùm hæc ab omni acido concreſcere ſoleant. Vidi equidem aliquandò quendam à Diabete ſanatum ſolo lactis caprilli uſu.

Prax. adm. l. 2. obſ. 80. Apud Zacutum Luſitanum memorantur duo Diabete correpti, qui, poſtquam plurima fruſtrà

fuiſ-

fuiſſent tentata, lactis tandem Aſinini candenti chalybe exuſti potu, integri menſis ſpatio, nutriti, & philonio Perſico per intervalla ſumpto, convaluêre.

Cancris etiam fluviatilibus in clibano ſiccatis, atque in pulverem redactis, ad pōdus unius drachmæ cum ſemialtera olibani, & modico ſacchari exhibitis, alium curatum vidit Achilles Gaſſerius. Obſ.36.

In eſſentia croci Martis à Crollio deſcripta vim maximam collocat Hartmannus; ſed feliciùs operari ait tincturam ſmaragdi. Præſtare quoque tincturam, & ſal coralliorum affirmat. Cæterùm pro potu aquam ferrariam, imò & cibos in eadem incoquendos, atque etiam regioni renum admovendam commendat, poſthabitis purgantibus, & diaphoreticis. In Ephem. Germ. an. n. 2. obſ. 129. commendatur, Catechu ſeu Terra Japonica.

Medicamenta item ex Marte parata approbat Hoſmannus, præſertim eſſentiam Martis adſtringentem, crocum ejuſdem, & tincturam Veneris vitrioli; extrinſecus verò unguentum Comitiſſæ cum croco Martis adſtringente, & oleo maſtiches. M.M. l. 1. c.19.

A Mynſicht commendantur ſpecies diaplantaginis ad dr.j., ſpecies diamartis ad dr.ſſ. ſyrupus ſtypticus ad unc.ij. & aqua ad ardorem urinæ ab unc. j. ad unc.iv.

Demùm à Williſio inter cætera laudatur aqua ſolutionis calcis vivæ, & tinctura Antimonii. Pharm. rat p.1.cap de Diabet.

Verùm juxtà placita Aretæi duæ præcipuè videntur eſſe intentiones curativę: prima ut ſtomacho, ſitis fonti, atque malorum omnium origini opem feramus. Altera, ut colliquationem à veneno ortam ſedemus. Primæ indicationi, inquit Aretæus, ſatisfacit Hiera, quæ licèt multiplex fuerit tepore Galeni, Aretęo tamen cognita ſolùm videtur, quæ ſimplex dicitur, aut Hiera Pacchii. Hie-

At ab his dubiæ quidem, & maximè fallaces exurgunt conjecturæ. Nam præterquam quòd ipſemet Fernelius adnotat nonnunquam ſummæ Veſicæ adhæreſcentem calculum, & quaſi ex iſta propendentem vix ullum ex calculi ſignis manifeſtè exhibere, & viſos eſſe, qui nullo dolore diù illum geſtaverint; atque horum ſignorum plurima etiam obſervari in cavo, & ſordido cervicis ulcere, quale Venerea Gonorrhœa profert. Alii plures illis fidendum non eſſe ſuadent. Sic ab excretis arenulis Lithiaſim minimè certò deducendam monet Charletonius, cùm plerique hypochondriacæ affectioni obnoxii urinas effundant tartareis coagulis luculenter conſperſas citra Nephritidis paroxyſmos. Obſervat prætereà Beverovicius, Calculos, quamdiù in veſica continentur, molliores exteriori præſertim ſuperficie eſſe; unde facilè illis arenulæ adhæreſcunt, proindèque cum urinis non excernuntur. Quare advertit Mercurialis ſæpè uſuvenire, ut ubi lapis eſt in veſica, arenæ, quæ anteà ejiciebantur, non ampliùs compareant, ſcilicet iis ipſi lapidi adhæreſcentibus, & conglutinatis.

V. Jo. Bapt Silvat. cōt. 31. Card. in Aph. 79. 4. Diatrib. de lith cap. 3. §. 1.

Exerc. de Calcul.

In 4. Aph

Neque fidendum explorationi, quæ fieri ſolet digito in anum immiſſo, ut judicium indè adamuſſim factum dicas: etenim admonet Hildanus iis in partibus duros tumores, ac ſcirrhos, nonnunquàm progigni, qui Calculos mentiuntur, afferuntque ſymptomata calculis non diſſimilia. Neque pondus in imo ventre, aut in ani, & teſtium intercapedine certum ſe prodit indicium: id enim non ſemper accidit, nam Calculoſos obſervaſſe teſtatur Sebaſtianus Naſius, qui ſe nunquam tale pondus advertiſſe aſſeruerūt, quoniā lapide paulatim concreſcente ſenſim ejus geſtationi aſſueſcunt; & plurimi poſt mortem diſſecti prægrandes calculos in Ve-

De lithot Veſ.

Meth. m. p. 2.

Veſica habuiſſe deprehenſi ſunt, cùm tamen viventes neque de urinæ ſuppreſſione, nec de dolore unquàm conqueſti fuerint. Et quamvis urina ſupprimatur, neque tamen calculo obſtipanti illicò tribuendum, cùm poſſit illa ſupprimi, & impediri à mucoſo, glutinoſoque humore, grumo, pure, caruncula, vel ſimili.

V. Merc. conſil. 18. Heers obſerv. 26.

Putant nonnulli Veſicæ Calculo magis pueros, ſenes verò potiùs Renum infeſtari. Verùm & huic illos quoque frequenter obnoxios oſtendit Ballonius, qui ſigna etiam affert, quibus prudens Medicus in illius dignotionem pervenire poſſit. Et quidem ex Anatome ſatis ſuperque conſtitit, eos à renum calculo minimè immunes eſſe, imò ſæpeſæpiùs exindè interiiſſe, causâ tamen mortis nonniſi ex cadaverum ſectione detectâ; quorum hiſtorias ex quamplurimis collegit Bonetus in ſuo Sepulchreto.

Hippoc. 3 Aph. 26. L. 2. Epid & Ephem. L. 3. ſ. 13. 14. 19.

Tametſi plerumque Veſicæ Calculi in ipſiuſmet cavo initia habeant; nil tamen vetat quin etiam à Renibus delapſi, primùm exigui, ſenſim deinceps increſcentes, diuque ibidem detenti adeò coagmẽtentur, & pluribus veluti lamellis obducantur, ut tandem ovi columbini, adhuc etiam anſerini magnitudinem exæquent. Hinc jure optimo ad Calculi Veſicæ generationem glutinoſum quidpiam, præter copiam terreſtris materiæ, & ſalis ſoluti, exigit G. Harvejus ex Hippoc. *epidem.* 5. in hiſtoria pueri Theophorbi; in cujus rei teſtimonium affert exemplum fœminæ cujuſdam, quæ ex tali materia in ſua urina ſubſidente pilulas propriis manibus concinnare conſuevit, eaſque in pyxide reſervatas ſpontè in calculos abire edocuit; quamobrem exiſtimavit Beverovicius calculos, cùm primùm externum aërem excipiunt, tùm obdureſcere, & denſari, cùm ta-

Apud Beverov. ſpicil. de Calculo.

tamen in Veſica molliores extiterint.

Quoniam verò Veſicę Calculi præter gravantem dolorem mictui ſunt impedimento ob oppletum illius orificium, aut etiam Urethræ ductum; Omnis propterea induſtria adhibēda eſt, ut ille primũ removeatur ad concedendum urinæ exitum; deindè verò vel comminutus egeratur, vel operâ lithotomi extrahatur.

Removetur Calculus à Veſicæ orificio, vel à ductu Urethræ, dextrè adhibito cathetere, vel candelâ cereâ, aliove ſimili inſtrumento. V. Hipp. in Coac. prænot.

Ad illius verò comminutionem licèt omnis opera quandoque eludatur, ut plurimi ſint, qui lapidem in Veſica frangi non poſſe autument, ob remediorum inefficaciam, & partis affectæ à ſtomacho diſtantiam; ſpe tamen æger non erit deſtituendus, cùm plurimi memorentur congruis medicamentis comminuiſſe calculos, & in perfectam ſanitatem patientes reſtituiſſe. Notabilis eſt hiſtoria Laurenbergii relata à Sennerto hoc loco, qui ab uſu medicamenti ex pulvere aſellorum, leporis, ſanguinis hircini, ſpongiæ roſarum ſylveſtrium, ſeminum violarum purpurearum, & ſpeciebus lithontribi aliquot hebdomadarum ſpatio à Veſicæ Calculo liber evaſit. Idipſum refertur à Camerario *Memorab. cent.8. part.77.* ſed remedium ex aſellis murariis ſpongiis cynorrhodi, & ſanguine hirci, præparatis, ac æquis partibus in pulverem redactis confectum dicitur, & ad ſcr.ij. aſſumptum ex aquis diureticis cum ſyr. de althæa. Alios memorat Horatius Augenius ſimili ferè medicamento curatos. Deſcribitur etiam ab Hartmanno *in notis ad Crollium* pulvis millepedum in hunc uſum valdè commendabilis. Effertur ab aliis pulvis ſcorpionum, ſi præſertim ſpiritu ſalis corrigatur, ut ex Michaële refert Fridericus

V. Monar. l.3. de ſimpl. ex nov. orb all. cap de cochl. Rhaſ l. 9. Aët. lib.2. Rolfinch. l.9. conſ.9.

Tom. 2. conſ. & epiſt. l.9. epiſt. penu. al. l.4. epiſt. 2.

cus Hofmannus. A ptiſana fructûs cynorrhodi, ſeu roſæ ſylveſtris in furno ſiccati, & in pulverem redacti, multos quoque à calculis evaſiſſe teſtatur Borellus. Ex potu illius liquoris, qui in veſica Tauri embryonis nondùm nati ad unc.ij. ſingulo mane, cum totidem partibus vini; itemque eliciti ex embryone Hirco feliciter alios curatos narrat Helmontius. A liquore etiam è cortice vulneratæ betulæ menſe Martii collecto, & quotidie epoto menſe Majo Germaniæ Principes Lithiaſis immunes eſſe idem Author ſcribit. Memorat prætereà Robertus Boyle Gerardum Boot Medicum doctrinâ, & experientiâ præclarum aquâ perſicariæ ſtillatitiâ ſingulo mane ad hauſtum unum exhibita quędam Veſicæ Calculo laborantem priſtinæ ſanitati reſtituiſſe. A Bartholomæo Turriano aliquandò confractus, & comminutus eſt Veſicæ Calculus, cujus causâ ſectio jam indicta fuerat, propinato cryſtallo in liquorem ſoluto. Liquorem autem iſtum fieri ait, ſi vel minimùm novies in fornace figuli cryſtallus calcis formam nanciſcatur, mox verò in cella ſupra marmor liqueſcat inſtar olei tartari; vel etiam ignita ſepties extinguatur in aqua, vel ſpiritu urticæ minoris. Decoctum urticæ mortuæ, & ſeminum ejuſdem ad unc.v. vel vj. calens epotum ſingulo mane per plures hebdómadas mirificè Calculum in Veſica atterit, & cum urinis educit, ut expertũ in pluribus. Commendantur ab aliis aquæ ſtillatitiæ raphani, nicotianæ, parietariæ, veronicæ; cancrorum fluvialium, & cæparum albarum ex vino albo: & à Schrödero urinæ ſpiritus, vel è calculo humano elicitus, quem etiam magnifacit Wolfgangus Hoeferus. *In Miſcell. Curioſ.* 1676. refertur medicamentum Calculum Veſicæ comminuens, & expellens à Winclero concinnatum, quod habet: *ſem. viol.*

Cent. 3. obſ. 22.

De lithiaſ. cap. 7. & 8.

De util. natur philoſ. p. 2. l. 3.

Iatt. l. 4.

Hercul. med. l. 3. c. 4.

Obſ. 102.

viol. purpur. unc.ſſ. fragar. ononid. alkekeng. ſingul. quant.ſ. Fit ſ.a.expreſs.& add.aſell. præpar. dr.j. ſang. hirc.dr.ij. ſpec.lithontr.ſcr.j.ſpir.terebinth. ſcr.ſſ. & m. Dentur ſæpè cochl.ij.

Conficit Prævotius malagma ex cæpa alba cocta pectini imponendum. Et Zecchius ſanguinem vulpis, & hirci calentem adhibet, atque etiam per fiſtulam argenteam injicit.Opinatur autem Deleboë Sylvius magnoperè profuturum ſpiritum Nitri vel vulgarem, vel dulcem redditum,ac moderatâ quãtitate commiſtum cum decocto graminis, & pari modo injectum, dummodò Veſica non ſit ulcerata. Aquarum per Catheterem in Veſicam immiſſionem alii quoque commendarunt, approbatque Cardanus modò Veſica innoxia ſit. Quamquam Rolfinchius hos deceptores vocat,& Zecchius ejuſmodi injectiones inanes judicat. Conſult. 31. M.M. l.2. c.15.

Cæteris omnibus minimè ſuffragantibus, ad Lithotomiam deveniendum Medici ſuadent. Hanc autem non temerè, neque ſubitò tentandam monent, ſed cùm certi ſumus de Calculo Veſicæ cavum occupante,nam plerumque decipi contingit, ut à caruncula in collo Veſicæ reperta memorat Scholiograph. Hollerii. Conſulendi prætereà ſunt in hoc opere Hildanus, Barbette,Van-Horne,Scultetus,Panarolus,Paræus,Rouſſetus,ut debitis cautionibus ſervatis vitentur ea, quæ mortis cauſa eſſe ſolent, ob ſupervenientem ex ejuſmodi ſectione hæmorrhagiam, inflammationem,& gangrænam.

Digitized by Google

DE ISCHURIA, STRANGURIA, *Et Dyſuria.*

IN Iſchuria ſupprimitur omninò urina, aut ob Veſicæ languorem, quæ nequeat urinam propellere, aut ob ipſius meatûs anguſtiam, & obſtructionem; ideòque vel à paralyſi, ſeu reſolutione muſculi ſphincteris; vel à nimia ejuſdem diſtentione ex immodico urinæ confluxu, unde nequeat illa ſeipſam exonerare; vel à calculo Veſicæ collo hærente; vel ab ejuſdem inflammatione, aut tumore; vel à viſcoſa, tenacique materia, pure, grumo ſanguinis urethræ ductum opplente; ſicut etiam à callo ibidem genito; vel denique à verme, alioque corpore per eas partes delato, atque ob loci anguſtiam in tranſitu hærente: quæ ſanè pro curatione internoſcenda ſunt. Ea verò, quæ ex impedita urinarii ſeri ſecretione à perdita Renum actione, ut exiſtimat Galenus 3. *de ſympt. cauſ. c.* 3. vel ab obſtructione vaſorum emulgentium, ut vult River. *l.* 1. *obſ.* 1. cõtingit Iſchuria, ſuperiùs eſt recẽſita *cap. de Nephr.*

Et quidem ſi à paralyſi; ſtupor, atque ſenſûs hebetudo in ea parte aderit, itemque in aliis, per quas ramuli vagæ conjugationis, & nervi ab oſſe ſacro prodeuntes, deducuntur; undè ſenſu, motuque orbatus ſphincter muſculus voluntatis imperio ad meatûs urinarii recluſionem non obſequitur.

V. Gal. 1. de loc. aff. 1. & 6. de loc. aff. & 3. de ſympt. cauſ. c. 2.

Si à calculo Veſicæ orificio infixo urina remoretur; aderunt indicia calculi ſuperiùs memorata.

Si à nimia Veſicæ diſtentione, atque urinæ repletione; diutiùs illa retenta eſt, & tactu percipietur inflatio in perinæo, ubi pondus, & mejendi deſiderium cum conatu irrito.

Si

Si ab inflammatione, aut tumore; alterutrius ſigna tùm per tactum, tùm per viſum, innoteſcent, præter febrim, ſitim, dolòrem, & alia accidentia inflammationem comitari ſolita. Neque verò omninò neceſſe eſt, ut Veſica ipſa inflammetur, aut tumeat; cùm etiam à ſuperincumbentium aliarum partium tumore compreſſa nequeat urinã egerere.

Si à viſcoſo, tenacique humore; urina perdiù ſabulo, mucoſiſque ſuccis ſaturata, mox tenuis, & veluti percolata excernitur, ac tandem ſenſim ſupprimitur.

Si à grumo ſanguinis, aut pure; præceſſit mictus ejuſdem ex vaſis alicujus apertione, eroſione, ictu, vulnere.

A vermibus denique; eventu ipſo potiùs, quàm certâ notâ deſignabitur.

Quod ſi, veſicâ vacuâ, urina ſupprimatur; vitium in renibus quærendum, de quo ſuprà.

In Stranguria guttatim urina mingitur, & Veſica ad illam reddendam aſſiduò ſollicitatur; quocirca urinæ Stillicidiũ ægritudo hæc dicitur, cum dolore, & conatu præſertim in fine mictionis. Hujus cauſa eſt nimia ipſius urinæ acritudo, ac mordacitas; undè Veſica in ſuo orificio, vel ſphinctere ulcerata, ſtatim ac illùc urina appulerit, micturire cogitur. Fit autem aliquandò, ut illa inaniter ad expulſionem ſtimuletur, à ſolo ſcilicet vapore acri, vel à muco, pure, arenulis, calculo, aliâve re ſimili tenaciter hærente; nec diſſimili modo, ac in Teneſmo fit. Ex Gonorrhœa Gallica pleroſque etiam experiri contigit Stranguriâ moleſtiſſimâ laboraſſe, adnatâ nimirum inutili carunculâ Veſicæ urethrã occupante. Ab uteri quoque, vel recti inteſtini inflammatione urinæ Stillicidium fieri docet Hipp. 5. *Aph.* 58. tractâ ſcilicet in conſenſum Veſicâ ipſis adjacente.

V. Galen. 7 Aph. cõm. 48.

V. Galen. 5 Aph. cõm. 16.

V.Gal.1.Epid.cóm.2. & Cheſn. l.3.obſ.c.10. Dyſuria demùm, ſeu mejendi difficultas, quamvis à nonnullis cum Stranguria confundatur; propriè tamen ab illa differt: etenim in Dyſuria non cogitur Veſica tam frequenter, & guttatim urinam reddere, cùm poſſit nedum juſto tempore illam continere, ſed etiam diutiùs quàm deceat. At verò cùm emittitur, difficilis ſimul, & dolorifica eſt, quāvis cùm prodierit, ubertim profluat. Hujus cauſa refertur quoque, vel ad vitium urinæ, quæ mordax & acris ſit; unde dici conſuevit Ardor urinæ; vel ad Veſicæ cervicem, & urethram eroſam, & ulceratam fortaſsè à calculo, arenulis grandioribus, & aſperis, lue Gallica, medicamentis acribus, præſertim ex cantharidibus, injectionibus in penis ductum aquarum erodentium, aliiſque. Quòd autem urina tam infenſa Veſicæ ſit in Stranguria, ut illam illicò ad mingendum ſollicitet, & laceſſat: referendum videtur ad acidum ſalſum lixivium urinæ permiſtum, quod vel è ſucco pancreatico non convenienter correcto à fermento felleo procedat, vel à potu, ciboque acidiori, nec dum benè fermentato, ut de cereviſia novella, & vino Rhenano Germani ferunt. Cùm itaque ſenibus deficiat vel langueat fermentum hoc felleum, quo ſuccus pancreaticus, atque acores alii ex languore viſcerum orti nequeant corrigi, & temperari; fit propterea, ut ii Stranguriam patiantur; eoque magis, quia acidum-

V.Hipp.3. Aph.31. ſalſum crudis, viſcoſiſque ſuccis adjungitur, quibus ſenes plurimùm ſcatere ſolent; unde iſti tenaciùs ſphincteri, atque Veſicæ cervici hærentes, etiam citrà lotium ad micturiendum crebrò ſtimulant, &

De lith.c.4 §.19. compungunt. Hinc Helmontius ait, ſenum Stranguria fit, quoties fermentum bilis juſto debilius eſt, & non poteſt acidum ſtomachi chylum in ſalem ſalſum commutare.

Tam

Digitized by Google

Tam itaque Stranguria, quàm Dyſuria ad mortem ſæpè ægros comitantur, cùm præſertim in ſenibus immedicabiles ſint; Si verò Stranguriæ Ileum ſuperveniat intra ſeptem dies lethum minatur, ex Hipp. 6. *Aphor.* 44. niſi febris ſuperveniens urinam promoveat affluentiorem. Longè autem periculoſior Iſchuria, nam retenta diutiùs urina ſanguinem, & viſcera quæcumque coinquinat, & corrumpit; nonnunquàm etiam ſoporem affert, & apoplexiam. Cæterùm ex cauſis, gravior, vel levior erit, prout illæ faciliùs, vel difficiliùs removeri poſſunt. V. Wepfer de Cauſ. Apopl.

Suppreſſa urina omni induſtriâ promovenda eſt, amotis primùm cauſis, quæ illam remorantur. Quare ſi ex paralyſi nervorum, & muſculi ſphincteris, ſuppreſſio oriatur, adhibenda ſunt, quæ paralyſi occurrant; intereà verò per catheterem aditus urinæ præbeatur, non neglectis topicis medicamentis, quæ robur, ſenſum, motumque muſculo recludenti impartiantur. Cùmque ſæpenumerò reſolutio iſta ſphincteri accidat ab ictu, contuſione, aut vulnere oſſi ſacro inflictis, unde nervi ejus motui conferentes promanant, peropportunum, ſummèque utile erit, ad citam urinæ egeſtionem, contuſæ, aut vulneratæ parti ſpecialiùs opitulari, ut vis per nervos Veſicæ ſuggeratur, atque unà ſimul vulneri, aut contuſioni, perquàm ocyſſimè ſuccurratur.

A nimia Veſicæ diſtentione ob retentam diutiùs urinam, (qua de cauſa Tychonem Brahe Daniæ lumen, atque Aſtronomiæ reſtauratorem occubuiſſe ferunt) ſi fieri poſſit, uſu catheteris, vel ut mavult Sylvius ex Helmontio, ope candelæ cereæ, illa educatur; adhibitis intereà extrinſecùs medicamentis emollientibus, & laxantibus ex decocto malvæ, althææ, violarum, parietariæ, florum chamæmeli, ſeminum lini, illitoque oleo amygdal. dulcium, ſcorpio- Append. tract. 5.

pio-

pionum, & ſimilium. Clyſteres quoque emollientes proderunt ob conſenſum recti inteſtini cum Veſica. At ab internis remediis abſtinendum quouſque urina profluxerit, ſicut pariter à potibus præſertim diureticorum, ne magis urina cumuletur, & affluentiùs in Veſicam irruat. Poſtquàm verò æger minxerit, ſi inflammationis ſuſpicio adſit, locum habebunt, quæcumque in gratiam Veſicę demulcendi vim habent, ut ſunt lenientes expreſſiones, ex condituris violarum, florum nymphææ, lactucę, ſeminibus hordei, melonum, halicacabi; quibus & ſanguis hircinus, & ſal prunellæ, & ſaccharum Saturni, atque alia ad inflammationem ſedandam peculiariùs conducentia adjici poterunt. *Si* verò à ſuperincumbente alterius generis tumore Veſica cõprimatur, huic omninò diverſis, & pro re nata, congruis remediis, occurrendum, prout perito, expertoque Chirurgo melius viſum fuerit; ſicut pariter cum à callo urinæ egeſtio impeditur.

Si à calculo, ea conferent, quæ ſuprà ad Veſicæ, & Renum calculum ſunt memorata: quamquàm, ut urinæ exitus promptè paretur, catheter neceſſarius videatur, dextrè tamen adhibitus. Ex Cantharidibus integris infuſis in ſpiritu vini quouſque macerentur, indeque tinctura extrahatur, elicitur remedium valdè efficax, ſed non omninò tutum, Iſchuria ſanata, & calculus diſſolutus fertur uſu pulveris virgæ aureæ cum ſucco raphani expreſſo, ſi pluries repetatur, *ut in Ephem. Germ. ann. 2. obſ.* 30.

At cùm retentionis iſtius cauſa fuerit tenax, & viſcoſus humor, ad ejus attenuationem, remotionemque incumbendum; quamobrem quæ ſuperiùs in impedita ſeri urinarii è renibus ſecretione ſunt recenſita, hîc quoque optima erunt, vitatis inſuper alimentis craſſos ſuccos cumulare valentibus, im-

mi-

minutoque potu, quoad fieri poterit, ne plus juſto veſica gravetur, & oppleatur.

Ad grumum ſanguinis, & pus, proderunt diſſolventia: neque ab his verēdū quòd ſanguinis mictus magis promoveatur: gravius quippè damnum imminet ex grumo, & pure, quàm ex ſanguinis exitu; & conſultò admonet Fridericus Hofmannus, neque ſubitò ſanguinem ſupprimentibus utendum, cùm urina cruenta ex calculo provenit. Verùm ſi hæc diutiùs perſeveret, ſpeciatim prodeſſe ſcribit Hartmannus arcanum agrimoniæ, & quinquefolii ad grana aliquot exhibitum; itemque tabulas Plateri, & ſpecies diaplantaginis Mynſichti, atque ex Marte, & Saturno medicamentum Cardilucii, ad ſiſtendam hæmorrhagiam, trochiſcos Gordonii, aliaque ſuperiùs memorata. Hippocrati commendabatur lac ovillum epotum, ſicut & poſca ad grumos diſſolvendos, ejuſque loco oxymel. Aliis eſt in uſu rhabarbarum torrefactum, & cum ſucco portulacæ exhibitum, atque ivæ artheticæ decoctum. Eſſentiæ hyperici, agrimoniæ, burſæ paſtoris, & plantaginis ab aliis magnifiunt; ſicut pariter tinctura, & ſyrupus coralliorum, pulvis hæmatitæ, & croci Martis. A Cantharidibus verò, lac, expreſſiones ſeminum melonum, & cucurbitarum, jura, cæteraq; demulcētia proſunt. Ad urinam verò ſanguinolentam ſapo Venetus ad dr.j. bis, terve per diem ſumptus cum aliquo vehiculo, multum valere dicitur ex Boyle; ut & flores conſolidæ majoris in vino rubro cocti, & bis in die aſſumpti.

Lib.1.meth. cap.19:

Henr. ab Heers obſerv.5. Riv. C.1. obſ.13.

Ulceri fortaſſis relicto abſtergendo conducunt, quæ de ulcere renum dicta ſunt, præſertim decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris, extractum hyperici, conſolidæ, verbaſci, pulveres ſarcotici dicti, terebinthina, tragacanthum, cera. Sylvio perùtiles cen-

M.M. l.1. cap.6:

cenſentur injectiones ex decocturis plantarum aromaticarum in aqua, vino, vel hydromelle, addito balſamo ſulphuris, vel Peruviano. Seligit autem ex plantis Rondeletius radicem conſolidæ majoris, caudam equinam, plantaginem, hypericum. Immitti autem priùs debet catheter, mox aptandus ſiphon, ſeu ſyringa, ut liquor injiciendus Veſicæ cavum ſubeat, ex Primeroſio *de vulgi error. lib.4. cap.54.*

Vermium denique Curatio ex alibi traditis petenda quoque erit.

Nullâ autem cauſarum Iſchuriæ ratione habitâ, nonnulla recenſentur, quibus illâ affecti curati referuntur. Narrat Foreſtus quoſdam, poſt multa fruſtrà tentata, fimo equino cum vino calido Rhenano per filtrum trajecto, & epoto, illicò minxiſſe. Et Formius apud Riverium efficax remedium eſſe ait cerebrum picæ exiccatum, & cum vino albo propinatum: eo enim intra horam urinæ exitum promoveri ſubdit. Proditum eſt ab Helmontio Mercatorem urinæ ſuppreſſionem octiduo paſſum, jamque morti vicinum, ſumpto ſucco millepedum, & conchyliorum nigrorum, in quo granum unum cantharidum fuerat incoctum, ſanitati fuiſſe reſtitutum. Fatetur Hartmannus urinam hirci calidè epotam, ejus verò omento, & inteſtinis ventri intereà applicatis, retentam urinam ſubitò propellere, unàque etiam calculum, ſi is fortaſſe ſuppreſſionis cauſa fuerit. Magnifaciunt alii infuſum calcatrippæ in vino: expreſſionem è ſeminibus violarum, & nucleis perſicis cum aqua radicis urticæ, vel raphani: teſtas ovorum: eſſentiam lumbricorum terreſtrium, vel eorumdem pulverem cum vino mulſo: ſuccum cancrorum fluviatilium itidem in vino; ſicut, & ſal radicis lupinorum à ſcr.ſſ. ad ſcr.j. ex eodem

Schol.obſ. 19.l.15.

V.Du.Hamel de corp. aff. lib.2.

Obſ.33.

dem Hartmanno. Decoctum plantaginis aquaticæ cum pari quantitate vini græci ad cyathum unum, ferè poſt horam urinam promovet. Decoctum pariter abrotani, in quo ſalnitrum ſit diſſolutum efficaciſſimum dicitur J: Aſſuer. *apud Camer. C. 8. memorabilium*. Decoctum etiam glycypicri ad ſmilacem lævem à Dioſcoride relati Iſchuriæ contumaci commendatur Prevotio ex Dalecāpio. Halecum ſalitarum inteſtina decem in pulverem redacta, & cum vino epota urinam aliquot dies retentam, unà cum arenulis phlegmati inhærentibus promoviſſe vidit Schniz. ad Libavium *epiſt. 39*. Cinis item fabarum cum vino Pictavienſi inſtar lixivii colatus, & addito fimo columbino epotus ad duo, vel tria cochlearia Arcanum eſt ad Iſchuriam ex calculo. Apes ſiccatæ n. iij & in pulverem redactæ propinatæ ex vino albo urinam paulò poſt provocant: Expertum in Hiberniæ Primate Armeghano refert Theodor. de Mayerne.

Prax. chymic. | V. eundem Libav. epiſtol 41. | Foreſt. l. 24 ſchol. ad obſ. 25. | Pareus l. 16 cap. 37. | lib. 3. c. 13. de Veſicæ calc.

Extrinſecùs, Parietaria decocta, & cum oleo ſcorpionum inſtar cataplaſmatis pubi appoſita proficere plurimùm dicitur Foreſto: quam eandem oleo frixam, & nedum pubi, ſed etiam perineo ſuperimpoſitam laudat Amatus Luſitanus; pariterque cæpam excavatam, & oleo anethino imbutam, ſupra cineres calidos excoctam, ac pari modo applicatam. In pueris verò commendat radicem Meu, ſeu dauci Cretici oleo decoctam. A lapide Nephritico brachio patientis alligato calculum veſicæ excretum vidit in Nicolao Treviſano Medicinæ Theoreticæ Profeſſore Jacobus Zabarella, indeque nunquam ampliùs urinæ retentæ incommoda eum paſſum teſtatur. Eandemque opem ab eodem lapide coxæ interiori admoto perſentiiſſe alium faſſus eſt Jo: Andreas Schogargus Medicus Patavinus, ex

L. 25. obſ. 8 | Cent. 4. cur. 10. | Obſ. 30. cent. 3.

De ſimpl. Med. & nov. orb. del.

teſtimonio Jo. Rhodii. Sed admiratione dignum eſt, quod ſcribit Nicolaus Monardes de lapide Nephritico ex nova Hiſpania nuper ad nos delato, quem Praſio lapidi ſimilem eſſe, atque ad viridem colorem lacteo permiſtum tendere notat; præferri verò viridiorem. Is enim tantæ dicitur virtutis, & efficaciæ, ut brachio geſtatus ingentem arenularum quãtitatem per urinam promoveat, atque ab renum dolore, & calculo tutetur. Verùm plures ex his mihi contigit experiri, ſed fruſtrà; niſi fortè illi adulterini fuêre, ne aliis Obſervatoribus fidem derogẽ.

De lith. c. 4 Ibid c. 8 & an. ſed. A. nim. de Morb.

Ad Stranguriam ea potiſſimùm convenire videntur, quæ urinæ acritudinem temperant. Hinc Helmontius ſalia è lixivio parata conferre ſcribit, qualia ſunt ſal ſtipitum fabarum, aut glandium in decocto cicerum rubrorum. In ſpiritu ſalis ſummum etiam arcanum latere ait. De ſucco betulæ magna etiam prædicat, ſicut etiam de oculis cancrorum. Vinum etiam pleriſque efficaciſſimum dicitur, in quo igniti ſilices pluries fuerint extincti. A ſpiritu vini ex floribus roriſmarini in julapii formam redacto, & mane ad cochleare unum aſſumpto, aliquot etiam vidi in melius abiiſſe: quamquã plerique medicantium refrigerantibus, & humectantibus inſiſtant ex malva, viola, portulaca, quatuor ſeminibus majoribus, lacte, ſero, aliiſque, quæ potiùs ad acrimoniam urinæ temperandam uſui eſſe poſſent. A ſeminibus halicacabi, glycyrrhizæ, & floribus chamæmeli cum modico pulveris nucis odoratę, vel macis, magnum confici remedium pleriſque creditur. Et Foreſto decoctum foliorum ribium nigr. expertum dicitur. Olei ceræ guttę tres, vel quatuor in decocto cicerum rubrorum exhibitę, inquit Hartmannus, Stranguriam ſolvunt. Crocus, & macis Strangurię medentur Helm. *de Lith.*

Lib. 3 5. obſer. 3.

cap. 2.

cap.2.n.9. Externè verò axungia Hirci umbilico applicita, & oleum maſtiches ſtillatitium; nec non inſeſſus, & fomentationes ex herbis emollientibus elixis. Cùm denique calculum, arenulas, inflammationem, aut veneream luem Stranguria conſequitur, medicamenta his opportuna in uſum ducenda erunt.

Speciatim autem in Dyſuria danda opera eſt, ut urinæ mordacitas temperetur, illaque quodammodò dulceſcat; quamobrem expreſſiones aliàs memoratæ ex ſeminibus, & condituris anodynis hîc locum habebunt, & multò magis ſi urinæ ardor ex cantharidum uſu oriatur. Gummi Arabicum pulveratum optimum ad urinæ ardorem dicitur ex Boyle. Item Gummi Tragacanthum, gummi Ceraſorũ, & Prunorum, cum albumine ovi inſpiſſato, & ſiccato, rad. altheæ, & ſymphyti, & ſuccus glycyrrhizæ. At verò ſi ulcus in Veſicæ orificio timeatur, inutilia iſta erunt, ſicut etiam in ſenibus ex languore, & mucoſis, acidiſque ſuccis; in quibus expoſtulantur roborantia, attenuantia, & aromatica ſubamara, vinum, vinique ſpiritus. Commendat Heurnius vinum tenue cum nuce myriſtica, & lixivium ex cineribus roriſmarini, & vino albo. Thōnerus oleum ſuccini puriſſimum ad guttas vj. in aqua petroſelini. Et Horſtius etiam aromata in urinæ ardore prȩſcribit, quamvis vitioſus humor acer, & calidus videatur. Apud Nicolaũ Cheſneau refertur arcanum mirabile ex pulvere vitri ad dr.*j.* cum unc.iij aquæ roſarum manè jejuno ſtomacho exhibito, quo multos fatetur à Dyſuria curatos, excretis per urinam fæculentis ſordibus.

6.Aphor. com.36.

Dec 8. q 6.

L.3 obſ.c. 10.obſ.4.5. & 6.

Illud poſtremò ſupereſt in hiſce urinarum vitiis obſervandum, ut victûs ratio ejus ſit conditionis, ut neque urinam, crudoſque ſuccos cumulet, nec

ad vias urinæ recrementa deducat; unde Helmontius nonniſi poſt pituitæ evacuationem, diuretica exhibenda docet. Modico igitur cibo, & parciori potu utatur æger, acria, & acida devitet, ne urinam acriorem, moleſtioremque faciant, quæ potiùs, quoad fieri poterit demulcenda; eâ namque temperatâ ſæpiſſimè hujus generis ægritudines, citrà alìus medicamenti opem, ſponte ſua deſiêre: nec aliud quidpiam præſtant quæcumque ex expreſſionibus ſeminum plantarum conficiuntur. Cæterum Narcotica, & opiata tuta non ſunt, niſi dolor urgeat nimis. Et in cibum urtica minor, ſyſymbrium aquaticum, raphanus, ſiler, cæpa, aliaque his ſimilia in juribus excocta ſæpeſæpiùs contulêre.

Tr. ſed. An. ad morb. §. 25.

DE URINÆ INCONTINENTIA.

Aliquandò Urina contineri non poteſt, ut debito tempore egeratur; non raròetiam dormientibus ſponte ſua profluit; quod plerumque pueris accidit.

Hoc quoque vitium tribuitur muſculo ſphinctere Veſicæ orificium claudere nequeunti, vel quia paralyſi affectus, vel quia à maligno ulcere eroſus, & conſumptus Urinæ exitum ex arbitrio non moderatur. Pueris verò potiſſimùm à laxitate ejuſdem urina proſilit; quamvis aliquandò ob vehementem imaginatricis vim illa in dormientibus per retractionem muſculi propellatur, adjuvante ejuſdem irritamento. Quamobrem novi quendam, qui quoties in ſomno mingeret, ſeipſum reverà mingere ſomniabat, atque ità, recluſo ſphinctere, Urina effluebat; cum verò inter mingendum expergiſceretur,

tur, illicò contracto muſculo mictum continebat. Non rarò etiam accidit, ut oppletâ nimiùm veſicâ per fibras ſuas carneas, & motrices, urinam promoveat, obſequente intereà muſculo; ſicut pariter cùm à comprimentibus muſculis abdominis laceſſitur, aut etiam ab inflatis, tumefactiſque inteſtinis, præſertim Recto, cogitur, & coarctatur; itemq; à dolore vehementi; à riſu, à repentino timore, in quibus illa vel concitatur, vel laxatur.

Cùm pueris, & ſenibus accidit, minus malum; in illis enim plerùmque ſolet ætatis mutatione deſinere; in his verò quamvis inſanabilis ſit, non tamen mortem affert: cùm ità affectos multos viderim diutinam vitam protraxiſſe; in juvenibus autem gravius, & eò magis, ſi aliâ ægritudine illi teneantur. V. Hipp. in Coac. prænot.

Ea igitur danda opera eſt, ut cauſa primùm languoris in ſphinctere removeatur; deindè verò peculiaribus auxiliis is roboretur, ſuoque munere ex arbitrio fungatur. Paralyſi autem in primis occurrendum, ſi ab illa malum oriri videatur, fotâ ſpeciatim ſpinâ, quâ parte nervi in Veſicam proficiſcuntur, adhibitiſque etiam interiùs remediis ſuo loco memoratis. Verumtamen referũtur nonnulla peculiariùs huic affectui profuiſſe; Guttur galli toſtum exiccatumque, atque in pulverem redactum, & in vino rubro ante cœnam exhibitum: Veſica Capræ, aut Apri pari modo exiccata, & pulverata, atque ad dr.j. in vino rubello epota, ſæpiùſque repetita, ut de Veſica vervecina in clybano ſiccata, ac deinde in pulverem redacta ſcribit Boyle: Pudendum Suis cum braſſica capitata; necnon & piſcis in ventre lucii inventus: cinis erinacei, gummi Arabicum, ſtyrax calamita, cera, myrrha, mentha, glans, hypericum. Vinum, in quo decocta ſint ruta, caſtoreum, calyces glandium quernarum, ſemen myrti, &

V. Gal. 6. de loc. aff. cap. 3.

V. Solenand. ſ. 4. conſ. 11. & Camer. cent. 8. memorab. p. 72.

V. obſ. 21. Ann. 2. Ephem. German. ubi certũ] remedium dicitur in urinæ incontinentia.

Lib. 9. ad Almanſ. & thus commendatur à P. Bayro. Magnifaciunt alij pulverem à Rhaſi deſcriptum. Mus decorticatus, & in cibum exhibitus perutilis dicitur ex eodem Bayro; fateturq; ſe hoc idẽ edoctum à mulierculis Lib. 25. obſ. 22. Delphenſibus Foreſtus. Fomenta quoque ex verbaſco, mentha, myrtho, abſinthio, balauſtiis, roſis punicis, adjecto alumine, proſunt. Balneum, & unguentum valdè efficax conficit Hartmannus: & Enchir. l. 14. c. 10. Bayrus emplaſtrum, quod habet: *Ladani, et maſtich. ſingul. dr. ij. ligni aloës, ſtyracis calamit. cinnam. et terebintbinæ ſingul. dr. j.* & cum ſucco menthæ pubi, & perinæo applicatur.

Sed elegans ſanè, atque admirandum remedium Lib. 1. obſ. 14. memorat Henricus ab Heers obſervatum in Puella Malmundarienſi, quæ ob ulceratam ab imperita obſtetrice in primo partu Veſicam, in Urinæ incontinentiam inciderat; ſanata tandem fuit conſilio Cingari, ſuſpenſo è collo ſacculo, in quo erat pulvis bufonis vivi in nova olla uſti: quod & remedium expertum ipſe deinceps vidit in quodam Mercatore Leodienſi eâdem Urinæ ægritudine laborante.

DE ARTHRITIDE.

ARticulorum dolor, Græcis Arthritis dicitur, in qua ſenſiles artuum partes acriter cruciãtur, præſertim verò membranæ ipſos amicientes.

Sumitur autem aliquandò Arthritis pro cujuſvis Articuli dolore, atque ità confunditur cum Chiragra, Podagra, Iſchiade. Aliquandò generaliùs accipitur; vel cùm Artus cuncti dolent, vel cùm ex uno in alium dolor vagatur. Pro partium verò affectarum varietate peculiare nomen ſortitur; quanobrem

rem

rem ex laborante manu Chiragra, ex læſis pedibus Podagra, ex Coxa Iſchias, & Coxendix, ex Genu Gonagra appellari conſuevit. Videtur etiam Paræo Trachelagra, Rachiſagra, Homagra, appellanda, cùm cervicem, ſpinam, humerum vexaverit.

Cauſam Arthritidis Veteres putabant, fluentes à capite humores, potiſſimùm pituitoſos, in Articulos, illoſque è Ventriculo primùm, aut etiam Hepate, ſi biliosi concurrerent, in Cerebrum elatos; mox verò per nervos in Artus fieri deciduos. Imò Fernelius non interiores partes capitis, aut cerebrum, ſed extra calvam poſitas Arthritidis originem putat, è quibus ſupervacaneos humores pituitoſos ſolùm per ſũma corporis ſub cute deorſũ decurrere ait. Et Sennertus ſeroſos hos humores vult ſalſos & acres, in liene, & hepate genitos, atq; à Natura per venas, & arterias in partes circa articulos protruſos. At Schneiderus à tota ſanguinis maſſa circumflua ſecerni aſſerit. Helmontius verò à quibuſvis partibus proprium alimentum depravantibus, illudque in articulos deindè deturbantibus deducit. Viſum eſt prætereà Williſio ſanguinis, & liquoris nervorum ſimul unà vitium accuſare, prout materies *ſalina, et tartarea* à ſanguine arterioſo circa oſſium intercapedines depoſita, à defluentis nervorum liquoris recrementis acidis, in motum, & fermentationem ſubigitur, ob degenerem utriuſque naturam articulis infenſam, undè membranarum, & tendinum fibræ vellicantur, & compunguntur: Acoris autem iſtius vitium potiùs à lympha, & ſucco pancreatico derivatum vult Deleboë Sylvius; etenim ad dolorem Arthritidis exigit humores acido-acres, & ad Ardorem bilioſos, ſaltem ex indebita fermentatione viciatos.

V. Hipp. de affect. de loc. in hom. & epiſt. ad Demetr. Gal. 10. de comp. med. l. 1. cap. 2. & 2. de diff. febr. 10.

Lib. 6. de par. Morb. c. 18.

Deliram. Catarrh.

De Anim. brut. p. 2. c. de Arthr.

Append. tr. 8.

Ve-

Digitized by Google

T.Volup. vivent. a ſed. an. ad morb morb.: ſed. in an. ſenſ. & alibi.

Verùm Helmontius ſeminium quoddam, characterem podagricum ab ipſo appellatum, Articulis ineſſe contendit, quod plerùmque à ſemine parentum transfuſum in longum tempus latitat, quouſq; acidum in ſanguine excitatum, vel potiùs in ſtomacho exaltatum ad eas partes deferatur, & fermentatione promotâ ſpermaticum illud gluten inter ligamenta, & oſſium intercapedines ſitum acido inficiat, & ad dolorem, ardoremque inducendum excitet, & quandoque etiam in tophos commutet. In hanc eandem ſententiam inclinat Tachenius; niſi quòd expreſſiùs memoret in articulis, eorumque internodiis mucum quendam, ſeu gluten ſpermaticum, *Synoviam* à Paracelſi aſſeclis dictum, in Arthritide ab illabente acido vitiari, & in indebitam fermentationem promoveri: Quæ ſanè à Paracelſo multo anteà prodita ſunt. Is enim putat, ſalſum minerale, vel ſuccum acidum, ſi in microcoſmo progignatur, & in ſynoviam impingat, dolorem podagricum inferre. Pro *Synovia* verò intelligit ſubſtantiam illam, quæ proximè abit in alimentum partis; ac ſpeciatim in Podagra putat eſſe gluten album, quo nutriuntur ligamenta, vel etiam aquam Articulorum irriguam. Hinc P. Fuhemannus apud Horſtium cohærenter his, inquit, proximam morbi hujus cauſam eſſe ſalem volatilem, qui cum fluxionibus, & catarrhis capitis in ligamenta, & tendines articulorum ſeſe inſinuat, & vehementi acrimonia dolores intolerabiles excitat. Quamquàm Paracelſus podagram quoque ex ſanguine furente conſtituit. Quercetanus etiam, Tartarum congeſtum in juncturis accuſat, quod ob novum fluentem humorem commotum paroxyſmum ſuſcitet, non aliter, ac ſi calci vivæ aqua affunderetur.

Tract. de morb. Princ.

Tr. de Podagr. & l. 1 de tartar. c. 2. tr. 4.

L. 8. obſ. 2.

De utroq; helleb. c. 2.

Conſ. de Arthrit.

Etſi verò tam diſcordes interſeſe videantur Autho-

tho-

Digitized by Google

thores in origine, & cauſis Arthritidis aſſignandis, in hoc tamen omnes conveniunt, ut acidum exaltatum recenſeant Artubus inſenſum: nec abſre, cùm affines admodum ſint Nephriticus, & Articularis dolor, ut vix aliquem invenire liceat Nephriticum, qui non pariter Podagricus, vel Chiragricus ſit, & humores pari modo in tophos, ac lapides concreſcāt. Crediderim autem plerumque lympham ejuſce ægritudinis cauſam, cùm plurima vaſa lymphatica dicta per articulos corporis excurrant: Illa verò acorem nacta, adhuc ſe ſola, & dolorem ingentem, & tumorem partibus inferet. Quamobrem Carolus Piſo exiſtimavit hanc unicam eſſe Arthritidis cauſam; in ea etenim concurrunt quæcumque Arthritidi inferendæ neceſſaria referuntur. Haud tamen inficiabor dolorem cum ardore conjunctum lympham arguere acriorem multo ſale ſaturatam; abſque ardore verò potiùs acidiorem; at cùm uterque deeſt, copiâ ſolùm lympha nocebit, & tenacitate.

V. Senner. q. 6. de Arthritide.

De Morb. ab illuv. ſeroſ. conſ. de Arthrit.

Neque verò humores iſti ſeroſi in Articulos illabentes Arthritidem omninò excitabunt, ſed ſolùm cùm penitiores partes, membranas oſſium, nervos, tendones, ligamenta, infeſtaverint: quippè ſæpè confluunt hi, vel ſimiles alii humores in artuum confinia, at Arthritidem non pariunt. Sic qui abſceſſus circa eas partes experiuntur, & qui tumores, ut cachectici, & hydropici, propriè Arthritici non ſunt. Dolore igitur internoſcere oportebit Arthritidem à cæteris tumoribus Articulorum: is enim præ primis patientes torquet; tumor verò, ſi accedat, & partium rubor, dolorem ſubſequetur; at in cæteris, à tumore potiùs partes dolebunt, vel illarum motus impedietur; cùm tamen in Arthritide non rarò acerrimè partes doleant citra tumorem manifeſtum à ſolo vapore acido per articulos dif-

Digitized by Google

ſuſo, mox fermentationem allaturo.

Neque inſuper de loco, undè ſeroſi iſti humores in Artus defluant, valdè dubitandum, quin glandulæ omnes, & adenoſa corpora ſtatuēda non ſint, quippè quæ facilè lympham admittunt, & aquæductus corporis excipiunt. Quare arbitratus eſt Deleboë Sylvius etiam glandulas pancreatis conglomeratas in id mali genus convenire, præſertim quia paroxyſmus articularius cum febre, quæ catarrhos comitari ſolet, rigorifica ferè ſemper invadit. Hinc & ab hypochondriis vehementer perturbatis quandoque vidimus immanes articulorum dolores ſucceſſiſſe. Acidæ etiam lymphæ, Arthritidem vagam ſcorbuticam, primordia ſua debere, ſuademur conjecturis ſanè non improbabilibus. Quæ de Arthritide univerſim dicta sūt facilè Podagræ, Chiragræ, Iſchiadi, cæteriſque particularibus Artuum doloribus aptabuntur. Porrò hi variant ſolâ partium affectarum diverſitate, cæterùm in reliquis conveniunt.

Analogus Arthritidi morbus eſt Rheumatiſmus, quo Articuli pariter dolent, ſed magis in partibus circumjacentibus; præſertim in finibus muſculorum, qua parte ligamenta, & tendones oſſa amplexantur, ipſique muſculi mutuo nexu fulciuntur. Eſt quoque Rheumatiſmus dolor vagus univerſum ferè corpus pererrans, imò ètiam interna viſcera, ac ferè momento temporis ab una in aliam partem tranſiliens; quamobrem à pleriſque Arthritis vaga appellatur. Pendere videtur à vitio ſanguinis, ob lympham abundantiorem ſimul, & acriorem, vel acidiorem, illi ſuggeſtam. Experiri enim aliquandò contigit venas in his aliquantulum turgere, & arterias pulſationes ſuas edere elatiores, & vibratas. Et quamvis à ſola lympha vitiata, nec adjecta ſangui-

gui-

guini idipſum eſſe poſſit, quia tamen Rheumatiſmum plerùmque febris comitatur, videtur ſanguis quoque in fermentationem adactus unà ſimul cum lympha vitiari. Atque hinc etiam differt Rheumatiſmus ab Arthritide: cum illo enim ferè ſemper febris iungitur; cum hac vel nunquam, vel rariſſimè, niſi ſolùm cùm primùm Artus adoritur. Prætereà cùm in Rheumatiſmo dolor deſinit, partes ad motum faciles remanent; ſecùs in Arthritide, quæ poſtquam deſierit, articulos deſerit tam graviter affectos, atque imbecilles, ut ægrè motum ferant. Rarò denique Rheumatiſmus repetit; at verò Arthritis nedum per certa tempora redit, ſed ſuos invehit paroxyſmos ſubindè atrociores.

Williſ. de Arthr. c. 14 p. 2. de An. Brut. contra Sēnert. & Horl.

Sæpiſſimè hi morbi victûs intemperantiam ſequuntur, vitam otioſam, immodicam Venerē, ſuppreſſas evacuationes præſertim per cutim, vias urinæ, & menſtruorum. Unde Hipp. 6. *Aphor.* 29. fœminas dixit podagrâ non laborare, niſi menſtrua defecerint. Vehementes item, ac diuturnas animi perturbationes, conſtitutiones aëris Auſtrinas, inæquales, & æſtuoſas, quandoque etiam Aquilonares, & frigidas; ex quibus, illæ ſanguinem attenuando, hæ verò cutis poros conſtipando, atque perſpirationem impediendo Arthritidis cauſam promovere poſſunt. Ab hæreditaria cōtagione Podagram, Chiragram, cæteroſque Articulares dolores in poſteros transfundi res eſt notiſſima; quamvis non rarò viſi ſunt à parentibus ejuſmodi morbo affectis proceſſiſſe, qui fuerint omni dolore articulario immunes. Multùm quippe hîc valet ratio ſervata in cibo, potu, Venere, & exercitiis opportunis: quo profectò fit, ut numquam, vel rarò extrà Urbes, & Principum aulas Podagra ſpatietur. Neque verò Eunuchis, fœminis, & pueris parcit, ſi otio, luxui, & vo-

V. 6. Epidem. ſ. 8. t. 55. de Pytheæ, & Georgippi coujugibus

V. Senec. epiſt. 95. de Fœminar. intemper.

voluptatibus indulgeant, ut docet Galenus 6. *Aph. comm.* 28 29. & 30.

Quamquàm autem Podagra, Chiragra, Gonagra, Iſchias, aliique dolores particulares, ob adjunctam vigiliam, ciborum nauſeam, virium dejectionem, aliaque ſymptomata graves ſint, & atroces, longè tamen pejor Arthritis univerſalis, quæ corpus reddit ſemianime, & in longum tempus protracta fit immedicabilis, atque febri ſociata periculo non vacat. Iſchiade etiam laborantes ſummis aſſiduiſque doloribus cruciantur, & quidem altiùs à ſumma nate interdùm per totum crus aduſque genu, & in extremum pedem. Pars illa pariter univerſa contabeſcit, & ſæpeſæpius decurtatur, luxato articulo, femoreque à ſuo ſinu dimoto. Ex Podagra, & Chiragra potiſſimùm diuturniori, adeò pedum, & manuum digiti contorquentur, ut immobiles, & tabidi remaneant; quin & tuberculos tophaceos exſerant planè irreſolubiles. Et licèt ab Hipp. proditum ſit ex varicibus ſupervenientibus averti ab articulis fluentes humores: id tamen vel numquam viſum, vel rarenter admodùm.

Hippoc. 2. prædict.

V. Hippoc 6. Aph. 60.

Verumtamen à Podagra, & Chiragra per certa intervalla recurrente plerique à graviſſimis ægritudinibus fuêre præſervati. Neque deſunt, qui tot, & tanta beneficia è Podagra proficiſci autument, ut ex multigena illorum varietate encomium Podagræ concinnaverint, ac illam ferè optabilem effinxerint, elegantèr magis, & facundè, quàm verè.

Quandoquidem diuturna, & inveterata Podagra medicamentis non cedit, imò ab illorum uſu præſertim importuno, gravior, & periculoſior ſæpiſſimè evadit, ut properreà, in proverbium jam tranſierit Ovidii carmen.

Tollere nodoſam neſcit Medicina Podagram.

Et

Et vulgò opprobrium Medicorum dici ſoleat: omnis proindè induſtria adhibenda eſt, ut cùm recens invaſerit, profligetur, ne deinceps altas radices figens, omnem Medicinæ operam eludat. Illi igitur protinùs occurrendum, nec tàm multis, variiſque medicamentorum generibus, quàm exactâ victûs ratione. Primùm autem paroxyſmum Arthriticum retundere, atque dolorem, tumoremque inductum demulcere, & minuere oportebit; mox verò alios imminentes, & futuros antevertere, & præcavere.

At de victu præcipua ratio habenda eſt, cùm per hanc plurimi incolumes evaſerint, & à Podagræ tyrannide prærepti, ſcilicet repudiatis, crudis, fæculentis, acidis, multis, variis, & difficilis diſſolutionis alimentis. Hinc Crato: *Ego*, inquit, *in recta victûs ratione, & abſtinentia, totam rationem præcautionis poſitam exiſtimo*. Sunt qui neque carnes admittunt, quæque in ſanguinem converti apta ſunt; licèt iſta moderatè ſumpta vix nocere poſſint, cùm tanta abſtinentia ſufferri nequeat, quantam morbus expoſcit, & Veteres præcepêre. Minimè verò præſcribenda videntur contuſa, conſumpta, aliaque hujus generis fercula, quæ plerùmque corrupta, vel indigeſta, nihilque mutata egeruntur, aut alvo gravamen, & partibus affectis excrementorum aggeriem afferunt. Cùm verò vires conſtantes ſunt, commendabilem quarundam Regionum morem arbitrarer, ubi ægrotantibus extrema fermè inedia indicitur in his aliiſque ægritudinibus articulorum, veluti ex Venerea contagione, & quidem ſummo cum emolumento, atque ægrotantium valetudine.

Braſſicam Podagricis utilem ſcribit Plin. l. 10. cap. 9. Epiſt. 52.

Vinum adeò nocuum in Arthritide nonnulli putant, ut toto corpore contractos referant, qui illo uſi ſint; ab aquæ verò potu priſtinæ ſanitati reſtitutos. Id autèm licèt quibuſdam expertum referatur,

V. Paul. Ægin. l. 3. c. 78.

tur, non tamen crediderim tanta mala ab uſu vini proficiſci, ut pleroſque etiam non juverit; neque ſecùs aqua ità ſalutaris eſt, ut aliquandò non noceat. Novi enim aliquos non minùs ab aquæ, quàm à vini uſu crudeliter afflictos Podagrâ, & quod gravius longè diuturniori, ac penè irreſolubili: quin imò crediderim à vino potiſſimùm albo, non tamen acido, & auſtero, diureſi promotâ, vel etiam diaphoreſi, Podagricos, & Chiragricos in melius abituros. Experiri namque contigit breviores paroxyſmos à vino, longiores, difficilioreſque ab aqua ſucceſſiſſe. Quòd ſi prætereà vinum comparetur medicatum, quale eſt antipodagricum Paracelſi, vel ex meliſſa, rore marino, ſalvia, betonica, aliiſque compoſitum, certiùs proderit. Verùm in his peculiares corporum conſtitutiones ſpectandæ ſunt, ex quibus conjicere licebit vinum nè potiùs, an aqua ſit profutura; quamquàm mediocritas ſemper eſt tutior, & ſalubrior in utriſque. De alvo tamen lubriciori ſollicitos oportere eſſe Podagricos, nemo unquam dubitavit.

Si Podagricis ſtatim à principio vena fuerit ſecta, mira vulgò prædicantur: quibuſdam ſcilicet illicò deſiiſſe dolorem; aliis numquàm ampliùs rediiſſe; nonnullos protinùs ambulaſſe. Nos verò compertum habemus à venarum ſectione pleroſque toto corpore convulſos, atque omninò motu privatos remanſiſſe, vel etiam extremum obiiſſe diem. Neque verò ſolùm his, quibus à principio ſanguis detrahitur, damna ejuſmodi imminent, ſed etiam aliis, qui per annum, vere, & autumno, aliquoties permiſerunt ſibi venas aperiri. Scribit enim Crato, iſtos languidos nimis, miſeroſque factos obſervaſſe; indèque violentiorem novi humoris affluxum, vehementioremque paroxyſmum conſequutum adjicit

V. Solenand. l.4. conſ 24.

Lib.4. conſil.

cit Hoëferus *in Hercul.Med.* confirmatque Ballonius, qui à ſanguinis detractione corpus refrigeſcere, nervos debilitari, & facultatem retentricem infirmari ſubdit. Nec prætereà ulla ratio ſuppetit, cur illa cõferre poſſit.Sed & cõtrà ſitus doloris,vitioſorum humorum conditio, partium affectarum natura, plerùmque etiam ætas, anni tempus, ſtomachi languor, & alia plura prorsùs refragantur.

Lib 4.cap. 1. Lib.2.epid.& ephem

Saluberrimum autem foret inſtante paroxyſmo, irruentes humores, vomitu, vel dejectione,ad os, aut alvum allicere,pro varia ægrorum habitudine: prævertitur ſiquidem impetus humorum in articulos, atque extra corpus avocatur, atteſtantibus idipſum Sylvio Deleboë,Riverio,Hildano,cæteriſque. At laxantia inutilia, imò etiam nocua obſervantur, ut de caſſia præſertim notat Heurnius. Suum Caryocoſtinum commendat Bayrus. Alii pilulas ex Hermodactylis. Alii reſinam jalapæ. Alii pulverem Arthriticum, & ſpecificum purgans Paracelſi apud Crollium, atque arcanum corallinum dictum. Laudat Hartmannus eſſentiam hellebori nigri ſæpius repetitam. At Pachequus apud Riverium Arthritidem univerſalem deſiiſſe refert uſu croci metallorum.

Append. tr. 8. cap. de Arthritide Cent. 6. obſ.84. Bayr.Sennert. Mayer Iwilliſ. M.M. l. 2. c.22. Obſ.31.

Sunt qui magnoperè ſalutaria etiam dicant diuretica, & ſudorifica medicamenta confluentes humores ab articulis avertentia; præſertim quia Hipp.4.*Aph.*74. ſcribit: *Quibus timetur futurus abſceſſus ad Articulos, his urina multa, & alba liberat ab abſceſſu*:quod etiam edocet *lib.de Humor.in fine.*

Per ſolius Lactis uſum continuatum Podagrici ſanati referuntur. At valdè de illo dubitat Fr. Ignatius Thiermair, & quòd Catarrhis, ac defluxionibus obnoxiis non proſit,ex Matthiolo:& quòd calculoſis obſit,ex Galeno 3.*de alim.fac.*15. & quòd in

V. Hipp. f. de affect.de lactis uſu in Podagr. conſil. l. 1. c.4.

in nervorum vitiis nocuum ſit ex Dioſcoride *lib.* 2. *cap.* 64., & quòd obſtructiones afferat ex eodem. Undè idem Author illius uſum in Podagra ſuadere non audet, cùm neminem illo ſublevatum viderit. Fatetur quoque ingenuè Williſius quoſdam à lacte inſigne juvamentum accepiſſe; alios verò multò deteriùs habuiſſe, & Arthritide nullatenùs curatâ, viſcerum obſtructiones, & cacochymiam contraxiſſe. Sed & infelices ex lactis uſu in Podagra eventus aliquot refert pariter Jo: Fortis *in ſuis conſultationibus*. (Cent.4.73.)

Vigente prætereà paroxyſmo, ad doloris ferociam leniendam Anodyna commendantur; & internè Narcotica exhibere non veretur Th. de Materne (Tract. de Arthrit.), ipſumque etiam laudanum; quo pariter feliciter ſe uſum teſtatur Hildanus, & Riverius non diſſentitur (Cent.6.85. Prax.l.16. cap.1.). Neque motum humorum ab illo impediri putandum, cùm opium inter ſudorifera referatur. Compertum autem eſt in ipſa doloris vehementia lanuginem verbaſco nigroadnatam, aut, (V. Vvall. Meth. Med.) verbaſcum ipſum arefactum, in fruſtula diſciſſum; & inſtar ellychnii contortum, mox incenſum, atq; urentem parti dolenti admotum Podagricis mirè profuiſſe, non ſolùm ad citam Arthritidis ſolutionem, verùm etiam ad ejuſdẽm in poſterum præcautionem. In ejus locum ſuffecta ſalvia idem præſtare poſſet.

A F. Hofmanno sũmè cõme ndatur ſpiritus ſalis (Clav. Schrod.) ammoniaci ſalſus, cum ſpiritu liliorũ cõvalliũ, pari quãtitate, & ſpiritu Arthritico miſtus, addito parũ cãphoræ loco dolẽti aliquoties illinẽdus. Hunc eumdem ſpiritũ laudat Hartmann. *in ſua praxi chymiatr.* Alii juvare experti ſunt aquam florum ſambuci, ſpermatis ranarum, & antipodagricam Rulandi, & Hartmanni; itemque folia hyoſcyami, cicutæ,

man-

mandragoræ, necnon lac recens mulctum, oleum amygdalarum, & vitellorum ovorum, carnem bubulam recentem, cataplaſma è mica panis, lacte, vitellis ovorum, & modico croci apud Hartmannum, emplaſtrum Arthriticum Mynſichti. Verùm non omnibus omnia juvamen afferunt, cùm & aliquandò viderim ſpiritum vini ardentiſſimũ profuiſſe; aut lixivium acre ex cineribus ſarmentorum; aquam calcis, ſalis, aut nitri, & phlegma vitrioli. Tam varia quippè ſunt, quæ ex humore, dolore, parte affectâ, tempore afflictionis, cæteriſque momento ferè accidunt, ut vel accuratiſſimum, oculatiſſimumque decipiant. V. Will. de Arthr.

At verò declinante podagrâ, & dolore prorsùs ablegato, ſi tumor in parte reſtiterit, atque ad motum ineptitudo, diſcutientia, ac diſſolventia convenient, qualia præſertim recenſentur lixivia è cineribus ſarmentorum, caulium, quercûs, & ſimilium, adjectis quoque medicamentis ex vitriolo, in quo latet anodynum ſal, & ſulphur; undè vitriolum album in aqua ſtillatitia caulium diſſolutum efficax dicitur Th. de Mayerne. Galenus, Aëtius. & Ægineta articulos podagricorum perfricandos jubent linimento ex ſale, & oleo miſtis. Idem Mayerne commendat emplaſtra ex hermodactylis, minio, gummi caranna, tacamahaca, quibus articuli affecti etiam roborentur. Ab oleo ex violis luteis, & floribus verbaſci firmari eos pariter mirificè, teſtatur. In idem conferre inquit Williſius emplaſtrum ex minio, ceruſa, & ſapone cum oleo coctis; vel quod habet, emplaſtri de minio part. ij. Paracelſi part. iij. Et Hartmannus aliud deſcribit ex vitriolo, alumine, & nitro, atq; aliud ad tophos extrahẽdos, diſſolvendoſque. Vituperatur tamen à nonnullis Alumen, quod conſtipãdo poros claudat, & impe- 2. de ſimpl. med. fac. 18 Tetrab. 3. ſ. 4. c. 21.

Digitized by Google

V. Hildan. ditâ diaphoreſi dolorem augeat. Neque ſolùm emplaſtra iſtiuſmodi admovenda monet citatus Th. de Mayerne; ſed etiam ad tophorum diſſolutionem celebrat ſal ammoniacum, ſal urinæ volatile crebris depuratum ſublimationibus, & cum optimo vini ſpiritu miſtum, quo deindè artus foveantur, reſeratis primùm poris ope balnei, vel vaporis lixivii ex fæcibus, aut ſcoriis flavis reguli Antimon. Magnifacit quoque oleum arſenici cum butyro majali, vel aliâ pinguedine commiſtum, & artubus illitum.

V. Trall. lian. & Valerian. de Podagr. Antid.

Antipodagrica denique plurima apud Auctores memorantur. Spigelius expertum ait pulverem foliorum cichorii ſylveſtris, menſe Majo collectorum, & in umbra ſiccatorum ad ſcr. ij. vel dr j. in jure pulli non ſalito manè quatuor horis ante prandium, & veſpere cùm æger vadit dormitum. In Miſcell. curioſ. ann. 1676. proponit ſpeciale quoddam remedium Andreas Cnœffelius ex *cinnabaris* Obſ. 84. *nat. ſcr. ß. pulver. ocul. cancror. & concb. ſingul. gr. xv. laud. opiat. gr. iij. in pulver. red. aliquoties aſſum.* Decoctum Cereviſiæ, in qua radix lappæ incocta ſit epotum, mirabile fertur Foreſto: ab illo enim lotium Lib. 29. obſ. 7. promoveri album inſtar lactis dicitur. A betonicæ uſu familiari, vel in pulverem redactæ, vel in tabellas, aut electarium; vel etiam in juſculis excoctæ magnam opem adfuturam in Arthritide ſcribit Hildanus: Et Capivacceus à foliis ſalviæ. Perutile dicit eſſe Poterius decoctum chinæ, viſci quercici, ivæ arthriticæ, granorum acanth., glycyrrhizæ, & coriandrorum ad xv. dies ſumptum. Electarium granorum juniperi per bimeſtre tempus mane, & ſero à cibo exhibitum etiam præcavet ex Paracelſo. Et Horſtius has pilulas præſcribit in ſolſtitiis ad ſemidrachmam ſumendas per menſem integrum,

Cent. 6. obſer. 32. l. 7 conſ. 26 apud Scholz. Cent. 1. c. 92. Lib. 8. de morb. ext. obſ. 3.

Digitized by Google

grum. Conficiuntur autem ex *pulver. chamæp. & chamædr. ſingul. dr.ij. centaur. minor. ariſtol. rotund. rhap. gent. ſem. hyper. & cran. hum. præp. ſingul. dr.j.ſſ. rad. cichor. ſantal. rubr. ſingul. dr.j. cum ſucc. ivæ arthet. & par. terebinth. excip. in maſſ. pilul.* Decoctum chamædryos lx. diebus exhibitum penitùs à podagra liberare teſtatur Solenarder. Meminit Sennertus cujuſdam aquæ vitæ à Gisberto Horſtio ex pluribus ſimplicibus in ſpiritu vini primùm infuſis, deindè in B.M. deſtillatis, elicitæ; quam nonnulli ſalutarem experti ſunt. A Cratone etiam, & Donzellino pulveres quidam deſcribuntur ſanè præſtantes, quosidem Sennertus refert, & commendat. Memoratur in *Ephem. Germ. ann.* 4. *obſ.* 123. Antiarthriticum efficaciſſimum trifolium paluſtre Dodonæi incoctum Cerevíſiâ, vel aquâ, & ſępiùs aſsũptũ. S. 5. conſ. t

Forinſecùs verò adhibita ſive ad ſedandum dolorem, ſive ad reſolvendos humores artubus hærentes opportuna plura alia ſubjiciũtur. Heurnio uſui fuêre Ranæ vivæ in butyro inſulſo excoctæ, & applicitæ; ſicut pariter fotus aquæ ſpermatis ranarũ, cùm ardor nimius urgeret. Platero Nix dicitur aliquibus profuiſſe, ut & acetum frigidum, ſuaſu Hipp. 5. *Aph.* 25., qui aquâ frigidâ dolentem locum perfundendum docet. At Ballonius vult illinendas eſſe partes dolentes oleo catellorum, eaſque deindè integendas pelle arietina recens detractâ. Et Reuſnerus, pinguedine Herinacei, quam in doloribus podagricis arcanum eſſe refert. Sennertus laudat ex Spigelio aquam ulmariæ, cum radicibus, & floribus deſtillatam. Et Riverius liquorem limacum à ſeipſo deſcriptum. Nonnulli ex Andernaco lixivium parant ex cineribus fagi, cui tantundem vini adjiciunt, cum portione aluminis crudi; atque eo pedum lavacrum manè, & veſperè repetunt, etiãſi

Aph. 16. ſ. 3. & Aph. 25. ſ. 5.

Prax. t. 2. c. 16.

V. Rodet. l. 3. prax. cap. 81.

Obſ. 115.

Pact. l. 16. c. 1.

L.2.epiſt. ſubindè illi tumidi, rubenteſque fiant. Apud Cratonem memoratur balneum, quod in uſu eſt in Hercul. 1. med. l. 4. Sileſia, ex ovis formicarum. Et à Wolfango Hoëfero, nedum ex his, ſed ex integro illarum globo cum ovis, & parte terræ collecto conficitur. Idem Apud River. obſ. 39 præſtare fertur decoctum ligni juniperi. Dolorem quoque citiſſimè ſedari ſcribit Formius, fotis partibus affectis aquâ foliorum fraxini deſtillatâ in alembico plumbeo. Alias aquas antipodagricas deſcribit Quercetanus, eaſque dolenti parti admotas Pharmac. reſt. c. 7. magnoperè conferre ait, ſi plures ex illis lotiones iterentur. Reuſnerus narrat vetulam quandam Ulmenſem omnis generis Arthriticos dolores miro effectu hâc ratione curare conſueviſſe. Primùm ex ſenecione, agrimonia, arthemiſia, ſcolopendrio, ſummitatibus juniperi, hederæ, & filicis in aqua fontis ſimul incoctis fomentum parabat, ægro undique circumtecto; mox verò affectas partes inungebat pinguedine canis, oleo lini, & lauri cum medulla cervi ſimul miſtis. Lotionem à ſenecione per xv. dies, dimidiam ferè horam ante cœnam, ſicut etiam è ligno juniperi, alii quoque commendarũt; V. Crat. l. 2 conſ. 26. recenſetque etiam Crato, qui uſum pariter vinaceorum ad roborandos artus prædicat utiliſſimum. L. 7. cōſ. 34 L. 19. obſ. 10 Deſcribitur à Foreſto unguentum, quo multi ſanati perhibentur articulis illito. Fit autem ex ſtipitibus ſambuci (è quibus medulla interior ſit extracta, atque in ejus locũ ſal intruſum, occluſis utrinque luto foraminibus, ne illud excidat) combuſtis, atque in pulverem redactis, ac unà cum oleo lavendulæ, & roſ. commiſtis. Apud Hartmannum extollitur Balſamum Podagricum, ſpiritus ſalis ammoniaci ab eodem deſcriptus, aqua antipodagrica ejuſdem, & altera Rulandi, atque Petroleum, in quo radices hellebori incoctæ ſint. Ad tophos autem

tem diſſolvendos, ſedandumque dolorem unicè commendatur emplaſtrum ex vitriolo Romano, alumine, & nitro in calcem ſimul ſolutis, atque cum farina hordei, & fæcibus vini commiſtis. Tophos articulorum emolliri, ac tãdem diſcuti ſcribit Rulandus balſamo ſulphuris calidè illito manè, meridie, & veſpere, admoto deſuper emplaſtro diaſulphuris excalefacto. In nodoſa denique podagra cauſticũ ex Mercurio ſublimato primùm adhibendum; deindè emplaſtrum attractivum dictum ab eodem Auctore deſcriptum.

Radix ſigilli B. Mariæ exactè contuſa genuum tumoribus, & doloribus mirè conferre dicitur à Borello. Cent. 2. obſ. 10. Ab aliis magnifit decoctum radicis, & foliorum urticæ in lixivio. Liquor radicis vitis nigræ, dum adhuc viret, aliquantulum digeſtus, ſicut etiã tapſi barbati, menthaſtri, parietariæ, cicutæ. Verùm hæc non temerè adhibenda, cùm oporteat omninò, pro opportuno illorum uſu, tempora Arthritidis internoſſe.

Radix tormentillæ Montanæ fronde rotunda alligata tibiis præſervare à podagra, & alligata brachiis à chiragra nonnullis dicitur. Cent. 3. obſ. 28.

Nonnulla hìc poſtremò de Podagræ tranſplantatione pro coronide memorabimus, omiſſis tamen quæ fuſiùs retulêre Jo: Loſelius, Salmuthius, Fluddius, Th. Bartolinus, aliique, ſolùm referam, quod in hanc rem tradit Borellus, Podagram mirè levari, ſi catelli cum Podagrico recumbant, & ciborum reliquias, ac ſputa deglutiant: futurum enim, ut morbum illi contrahant, æger verò convaleſcat; pari modo ac pueri cum ſenibus dormientes, halitu ſeniles morbos concipiunt. At longè admirabiliùs eſt quod narrat Reinerus Solenander, S. 1. cõſ. 20. ſe propriis oculis vidiſſe in quodam Epiſcopo Arthritide graviter laborante. Amputata crura Teſtudini maſculæ vivæ priuſquam Luna cum Sole congrederetur, & conſuta ſacculis ex pelle hædina æquè pro illo-

rum

rum magnitudine capacibus, ſingulis membris patientibus reſpondentia, dextrum dextro, ſiniſtrum ſiniſtro, anterius antico, & poſtico poſterius, alligata, tantam opem attulère, ut ſenſim tumidi articuli detumere cœperint, & agiliores evaſerint. Cūque hujus experimenti Author nil quicquam de Teſtudinum differentiis tradiderit, arbitratur Solenander, in podagra frigidâ putatâ, eſſe in uſum adhibendas teſtudines terreſtres; in calida verò aquaticas. Neque iſtiuſmodi remedium vult parviſaciendum, quòd ab uſu communi, aut à ratione alienum videatur: nam multa, inquit, ſunt in rerum natura, quæ experientia talia comprobat, licèt ratio nihil inveniat, quo illa dijudicet. Meminit etiam Helmontius magneticæ curationis Podagræ, aliarumque ægritudinum ex Paracelſo, quam haberi inquit per ſanguinem calentem ægri in ovi putamine ſotum, mox cani, vel ſui in cibum exhibitū commiſtum carnibus: futurum enim ait ut ægritudo in canem, vel ſuem tranſiliat.

Ad Iſchiadem ſpecialiùs conferre conſueverunt clyſteres injecti ex decocto centaurii minoris, ut Fernelius teſtatur; vel ex decocto bryoniæ, aut colocynthidis; necnon rutæ, ſalviæ, ſtæchados, betonicæ, hyperici, roriſmarini, baccarum juniperi, lauri, ivæ artheticæ, meliloti, chamæmeli; itemque ex vino albo veteri, ſapa, urina pueri, quouſque ſanguis cum mucoſis excrementis egeratur. Ex Catharticis potiùs commendantur quæ vomitum, quàm quæ dejectionem moliuntur, tanquàm à parte affecta commotos ex pharmaco humores removentia. At verò omninò diſcernere oportebit an non tenuibus humoribus in coxam confluentibus Iſchias debeatur, ut notat Hippoc. *lib. de affect.*
In com. Undè monet Proſp. Martianus, aliam exigere cura-

ra-

rationem dolores ad Iſchium attinentes, qui hùc, illùcque vagantur, ab his, qui fixi, ſtabileſque ſunt: proptereàque Hippocratem, advertit, diverſam in utriſque medendi rationem inſtituiſſe: Fixos enim dolores abigere ille conatur clyſteribus acerrimis; mobiles verò mollientibus; in illis motum, uſtionemque adhibet; at neutrum in his approbat.

Cùm cætera non profecerint, conſueverunt Antiquiores documento Hippoc., Celſi, Æginetæ, & aliorum ferro candenti partem inurere: quod ex Recentioribus multi quoque ſalutare ſe expertos confitentur. At Noſtrates nunquam id tentare ſunt auſi, ſed ejus loco emplaſtrum admovere ſolent ex pice, ſulphure, & ſinapi. Quibuſdam efficax dicitur, quod ex iberide, piperite, & naſturtio conficitur, deſcribiturque præſertim à Sennerto hoc loco. Aliis Lacunæ unguentum ex ebulo commendatur. Ceratum oxycroceum etiam prodeſt, cui præterea addit Foreſtus ſubduplam picis portionem cum ſulphure, & oleo lumbricorum. Ex urtica cocta cum cerevihſia, & in modum cataplaſmatis applicata quoſdam curatos etiam narrat; refertque Guainerium expertum pluries ab urticis mordentibus tam manè, quàm veſperè, coxam aduſque puſtulas verberatam in priſtinum reſtitutam eſſe. Idque remedii genus admittit pariter Wolfangus Hoëferus; at verò partem cæſam ſpiritu vini abluendam deindè jubet. Verùm Rhaſis cum allio, & cœpa locum affectum perfricat, poſtmodum aquâ ſalsâ lavat. Cæterùm apud Noſtrates in uſu ſunt Vinacea, atque hypocauſta, & balnea Puteolana, præcipuèque illud, quod eſt ad Lacum, qui Agnanus dicitur, ac ſulphuris fumum exhibet vehementiſſimum. At admirabilem hìc non reticebo pilularum ex Mercurio diaphoretico efficaciam, quarum

6. Aph. 60. l. 4. c. 22. l. 6 cap. 76.

L. 29. obſ. 20.

Lib. 29. obſ. 22.

Hercul. med. l. 4. c. 1.

non

non ſolùm in his, verùm etiam in cæteris omnibus Articulorum doloribus, etiam ex venerea lue progenitis, utilitas ſingularis obſervatur. At verò ſi fortè ab unctionibus, aut ſuffumigiis relictus in articulis, & nervis Mercurius Arthritidis cauſa putetur, efficax medicamentum, & expertum pleriſque dicitur ſequens decoctum: *Radicis enulæ campanæ unc.ij. & corticis radicis fœniculi ſylveſtris unc.j. ſſ. bulliant in libris v. aquæ, & vini veteris uſque ad conſumptionem medietatis*, & de colatura exhibeatur lib.ſſ. pro qualibet vice mane calida, antequam æger ingrediatur Laconicum naturale ad ſudorem excitandum: idque iteretur ſepties, vel prout nenéceſſitas expoſtulaverit.

Ad Arthritidem denique vagam ſcorbuticam facient quæcumque ſcorbuto prodeſſe alibi dicta ſunt: cùmque apud Nos non adeò frequens ſit, conſultò illam omittimus. Legi autem præ cæteris poterit Andreas Mollenbrocius *de Arthritide vaga ſcorbutica*, ubi fusè nimis, & eruditè ex compluribus aliis Authoribus Naturam, cauſas, ſigna, & curationem ejus proponit, & examinat.

DE ERYSIPELATE.

A Crebro nimis, nec abſque periculo, Eryſipelatis in hiſce Regionibus obſervatione, ſpecialem de illo ſermonem inire cogimur, eòque magis, quia partes ad Artus ſæpiùs, plerumque etiam ad caput, & faciem ſpectantes invadit: neque cæteræ aliæ ab ipſo immunes ſunt, cùm indiſcriminatim, & ſuperæ, & inferæ, itemque extimæ, & intimæ Eryſipelate affici poſſint.

Ejus

Ejus autem nomine intelligunt Medici tumorem illum in partibus cutaneum, rubentem, æqualem, cum ardore conjunctum, tactu dolentem, ac veluti refugientem, mox atque redeuntem, febre plerumque præeunte, vel ſubſequente, cum aliis ſymptomatibus cum illo copulari ſolitis.

De ejuſdem cauſa non benè convenit inter Authores. Quamvis enim vulgò ſit creditum à bile, & quidem acriori, calidiorique pendere; Galenus tamen pluribus in locis potiùs ſanguini tenuiſſimo, ac ferventi illam adſciſcit; à bile verò Herpetem excitari ait. In quam eandem ſententiam complures alii conceſſerunt, & præ cæteris Sennertus, conſiderato nimirùm colore partis Eryſipelate affectæ, roſeo, non flavo, cum quo nec acritudo, nec calor, nec dolor vehemens jungitur, qui à bile induci deberet. 2. Ad Glauc. c. 1. & l. de tumor c. 9. Pract. l. 5. p. 1. c. 7. & de febr. l. 2. c. 16.

At neque à ſanguine tenuiori ſolùm, Eryſipelas fieri, niſi ab acido quodam vapore, vel humore in motum adigatur, & fermenteſcat, exiſtimat Helmontius, qui pariter obſervat liquorem ex Eryſipelate manantem non eſſe amarum, ſed planè ex acido ſalſum. Paſſ. humor. decept. c. 1. & 2.

Quoniam autem Eryſipelas non rarò exhibet roſeum, rubeumque colorem, aliquandò etiam albũ, pallidumque cum modico ardore, nulloque ferè dolore; unde Medici phlegmonoden, & œdematoden appellant; imò etiam & ſcirrhoden, ſi ad fuſcum vergere videatur. Hinc crediderim ejuſmodi varietatem haberi à vario humore cum ſanguine commiſto, cui acidum inexiſtens expulſionem in cutim promoverit. Lymphæ etiam hujuſmodi vitium aliquandò debetur, cùm experiamur à detentis ſudoribus ſæpenumerò Eryſipelata ſuboriri, præſertim ſi obeſiora corpora ad ſudorem jam diſpoſita frigido ambienti ſe expoſuerint, unde ſal-

ſum lymphæ frigore aëris acorem contrahat, & irritamentum. Idipſum accidere poterit, cùm acidum ſucci Pancreatici à debili fermento felleo non ſufficienter temperatum in chylum, & ſanguinem irrepſerit; quare fermentationem in corde, & ſanguine promovet vehementiorem, itemque parit nedum Eryſipelata, ſed etiam febres urentiſſimas, aliaſque ægritudines propemodum acutiſſimas. Quòd ſi præterea ab acido iſto retardetur quadantenùs ſanguis in apicibus arteriolarum, vel in poris carnium; ille in grumulos coactus, Eryſipelas ingenerabit, in gangrænam, vel in ſuppurationem terminandum.

Solet febris ſæpiùs præcedere, nonnumquàm etiã ſubſequi: imò aliquandò, eo apparente, deſinit, frequentiùs verò ad finem uſque comitatur. Quamobrem & morbi, & ſymptomatis vicem gerit; vel ex adverſo criticam, & ſalutarem depoſitionem cauſæ morbificæ ad cutim promovet. Hinc licèt vitium in ſanguine, vel in lympha deſignet, quia tamen, propulsâ ad cutim materiâ, ſanguis ipſe, & viſcera interna ſubindè repurgantur, proindè ſcribit Hip-
6. Aph. 25. poc. Eryſipelas ab interioribus ad exteriora verti bonum; contrà verò malum: quandoquidem & pulmonem, & pleuram, & diaphragma, & jecur, & alia quæcumque viſcera Eryſipelate affici ſępiùs
5. Aph. 43. ex anatome compertum eſt; & Hipp. de utero ſpeciatim meminit, cùm inquit: *ſi prægnanti in utero fiat Eryſipelas, lethale.* At verò etiam ab hoc externas partes occupante, periclitantur ægrotantes, ſi exindè interiora non leventur, nec febris remitta-
7. Aph. 20. tur, aut deſinat; itemque ſi putredo, vel ſuppuratio contingat. Hæc autem ſæpiſſimè ſupervenire viſa ſunt à refrigerantibus temerè adhibitis. De-
7. Aph. 19. nique Eryſipelas vulneribus, fracturis, luxationi-

bus

bus, denudationibus oſſium ſi accidat, ſemper eſt periculoſum; nam etſi nil aliud mali accedat, ſanationem ſaltem turbat, & impedit.

Meminit de quodam *Eryſipelate* M. Aurel. Severinus, Zona Herpetis appellato. Differt autem ab Eryſipelate, quòd hoc uni tantùm loco hæreat, ibique perſiſtat; In Zona verò rubor priorem locum deſerens, alium invadit, ac perpetim excurrit, & ſerpit, imò hinc inde multotiès vagatur, quale aliquando obſervavimus in nobili quodam Duce, ac nuperrimè in Epidemica conſtitutione Autumni 1700. & ſequentis Hyemis 1701. hîc Neapoli, quâ plurimi periere. Volaticam nonnulli appellant. 4. de noviſ. obſ. Abſceſſuſ. cap. 9. V. obſ. 4. Eph. German. Ann. 3.

Curationem explendam putant in praxi evacuatione humoris bilioſi, neque ſolùm per cholagoga medicamenta, verùm etiam per iteratas ſanguinis miſſiones, quibus ejus fervorem, & febrim ipſam comitem obtundi, & extingui arbitrantur; exhibitis pariter ſumme refrigerantibus, & humectantibus, itemque acidis cujuſvis generis.

At iſta maximè nocent, aut vehementiori motu in ſanguine concitato, aut impeditâ illius reſolutione, ab infractis per phlebotomiam viribus, aut ob languentem in parte affecta vigorem, deducto in ſuppurationem, & non rarò etiam in gangrænam Eryſipelate: quæ ſanè potiſſimùm accidiſſe viſa ſunt, cùm poſt febrim Eryſipelas irrupit, ſi non extinctâ, ſaltem magna ex parte remiſſâ febre. Quare prudenter quidem Galenus 14. *meth.* 3. *et* 2. *ad Glauc.* 2. à Phlebotomia abſtinet. Neque minora mala conſequi ſolent à medicamentis purgantibus ea enim humores plurimùm agitando in partes affectas adigunt, febrim exaſperant, ſitim augent, & interdum etiam phrenitidem, aut internam inflammationem inducunt. Hinc nonnulli

V. Fort. conſult 95 c. 1.

nonniſi in declinatione ſolùm purgantibus blandioribùs licere uti pluribus contendunt.

De noxa ab adhibitis refrigerantibus, tam clara, & cunctis obvia res eſt, ut nemo uſpiam ambigat. Galenus ab horum uſu in ſcirrhum Eryſipelas abire docet: conſtipatis namque poris, humoris diffla- tio impeditur, imò & pars ipſa inſigniter refrigerata ſtupet, & gangrænam incurrit. Longè majus damnum ſequitur, ſi oleoſa, & pinguia admoveantur, atteſtante quoque Sennerto, qui gangrænam, aut ſuppurationem ſubindè futuram ſcribit, ac potiùs more ambuſtarum partium tractandum eſſe Eryſipelas ſuadet, admotis nimirùm calidis, quæ cutim laxent, poros reſerent, ſeroſos humores in puſtulas erupturos reſolvant. Quamobrem tantùm abeſt, ut refrigerantia iſta conſentanea ſint, ut maximè repugnent; & contrà applicito ſpiritu vini inter initia, Eryſipelas illicò tolli fateantur plurimi, idque in praxi ſæpiſſimè ſimus experti. Narrat prętereà Riverius juvenem Eryſipelati frequenter obnoxium ab uſu vini meracioris prorsùs immunem evaſiſſe.

2. ad Glauc. c. 4.

V. Thom. Barth. c. 6. Lib. 2. de febr. c. 16. V. Sanct. meth. vit. err. 18. c. 15 Wal. meth. med.

Helm nat. cōtr. neſc. Du-Hamel. de Corp. affect. &c. Cent. 2. obſ. 41.

Quæ igitur tutò Eryſipelata curare, imò & alia inflammationum genera diſſolvere, & citra ſuppurationem ſæpiſſimè depellere viſa ſunt, multo alkali ſunt prædita, atque, præ primis ex vegetalibus, Taraxacum, ſylveſtre cichorium, ſemina cardui benedicti, radix tormentillæ, abſinthium, centaurium, gentiana, naſturtium aquaticum, pulvis ſorborum ſylveſtrium villoſorum cum maturuerint, & in furno leni calore exaruerint. Ex animalibus verò Cornu C., mumia, ſperma ceti, coagulum hædi, oculi cancrorum, pulvis, & ſal viperarum, ſanguis leporinus, & hircinus. Atque ex foſſilibus cujuſvis generis bezoardica, præſertim ex

Mar-

Marte; Mercurius, & ſtibium diaphoreticum, teſtacea quævis, atque in calcis formam redacta. Ab his enim omnem in ſanguine malitiam ab acido inductam certò corrigi, & emendari ſæpiùs obſervatum.

At pleraque etiam externè adhibita acidum frenando, & abſumendo Eryſipelati tutiſſimè medentur. Ex Helmontio cruor leporis admotus certò ſanat; imò & linteum leporino cruore intinctum, etiamſi ſiceum alligetur. Novimus etiam ſanguinem calentem felium, canum, ſimiliumque animalium ferè momento juvare; quare vulgò quoque ſolitum ſanguinem exceptum è cauda felis, vel canis reciſa, in ejuſmodi uſus adhiberi; Et Lotichius affirmat idipſum præſtari per ſanguinem ex auricula vulnerata ſtillantem. Ab eodem Helmontio proditum eſt Eryſipelatis curationem ſitam eſſe in ſapone, & lixivio, aliiſque analogis, indeque dependentibus, quoniam hæc acidum combibunt, & extinguunt. Stercus item humanum calidè applicatum una nocte omne acidum extrahere, & abolere dicitur. Præclarum etiam remedium eſſe ſcribit Heurnius ſtercus recens bubulum in ſartagine coctum cum aceto; adjectis floribus chamæmeli, & ſambuci, ſi inſtar cataplaſmatis tepidum admoveatur. Aquam hujus ſtillatitiam menſe Majo elicit Solenander. Probatiſſimum refert Bartholinus vulgi remedium eſſe, & nunquàm fallere viſum, urinam propriam melle ſubactam, ſummo mane, tribus diebus continuis, aſſumptam; externè verò lithargyrium tritum telâ lineâ exceptum, & parti laboranti impoſitum. Saponem album Venetum in aqua ſcabioſæ calente diſſolvit Solenander, eaque imbuit pannos lineos mundos, mox ſiccatos admovet. Apud Jo: Wierum plura referuntur Eryſipelati con-

Tr. Imag. Ferm.

Obſ. 9. c. 6. lib. 1.

De febr. cap. 9.

6. Aph. 25.

Centur. 6. hiſt.

Sect. 5 cõſ. 12. & 13.

Lib. 2. obſ.

conferentia ex cortice ſambuci abraſo, & membro patienti obvoluto; vel ex interno cortice tiliæ macerato in aqua florum ſambuci; pariterque ex vitellis ovorum, ſale, & bolo Armenia commiſtis: quod remedii genus approbat quoque Foreſtus. Suffitus ex foliis, & ramuſculis ſabinæ in pulverem craſſiuſculum contritis ſalubriter adhibitos memorat Reuſnerus; & cum ulceratio adfuiſſet, emplaſtrum ex cera fulva aquâ calidâ manibus ſubactâ. Sedatum dolorem, & curatum Eryſipelas narrat idem Foreſtus admoto malagmate ex lacte, pane ſiligineo contrito, & pulvere terræ Cimoliæ, quæ exteriùs furnis circumducitur. Verùm cum hac miſcet Lotichius micam panis albi cum pauco croco, & vitello ovi, vultque incoquẽdam in ſ.q. lactis vaccini quouſque ſpiſſeſcat: At aliis ſatis eſt admovere farinã è ſecale ſacculo incluſam. Arcanum etiam Foreſto eſt aqua ſpermatis ranarum, cum linteis applicita. At hanc periculo non vacare affirmat Hartmannus, qui potiùs commendat decoctum myrrhæ, & olibani in vino, & aceto calidũ. Decoctum quoq; parat Heurn. Myrrhæ, thuris ſing. ad unc. j. in aquæ ſolani cyathis duobus, & aceti cyatho uno additis caphuræ, & croci ſingul. dr. j. idque adhibet parti rubenti. Pulverem quendam Eryſipelatodem conficit Mynſicht, & pannum lineum Crocatum dictum, & utrumque mirabilem prædicat, ſi parti affectæ admoveatur. P. Barbette cretam in pulverem redactam cum charta emporetica adhibet, ac citò, & tutò ſanare dicit: laudat quoque fomenta ex myrrha, ſaccharo Saturni camphora, & opio in vino, vel ex trochiſcis albis Rhaſis, camphora, ſpiritu vini, & aqua ſambuci. Apud Philippum Grulingium, inter alia plura, deſcribitur lac aureum ex lixivio, & oleo ſambuceo

L. 2. obſer. Chirurg. 2

Obſ. 124.

Obſ. 9. l. 1. c. 6.

In chirurg

Floril. p. 29. c. 17.

ceo paratum inſtar lactis, quo Eryſipelata non ſolùm feliciter curantur, ſed etiam adverſus corruptionem, & gangrænam muniuntur. Multa alia ex cortice, baccis, & floribus ſambuci conficiuntur medicamenta, tam interna, quàm externa, uſu, atque experimento comprobata, ut potiſſimùm eſt illud, etiam ad Eryſipelatis præcautionem, ex decocto florum ſambuci recentium in lacte vaccino; cujus meminêre Solenander, Sennertus, idemque Grulingius, aliique.

Poſtremò victûs ratio ſit temperata. A carnibus utile erit abſtinere. Corporis, & animi motus nocui, præſertim ira, & mœſtitia conſuetæ evacuationes ſalutares, et ſi ſpontè non ceſſerint, arte promoveri blandè poterunt.

Gangrænæ, & ulceri ex Eryſipelate occurrent diaſulphur Rulandi, Balſamum ſulphuris, lixivium acre è cineribus quernis, in quo ebullierint ſcordium, naſturtium aquaticum, vincetoxicum, abſinthium, ſcabioſa, filix: Spiritus vini camphorâ imbutus, linimentum à Barbette deſcriptum, aliaque plura paſſim Chirurgis conſueta. Centur. I. cur. 43. V. Hartm. in prax.

Ad contuſiones, tumoreſque à reſtagnante, concretoque ſanguine, mirificè valet emplaſtrum de ſpermate ceti deſcriptum ab Adriano à Minſicht; itemque cataplaſma ex bryonia minutim deraſa, mox contuſa, & ſimùl cum farina hordei ſubacta inſtar pultis. Plura alia videſis apud Grulingium in ſuo Florilegio.

DE

Digitized by Google

DE FEBRIBUS.

FEbrium naturam Neoterici inquirentes, congruentiora argumenta deduxerunt à fermento, & fermẽtatione, potiſſimùm in vino, cæteriſque liquoribus habita. Videntur enim illa eadem ſanguini in Febrientibus accidere, quæ muſto, vinoque doliis concluſo, experimur: equidem, ut vinum fermentatione ſubactum disjungitur à partibus fæculentis ſubſidentibus in ima, nî tamen fermentatio interturbetur; ità ſanguis heterogeneâ miſturâ vitiatus in motum fermentationis adigitur, quouſque inutilia, & impura ſecernantur, & repurgentur, remanentibus utilibus, & ſalubribus: quamobrem non incongruè Febrim plerique ſanguipurgium appellarunt, illamque non à ferveo, ſed à februo, quod eſt expurgo, & ſejungo dictam maluerunt, aptiſſimâ planè etymologia.

Perperam autem nonnulli Fermẽtationem cum Ebullitione, & Fervore confundunt. Quamquàm etenim aliquandò ſoleant res calore citiùs, vehementiùſque fermenteſcere; non tamen illum omninò exigunt, cùm plurima ſponte ſua, ſine ullo caloris

loris adminiculo fermentationem contrahant. Nec inſuper cùm fermenteſcunt, perpetuò etiam incaleſcunt, & fervent ſaltem ſenſibiliter: ſucci namque plantarum, uti & fructuum, ac ſeminum fermenteſcentes nullum caloris ſenſum exhibent; ſicut nec maſſa farinacea fermento ſubacta; neque vinum ipſum fugiens, aut aceſcens. Motum quidem, & actionē interſeſe partes heterogeneæ ſubeunt, at non ſemper noſtris ſenſibus obviam; unde non rarò pro calore frigus potiùs perſentitur.

Hinc itaque non benè per ſanguinis fervorem, caloremque corporis adauctum, Febris quæcumque internoſci poterit: quippe Febres malignæ, & peſtilentes, quæque Flandricæ, & Caſtrenſes vocantur, cum ſyncope conjunctæ, Horrificæ, Rigorificæ, aliæque ſimiles, ut & Epialæ Galeni, tantùm abeſt, ut calorem excedentem præſeferant, ut potiùs ingenti frigore ſint ſtipatæ; neque ſolùm inter initia, ſed etiam per univerſam ferè acceſſionē. Argumentum prætereà à Walæo, & Sylvio promotum, quo urgent calorem auctum nec omni, nec ſoli, nec ſemper Febri competere, idipſum ſatis maniſeſtè evincere videtur: quod latiùs eſt proſequutus Thomas Bartholinus *in epiſtolis ad Holſtium* datis, quibus etiam ex pluribus oſtendit Rigorem, atque Horrorem in Febribus intermittentibus ad ipſas reverà pertinere, eſſeque veriſſimam paroxyſmorum partem; præter alia quamplurima, quæ in eandem rem collegit Franciſcus Pienſ. *de febribus, cap. 2.*

V. etiam Helm. de febr. c. 3. de febrib. diſquiſ. med. 1. de febr.

Centur. 3. epiſt. 71. & 73. & Cēt. 4. epiſt. 47.

Videtur ergo Febris affectus corporis, in quo ob indebitam fermentationem in ſanguine inductam, motus ejuſdem, & cordis perturbatur: afficitur equidem per ejuſmodi fermētationem nedum cor, ſed corpus univerſum quouſque repurgetur coin-

Digitized by Google

quinatus ſanguis; undè Campanella vocavit Febrim Bellum Naturæ adverſus cauſam mobificam; & certum quidem eſt, cùm vires illam ferunt prodeſſe; pari modo, ac fermentatio in muſto utilis obſervatur. Eâ enim quidquid in ſanguine heterogeneũ, & pravæ conditionis, admiſtum eſt, ſalubriter plerumque ſecernitur. Hinc experimur pleroſque jam diù malè affectos, fereque à nativitate morboſos per Febrim ſalubriores evadere, atque meliori inpoſterùm frui cùm corporis, tùm animi conſtitutione, ut adhuc in vulgi adagium abierit, Febres per tempora pueritiæ contingentes vegetationi, & ſpecioſitati maximoperè conferre. Quâ etiam ratione à nonnullis proditum eſt, quoſdam ad extremum ſenium perductos ex gravi deindè Febre refloruiſſe, & veluti repueraſcere viſos; quandoquidem per Febrim, repurgato ſanguine, veterem, & laxam habitudinem corpora exuta, novam, ſolidioremque induunt. Morbos inſuper curatu difficiles, vel etiam inſanabiles ſuperveniente Febre

De loc. in hom. 6. epidem. 5. 6. 4. Aph. 57. 5. Aph. 5. & 70. 6 Aph. 40. 44 & 51. 6. Aph. 52. de judic. in fine epiſt. ad Demetr. 6. epidem. comm. 2. prorh. comm. 2.

curari teſtatur Hippocrates: Sic Epilepſiam, Apoplexiam, Convulſionem, Tetanum, Aphoniam, Hypochondriorum dolores, ſimileſque ægritudines ex Febre ſolvi, & deſinere pluries edocet: ut hîc ſileam catarrhos, dolores articulorum, ventris cruditates, tumores, à Febribus citiùs, faciliùſque terminari; adeout idem Hipp. & Galenus ſcripſerint in affectibus capitis, & nervorum, cum torpore, & motûs impotentia à craſſis, lentiſque humoribus ortis, Febrim eſſe excitandam.

Non igitur Fermentatio, & Febris morbus eſt, ſed cauſa, quæ fermentationis indebitæ in ſanguine origo fuit, plures, diverſaſque ægritudines affert; ut propterea cum ſanguine circumflua æſtum, atque orgaſmum univerſalem pariat; alicui verò

par-

Digitized by Google

parti infixa, & hærens, inflammationes, eryſipelata, & pro partis affectæ varietate pleuritidem, anginam, hepatidem.

Veteres Medici Febres aliarum ægritudinum ſymptomata appellarunt, cùm illæ has conſequuntur. Hippocrates ex inguinum tumoribus Febres malas fieri, aliiſque affectibus illas ſupervenire ſcribit, ut carbunculis, apoſtematibus, abſceſſibus: ſic quoque à vulneribus, contuſionibus, & ſpina digito infixa ortæ Febres ſymptomatum vices gerere videntur; quamobrem illæ ſpontè deſinunt detractâ ſpinâ, eductoque ſtagnante ſanguine, atque ad cicatricem perductis partibus vulneratis. Hinc Hipp. inquit: *Dum pus conficitur, dolores, ac Febres accidunt magis, quàm jam confecto.* Verumtamen ſi quis eas cum Platero Concomitatas appellaverit, per me planè licebit, cum non rarò fiat, quòd illa eadem cauſa, quæ in ſanguine permiſta Febrim excitavit, alicubi etiam hærens, aut humorem figens, alium morbum pariat, ut in inflammationibus. 4. Aph. 55. 2. Aph. 47 V. Gal. in comm.

Quandoquidem Febris à ſanguinis indebita fermentatione eſt, cauſæ ejus innumeræ penè erunt: excedens cùm animi, tùm corporis motus: res in cibum aſſumptæ, ſi conſuetum, cui Natura aſſuefacta eſt, modum excedant; undè non ſolùm ab uſu rerum, quas vulgò calidas putant, ſed etiam ſæpiſſimè à nimia quiete, & ab otio, atque ab alimentis, ſive medicamentis frigefacientibus Febres exoriũtur graviſſimæ, periculoſiſſimæque. At verò putredo, quæ humoribus affingitur, præcipuaque fertur Febrium cauſa, ſi tàm familiaris ſanguini foret, quàm vulgò creditur, certè nulla Febris in ſalutẽ deſineret, cùm animalium vita, putrefacto ſanguine, non poſſit eſſe ſuperſtes.

Indebita autem in ſanguine Fermentatio erit à

Digitized by Google

ſuccis non benè à ſanguine ſecretis, vel eidem, præter id, quod deceat, communicatis. Hi autem plures, & varii eſſe poſſunt: ex cibo, potuque, adeòque ex chylo, lympha, ſucco pancreatico, felleo humore, cutaneis recrementis, aliiſque ex alvo, renibus, & veſica, propriiſque viſcerum fermentis. Sanguis ipſe ſi fortaſsè ab aëre, & halitibus per aëra diſperſis inficiatur, aceſcat, acrior, ſalſior, ſeroſior, craſſior, aut aliter vitioſus evadat: ſi impetuoſiùs irruat, vel aliquatenùs moretur, & ſubſiſtat in apicibus arteriarum, vel poris partium, aut in ventribus cordis, pulmonumque vaſculis, ac cerebri plexibus hæreat, ut in malignis, ac mortiferis Febribus ſæpenumerò obſervatum eſt, malæ fermentationis cauſa fit. Itaque quæcumque ſanguini diſſentanea conſociantur, ſicuti indebitam motionem in illo excitant, ità & cordis, arteriarumque motũ turbant, & depravant, magis tamen, aut minùs, prout magis, vel minùs fuerint ad fermentationem promovendam idonea.

Quamvis verò differentiæ Febrium innumeræ dicantur, præcipuæ tamen revocantur ad continuas, & intermittentes, prout fermentum fuerit in ipſo ſanguine, aut aliundè ſuggeſtum, & per ſingulas acceſſiones repurgatum. A duratione etiam breves, & longæ appellari ſolent; atque à modo, increſcentes, decreſcentes, & in eodem ſemper vigore perſeverantes. Inſuper ab adjunctis ſymptomatis, frigorificæ, calorificæ, aſſodes, helodes, maraſmodes, lipyriæ; nec non cum ſyncope, delirio, ſopore, exanthematibus, inquietudine, laſſitudine, alvi fluxu, hæmorrhagia, & conſimilibus conjunctæ. A periodis, quotidianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ. A cauſis pariter dici ſolent lymphicę, bilioſæ: glandulares, hypochondriacæ, epidemicæ, mali-

gnæ,

gnæ, peſtilentes: legitimæ, aut nothæ, aliæque.

Illas à ſolo pulſu celeri, & frequenti, ut pleriſque creditur, tutò conjicere non licet: nam non omnibus febrientibus cõmune eſt, ut celer, & frequens pulſus fiat, niſi ſimul inæqualis, irregularis, inordinatuſque ſit, vel alia adjungantur ſymptomata fermentationem indebitam in ſanguine atteſtantia, adeòque reliquas corporis operationes ſubindè læſas, & à conſueto naturali ſtatu recedentes, oſtendentia. Pleriſque pulſus ſunt naturâ celeres, & frequentes, vel etiam à quacumque levi animi perturbatione concitantur, quin & cunctis à paſtu, atque ab hauſtu vini meracioris, ab aromatibus, à medicamentis, à motu, agitantur, & tument, citra Febrim. At contrà in Febribus malignis, & peſtilentibus, ac non rarò etiam in hecticis cum maraſmo, aliiſque vix à conſuetis, & ſalubribus deſciſcunt, vel parviſſimi, & tardiſſimi perſentiuntur. Id autem fit, quia Fermentatio vel in coagulationem, vel in reſolutionem tendit; undè partes ſanguinis vividæ, & tenues figuntur, aut diſſolvuntur, & avolant: quare concreſcente ſanguine, vel effœto remanente, motus ejuſdem, & cordis, unde vita, & calor, ſenſim elanguet, & deficit.

Hippocratis igitur veſtigiis inhærendo, pluribus ſignis obſervatis de febrientis corporis ſtatu conjecturam faciemus. Et quidem febrire illud dignoſcemus per mutationem coloris potiſſimùm faciei, quę in principiis paroxyſmorum plerumque pallet; in augmento verò rubet, lingua arida obſervatur, aſpera, ſiticuloſa; et ſi mali moris febris fuerit, etiã nigra, & fiſſa. Nares, & aures albicant, vel rubent; ungues liveſcunt, & in febribus hecticis incurvantur. Arteriæ circa jugulum, cervicem, & tempora vehementer, & crebrò pulſare conſpiciuntur; rubent

De offi. cin. Chirurg.

bent, & inflantur oculi. Aderunt præterea vomitus aliquandò amari, acidi; interdum flavi, aut nigri; urinæ vel tenues, vel confuſæ, & inſigniter coloratæ. Univerſum corpus horrore, rigore, algore corripitur, vel contra ingenti ardore, & æſtu. Cutis nonnunquàm arida, interdum etiam madida apparebit. Demùm de Febre judicium feremus examinatis primùm cauſis, quæ valuerint malam in ſanguine fermentationem excitare; mox verò conſideratis ſymptomatis ægrotum infeſtantibus, cujuſmodi ſunt crebra reſpiratio, dolor capitis, delirium, pervigilium, ciborum faſtidium, oris amarities, ingens ſitis, faucium ardor, alvi durities, emaciatio, inquietudo, aliaque hujus generis plura.

Febrium verò tempora tùm univerſalia, tùm
2. Aph. 30. particularia pari modo internoſcere poterimus: etenim in principio ſymptomata ſunt leviora, & vires validæ obſervantur, nondum ſcilicet diuturnitate ægritudinis infractę. Augmentum autem acceſſiſſe indicio erit ſymptomatum incrementum, vitioſorum ſuccorum inchoata ſecretio, (ſi tamen Febris in ſalutem ſit deſitura) & ſalutarium evacuationum apparitio, viribus parumper infractis: At contra omnia in deterius abibunt ſi æger ad interitum feſtinet. In melius autem in dies procedēt, cùm ad ſtatum Febris devenerit: quippè ſalutares egeſtiones aut per ſudorem, aut per alvum, aut per vias urinæ ſenſim cauſam morbificam diminuent citra virium jacturam, undè ſymptomata miteſcēt, aut deſinent. Tandem Febrim declinaſſe dicemus, cùm hæc omnia ità in meliùs proceſſerint, ut cauſa morbifica jam evicta extra corpus expellatur, aut ſaltem alicubi depoſita à viſceribus abſceſſerit, undè ęger in priſtinum ſanitatis ſtatum rediens convaleſcere manifeſtò videatur.

Non

Non diſſimiliter ſingulorum paroxyſmorum particulare principium indicabitur ex invadente rigore, horrore, aut ubi extremæ partes membrorum inalgeſcunt poſt frequentes, & iteratas oſcitationes. Naſus, aures, labia palleſcunt, ungues liveſcunt, pulſus contrahuntur, & inæquales redditi vix tactu percipiuntur: in lumbis, & circa inteſtina dolebit æger, & genua quaſi fatigata ſentiet; nonnũquam etiam in ſoporem delapſus difficulter excitabitur, aut de dolore capitis conqueretur. Aliquandò etiam vomitus, alvi dejectio, ſtillæ ſanguinis, inutilis ſudor, tuſſicula, & non rarò animi defectio, dolor ſtomachi, & præcordiorum anxietas initium acceſſionis comitabuntur. Augmentum verò, & ſtatum deſignabunt dolor capitis vehementior, faciei, & oculorum rubor, linguæ ariditas, & ſcabrities, ingens ſitis, inquietudo, æſtuatio. Pulſus fient elatiores, celeriores, & frequentiores, reſpiratio crebra, & ſymptomata univerſa erunt urgentiora: Quæ tamen prorsùs deſinentà ſuperveniente ſudore, aliâve criticâ evacuatione, ſi Febris intermiſerit; vel plurimùm minuuntur, ſi illa in declinationem deducta mox alteram acceſſionem excipiat, & admittat ſine ulla intermiſſione. Verùm hęc indicia licèt plerumque per febricitantium corpora vagentur, non tamen cum omnibus febrium generibus junguntur: variant enim pro illarum varietate, peculiaribus cauſis, propriiſque ægrotantium conſtitutionibus.

A ſymptomatum etiam Febres comitantium diverſitate, & vehementia majori, minorive, non vanæ conjecturæ deſumi poterunt ſalutaris, vel lethalis eorundem exitûs. Quamquàm enim, ut loquitur Celſus, ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo Medicus ſecurus primò fuit; ne- Lib. 2. c. 6.

que

que ignorare oportet in acutis morbis (quales ple-
2.Aph. 19. rumque febres ſunt) fallaces magis notas eſſe & ſalutis, & mortis: ſæpeſæpiùs tamen reſpondere conſueverunt. Febres ſiquidem intermittentes periculo vacare in dies experimur (quicquid alii ſe contrarium
4.Aph.43. expertos autument) ſi præſertim cum rigore
4.Aph. 59. incipiant, & cum aliqua evacuatione in ſingulis acceſſionibus finiantur. Item nullis, vel levibus ſym-
4.Aph. 63. ptomatis ſtipatæ ſecuræ ſunt, atque eò breviores,
4.Aph. 58. quò ſtatim à quarta die pręvalens natura coctio-
1. Epidem. nem in excrementis demonſtraverit: etenim ex Hippoc. Coctiones judicii ſecuritatem, & morbi brevitatem denunciant. Quamobrem à viribus cõſtantibus præcipuum ſalutis indicium petendum eſt. At contra verendum nimis de malo eventu, ſi Febris continua ſit, atque in dies ingraveſcens gravibus ſymptomatis comitata videatur: ſi æger viribus deficiat: ſi nauſeâ teneatur: ſi exteriùs algeat, interiùs uratur: ſi ſudorem à principio ſubeat, qui non levet, vel invadentem acceſſionem comitetur non declinãtem, vel frigidus emanet, aut nõ ex toto corpore: ſi paroxyſmus cum rigore adoriatur citra intermiſſionem: ſi cum delirio, ſopore, caligatione, ſqualore, & oculorum fulgore, ſurditate, reſpiratione offendente, deglutitione impeditâ, ſtomachi ardore, ac dolore, hypochondriorum inflatione, aliiſque ſymptomatibus in ſuis circuitibus repetat. Iſta enim ægrum in vitæ periculum deducunt.

Generalem poſtremò Febrium curationem expleri arbitrantur Veteres ex Galeno per frigefa-
9. M.M. c. 14. cientia, & humectantia: quamquam is indicatione à cauſis deſumptâ nonnumquàm etiam calefacientia adhibuerit, abſinthium, theriacam, & hujus generis alia. Et Hipp. 2 *de Morb.* aquâ mulsâ in febre continua ex bile utitur cum vino albo, & decocto mi-

milii, & 4. *de morb.* aquâ ex favo mellis etiam in ardente.

V. Gal. 1. de fract. 29 & 4. de ſan. tuend. & P. Salius in Hipp.

At verò ſi à Fermentatione ſanguinis varia, variæ Febres oriuntur, atque illa à diverſi generis fermento, certè curatio Febrium univerſè perficietur, aut remediis, quæ fermentum ipſum moderentur, & compeſcant; aut iis, quæ Fermentationem ocyùs promoveant, & fermentantem ſuccum veluti à ſanguine alienum repurgent, ſecretumque per conſentaneos naturæ ductus depellant, præſertim verò per ſudorem, qui videtur in febrientibus frequentior, & ſalubrior. Cùmque primus modus non adeò tutus quibuſdam viſus ſit, cùm ſubindè Febres à fermento deinceps excitato reviviſcere ſoleant, ac vehementiùs invadere, factum eſt ut potior Medentum pars poſteriori methodo inhæſerit: Imò Helmontius propria, & ſpecialia Febrium remedia inquit eſſe diaphoretica, præcipuè verò ſuũ Mercurium. Verum tamen eſt quandoque ſudorifica parùm, aut nihil profuiſſe, præſertim cùm fermentum Febris alicubi in primis ductibus hæſit; vomitum autem momento temporis abſtuliſſe ex vino emetico, aliove promotum. Hinc animadverſione dignum cenſeo, an Febres à fermento aliundè ſanguini ſuggeſto, vel à reſtagnante humore circa pylorum in pancreate, ipſoque ventriculo originem ducant: illæ enim deſinent ab aſſumpto vomitorio, quod unà ſimul blandè alvum movebit, ut pluries experimento confirmatum. In idipſum cõvenire video Thomam Sydenham *in methodo curandarum Febrium*, qui ex infuſo croci metallorum, oxymelle ſcillitico, & ſyr. ſcabioſæ emeticum conficit, atque in ipſo Febris initio exhibet.

At in ratione victûs febrientium noſtrâ ætate longè admodùm à Veterum præceptis Medici rece-

dunt. Et quidem ſive Febres acutæ ſint, ſive chronicæ, & ſive intermittentes, ſive continuæ, eadem prorsùs, & invariata ciborum conditio, & quantitas apud illos ſemper eſt, cùm mane contuſæ, veſpere verò conſumptæ, & expreſsæ carnes pullorum indiſcriminatim offerantur. Neque iſtæ ſolùm, ſed & elixæ cum oleribus, quæ calorem infringere creduntur; itemque aſſæ, & multifariam condîtæ, præter bellaria omnis generis. Verùm hæc cibandi norma his ſummoperè nocua eſt, cùm exindè gravetur potiùs Natura, quàm juvetur, excrementa plurima cumulentur, & Febris ipſa ſaltem protrahitur, niſi etiam deterior fiat. Si quis
7. Aph. 67. etenim, inquit Hippoc. cibum febricitanti dederit, ſicut ſano robur, ità laboranti morbus fit.

Tametſi tàm larga cibandi ægrotos ratio perperàm noſtratibus inſtituta videatur; non tamen illos laudandos arbitror, qui indifferenter febricitantibus omnibus extremam inediam præſcribunt. Porrò obſervanda eſt corporum affectorum varietas, num pueri, graciles, imbecilles, ſenes; an adulti, ſucci pleni, robuſti ſint ægrotantes, & pro eorumdem ratione, nunc paulò plenior, nunc parcior offeratur. Gracilibus enim, & Picrocholis adhuc inſtante paroxyſmo, & inter ipſius Febris initia cibum in gratiam virium, & languentis ſtoma-
L. 8. meth. c. 2. & l. 10. c. 3. 4. & 5. chi, exhibendum eſſe ſuadet Galenus; quamquam Hippocrati per id temporis nocuus videatur. A viribus itaque victûs ratio menſuranda: *Unum quip-*
L. 3. cap. 4. *pe illud eſt*, inquit Celſus, *quod ſemper ubique ſervandum, ut ægri vires ſubindè aſſidens Medicus inſpiciat, & quandiù ſupererunt abſtinentiâ pugnet, ſi imbecillitatem vereri cœperit, cibo ſubveniat: id enim ejus officium eſt, ut ægrum neque ſupervacuâ materiâ oneret, neque imbecillitatem*

ſa-

Digitized by Google

fame prodat. Nec inſuper ſtatim victum permutare conveniet, documento ejuſdem Hippoc. niſi tamen præcedens illius ratio morbi cauſa extiterit.

2.Acut.22 L. de nat. hum.18.19

Mirum verò quàm plerique noſtratium vini uſū damnent, ut nec illud guſtare permittant; hinc factum eſt; ut adhuc ab ejus nomine vulgus hominum deterreatur. Verùm Hippocrates innumeris ferè in locis vinum febricitantibus commendat, & exhibendum eſſe præcipit ſimiliter & Galenus. Neque de illius calore verendum: nam præterquàm quòd in horum corpore calor exoptatur, ultròque exquiritur, præſertim ſi ſyncope copuletur, ex documento ejuſdem Galeni, qui vino utendum docet adhuc in febre ardente, quam ſyncope comitatur, ex bile amarâ progenitâ; ab ejus uſu moderato diureſis, & diaphoreſis ſollicitatur, & prætereà ſtomacho ſuccurritur.

V.Celſ.l.3. cap 9. 3 Acut. 1. 40.& 2. de morb. 7.meth.c.6 & l.8.c.3. 1.ad Glauc. c.de tertiana,& quartana,& 11. meth.c.9. 11.meth.c.4

Quod denique plerique putant præcipuum, & præſentaneum Febrium omnium remedium eſſe ſanguinis miſſionem, authoritate Galeni dicentis, ſaluberrimum eſſe in omnibus putridis Febribus ſanguinem mittere: tam eſt ab Hipp. mente alienum, ut potiùs in quolibet affectu, cui Febris juncta foret, à venæ ſectione is abſtinendum eſſe voluerit; Ut notat etiam Proſper Martianus *comm. in Coac.79.ſect.*3. A ſanguinis etiam detractione abſtinendum docent Zacutus, Paſchalius, aliique licèt Hiſpani, quibus cæteroqui ſanguinis miſſio familiaris admodùm eſſe conſuevit. Atquî longè graviora obſtant argumenta, aliàs à Nobis recenſita.

11. meth. c.15. V. 2. epid. ſ.5.v.10 & 18.ſ.2. ico-ac.72. Avic. de Ardent. Tert. Primer.l.2.de febr.cap.9 apud Pered. cap.de Ard Fort. centur.2. conſ. 51. V.Helm.l. de febr.c.4 & comm. noſtr. ſup. 2.1 aphor. Hipp.

Digitized by Google

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

QUandoquidem *Febres* omnes à malâ, atque indebitâ ſanguinis Fermentatione, ſive mavis dicere, commotione, exoriuntur, atque ideò Ephemeræ, ſeu Diariæ, imò etiam Hecticæ ab eodem fonte manant, eam ſolùm Febrium differentiam retinebimus, per quam vel intermittenter, vel continuè affligere obſervantur. Ad has verò facilè etiam revocabimus, quæ ex periodis, ſymptomatis, fine, atque agendi modo fermentationis deſumuntur. At primùm Intermittentes proſequemur cognitu, & ſolutu faciliores.

Illud equidem cunctis perſpectum eſt Intermittentes à Continuis Febribus differre, quòd hæ ſic remiſſiones, ſeu declinationes ſuccedentibus aliorum paroxyſmorum initiis adnexas habeant, ut numquam ægrum liberum deſerant, & ſæpenumerò perpetim affligant, ut unicam referant acceſſionem, illamque aut ſemper creſcendo ad plures dies protrahant, ut ſunt Febres Græcis Anabaticæ, atque Epacmaſticæ dictæ; aut ſemper decreſcendo ut Paracmaſticæ; aut uniformem, continentemque noxam ſervando, ut Homotonæ, atque Acmaſticæ. Illæ verò ſuas ſortiantur repetentes acceſſiones, quarum inter declinationem unius, & ſequentis alterius principium, tempus aliquod interſit, quo æger omninò Febre vacet; quemadmodùm ſunt Tertianæ, & Quartanæ ſimplices, & legitimæ dictæ.

V Gal. 2. de differ. feb. 2. & 9. Meth. c. 4.

Prætereà ſicut Continuæ à cauſa morbifica ſanguini juncta, aut perenniter eidem ſuggeſtâ exoriuntur; ità ab eadem per intervalla accedente, & re-

recedente, Intermittentes Febres. Quamobrem ſi fermentum febrile ſanguini communicatum tenaciùs hæreat, ut ad longius tempus acceſſionem protrahat, quæ novum paroxyſmum, antequam præcedens deſierit, excipiat, Febris Continua fiet; imò aliquandò ſtatum unius, ſubingreditur altera acceſſio, cùm fortaſsè illud citiùs quàm conſueverit, cumulatur, & ſanguini adjicitur; At verò ſi febrile fermentum poſt aliquot horas à ſanguine ſecernatur, & per conſueta corporis emunctoria expurgetur, vel etiam inſenſibiliter per cutis ſpiramenta effluxerit; particulares acceſſiones nedum intermittent, ſed breves quoque erunt, ut in Tertianis intermittentibus Exquiſitis dictis, experimur, quarum paroxyſmi octo horis terminari ſolent, & vix ad duodecim, cùm longiſſimi ſunt, extenduntur, neque repetunt, priuſquàm humor certâ quantitate cumulatus, & cum ſanguine permiſtus fermentationem denuo excitaverit. Evenire etiam poteſt, ut humor aliquis vitioſus ſanguini permiſceatur, illumque ſimili planè vitio infectum reddat; undè quæ Febris primò viſa eſt intermittens, progreſſu temporis continua fiat; ſicut etiam cùm ejuſmodi vitium jamdudum in ſanguinis particulis contractum ſpontè fermenteſcendi cauſam attulerit, ut ſæpiſſimè accidit iis, qui ex malâ corporis habitudine, vitiatoque ſanguine facilè in Febres incidunt, & ex quacumque levi causâ morbos incurrunt ab eodem ſanguine oriundos. Hinc autem fit, cur Quartanâ diuturniori laborantes ſenſim atrum cutis colorem induant, & lienis obſtructione afficiantur; quia ſcilicet acido ſucco jugiter ſanguis inficitur, nec deinceps convenienter repurgatur; undè habitus corporis melancholicus evadit. Nec diſſimiliter accidit cùm aliter ſanguis inquinatur in cæteris Febribus chronicis. In-

Intermittentes autem Febres Quotidianæ, Tertianæ, aut Quartanæ, quæ quotidiè, vel alternis diebus, aut de quarto in quartum diem redeunt, vel ſunt ſimplices, vel compoſitæ, vel una, vel plures, ut ſunt duplices, tripliceſque Tertianæ, aut Quartanæ, cùm duo, vel tres paroxyſmi uno die contingunt, vel cùm ſingulis diebus ſinguli reſpondent. De Quintanis, Sextanis, Septimanis, Nonanis, licèt expreſsè meminerit Hippoc. tamen Galenus illi contradixit, indè motus, quòd alios humores præter pituitam, bilem, ac melancholiam, ex quibus Quotidianas, Tertianas, & Quartanas pendere arbitratus eſt, in venis minimè reperiri exiſtimaverit: At fallaci planè conjectura, cùm omnes febres à quolibet vitioſo humore fieri poſſint, ſi modò is tantâ quantitate cumuletur, ut in dies ſingulos, vel alternos, vel etiam intervallo duorum dierum fermentationem promoveat ſanguini inconvenientem. Quare ſi ea alicujus corporis habitudo ſit, ut humorem progignat ſanguini diſſentaneum, cum quo permiſtus Fermentationem malam inducat, nonniſi quinto quoque die, vel etiam ſexto, ſeptimo, aliove, proculdubiò is erit Febrem Quintanam, Sextanam, Septimanam, ſimilemve excitaturus. Parùm autem refert, an humor hic bilioſus, pancreaticus, aqueus, aliuſve ſit.

1. Epid. ſ. 3. V. Avic. l. 4. f. 1. tr. 2. cap. 68.

Et ſanè haudquaquam Quotidianæ, Tertianæ, & Quartanæ Febres à certis, & peculiaribus humoribus deducendæ: quaſi quòd quotidiè repetentes nonniſi pituitam, aut ejus loco lympham, pro fomite recognoſcant, & tertio, aut quarto die redeũtes ſolam bilem, aut melancholiam, ut vulgò creditur, ex peculiari uniuſcujuſque enarratorum humorum proprietate. Quandoquidem Quotidianæ, Tertianæ, & Quartanæ Febres à periodis, quas re-

fe-

ferunt, ità dicuntur: & plerumque ſymptomata bilem atteſtantia in quotidianis Febribus obſervantur; & pituitoſi humoris indicia ſæpeſæpiùs ſunt in quartanis, & è converſo. Non ſemel contingit experiri Quartanas, & quidem diuturniores in hominibus, qui habitu obeſi, ac phlegmatici erant; aut etiam ſanguineo, roſeoque colore præditi. Plerique etiam ſunt, qui à Tertianis longiſſimis, inveteratiſque Quartanis, incolumes evaſêre, vomitu crudorum, tenaciumque ſuccorum, ſicut contrà, à Quotidianis, egeſto acido, aut amaro, flavoque humore. Porrò vulgarium iſte Medicorum error non aliundè prodiit, quàm à coloribus, quibus excreti in ejuſcemodi Febrium generibus ſucci intincti videntur, undè decepti Tertianas dixêre à bile progenitas, à phlegmate Quotidianas, & Quartanas à melancholia. Verùm humores iſti reverà nulli ſunt in ſanguine; & colores in excretis apparentes à variâ ſuccorum miſturâ, & fermentatione fiunt, potiſſimùm verò ejus, quæ ex ſucco pancreatis, & cyſtis felleæ, unà cum illabente chylo in tenui inteſtino peragitur; ideòque pro variâ eorumdem ſuccorum, aliorumque fortaſſis è glandulis inteſtinorum extillantium affectione, admiſtione, atque agendi vi, modò flavus, & croceus, ſi bilis; modò viridis, aquilus, & niger, ſi pancreaticus liquor; modò albicans, & cineraceus, ſi crudus, & indigeſtus chylus, aut alius ſuccus in commiſtione præcellat. Pari ratione tenues, & craſſi, fluentes, & tenaces, mordicantes, & inertes, aliique ſimiles egeruntur, pro diverſâ eorumdem vi, & conditione, in acrem, acidum, auſterum, ſalſum, aliumve ſaporem inclinante, ſicuti cuilibet Chymi ægnaro, qui varios liquores miſcuerit, notum eſſe poteſt.

V. Averr. 4 coll. 28.

Hipp. 2. de morb. Si bile, inquit, infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie, ac dimittit.

V. Rhod. obſ. med. Cēt. 2. obſ 11. de quartana ex pituita, idipſum obſervatū à me in Duce S. Mauri Pignatello

Hinc

Hinc Febrium Intermittentium fomitem è primis ductibus in imo ventre ſuppeditari, potiſſimùm verò ex pancreate, cyſti fellea, meſenterio, ejuſque glandulis, & inteſtinorum, aliarumque partium adjacentium, primus omnium ſuſpicatus eſt Fernelius, ac poſt ipſum ex anatome deduxerunt Sylvius Deleboë, Regnerus Graaffius, aliique. Et quidem rigores, horrores, lancinantes dolores in lumbis, & inteſtinis, vomitus, dejectioneſque, oſcitationes, anhelitus, pulſuum contractiones, & alia, quæ Febres intermittentes inter initia comitantur, idipſum oſtendunt. Nam quæ de fuliginibus, de effuſa è venis per habitum corporis bile, de retracto in cor calore, & ſpiritu finguntur, tam vana, & futilia ſunt, ut examinari non mereantur. Neque inſuper plenè ſatisfacit Williſius, qui in ſuccum alibilem è cibis ſuggeſtum, & ſanguini jam vitiato commiſtum, adeóque depravatum, hujus rei cauſam refert: Hâc enim ratione cibo prorsûs abſtinendum eſſet, ut Febrium repetentes acceſſiones deſinerent; cum tamen extremâ ſervatâ inediâ, adhuc ingruant; & aliquandò deſierint cùm graviter in victûs genere ægrotantes erraverint. Attamen eidem plurimum quoque negotii faceſſit multiplex per unicum diem febrilium acceſſionum repetitio, & intermiſſio, in cujuſvis generis Febribus periodicis.

Itaque ab incongrua miſtura ſucci pancreatici, & billioſi cum chylo, aliiſque ſuccis in tenuia inteſtina confluentibus potior videtur Intermittẽtium Febrium petenda cauſa: & quidem ſi exindè acritudo ſanguini accedat ex excedente, vitiatâque portione billioſâ, unà cum acriori ſucco pancreatico, Febres conſequentur cum rigore, quem mox ſequetur ingens calor, ſitis, inquietudo; ſi verò potiùs

tiùs acidum exorbitet, Febris erit cum horrore; ſi denique craſſitudo, & glutinamentum prævaleat, cum ſola extimarum partium refrigeratione. Hinc quoque Febres bilioſæ dictæ, cæteris breviores, pituitoſæ longiores, & melancholicæ nuncupatæ mediæ inter utraſque in ſuis acceſſionibus eſſe ſolent. Ab hâc autem ſuccorum æquabili compage Febres orientur heterogeneæ multigenam varietatem referentes, cum diſformibus ſymptomatis, varioque procedendi modo, quæ propterea vocari ſolent ſpuriæ, & illegitimæ. Quòd ſi bilis iners ſit, aut glutinoſa reddita concreſcat, ut acidum ſuccum pancreatis moderari minimè poſſit, ſicuti chylum in ſalſum liquorem non commutat, & craſſum, compactumque alibilem ſuccum efficit, ità craſſioris humoris naturam adepta Febres parere poterit, quæ à pituita progigni putantur; ſicut è converſo lympha àcrior, aut ſalſior facta, Febres aliquandò exhibebit, veluti à bile progenitas; itemque ſi conſiſtentior evaſerit, acorem nacta, etiam referre poterit eas, quæ vulgò melancholiæ tribuuntur.

Undè verò citiùs, aut tardiùs, ſemel aut pluries repetant ſingulo quoque die, tertio, aut quarto, itemque quinto, ſexto, ſeptimo, & in ſuis circuitibus breviùs, aut diutiùs perdurare ſoleant; Cauſa deducenda videtur à citiori, vel tardiori fermentorum conventu, & cum ſanguine miſtura; necnon ab eorumdem conditione varia, per quam fermentationem ſubitò excitent, & abſolvant, an potiùs in longius tempus differant, modo quo experimur quædam vina brevi fermenteſcere, alia perdiù: nonnulla faciliùs, alia difficiliùs. Plurimùm quoque ad id conducit loci, undè fermentum promovetur, habitudo, & cum ductibus chyli, aut ſangui- V.Gal.2.de diff. febr. c.11.

 nis

nis communio, & ſocietas; robur pariter, & ſenſus, quo partes affectæ præditæ ſunt: quamobrem à fermentante ſucco tenui, vel craſſo, inerti, aut vegeto, pauco, vel multo, à vaſis chyliferis, & ſanguineis remoto, vel proximo, atque a partibus imbecillis, & inſenſibilibus, validis, exquiſitèque ſentientibus, variæ admodum contingunt, & quidem tardæ, vel celeres, breves, vel longę, quæ facilè, vel difficilè reſolvuntur.

Accidit autem non ſolùm in confluxu tenuium inteſtinorum depravatos ſuccos pancreaticum, & felleum indebitam fermentationem excitare; verùm etiam in vaſis lacteis, Receptaculo Pecqueti, ipſoque tranſitu ductûs Thoracis: quo fit ut aliquãdò inæquales rigores, dolores, & inter Febrium æſtus varias ſubeant concuſſiones, commotioneſque cum frigore, & oſcitatione ægrotantes; vel etiam inter horrores, algoreſque veluti evaporationes calorificas cum rubore faciei: Quamquàm hæc non rarò à vaporibus ipſorum fermenteſcentium humorum oriantur. Repetunt verò plerumque paroxyſmi ſtatis horis, & temporum intervallis, quoniam ſucci iſti febrile fermentum ſanguini ſubminiſtrantes æquabili menſura ab indicto motu, & circuitu, in certum tempus ſecernuntur, & cumulantur, ut repetitis obſervationibus deprehendit de ſucco pãcreatico, & bilioſo in vivis canibus Graaffius, deque ſanguine ipſo jam cunctis notiſſimum, atque pari ratione de lympha, cæteriſque judicandum: quæ ſi fortaſsè prævertantur, & à conſueto declinent; Erraticæ proculdubio Febres prodibunt, licet iſtæ adhuc in vago ſuo reditu ordinem quoquo modo ſervare ſoleant.

Non rarò etiam Febres conſequuntur unius ſolùm humoris vitium, ſi modò is cum ſanguine commi-

miſceatur. Sic namq; Febres à lympha, bilioſo, aut pancreatico liquore ſejunctim vitiatis, atque in vaſa ſanguinea traductis, paſſim obſervantur; aut quia illi non benè à ſanguine ſecernuntur, & in ſua conceptacula percolantur; aut quia denuò ope circumeuntis ſanguinis à venis reſorbentur. Verùm iſtæ Febres plerumque ſynochæ eſſe conſueverunt, nec ſi ſemel deſierint, ampliùs repetunt, repurgato ſcilicèt ſanguine per criſim.

Redeuntes, & Periodicæ febres ſive intermittẽtes, ſive continuæ illæ ſint, ejuſdem generis, & naturæ tunc dicuntur, cùm repetentes paroxyſmi ſibi invicem reſpondent in modo invaſionis, tempore durationis, & in adjunctis ſymptomatis; undè ſi quotidiè ſibi mutuò in his reſpondeant, Quotidiana; ſi alternis tantùm diebus, Tertiana Febris dicitur. At ſi una uno die invadens ſecum ferat ſymptomata alteri non reſpondentia, hæ profectò duæ Tertianæ dicentur: Sic & Quartanę duplices, tripliceſque appellantur, cùm per binos dies acceſſiones redeunt, ſequenti tertio die vacuo; vel ſingulis quibuſque diebus novi ſemper ingruunt paroxyſmi. At verò nil equidem vetat, quin & quotidiè repetentes diciqueant Quotidiani, ſi ſcilicet ſinguli in dies comparentur; pariterque Tertiani, ſi alternatim ſolùm; & ſic porrò de aliis.

Quoniam autem Intermittentium periodicarũ Febrium comes indiſſolubilis eſt Rigor, Horror, vel levis extimarum partium Refrigeratio, aut miſtum quidpiam uni, aut alteri magis analogum in ſpuriis, confuſiſque febribus; Veriſimile admodum exiſtimamus Rigorem à fermento acriori, Horrorem ab acidiori, & levem Refrigerationem à viſcoſiori pendere. Id autem haberi poterit à ſolo ſucco pancreatico, vel etiam à congreſſu cum aliis; ſi ni-

De Rigor. V. Hippoc. 1. de morbis: ibi Rigor quidem in morbis fit.

mirùm indè acrior, acidior, vel conſiſtentior miſtura fiat; quæ ductus chyli, & ſanguinis pervadens, eam excitet fermentationem, ut referat ſymptomata Quotidianis, Tertianis, aut Quartanis reſpondentia. Si bilis prætereà acorem ſucci pancreatici temperare nequeat, hic chylo commiſtus, & in cor delatus ſanguinem reddet glutinoſiorem, & aceſcentem; undè Febres diſformes periodos referentes cum ſymptomatis diſſimilibus. Neque rationi, & experimento diſſentaneum, poſſe etiam fermentum febrile cordi, & ſanguini communicari à glãdulis lumbaribus, & meſentericis, cùm jam apud pleroſqne conſtet, in his, ſicut & in reliquis viſceribus, propria, & peculiaria ineſſe fermenta, quibus ſuccos illùc confluentes, chylum, lympham, ſanguinem ipſum diluant, purificent, tranſmutent. Obſervatum quoque aliquandò eſt chylum per lactea vaſa in eas glandulas deductum, vitio earumdem in humorem degeneraſſe fœtidum puri non diſſimilem, cordi, & ſanguini quammaximè infenſum, qui cùm poſt aliquot horas à paſtu ductum Thoracicum tranſiliret, febres, anxietates, dolores, rigores, ſyncopas, aliaque graviora ſymptomata afferret; ut & in quodam Monacho interdum Nos obſervavimus. Itaque fermenta Febrium non ſolùm ſuggeri poſſunt ab his, quæ nuper memoratę ſunt, partibus, ſed ab innumeris penè aliis.

V. Ephem Germ. ann 70. obſ. Elſneri.

At verò licet Intermittentes Febres cum ſignis plerumque manifeſtis, rigoris, horroris, & frigoris invadant, non tamen hoc perpetuum, & inſeparabile ſignum cenſendum eſt: etenim Continuas adhuc febres rigore, & frigore comitari ſępè contingit: quod etiam obſervavit Hipp. 4. *Aphor.* 46. inquiens, *ſi Rigor incidat Febre non intermittente, ægro jam debili, lethale*. Sicut enim retuſo acido acri-

acri ſucco pancreatis Rigor vel non fit, vel leviſſimus, ità eodem acriori reddito vehementior ille fieri ſolet, qui ſi unà ſimul acrior, & multus ſit, ut proindè acceſſionem in longius tempus protrahat, quam mox altera excipiat, ob citam prędicti ſucci congeſtionem, & cum bile repetentem fermentationem, certè continuam quoque Febrem pariet. Cæterum quouſque fermentum cum ſanguine commiſtum repetitis circuitibus in ſua conceptacula ſecernatur, aut per alvum, urinam, ſudorem expurgetur, eouſque Febris perdurabit. Quamobrem pro varietate fermentantium humorum, qui citiùs, vel tardiùs, faciliùs, vel difficiliùs à ſanguine repurgantur, breviores, aut longiores acceſſiones oriuntur.

Sicuti fermenta febrilia, ſeu humores præter naturam geniti indebitam fermentationem, & Febrim inferre valentes varii, diverſique eſſe poſſunt; ita cauſæ procatarcticæ non unius generis erunt, neque ſemper eodem modo ejuſcemodi perturbationem in ſanguine excitabunt. Aër quippè non ſemper calore, ſed plerumque etiam frigore Febris occaſio fiet; imò etiam ob varios, diverſoſque halitus, & vapores per ipſum diſperſos. Cibi pariter, & Potus diverſimodè idem præſtabunt, præſertim verò quantitate, qualitate, & tempore nocui. Motus item immodicus, & Otium. Somnus, atque Vigilia ſi modum exceſſerint; necnon Evacuationes conſuetæ retentæ, & Animi pathemata vehementia, ac diuturna, de quibus alibi dictum. Hæc autem pro varia in corporibus impreſſione, eorumque habitudine, modò Intermittentium, modò Continuarum Febrium occaſiones erunt, prout in ſanguine diatheſim leviorem, gravioremque induxerint.

Inter-

Intermittentes à Continuis Febribus internoſcere, quamvis facillimum videatur, non rarò tamen ſeniores rei Medicæ Profeſſores in hoc falſi ſunt. Siquidem Febres aliquandò declinationem adeptæ, plurimùm planè remittuntur, at neutiquam omninò intermittunt. Neque ſolùm à pulſu tardiori, & rariori tutò licebit de intermiſſione febrium conjicere, ſed potiſſimùm à receſſu ſymptomatum, quæ Febrim comitantur. Quare fucata dicenda erit illa intermiſſio, cùm licèt calor temperatior appareat, & laxior pulſus, capitis tamen, vel lumborum dolor, ſitis, vigilia, aliudque ſymptoma adhuc perſeveret. Debent itaque Febres adeò per intermiſſionem deſinere, ut nullum ſui veſtigium relinquant, & ægroti omni noxâ vacantes, veluti in ſalutis ſtatum videantur reverti. Sæpeſæpiùs etiam Febres cum manifeſtis ſignis rigoris, aut horroris invadentes, ſudore, dejectione, vomitu promptè terminantur, & intermittunt; aitque Hipp. *quibus in Febribus quotidiè rigores fiunt, quotidiè Febres ſolvuntur*. Quotidianæ verò, Tertianæ, & Quartanæ non ſolùm periodis diſtinguūtur, ſed etiam quia Tertianarum comes ſolet eſſe Rigor, ſicuti Quartanarum Horror, qui ex Galeno interſe invicem differunt duratione, & ſenſu illato: Rigor enim vix horam attingit; at Horror, etiam duas, tres, aut quatuor tranſcendit. Rigor ſenſum incutit punctionis, & acritudinis; Horror verò congelantis frigoris; in utriſque autem patientis corpus inſigniter intremit, & concutitur. Hinc ait Galenus, rigentes veluti ſpinis pungi videntur; horrentes verò veluti glacie perfundi. Paroxyſmi duodecim horas non exceduunt; ultra hoc tempus protracti, ſpurias, & illegitimas Febres denunciant.

4. Aph. 63.

Febres verè Intermittentes periculo vacare ſcri-

bit

bit Hipp. atque ex his Tertianam exquiſitam ſep- 4. Aph. 43.
tem circuitibus terminari. A rigore etiam ſuperve- Eod. 59 Ibid 58.
niente continuis febribus eas ſolutum iri admonet, Ibid. 29. &
niſi tamen ſexto die accidat, aut æger poſt ipſum 1. prorrhet.
non facilè recaleſcat, aut ſopore corripiatur, cum 2.
levi ſudore, torpore, ac vocis defectione, cervicis
dolore, refrigerationeque, aut citrà ſenſibilem ſuc-
cedentem evacuationem. De Quartanis autem ait, In Coac.
æſtivas breviores, autumnales longiores, & præ- prænot.
ſertim quæ hyemem attingunt; eaſque, niſi Vere, 2. Aph. 25.
rarò ſolvi ſubdit Celſus, diutiuſque protrahi, quæ L. 3. cap. 16
cum obſtructione, aut lienis ſcirrho conjunguntur: 1. epid. 5.
& quamvis convulſis auxiliari dicantur; viſum ta- 5 Aph. 70.
men aliquandò contrarium eſt. Cæterùm Quotidianæ reliquis ſemper periculoſiores ſunt ob afflictiones quotidiè repetentes, & longas ſatis acceſſiones, quæ vix immunem ægrum à Febre relinquunt, cum & xviii. xx & ampliùs horas perdurent. Quòd ſi ſtatis horis redeant, per diem ingruāt, 4 Aph. 30.
& noctu deindè exacerbentur, longè graviores erunt.

Pleræque hujus generis Febres non rarò certis tempeſtatibus contingunt, quæ ſponte ſua abſque ullo medicamentorum uſu ſenſim remittuntur, ac tandem ſalubriter deſinunt, ſudore, dejectione, vomitu, aut urinâ copioſiori; ab adhibitis verò remediis potiſſimùm evacuantibus, in longius tempus protrahuntur, aut in pejores commutantur, impedito nimirùm fermentationis, & ſecretionis motu. Aliquandò verò omninò expediet congruum propinare medicamentum, quod febrile fermentum aut exturbet, aut corrigat, & refrenet; imò & ſanguinem ipſum à contracto vitio depuret, repurgetque. Inter ea, quæ febrile fermentum, ſeu degenerem à ſanguine humorem extrà corpus elimi-

nant, tutiora plerumque ſunt Vomitoria ex infuſo croci metallorum, Reguli Antimonii, aliûſve ſimilis. Jucundum autem, & perquàm accommodum experti ſumus aliquoties oxyſaccharum emeticum Angeli Salæ. Poſt finitam Emetici operationem, exhibendam ſuadet Thomas Sydenham paulò ante paroxyſmum largam diaſcordii quantitatem, ut ejus impetus infringatur; ſi tamen Febres iſtiuſmodi vere, & æſtate contingant. Neque ſolùm inter initia, & in Febribus acutis, ſed etiam in chronicis, & contumacibus unicè prodeſſe vomitum teſtatur Galenus *lib.* 1. *ad Glauc.* ipſumque alii plurimi ſalutarem ſe expertos confitentur. Quòd ſi alicui vomitus inſuetus ſit, aut non ferendo videatur, maximè utilis erit pulvis Comitis de Warvich, qui ſolus plurimas Intermittentes, imò & Continuas Febres, adhuc in principio ſolvit per æſtatem, & autumnum. Cavendum autem, ne ab intempeſtivo, & inconvenienti medicamento purgante vires dejiciantur, agitentur magis humores, aut alii, quàm qui peccant, inutiliter educantur, ſuccedente etiam hypercatharſi. Nec præterea fidendum iis, quæ vulgò benedicta appellantur, quaſi quòd ſolùm leniant alvum, & primos, ut ipſi dicunt, ductus abſtergant, ideòque innocuè ſumi poſſint, ut Manna, Viola, Roſa: Hæc enim tam nocua ſunt in Febribus, quàm quæ alia, cùm facilè corrumpantur, ſtomachum relaxent, & febrile fermentum augeant; unde diarrhœa, cardialgia, cibi faſtidium, & ingens ſitis, præter alia, ſæpiſſimè ſuboriuntur. Quare Riverius in his Febribus, etiã diuturnis, ipsâque Quartanâ uſus eſt Mercurio dulci ſexies ſublimato cum reſina jalapæ, vel ſcammonio vapore ſulphuris correcto, ſeque optatum ex hoc remedio eventum, ac propoſitum aſſequutum

Meth. cur. febr. c. 3.

tum

tum, innumeris planè exemplis teſtatur, *in centuriis Obſervationum Medicarum.*

Cùm à glutinoſis, craſſiſque ſuccis foveri Febres videbuntur, Diæta attenuans ſit, & medicamenta quæcumque diureſim, aut diaphoreſim quoque moveant, unàque ſimul ſtomacho opitulentur. Verumtamen non ſtatim à principio ſudorifica exhibeantur præſertim potentiora, cùm non facilè craſſi humores ſudore poſſint educi; juvabit propterea primùm illos ſenſim attenuare, deindè per cutim educere, niſi tamen à vomitu fuerint magna ex parte diſcuſſi, & exereti. Si verò humores acres ſint, illos temperabunt partim alimenta molliora, partim etiam medicamenta humectantia levioribus acidis commiſta, ut etiam anodyna, & narcotica blandiora: quæ etiam acidum infringent, ſi id præcellere videatur, præter ea, quæ ſale volatili ſunt prædita, minimè verò oleoſa, ne indè æſtus, & ſitis inducatur. Quibus verò ſignis ejuſmodi humorum vitia dignoſcantur alibi dictum. De uſu Narcoticorum. V. Hipp. 2. de Morb.

A ſanguinis miſſione nil quidquam juvaminis unquàm ſperare licebit in Febribus Intermittentibus, cùm hæ fomitem extra venas, & arterias habeant in imo ventre. Nec inſuper illa videtur Galeno commendata, nec minùs Aëtio, Æginetæ, aliiſque Græcis Authoribus; ſed nec Arabibus pleriſque, præſertim Avicennæ, & Averroi, cæteriſque ex Latinis Scriptoribus innumeris. Indè enim nullum febrientibus juvamen evenire, ratio, & experimentum pluries evicit, infracto ſcilicet robore vitali, quo Natura cauſam morbificam debellat. Notiſſima eſt Hiſtoria Cardinalis Toletani ab Helmontio memorata, cui ſanguis licèt ad omnem venarum depletionem fuiſſet exhauſtus, nũquam tamen potuit Tertiana Febris adimi, ut tandem infeliciter perierit.

Quoniam verò ſæpeſæpiùs ſponte naturæ ſolet Febres copioſo ſudore deſinere, poſtquàm illæ aliquatenùs deflagraverint, ſudorificis ſine ullo metu utendum; attento autem præprimis motu naturæ. Inter varia tamen, & innumera, ex carduo benedicto, dictamno, ſcordio, contrayervâ, angelicâ, carlinâ, ſcorzonerâ, viperâ, cornu cervi, camphorâ, ſuccino, nitro, ſale ammoniaco, vitriolo, tartaro, ſtibio, mercurio, parata, ſalia, pulveres, electaria, ſpiritus, elixires, tincturas, aquas, magiſteria, tutiora, jucundiora, & efficaciora fuêre hæc hactenùs obſervata: ſal cardui benedicti, abſinthii, & prunellæ, tartarum vitriolatum, ſal volatile ſuccini, & viperinum, ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus, ſtibium diaphoreticum, & omnia Bezoardica, & Mercurialia fixa, ritè præparata. Summis laudibus extollitur ab Helmontio Mercurius diaphoreticus; at ejus preparatio inter arcana reſervatur; decoctum tamen aſari ad Febres chronicas, & ad Quartanam ſpiritus ſalis marini commendatur. Ex ſale polychreſto è fuligine camini elicito, ſale prunellę, & ſtibio diaphoretico pulvis efficaciſſimus conficitur, quo non ſolùm Febres Intermittentes, ſed etiam Continuæ mirabiliter curantur, promoto ſudore, aut diureſi. Febrifugum Riverii creditur Rolfinchio componi ex Sole, Mercurio, & vitro Antimonii ſolutis, cohobatione iteratâ deſtillatis, & in pulverem redactis, cui additur diagridium, cũ alvi ſolutio deſideratur. Apud Grulingium deſcribitur ſal quoddam antifebrile, cujus uſu ad dr. j. duabus, vel tribus horis ante acceſſionem in aqua centaurii minoris, vel ſimili ſudor ſub declinatione paroxyſmi manare dicitur, & Febris aboleri. Conficitur id ex ſale ammoniaco ſublimato, nitro præparato, ſale cardui benedicti,

Chym. in ar. for. red. l. 5. ſ. 6. c. 12. Gruling. Flor. Med. p. 23.

ab-

abſinthii, & centaurii minoris in aqua cichorii ſolutis, atque in ſalem cryſtallinum ſecundùm artem commutatis. Proponitur quoque ab eodem pulvis ad Febres omnis generis ex ſeptem rebus compoſitus, qui valdè utilis obſervatus eſt. Jam nunc frequentiſſimus eſt apud omnes uſus pulveris corticis Peruviani in vino primùm infuſi, mox antè acceſſionem exhibiti, quo ingruens paroxyſmus coërcetur, & fermentatio impeditur, licèt poſt aliquot dies redire ſoleat. Tanta autem nonnullis in hoc pulvere fiducia eſt, ut etiam in Continuis Febribus illum offerre non dubitent: at non ſemper res ex voto ſuccedit, ut ſubindè Febris, quæ continua eſt intermittat, quamquam his temporibus genuinus cortex vix inveniatur. Quare in ejus locum ſuffectus eſt in publico Noſocomio D. Virginis M. Annunciatæ alius ex corticibus cupreſſi, & malorum aureorum dulcium, cum radice gentianæ, cui prout neceſſitas poſtulaverit, etiam addere ſolemus tartarum vitriolatum, & ſtibium diaphoreticum: eo autem ter exhibito Febris deſinere ſolet. Idipſum etiam experti ſumus ex pulvere corticum radicis arboris Perſicæ pari modo in vino albo veteri exhibito cum ſale abſinthii, vel centaurii minoris; pariterque ex nitro fixo in aqua calenti ſoluto, & dum hæc evaporat, in tenuem pulverem redacto, ad ſcr.j. cum ſcr.ſſ. pulv. Coffè ante acceſſionem. Aliam ex nitro miſturam, & ſingularem præparationem Ausfeldianam recenſent *Eph. German. annot. ad obſ.* 196. *Ann.* 2. adversùs Febres Intermittentes efficaciſſimâ. Meminit alterius pulveris Bartholinus de gannaperide dicti, ad eundem uſum. Centur. 2. epiſt. 42.
Commendatur etiam à Friderico Deckers pulvis alius ex corticibus ligni guajaci, & fraxini, extracto radicis gentianæ, & angelicæ, ſtibio diaphoreti-

Digitized by Google

co, ſale volatili ammoniaco, ſeu floribus ejuſdem cum myrrha. Franciſcus Piens multos à Tertiana liberaſſe fatetur hauſtu febrifugo Crolliano aquæ cichorii ad unc.ij. ſalis abſinthii ad dr.ſſ. & ſpiritus ſulphuris ad ſcr.j. Ad Quartanam verò memorat medicamentum ſibi à Jacobo Cochio communicatum, quod habet: *Aq.card.bened. unc.iii. alum. crud.pulv.dr.j.olei ſulphur.per campanam eliciti ſcr.j. ſal.centaur.minor.dr.*ſſ. fiat hauſtus calidus. Hoc & ipſe ſæpiùs feliciter uſus ſum, etiam ſi Quartana hyemem attigiſſet. Hydrodiaphoreticum, & Hydrocatharticum Turqueti, quo nil præſtantius ad ejuſmodi Febres debellandas inveniri idem Piens teſtatur, voluit ut alios lateret. Alia plurima proponuntur ab aliis, quæ conſultò omittere viſum eſt, ſicut & externa medicamenta carpis manuum applicanda, ut eſt emplaſtrum Strobelbergeri deſcriptum à Schrödero in *ſua Pharmacopœa*, & à Grulingio *in ſuo Florilegio*; itemque cataplaſma febrifugum Principis Anhaltini: Fotus à Lotichio relatus; & oleum febrifugum ejuſdem Strobelbergeri. Refert ſe à duplici Tertiana curatũ Boyle circa manuum carpos appoſitâ miſturâ ex ſale, lupulo, & reſinis corinthiacis. A ſpinæ inunctione cum oleo ſeminum colocynthidis Tertianam aliquandò curatam vidi; ſicut etiam à cataplaſmate lumbis admoto ex albumine ovi, croco, & mirrha, cum modico camphoræ. Quo autem pacto iſta Febrim tollant explicare conatus eſt Th. Williſius *de Febribus Intermittentibus cap.3.*

DE

DE FEBRIBUS CONTINUIS.

Continuæ Febres ſunt, quibus ægroti uſque laborant, nec intermittere obſervantur, niſi morbus omninò ſolvatur, quamvis remiſſionis, & exacerbationis tempora quoque habeant, cùm nũquam, vel rarenter admodùm videantur, ſingulis, vel alternis diebus, paroxyſmis certâ horâ repetentibus deſtitui. Ad has reduci poſſunt Diariæ tùm legitimæ, tùm nothæ, itemque ſingulo die, vel etiã alternis, citra ἀπυρεξίαν invaleſcentes, uti præ cæteris eſt, quæ Græcis Tritæophyes, ac Tritæus nominatur, nimirùm quia tertio quoque die exacerbatur, ſed unius Tertianæ naturam refert: necnon Febris Ardens, & Lipyria, quæque Maligna, atque etiam Peſtilens dici ſolet.

Tribus autem modis putat Williſius Febres continuas fieri: videlicet à tenui ſanguinis ferveſacti portione, ſeu ſpirituum ebullitione; unde Ephemera, & Synochus unius, aut plurium dierum: à ſulphurea, ſeu oleoſa ejuſdem ſanguinis parte nimis excaleſactâ, & accenſâ; unde Febris Putrida dicta: & demùm à miaſmate venenato ſanguinem inficiente, ejuſque liquorem congelante; undè Febres Malignæ, Variolæ, Morbilli, Peſtis ipſa. Paroxyſmos autem, inæqualitates, & motus criticos varios, cum his jungi ſolitos, oriri arbitratur à ſucci alibilis recens in ſanguinem congeſti depravatione, ſeu potiùs corruptione, ut fuſiùs apud eundem. De febr. c. 7. & ſeq.

Verùm Deleboë Sylvius, Continuas Febres quolibet, tertio, vel quarto quoque die exacerbationes, mox etiam remiſſiones habentes, non ſimplices, ſed compoſitas exiſtimat, ex Synocho æquabili- L. 1. prax. cap. 27. & 31.

liter procedente, & ex Tertiana frequentiùs, rariùs ex Quotidiana, rariſſimè ex Quartanâ Intermittente; more quo Galenus Hemitritæum ex Hippocrate deſcripſit Quotidianâ Continuâ, & Tertianâ Intermittente conſtantem.

Non prætereundum tamen, Continuas fieri poſſe dupliciter: primò à fermento ſanguini intraneo, ſive à propriis ejuſdem particulis diſparibus in fermentationis motum actis; puta cum portio ſanguinis glutinoſa, & alibilis non benè à tenuiori ſubigitur; vel contrà, tenuior hæc illam indebitè exagitat, & perturbat; vel cùm partes chyli impuriores iteratis circuitibus à ſanguine ſecernendæ non repurgantur, ſed detentæ illius naturam vitiant, & inquinant. Secundò à fermento ſanguini extraneo, ſed aſſiduò eidem & cordi ſuggeſto, ut eſt chylus, lympha, ſuccus pancreaticus, & felleus, aliuſque, ſi fortaſsè in ſanguinis ductus feratur. Ad primam claſſem videntur revocari poſſe Ephemeræ, ſeu Diariæ Febres, & quæ Synochi, Continenteſque Febres appellantur. Ad ſecundam verò Synechæ, & Continuæ, quas vulgò Quotidianas, Tertianas, & Quartanas continuas nuncupare ſolent.

Et quidem Diariæ Febres levem in ſanguine fermentationem deſignant promotam à particulis ejuſdem tenuioribus aliquantulùm exaltatis, potiſſimùm à cauſis externis, æſtu aëris, inſolatu, motu immodico, potu vini meracioris, crapulâ, animi pathematis, præſertim irâ, & ſimilibus. Cumque ſuapte natura, commotus ſine ſui vitio ſanguis, poſt aliquod tempus conſiſtat, atque in ſuum ſtatum remittatur, ſolent propterea Febres iſtæ ſpontè terminari poſt unum, duos, vel tres dies, niſi aliud acceſſerit, quod in longius fermentationem protrahat. At ſi ejuſmodi in ſanguine exagitatio,

& par-

& partium tenuiorum exaltatio, acrem, ſulphuream, vel bilioſam conditionem conſequatur, talem certè orgaſmum, & æſtum afferet, ut præter Febrim exurentiſſimam, ingentem quoque ſitim, inquietudinem, vigiliam, dolorem, anxietatem,& alia graviora ſymptomata arceſſat: id quod plerumque fieri ſolet, cùm in ſanguine acres partes adaugentur,nec pro ratione ſecernuntur;quamobrem duratura Febris tamdiù erit,& planè continẽter, quamdiù partes ejuſcemodi acriores fuerint in cyſtim percolatæ, aut etiam per reliqua corporis emunctoria foras expulſæ. Contingit pariter Ardentes Febres referre typum Continuarum repetitas acceſſiones, & tempora ſenſibilis exacerbationis habentium, cùm novæ portiones ex cibo, & chylo ſuggeruntur, vel etiam ipſe ſanguis in citiorem motum adigitur; itemque lympha acrior, vel felleus humor compari vitio affectus ſanguini refluenti commiſcetur, & per venam cavam in cor defertur, aliuſve ſuccus acer, tenuis, ſalſus, aliterve vitiatus è viſceribus communicatur. Quòd ſi fortaſsè fermentum ejuſmodi à ſanguine deinceps ſecernatur, atque in ſua conceptacula vi quadam irritante deponatur, quæ primùm Continens, vel Cõtinua fuit; Intermittens Febris evadet,aut omninò deſinet, ut dicitur 4. *Aphor.* 58. A detentis etiam partium recrementis ſudore, ſero urinario, ſanguinis ichore, pure, diverſiſque halitibus,& vaporibus,itemque veneno vel epoto,vel inflicto, medicamentis præſertim catharticis,& ſimilibus Continuæ Febres ſæpeſæpiùs oriuntur. Sed & hæ Synochorum naturam referentes accidunt,cùm in finibus Arteriarum,ubi pulſus vel nullus,vel incõſpicuus fit, hæret ſanguis, & concreſcit in grumos, pariterque in Jecinore,Liene,Meſenterio,Pancreate

V. Gal. 2. de criſ. c. 6

te

te, Pulmone,cæteriſque viſceribus;quin & aliquoties cõpertum eſt Febres Malignas, Peſtilenteſque ſubortas à concreto, grumefactoque ſanguine in Arteria pulmoniaca, imò etiam in cordis ventribus,& auriculis ex pravis halitibus per aëra diſperſis ſanguinem figentibus; unde ſyncopæ, pulſuum languores, corporis refrigerationes,& interitus.

Ab internis prætereà Inflammationibus,ſi potiſſimùm illæ Eryſipelatodes ſint, Febres Continuas, & acutas progigni apud omnes in confeſſo eſt,cùm adhuc à ſpina digito infixa vehementiſſimas, continenteſque Febres oriri experiamur, quamquàm nullum ſenſibile vitium in ſanguine præextitiſſe conſtiterit. Neque ſunt raræ ejuſmodi Febres ab inflammationibus,& abſceſſibus internis inductæ; imò pleræque ab internorum viſcerum affectionibus proveniunt, & ſæpiſſimè in lethum deſinũt, ut paſſim cadaverum diſſectionibus innotuit. Quin Eraſiſtratus Febrem nullam ſine inflammatione eſſe dixit: quod ſaltem in Continuis verum exiſtimat Wepferus. Hæ verò inflammationes,& abſceſſus non tam facilè ſenſibus patefiunt, vel quia exiguæ molis, & eryſipelatis conditionem referunt; vel quia glandulas, aliaſque inſenſiles, aut profundiores corporis partes occupant; vel quia demùm in gangrænam, & ſphacelum deducuntur, proptereàque ſenſum doloris adimunt. Porrò hæc quamvis exigua videantur, infenſiſſima tamen ſunt, & Malignas Febres arceſſunt propemodùm immedicabiles, cùm ſymptomatis veneni notas referentibus.

V. Valleſ. in pr. epidem. ægr. 1. & River. l. 17. prax. c. 2.

Cæteræ verò Febres Continuæ, Synechæ Græcis dictæ, ſuis peculiaribus acceſſionibus, cum manifeſtâ exacerbatione, & ſuccedente remiſſione repetentes plerumque à fermento ſanguini extraneo,

& aliun-

& aliundè ſuggeſto pendere ſolent, præſertim autem ſucco pancreatico, & ſelleo, lympha, chylo, ciboque in Ventriculo, inteſtinis tenuibus, ductibus chyliferis, glandulis, pulmone, corde ipſo degeneratis, depravatiſque. Quoniam enim hi humores ſtatis temporibus ſecerni, repurgari, & in ſuis conceptaculis colligi ſolent; cibus verò, peculiaribus fermentis confectus, diſtributus, & ſecretus in ſuos ductus traducitur, & in alibilem ſuccum commutatur, fit propterea, ut per certa tempora paroxyſmos moveant, & incrementa, ac decrementa febrilia diſponant, & moderentur. Antequàm autem una acceſſio deſinat, altera ſubingreditur, quoniam priuſquàm iteratis circuitibus ſanguis à fermento depuretur, illudque extra ſe in emunctoria corporis amandet, novum certâ quantitate coadunatum denuò cum eodem commiſcetur, & in novam fermentationem priori non diſſimilem illum excitat, qui rursùs, pari recurſu, & percolatione iteratâ, ab illo ſeipſum extricat, quod iterùm collectum, & ſanguini commiſtum aliam fermentationem, & Febrim parit, ſicque deinceps, quouſque fermentum febrile omninò abſumptum, expulſum, vel coërcitum fuerit. Hæc autem certâ lege, & ordine, ſtatutoque tempore plerumque contingunt, ut ferè admirationi ſint ſed tamen normam, & moderamen capiunt à circulante ſanguine, & ſubindè à collectione ejus humoris, qui fermentationem in ſanguine promovet; unde fit, ut aliquandò novus paroxyſmus priorem inſequatur in ſtatu, quandoque in principio, vel fine declinationis, cùm vix febrire ægrum dicas; prout citiùs, vel tardiùs febrile fermentum fuerit cumulatum, paucioribus ſcilicet, aut pluribus ſanguinis circuitibus, & ſecretionibus.

Accidit autem aliquandò, ut recurrentes Febres alternis ſolùm acceſſionibus ſibi invicem reſpondeant, videlicet tertia primæ, & quinta tertiæ; quarta ſecundæ, & ſexta quartæ; idque vel ex fermento diſſimili, ac heterogeneo, eoque duplici, quorum unum per dies impares, alterum per pares colligatur, & cum ſanguine commiſtum fermentationem excitet; vel quòd unum, idemque fermentum diverſimodè in memoratis diebus afficiatur ex acceſſu, & commiſtione alterius ſucci ſtato quoque tempore remeantis à circulante ſanguine depoſiti. Fieri etiam poteſt ut impuritates à ſanguine ſecretæ alicubi, & præſertim in glandulis Meſenterii, aliiſque deponantur, ac ſubſiſtant circa remiſſionem primæ acceſſionis, ibique novam levem fermentationem excitent breviori adhuc tempore duraturam; ſicque pariter in declinatione tertiæ, quintæ, ſeptimæ; cùm tamen iſtæ acceſſiones longè graviores fiant, veluti inductæ à ſucco pancreatico, & bilioſo vitiatis, & cum ſanguine commiſtis. Peculiares autem ejuſmodi partes, ubi humores in Febribus recolligantur, & adunentur, Focos, & Mineras Veteres appellarunt, ex quorum multiplicitate, multiplices acceſſiones provenirent.

A Fermentorum itaque, ſeu ſuccorum, qui cum ſanguine miſcentur, varietate, oriuntur Febres diverſæ conditionis, & naturæ, uti ſunt quæ vulgò appellari ſolent Bilioſæ, Melancholicæ, Pituitoſæ; & à Sylvio Pancreaticæ, Lymphaticæ, Glandulares, Salivares; atque à ſymptomatis adjũctis Æſtuoſæ, Lipyriæ, Colliquantes, Siticuloſæ, Syncopales, Anheloſæ, Helôdes, Aſsôdes, Phricôdes, Algidæ, Epialæ, Lentæ, Ureticæ, Arthriticæ, & ſimiles, quas lõgo ordine idem Auctor memorat, & examinat. L. 1. prax. cap. 30.

Speciatim verò Epialam Febrim (quâ ægrotantes

tes ſimul rigere, & æſtuare dicuntur) putat idem Sylvius eſſe duplicem intermittentem, & utramque à ſucco pancreatico acriore, bileque itidem acri inductam, itaut continuò frigus unius concurrat cum alterius ardore: atque prioris paroxyſmus novus, & frigus revertatur, quando poſterioris calor incipit increſcere, & ægrum affligere.

V. Gal. 2. de diff. Febr. 6.

De Hemitritæo autem ſentit Franciſcus Piens malè referri à Galeno ad compoſitas ex Quotidiana continua, & Tertiana intermittente; ſed potiùs revocari debere ad Febrem Horrificam (quæ Græcis Φρικώδης, & Τριταιοφύης dicitur) ſeu Continuã cum multis rigoribus ingruentem; vel ad plures Intermittentes ſibi invicem ſuccedentes. At verò A. Spigelius *l. de Semitert.* pluribus contẽdit non ſine inflammatione Ventriculi, vel ſaltem hærentis ibidem ſanguinis illam accidere.

Falſum quoque exiſtimat Piens Ardentem ſpuriam, cum ardore invadentem, ſed abſque ſiti, oriri, ut vulgò creditur, à pituitâ ſalsâ putreſcente. Inquit enim fieri non poſſe, ut pituita ſalſa putreſcat, & Febrim afferat, quia ſalſa, tantùm abeſt, ut putredinem contrahant, ut etiam procul arceant: ità muriam numquam putreſcere videmus; At verò ſi fieret Ardens à pituita ſalſa dum putreſcit, ſequeretur omnem Febrim à pituita putreſcente Ardentem fieri; quoniam ſi pituita, cùm putreſcit, ſalſa evadit, & putreſcens Febrim efficit; omnis pituita putreſcens Febrem induceret Ardentem, cùm ex vi putredinis ſalſedinem conciperet. Veriſimiliùs igitur nothæ iſtæ Ardentes Febres (ſi ità illas appellare fas eſt), à lympha acriori inferentur, vel à ſero ſanguinis non benè percolato, atque in fluorem nimium adducto, ut adhuc ſalſilaginem cruoris diluat, exagitet, & depravet.

L. 2. de Febr. Interm. in genere.

Nec inſuper certò dè Ardentibus legitimis conjicere licebit à nimio ardore, æſtuationeque ægrotantis, & ab ingenti ſiti. In Febribus namque Lipyriis dictis calor tactu vix ſentitur; atque ſitis etiam deeſt, cùm ſiccæ tuſſes febrientes irritant, quemadmodùm contigit filiæ Euryanactis 3. *Epidem.* Quare potiùs à reliquis ſymptomatis, à pulſu celerrimo, & inæquali, ab ægrotantis inquietudine, à vigiliis, cæteriſque illæ erunt internoſcendæ.

4. Aph. 48.

Eod. Aph. 54.

Sicuti Intermittentes plerumque ſecuriores obſervantur, ità Continuæ, & Continentes Febres periculoſæ ſunt, potiſſimùm ſi gravibus ſymptomatis ſtipentur, delirio, aut ſopore, reſpiratione crebrâ, interruptâ, aut difficili, nauſeâ, ſingultu, ſtomachi morſu, ſudore frigido, vel nimiùm fluente, ſine Febris levamine, rigore præſertim ſextâ die ſuperveniente, motibus convulſivis, ictero ante ſeptimum, viſcerum dolore, ex ſomno pavoribus, extremorum refrigeratione, & ſimilibus.

At verò hæ Febres ut ſalutarem nanciſcantur eventum, fermentum febrile removendum, corrigendumque eſt. Hinc plerique diaphoreticis inſiſtunt, quibus poſſint illud diſſolvere, & repurgare, unàque ſimul per diaphoreſim protrudere, quæ ſanè in Febribus univerſis familiaris Naturæ eſſe cōſuevit; intereà nec oppreſſis, nec exſolutis ægri viribus per pharmaca, phlebotomias, cæteraſque ſimiles evacuationes Naturæ motum vel impedientes, vel diſtrahentes. Utile tamen fuerit, ſi ductu ſymptomatum, præſertim in excretis, aut retentis, & in qualitatibus mutatis, quænam ſit cauſa febrilis fermentationis conjici poſſit, ut in eam exhibenda remedia colliment.

Verumtamen in curandis Febribus Ephemeris, ſeu Diariis hæc notitia contemni ſolet, cùm illæ ſna-

ſuapte naturâ ſæpiſſimè, unicâ die ſalubriter terminentur, & ſatis ſit aërem temperatum quærere, ſi fortaſsè ab illo Febris ortum duxerit; moderatam diætam, ſi à crapula, & cruditatibus; quietem, ac ſomnum, ſi diuturna vigilia, & immoderatum exercitium præceſſerit; itemque conſuetas evacuationes promovere, ſi ex iiſdem ſuppreſſis, vel retardatis proficiſcatur.

Protractas autem Diarias, Synochos, & Ardentes Febres retundere, ac tollere oportebit, vel compeſcendo fermentationem in ſanguine inductam, vel particulas ejuſdem acriores fermentum excitantes in præcipitationem diſponendo per diaphoreſim, aut diureſim. Et ſanè cùm videbitur vehemens in ſanguine commotio à partibus ejuſdem mobilibus nimiùm exaltatis, ea, quæ diluunt, & acido moderato temperant, peropportuna ſunt, ut potiones ex aquis diaphoreticis, vel diureticis, ſpeciatim verò cardui benedicti, ſcorzoneræ, vincetoxici, cornu cervi, rutæ caprariæ, cum ſpiritu ſalis dulci, vitrioli, ſulphuris; itemque expreſſiones ex ſeminibus peponum, papaverum, cydoniorum; ſales quoque nitri in cryſtallos redacti, tartari, prunellæ, atque ex lotionibus ceruſſæ ſtibii eliciti, aliive. Ab his enim ſæpè Febres, cæteroqui exurẽtiſſimæ ſtatim deſiêre, partibus in ſanguine fermenteſcentibus coërcitis, aut per ſudorem, & urinam propulſis, aut etiam inſenſibiliter difflatis; atque hâc ratione, quia nitro ſunt ſaturatę gelidæ aquæ largiùs epotæ, non rarò ardenter febrientibus proſunt. Neque verò acida moderatè ſumpta ſemper ſunt fugienda, cùm ſæpenumerò etiam contulerint, cùm ſcilicet tenuiores ſanguinis partes in motum nimium concitæ quodammodò coërceri debent, & cum craſſioribus, & glutinoſis conſo-

V Barthol. de Nivis uſu in Medic.

ſociari, pari modo ac Helmontius ab acido mali citrii minimè cavet in lithiaſi; nec acida in Febribus reformidant Sylvius Deleboë, Paulus Barbette, Piens, aliique, ſi præſertim cum potionibus commiſta, & temperata fuerint.

A recrementis verò cum ſanguine miſtis inducta fermentatio ſedabitur, iiſdem ſecretis, & in ſua conceptacula, vel extra corpus expulſis. Fæces blandè clyſteribus ſubducentur: urina per diuretica alibi tradita promovebitur; ſicut pariter ſudor. Detenti halitus, & vapores cute rarefactâ frictionibus, atque diaphoreſi excitatâ, aëre calido, integumentis, & attenuantibus medicamentis ſale volatili præditis elicientur. Venena aſſumpta, per alexipharmaca,& antidota propria. Concretus reſtagnanſque ſanguis ope diſſolventium multo alkali abundantium, ſanguinis hircini, C.C. dictamni, ſcordii, contrayervæ, angelicæ, carlinæ, ſtibii diaphoretici, oculorum cancrorum, ſalis abſinthii, volatilis ſuccini, cornu C.,& viperarum, quorumcumque bezoardicorum, ſpirituum theriacalium, & ſimilium. At verò in pus converſus ſanguis purgabitur potionibus vulnerariis cum balſamo ſulphuris, atque remediis ex Mercurio paratis.

Si prętereà fermenteſcat ſanguis fermentis aliũdè ſuggeſtis potiſſimùm è pancreate, cyſti fellea, aquæ, & chyli ductibus, aliiſque, eadem ferè Methodus ſervanda erit, quam ſuperiùs in Intermittentibus propoſuimus, educto primùm, ſi licuerit, degenere illo humore unde fermentationem promoveri conjectabimus; mox verò repurgato ſanguine à conſimili ſucco in eundem inſerto uſu remediorum ſudorem moventium,& impuritates ſecernentium in conſueta corporis emunctoria.

Peculiaris autem ratio habenda ſemper erit de Ven-

Ventriculo, ejuſque ſuccis cibum conficientibus, ut exindè chylus progignatur ſedans, & obtundens fermentationem à confluxu ſuccorum in inteſtinis tenuibus excitatam. Siquidem eludetur omnis opera in uſu cæterorum medicamentorum, niſi Ventriculus ſuo munere fungatur: eo namque languido, cruditates cumulantur, quæ Febri fomitem addunt, vel ſaltem ejus reſolutionem impediunt, & retardant.

Providendum quoque ſymptomatis Febres haſce comitantibus, cùm illa plerumque his longè graviora eſſe ſoleant; quin & ab illis ritè perſpectis in cauſæ morbi conjecturam adducimur.

Cæterùm in reliquis Febribus Continuis ſcire refert, nùm vitioſus humor fermentationem indebitam in ſanguine promovens, acer, acidus, auſterus, ſalſus, tenuis, craſſus, volatilis, fixus, aquoſus, tartareus, aliuſve ſit; itemque an multus, vel paucus, an unus & ſimplex, aut multiplex, & implexus, an hærens, aut fluens, & vagus, an alicubi ſtagnet, aut cum ſanguine circumeat; an partes Ventriculo proximiores, aut potiùs remotiores occupet, & an prçterea ſolidarum partium vitium, affectionemque conſequatur, præſertim in ductibus obſtructis, aut compreſſis, relaxatis, aut eroſis. Ab his enim variant plurimùm indicationes, exhibitioneſque remediorum.

Verùm enim verò feliciùs, & faciliùs Febribus ferè omnibus prodeſſe in dies experimur ſalem polychreſtum, ſtibium diaphoreticum, & mercurium præcipitatum fixum, qui vomitum non movet, nec dejectionem, niſi cum catharticis jungatur, illamque blandam nimis, & moderatam. Colore is rubet, ut coralliorum pulverem æmuletur, comminuitur in pollinem, & inſtar cinnabaris tin-

git,

git, igni reſiſtit, neque à lixivio reviviſcit, aut permutatur; levis eſt, nec temporis diuturnitate quidquam aut mole, aut virtute diminuitur. Mirabiliter autem operatur per diaphoreſim in doſi trium, aut quatuor granorum cum aliquo electario commiſtus; vel cum modico extracti catholici, ſi exindè alvi ſubductio deſideretur. Luem etiam Veneream quamvis diuturnam, & inveteratam, doloribus articulariis, ulceribus, tumoribus, cęteriſque ſymptomatis comitatam brevi depellit, & curat, nec unquam memini ſepties ejus doſim repetiiſſe, quin certò morbum hunc funditùs debellaverit. Qualis autem ſit, facilè his innoteſcet. Exactè priùs ſublimatus, omnique prorsùs impuritate exutus, mox ſuper laminam ferream ſtamno illitam expanſus, ſub terram eouſque declivis detineatur, quouſque totus fuerit in ſuppoſitam phialam exſolutus, atque in viridem, ponderoſumque liquorem converſus. In vitreo deinde vaſe juſto capaciori, & patentioris oris, ab infuſo per vices ſpiritu N. erodente deflagrari permittatur, ac præcipitari in rubentem pulverem. Evaporato poſtmodùm ſuper cineres calidos ſpiritu, qui ſubſidet, iteratis ablutionibus, ſuo convenienti liquore, omni prorsùs acritate ſpolietur, ut nec linguæ ſenſum faciat. Tandem ſiccatus ſervetur ad uſum. Doſ. gr. j. ij. vel iij. ad ſummum.

DE FEBRIBUS MALIGNIS, & Peſtilentibus.

QUæ Febrès reverà dicendæ ſint Malignæ non apud omnes convenit. Quibuſdam placuit Ma-

Malignam Febrim vocare, quæ ſtatim vires dejicit. Aliis, quæ gravioribus, & mortiferis ſymptomatis, aut etiam inter ſeſe diſſimilibus, ac diſparibus conſociatur. Maluerunt alii eam Malignam dicere, quæ congruis adhibitis remediis non cedit, & in necem terminatur. Verùm multæ Febres periculoſæ, imò lethales eſſe conſueverunt, etiamſi malignitatis notâ caruerint; & contrà Malignæ non raro in ſalutem deſinunt; quocirca Galenus inquit 1. prorrhet 14. Malignos morbos vitæ periculum minari, ſed ſpem ſalutis non adimere. Vires pariter momento temporis labaſcunt in leipothymiis, cardialgiis, cardiacis affectionibus, choleris, hæmorrhagiis, & ſimilibus, cùm tamen ejuſcemodi ægritudines Malignę minimè dicantur. Febris Ardens ſæpiſſimè ſtipatur graviſſimis ſymptomatis, delirio, inquietudine, nauſeâ, ſingultu, vomitu, diarrhœâ; at verò longè admodùm à Maligna differre dicitur, quin & ipſam diſparia ſymptomata aliquandò comitantur, ardor nimius cum nulla ſiti, internorum viſcerum æſtus cum extimarum partium algore, urina tenuis, & pellucida, cum lingua arida, & ſcabra, ac eadem mollis, multoque ſalivario rore perfuſa, cum ſiti. Sic quoque Lethargus, Apoplexia, ſuffocans Angina, Peripneumonia, Phthiſis, Hydrops, rarò medicamentis licet exquiſitis cedunt, ſed fermè certam mortem afferunt, quamquàm nemo hoſce morbos Malignos nuncupet: Ità enim Morbus Malignus dicendus foret quicumque ægrum ſubindè periturum invadit.

At verò illas Nos Malignas Febres appellamus, quæ doloſè, ac fraudulenter adoriuntur, & quales Græci Παλίμβολας dixêre, quòd ſpeciem quidem, & ſpem levationis faciant, ſed tamen in vitę periculum ægrotantes conjiciunt, & niſi opportunè

ſuccurratur, etiam necem afferunt. De his extat effatum illud Arabum: *Pulſus bonus, urina bona, & æger tendit ad interitum.* In his pariter videntur ægri in melius abire, & penè Febre vacare, qui paulò poſt ſuccumbunt, & pereunt. Quare Hippocrates ſcriptum reliquit: *Qui morbi in malis ſignis levantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles ſunt*: imò & plerumque mali moris.

In Coac. prænot.

Et quidem in Fermenti Febrilis conditionem coagulantem, aut nimis diſſolventem hæc referenda ſunt. Anatome enim, ex Febribus Malignis, ſanguis concretus inventus eſt; ex Peſtilentibus verò adeò diſſolutus, attenuatuſque, ut nullo modo concreſceret. Id itaq; ſanguini accidit in Malignis Febribus, quod experimur à veneno Viperæ, & ab infuſione olei vitrioli in venas; in Peſtilentibus verò quod ab olei tartari, aut peti. Hinc Febres iſtiuſmodi quandoq; ſopori, ſenſuum hebetudini, linguę nigrori, exanthematibus, maculis, frigidiſque ſudoribus conjunguntur; aliquandò verò delirio, ſtillicidio ſanguinis è naribus, puſtulis, diſſolutioni marcori, diarrhœæ.

V. Riol. Antrop. & Enchir. Anat. l. 2. c. 27. Fernel. 6. Phyſ. c. 7. Conſentit his etiam Carolus de la Font, de veneno peſtilenti.

2. Aph. 28 & 35.

Norunt equidem in his Febribus virulentam vim ineſſe Veteres Medici, at illam non benè poſteris explicarunt. Et quidem è venenis, quędam partibus ſolidis corporis infenſa ſunt, ut Cantharides Veſicæ, Solanum Faucibus, Lepus marinus Pulmoni, Auripigmentum, & Sublimatum Ventriculo, Colocynthis Inteſtinis. Quædam verò niſi ſanguinem inficiant, nullam noxam inferunt. Rurſùs hæc ſanguinem vel extenuant, diſſolvuntque, quemadmodùm oleum Tartari, & Peti, ac virus Canis rabidi; vel figunt, & in grumos convertunt, ut oleum vitrioli, Viperæ, & Scorpii venenum; compluraque ex vegetalibus, præſertim ſuccus

Nap-

Nappelli, Cicutæ, Mandragoræ, Papaveris albi: quamvis & iſta adhuc ore manſa, & deglutita nocua fiant, obtundendo, atque hebetando partium vigorem. Quoties igitur accidit, ut vel halitibus per aërem diſperſis pulmo, & ſanguis indè præterfluens inficiatur; vel etiam à contactu rei venenatæ; itemque à cibo, potuve, medicamentis, veneniſque aſſumptis, vel inflictis, ſanguis à ſua craſi perturbatus exolvatur, aut concreſcat, & viſcera ejus labe infecta flacceſcant, Febres Malignæ, Peſtilenteſque exorientur à venenoſo miaſmate progenitæ, ideoque virulentæ dictæ.

Animadverſione autem dignum eſt, quòd in Febribus Malignis plerumque, ſaltem inter initia, vel etiam in ipſo augmento univerſali, contingunt ſymptomata valde diſparia, æſtus, & frigoris notas referentia, quia partes volatiles, ſive ſpiritus in ſanguine, & ſucco nerveo deliteſcentes, à veneno coagulante irretiti, internam ingentemque excitat commotionem, quippequi implexi, ſe extricare nequeuntes, tumultuariè commoventur; unde orgaſmum, inquietudinem, & affectus ſpaſmodicos pariunt cum ſenſuum hebetudine, & virium languore, propter vim veneni coagulantis: Hinc etiã delirium, & ſopor; tactus frigidus, & ardor internus; pulſus languidus, & urina flammea, cum lingua arida, & ſcabra, atque alia hujuſmodi.

Itaque à Fermento Febrili acidiori, ideòque coagulante, inductas Febres, Malignas appellamus; atque ab acriori, ſale volatili prædito, ac propterea diſſolvente, Peſtilentes; eaſque etiam Epidemias, ſi à communi, & generali cauſa, præſertim cibo, aut aëre, originem ſumpſerint. Tanta quippe Aëris viseſt, atque halituum, ſive vaporum per aërem diffuſorum efficacia, ut hinc potiſſimùm

populares, Peſtilenteſque morbos manare comperiamus. Quo etiam fit, cur tam facilè in Italia, & præſertim in Tractu Romano, & Neapolitano, Febres ejuſmodi per æſtatem, & autumnum contingant iis, qui itinera per eadem tempora aggrediuntur, audentque de una in aliam Regionem transmigrare. Abundant ſiquidem noſtræ Regiones tot tantiſque fodinis, iiſque variis, & multigenis, ferri, mercurii, æris, vitrioli, ſulphuris, bituminis, ſalis, aluminis; quin & eructat undique peſſimos, heterogeneoſque halitus terra, non ubique ſimilis, quibus aër diverſimodè inficitur; ut nunc ſileam ſtagnantes aquas, lacus, paludes, mephites ſulphurarias, aquaſque thermales innumeras, unde varii, diverſique vapores exhalant, & per aërem diffunduntur; quamobrem is diſſimilis omninò eſt, & alicubi nitri, aut ſalis refertus eſt halitibus, alibi ſulphuris, aut bituminis, ideòque variè inſpiratus pulmones, & ſanguinem non æquabiliter afficit, illumque modò coarctat, modò diluit, talemque fermentationem excitat, ut præter febrim, etiam veneno ſimiles pariat effectus, ut paſſim ex miſturis diverſorum liquorum experimur.

V. Hipp. l. de flatib. & Lucret. lib. 6. de Nat. rer.

Peſtilentes autem Febres non rarò fiunt etiam Contagioſæ, quoties venenati halitus è corpore in corpus traſmiſſi pari modo inficiunt, atque alios, & alios eodem ægritudinis genere corripiunt, & quidem vel per contactum, vel per fomitem, præſertim mediis utenſilibus communicatum, vel ad diſtans halitibus per aërem diffuſis. Hinc Epidemii, & populariter graſſantes Morbi ſequuntur plerumque vitium aëris, aut cibi, & potûs; & ſæpè obſervantur varii pro varia corporum habitudine. Teſtatur etiam P. Kircher. *in ſcrut. Peſtii*, exiguos vermiculos ex infectis corporibus in alia exi-

liiſſe

Digitized by Google

liiſſe, qui cuti infixi, Contagium cō:nunicarent: De Contagio Scabiei idipſum refert Coſimus Bonomus *peculiari Epiſt. ad Franc. Redium data* 18. *Julii* 1687. *et typis impreſſa Florentiæ.*

Ex his nunc facilè erit colligere Cauſas Procatarcticas, tum Malignarum, tum Peſtilentium Febrium. Quæcumque etenim ſanguinem ità afficiunt, ut vel ad coagulationem, vel ad exſolutionem deducant, viſcera verò labefactent, ejuſmodi Febres inducent. Præſertim autem id mali genus intulit Aër variis halitibus, & vaporibus inquinatus è fodinis, & voraginibus erumpētibus, ab aquis ſtagnantibus, ab inſepultis cadaveribus, aliiſque. Neque minoris damni conſuevit eſſe Cibus, & Potus vitioſus; quamobrem in annonæ caritatibus ſæpiſſimè Febres Malignas, Peſtilenteſque graſſantes obſervamus; undè Heſiodo λοιμὸς μετὰ λιμὸν, ideſt Peſtis poſt Famem, dicitur; manuſque ſibi mutuò dant Bellum, Fames, Peſtis. Præterea diuturna Animi pathemata ſolent etiam ejuſmodi Febres promovere, quandoquidem ab illis ſanguis, cor, cerebrum, ac penè univerſum corpus violenter exagitatur. A timore potiſſimùm Peſtem contrahi arbitratur Helmontius. Tumul. Peſt.

Ab adjunctis ſymptomatis has Febres cognoſcemus. Et ſanè cum illa concreſcentis ſanguinis notas referunt, Malignam judicabimus Febrim: ea verò eſſe conſueverunt calor infractus, pulſus languidi, & inæquales, torpor in motu, & ſenſu, leves eruptiones humorum per cutim efflorescentium, tenues urinæ, alvus ſtyptica, lingua nigra. At contrà Peſtilentes potiùs appellabimus ſi exanthemata, & puſtulæ latæ compareant, parotides, bubones, ſtillæ ſanguinis è naribus, colliquationes; inquietudines, anxietates, ac poſt æſtuationem laxi-

tas,

Digitized by Google

tas, & virium jactura, cum ſqualore faciei, & oculorum: quamquàm ſæpenumerò iſta viciſſim permutentur, & ancipitem conjecturam faciant, ut etiam accuratiſſimos Medicos decipiant. Cùm autem eâdem Febris ſpecie corripi contingat eos, qui familiariter cum febrientibus uſi ſunt, vel utenſilia tractarunt, nedùm Peſtilentes, ſed etiam Contagioſæ dicendæ erunt, atque eò magis ſi externis notis, putà puſtulis, maculis lividis, aut nigris, ulceribus, bubonibus, aliiſque aſſidentes inficiant.

Quanti igitur ſint periculi Febres illiuſmodi, quiſque nullo negotio cōjectabitur. In cæteris enim à concepta fermentatione ſanguis repurgatur, ac deinceps corpus refloreſcit; in his verò corrumpitur, & fatiſcit, veluti à veneno infectum. Jure igitur optimo Galenus ſcripſit generari non rarò in humano corpore humores veneno ſimiles, qui ſolo vapore, aut halitu partes inficiant, gignantque ſymptomata deleteria, & violentiſſima, quæ aliquandò breviſſimè interimant, exſoluto ſcilicet, aut coagulato ſanguine vitæ fomite.

3. De loc. aff. cap. 7. & 6. ejuſd. oper. c. 5.

Quoniam verò diſſolvens, aut coagulans venenum tam potens, & efficax gigni poteſt, ut ferè momento cor inficiat, & ſanguinem velociſſimè coagulet, aut diſſolvat, idcircò fit, ut interdum homines repentè vitâ privet. Sic etiam fieri poteſt ut à conditione coagulantis, vel diſſolventis veneni ſanguis non ità interturbetur, & fermenteſcat, ut Febrem ſenſibiliter oſtentet, cùm plerique referant contigiſſe aliquando Peſtilentias ſine ulla Febre, atque ii præſertim, qui hanc ex ſignis adaucti caloris, & pulſu celeriori dignoſcendam autumant.

Quandoquidem ergo ſanguis in his Febribus veneno inficitur aut coagulante, aut exolvente,

cer-

certè Medela omnis ad illius correctionem dirigẽda erit per ea,quæ Alexipharmaca,& Alexiteria dicuntur, dummodò coagulans, aut exolvens fermentum evertant,ac præcipitent;ſanguinem concreſcentemſolvant,avolantem verò frænent, & in ſua naturali compage detineant.

Quamquàm autem coagulans acidumque fermentum emendari, & repurgari poteſt diluentibus aqueis, obtundentibus alkalicis, & opiatis; congruentiora tamen, & potiora ſemper erunt, quæ ſale volatili ſunt prædita,quæque ſuâ energiâ valent floridum, vegetumque ſanguinem reddere, ac vitale robur adaugere, unàque ſimul alexiteriâ vi veneno reſiſtere, & fermentum febrile præcipitare,ac ſecernere.Cujus generis sũt omnia Theriacalia dicta, Bezoardica,& Diaphoretica,Diaſcordiũ Fracaſtorii, &Sylvii,Theriaca vetus,&Germanorum, Antidotus Orvietani,& Matthioli,ſpiritus Theriacalis, aqua Salii,Stapedii, & Riverii, aqua vitæ Matthioli, & Magnanimitatis, Bezoardicum Minerale, Joviale, Martiale, Solare dictum,lapis Bezaar, ſal volatile ſuccini,cornu cervi, & viperarum, extractum ligni aloës, hyperici, juniperi, oleum cinnamomi, & ambari, tinctura tartari eſſentialis dicta, flores ſalis ammoniaci, ejuſque ſpiritus, camphora, idque genus alia; ex quibus componi poterunt potiones, pilulæ, conditus, pro libitu ægrotantium, & ſymptomatum varietate. Fotus etiam externi ejuſdem censûs erunt. Margaritæ,Smaragdi, Corallia, & gemmæ quæcũque, eatenùs convenire poterunt, quatenùs alkali fixo præditæ acidum, quod exorbitat in ventriculo, adjunctiſque partibus, abſorbere valent;quamobrem ſatius erit in illorum locum pulverem cornu cervi, oculorum cancrorum, boli Armeniæ, terræ ſigil-

V Gal de Ther. ad Piſonem.

ſigillatæ, terræ Samiæ, & Melitenſis ſubrogare; ſicut etiam contrayervam, ſcordium, dictamnum, carlinam, angelicam, rutam caprariam, carduum, vincentoxicum, veronicam, valerianam.

Epithemata adeò vulgò commendata in Malignis Febribus cavenda ſuadent Mercatus, & Wedelius, ne ſcilicet ab illis diaphoreſis impediatur, eòque magis ſi frigida adhibeantur. Verùm ſi quandoque applicanda videntur, calida ſint, ex ſpiritibus, tenuibuſque liquoribus concinnata. Idipſum admonet Riverius in uſu oxyrhodinorum. Multò autem utiliora ſunt calida epithemata, & balnea plantis pedum, et pudendis admota ex vino calenti, ejuſque ſpiritu, elixire quolibet, & ſimilibus: ab his enim univerſum corpus roboratur, ſanguinis motus promovetur, futuri abſceſſus, delirium, aut ſopor imminens præcaventur: quod etiam adnotavit Hofmannus in Schröderum.

Tr. 4. de cur. febr. malign.

De med. comp. ext.

Clav. Schroder. §. 62.

Frictiones utiles erunt, ſi præſertim adhibeantur, cùm cutis laxanda eſt, ad faciliorem halituum perſpirationem, atque ad promovendam exanthematum eruptionem, quæ ſæpè ſæpiùs Febres iſtas ſalubriter comitantur.

Diætam denique quod ſpectat, illam quàm optimè inſtitutam eſſe oportet, perpurgato inprimis aëre à cujuſvis generis inquinamentis, adhibito quoque, ſi fuerit opus, igne ex plantis odoriferis. Cibus laudabilis ſit, facilis digeſtionis, & mediocris quantitatis. Vinum perquàm optimum, ſed modicum, & dilutum; vel ejus loco, ſi æger ſit abſtemius, aqua C. C. in balneo Roris parata, ſcorzoneræ, vel cardui benedicti. Solo quippè vini uſu plerique à Febribus Malignis liberati referuntur: eſt enim cardiacum, ſimulque alexiterium, & ſudorificum. Cætera proùt prudenti, ac ſaga-

ci

Digitized by Google

ci Medico viſum fuerit, reſque ipſa tulerit, opportunè præſcribantur, ut in cæteris Febribus dictum eſt.

In diſſolvente fermento febrili alexipharmaca temperatè acidis jungantur. Acria enim, & ſalia volatilia nocua ſunt, niſi aceto, aut acidis temperentur, & commiſceantur: expertum autem in his Febribus ſanguinem eductum minimè concreſcere, ſed liquatum, fluidumque diutiùs perſeverare. Utilis idcircò eſt Aqua prophylactica Sylvii, & Barbette, atque extractum ex relictis fæcibus ejuſdem; itemque ſpiritus vitrioli volatilis, & antiepilecticus Hartmanni, Arcanum duplicatum Mynſichti, tinctura violarum, aut roſarum cum ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris parata, addita confectione alkermes, vel de hyacinthis. In Peſtilenti, & Contagioſa Febre efficaciſſimum dicitur hoc Acetum, quod ex his fit: *Summitatum ſcordii cum floribus m. ß. verbenæ, & galegæ ſingul. m. j. rutæ unc. ß. corticum mali citrii unc. iij. malorum aureorum dr. ij. ligni aloës optimi, macis, & caryophyllorum ſingul. ſcr. iiij. ſantalorum rubrorum dr. iij. radicis zedoariæ unc. j. petaſitidos, carlinæ, & angelicæ ſingul. dr. vj. meu olſenicii, ſcorzoneræ, dictamni albi, & imperatoriæ ſingul. unc. ß. enulæ dr. ij. ß. myrrhæ rubræ electæ dr. ij. theriacæ, mithridatii, et diaſcordii Fracaſtorii ſingul. dr. vj, camphoræ dr. j. ß. baccarum juniperi unc. ß. lauri dr. j. ß. croci ſcr. j. Hæc inciſa, et contuſa in aceti vini acerrimi canthar. ij, et vaſe clauſo, detineantur in loco tepido. Sumitur ad cochleare unum.*

V. Graaf. de Nat. & uſu ſucc. pancr.

Deſcribitur etiam à Crollio, & Hartmanno elixir adverſus Peſtem, atque aliud à Tychone Brahe ſummo ſui temporis Aſtronomo, cujus meminit Thomas Bartholinus *in Ciſta Medica*.

Apud Iſbrandum Diemerbroëck notatur, & aqua
L. 5. de peſte. Theriacalis, quæ mirabilis dicitur ſimul cum ex-
L. 5. conſ. tracto quodam magiſtrali. Aliæ referuntur à Cra-
28. hoc l. tone, & Sennerto. Inquit Helmontius, Hippocra-
Tumul. Peſt. tem Peſtis antidotum habuiſſe Vinum fumo ſul-
phuris ſuffitum, vel Vinum ſalſum fervidum cum
ſulphure; ſal etenim abſtergit, & à putredine tu-
tatur; ſulphur verò venenum cohibet. Promoto
deindè ſudore patientes alebat cremore hordei, &
pro potu exhibebat Vinum græcum picatum, cui
inerant aliquot grana ſalis, & ſulphuris: folia au-
tem Aſari aceto macerata calida ſuperponebat
bubonibus, itemque plantis pedum, & manuum,
quæ poſt ſingulas horas duodecim humo contegen-
das præcipiebat. Ab uſu quoque vini picati, ſub-
dit, Hiſpaniam raro peſte affici, cùm ibi vina co-
riis picatis conſerventur. Ad ſtigmata admove-
bat lintea calida generoſo vino intincta, cui ſul-
phur incoxerat. Poſtremò exhibebat electarium
viperinum ex carne, & corde, & hepate compoſi-
tum; ut latiùs apud eumdem Helmontium. Inſi-
gnes pariter vires ad pellendam Peſtem tribuit
Lib. de peſtil. c. 20. Mindererus ſulphuri ac vitriolo: nullam enim pu-
tredinem, nullam infectionem, nullam humorum
depravationem ab his non corrigi fatetur. A vi-
triolo etiam præſtantiſſimum remedium deduxe-
T. 2. conſult. 10. runt alii teſte Roderico à Fonſeca. Vitriolum
album in pulverem conteritur, & ter infunditur
Camphora Alexiteriũ eſt efficaciſſimum in Peſte. in aqua roſarum, totieſque ſiccatur ad ſolem, ad-
jecto modico camphoræ; deindè cum æquis por-
tionibus dictamni albi, & radicis tormentillæ
commiſcetur, & in tenuiſſimum pulverem redi-
gitur. Datur ad dr. j. cum unc. ij. aquæ plantagi-
nis, roſarum, vel acetoſellæ, manè, & veſpere.
Commendatur à nonnullis veluti ſummum reme-

dium Muria carnis porcinæ deſpumata;& à Paræo Muria Encraſicholorum piſcium. At Crato certiſſimo experimento ſibi cōſtare ait,ad præcautionem, tincturam ſuccini; ipſumque ſuccinum, ſi eo tempora, carpi, malleoli, & ſiniſtra mamma ad ruborem uſque confricentur, unicum fuiſſe amuletum cuidam Chirurgo Hiſpano teſtatur Helmontius. Hartmannus electarium ex ſaccharo candido cum ſpiritu ſalis per ſpiritum vini dulci reddito conficit, & commendat. D. le Fevre ſuccum Calendulæ cum vino albo propinabat felici cum ſucceſſu. Idipſum Arcanum fuit Veſlingio.

Plerique Arſenicum, aut Sublimatum linteolo incluſum, & ſub ſiniſtra mamma appenſum, homines à Peſte tueri affirmant. Addunt alii pulverem Bufonum, cujus præparationem memorat Helmōtius: Et refert quoq; Camer. *cent.* 9 *memorab. p.* 27. A pellibus quoque Bufonum ſiccatis, & ulceribus peſtilentibus applicatis venenum extrahi ſcribit Kircherius; idque in communem uſum verti apud Germanos. Includunt alii Mercurium crudum in cortice avellanæ, & collo ſuſpendunt, ut cordis regionem tangat, ex Marſilio Ficino. Et alii radicem plantaginis majoris ſacculo contentam geſtandam ſuadent. At quis unquàm his ſolùm fidet? Sicut neque fumo tabaci ab Isbrando Diemerbroék plurimùm commendato, aut olenti urinæ hirci, quam magnificat Avenzoar.

Tumul. peſt.

De peſt.

Apud Scholz. ep 248.

Poſtremò bubonibus, anthracibus, puſtulis, ulceribus, maculis, aliiſque ſymptomatis, notiſque peſtilentibus, quæ in cute erumpunt, ſpecialibus quoque medicamentis occurrere conſueverunt emplaſtris, cerotis, lituris, oleis, quæ multa præſertim referuntur à Sennerto, & Hartmanno.

Digitized by Google

Illud verò potiſſimùm videtur adnotandum non ſtatim ulcera iſta ad cicatricem eſſe perducenda, niſi poſtquàm peſtilens virus omninò fuerit reſolutum, & expurgatum.

Cæterùm ad præcautionem Contagioſarum Febrium nil conducibilius, quàm citò abſcedere, ac longè admodùm ab infectis locis ſecedere, & nonniſi tardiſſimè ad eadem redire; vel ſi id peragi nequeat, procùl ſaltem ab aliis verſari, nec penitùs illorum utenſilibus uti.

DE FEBRE HECTICA.

HEctica Febris Quotidianæ Diariæ morem imitatur; puſilla, & lenta eſt, ſed continua; paulo poſt cibum exacerbatur, cum pulſu crebriori, abſque manifeſto ſigno rigoris, horroris, refrigerationis, oſcitationis, doloris: & quamvis aliquandò genæ rubere ſoleant, in cæteris æquabilis perpetuò obſervatur. Temporis autem progreſſu tantam maciem affert, ut tempora collabantur, nares acuantur, oculi ſqualeāt, collum producatur, ungues incurventur, & totum corpus adeò macreſcat, ut oſſa ſola pellis contegat.

Illam aliis Febribus, & ægritudinibus ſuccedere teſtatur Galenus 2. *de criſib. cap. ult. in fine*, ubi poſtquàm de dignoſcendis Ephemeris ediſſeruerit, tandem hæc ſubdit: *De Hecticis autem non eſt præſentis temporis ſermo: nulla enim earum in primis diebus, ſed in progreſſu temporis fit, poſtquàm ſcilicet aliæ febres diutuſculè durarunt*: Scribit etiam 1. *de febr. differ. cap.* 8. Hecticas Febres magna quidem ex parte, ex Ardentibus, quæ multùm pro-

protrahuntur, oriri, nonnullas verò poſt Ephemeras ſubſequi. Galeni ſententiam probant experimenta: quotquot enim Febre Hectica obière, ſectis cadaveribus, alias ægritudines ſubiiſſe inventi ſunt. V. Bonetū in Sepulcr

Quod Galenus putat 1. *de diff. febr. cap. 7.* à calore febrili per modum habitus cordis ſolidæ ſubſtantiæ hærenti conſumi primò roridã, deinde adipoſam, poſtremò fibroſam corporis ſubſtantiã, falſum evincitur ex eo, quia Hecticorum calor tenuis, & puſillus eſt, qui nullatenùs poteſt ejuſmodi conſumptionem inferre, cum tamen ex adverſò exurentiſſimus calor in Ardente Febre laborantibus nullam, vel inſenſibilem conſumptionem inferat, etiamſi ad plures dies perduret: Sedet in hypochondriacis, ſcorbuticis, aliiſque citrà febrilem calorem non diſſimilis emaciatio obſervatur; qui verò ſalſas, & acres patiuntur deſtillationes, quique diabete affecti ſunt, ſtatim, & intrà paucos dies manifeſtiſſimè contabeſcunt: igitur à ſanguine diſſoluto potiùs, causâ fermenti acris, & diſſolventis, Hectica Febris accidit, cujus ratione illius glutinoſa ſubſtantia diluitur, & eliquatur.

Pluribus autem ex cauſis Tabe confici, extenuari, atque omninò conſumi contingit. Obſervamus ſiquidem pleroſque extremo marcore affici ab obſtructione venarum lactearum, ac ex tuberculis glandularum Meſenterii, & adjacẽtium viſcerum, atque à turbato ventriculo, ejuſque fermento vitiato, quorum causâ alimentum partibus vel non ſuggeritur, vel vitioſum, & inutile. Nonnullos etiam à ſuppuratis apoſtematibus ſenſim tabeſcere experimur, ſi præſertim illa Renibus, Utero, Veſicæ, Ano, Thoraci, accidant. Cum his jungenda ſunt V. Fernel. h. l. & Valleſ. in 5. Epid.

ſunt ulcera interna, præſertim eorum viſcerum, per quæ ſanguis affluentiùs meare debet. Quoſdam Tabidos quoque fieri ex aſſidua, & immodica evacuatione, putà ſudoris, ſeminis, ſanguinis, atque etiam urinæ, ut in Diabete. Sed & alii à ſalſa, & acri ſtillante in os & guttur lympha, cum frequenti, & moleſta tuſſi contabeſcunt; undè Pulmo ſenſim exhauriatur & areat, vel multâ ſeri acrioris, aut lymphæ ſalſæ copiâ gravetur, infarciatur, vel erodatur. Alios pariter à vehementibus, ac diuturnis cùm animi, tùm corporis motionibus, vigiliis, inediâ, cæteriſque ſimilibus cauſis tabidos effectos vidimus, inductâ nimirùm in ſanguine dyſcraſiâ tali, quâ ſenſim ineptus nutricationi evaderet. A Vermibus quoque, præſertim Platiis, inteſtina ferè univerſa occupantibus, atque alimenta mox è ventriculo delabentia exhaurientibus, nonnulli marcorem contraxiſſe perhibentur. At hos Tabidos potiùs, vel Atrophos, quàm Hecticâ Febre affectos, licebit appellare, facta nimirùm contradiſtinctione Hecticæ Febris à Phthiſi, & ab his, quæ Scheticæ Febres Græcis appellantur.

Prætereà ad ſanguinis vitium hujus morbi cauſa referri debet. Is enim ex mala fermentatione acrem, & ſalſam conditionem nactus ſenſim in Hecticis diluitur; quamobrem neque partes reficit, aut congruenter irrorat; ſed potiùs infenſa acritudine muriatica eliquat, pari modo ac à pure in Empyicis experimur: pus autem acritudinem ſalſam contrahere patet, cum, & erodens, & ulcerans evadat. Verumtamen malam hanc conditionem ſubit ſanguis à ſero, atque ab intermiſta lympha, quæ plerumque in Hecticis acris, & ſalſa eſt, ut oſtendunt urinæ copioſæ, flaveſcentes, &

acres,

acres, mordax, & ſalſa ſaliva cum ſiti, ſudores valdè faciles, cutim tamen aſperam, & aridam reddentes. Hinc quoque fit, ut ſalſæ diſtillationi, & ſalivario rheumatiſmo obnoxii Hectici, Tabidique fiant.

Cur autem invaleſcat, & exacerbetur Febris hæc poſt unam, aut alteram horam à paſtu, cauſam retulit Galenus in irriguam, tenuioremque chyli portionem ſtatim è cibo delapſam, atque à partibus hectico calore affectis attractam; undè quo pacto aqua calci vivæ ſuperaffuſa calorem ingentem excitat, & halitus; ſic partes cibi humidiores ſolidis corporis partibus applicitæ conſimilem calorem promovent, & vapores quoquo verſùm effundunt. At illi objicit Helmontius, non poſſe tàm citò poſt unam, aut alteram horam cibum in Hecticis confici, qui in ſanis multas horas exigit, ut digeratur, cedatque in partium nutrimentum. Nec prætereà congruè comparari poſſunt calci vivæ ſolidæ partes corporis, quæ inſtar illius, humore aſpergi, & accendi queant, cùm non aliundè calx viva per aquam ſoluta fervorem, motionemque concipiat, niſi quia duplici ſale potita eſt lixivio, & acido, ex quorum mutua actione motus, & fervor exurgit, pari modo, ac ſi ſali tartari ſpiritus vitrioli acidus ſuperaffundatur. Quid inſuper, inquit, in vivis eſt, quod calcis ſiccitatem æmuletur, & non quotidiano rore, continuòque permadeat? Nec quod Piens ex Walæo in gratiam Galeni affert, oleum vitrioli manu detentum, & modico aquæ inſperſum ingentem calorem excitare, ut ferri nequeat, quidquam ſuffragatur.

1. de diff. febr. 9.

De Febr. cap. 9.

Med. pract. c. 11.

Judicare autem non abſre fuerit, ſimili vitio inſici fermenta viſcerum, & glandularum in Hecticis, quo ſanguis ipſe Febrim fovens depravatur:

Digitized by Google

præſertim verò Ventriculi, Inteſtinorum, & glandularum Meſenterii, contagione affici acrem ſalſam conditionem redolente, conjicere licet ex eo, quòd fæces plerumque laxiores, & alvus ipſa lubricior in ipſis obſervetur. Cùm igitur fluidior chyli portio cum fermentis iſtiuſmodi vitiatis commiſcetur, fervorem concitat, imò in cor per tubulum Thoracis delata pulſus crebriores efficit: diluitur autem exindè multò citiùs chylus, & venas lacteas ſtatim ſubit, undè non mirum ſi poſt horam unam aut alteram moleſtiam cum ardore Hectici patiantur, quam Galenus *Annotationem incompreſſam* appellavit. Hinc non immeritò arbitratur Helmontius Hecticam à corruptâ cibi parte in ſtomacho relictâ pendere, ideoque à paſtu exacerbari.

Quam verò Deleboë Sylvius cauſam Hecticæ Febris adſcripſit viſcoſæ tenacitati omnium humorum, præprimis verò ſalivæ, ſuccique Pancreatici ſanguinem ineptum nutricationi reddenti, fortè veriùs Hecticæ per conſenſum, ſeu ſymptomaticæ dictæ, tribueretur, cùm ſcilicet ab illa venæ lacteæ, tubuli Thoracis, glandulæ Meſenterii, & lumbares, intimiùs obſitę neque confectum chylum admittere, neque ad cor, aliaſque partes traducere valent; unde corpus alimento deſtitutum macreſcit, & ſenſim elanguet. Simili vitio affici quoque ſolent non rarò pulmones, vel cùm lymphâ glutinoſiori opplentur, vel cùm pure ſuffunduntur, tuberculis gravātur, aut in vena, & arteria pneumatica infarciuntur, ut ſanguinis trajectioni impedimento ſint; quod & aliquandò accidiſſe venæ cavæ aſcendenti obſervationes Anatomicorum plurimæ confirmarunt. Equidem ſanguis ab Hecticis eductus plus juſto fluitat, atque difficulter,

vel

vel nullo modo concreſcit. Quin etiam Senibus Maraſmo, ut vocant frigido, affectis, cunctiſque Animantibus macilentam naturam, habitudinemque ſortitis fluentior ſanguis ineſt. Unde veriſimiliùs videtur maciem in Hecticis à diſſoluto, ſuoque glutine privato, quàm à glutinoſo ſanguine provenire. Accedit quòd in his pulſus crebrior fit, qui ſanè tardus eſſet ſi glutinoſus ſanguis foret, ut in Cachecticis, & Hydropicis obſervatur.

A Macie, quæ ſubindè Hecticis accidit, ſenſim accreſcente, licebit gradus, quos Medici illis attribuunt, internoſcere. Quò enim Febris hæc diutiùs protrahitur, eò marcor ſenſibilior apparebit, quãobrem à principio vix ſpectabitur; at verò confirmata Maraſmodes cuilibet nota fiet. Hinc dici vulgò ſolet, primũ gradum facilis eſſe curationis, ſed difficilis cognitionis; facillimę verò cognitionis poſtremum, ſed curationis difficillimę. Confirmatum inſuper Maraſmum comitantur vigilię immodicę, urinę colliquatę, ſudores noctu repetentes, vox rauca, & ſubmiſſa, ac fames immoderata, ex quibus mortem pręſto eſſe conjectandum.

In Curatione diſtinguendi ſunt ejus ſtatus varii. Et enim primis diebus tractanda eſt Febris hæc more Febrium Diariarum protractarum, remotis tamen primùm cauſis externis, undè ipſa originem ducit; mox verò adhibitis iis, quæ ſanguinem fermento Febrili infectum repurgare valēt. Cumque ſæpiſſimè Febris hæc Ardentes, & acutas conſequatur, ſanè illa eadem erunt exhibenda, quæ in Ardentibus ſunt memorata, conſideratis tamen viribus, & propriâ ægrotantis conſtitutione. Tunc enim ſicuti marcor nullus, vel inſenſibilis eſt, ita Febris ipſa vix Hecticæ nomen meretur, niſi tantùm ex ſuſpicione habitudinis patientis, & Febris

æquabilitate. At verò quoniam ex acritate muriatica in ſanguine inducta pendere ſpeciatim illa dicta eſt, erit primùm ab eadem ſanguis ſpecialibus præſidiis repurgandus, non neglectis intereà iis, quæ eundem unà ſimul ſecũdum partem glutinoſam reſtaurare valent. Et quidem ad conſumpti corporis refectionem commendant potiſſimùm Medici congruam Victûs rationem, Aëris mutationem, & Lactis uſum. Et primò Victûs rationem ejus generis inſtituunt, ut modicè refrigeret, valenter verò humectet, & efficaciùs impinguet; undè jura & contuſa teſtudinum, limacum, & ranarum à pleriſque præſcribuntur; itemque aquæ ex his medicatæ, electaria, & ſimilia. At congruentiora ſunt jura ex carnibus viperarum, & cancrorum fluviatilium. Cerebella quoque, & interanea animalium, carnes hædinæ, vitulinæ, gallinaceæ. Etſi namque ab illis glutinoſior chylus exoriatur, vegetior tamen Ventriculus in ipſis conficiendis exquiritur; quamobrem ſatius erit delicatioribus alimentis Hecticorum corpora alere, iiſque nec immodicis, ſed per intervalla aſſumptis: nam quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, lentè reficere oportet ex Hipp. 2. *Aphor.* 7. Pro potu utile erit vinum ſtomacho gratum congruenter dilutum, & temperatè epotum. Saluberrima erit quies cum ſomno; neque multùm de evacuationibus adhuc conſuetis ſollicitum eſſe decet, cùm ſatis ſit alternis diebus ventris onera deponere: alvus quippè lubrica nocua eſt in ejuſcemodi ægritudinibus.

Aëris mutationem, ſi præſertim in cœlum patrium fiat, vel in ſalubrius, maximèq; purum, omnes in hoc affectu commendarunt. Cavendum autem ab eo, qui ſubindè variat, ac ventis plurimùm agi-

agitatur: ſive enim auſtrini illi ſint, ſive borei, mali ſunt, ægreque feruntur ab Hecticis. In noſtris Regionibus præ cæteris magnifit Aër Stabienſis in Agro Pompejano ad radices montis Veſevi, & littus maris, quò Galenus ſuos ægros mittere conſuevit. 5. Meth. c. 12.)

A Lacte pleriqueTabidi convaluêre, illo uſi pro cibo, potuque, ſine alterius alimenti miſturâ. Præcellere dicitur Humanum, ſuccedit Aſininum, tertiò Caprillum, poſtremo loco habetur Ovinũ, vel Vaccinum. Statim ac è mammis fuerit expreſſum potari debet, ne coaguletur, & aceſcat; quare ſtomacho vacuo, & omni humore repurgato ſumendum eſt, aliter acorem contrahit, & concreſcit in caſeum, vel etiam corrumpitur, & ventrem ſolvit, non ſine vitæ periculo. Docet prætereà Hippocrates 5. *Aph*. 64. abſtinere illo oportere capitis doloribus obnoxios, inſigniter febricitantes, & ſiticuloſos, murmura, dolores, tumores, obſtructiones, aliaſque ægritudines in alterutro hypochondrio patientes, eoſque omnes, quibus multa ſanguinis dejectio facta eſt. Quantum enim utilitatis ex ejus uſu ſperare licet, cùm benè cedit, tantundem & irreparabilis nocumenti accidet, ſi aceſcat, & corrumpatur in Ventriculo; quamobrem ex Galeno admiſcent Practici mel, ſaccharum, vel ſal. Cautè igitur illo utendum erit, etenim res eſt ſolliciti plena timoris; quamvis plerique nil mali ab illo vereantur, ac temerè adhuc Empyicis, & Phthiſicis exhibeant. Pro eo nonnulli lacte amygdalarum dulcium, nucleorum pineorum, & ſeminum melopeponum utuntur eventu feliciori. Et alii aquis ex carnibus vituli, capi, aut viperarum; itemque ex pulmone vervecis recenter exempto; ſicut etiam ex ſerpentibus, quos noſtrates Cervones

vocant, per alembicum elicitis, qualis præcipuè eſt aqua illa, quæ ab Authore ſuo Capoceſali dicitur; pariterque ſanguinis, lactentis vituli, vel agni, ex B.M. Ptiſana etiam hordeacea in frequenti uſu eſt, necnon ſyrupus ex cancris fluviatilibus concinnatus. Fertur Zacuto ſummè profuiſſe cuidam Tabido, cui nec balneum, nec lac, nec aliud quidpiam humectans, & reficiens contulerat, Aqua Ranarũ per B. M. elicita, & cum ſyrupo violaceo permiſtā, atque in potum quotidianum exhibita; iiſque elixis cum oleo, ſale, ſaccharo, & ſalſamentis in cœna, & prandio, unà ſimul aſſumptis, ac præterea interdiù jure ex illarum carne contuſâ parato, cum amygdalis, lacte, butyro, farina hordei, ſaccharo, & vitellis ovorum, ac denique cinnamomo, & aquâ roſaceâ irroratis, lenique igne unà decoctis. A Balneis etiam aquarum dulcium, & ab inunctionibus butyri *Saturni* cum ſanguine teſtudinis, aliuſve, aliqui etiam convaluêre.

l. 3. prax. adm. obſ. 36.

Verùm præter ea, quæ humectant, & alunt, glutinoſamque ſanguinis portionem reſtaurant in uſũ ducenda quoque ſunt, quæ acritudinem ejuſdem muriaticam corrigere, & emendare poſſunt. Et quidem ex Hartmanno efficax proponitur ſal coralliorum, & unionum ritè præparatus; itemque pulvis cachecticus Quercetani, (ſi Cachexia conjungatur.) ſaccharum è margaritis in condituram redactis cum ebore, & oculis cancrorum. Ceruſſa etiam ſtibii in aqua plantaginis, vel rhapontici mira quoque pręſtat, ſi tamen opportunè detur ſaltem per menſem. Ejuſdem quoque efficaciæ eſt Antihecticum P. Poterii ad plures dies exhibitum, itemque ſal Jovis, & Saturni dulce redditum. Lixivium quoque è calce viva concharum, tellinarum, & ſilicum fluviatilium paratum effica-

cisſi-

ciſſimum eſt ad corrigendam acritudinem ſalſam muriaticam: de quo Sylvius Deleboë *Prax. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 14. Ejus loco ſuffici poteſt aqua calcis clarificata: Aqua pariter ſanguinis ſuilli deſtillata cũ ſucco expreſſo gammarorũ fluviatilium, adjecto ſaccharo clarificato, ſummè etiã prodeſt Maraſmo affectis ex Prævotio. Nitrũ fixum mirabiliter quoq; ſanguinis acritudinem retundit in Hecticis, unde Panacea cõfici poterit ex æquis partibus iſtius, & ceruſſæ ſtibii; quinimmo adjecto ſale volatili Tartari, nedũ Hecticis, ſed aliis quoque morboſis corporibus cõferet. Cæterum pulvis Haly, decoctum Cacao, ejuſque pars butyroſa, lac amyli ex tritico, avena, & hordeo; aqua ſtillatitia ex pulpa, & ſeminibus cucurbitæ, ſummitatibus tenerioribus ſalicis, hiſque ſimilia, non rarò etiam conferre conſueverunt.

Tabes demùm à reliquis cauſis inductas, obſtructione, apoſtemate, ulcere, evacuatione, pervigilio, vermibus, pathematis animi, cæteriſque, curare oportebit remediis ad hæc congruenter comparatis, de quibus alibi actum eſt.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

ABolita actio quæ. pag. 100.
Abſceſſus quid. 107.
Abſceſſus præcaventia remedia. 159.
Abſceſſuum internorum cauſa & curatio. 487. & ſeq.
Abſceſſus interni non tam facilè deprebenduntur. 626.
Abſceſſus interni in febribus malignis plerumque fiunt. ibid.
Acetum in peſtilentibus febribus efficaciſſimum. 643.
Acidum & Alkali morborum cauſæ. 87.
Acida quandoque ſtomachica. 424.
Acidorum uſus quandoque proficuus, præcipuè in febribus. 631. 632.
Acmaſticæ febres quæ. 606.
Actionum læſarum ſymptomata, illarumq; differentiæ. 100.
Acuti morbi qui. 83.
Adaucta actio quæ. 100.
Ægilopis remedia. 299. & ſeq.
Æquivoca generatio. 21.
Aër reſpirationi idoneus quis. 49.
Aëris undulationes in ſono. 69.
Aër à corporibus coeleſtibus alteratur. 89.
Aëris differentiæ. 90.
Aëris mutatio æſtivo tempore facta cur in Italia febres malignas pariat. 638.
Aeris mutatio Hecticis proficua. 652.
Æſtimationis ſedes. 65.
Ætatum variatio unde. 33. *quid per eam corpori accidat.* 34.

Æta-

Digitized by Google

Ætatum progreſſio. 79.
Agnina membrana quæ. 13.
Alcolæ quid. 313.
Alexipharmaca diſſolventia. 641. & ſeq.
Alexipharmaca coagulantia. 643. & ſeq.
Alexiteria. Vide Alexipharmaca.
Alkali & Acidum morborum cauſæ. 87.
Alkalia quibus morbis proſint. 148.
Allantoides membrana quæ. 13.
Alvi fluxus ſpecies. 431. & ſeq. & 436. & ſeq.
Alvum blandè laxantia medicamenta. 473. & ſeq.
Amatoria inſania 254. & ſeq.
Amatoriæ inſaniæ curatio. 262.
Amauroſis quid. 294.
Amblyopia quid. ibid.
Amnion quid. 13.
Amoris effectus. 76.
Amuleta an morbos curare poſſint. 115.
Amuleta contra peſtem. 645.
Anabaticæ febres quæ. 606.
Ἀναιϑησία quid. 209.
Analogiſmus quid, & ejus uſus. 129.
Anaſarca quid. 507. 510. *Vide Hydropſ.*
Anaſarcæ cauſa. 511.
Anaſtomoſis quid. 42. 304 353.
Androgyni an ſint. 22.
Angina quid, ejuſque differentiæ. 317.
Anginæ cauſa. 318. 319.
Anginæ ſigna prognoſtica. 319.
Anginæ curatio. 320. & ſeq.
Anginę ſpecifica remedia. 321. & ſeq.
Animæ natura juxtà varios Philoſophos. 30.
Animi motus, ſeu paſſiones quæ, & quo pacto cõtigant. 76. & ſeq.
Animi pathemata morborum cauſæ. 95.
Animi paſſio quænam poſſit efficaciùs mortem inferre. 95.

Ani-

Digitized by Google

Animi defectus . Vide Syncope .
Animalia omnia ex ovo prodeunt. 1. & ſeq.
Animalia longæva. 81.
Animalia diù à cibis abſtinentia. 409.
Annotatio incompreſſa quæ , ejuſque cauſa. 650.
Anodyna medicamenta quæ. 161.
Anorexia quid . 405. *Vide Fames.*
Anthelminthica medicamenta . 477. & ſeq.
Antimonio vomitum ciente quæ proſint . 402.
Antiepilepticorum ſylva . 187. & ſeq.
Antiapoplectica. 206. & ſeq.
Antiparalytica. 218. et ſeq.
Antiſpaſmodica remedia . 228. et ſeq.
Antiſcotodinica remedia. 242. et ſeq.
Antiphrenitica . 250.
Antimelancholica remedia . 266.
Antiſcorbutica remedia. 505. et ſeq.
Antinephritica . 534. et ſeq.
Antipodagrica . 580. et ſeq. *Vide Arthritis.*
Antifebrilia remedia. 620. et ſeq.
Anxietas quid. 386.
Apepſia quid . 420. *Vide Chyloſis .*
Aphonia quid , ex Hipp., & Sennerto. 194.
Aphthæ quid , illarum cauſa & curatio. 313.
Apnus quid. 48.
Apoplexia quid . 194.
Apoplexiæ differentiæ ex Galeno. 194.
Apoplexiæ cauſa proxima juxtà Galenum , Hermeticos , Sylvium , Williſium , Helmontium , atque alios. 195. et ſeq.
Apoplexia accidentalis , & habitualis ex Williſio . 196.
Apoplexiæ cauſæ internæ & externæ. 197.
Apoplexia ex interceptione vaſorum. ibid.
Apoplexiæ ſigna præcedentia & concomitantia. 198. 199.
Apoplexiæ prognoſis . 199.
Apoplectici an abſque reſpiratione vivant . 199. 200.

Apoplexiæ curatio juxtà Dogmaticos & Galenicos. 200. *et ſeq.*
Apoplexia an Venæ ſectionem admittat. 201.
Apoplexiæ curatio juxtà Hermeticos, Barbette, & Blaſium. 201.202.
Apoplexiæ curatio ex Sylvio & Wepfero. 203.
Apoplexiæ curatio & prophylaxis ex Williſio. 204.205.
Apoplexiæ curatio ex Helmontio & Fabro. 205 206.
Apoplexiæ ſpecifica. 206. *et ſeq.*
Apoſitia quid. 405. *vide Fames.*
Apozema Sylvii vulnerarium ad ulcus inteſtinorum tenuium. 446.
Appetitûs læſiones, earumque cauſæ & remedia. 405. *et ſeq.*
Aqua Antiepileptica Barbette. 189.
Aqua Antiepileptica Rondeletii duplex. *ibid.*
Aqua Antiepileptica Salieni. 192.
Aqua ad Apoplexiam, Paralyſim, & Epilepſiam ex Solenandro. 206.
Aqua ad Apoplexiam Rolfincbii. 206.
Aqua vitæ ad loquelam Apoplecticorum deperditam Hartmanni. 207.
Aqua ad pervigilium Langii. 251.
Aqua Ophthalmica efficax. 278.
Aqua Arterialis. 307.
Aqua Cantzmeyrana ex Hartmanno. 320.
Aqua ſalis ammoniaci ad Aſthma. 332.
Aqua ex albo albi Cornelii. 530.
Aqueæ potiones quandoque utiles. 129.
Arborum diverſitas ratione ſoli. 21.
Archeus univerſale morborum principium ex Helm. 87.116.
Ardentis febris natura, & cauſa. 625.
Ardens febris ſpuria minimè à pituita ſalſa. 629.
Ardentis febris ſigna. 630.
Ardentis febris curatio. 639. *& ſeq.*
Ardentes febres ſubacidis ſæpè curantur. 631.
Ardor ſtomachi unde. 388.

Ar-

Ardor Urinæ. v. Dyſuria.
Arquatus morbus quid. 125.
Arteriarum pulſus unde. 37.
Arteriarum pulſus quare in univerſo corpore eodem tempore fiat. 38.
Arteriæ exiles non pulſant. 38.
Arthritis quid, ejuſque differentiæ. 568.
Arthritidis cauſa juxta varios Authores. 569.
Arthritidis cauſa ex Helmontio, , & Paracelſo. 570.
Arthritidis cauſa juxtà propriam ſententiam. 571.572.
Arthritidis, & Rheumatiſmi diſcrimen. 573.
Arthritidis cauſæ procatarcticæ. 573.
Arthritis nec fœminis, nec eunuchis, neque pueris parcit. ibid.
Arthritidis prognoſis. 574.
Arthritidis curatio difficilis. ibid.
Arthritis quam Victûs rationem exigat. 575.
Arthriticis vinum an aqua conferat. ibid.
Arthritis an Venæ ſectione curari poſſit. 576.
Arthritis catharticis opportunè exhibitis curari poteſt. 577.
Arthritis an lacte curetur. ibid.
Arthriticos dolores ſedantia remedia. 578.
Arthriticos tumores tollentia. 579.
Arthritidis ſpecifica remedia. 580.& ſeq.
Arthritidis tranſplantatio. 583.
Arthritidis ex mercurio in articulis relicto curatio. 586.
Arthritidis vagæ ſcorbuticæ cauſa. 572.
Arthritidis vagæ ſcorbuticæ curatio. 586.
Aſcarides vermiũ ſpecies. 476.
Aſcarides pellentia. 480.
Aſcites quid. 508. 510. v. Hydrops.
Aſcitis cauſa. 510.
Aſciticorum aqua ubinam colligatur. 514.
Aſcitis curatio. 517.521.& ſeq.
Aſcitis tranſplantatio. 523.

Aſclepiadis de Catharticis ſententia. 131.
Aſitia quid. 405. *v. Fames.*
Aſphyxia quid. 378.
Aſthma quid. 327.
Aſthma convulſivum, ejuſque cauſa. 327.
Aſthma Muliebre & Promiſcuum ex Helmontio. 328.
Aſthmatis cauſæ juxtà varios Authores 328. *& ſeq.*
Aſthmatis curatio. 331. *& ſeq.*
Aſtrales morbi ex Paracelſo. 85.
Atrophia quid. 361.
Attonitus morbus qui. 194.
Attritio ventriculi quid. 386.
Attritionis ventriculi curatio. 390.
Auditus quid. 68.
Auditûs organum, & objectum. 69.
Auditûs gravis remedia. 302.
Augmentum morborum. 106.
Augmentum morborum an medicamenta admittat. 126.
Avicennæ de catharticis ſententia. 132.
Aurium inflammatio. 300. 301.
Aurium dolorem ſedantia. ibid.
Aurium tinnitum tollentia medicamenta. 303.
Auriginoſus morbus qui. 525.

B

BAlſamum antiepilepticum ex Platero. 192.
Benigni morbi medicamentis non ſunt tractandi. 126.
Bilis uſus in inteſtinis. 57.
Bilis quid ex Galeno. 59.
Bilis quomodò morbos parere poſſit. 97.
Bilis an in ventriculum aſcendat. 387.
Bilioſus fluxus. 437.
Bocium. v. Bronchocele.
Bolus ad Tremorem Bayri. 231.

Bradypepſia quid. 420. *v. Chyloſis.*
Branchos quid. 268.
Bronchocele quid. 322.
Bronchoceles curatio. 323.
Bubonum peſtilentialium curatio. 645.
Bulimus quid. 405.

C

CAchexia quæ. 96.362.507.
Cachexiæ cauſa. 507.
Cachexia in fœminis plerumque ab utero. 509. *v. Hydrops.*
Cacochymia quæ. 96.
Cacoëthia quæ. 96.
Caducus morbus quid. 174.
Cæcitas quid. 294.
Cæcitatis cauſæ. 296.
Cæſareus partus qui. 28.
Calculorum in humano corpore generatio quomodò contingat. 530. 531. 552.
Calculorum in renibus ſigna. 532. *v. Nephritis*
Calculum conterentia remedia. 534. *& ſeq.* 553. *& ſeq. eorumque rectus uſus.* 536.
Calculum etiam acida volatilia frangere poſſunt. 537.
Calculorum generationem impedientia. 538. *& ſeq.*
Calculorum generatio refrigerantibus minimè impeditur. 539.
Caculi veſicæ ſigna. 550.
Calculi veſicæ ſigna fallacia ſunt. 551.
Calculi veſicæ ab aëre externo obdureſcunt ex Beverovicio. 552.
Calculi veſicæ curatio. 553. *& ſeq.*
Calidum nativum quid. 80.
Calida remedia plerumque proficua. 124. 125.
Cantharides quomodò partibus extremis corporis applicatæ veſicam lædant. 40.

Ca-

Canum rabies. 255. 256.
Canis rabidi morsûs curatio. 259. *& ſeq.*
Canina fames quid. 405. *v. Bulimus.*
Capitis dolor. v. Cephalalgia.
Cardiaca remedia. 381. *& ſeq.*
Cardiacus morbus quid Celſo. 386.
Cardialgia quid. 385.
Cardialgiæ cauſæ. 386. *& ſeq.*
Cardialgiæ prognoſis, & curatio. 388. *& ſeq.*
Cardiogmos quid. 386.
Carus quid. 163.
Catalepſis quid. 166. 232. 233.
Catalepſis cauſa juxtà variorum ſententiam. 233. 234.
Catalepſis genuina cauſa. *ibid.* 235.
Catalepſis ſigna diagnoſtiea, et prognoſtica. *ibid.*
Cataphora quid. 163.
Cataplaſma ad catarrhum Rulandi. 274.
Cataracta. v. Suffuſio.
Catarrhus quid. 267.
Catarrhorum origo an cerebrum. 268.
Catarrhi ſedes glandulæ. 269.
Catarrhi ſigna diagnoſtica, et prognoſtica. 270.
Catarrhi curatio Galenica noxia. 271. 272.
Catarrhi genuina curatio. *ibid.*
Catarrhi ſpecifica remedia. 274. 275.
Cathartica quo tempore morborum conveniant. 125. 136.
Catharticorum hiſtoria, et inventores. 129. *& ſeq.*
Catharticorum vires explicatæ juxtà Aſclepiadem, Ariſtotelem, Galenum, Avicennam. 131. *et ſeq.*
Cathartica irritando evacuationem promovent. 132.
Cathartica peculiares humores non ſeligunt. 132.
Cathartica in venas infuſa. 133.
Cathartica vim faciunt in ſanguinem. *ibid.*
Cathartica vim habere poſſunt partes determinatas expurgandi. 133. 134.

Ca-

Digitized by Google

Cathartica quâ methodo exhibenda. 134. *et ſeq.*
Cathartica venenum ſapiunt. 132. 134.
Cathartica in febribus ardentibus, inflammationibus, & omnibus morbis acutis noxia. 135.
Cathartica nonniſi concoctâ materiâ exhibenda. 135.
Cathartica qua anni tempeſtate vitanda. 136.
Catochus quid. 232.
Cauſa morbi quæ. 99.
Cauteria noxia. 147.
Cephalalgia quid, & ejus differentiæ. 154.
Cephalalgiæ cauſæ ex Galenicis, & Recentioribus. 154. *& ſeq.*
Cephalalgia periodica à ſucco nerveo. 155.
Cephalalgia per conſenſum frequentiſſima. *ibid.*
Cephalalgiæ ejuſque cauſarum ſigna. 156. 157.
Cephalalgia à calculis, vermibus, cæteriſque. 155. 157.
Cephalalgiæ prognoſis. 157. 158.
Clephalalgia in ſurditatem deſinens. 158.
Cephalalgiæ curatio ex variis. *ibid. & ſeq.*
Cephalalgiæ ſpecifica remedia. 161.
Ceratum A. Luſitani ad Ægilopem. 300.
Ceratum ad ſcirrhum lienis. 492.
Cerebri ventriculi excrementorum eductioni deſtinati. 64.
Cerebri cortex in bove perefactus. 65.
Chalybis in obſtructionibus uſus. 486. 502.
Characteres an morbos curare poſſint. 115.
Chemoſis quid. 277.
Chiragra quid. 562. *v. Arthritis.*
Cholera morbus quid, ejuſque cauſa. 425.
Cholera utplurimùm à cibis corruptis. 426.
Choleræ prognoſis. 427.
Cholera hæreditaria. 427.
Choleræ curatio. 427. *& ſeq.*
Cholera quando nam acidis curari poſſit. 429.
Cholera ſicca quæ. 425.
Choleræ ſiccæ curatio. 429.

Cho-

Digitized by Google

Chordapſos quid. 459.
Chorion quid. 13.
Chronici morbi qui. 83.
Chyloſis quid. 51.
Chyloſis non eſt elixatio. 51. *& ſeq.*
Chyloſis per attritionem non fit. 52.
Chyloſis fermentationis ope perficitur. 53. *ſolvuntur argumenta Plempii, et Piens.* 54.
Chyli iter. 55. *et ſeq.*
Chyli è ventriculo expulſio. 55.
Chyli à fæcibus in inteſtinis ſecretio. 57.
Chylus ad Hepar non defertur. 58.
Chyli color. 56.
Chylus quomodò rubeſcat. 59.
Chylus in venis lacteis remoratus ruber evaſit ex Elſnero. ibid.
Chyloſeos læſiones earumque cauſæ & remedia. 420. *& ſeq.*
Chyloſim quænam promoveant medicamenta. 422. *& ſeq.*
Chyloſus fluxus. 437. *v. Cœliaca.*
Ciborum digeſtio. v. Chyloſis.
Cibi quomodo poſſint morbos inferre. 91. *& ſeq.*
Cibus in paroxyſmis non exhibendus. 127.
Circulatio ſanguinis. v. Sanguis.
Citta quid. 405. *v. Pica.*
Clyſterum uſum Ibis avis primò commonſtravit. 137.
Clyſterum differentiæ, & uſus. 137.
Clyſteres Helmontius improbat. 137.
Clyſterum in alvi fluxibus uſus. 448.
Clyſter ad dyſenteriam Schröckii. 449.
Clyſter ad hydropem Williſii. 520.
Clyſteres & balani ano inditæ per os in Iliaca affectione ejectæ. 463.
Coagulati morbi ex Paracelſo. 85.
Cœliaca affectio quæ. 431. 436.
Cœliacæ affectionis cauſæ. 432.

Cœ-

Cœliacæ affectionis ſigna. 433.
Cœliacæ affectionis curatio. 434. *& ſeq.*
ex Cogaſtro morbi qui. 86.
Coindicantia quæ. 113.
Colica affectio quæ. 459.
Colicæ affectionis cauſæ. 460. *& ſeq.*
Colicæ affectionis ſedes. 460. 461.
Colica affectio quomodò à Nephritide dignoſcatur. 462. 533.
Colicæ affectionis prognoſis. 463.
Colicæ affectionis curatio. 464. *& ſeq.*
Colicæ affectionis a flatibus curatio. 466.
Colicæ affectionis à fœcibus retentis curatio. 467.
Colicæ affectionis ſpecifica remedia. 468.
Colicæ affectionis à vermibus, & craſſis, acribuſque humoribus curatio. 470.
Colicæ bilioſæ curatio. 471.
Colicæ ſcorbuticæ curatio. 472.
Colicus dolor. v. Colica affectio.
Colliquatio quid. 361.
Colorum origo, & varietas. 71. 72.
Colores à lumine non differunt. *ibid.*
Columella. v. Gurgulio.
Coma quid. 163.
Coma vigil, & ſomnolentum. 163. *utriuſque cauſæ.* 166.
Comatis febrem comitantis remedia. 171.
Comitialis morbus qui. 174.
Compreſſivorum vulgò dictorũ uſus in alvi fluxibus. 441. *& ſeq.*
Conceptionis tempus. 9.
Concocti humores qui dicantur. 135.
Confectio ad Apoplexiam, &c. ex Solenandro. 206.
Congelatio quid. 232.
Contagium in quonam conſiſtat. 638.
Contagium vermiculis communicatum ex Kirchero. 638.
Contagioſæ febres. v. Peſtilentes.
Continua febris. v. Febris.

Digitized by Google

Continentes febres. 624. *v. Febris.*
Contrariorum contraria ſunt remedia ex Galeno. 113. 121.
Contraria nulla in natura ex Helmontio. 121.
Contraindicantia quæ. 113.
Contuſionum remedia. 593.
Convulſio quid. 220.
Convulſivi motus. *ibid. & ſeq.*
Convulſionis differentiæ: 220.
Convulſio ex punctis nervis potiùs, quàm reſectis oritur. 180.
Convulſio an ex inanitione, & repletione. 221. 222.
Convulſionis cauſa ex Paracelſo Williſio, atque aliis. 222. 223.
Convulſio quandoque affectis muſculis. 223.
Convulſionis cauſæ proximæ, & remotæ. 224.
Convulſionis ſigna. *ibid.*
Convulſionis prognoſis. 224. 225.
Convulſionis curatio ex Hippocrate. 225. 226.
Convulſionis curatio ex Sennerto. 226. 227.
Convulſionis curatio ex Williſio, Sylvio, aliiſque. 227. 228.
Convulſionis ſpecifica remedia. 228. *& ſeq.*
Cor veluti punctum ſaliens ab Harveo in fœtu conſpectum. 16.
Cordis motus ex quanam cauſa oriatur juxtà varios Authores. 35. 36.
Cordis, & Arteriarum ſyſtole, & diaſtole non eodem tempore fit. 39.
Cor pectus ferit ſyſtole non diaſtole. *ibid.*
Cor quot ictus unica hora edat. 40.
Cordis motûs uſus. 43.
Cor eſt muſculus. 47.
Cor ſanguinis non eſt officina. 58.
Cordis Palpitatio. v. Palpitatio.
Corticis Peruviani uſus in febribus, ejuſque ſuccedanea. 621.
Coryza quid. 267.
Coxendix morbus qui. 769. *v. Arthritis.*
Cramſus quid. 221.
Criſis quid. 107.

Criſes ſalutares quando accidant. 108. *et ſeq.*
Criſes ſalutares omnibus diebus ex Hippocrate. 108. *et ſeq.*
Criſes expectandæ, an præveniendæ. 136.
Critici dies qui. 108. *et ſeq.*
Criticorum dierum doctrinam vanam exiſtimavit Celſus. 111.
Cruditates acidæ, et nidoroſæ ciborum. 420. *et ſeq. v. Chyloſis.*
Cruentus alvi fluxus. 437. 452.
Cryptæ ad paludem Agnanam ſitæ effectus. 91.
Cubiculi clauſi curioſum phænomenon. 71.
Cucurbitulæ medicæ nullius uſus. 147.
Cucurbitulæ ſcarificatæ noxiæ. 147.
Cucurbitini vermes. 476.
Curatio per contraria fit ex Galeno. 113.
Curatio neque contrariis, neq; ſimilibus multoties fit. 121. *et ſeq.*
Cynanche quid. 317. 318.
Cynanthropia quid. 254.
Cynicus ſpaſmus. 220.

D

DEales morbi ex Paracelſo. 85.
Declinatio morborum. 107.
Declinatio morborum an remedia exigat. 126.
Decoctum ad ſcirrhum lienis Foreſti. 492.
Decoctum Pachequi ad Picam. 413.
Decoctum ad dentium mobilitatem Hartmanni. 311. *aliud ex Zecchio.* *ibid.*
Decretorii dies qui. 108. *et ſeq.*
Decubitus humorum quid. 107.
Deleboë de cauſis morborum opinio. 88.
Delirii natura, ejuſque differentiæ. 244. *et ſeq.*
Dementia. v. Mania.
Dentium dolorem ſedantia remedia. 308. *et ſeq.*
Dentes extrahentia medicamenta. 310.
Dentium ſtupor quibus tollatur. *ibid.*

Dentium eroſio quibus vitetur. 310. 311.
Dentes firmantia medicamenta. *ibid.*
Dentium evermes enecantia. 312.
Depravata actio quæ. 100.
Deſperatio unde. 77.
Deſtillatio quid. 267.
Deſtillationum ſalſarum curatio. 273.
Deſtillationes tuſſim, et phthiſim excitantes an à capite delabantur. 363. 364.
Diabetes quid. 545.
Diabetis cauſa. 546.
Diabetes à ſanguinis, et lymphæ vitio dependens. 546. 547.
Diabetis curatio. 548. *et ſeq.*
Diabetes lactis uſu curatus. 548.
Diabetis curatio ex Aretæo. 549.
Diabroſis quid. 353.
Diæreſis quid. 304. 353.
Diapedeſis quid. *ibid.*
Diaphoretica dyſentericis proſunt. 450.
Diaphoretica medicamenta. v. Hydrotica.
Diariæ febres ad continuas reducuntur. 623. *v. Ephemera.*
Diarrhœa quid, ejuſque ſpecies. 436.
Diarrhoeæ cauſæ. 437. *et ſeq.*
Diarrhoeæ prognoſis. 440. 441.
Diarrhoeæ curatio. 441. *et ſeq.*
Diaſtoles cordis uſus. 43.
Dies omnes critici ex Hippocrate. 108. *& ſeq.*
Digeſtionis ciborum vitia. v. Chyloſis.
Diminuta actio quæ. 100.
Diorthotica medicamenta quæ. 147. 148.
Dipſacos quid. 545.
Diuretica medicamenta quæ. 139. 140.
Diuretica quomodò urinam moveant ex Helmontio, & Williſio. 140. 141.
Diureticorum differentiæ. 140. 141.

Diu-

Diuretica cum Hydroticis conveniunt. 142.
Diuretica dyſentericis proſunt. 450.
Diuretica cum cibis non ſunt commiſcenda. 537.
Doloris cauſæ. 156.
Dolorem ſedantia medicamenta. 161.
Dolorum differentiæ variæ, & cauſæ ex Sylvio. 464.
Dorſalis tabes quid. 362.
Duumviratus Cephalalgiæ cauſa ex Helmontio. 155.
Dyſenteria quid. 436.
Dyſenteria incruenta. 438.
Dyſenteriæ cauſæ. 439. 440.
Dyſenteriæ gradus. 440.
Dyſenteriæ prognoſis. 440. 441.
Dyſenteriæ ſedes quomodò dignoſcatur. 441.
Dyſenteriæ remedia. 444. & ſeq.
Dyſorexia quid. 405.
Dyſpepſia quid. 420. v. *Chyloſis.*
Dyſpnœa quid. 327.
Dyſuria quid, ejuſque cauſæ. 558.
Dyſuria cur ſenes potiſſimùm vexet. *ibid.*
Dyſuriæ prognoſis. 559.
Dyſuriæ curatio. 565. & ſeq.

E

E*Cho quomodò fiat.* 69.
Eclyſis quid. 378.
Ecſtaſis quid. 232.
Efferveſcentia inteſtinalis pro chyli à fæcibus ſequeſtratione. 57.
Electarium ad vertiginem Solenandri. 243.
Electarium adhæmorrhagiam ex Boyle. 306.
Electuarium Antiepilepticum ex Montagnana, & Riverio. 190.
Electuarium Cratonis ad ſedandum Catarrhum. 273.
Electuarium ad ſputum ſanguinis. 357.

Electuarium Copragogon. 474.
Electuarium Alexandrinum. ibid.
Electuarium ad obſtructiones. 486.
Emeticorum differentiæ, et uſus. 138.
Emeticorum adminiſtrandorum methodus. 138. 139.
Emeticorum indicantia, & contraindicantia. 139.
Emplaſtrum antiepilepticum ex Cratone, & Horſtio. 192.
Emplaſtrum antiepilepticum ex Salieno. 192.
Emplaſtrum ad Apoplexiam Valleriolæ. 207.
Emplaſtrum Montagnanæ ad catarrhos. 274.
Emplaſtrum ſtomachicum Deckeri. 402.
Emplaſtrum Bayri ad urinæ incontinentiam. 568.
Emplaſtra ad lienis tumorem. 492.
Emplaſtra ad Aſcitem. 521.
Emproſthotonos quid. 220.
Empyema quid, ejuſque cauſæ. 346.
Empyema aquoſum. ibid.
Empyici quomodò pus è cavo thoracis extuſſiant. 346. 347.
Empyematis ſigna. 347. 348.
Empyicorum paracenteſis. ibid.
Empyematis curatio. ibid. & ſeq.
Empyicorum pus per alvum eductum. 349.
Endemici morbi qui. 83.
Enematum in alvi fluxibus uſus. 448. v. Clyſter.
Epacmaſticæ febres quæ. 606.
Ephemeræ febris cauſa. 623.624.
Ephemeræ febris curatio. 630. 631.
Epiala febris quæ. 595.
Epiala febris, ejuſque cauſa. 628. 629.
Epidemici morbi qui. 84.
Epidemicus morbus in pueros olim ſæviens. 315.
Epidemici morbi ſequuntur plerumque vitium aëris. 638.
Epilepſia quid. 174.
Epilepſiæ differentiæ. ibid.
Epilepſiæ cauſæ ex Galeno, & pleriſque Dogmaticis. 174.175.

Digitized by Google

Epilepſia non fit obſtructis cerebri ventriculis. 175. 175.
Epilepſiæ cauſa ex Sennerto, Deleboë, Blaſio, Barbette, Deckers, Williſio. 176.
Epilepſiæ cauſa ex Cheſnau, Hermeticis, & Paracelſiſtis. 177. 178.
Epilepſia inter Archeales morbos connumerata ex Helmontio. 178.
Epilepſiæ cauſa minimè poteſt cadaverum diſſectione innoteſcere. 179.
Epilepſiæ cauſa proxima. 179. & *ſeq.*
Epilepſiæ cur pueri ſint magis obnoxii. 179.
Epileptici cur ingenio præpolleant. 180.
Epilepſia ſæpiſſimè per conſenſum. ibid.
Epilepſia morbus etiam hæreditarius. 181.
Epilepſiæ prænuncia. ibid.
Epilepſiæ cauſarum ſigna. ibid.
Epilepſiæ prognoſis. 182.
Epileſiæ curatio in paroxyſmo. 182.
Epilepſiæ curatio extrà paroxyſmum juxtà varios Authores. 183. & *ſeq.*
Epilepſia belleboro & pyrethro curata ab Hippocrate. 184.
Epilepſiæ curatio inſtituenda ratione cauſarum. 186. & *ſeq.*
Epilepſiæ ſpecifica remedia. 187. & *ſeq.*
Epilepſiæ quænam victus ratio conveniat ex Paracelſo. 193.
Epiphora quid, ejuſque remedia. 299.
Epithema ad phrenitidem. 251.
Epithemata an in febribus malignis conveniant. 642.
Eraſiſtratus phlebotomiæ oſor. 143.
Eroticum delirium. v. Amatorium.
Erratici morbi quomodò tractandi. 127.
Eryſipelas quid, ejuſque cauſa. 587.
Eryſipelatis differentiæ. 587.
Eryſipelas quâ ratione cum febre jungatur. 588.
Eryſipelas epidemicum anno 1700. 1701. 589.
Eryſipelatis curatio refrigerantibus non eſt perficienda. 589. *et* 590.

Eryſipelas an venæſectione curetur. 589. & *ſeq*.
Eryſipelatis genuina curatio. 590.
Eryſipelatis externa remedia. 591.
Eryſipelas in ulcus, & gangrænam mutatum quomodò tractandum. 593.
Exceſſus morbus quid. 232.
Excrementis nequeunt nutriri conceptacula, in quibus continentur. 61.
Excrementa retenta & vitiata morbos efficiunt. 97 98.
Excretorum ſymptomata. 100.
Experientia, & Ratio duo crura Medicinæ. 120. 123. & *ſeq*.
Expiratio quid. 47.

F

Faciei Hippocraticæ deſcriptio. 101. 102.
Fæcum in inteſtinis ſecretio. 57.
Fæcum colores unde oriantur. 609.
Famis cauſa. 56. 407.
Famis læſiones earumque cauſæ, & remedia. 405. & *ſeq*.
Fames Canina & Lupina quid. 405.
Faucium tumores, et ulcera quibus curentur. 315. 316.
Febris etymologia. 594.
Febris natura fermentatione explicata. *ibid*.
Febris natura in calore non conſiſtit. 595.
Febris deſcriptio. *ibid*.
Febris multoties corpori emolumentum affert. 596.
Febres Symptomaticæ, vel Concomitatæ. 597.
Febris cauſa proxima. *ibid*.
Febres ſi à putredine humorum fierent, eſſent inſanabiles. 597.
Febres ab inflammationibus, et internis abſceſſibus quamplurimæ oriuntur. 626.
Febris cauſæ remotæ. 598.
Febrium differentiæ. *ibid*.

Fe-

Digitized by Google

Febris à ſolo pulſu celeri tutò non dignoſcitur. 599.
Febrientium mala ſigna. 102.
Febris varia ſigna. 599. 600.
Febris tempora univerſalia quomodò dignoſcantur. 600.
Febrilium paroxyſmorũ tempora quomodò dignoſci poſſint. 601.
Febris prognoſticum. 601. 602.
Febris curatio in refrigeratione non conſiſtit. 602.
Febrium curatio in quonam conſiſtat. 603.
Febres præcipuè Ardentes cathartica reſpuunt. 135.
Febricitantes quo victu tractandi. 603. 604.
Febricitantes quandoque in ipſo paroxyſmo cibum aſſumere debent ex Galeno. 604.
Febricitantes an vino ſint tractandi. 605.
Febres venæ ſectione non curantur ex Hippocrate. ibid.
Febres intermittentes quæ dicantur. 606.
Febrium intermittentium natura, & quomodò continuæ evadere poſſint. 607.
Febrium intermittentium differentiæ. 608. 613.
Febres Quintanæ, Sextanæ, &c. quonam pacto explicandæ. 608.
Febres intermittentes omnes poſſunt ab uno eodemque humore ortum habere. 608. 609.
Febrium intermittentium fomes in imo ventre latet. 610.
Febrium intermittentium paroxyſmi non ob ſuccum alibilem ſanguini commixtum excitantur, ut putavit Williſ. *ibid.*
Febrium intermittentium genuina cauſa. 610. 611.
Febrium intermittentium rigores, & horrores unde. 611. 613.
Febrium intermittentium periodi explicantur. 611. 612.
& continuarum. 627.
Febres intermittentes erraticæ quomodò fiant. 612.
Febres intermittentes ſimplices & compoſitæ. 613.
Febrium intermittentium cauſæ procatarcticæ. 615.
Febrium intermittentium ſigna. 616.
Febrium intermittentium prognoſis. 616. 617.
Febrium intermittentium curatio. 617. *& ſeq.*

Febres intermittentes vomitoriis plerumque trucidantur. 618.
Febres intermittentes an & qualia Cathartica exigant. ibid.
Febres intermittentes venæ ſectione non curantur. 619.
Febres intermittentes an & quando cathartica admittant. 619. 620.
Febrium intermittentium ſpecifica remedia. 621. 622.
Febres continuæ quæ dicantur. 607. 623.
Febres continuæ rigore quandoque aggrediuntur. 614.
Febris continuæ cauſæ. 623. *et ſeq.*
Febres continuæ diverſi generis, earumque cauſæ. 624. *& ſeq.*
Febrium propriè continuarum, vel ſynecharum cauſæ. 626. 627.
Febrium continuarum prognoſis. 630.
Febrium continuarum curatio. *ibid.& ſeq.*
Febrium continuarum diverſa curatio, ratione diverſitatis ſymptomatum & cauſarum. 633.
Febres multiplices quomodò explicentur. 628.
Febris Ardens. v. Ardens.
Febris Diaria. v. Ephemera.
Febris Ephemera. v. Ephemera.
Febris Epiala, ejuſque cauſa. 628. 629.
Febris Hectica. v. Hectica.
Febris Hemitritæus quid. 624. ejus cauſa. 629.
Febris Horrifica quæ. 629.
Febris Lipyria quæ. 630.
Febris Maligna. v. Maligna.
Febres Palimbolæ quæ. 635.
Febres Pancreaticæ, Lymphaticæ, Syncopales &c. juxtà Sylvium. 628.
Febris Peſtilens. v. Peſtilens.
Febris Phricodes quæ. 629.
Febris Tritæophyes quæ. 629 623.
Febrifugum Cochii. 622
Febrifugum Crollianum. ibid.
Fermentum digeſtionis ciborum quodnam. 53.

Fer-

Digitized by Google

Fermenta vitiata ſunt morborum cauſæ. 97.98.
Fermentationes ſanguinis calidis potiùs tractandæ. 124.
Fermentatio ab ebullitione & fervore differt. 594.
Fiſtulæ Lacrymalis curatio. 300:
Flatus quomodò generentur, & morbos pariant. 98.
Flatulentus ſpaſmus quid. 221.
Foci Febrium quid antiquis. 628.
Fœminæ nullum ſemen pro generatione ſubminiſtrant. 7.
Fœminæ ova, & ovaria habent. 5.6.
Fœtûs generatio. 6.
Fœtûs conceptio, & formatio. 9. & ſeq.
Fœtûs vita, & nutricatio. 12. & ſeq.
Fœtûs cum utero Matris connexio. 13.
Fœtûs membranæ, & placenta. ibid.
Fœtûs in utero ſugit ex Hippocrate. 15.
Fœtûs ſitus in utero. 16.
Fœtûs in utero an reſpiret. 16.17.
Fœtûs in utero an moveatur, an vigilet, an ſenſus externos exerceat. 17.
Fœtus an in utero cogitet. 18.
Formationis fœtus tempus & ordo. 10. & ſeq.
Fotus ad ſoporem ex Paracelſo, & Riverio. 172.
Frigida remedia plerumque noxia, & quare. 124.125.
Frumentum à formicis defoſſum cur non germinet. 11.
Fulmine percuſſi quomodò tractandi. 237.
Furor quid Latinis. 252.
Furor Uterinus. ibid.

G

GAleatus infans qui. 27.
Galeni methodus. 112. & ſeq.
Galeni de catharticis ſententia. 131.
Galenicorum noſtræ ætatis methodus. 118. & ſeq.
Gallinacei pulli in ovo incubato formatio. 3.4.

Gargariſmus Sculteti ad Anginam. 321.
Gaudii effectus. 76.
Generatio hominis, & reliquorum animalium, imò & plantarum ex ovo. 1. & ſeq.
Generatio ex putri nulla. 2.
Gigantes an fuerint. 22.
Glandularum tumores quibus præcipuè tollantur. 325.
Glaucoma & Glaucoſis quid. 299.
Gonagra quid. 569. *v. Arthritis.*
Græci Medici in Romanorum odium malam medendi methodum invexerunt. 128.
Granco vulgò quid. 221.
Gravedo quid. 267.
Gurgulionis relaxatio quibus tollatur. 315.
Gurgulionis inflammationem tollentia. *ibid.*
Gurgulionis ulcerum curatio. 316.
Guſtatus quid. 66.
Guſtatûs organum & objecta. 67.
Gutta Serena quid. 294.
Gutta Serenæ cauſæ. 297.

H

HÆmatoſis. v. Sanguinis generatio.
Hæmoptoë quid. 353.
Hæmoptoës cauſæ. 353. 354.
Hæmoptoës ſedes. 354. 355.
Hæmoptoës prognoſtica. 356.
Hæmoptoës curatio. 356. & ſeq.
Hæmoptyſis. v. Hæmoptoë.
Hæmorrhagiæ ſpecies & cauſæ. 303. 304.
Hæmorrhagia quando ſiſtenda. 304.
Hæmorrhagiam ſiſtentia medicamenta. 305. & ſeq.
Hæmorrhagiæ ab obſtructo hepate & liene. 491.
Hæmorrhoidum affectus. 453. & ſeq.

Digitized by Google

Hæmorrhoidum dolores lenientia. 455.
Hæmorrhoidum fluxum ſiſtentia. 456.
Hæmorrhoides aperientia medicamenta. 457.
Hæreditarii morbi qui. 83.
Hectica febris deſcriptio. 646.
Hectica febris aliis febribus, & ægritudinibus ſuccedit, ex Galeno. ibid.
Hecticæ febris cauſa. 647.
Hectica febris ex ſanguine dilutiore. 648.
Hectica febris cur à paſtu exacerbetur. 649.
Hectica febris an ab humorum omnium viſcoſitate oriatur, ut ait Sylvius. 650.
Hecticorum ſanguis è venis eductus valdè fluidus eſt. 650.
Hecticæ febris gradus. 651.
Hecticæ febris curatio. 651. & ſeq.
Hecticis quænam victûs ratio conveniat. 652.
Hectici Aëris mutatione juvantur. 652.
Hecticis an lac conveniat. 653.
Hecticorum ſpecifica remedia. 654. & ſeq.
Helmontii de cauſis morborum opinio. 86.
Helmontii methodus. 116.
Helvetii de cauſis morborum opinio. 89.
Hemicrania quid. 154.
Hemiplegia quid. 209.
Hemiplexia quid. ibid.
Hemitritæus quænam febris ſpecies. 624.
Hemitritæi cauſa. 629.
Hepar Uterinum. v. Placenta.
Hepar ſanguinis non eſt officina. 58.
Hepar in alvi fluxibus immune. 437. & ſeq.
Hepatis obſtructiones & inflammationes. 490. & ſeq.
Hepatis ab inflammatione ſuppuratio. 493.
Hepatis ſuppurati ſigna & remedia. 494.
Hepaticus fluxus. 437. 453.
Hepatici fluxûs cauſa. 453. & ſeq.
He-
Digitized by Google

Hepatici fluxûs curatio. 458.
Herculeus morbus qui. 174.
Hermaphroditi an ſint. 22.
Hippocratis teſtimonio omnibus diebus criſes ſalutares acciderunt. 108. & ſeq.
Hirudinum appoſitio noxia. 146. 147.
Hirundines in Iſtri, et maris Baltici fundo hyemem tranſigunt. 200.
Fr. Hofmanni methodus. 117.
Homagra quid. 569. v. *Arthritis.*
Hominis generatio ex ovo. 1. et ſeq.
Homotonæ febres quæ. 606.
Horror febrium Intermittentium undè. 611. 613. 616.
Humidum radicale quid. 80.
Humores in fœtûs membranis contenti an ſint alibiles. 13.
et quomodò reparentur. 14.
Humorum juxtà Galenicos quaternarius numerus improbatur. 59.
Humores quatuor ex Galenicis omnium morborum cauſæ. 96.
Humorum cathartico eductorum colores unde. 133.
Hydatides in Hydropicorum pulmonibus. 352.
Hydatides quid, earumque cauſa. 512.
Hydrargyri uſus in Iliaca affectione. 472. 473.
Hydrocephalus quid. 508.
Hydrophobia quid. 254.
Hydrophobiæ cauſæ. 255. 256.
Hydrophobiæ remedia. 259. et ſeq.
Hydrops pulmonum et pectoris. 351.
Hyprops quid, ejuſque differentiæ. 510.
Hydropis cauſæ. 510. 511.
Hydrops minimè ab Hepatis intemperie. 512.
Hydrops an vitio renum ex Helmontio. 513.
Hydrops an affecto Liene, aliiſque viſceribus abdominis. 513.
Hydropici cur valdè ſitiant. 514.
Hydropis, ejuſque ſpecierum ſigna. 515.

Hy-

Digitized by Google

Hydropis prognoſticum. 516.
Hydropis curatio. 517. & ſeq.
Hydropici quomodò & quibus purgandi. 518.
Hydrops diureticis tolli poteſt. 518.
Hydrops paracenteſi curari poteſt. 519.
Hydrops ad matulam quid. 545.
Hydrotica medicamenta quæ. 142.
Hydrotica cum diureticis conveniunt. 142.
Hypnotica medicamenta. 251.
Hypochondriacæ affectionis deſcriptio. 494.
Hypochondriaca affectio à Melancholia Hypochondriaca differt. 495.
Hypochondriacæ affectionis ſedes. 495.
Hypochondriaca affectio inter morbos convulſivos à Williſio recenſita. 496.
Hypochondriacæ affectionis cauſa. 497.
Hypochondriacæ affectionis variæ differentiæ. 498.
Hypochondriacæ affectionis curatio. 502. & ſeq.
Hypochondriaca affectio purgantibus exaſperatur. 505. & ſeq.
Hypochyma quid. 279.
Hypochyſis quid. ibid.

I

ICterus quid. 525.
Icterus non ſemper fit ob obſtructo poro felleo. ibid.
Icterus non fit propriè à bile. 526.
Icteri genuina cauſa. 526. 527.
Ictericus momento temporis factus à cohibita ſeminis effuſione. 527.
Icteri prognoſticum. ibid.
Icterus ante ſeptimum perículoſiſſimus, curatus tamen ope diaphoreticorum. 527. 528.
Icteri curatio. 528. & ſeq.
Icteri ſpecifica remedia. 529.

Digitized by Google

Ičtericius fluxus quid Sylvio. 436.
Idiopathici morbi qui. 83.
Jecur. v. Hepar.
Jejunium quomodò quædam animalia diù ferant; imò & homines. 409.
Ἱερὸν νόσημα quid Hippocrati. 174.
Ileus morbus. v. Iliaca affečtio.
Iliaca affečtio quid, ejuſque cauſæ. 459. & ſeq.
Iliacæ affečtionis prognoſis. 463.
Illacæ affečtionis curatio. 466. & ſeq. 472. et ſeq.
ex Iliaſtro morbi qui Paracelſo. 86.
Illacrymatio quid, ejuſque remedia. 299.
Imaginationis vis ad maculas fœtui imprimendas, ex Gaſſendo, Fabri, Kirchero, Valleſio. 24.25.
Imaginationis ſedes. 65.
Inanitiones indebitæ morborum cauſæ. 95.
Incantationes an morbos curare poſſint. 115.
Incoſtantes morbi quomodò tračtandi. 127.
Indices dies qui. 108.
Indicatio quid, et ejus differentiæ. 112.
Indicantia quæ. 113.
Inflammationes quomodò tračtandæ. 124. 125.
Inflammationes cathartica contraindicant. 135.
Inflammationes præcaventia remedia. 159.
Inflammationes internæ plerumque febrium continuarum cauſæ. 626.
Ingenii hebetudinis remedia. 266.
Inſania quid. 252.
Inſečta animalia ex ovis gignuntur. 2.
Inſpiratio quid. 47.
Intermittens febris. v. Febris.
Inteſtina an inverti, et convolvi poſſint. 459. 460.
Ipecacuanhæ radix ad dyſenteriam. 477.
Iræ effečtus. 47.
Ira quandoque utilis. 78.

Iſchias

Iſchias quid. 569. *v. Artbritis.*
Iſchiadis ſpecialiora remedia. 584.
Iſchias inuſtione ſanata. 585.
Iſchuria quid, ejuſque cauſæ. 556. 557.
Iſchuriꝫ prognoſis. 559. *& ſeq.*
Iſchuriꝫ pro varietate cauſarum curatio. 560. *et ſeq.*
Iſchuriꝫ ſpecifica remedia. 562. *et ſeq.*
Iſchuriꝫ remedia externa. 563.
Juvenum corpus quale. 33.

L

Lactis ab infantibus exucti vis ad animi mores. 21.
Lac an Artbriticis competat. 577.
Lactis in Hecticis uſus. 653.
Lactis in Pbtbiſi uſus. 371.
Lacteæ venæ ad amnium pertingentes. 15.
Lactea vaſa Aſellii, & Pecqueti. 57.
Lacteus ductus ad emulgentem venam pertingens ex Actis Anglicis. 548.
Lætitiæ effectus. 76.
Lævitas inteſtinorum quid. 431.
Lapis Imperialis quid. 309.
Lapides in diverſis corporis partibus quomodò generentur. 530. *v. Calculus.*
Lateralis morbus quis. 339.
Lati vermes. 476.
Latos vermes enecantia. 479.
Letbargus quid. 162.
Letbargi cauſa non eſt frigida cerèbri intemperies. 163.
Letbargum qua ratione febris comitetur. 164. 166.
Letbargi genuina cauſa. 165.
Letbargi cauſæ remotæ. 165. *& ſeq.*
Letbargi, ejuſque cauſarum ſigna. 166. *& ſeq.*

Lethargus quomodò à Catalepſi & Apoplexiâ diſtinguatur. 166. 167.
Lethargi prognoſis. 168.
Lethargi curatio Galenica improbatur. 168. 169.
Lethargi curatio cauſas reſpicere debet. 169. & ſeq.
Lethargus evacuantibus quandoque curandus. 169.
Lethargi ſpecifica remedia. 172. 173.
Leucophlegmatia quid. 507. 510. v. *Hydrops.*
Lienis obſtructiones & ſcirrhi. 490. & ſeq.
Lienteria quid. 431.
Lienteriæ cauſa. 432.
Lienteriæ ſigna. 433.
Lienteriæ curatio. 434. & ſeq.
Linctus Geſneri ad Aſthma. 332.
Linimenta quatuor ad Convulſionem ex Rolfinchio, Pachequo, Foreſto, & Penoto. 229. 230.
Linimentum ad Strumas Jouberti. 324.
Lipopſychia quid. 378.
Lipothymia quid. ibid.
Lippitudo quid Celſo. 276.
Lipyriæ febres quæ. 630.
Liquor Stypticus Jo. Corn. Meber. 307.
Lithiaſis. v. Nephritis, & Calculus.
Lithotomiæ recta adminiſtratio. 555.
Lithontriptica remedia. 534. & ſeq. 552. v. *Calculus.*
Ludus Paracelſi quid. 535.
Lumbricorum generatio à putredine, an ex ovis. 475. 476.
Lumbricorum ſpecies. 476.
Lumbricorum effectus & ſigna. 476. 477.
Lumbricos enecantia. 477.
Lumbrici an Sacchаro enecentur. 480.
Lunaticus morbus qui. 174.
Lupina fames quid. 405. v. *Bulimus.*
Lux innata oculis ineſt. 296. 70.
Lycanthropia quid. 254.

Lympha morbos parit. 97.
Lymphatica vaſa à glandulis potiſſimùm originem ducunt. 60.

M

Macies. v. Phthiſis, Tabes, Hectica.
Macularum fœtûs cauſæ. 20. & ſeq.
Macularum fœtûs cauſa præcipua matris imaginatio. 23 &c.
Magiſterium ſuccini ad Epilepſiam. 193.
Magni morbi quomodò tractandi. 126.
Major morbus quid Celſo. 174.
Malacia quid. 405.
Malaciæ cauſa. 408. v. Pica.
Maligna febris quæ juxtà varios Authores. 635.
Malignæ febris vera acceptio. ibid.
Malignæ febres à veneno coagulante fiunt. 636.
Malignæ febris cauſæ. 637.
Malignæ febres cur in Italia æſtivo tempore ob aëris mutationem graſſentur. 638.
Malignæ febris cauſæ procatarcticæ, 639.
Malignæ febris ſigna. ibid.
Malignæ febris prognoſis. 640.
Malignæ febris curatio. 641. & ſeq.
Malignæ febres quo victu tractandæ. 642.
Mania quid, ejuſque differentiæ. 252.
Maniæ cauſæ internæ & externæ. 252. 253.
Maniæ prognoſis. 256.
Maniæ curatio. 257. & ſeq.
Maraſmus quid. 361.
Meconium quid, et ejus origo. 15.
Medicina eſt adjectio et detractio ex Hippocrate. 85.
Melancholia humor quid ex Galeno. 59.
Melancholicum delirium quid. 263.
Melancholicorum ſpecies. 263.

Melancholici delirii cauſæ proximæ et remotæ. 264.265.
Melancholici delirii prognoſis. 265.
Melancholici delirii curatio. *ibid. et ſeq.*
Melancholici delirii ſpecifica remedia. 266.
Melancholia Hypochondriaca differt ab affectione Hypochondriaca. 495.
Memoriæ ſedes. 65.
Memoriam juvantia remedia. 267.
Mens quid, juxtà variorum opinionem. 30.
Mens eſt quæ reverà ſentit. 62.
Mentales morbi ex Paracelſo. 85.
Mercurius. v. Hydrargyrus.
Mercurius præcipitatus fixus, ejuſque præparatio, et vires. 633.634.
Meſenterii abſceſſus et inflammationes. 487. *et ſeq.*
Meſeraicæ venæ chylum non tranſmittunt ad hepar. 57.
Methodus medendi ſecundùm varios. 112. *& ſeq.*
Mictûs cruenti remedia. 561.
Minera Febrium quid antiquis. 628.
Mixtura Sylvii ad ſputum ſanguinis. 358.403.
Mixtura Sylvii ad ſanguinis grumos diſſolvendos. 360.
Mixtura ad calculum confringendum Wincleri. 554.
Mœroris effectus. 77.
Monſtrorum ſpecies, & cauſæ. 19.20. *& ſeq.*
Morbus in quonam conſiſtat. 82.99.
Morbus in quonam à Vitio differat. 82.
Morborum differentiæ. 82. *& ſeq.*
Morborum cauſæ juxtà variorum ſententiam. 84. *& ſeq.*
Morborum ſigna in genere. 101.
Morborum tempora. 106.
Morbus qui inſpuitur quid Plauto, & Plinio. 174.
Moroſis quid, ejuſque curatio. 266.
Mors à quanam animi paſſione efficaciùs induci poſſit. 95.
Mortis cauſæ. 79.80.
Motus animales, naturales, & mixti, eorūq; inſtrumenta. 78.

Digitized by Google

Motus quandò noxius. 92.
Mulæ non ſemper ſteriles. 21.
Mulieres ova, & ovaria habent. 5.6.
Multipararum hiſtoriæ. 19.
Mures gravidi ex utero editi ex Ariſtotele, & quomodò id accidere potuit. 8.9.
Muſculus an ſit inſtrumentum motûs voluntarii. 46.
Myopia quid. 294.
Myopiæ cauſæ. 295.
Myopiæ remediæ. 297. & ſeq.

N

Narcoticorum noxæ quibus tollantur. 170.
Narcotica maniacis noxia. 250.257.
Narium hæmorrhagia. 303. & ſeq.
Naturæ vis in morbis curandis. 124.
Naturales morbi ex Paracelſo. 85.
Nauſea quid. 397.
Nauſeæ curatio. 400.
Nauſea certis quibuſdam cibis unde. 410.
Nephritis quid. 530.
Nephritis à calculo quomodò dignoſcatur. 532.
Nephritici quare vomitu tententur. 532.
Nephritis quomodò à Colico dolore dignoſcatur. 533. 462.
Nephritidis prognoſticum. 533.
Nephritidis curatio. 534. & ſeq.
Nephriticos dolores mulcentia. 537.
Nephritis an purgantia, vel vomitoria cathartica indicet. 538.
Nephritidem præcaventia remedia. 539. & ſeq.
Nephritici refrigerantibus non juvantur. 539.
Nephritis à crudis craſſiſque humoribus 541. *ejus curatio.* 542.
Nephritis ab inflammatione. 541. 542. *ejus curatio.* 543.

Nephritis ab ulcere, à vermibus, &c. 542. *ejus curatio.* 544.
Nerveus ſuccus haud nutrititius. 61.
Nonana febris quomodò accidere poſſit. 608.
Nonnaturales, & indifferentes morborum cauſæ. 89.
Nothi abdominis dolores. 462.
Nutritio fœtûs quomodò peragatur. 12. & *ſeq.*
Nutricatio quomodò contingat. 51. & *ſeq.*
Nutricationis materia. 60.
Nyctalopia quid. 294.
Nyctalopiæ cauſa. 295.
Nyctalopes qui ex Hippocrate. 295.
Nyctalopiæ remedia. 298.

O

OBſtructio quid, & quot modis accidere poſſit. 483.
Obſtructiones meſenterii tactu deprehendi non poſſunt. 484. 485.
Obſtructiones quibus remediis tollantur. 485. & *ſeq.*
Obſtructiones Hepatis, & Lienis. 490. & *ſeq.*
Octimeſtris partus an vitalis. 29.
Oculis lumen ineſt. 70. 296.
Oculi, cùm gemini ſint, quomodò ad idem objectum videndum concurrant. 72.
Oculi frigidis læduntur. 277.
Odii effectus. 76.
Odontalgia. v. Dentium dolor.
Odorum differentiæ. 68.
Odor etiam per aquam diffunditur. 68.
Oleum Antipleuriticum Petri à Caſtro. 345.
Olea Antiepileptica ex Platero, & Henrico ab Heers. 192.
Olfactus quid. 67.
Olfactûs organum & objectum. 68.
Ophthalmiæ natura, cauſæ, & curatio. 276. 277.

Oph-

Digitized by Google

Ophthalmia frigidis nequaquàm tractanda. 277.
Ophthalmica remedia. 278.
Ophthalmicum ſtupendum Hartmanni. 291.
Opiſthotonos quid. 220.
Opium delirantibus noxium ex Helmontio. 250. 257.
Opio immodicè aſſumpto quæ reſiſtant. 170.
Opiata Borelli ad dentium morbos. 311
Opiatorum in dyſenteriâ uſus. 449.
Oris ulcera quibus curentur. 313. 314.
Orthopnæa quid. 327.
Otii damna. 93.
Ova ſunt primordia generationis omnium animalium, imò & plantarum. 1.
Ova humana ab Hippocrate memorata. ibid.
Ova omnium animalium ab Ariſtotele recenſita. 5.
Ovi Gallinacei incubati mutationes. 3. 4.
Ova in multis viviparis animalibus obſervata à Stenone, & aliis. 5. 6.
Ova muliebria à ſemine maſculeo fœcundantur pro generatione. 6.
Ovum continet omnia fœtûs futuri rudimenta, imò & novaillius ova. 9.
Oxyrhodinorum uſus an in malignis febribus permittendus. 642

P

Palimbolæ febres quæ. 635.
Palpitatio cordis quid, ejuſque cauſæ. 373. 374. & ſeq.
Palpitationis cordis cauſa venæ cavæ infartus. 375.
Palpitationis cordis curatio. 376. & ſeq.
Pancreatici ſucci uſus in inteſtinis. 57.
Pancreaticus ſuccus quomodò morbos producat. 97.
Pancreatis inflammationes, & abſceſſus. 488. 489.
Paracelſi de cauſis morborum opinio. 85.

Paracelſi methodus. 114. *et ſeq.*
Paracenteſis in Empyemate. 348.
Paracenteſis in Hydrope pectoris. 352.
Paracenteſis in Hydrope. 519.
Paracmaſticæ febres quæ. 606.
Paracynanche quid. 318.
Paralyſis quid. 209.
Paralyſis cauſæ juxtà varios Authores. 209. 210.
Paralyſis cauſæ proximæ, et remotæ. 211.
Paralyſis ſigna. 211. *et ſeq.*
Paralyſi cur quandoque ſenſus, quandoque motus, quandoque uterque lædatur. 212. 213.
Paralyſi affecta membra cur atrophiâ quoque corripiantur. 213.
Paralyſis prægnoſis. 214.
Paralyſis curatio ex Galenicis, Helmontio, Sylvio. 214. 215.
Paralyſis curatio ex Williſio. 216.
Paralyſis curatio ex Hermeticis, et Paracelſiſtis. 217.
Paralyſis ſpecifica remedia. 218.
Paralyſis ex colicâ curatio. 219. 471.
Paraphrenitis an ab inflammatione diaphragmatis. 246.
Paraplegia quid. 209.
Paraplexia quid. *ibid.*
Paraſynanche quid. 318.
Pareſis quid. 209.
Pariſthmia quæ. 315.
Parotides abſceſſus quid. 301.
Paroxyſmi morborum medicamenta, et cibum reſpuunt. 127.
Partus fœti quandoque editi, et quomodò id accidere potuerit. 8. 9.
Partûs cauſa eſt fœtûs maturitas. 27.
Partûs naturalis modus. 27.
Partûs naturalis tempus hominibus incertum. 28.
Partus octimeſtris an vitalis. 29.
Paſſionum animæ differentiæ, et cauſæ. 76.

Pe-

Digitized by Google

Pectoris deſcriptio. 326
Pectoris in empyemate inciſio. 348.
Periodi febrium explicantur. 611. 612. 627.
Peripneumonia quid, ejuſque cauſa. 335.
Peripneumoniæ ſedes. 335.
Peripneumonia in quonam à Pleuritide differat. 336. 337
Peripneumoniæ ſigna. 337.
Peripneumoniæ curatio. 338.
Pervigilii remedia. 251.
Peſtilens febris à veneno diſſolvente fit. 636.
Peſtilentium febrium cauſæ. 637.
Peſtilentes febres cur ſint contagioſæ. 638.
Peſtilentium febrium contagium vermiculis tranſmiſſum ex Kirchero. 638.
Peſtilentium febrium cauſæ procatarctica. 639.
Peſtilentium febrium ſigna. 639.
Peſtilentium febrium prognoſis. 640.
Peſtilentium febrium curatio. 643. & ſeq.
Peſtilentes febres quibus amuletis præcaveantur. 645.
Peſtilentialium bubonum curatio. 645.
Peſtis à timore potiſſimùm contrahitur ex Helmontio. 639.
Peſtis quandoque abſque ulla febre. 640.
Peſtem vitantia remedia. 643. & ſeq. 646.
Philtra an ſint. 254. 255
Phlebotomiam facturi quare venam ſuprà locum ſectionis conſtringimus.
Phlebotomia noxia. 125.
Phlebotomiæ inventio, ejuſque primus uſus. 143.
Phlebotomiæ oſores Chryſippus Cnidius, Eraſiſtratus, aliique. 143.
Phlebotomiam ſenſati Recentiores reſpuunt. 144.
Phlebotomiam quibus rationibus aſſerat Galenus. 144. &c.
Phlebotomiam è medio tollentia argumenta. 144. &c.
Phlebotomia putredinem non tollit. 145.

Phlebotomia tanquam præſidium refrigerans, & ventilans non convenit. 145.
Phlebotomia revellere nequit. 145.
Phlebotomia in extremis morbis non inſtituenda. 146.
Phlegma v. Pituita.
Phrenitis quid. 244.
Phrenitidis differentiæ. 245.
Phrenitis an à cerebri inflammatione. 245. 246.
Phrenitidis cauſa proxima. 247.
Phrenitidis ſigna. 248.
Phrenitidis curatio Galenica. 248. 249.
Phrenitidis curatio juxtà Hermeticos, Helmontium, alioſque. 249. 250.
Phrenitidis ſpecifica remedia. 250.
Phricodes febris quæ. 629.
Phthiſis quid. 361.
Phthiſeos cauſæ. 362. &c.
Phthiſis abſque pulmonis ulcere. 361. 363.
Phthiſis an deſtillationibus è capite delabentibus accidere poſſit. 363. 364.
Phthiſis morbus an hæreditarius, & quomodo. 365.
Phthiſi quinam obnoxii ſint. 366.
Phthiſeos ſedes ex Barbette. 366.
Phthiſeos ſpecies juxtà Rich. Morton. 367.
Phthiſeos imminentis, & præſentis ſigna. 367. 368.
Phthiſeos prognoſis. 368. 369.
Phthiſeos imminentis, & incboatæ curatio. 370. & ſeq.
Phthiſis an uſu lactis curari poſſit. 371.
Phthiſici aëre quammaximè juvantur. 372.
Φυσώδης ſpaſmus quid. 221.
Pica quid. 405.
Picæ cauſa. 408.
Picæ remedia. 411. & ſeq.
Pictonici dolores qui. 462.

Pi.

Pictavienſes dolores qui. 462.
Pilulæ ad cephalalgiam à ſero factam. 160.
Pilulæ Fernelii ſpecificæ ad cephalalgiam. 162.
Pilulæ ad arcendam apoplexiam Seyleri. 208.
Pilulæ ad tremorem Bayri. 231.
Pilulæ ad phrenitim ex Zacuto. 250.
Pilulæ ex ſuccino Cratonis. 274.
Pilulæ deobſtruentes. 486.
Pilulæ Horſtii ad arthritidem. 581.
Pinealis glandula non eſt ſenſuum internorum ſedes, & quare. 64.
Pinguis alvi fluxus. 437.
Piſces reſpirant ex Plinio. 49.
Pituita quid ex Galeno. 59.
Pituitoſus alvi fluxus. 437.
Placentæ uterinæ uſus. 13.14.
Plantæ omnes ex ovo prodeunt. 1.
Plantæ ex ſuis ſalibus regeneratæ. 8.
Plantarum ſemina continent novarum plantarum rudimenta. 9.
Pleripneumonia quid. 335.
Plethora quid. 96.
Plethora an poſſibilis. 144.
Pleuritis quid, ejuſque ſedes. 339.
Pleuritidis ſigna pathognomonica expenduntur. 339.
Pleuritidis cauſæ, & differentiæ. 339.340.
Pleuritidis prognoſticum. 341.
Pleuritis an venæſectione curetur. 341.342.
Pleuritidis ſpecifica remedia. 342. & ſeq.
Podagra quid. 569. v. Arthritis.
Podagræ tranſplantatio. 583.
Potus quomodò morbos inferre poſſit. 92.
Potio ad Epilepſiam Cheſnau. 185.
Potiones antiepilepticæ Deckers, et Cheſnau. 190.

Potio Grulingii ad Aſthma. 333.
Primogenita pars in fœtûs formatione an detur, & quænam ſit juxtà varios Authores. 10. & ſeq.
Principium morborum. 106.
Principium morborum quæ medicamenta exigat. 125. 136.
Pruritûs oculorum remedia. 299.
Pterygii remedia. 292. & ſeq.
Puerorum habitus qui. 33.
Pueri cur ad epilepſiam magis proni. 179.
Puerilis morbus quid. 174.
Pulmones an moveantur, & quâ ex cauſâ. 44.
Pulmonum vomicæ curatio. 350.
Pulmo ſitis ſedes ex Ariſtotele. 416.
Pulmonia quid. 335.
Pulsûs cordis & arteriarum cauſa juxtà varios Authores. 36. 37. & ſeq.
Pulſus & reſpiratio proportionem inter ſe ſervant. 45.
Pulſuum obſervatio ab Hippocrate, Aſclepiade, & Celſo neglecta. 103.
Pulſuum doctrina varia, & intricata à Galeno propoſita. 104.
Pulſuum obſervatio parùm fida. 106.
Pulvis antiepilepticus ex Grulingio. 190. *ex Henr. ab Heerſ.* 191. *atque alius longè efficacior.* ibid.
Pulvis ad vertiginem. 243.
Pulvis alius ad vertiginem Williſii. 243.
Pulvis ad canis rabidi morſum. 260.
Pulvis ad catarrhi materiam è naribus eliciendam. 275.
Pulvis ad visûs hebetudinem Montagnanæ. 298.
Pulvis Sympathicus quid. 306.
Pulvis ad bocium Helmontii. 323.
Pulvis ad bocium Arn. Villanovani. 323.
Pulvis aſthmaticus purgans Rulandi. 332.
Pulvis cardinalis Pallotti. 343.

Pul-

Digitized by Google

Pulvis Ducis Aquaſpartæ. 343
Pulvis ad famem auctam Deckers. 414.
Pulvis Saxoniæ ad dyſenterias. 445.
Pulvis Arthriticus Cnoëffelii. 580.
Purgantia. v. Cathartica.
Putredo phlebotomiâ non tollitur. 145.
Putredo malè pro febrium causâ habita. 597.
Putridæ febris cauſa ex Willis. 623. *v. Febris.*
Pygmæi an ſint. 22.
Pygmæi arte facti. 22.

Q

QUalitatis mutatæ ſymptomata. 100.
Quartana febris quæ. 608.
Quartana febris an à melancholiâ. 609.
Quartana febris à pituita. 609.
Quartana febris duplex, & triplex. 613. *v. Febris intermittẽs.*
Quies quandò noxia. 93.
Quintana febris quomodò accidere poſſit. 608.
Quotidiana febris quæ. 608. 613.
Quotidiana febris minimè à pituita. 609. *v. Febris intermittẽs.*

R

RAbies canina. 255. 256.
Rabiei remedia. 259. *& ſeq.*
Rachiſagra quid. 569. *v. Arthritis.*
Ranæ minimè ex pluvia gignuntur. 2. 3.
Ranarum generatio ex Jacobæo. 3.
Ratio, & experientia duo crura medicinæ. 120. 123.
Raucedo quid. 268.
Refrigeratio in febribus intermittentibus unde. 611. 613. 616.
Regius morbus qui. 525. *v. Icterus.*

Re-

Reviſſio morborum. 107.
Renum inflammatio, ejuſque curatio. 542. 543.
Renum apoſtemata, & ulcera, eorumque curatio. 544. 561.
Repletiones indebitæ morbos inferunt. 94.
Reſoluti morbi ex Paracelſo. 85.
Reſpiratio fœtûs in utero an poſſibilis. 16. 17.
Reſpirationis inſtrumenta. 44.
Reſpiratio pulſui cordis correſpondet. 45.
Reſpiratio animalis motus ſit an naturalis. 45. 46.
Reſpirationis uſus ex Ariſtotele, Carteſio, Gaſſendo, Paracelſo, & aliis. 47. 48.
Reſpirationis uſus juxtà noſtram ſententiam. 49.
Reſpiratione an careant Apoplectici, ii qui aquis ſubmerſi ſunt, atque alia animalia. 199. 200.
Reſpirationis læſiones. 325. *v. Aſthma.*
Retentorum Symptomata. 100.
Rhabarbari uſus in alvi fluxibus. 442.
Rheuma quid. 268.
Rheumatiſmus quid, ejuſque cauſâ. 572.
Rheumatiſmus in quonam ab Arthritide differat. 573.
Rigor febrium intermittentium unde. 611. 613. 616.
Rigores apud Celſum quid. 220.
Rixis quid. 353.
Ructuoſus morbus quid Hippocrati. 499.

S

SAccharum an vermes enecet. 480.
Sacer morbus quid. 174.
Sal cur fœcundum. 7. 8.
Sal antifebrile Grulingii. 620.
Salium ope plantarum, & animalium regeneratio. 8.
Saliva multùm ad chyloſim conducit. 54.
Sanguinis vigor à ſalſilagine quadam. 32. *hujus ſalſilaginis ori-*

origo ex Kerckringio. 33.
Sanguinis in corde efferveſcentia. 33.
Sanguinis in glandulis percolatio. ibid.
Sanguinis in corde ebullitio ope fermenti fieri nequit ex Lowero. 36.
Sanguinis circuitus explicatur. 39.
Sanguinis circuitus rationibus adſtruitur. 39. & ſeq.
Sanguinis transfuſio. 41.
Sanguis quomodò ex arteriolis in venas tranſeat. 42.
Sanguinis circuitus non in omnibus eodem tempore abſolvitur. 43.
Sanguinis generatio ubi, & quomodò. 58.
Sanguis eductus quomodò varios humores exhibeat. 59.
Sanguis portione albâ, & aucificâ turget. 60.
Sanguis quomodò morbos efficiat. 97. 98.
Sanguis an abundare poſſit. 144.
Sanguis putreſcere vitâ ſuperſtite nequit. 145.
Sanguinem fluentem ſiſtentia medicamenta. 305. &c. 307. &c.
Sanguinis grumos diſſolventia remedia. 359.
Sanguinis miſſum tollentia. 561.
Sanguinis vomitum, quæ compeſcant. 402. & ſeq v. *Hæmorrhagia, & Hæmoptoë.*
Sanguinis ſputum. v. Hæmoptoë.
Sanguinis miſſio. v. Phlebotomia.
Sanguineus alvi fluxus. 452.
Sanitas in quonam conſiſtat. 82.
Saporum differentia. 67.
Sardonius riſus quid. 221.
Satyri an fuerint. 22.
Satyriaſis quid. 221.
Scabiei contagium vermiculis communicatur ex Bonomo. 639.
Scelotyrbe Plinii quid. 499.
Scirrhus lienis quid, ejuſque remedia. 490. 491.
Scorbutus quid. 499.

Scorbuti ſedes. 500.
Scorbuti cauſa ex Williſio, & Sennerto. 500. 501.
Scorbuti curatio. 505. *et ſeq.*129.
Scorbutus quandoque acidis curatur ex Sylvio. 506.
Scotomia. v. Vertigo Tenebricoſa.
Scrofulæ. v. Strumæ.
Semen à fœminis non ſuggeritur pro generatione, ſed ovum. 6. 7.
Seminis vis prolifica in ſale ejuſdem volatili conſiſtit. 7. *et ſeq.*
Seminis materia quæ. 9.
Senum corpus quale. 33.
Senſuum diviſio in internos, et externos. 61.
Senſuum origo cerebrum eſt non cor. 61. 62.
Senſus mediis ſpeciebus intentionalibus non fiunt. 63.
Senſuum internorum ſedes ex variis 63. *juxtà noſtram ſententiam.* 64.
Senſus omnes ad tactum reducuntur. 65.
Septimana febris quomodò accidere poſſit. 608.
Sextana febris quomodò contingere poſſit. 608.
Siccatorius morbus quid Hippocrati. 499.
Sidera an in ſublunaria influant. 90.
Sideratus morbus qui. 194.
Sigilla an morbos curare poſſint. 115.
Signa morborum in genere. 101. *et ſeq.*
Signorum fontes. *ibid.*
Signaturæ an morbos curare poſſint. 115.
Similitudo natorum parentibus unde. 11.
Similibus an fieri poſſit curatio. 121. 122.
Similibus an fiat conſervatio. 123.
Singultûs cauſa, et ſedes. 392. *et ſeq.*
Singultûs prognoſis. 394.
Singultûs curatio. 395.
Sirenes an fuerint. 22.
Sitis unde. 56.

Digitized by Google

Sitis non tam frigido ſedatur, quàm calido potu. 56.
Sitis ſpiritu vini compeſci poteſt. 57.
Sitis læſiones, earumque cauſæ & remedia. 405. & ſeq.
Sitis morboſæ cauſa. 415. 416.
Sitis quibus extinguenda. 418. & ſeq.
Sitim ſilentium curat ex Hippocrate. 419.
Sitis Hydropicorum cauſa. 514.
Situs fœtûs in utero. 16.
Solutio quomodò à criſi differat. 108.
Somno mens non otiatur, imò nec corpus. 73.
Somni cauſa ex Ariſtotele, Galeno, Carteſio, atque aliis. 74.
Somni cauſa juxtà noſtram ſententiam. 75. 165.
Somnus quandò noxius. 93. 94.
Somni meridiani damna. 93.
Somni cauſa non eſt frigida cerebri intemperies. 163.
Somnambuli. 73.
Sonticus morbus quid Cœlio. 174.
Sonus per os percipi quoque poteſt. 69.
Soni generatio & propagatio. ibid.
Soporoſi affectus. 162. et ſeq. v. Lethargus.
Spaſmus quid. 220.
Spaſmodici motus. ibid.
Spaſmus Cynicus. ibid.
Species intentionales meræ nugæ ex Gaſſendo. 63. 71.
Spei effectus. 77.
Sphinges an fuerint. 22.
Spirituoſa remedia plerumque proficua. 125.
Status morborum. 107.
Status morborum quæ medicamenta exigat, quæ reſpuat. 126.
Sternutatoria in Lethargo. 172. 173.
Stillicidium Urinæ. v. Stranguria.
Stomachica externa dorſo potiùs, quàm Epigaſtrio ſunt applicanda ex Galeno. 397.

Stomachica remedia. 411. *et ſeq.* 422. *et ſeq.*
Stomacace Plinii quid. 499.
Strabiſmus quid. 220. 293.
Strabiſmi remedia. 293. *et ſeq.*
Stranguria quid, ejuſque cauſæ. 557.
Stranguria an à dyſuria differat. 558.
Stranguriæ prognoſis. 559.
Stranguriæ curatio. 564.
Strumæ quid, earumque cauſa, et curatio. 322. *et ſeq.*
Stupor quid. 209. 232.
Stupiditatis remedia. 266.
Stypticitatem alvi tollentia medicamenta. 473. *et ſeq.*
Sudorifera v. Hydrotica.
Suffocationes repentinæ abſque ullo colli tumore. 318.
Suffuſio quid, ejuſque cauſæ. 279.
Suffuſionis ſigna et curatio. 280. *et ſeq.*
Superfœtatio an detur. 18.
Surditatis remedia. 302.
Sympathici morbi qui. 83.
Symptoma quid. 99. *et ſeq.*
Symptomatum differentiæ. 99.
Synanche quid. 317. 318.
Syncope quid. 378.
Syncopes cauſæ. 379.
Syncopes ſigna. 380. 381.
Syncopes curatio. 381.
Syncope ſtomachica. 386.
Synecha febris quæ. 624. 626. *v. Febris continua.*
Synecticæ morborum cauſæ quæ. 96. *et ſeq.*
Synocha febris quæ. 624.
Synochus unius, vel plurium dierum, ejuſque cauſa ex Williſio. 623. *v. Febris.*
Synovia quid Paracelſiſtis. 570.
Syrupus S. Ambroſii. 218.

Sy-

Syrupus ad ſputum cruentum efficaciſſimus. 359.
Syrupus abſinthii purgans. 413.
Syrupus Scelotyrbicus Foreſti. 506.
Syſtoles cordis uſus. 43.

T

TAbes quid, ejuſque ſpecies. 361. *v. Phthiſis.*
Tabis cauſæ. 647.648.
Tabellæ ad ſputum ſanguinis ex Platero. 357.
Tachenii de cauſis morborum opinio. 87.
Tactus quid. 65.
Tactûs organa, & objecta. 66.
Taraxis quid. 276.
Tarentini morbi deſcriptio. 83.84.
Tarentinus morbus eſt ſpecies delirii. 254.
Tarentini morbi curatio. 262.
Temperamentum quid, ejuſque differentiæ. 34.35.
Tempora morborum. 106.
Teneſmus quid, ejuſque cauſa. 437.440.
Teneſmi curatio. 451.
Teretes vermes. 476.
Tertiana febris quæ. 608.613.
Tertiana febris an à bile. 609.
Tertiana febris duplex. 613. *v. Febris intermittens.*
Tetanos quid. 220.
Timoris effectus. 77.
Tinctura gummi laccæ. 312.
Tinctura Martis efficaciſſima. 509.
Tinctura traumatica Wepferi. 204.
Tinnitûs aurium remedia. 303.
Tophi arthriticorum quibus tollantur. 582.583.
Torpor quid. 209.
Trachelagra quid. 569. *v. Arthritis.*

Digitized by Google

Transfuſionis ſanguinis inventum. 41.
Tranſplantatoriæ curationes. 115.
Travagini de cauſis morborum opinio. 88.
Tremor in quonam à convulſione differat. 220.
Tremoris manuum, & capitis remedia. 230. *et ſeq.*
Tremoris membrorum cauſæ, & differentiæ. 231. 232.
Triſmus quid. 221.
Triſtitiæ effectus. 77.
Tritęophyes febris quæ. 623. 629.
Tritęus febris quæ. 623.
Triumviralis humor Sylvii. 88.
Turgentes humores an evacuandi in principio. 136.
Tympanites quid. 510. *v. Hydrops.*
Tympanitis cauſa. 511.
Tympanitis curatio: 523.
Typhomania quid. 167.

V

VAgitus fœtûs in utero. 16. 17.
Vegetatio quomodò contingat. 51.
Venæ quare non pulſent. 38.
Venâ quâcumque ſectâ univerſus ſanguis effluere poteſt. 41.
Venæ-ſectio. v. Plebotomia.
Venenoſi morbi ex Paracelſo. 85.
Veneno in ventriculo aſſumpto quæ reſiſtant. 389.
Venena vomitum moventia quibus domentur. 403. *et ſeq.*
Venenorum variæ ſunt ſpecies. 636.
Veneno ſimiles in humano corpore generari poſſunt humores ex Galeno. 640.
Venerem extimulant ſale volatili prædita. 8.
Ventriculi attritio quid Galeno. 386. 390.
Ventriculi maxima habenda eſt in febribus cura. 632.
Vergentes ad alvum humores expurgandi. 136.

Ver-

Vermes. v. Lumbrici.
Vertigo quid, & ejus cauſæ externæ. 237.
Vertiginis cauſa juxtà varios. 237.238.
Vertiginis genuina cauſa. 238.239.
Vertigo ut plurimum à ventriculo. *ibid.*
Vertigo vomitu plerumque curatur. 240
Vertiginis differentiæ. 240.
Vertiginis cauſæ remotæ. 240.241.
Vertiginis ſigna. 241.
Vertiginis curatio, et præſervatio juxtà varios Authores. 241. *& ſeq.*
Vertigo tenebricoſa. 239.
Veſicæ calculus. v. Calculus.
Veſicæ ulcerum curatio. 561.
Veſicantia noxia. 147.
Veternus quid. 163.
Vigilia cur ſomnum conſequatur, & contrà 75.
Vigilia quandò noxia. 93.
Vinum an & quando noxium. 92.
Vinum medicatum Plateri ad Vertiginem. 243.
Vinum an ſtomacho conferat. 404.
Vinum medicatum ad Aſcitem, & Tympanitem. 524.
Vinum magnum in malignis febribus remedium. 642.
Vipera quomodò per longum tempus jejunium ferat. 409.
Virilitatis habitus qui. 33.
Viſionis præcipuum organum. 70.
Viſio quomodò peragatur. 70. *& ſeq.*
Viſio duplex non fit, quamvis gemini ſint oculi, & quare. 73.
Viſio objectorum inverſorum ex Sennerto. 294
Visûs hebetudo, et caligo. 294. *& ſeq.*
Viſio cur noctu à quibusdam animalibus peragatur. 296.
Visûs hebetudinis remedia. 297. *et ſeq.*
Vita per quid à Mente, ſeu Anima differat. 30.
Vita quid. 31.

Vita

Digitized by Google

Vita an in ſanguine. 32.
Vita an à calore. *ibid.*
Vita In ſanguinis motu. *ibid.*
Vita à ſanguinis, & cordis motu dependet. 35.
Vitæ diſſolutio, ejuſque cauſæ. 79.
Vita an poſſit longiſſimè produci. 81.
Vitium quid & in quonam à morbo differat. 82.
Vitro devorato quæ reſiſtant. 391.
Unguentum ophthalmicum. 279.
Unguentum Plateri ad Epiphoram. 299.
Unguentum ad Bronchocelen Helmontii. 323.
Unguentum ad ſtrumas apertas Aquapendentis. 325.
Unguentum Foreſti ad Arthritidem. 582.
Volatica quid. 589.
Volvulus. v. Iliaca affectio.
Vomicæ pulmonum curatio. 350.
Vomitoria. v. Emetica.
Vomitus quomodò contingat. 397.
Vomitûs cauſæ & differentiæ. 398.
Vomitûs prognoſis. 399.
Vomitus non ſemper ſiſtendus. 400.
Vomitûs curatio. 400. *et ſeq.*
Vomitûs ſanguinis curatio. 402. *& ſeq.*
Urina fœtus omni ſalſedine caret ex Aldes. 14.
Urinarum vana inſpectio. 105.
Urinæ viæ breviores ex ventriculo, & lacteis. 105. 548.
Urinæ à cauſis tum internis, tum externis mutationes. 106.
Urinam moventia. v. Diuretica.
Urina diabete affectorum an reverà ſit potus. 545.
Urinæ ſuppreſſio. v. Iſchuria.
Urinæ ardor. v. Dyſuria.
Urinæ ſtillicidium. v. Stranguria.
Urinæ cruentæ remedia. 561.
Urinæ incontinentia, ejuſque cauſæ. 566.

Urinæ

Digitized by Google

Urinæ incontinentiæ remedia ſpecifica. 56.
Urinæ profluvium. v. Diabetes.
Uula. v. Gurgulio.

W

W*Alæi methodus.* 116.

X

X*Erophthalmia quid.* 276.

Z

Z*Ona Herpetis quid Severino.* 589.

FINIS.

Digitized by Google

ERRATA	CORRIGE.
Pag. verſ.	
3. 31. Courveus	Coiterus
31. 18. Ut cũ Tullio loquar	Ut Tullius loquitur
48. 27. Heraclitum	Heraclidem
53. 21. quedam	quædam
93. 25. preterea	præterea
121. 8. depellat	debellat
129. 34. Prȩti	Proȩti
171. 35. ſaggittali	ſagittali.
200. 6. ad horam mortui	ad horam pene mortui
216, 27. aſſumendam	aſſumendum
231. 30. exibitam	exhibitam
264. 23. vitriolos	vitriolo
24. ſpiritu	ſpiritus
26. conformatine	conformatione
273. 28. jalappæ	jalapæ
280. 24. chelidonia	chelidonium
27. chelidoniæ	chelidonii
327. 14. hoc	loc.
371. 31. vulcus	ulcus
388. 32. eſquiſitum	exquiſitum
442. 14. vhementiora	vehementiora
457. 6. chondrila, ſiccarur	chondrilla ſiccatur
489. 22. ptialiſmo	ptyaliſmo
499. 8. illum (ejuſdem	illam (rejæ &c.
522. 15. & à Borello ſuccus	& à Borello ſuccus ſatu-
534. 4. eæ	ex
30 Zurvelferi	Zwelferi
535. 9. præſtãtiſſimum infuſum	præſtantiſſimum. Infuſum.
11. cochleare ; exhibeatur :	cochleare exhibeatur.
536. 15. nimirum	nimiùm
582. 16. arthemiſia	artemiſia
586. 28. crebro	crebra
629. 15. eontendtit	contendit.
Monachis	. . . . . .

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005644868
Digitized by Google

CB

Digitized by Google